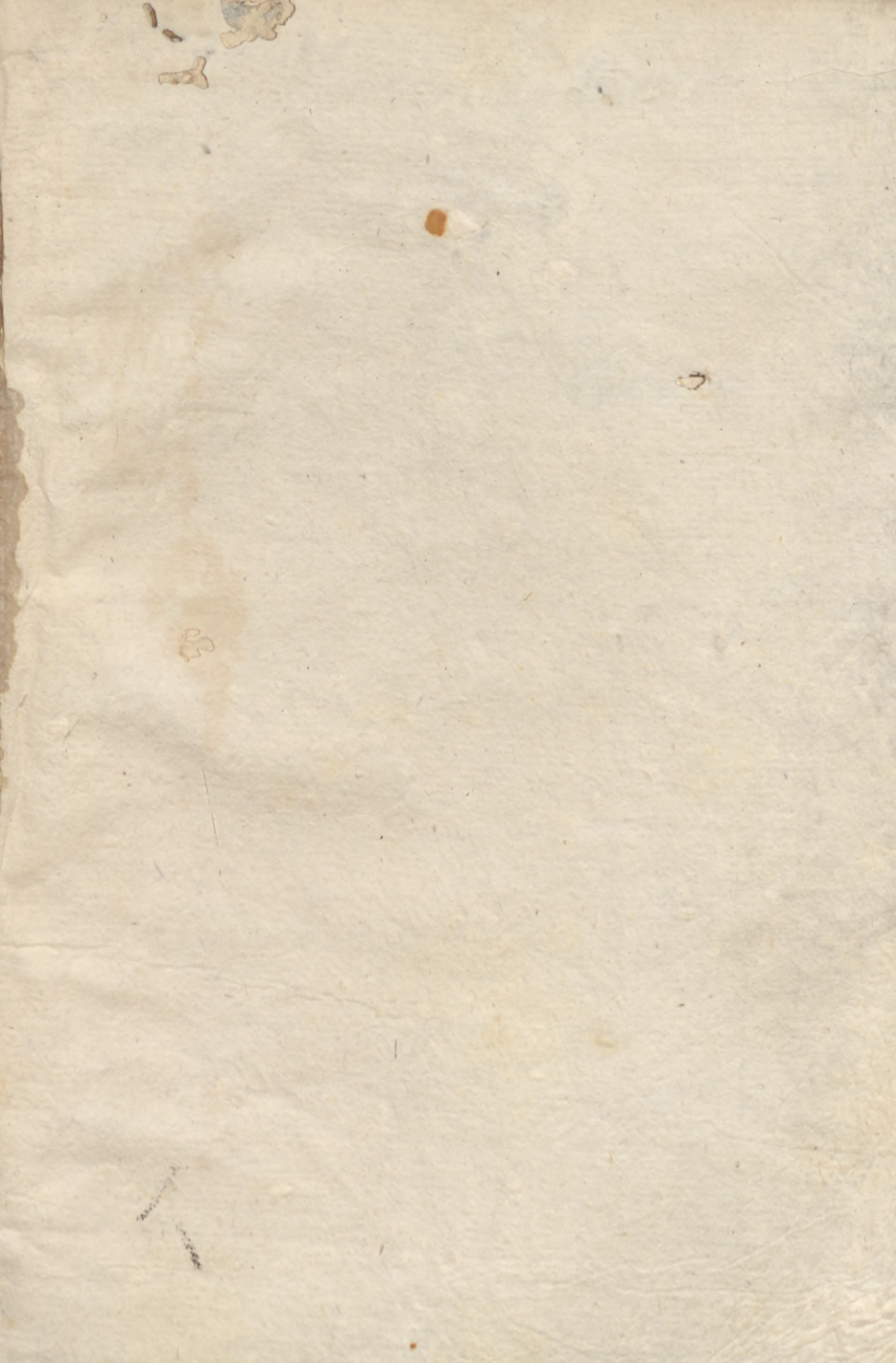




KAUFMANN  
DÁVID  
KÖNYVTÁRA

*B. 329-30*





מס' עמ' 100  
מס' עמ' 100  
מס' עמ' 100
1120282

# שתי ידות

והוא בחלק בחלוקה הראשונה לשתי חלקים • הראשון נקרא יד עני לפי שהוא  
 הכוריאני עני וזל מנחם ריי לובזאבו • והשני נקרא יד המלך לפי שהוא  
 כלו חדושים שלא כדפסו ממדושי רזל ואמרינו מאן מלכי רבנן • וכל יד כחלק  
 לה אנכעות • ולפי שלעולם הקליפה קודמת למוח והשטע קודם לסוד והשטך  
 קדם לאור לכן הקדמתי יד עני ליד המלך ואחרון הכיב • ואלה שמות אנכעות  
 יד עני • האנכע הראשון נקרא אוד תורה לפי שהוא הנשט המורה • האנכע  
 השני נקרא בעריך לפי שהוא כמו משלום על ספר הערוך והוא דבר הכרחי לכל  
 יודע ספר • האנכע השלישי נקרא עבודת מקדש וזה כלפס בכחמותו בעיר  
 קוטטעניכאל ועמה הוספתי בו הגהות רבות וחדושי רבים ממנו ומן גאונים עולם  
 שבאשונה לא היו בידי והם הראשון והשני והשלישי • ולפי שבמקדש מלכד  
 עבודת הכהני היה שם גב עבודת הלויים בשיר לכן עמה הוספתי בו שירי רבים  
 שמכרתי על פי חכמת הוהר אשר עד עמה היו לי בגולה לגודל חשיבותם ולא  
 הראיתי לשום אדם ועמה עת הזמיר הגיע ואמרתי עת לפעול לה להשאיר אחרי  
 ברכה והמשכילים ויהיו והשרידים אשר ה' קורא העומדים בבית ה' לבלולו שנות  
 לילה וקומו להודות לו בם • האנכע הרביעי נקרא דרך חיים וגם זה כלפס  
 בכחמותי ועמה הוספתי בו מוספו רבו • האנכע החמישי נקרא טובח תוכחת  
 והוא שיר גדול מן שלש מאות ושמוכים בתים בתוכחות מוסר ויראת השי • ולפי  
 שזה קטן הכמות לכן שמרתי לו ספר מנאסות חיים שגם הוא כלו חכמה ומוסר •  
 ואלה שמות אנכעות יד המלך • האנכע הראשון אגדתא דבראשית •  
 האנכע השני תדרש אגור • האנכע השלישי תנא דבי ליחו וזה כלפס  
 בשכת הסכח כלו מלא שבוסים וטעויות וספרות עד שבמעט ברוב המקומו אין  
 לו הבנה ואני שנהתינו כיד יי הטובה עלי מפי ספרים ושכים • האנכע הרביעי  
 אבות דר' נתן ומסכת דרך ארץ ואותיות דרבי עקיבא בשלמותם ואלו כלפסו  
 פעם אחת וימר מהטעמים שנה ועמה זכרם אכד מתי ארץ ואינם כמנאסים כלל  
 ועוד כי אכי מהטעמים מספרים כמינת יד • האנכע החמישי תשלומין והוא  
 כולל מה שמסר גן הרבות • ומה שמסר מן הילמדנו • ופרט ערוות שמסר בספרא  
 ורוב פרטת ואתחנן ופרטת עקב מן המכחומא • ופרקי גן עדן ועץ החיים •

כדפס
סכת
שעה לפק
בויניציאה הבירה

כמנוח השרים המשולים וככדוס  
 פייטור ודוריצו בראגאדין  
 Appretto i Clarif. Signori Pietro e Lorenzo Bragadin.



אמר

מנחם בן יהודה מלובזאנו ז"ל

קורא כי לא כעלם ממני מה שהכל יודעים כדעתם ידעתי גם אני כי הרוב  
 להרווח מעות ע"י הדפסת ספר יתקם לנו מספר קטן שדפסתי בספק כסף ובדמים מעטים והעשיר  
 הבא לקבוצתו אם ידענו לכוונתנו להוציא כ"ך ויתכנו לו בעד ספר קטן כמו בעד ספר גדול כי רוב  
 הכדורים אינם מקפידים על הספר אם הוא קטין או גדול המעט הוא אם רב: וכדלדו הוה עובדא  
 שהדפסתי בכמהותי סבי תבור ועבודת מקדש ודרך חיים וגבור שהיא במקרים כיומים ההם ה"ר  
 שמואל כהן כ"ע כהן ל"י בעד ספר א' ג' והובום ויקימי ובנו ההם כהן כ"ע שכי והובום וכן הגביר  
 הה"ר יצחק תלמיד ג"ש בתל"ת והובום ובכו ה"ר יעקב ב' והובום ועל זה הדרך כל שאר העשירים  
 שהיו שם או שאר העם קבעו להם ערך חצי גרושו שהוא שליש וקימו כל ספר: וגם עתה אילו לא  
 היתה בוכתי אלא לאסוף משהו הייתי יכול לעשות כן ובוה הייתי מרווח גם ריוח אחר והוא שלא  
 הייתי נדון להכצע לשום אדם שילבוי בו המעות שכדו היו מספיקין לי מש"ס עתה שאבטרך להתחנן  
 ולהתכפל לפני כדוהם: להלוות לי ואם לא יתפנו אבטרך ללוות כדכית אם אמנא בהיתר ואם לא  
 אמנא אפילו זה או בעל בדמו אחד להלדלפים מחנית הספר אפ"ס כי לא תהיה תפארת הכדורים  
 שבויבטיאה כי כל המעשה יזום ויפלא לאמר אפשר להדפיס ספרי רצ"ל לא כמנא מי שילוח ג"ס ריוח  
 אחר הויתו מרווח אילו הויתו ומעט בהדפסה שלא היה בספר טורח גדול ולא משא כבד: אבל אל  
 להים הוא יודע וישראל הוא ידע כי לא עשיתי ל' הסלל ולא להרבות כסף כבספתי א"ע שאכי בחוסר  
 כל: אבל עיקר בוכתי בהדפסתי הספר הזה הוא לעשות רעון ארכיו שבשמי ולזכור את הרבי כי קמא  
 קמאמי לתפסו רצ"ל שאבדו מתוך הקהל ואמרתו בלבי הנה האלהים איכה לודי חפטים יקרים חפני  
 שמים ומרגליות טובות אשר עין לא ראתה ואפילו לשמע אונן לא בשמעו ספרים ומדרשו רצ"ל שלא  
 כדפשו ומעולם ומהם שאפ"י בעל הערוך והלקוט לא ראום ולא ידעום ועתה איככה אוכל וראיתי  
 שז"ל דודי ויבכה אוכל וראיתי שימותו בתינו כענין שאמר ועמכם תמות חכמה ג"ס ראיתי  
 כי בזמן הזה רבו הטורדות והתלפות ומרבית העם להוטים אחר המוונות והפרכות והמותרות  
 ואין לבם פנוי לדבר הלכה ושעשתא דבעיא גילתא והם גריבין למדרשי אגדה כאלו המתוקים  
 מדבם וכופת נופים שמוטכין לבו של אדם וכוטעין וראת השם בלכותם כמסמרות כטועים כמ"ס רצ"ל  
 בריש ל"ב מדות דר' אישור למוד הגדה שמתוך כך אתה בל להכיר את מי שאמר ויהי העולם למוד  
 לך הגדה שמתוך כך אתה מכיר את החכמים ודרכי בוראך ללכת בדרכיו ולדבקה בו ע"כ: ולכן  
 התחזקתי באל הכותב צו ותעבדות וארמי חיל בעור הכותב לז"ס כח לעשות חיל ועם כל חולשתי  
 אמרתי גבור אני ועם כל עניי ודלתי עשיתי בעשיר ולכבוד תורת להיבו ולזכות עמו ישראל הסכמתי  
 והתכדמתי להוציא במאה זהובים בהדפסת ספרים אלו וומר ממה שהייתי נדון להוציא בהדפסה אם  
 היתה בוכתי לתועלתו בלבד: ולא עוד אלא שבראותי שאניתי אינן מספיקין להדפסת הספר בעשתי  
 אכזרי על שלשת ולדו ועל אים אשר בירושלם תוב"ב ולא שלחתי להם מעות להוצאה אף על פי שאני  
 יודע שאין להם לאכול ולכן אנו מסיל תחמתי לפני כדויבי עמים עם אלהי אברהם שיקמו ספרים  
 אלו ככסף חפנה ובעין טובה ועינם אל תחום על כסף ולא יחמלו על מעות וילמדו הכל קל: וחומר  
 ממני ומה אני עני ואינו יחסר להם גולה ובור כע וכד חני עור ופסח ככה רוח כשבר לב והחזיר  
 רפה ידים ופוק ברכי ומחולל מתכום לא חמלתי על מצות כדו להגדיל תורה ולהאדיר  
 ספרים כ"ס וכ"ס אים אשר כתן לו הלאו עושר וככמים וכבוד שאין ראוי לו לקפון ידו  
 בספרים כאלה שעליהם יבדק לומר כי לקח טוב כתתי לכם מורתי אל תע

קמו מוסרי ואל כסף ודעת מחרון  
כבחר:

# הקדמה

שיר בשבח המתנדבים בעם להלוות למצוה זו

מלוי יי' חונני דלים  
 חמחזיקים יד עניי עם  
 העוזרים עוזר ללא כח  
 ניחא להו מצוה למעבד נם  
 ששים שמחים לעשות חפץ  
 אומרים לדל כסף קח חרפם  
 תורת אחי מגדיל בהלוותי  
 אלות ובחשב לי תרומתי  
 מסף בעל חכמה ועל שרי  
 אמן וכן יאמר אל חיבו  
 שלם ישלם אל פעולתם  
 כסף וזהב יחיה בזה  
 חיים ורוב שלום יצו אל

זהב וכסף על זכות זלים  
 ומאמנים כח דלא אלים  
 בושל יקימון יסמכו נופלים  
 ניחא להו חרחב נבול עולים  
 קונם ול אדיר דת ודין גלים  
 ספרך ואמתין עד תחי בשלים  
 כספי ועיני לא אחי מעלים  
 במחברי ספרו יסיד גולים  
 עמם חבלים לי וגודלים  
 ירצת תרומתם ככלילים  
 לחם ושכר טוב ותגמולים  
 למונופם יהיה מחולים  
 מלוי יי' חונני דלים

מלוי יי' חונני דלים  
 חמחזיקים יד עניי עם  
 העוזרים עוזר ללא כח  
 ניחא להו מצוה למעבד נם  
 ששים שמחים לעשות חפץ  
 אומרים לדל כסף קח חרפם  
 תורת אחי מגדיל בהלוותי  
 אלות ובחשב לי תרומתי  
 מסף בעל חכמה ועל שרי  
 אמן וכן יאמר אל חיבו  
 שלם ישלם אל פעולתם  
 כסף וזהב יחיה בזה  
 חיים ורוב שלום יצו אל

הנה כדרך לקחתי וכסף לא לקחתי עדין ולא זכותי שתאמר אמיר לנכוס להלוו למנו' זו משום אר' וזלמי  
 מכדיב א' ופרסמו הכתוב הלא הוא הנכיר הסופ ירא להי' נסר מרע רודף דק' ומסד זקן וכשוא פכיש  
 ככון ומעולה כהר ימחק כמאמץ יב' הוא הים ראשון לניין שסתכדכ להלוות לי עשרה נקויני מהי  
 משבורתו שלמה מעם יי' אהי ישראל וימאס חיים דקס וכבוד הוא זכני הנאכבו והכעמי ויכח לעלות  
 לירושלם כמו שעלה המעולה כההר דוד אכנו כע' אמן : גם כדרך יסיס הנכיר כהר שלמס שראכון  
 ינו שלקס לי הכייר כהקפס :  
 מאכן ואילך כל מי שיתכדכ למכוס וו על עוב יוכר שמו כסוף הספר :

## ואלס דברי הספר לקוסה אומה

קוני תכח מכרי דבר זהב  
 אם אינך מכיר אשר תקנה  
 כסף מחירי הוא דבר זהב  
 השלך עלי חאל בני יהב  
 ולא פרע חצי ערך  
 ואסתן ליד אחת  
 חכמים כל פני נדיב יחלו  
 ולי פני עשירי עם יחלו

שלם ושוב עובר לכל סחור  
 בעלי אנוש ירע אשר סוכה  
 כך נזרו כל עוזרי רחב  
 תן מבלי אומר דך הב חב  
 אנוש קנה שתי ידות  
 הלא לקח שתי ידות  
 ויואלרו קנות ספרם בכספם  
 מכור ספרי לרוב השקם וכס' פס

מלוי יי' חונני דלים  
 חמחזיקים יד עניי עם  
 העוזרים עוזר ללא כח  
 ניחא להו מצוה למעבד נם  
 ששים שמחים לעשות חפץ  
 אומרים לדל כסף קח חרפם  
 תורת אחי מגדיל בהלוותי  
 אלות ובחשב לי תרומתי  
 מסף בעל חכמה ועל שרי  
 אמן וכן יאמר אל חיבו  
 שלם ישלם אל פעולתם  
 כסף וזהב יחיה בזה  
 חיים ורוב שלום יצו אל

או לכשויולו אקנה  
 יורח לקנות אפס מקבת  
 לחם ויין בלכות כיד המלך  
 לחם ויין בלכות פיד המלך  
 יורח לקנות אפס מקבת  
 לחם ויין בלכות כיד המלך  
 לחם ויין בלכות פיד המלך



החלק הראשון יד עני

האיצבע הראשון

פקרא אורי תודרה לפי שהיא הגדת סתומה וזוהי הסתמה שהיא תמונה  
 לכל אדם אבל לא תועיל בשלמות אל לא שיהיה בידו המקרא הנדונה  
 דפום שכי על כוונתו או המקרא הקטנה דפום בוכורו כי כפי שיש לו שיהיה בידו ושיבחי  
 אות באות בקולותיהם ועשייתם ותקנתם הכל סתומים וסתומות וסתומות אבל שער הדפוסים  
 לא דלתי ואפשר שכלו בהם טעויות אחרות וכל מקום שהתחיל בו היינו מפרי ספרד שהם המגויסים  
 שהכאמיוס טראוי למסוך עליהם ולא יעידה לו פדום באמנים בתוך הראבד אל בהסגנותיו על ספר האזור  
 סוף סק דברכות וזו ואם ברשע בנרבה זו מעט דוחק טוב לסימניו ויהיה כי בוסהא ספרדית היא  
 עכ"ל גם סתומין אל בספר המלחמות הן הרואה בתוך אל אבל מפרי ספרד אחר באמנים חספדינו  
 שכל וזוהי על פי עשרה ספרים במכות וד או יותר שכל א' מהם לא כתב באמה והנשים  
 חמהם קדמונים כמי תן או מר טבט ועל פי כמה מסרות במכות יד ועל פי ספר מסורת סיון למורה  
 שספר הראב"ד על פי קרית סע שהיה שמואל אל יצט מופר לרדק ופאר טמן טמן וספרים אחרים  
 ולכן ככל דבר שישתק אדם בכל המקרא אם ישל את פי בעל אברר הפקו ובפרט אם אהי' הביטוי

ואלה דברי האגדה שכתבו ותקמו כל חכמי קושטנטינה כפי המלכה הזאת

ראת

פאיוכו ופעולות אלהים ומלאכת שמים העשויה על ידי סתם כהר במחשבו וד' לובאנר  
 אנו על סמורטועל העבודה אשר מלאו לנו לעשות ספרים הרבה מורה בנתיים  
 וכמוכוס כלם עשוים באמת וישר מנזקים מהטעויות סתומ' או יתיר או סוף אזה  
 כעל בספרים גם תמונה גם משלשום תן רבים עתה הסבוסים בה לא יאמן איש בו ופאר ופק  
 בי מסורת בידיו הלא היא כחוכה בהרבה ספרו הוד גם בספרי הדפוס בכל מקום היא גם היא  
 כעל הטעות בה הרבה וזכרם המכר צימו פקס לדרוש ולחקור אמנם על סורה מש  
 פוערים ומפי ספרים אף חכמים עמדה לו ללכן ולכרר הישר והטוב היא הימה אף למקרא ואם  
 למסורת לדרוש ולתור מכה פלטנו בדרכי המסרות אווהי דרך ישרים שיכר לו סתם באשר יראש  
 סרואה אשר יעמוד על דבריו העליא ענה הדגיל תופק אין ספק כי עולמו לפיכך אים חשב למורה  
 וסכה סכרו אמו לשי רוב המנהג כי רבה היא אי לזאת כען הדבר משם האים שיהיו הכל מסייעין  
 למלאכת שמים וראוי לכל איש ישראל וחיוב במעונו לכל המלאכה במצות אותה ולכן חלטינו יבנה  
 לפי כל איש אשר במנהג אמו ספר יטן מובט בקרן וזית לספאיל אותי להסכים הני להשתמש בו לכל  
 המלאכה אשר הוא עושה ומלאכת שמים עד כלותו אותה כי המלאכה מרובה ובפרט בענין קץ הישלים  
 מוצב באמנו מפילים מחבוכיכו ויתבו בידו בדרך שלא הספרים המוקדשים שם כקפל לבל יתו בדרך  
 מלאכתו וכן קץ דמקץ וחלבי יצא אשר כמנהג אדם כפי השמש ספרים קדמונים ומשגב להם לנדקס  
 להשלים לו באשר ופל המובט ממנו חסד לבלתי כחון לו הספרים אשר איתו בין שלא כעשילי ספר  
 איסודים בין איש ספר מוקדס כקפל בעליו אין עמו אין רוס שבאים בוטה סומינו והל' תיטלה צור  
 סתם סבו מקדס ימור בערו ויגלוהו וסגנונות וסמורה בימינו יקיים סבו מקדס סתמו

בי חנין נתן עורה ודבר ה' מירושלם

מאיר'ן סלבי : מעשר דל אליהו בן חיים : גדליהו חתן : לעור ועירא בכמהה  
 סדריאל בן כמאוס : לעכר כחבר סכניס בן יקר : סנצור מנסס כחמלר כמיון סגור  
 אשכנז ולס : משה מוולס כהר אלי עור סלוי זלס : סייס טלס : יבס יצבן

ראשית

אור תורה

א בראשית

הכית רבמא ולגוסה ועטס המלה טרמא ומכנה הסופרים  
 לעשות האות הרבתי שיה מלמעלה לשאר אותיות המיכה  
 ופרח העודף באות הרבמא ויהי מרוח על פני אורך הטיטה ומלמטה לשאר אותיות המיכה: אבל  
 במטרות היות דק קטב ג' אמרו אמרו הכבדן שלפון על כל שאר אותיות אבות מסומן שרין לשפוח  
 להפך רל' שלטון למעלה: וזה בשופר ושהוא במקומו הוא הפלוגמא תרשכות שכן בן אשר וכן  
 כשתי שכן אשר קורא וזה בשופר ובדכתי קורא וזה אשר במקומו שגורא שגורא כלליות האלו  
 למקומו על קראות בן אשר כאילו נאחז בת קול ואמר הבן אשר וכן בשמלתי הלכת סבך אשר על  
 שבתא כהאדוק אין הם פלוגמא וזאת מזה תיה בשתי מטרות בתוספת וגם בשתי מטרות בשתיים  
 כתיב והוא שנתה לא במתא במקומו שלפון כלשקום אשכבו וואין למתוך עליהם: דשא הראשון כשפר  
 אשכבו הוא בוקף קטן וכן כראו בן דרך לכל אקף קטן אחר וספשו אך כשפשו ספרד הוא ברוב  
 וכן העודף דק כספר עם שופר וידעו בו שניהם במקומו וכלא מה רוך: לכוורת מלא וואו קדמא:  
 וזה חבדיל הוא בנעיה וכלא כסוף ופתח וכן העודף הרב המאורי ול ועטס המלה וקף קטן: וואמא  
 אלהים ישרכו המים פתוחה הגרלים קגמל דגושה: עוף מלא: וכן בשם כוורת: ב ועד  
 השם כוקף גדול: השחם שני הסיון בשמה: גשם במקומו לא בקדמא וכן השם: כל חית במקומו  
 שכלע סהר דגושה: והלמד בקמן ברוב עם המדויקים ובהללו והמדיפים כתב עליו דכריתוהו לשת  
 לכ להם כי מהוה כי כל כלע מלרע ככרו וקמן וכל כלע מלעיל בסול ופתח וגם זה ככריוו מדלא  
 מסיר עליה ל פתח סל כקמן הוא: לסקה זאת הקוף רפה והיון דגושה: ג אלהים ללא מאכלו מוכו  
 בדכוש: סן מאתון היו ראשונה דגושה: ידע מער ואו: אבל כם כף ראשונה בקמן לבד בכל ספרו  
 שפרד וכן ככין פילא וכלא שני שאין הראש תיבה אף כי שלש: ידעו חסד ואו: איכה כול דגושה  
 אבל הכף בקמן לבד: עשית המיו כלל הוא: וואמר בדים לבד תלשא: אלהים שופר וטר בהא:  
 כי כסם הוא בשופר וטר לא במקומו: זאת היון דגושה: עכוכך הנדו דגושה: שמע בתיו לבד זרקא:  
 ודררד בקנת ספרים דלת שניה בקמן: בזעת השופר הפוך בעון והוא אורע: אתה הוקף באלף  
 וא מלעיל: ויעש בקין לבד תלשא: ד מוכרות מלא וואו תכובא: ומחלכה הכית רפה: משוקמו  
 זו ראשונה דגושה: טעה המדפים טעסה פוסקא בין אחיו למהו בהיותם כי בכל הספרים ובהללו  
 ו כאן פוסקא וגם הרמזם אל וגם הרב המאורי אל לא מנה זה ראש פרשה: מוכסא בכל סם ובהללו  
 מלא ומאור עליו ל ואלא וכן כתב הרמז אל בספר מקורת סיון לתורה שחבר וכן עקר: אעפ

בצדקת ספר לנאון המאורי וכספר שני שסון המנוה שהוא חסד וגם אבות נאיו חסד נג' בפרים  
 ישנים גם מל כי בספר עורא כנאז חסד : כל מנאז הכף רפה : כל מנאז הכף דגושה : גם היא הנמל  
 רפה ומלת היא כמוב הוא כנאז : גם הוא הנמל דגושה : דן כנלמו בכף : ויהיו השני כרוז הספרים  
 בשני בנאז : אשר במקף וכלא שופר : ומי שת חסד פתומה : סולידו השופר כדלת : ומי אמז טעעים  
 פתומה : ומי מהלבלל טעם פתומה : ומי וחד שטים פתומה : שטים דרנא כמיו : ומי סוכך חסד  
 פתומה : בי במקף : ומי ממשלת טבע פתומה : ושמינים הרשאון חסד ואן : אסרלו כפסע : ומי למך  
 שטים פתומה : ומעכנו הדני דגושה : ושבע מאות מלת : ויהי כח פתומה : דן הסהא שניה כדנו :  
**אמר** דן המכס קמתי כמיו מאני פוז הפעיות היפרות כעולות דמו שסמו האשכנזים בספרים  
 דן דרנאס חסד ואני קורא אופס מפז למפור הויעלי לסורח כלליתי בשוא עול הפהתס כי  
 דנו מארסע ואין להם מסער ואני אפרמי אנלס אוכך עליהם למען מוכל לתמן ספרוך כסם המדויקים  
 וכן עשייתם בשפתי אכל עתה שבאתי להדפיסו חלתי מלחמים הנהת הפעיות לפי שידעתי שזס  
 אדם לא ימות להעריט עצמו להניחם בספרו אדם כן למען אהכל איגע להדפיסם

**פרשת נח**  
 ורמזה הריש בקמן לכו מכלה הכין דגושה והרי זה עונת גדול וכרלה קטן  
 ויהי מכלה כנאז דפה מירוסו כמו מכלת כילא הכין סימן הבקבות כמו ומחין  
 אית הילדים וכפשות לכנה תשיבה אך בהסמן דגושה פיהושו מכלה אותה ויהי המכות : וסקמתי  
 דכללי מלס יודגש בוש הוא : והמאירי אל כתב : והקמותי חסד יוד ומשמע שלל שהוא מלס ואו מלס  
 בתב חסד מ'ודגושוו בולל לקמן כנו והקמתי שבו טכפרסע וגם זה שבו כי בכל ס' הוא ש' דחס'  
 וכן כרוש למיזם וכן בקב הרמס זלכין עוקר : ולאכלה האלף בקמן לכו : ש' מאז בלא מקף  
 ויהא כח ששופר ב' יוד והוא מלעיל : אסתי זקף קטן בפין : ומיזכונת ה' יוד : בשוא והוא מלס כרוש ב' ו  
 וכנאז בו מסרות הלוקות אחת אומר ש' הרשאון מלס והשני ספר ואחת : אומרת ששניה ספרים  
 והרמז אל בתם שהראשון מלס וכן עיקר : אשפ' שספרו ירושלם ומנדים הוא חסד ויבספר עורא  
 במחק הוא ובספר שני שסון ובקרות ספר לכו פתא וריסתו שהוא חסד וכן משמע גם בספר דנט  
 לכה יסודם מיבין אל כיוון קל מ'ו כהרמז אל בקישיכן סבתן כהס בימ' מלס דמלס וחסד דחסד פ' יכוס  
 הראשון שהיו המעיבו מלסין הוא מלס אשכנזי שבו חסדו המעיבו במה ש' סוקס מ'ומיזן הוא חסד  
 ע'ו האלכן במקף : ומס חסד הפה וזה עונת גדול ונרין להוקר בו מלד כי הקורא וימס במס דגושה  
 במלס אומ' שזכאו של הנה במסע עם כל הוקר כ'וימס דגוש הוא מהכפעל במן וזח שים אך כשהש  
 דפה הוא מהקלזתו פיעל ונח : ומנאזי כנאזי וסקמתי דפתעל חסד כ'וימס : ומיזו הער חס'  
 בקיות והוא מלגז : ומיזו הרנא הכין והאמלעיל : דן הגשס סניול דגושה : ג' בשות הבית כחולס  
 סקלו הסופר בקוף והוא מלעיל : ומד' ב' יוד : במן שש' כ' יול יאורשין פשתק ב'ס' זעולס אס לא  
 יהיה בקוף לזה אופ' חסד איויוד : ד' ש' הרקית דגושה : ומיז' בת במקף : ומיז' סלל'ו כולו פת  
 ו' כל חית היוד דגושה : חס' היוד דגושה : דמו הרשאון הלל' רפה : הכרו במלסין לא בהרמז  
 כבהמה סניול' דגושה : אשר חס' במקף וכלא שופר בשון גלל' סקס : בעקל כסם וכהלל' הכין  
 בשוא לכו : אסוכנאז בשוא פתח : אלהים הרשאון כוקף קטן : הקמת' יתמ' דג' ס' יוד : ומשמים  
 ע'ו במל' כן כפקת במקף י' יפת : הראשון ג' ס' הואן בקמן : יוד סניול' דגושה ובמל' ס' יוד  
 אסרמ' סניס כנו דגושה : ו' א' חס' קבל'סן וכהלל' פתומה : ב' ומיז' ד' ומיז' עלונ' ד  
 דסוק' יתנד למך כח חלן סימון : וספס' אשכנז ע'ו מלס חס' ב' ית' כח' מ'וב ב' יוד : אחד מהס  
 ככין מטען הקדמין ומסרין מלך סימן : וס' ע'ו ב' יוד : כי מ'ו מ'ול' ע'ו חס' ע'ו א' א' אומר  
 קנעומו ק' חס' ע'ו וראית לא ח' יוד : והרמז אל סתם שזה משלוקת כספרים ובמסרות על  
 הכרוע : וממתי על המאירי אל מלס הכיור מהכ'ולס : וכל להפרע דהכא ויהי גרמין חל' דכיון  
 דהכי אשכחא ככל ס' וככלהו מרסרת' יודי ב' מלס ש' ונ' וכלל אשתכח' ס' וכל ח' ומיז' וספס' י

# אור תורה

דינהו אכרפיו הכי נהשתא אית לך לאינדרוי אבתריה דאמהכרא דקו ואסכחו ביון דליכא דהש' צ' :  
 לאורך כוסחא . ומן דאכא אשכחא בהפרא דוקא עתיקא מברה אכריכא בר מהסוה דכחז סרתיא  
 דאמר הכי ויהיו כל ימי פלוני טבעה בעביכא . ומן אלס עת אכוס קינן מהללאל ירד מתוסלח עכ' :  
 זכרטה בערשת כראשית . והאוי מברה מסייעא למברה דאמה ויהי כל ימי ג' ח'לץ סיון דאש  
 איתא דהאו דכח ויהיו איהו למא דתמיכא איכון ולתסוב כמו כח . ואתתכח השמא דמברה דאמה  
 ויהי כל ימי ב' ח'לץ סיון הויא לה חדא' לגבי תרתו ואין דכרנא של אשה במקום טבוס . וליכא  
 למומר דלעולם יהוי מברה דאמה ויהיו כל ימי טבע' וכו' . סכרתי דהוי דכח כמו יסיו איהו ופאי דלא  
 יסגיב ליה ולסוה תמיכא משום דוהיו דכרשת כראשית קא חשיב דלאו בפ' כראשית לא קחשיב  
 חדא דהא חזיקא להוי מברה דחשיב כמו איכון דכפרש' כח דאיתא התם כסמוך ויהי פלוני ג'  
 בעטע ממרוך וערחא אכוס קינן סרוג' ויהי פלוני טבעטע סופר וזקף קנן מהללאל חנוך מתוסלח  
 רעו כחור עכ' . הא הבא דשחור רעו כחור כפרש' פח ביכחו ומשיב להו' . ולא תעבי בלושפא דמכרש  
 דא דאמה טבעטע בעביכא דלאו בעביכא דפרשתא קאמר אל כעכו ויהי קאח' זכנוכא דכח' הרומ  
 זלזול' כל יהיו ויהי בעבין ויהי פלוני כהו כוסחא וכו' : ומן דלי הכי אוף אכא איתא דמברה  
 דאמה ויהי כל ימי ב' ח'לץ סיון ויהי כל ימי דכפרש' כראשית קחשיב דלאו כפר' כראשית לא קחשיב  
 ולעולם דאוי כמו סברא דהוי דכח ויהי איהו : ועד אחרון עאל קדמי הפרא דוקא סגי לקדא  
 דאיתויב פקטלוכא בומין קדמיון וכדון כתיב בגווה במברה כפרש' כראשית פסוק ויהי כל ימי חנוך  
 פרוך בעביכא וכד מטא לפ' כח כתב ויהי כל ימי כח ומכר עליה ג' ח'לץ סיון חנוך למך כח עכ' . אלמא  
 אינלאו מלתא דמברה דאמה ויהי כל ימי ב' ח'לץ סיון איכון דכפרש' כראשית קחשיב בלחודיה ומכר  
 אשכחוס ספרו דאיכסי דלא ידע' סאי חסכו דכל יהי דכתי' בעבין ויהי קחשיב ואמה דמרוך ביכחו  
 חנוך למך ולהכי דקו ויהי דכח איהו אוסו ולא הוי אלס דהוי מברה ויהי כל ימי ככפ' כראשית  
 קחשיב דלאו בפ' כראשית לא קחשיב ויהי איהו כמו סברא דהוי דכח ויהי איהו וכדכתיבא ומן כל  
 מודו : וכן כמכא בהפרא עזרא וכן כתב הרמב"ם זל בסת' טלו' כפי מה שהעידו חכמי בורגוס : יוד  
 מן אין צו דנטי' וכני סס כוז טעה המדעום טעשה פה פיקא אפ' טנס בהללוט כאן פרשה  
 סתמה כוככל סס וירושל' ואשכחו אין זה ראש פרשה כלל ולא בהרמב"ם ולא במאורי זל . סכא כפסס  
 לא בטעור' ודעשה האם רפה כהמ' וכן רעמה' ג' כוזר סטליטו כלל מקף : וכלכה כרוב סס הנוך  
 ככרו' דמן זקף קטן כריש' סערוקין בקנא ספרים האא כפתא ומסור עליו ב' פתחין : ויררס  
 שגומל רפה סכרמות מנאחי בתו סכנאא כמכרס סכר מות ב' מלך ואכיו לא מנאחי מברה וו ואלרבה  
 מנאחי סכמכר על סכרמות דל' מלה חדא כתי' זכ' טנס על זה באמר ואף סיהיה בכל הספרים הוא  
 מלה חדא והריס כבאב וכן בהללו ומסור עליו ב' פ' ב' בקרי' דל' ודין' וכר סלכן בעט מו טעב' וחספ  
 סת' במכרס כ' ר' כ' מלך וזל הא אלס ב' בקראש' קאמר סוף דכר מו סכמ' כ' מלך טכוס סוה  
 דכסחו דיקו סליני עליה והרמב"ם זל לא הביא מלה זו כספרו גם המאורי זל לא סיכירה אך מפ' סכמא  
 כספר עזרא ב' מלך וכספר פרמ' מלה חדא גם בירושלמיים הקדמויים כבאבה מלה חדא ומסור  
 בהדיא ב' כתיבו חדא וקרוין' חדא וכן עיקר' . ספעה הפא בקמין' הגוים הגומל דגושה : זל  
 כשמים הגוים רפה' וכעס' הסין כלל מאריך' כמו סכמ' דגוסס' ויהי מרש' במקף : ואם לוע האלף  
 כסגול' והוא במקף וכלל קדמא' בן כנו כוקף קטן לא כרכיב' סרי הריס כפתא : כמכר  
 כחוכ' כמכר' סלסום הנוך ספוכה' וככ' רש' . וכן כחוכ' כמירוס סתורה סמיוס לרכיכו סמיוס :  
 ואכיו לא ידעתי מאי הפוכה כי בכל ספפרים כתיב יד הוי ישרה כלי סוס סמו ואין גם זכר סמוך  
 כלל וכקדמון מנאחי טיס' כראשית מן ומסור עליה דאקוס דאיהוין יז' כחורות' ואלו זהו ספוכה כו'  
 כסתפככה יראת המן כרגל המן

לך לך

פתומה : וכן כמכרין סופר ישר בבית' הארמה סאלף כסוא' ופתח' : סכה זקף קטן  
 כנון

בגון - ויכן השני בלא קדמא : מונח בפסג האחרון לכד כי לעולם לא יבאנו בכס שני פשטין דק  
כשהיה בין זה לזה אות אחת או יותר לוי' ב'קוף קטן : יב' למסעיו אמרו בוהר למסעו כתיב ולכחורה  
כר' דלג' אמאי דקאמר בפ' כראשית למסעו מכעי ליה ולא הוא אלא דהתם כמי סנר למסעו כתיב  
ועין דקידא בקמץ הוא דקשיא ליה דמסע הכי אפי' דחסר יוד אכתי משמע לשון רבים הילךך למסעו  
כחולם מרעו ליה מאי למסעו בקמץ ומשני אלא תרין מטלנין וכו' . שיהו בכלהו ספרי דתמי ועתיקי  
והללי אשכחן למסעיו מלא יוד בלא פלוגתא כלל ואפי' הרמיה זל והמאירי זל כתבו דמלא יוד הוא  
זהכי נקייטנין . ואי בעית אימא דלעולם הוהר כמי סנר דמלא יוד כתי' ככוסחיו דירן והיינו דקאמר  
בפ' כראשית למסעו למסעו מכעי ליה והאי דקאמר דפירשתא דא למסעו כתיב חסר היינו כההיא  
דאמרו ברעיא מהימנא בפ' פוכח ג' ויהי ביום כלות משה דאפי' דמלא כתי' דרשינן ביה כלת משה  
כאילו הוה כתי' חסר' היה הראשון הקדמ' כהא והוא מלעיל : כתב הרב המאירי זל כהכה נער אין בהם  
ואו כי הם מלעיל ואי אומ' במחול מכבודו אין כהכה לא מרעו כי הערשא בכפ' ג'ם בלא : קף : ויבא  
בתכור לא כדרגא : וך כדר לעמר טעה המדפיס : ב'מלין אפי' שחבר כמקף כי בספרי כתיב יד הוא  
מלה אחת ומסור עליו מלה חדא כתי' וככ' הרמיה זל ג'ם המאירי זל כתב כן לכן הריש כשוא ובלא מקף  
ואמכ' ללמד' והדלת בקמץ לכד וכן כלם והמיו' על המדפיס אם חשב שהם ב'מלי' למה נקד הריש ואם  
ש'ב' שהיא מלה אחת למה הם מקף בפוכה ובספ' ין ג'ם בפ' קאט' לבי מנאמים ב'מלין ועצות הוא :  
**אמר** מנחם כתב הרמיה זל כדר לעמר חדא מלה כתיב וחסר כתי' ומסור עליה דחדא מלה כתיב  
והכי משמע במסכת חולין עכ'ל : ודבריו תמוהים מאד כי לא מיבעיא דלא משמע הכי  
במסכת חולין אלא אדרבא אי עבא אמרינן התם בהדיא והכי איתא התם בפ'ק אלו ערפות ריש דף  
ס"ה אלא מעתה כדר לעמר דפסיק להו ספרא כתי' הכי כמי דתרי שמות ניכחו' . ומשני התם בשמי  
תיבות פסיק להו בשני שיטין לא פסיק להו עכ' : הרי שאמרו פעמים כי כדר לעמר הם שתי תיבות  
וכן כתב שם רבי' אברהם דמונטפולני' בדעותיו וככ' ג'ם ה"ן זל בפירושו להלכות הריף זל ע"ש :  
וכדי לכדר וללכך האמת הכי אומר שיש להקשות במונאי זו ג' קושיא ג'דלות' . הא' הנה מנאכו ראינו  
כל הספרים הקדמוני' כדר לעמר מלה אח' וכן משדות המסרות כלן פה אחד וכן כתבו הרמיה והמאירי  
זל ואם באמר שהנמרא סובר להפך כמו שהכינו הר"א מההר וה"ן זל יקשה מאד : ב' ובי לא מנא הנמר'  
להקשות על בת היענה אלא מן כדר לעמר היה לו להקשות מן בת' שבע בת שבע שהיא דומה לבת  
היענה או באר שבע או בעל חנן שהם ודאי שתי תיבות והם ש'א' . ג' מהו זה שאמר כתי' תיבות  
פסיק להו בשני שיטין לא פסיק להו והלא יקשה על זה אם הם שתי תיבות אפי' בשני שיטין כמי שפיר  
דמי ואם בשני שיטין לא אפי' בשתי תיבות כשיטה א' נמי לא דומה לחמה ששנינו בעירובין רבי ונסי  
אומר אם מותרין באותו שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין באותו שבת : והנה  
במסכת סופרים פ'ק ה' ונכירושלמי דמגלה ריש דף ע"ב תמנא אלו שמות שכלקין ואלו שמות שאינן  
כחלקין אבל כחלקין כשיטה א' ולא בשני שיטין זה לא כמנא' . וכדי להמלט מכל הקושיא האלו וגם  
כדי להעמיד האמת במקומו כלעמד לפ'רש כן אלא כתיב היענה וכתיב בת היענה כלומר העוף היה  
לפעמים בקראים ועינים ולפעמים בקראים ככות וענה וכן היא הנוראא בהדיא בגמרא כתיבת יד  
אלא קרי ליה הכי וקרי ליה הכי ע'ד כאן' . ושאלני הלא דפסק להו ספרא לשתי תיבות פי' ובי מימא כיון  
שהעוף היה כך שמו בנות וענה אם כן מנין לו לחזקיה לומר בת היענה זו בינה' . ומשני שאני הלא  
דפסק להו וכו' כלומר אי'לו הייתה הכוונה בכאן על מין העוף ענמו היה לו לומר בת היענה בלא הא  
וזדכתב בת היענה כהא שמע מיכה יענה זו יענה ענמה בת היענה זו כונתה כי ההא שמשונית  
שככנסה כאמנע הפסיקם לסבו שמות' . ופריך אלא מעתה כדר לעמר שככנסה למד שמונית כאמנע  
הכי נמי דתרי שמות ניכחו' וכלא אינו אלא שם אדם אחד' . ומשני התם בשתי תיבות פסיק להו כלומר  
לענין המנעא והקריאה ודאי בדר לעמר נראה בשתי תיבות אבל לענין הכתיבה אינו ככתב אלא

מלה גדול מה שאין בין בנת טענה שהוא ככתב תרין מלין ולכן הוא השמועות שבו מתקנת ולא בין  
למד של כדר לעמר : הנה בעירוט הזה תורנו כל הקושיות וגם הדקוה את הרמה זל שמה שכתבת  
חולין מטעם שדר לעמר הוא מלה גדול : וגם כתקיים האמת הכמנא בפפרים ואעפ"י שגדלה קפת  
דוחק לומר שמה שאמרנו בגמרא בשני טעין דל הכתיבה ומה שאמרנו בשתי מכות דל הקריאה יומר  
טוב לשכח מעט דוחק מליפול בקושיות עמוות והשלך אמת ארבה הו' : ולא ולמה שמתני בקיום  
דבריו הרמה והמאירי זל והלא היה בתכעלו דברי הר"א מההר והרן זל : ומאי טעם דדמא דהני סומח  
עפי דילמא דמא דהני סומח עפי : שמי תשובות כדר גדול כי דבריו הרמה והמאירי זל היו מסכימין  
לאמת הכמנא בפפרים ולכן ראוי לשמוח בקיום דכריהם ולהשתדל על כך משכ דבריו הר"א מההר  
והרן זל שהיו הסך האמת : ועוד כי הרמה והמאירי זל בחמו להבי דל לכך באו וזהו אומותם להגיה  
התורה ולדרוש ולחקור ולבדוק בפפרים הקדמונים לכדר האמת ולכן העצות שכתבתם היא מילמא  
דלא שכיחא דמסתמא דקו ואשכחו וכו' יותר הרמ' זל שהוא רב מוכח מאד עד שהרמב"ן זל היה שואל  
לו ספקותיו והיה קורא אותם כשיא' הלוי אבל הר"א מההר והרן זל לא לכך באו ולא זאת מלאכתם  
אלא שאנב אורסיהו כהיותם מפרסין מטבת חולין פגעו : בלשון הזה וכמכו עליו מה שגדלה בתחלת  
העיון ולכן אם לא יעמדו דבריה איכומן התימה : ולפי דרכם למדנו כמה בדרך אדם לעיון ולהתישב  
קודם שיטעם ידו להגיה הספר שהיו שכי גאי עולם הר"א מההר והרן זל פקו פליליה במלת כדר  
לעמר : גם יובאן תבין סבת רוב ההתחלפות שכתבא בזמננו במלות רכות מהתורה כי מיו ידעה שכי  
גאוני עולם אומרים שדר לעמר הוא ב' מלין שלא ילך מיד גינה בין כמא שלו וכפרט בראותו ליטכא  
דגמר דלכבאור הכי מטעם לכן אמרתי מתוך ומתוך כמא גווי שווי : גוים הגימל דגושה : כניס הווקף  
והחידק כיווד השנים וכן סברו : ועלם הלמד כמולט : הוויים זין ראשונה דגושה : בשנה גוואו ככרי  
את בחוקף והאלף בגוול : כמו הכין דגושה : וילכו הסבי' הווד דגושה : עליהם בפפק' שום הואו ככרי  
עליון בחוקף קטן : הכי גרסין הם ויקחו חלקם והמדעים הסך דבריו אלהים מים : וזו' הן דבריו  
איהנהם בקרית ספר לרב המאירי כתוב שהוא מלא מוד וכן בכל ס' ויערה כיו' וקטלוגיא הוא מלא מוד  
וכן בהללי וכן כתב הרמה וכן עקר אך מנאמי כמו בשם המאירי זל שהוא ספר האמת כמו שכתבתני :  
השיט העין בפתח : הגדל ספר ואו' הפרוי הוין דגושה : ו' ותקח שרי כרוב הפפריים  
בלא פסק ואסת בחוקף : אככי כרביע : בחוקף אין יוד אפר הקוף : וביביך קיוד על יוד בתרא :  
ותענה אין בוווד : וימנאה כשני גרושין : ומאמר בחוקף גדול בס' : עיך בטר אסת : פחא פחא  
דגושה : ון ככל הנית דפה : כן סקף דגושה : ואברהם האלף בלא קדמא והרש' בחוקף גדול :  
מחך מם שניה דגושה : ברית בחוקף קטן : והו' הווד דפה : וייבסק סמית סקוין והמדעים עצה בי  
לא מנחה עם מלין דפתחין באמת : מלה העצם כאלף והוא מלרע ככל ש' : אסתך ככל הפפרים  
הוא כרביע : והקמתי ספר יוד : לך בלא פסק : וימול הגרש' כיווד והוא מלעיל : ומקמת בחוקף והמם  
בלא מאריך : במלו המס דגושה :

**וירא**

פחותה וך ענות הגימל דפה : רן בקוין והמדעים שרבה חכמים אלישתם לב אלטיהם  
בי מהו המה : והוא בחוקף ובלא קדמא : וס' הוין דגושה : ימנאם האלף סקדון וכך המאירי  
זל : כי דיראה בפסק : ויקחו הסופר בחוקף : המבטה המם כסוף ופתח : גדול הגימל דגושה וכן גווי  
בי רבה סקף והכותב בגושה : ארדה הוויס כסוף ופתח : האף הפא בשמחה בפתח : הוה הוין דגושה :  
העירי באמת : אולי בראש התיבה לכד תלשא וכן יואמר הפלטי' וכלה הלמד דגושה : וזו'

**אמר**

מכחם דפה בא' מן כל דגושה וכספר אשכנזי : גם כספר וקטלוגי הכה בחוקף ובלא  
סופר ומלמא בא' בסופר ובלא חוקף : וכן בראש לכתורה כי לפ' קשה למה היה כסגול כיון  
שהוא מלרע ולמה לא פדש כיון שסוף לכתורה אף לא שכתבו כמות : כי הכה ומלעיל והוא דחוק או אתי  
מחיקו לרעת קפת אלא שפלא חומו ומה למלוק על ס' בי' גם כספרו ורוטלט מנאמי כמותם ולדק

כת' במכלול סוף דף פא כי בון הכה בסגול מפני הדגש שבמל' כא ולא הנכח דבריו כי אם היה בהפ' הנה בסופר כיון וכלל מקף כמו שהיה בס' והיה כא רפה ולא ינערך הנה לסגול ואם היה בספר הנה במקף כי כן נראה שם ה'לל כי בא בסגול להוסיף ולעיל אף כי משפט הכתוב להחייב למה המאחרת מן הקודמת לא לקודמת מן המאוחרת כי מי שעדיף לא בא לעולם אף וסייב דכר' זכ'ל' בכר ידעת אדם במסרה כיון הנה לבדו כשתהי מכל סגולו לבא בסגול ואין ספק כי לא למסר דק לפנה בעלמה עתה ממנו ומכיון שהוכרת זה כתחייב ממנו לבא בא בדגש כי אם נקרא בא ברפה יראה שקדם לו כחות בסוף מלת הנה והרי הכון ככרי לכן בדגש בא להויות כי לא קדם לו כחות ואין הכון ככרי המורה על הבח' והכלל לא תשלם קריאת הנה בסגול אם לא בקרא בא בדגש והעד על דברי תמא כל הכני שכן ראשונה ככרי בון שניה רפה אך הכני כני שכן ראשונה בסגול' כיון שני' דנושה וכן הכני מי אחת כני וכן הכני עכדים לאדוכי הכני לך לעבדים הכני ועלינו בכלל בון שניה דנושה לפי שהראשונה בסגול' ולא עפ' שיש להקשות על דברי מ' כראין דברי מדברי דל' : כדחוב הדין בשל' לכה : ערם כחם לבד ורקא : הויתאם שופר ישר באלף : אידיא בא הכון דנושה : קרתי בקרית ספר למאורי ז' כתוב שהיו חסר ואו וכן בכל הספרים מנאתיו חסר וכן כתב הרמ' ז' וכן עקר : וראיתי מו שכתב בשם המאירי שהוא מלא וספר ענה במאירי ז' ל' שכר בלא מקף : ויתממה מה שניה בקמץ וכך דל' במכלול דף מז והוא כפסק בכל ס' וערכיא ובהללי' ומסר עליו ז' בעמא מרעיון ופסקין אך המדפים כת' שהפסק עעות כי לא נמכה שום פסק אחר השלשלת ואין זו טענה כי כיון שכתבו לו סימן לבדו למס יסורו וימכוה ולמה לא פסק עימו וראה שהוא כעמו : כפרשה שלפניו פסקו ויאמר יי אלהי אדני אכרהם הדפים ויאמר בפסק ושלשלת גם מסר על ז' כעצם מרעם ופסק וסימן מסר כסדר בו פסקו נעשה וקס' משה אלא שהוא מנכב ומכיל עלינו דבריו כוח : ומ' עוד ומפני שיש בתלים משלי איוב וכו' עד הם עושים זהו מה שהוא חושב : בחללת הכית דנושה : אצלטה מלרע לכן היה ראוי להיות כא רפה וכן מנאתיו כספר אשכנזי אך בכל ס' ובהללי' וכירושלמיים הוא דנוש ולא ידעתי למה : אליו כוקף קטן כס' : הפכי הוא בקמץ לכה : לעצות העין כזוא ופתח : ממחרת מס שניה בלא שופר : הוא הראשון במאריך לא בתביר : כ' נדר הנימל דנושה : בחלום הראשון מלא : גם בדגש : קלל בלא מקף : גם בדגש וכלל מקף : אותך מלא : עשית בלא פשע : הזה הוין דנושה כשניסם : אל כשופר הפון : בא' הגר כחא לבד תלשא : כמות מלא : אלהים השכי כפסק גדול הנימל דנושה : ויחי בעת פתוחה : שהיה הוא בפתח : אשר כס' במקף וכלל קדמא : נרמה בלא מקף : אינמלך באתח : עכדי הדלת רפה : אל עולם האלף ככרי : כב' סגול בלא קדמא : לכה במאריך לא בתביר : הכני בלא מקף והכוין דנושו' : יראתו בכל הספרים היוד בלא נעיא אך כתוב בגליון שהוא פליגמא וכי במחזורא רבא היה נעיא וכתבתי זה להראותך כמה מדקדקים ומקפידים כס' אפי' על נעיא אחת : תעש כסין שמאלי' : כאחז היתית בפתח : כסך הכיתין בפתח והנהת המדפים שקר כי במסרה מכו כאחז כסך מד מן ה' ויגין מן כ' מ' לין סמיכי' ופתחין : ולא בלא מקף והתברכו הכית דנושה : ואת דבתואל בלא מקף והאלף ככרי ובערסא :

**חיי שרה**

פתיחה : כג' ולכתתה הסף ועירא : אלהים בלא פסק : קכר חסר והמדפים מסר עליו ל' ומלא וסר והוא דוכר כשני הפוכים אם מה שאמר דלית כותיה לולי הוכה בספרים ראה כסוף עוד שנים אחרים : ואם מ' שהוא מלא גם זה שקר כי כלס חסרי' במורה וכך הרמ' ז' : לי דויתן כרוכס' כרכיב' : ככסף מלא באולא גריס לא בשופר ורכוב' : בתוככם מלא ואו וכך ראשונה בשוא לכדי' : ויען כיון לבד תלשא : ארץ ככרי לבד תלשא : לאחת הוין דנושה : כר המשל המס דנושה : הוית הוין דנושה : וקס' הרכיב כיווד : חסד כס' כוקף גדול' : טרם כחם לבד ורקא : משמאה האלף ככרי' : לדעת כס' כרכיב' : לשמות מלא : הנער הכפרה קרי' דכר הדלת רפה והכית בסגול' : ויושם טעה המדפים יוד ראשונה כן כן כי כיון שהכית הוא כמקום ואו

שורק וגם בתוכה שורק מה שורק לקבוצ עמו וככל הם אין זה קבוצ גם בעל מסורת המסורת כתב  
 יש ספרים שיוד לאזכרה בקבוצ והוא עשות גמור כי לא כמאז אות קבוצה בקבוצ לפני יוד פחה  
 ומגדלות הדלת הנוטה הכער הכערה קרוי לבער לבערה קרוי הלזה ההא בעת לכה ולאחיש  
 חסר ואז ומלא יוד בכל סמ' וכו' הרמ"ה וד' נרתי המדפיש שבוט' ביה אביר' מבסס בקנת ספרים  
 מלת הפילגשים הוא חסר יוד תניכא כד נרתי כלל ורטי' אך ברוב הספרים המונחים ובספרים היסגים  
 ובמכריים הוא בתרין יודין וכן מעידו המסור' גם בעל מכלל יוסי כתב אנחנו מנאכרו מלא ביוד  
 בכל הספרים המדויקים וזכרתי שדכרוו אלה מפירוט רדק' לספר בראשית הם' גם הרמ"ה ז"ל כת'  
 בכלהו כוסמי דוקי דאתו לידן בתרין יודין כתיב ומסור עליה ל' זאלא בתורה עכל' אלא שעכא כעז  
 לכו לדכרו הדגש שאזר שחסר יוד תניכא ועל פיו עזה מעזה וכתבו בספרו חסר כפי מה שהעידו  
 עליו ואזי אומר שכבר למדנו מספרא דרעיא מהימנא כפ' פוכחם על פסוק ויהי ביום כלות מזה שאין  
 לשמוך על המדרשים בעצן מלא וחסר כשימלקו על מניאות הספרים והמסרות כס' פה שזכרתי לומר  
 שאינו דרש שכתב רש"י בפי' וסוד היא ולא ק"ל בותיה וזיתא בילמדכו מה טעם של ר' שאומר הגר  
 היא קעורה שז' יבחק בא' מבא באר' לחי דלוי וכו' עט' ולא ארזו הפילגשים כתי' וכפירוט דרשוהו כזיזר  
 לשון רבים שאמר אברהם שמו בארבע כזים שרה והגר ותרתי הפילגשים ואפי' מי שסובר סס דכתי'  
 הפילגשים הם בני קעורה וזו דורס הפילגשים לשון רבים פלגש השתא פלגש לקדמיתא ר' טייב אמר  
 פילגשים ממש: כן עינן הפילגשים בתרין יודין כתיב והימל רפה: וזו: הסכים המאירי ז"ל וכן אמר  
 בספר עירא וכו' בעל ספר שמן שזין: הסתי בסמ' אין בהא שופר: לתולדתם מלא ואז קדמיה  
 ככיות בוקף קעון וקדר כמאריך: ודומה הוא בכל הספרים והמדפי' דובר שקרוי: מחד כשני דלתינ'  
 פתוחה: זה הוין דגושה: ויבא היוד דגושה: זה הוין דגושה וכן זה:

תולדת

כו' וארכרך הרוש כשוא ופתח וכן והתברכו ויהי כי כו' בשפרי ישראל לא במקף  
 אחתי היא הוא כתיב כואו: ויבא בוקף קעון: זאת הוין דגושה: בשכה ההוא כואו: רש"י גרר הנימל  
 רפה: ויעתק העין כשוא לכד: אכלו כואו לא בהא: ראינו אין באלף זקא' מעזה הסין ככרו:  
 ותיינן ההא כשוא לכד: כז' נידה ניד קררי' ואכלה השכי חסר ואז: שער חסר יוד והמיתה על  
 המדפיש שחסר עליו ל' חסר והדפישו מלא: ביצונו הכית רפה: אך בפתי' וזאלה האלף בקמץ  
 לכד: כעבור העין כשוא ופתח: האתה הוין רפה: הגשה חסר יוד והנימל דגושה: לו כדגש:  
 ויבא לו ככל הספרים ובהללי דהרגא ביוד והוא מלעיל: וסקה השין דפה ובשוא לכד: בכל סס'  
 וכירוס למינים ובהללי ולפי זה קריאת השין כשכא כח שהרי אין כואו געיא' וכן עיקר ודלא כמאירי ז"ל  
 שכתב השין בקראת בתכועת השכא: וישתחו וישתחו קרוי: ומכרכון מלא יוד: שברכני הכון דגושה:  
 גדלה הנימל דגושה וכן חכרו: לו רפה: גם אבי הנימל רפה: פעמי' הפא רפה: גביר הנימל דגושה:  
 כנו הכית דגושה: הברכה הכית רפה: מושך בשין יומני' קנתי הקוף וצירא' כתי' הכית רפה: כתי'  
 את ועקב סיקף בוקף קעון והכית בלא פטט: עזא כרכוע: ככרכו הרוש כשוא ופתח: את  
 בוקף: מחלת המס בקמץ והכית כשוא ופתח בכל הספרים והמדפיש דובר שקרוי כי גם מחלת  
 דרמבעז הכית כשוא ופתח ולא שיקר פה גבי מחלת כתי' הכלל שכתב אלא גבי מחלה כתי':

וישא אביר

מבסס מה שכתב בספרי הדפוס שזו פרשה סתומה וכו' כריך בראשה פיסקא  
 ככל הסתומות אמת הוא וכו' בכל סס' ובמכריים ובהללי וכו' הרמ"ה ז"ל וטעם כתי':  
 בהגות מה שכתבין מקנת כקדריס כ' פרשיות בת רה דלית פיסקא בריסיהו ויבא לא כיוכו כי  
 בתחלת ויבא יש פיסקא אכזבו' עט' ואזי אומר לך מאין יבא זה השכוס אם אמר אדם ויבא אין כה פיסקא  
 אמת אמר אך כריך שיוכן אין בה אין בתוכה: ואם אמר אדם וחי אין בה פיסקא אמת אמר אך כריך  
 שיוכן אין בה אין בראשה: והנה טעיה מי טעיה וזכר שאין בה פיסקא האינו כיובא באין בה פיסקא  
 האמור כיוסיו ומינה בספר היסין אין כי פיסקא אך אין לחוש לו שבע השין בקמץ: השמימה בלא פטט'



הוא צדקת אונן - כי תבא אל יופי בא' כבוד האמת לבדו זה צדקת אונן - איש הדור רפה - לחס  
 במצור לא במאריך - כמ' והנה הם הכון דנוסה - אשכנך אין כניית פט' - הקטנה הכון  
 דנוסה - זאת דנוסה - גם דנוסה - אשר כסופר יצר לא במקף - וימלא הלמד ככרי' לו לאשה לו רפה  
 קרא הנציח בקוף והוא מלעיל - ומעק חסר ואו' - ל' כן שני הכית ככרי' הוא - בלא מקף  
 והמדים עצמו מכה מצד ד' בן קמנין במקף ואין זה אחד מהן - אלהים כספ' - ויך ראובן  
 אין בו פסקא כלל בכל הספרים גם המכס לא מכהו הפעם הפא דנוסה - ויברככו הרוס כשוא  
 ופתח - גם רפה - מתן לו רפה - העוים הזין דנוסה יעקב העין כשוא ופתח - לכה הכון בסגול  
 המקשרות המס רפה - לוסמכה המס ככרי' - וכעטיף אין הך רבתי כשנים עשר ספרים כתיבת יד  
 גם במסרה ריש דכרי' סימם לא ככה עם האומיות הגדולות - לא - ושמע רביע כמס' - את  
 השלי' בלא מקף - כמחוז הראשון מלא והמסרה עליו ו' קרי' מ' ו' א' ס' והמדים סקר עקה - כמל  
 השני חסר - והמלך היות כשוא סגול - ואשא עיני הסין במאריך והגון ככרי' לא בוקף קטן - הגמל  
 הגימל דנוסה כתי' חסר ואין - נכתה הגמל רפה - ונכתה הגימל דנוסה וסמיו בפתח - הגמל הגמל  
 דנוסה - גכתי' הקי' כשוא לכ' רכן ונכתה - פכתי חסרו ואו' - ועמה ככרי' לא בוקף גדול - מענה  
 הכון בסגול ומסור עליו ב' א' סגול וא' כרי' ולא מסוימו ומנו מסרה לא ארי' ימ' קמיו' דרין כסגול דאחרי' ויך  
 עומרה ע' ומליון מיתדיו קמ' אס ענה מענה וכו' כדאיתא במסרה רבתי בערך קמ' וזדהוה ככרי'  
 ס' דהא בסגול ובספרא דוקא אשכחא בתלת דוכתי דאמ' ע' ומליון מיתדיו קמ' וקדמא דכלהו  
 כיון של אס ענה ולא כיון של מענה ולכאורה מסברה לא כרושי הכי כיון דכלהו ספרי אשכחא כון  
 דמענה בסגול כיון הכא כיון מענה דמספעים ואוף מסרה דעומא בערך קמ' הכי משמע מיהו כי  
 משיבת כס מענה דכשוא הוא דאיכא למידק כהאי מסרה היכי קשיב ע' ומליון מיתדיו קמ' ומו לא  
 וסא מליון מיתדיו קמ' כפיו טובא כנון ורפא ורפא - לפלא כדרי' טעה מעלת דרס בקרב - אויבך ידס  
 כל - ואין זכו' ודכותה - סניאך בקריאה ואס מש' הכי ע' דמשיב מאחרי' דלס אשיב' - לא ודאי קוסטא  
 דמלתא דלס משיב במסרה אלס מליון דהוה חוי למיהו בסגול ואשכחא למיהו ככרי' והמי' דלס משיב  
 לכהו מליון אחרי' דמיתדיו ככרי' משום דהנך דכיהו הכי ככרי' ולא אשכחא והשתי' דאיתת דכרי'  
 ממילא שמעת מינה דהיא מסרה דמשיב כהדי' ע' ומליון מיתדיו קמ' כון של ענה משכחא היא דהא  
 ענה דכיהו ככרי' אלס ודאי כו' איתמר בתסרה דקדמא דכלהו ע' ומליון מיתדיו ככרי' אס ענה מענה  
 אכנון של מענה איתמר כדאשכחא בספרא אחרי' דוקא כתי' דוכתי ואוף ככרי' דוכתי אחרי' כון  
 אשכחא מענה ב' א' סגול וא' כרי' והכו תרתי מסורא אשמיטען אהדדי הילכך היא מסרה דמשיב כון  
 של ענה הוה לה חל' לנבי' תרתי ולאי' בלו' היא אפי' לא' הוא כה בורכ' וכו' דהא אופכתי דמסרתי  
 היא - ויחר סכתתו כל זה מנאמי מסרה מדויקת שאומרת כך בהדיא מענה ב' א' סגול וא' כרי' אס  
 מענה את כתי' בסגול אס ענה מענה ככרי' ע' כ' - וימחור כדי שלא מענה מנא מין את אוכו פירוש  
 מענה דויבא דסמך ליה מלס את סהיא בסגול גם הוא בסגול - מענה דמספעים דסמך למלת ענה  
 סהיא ככרי' גם הוא ככרי' - סה ככרי' - לב - מענה במאריך לא כתיב -

ג' קדמא דכלהו  
 סגול מיתדיו קמ'  
 סגול מיתדיו קמ'  
 סגול מיתדיו קמ'  
 סגול מיתדיו קמ'  
 סגול מיתדיו קמ'

**ירושלם** - פתחה - ועקב דוירא כמכור לא במאריך - וצירס העין כשוא לבד כס' וכ' דרין  
 מכלול ד' ג' אס כהנא - לב' והנה כסופר יצר לא במקף - גואמו בואריו קרי' ויסקתו  
 עליו סס כקולות כקודס על כל אופ' - אך דנוס' - פגשתי הגימל כקמ' - כי כסופר יצר לא - במקף  
 לבגוד סגול רפה - ד' הכער הכערה קרי' וכן השני והשלי' - וימענה ככרי' דנוסה - ככתיב  
 הכית דנוסה - איתתו אין כו' ווד והסימה על המדים שהוא ענתו משר עליו כ' חס' דמס' ואוף כתיב  
 בוד' כואת בערחה - ויטכו דכריהם העיט כשוא לבד והגלת רפה - כהיותמה סגוליון סגול סר  
 יבס' במקף לא כסופר - הסללים סופר כהא - אשר השני במקף - וככרי' הזין דנוסה - וכאשפו הפא  
 רפה - ככונה בת' ספר' - כתיבת יד כדקמ' ואין הזין רבתי גם במסרה גימ' כלא אית וריס דלס לא

אור תורה

מנחה עם האותיות הנדולות ד'ח ומקבר כתביר ל'ה במאריך ויעקב כי אם ישראל העין בשוה  
 פתח ובלמד פטט מנכה בלא פסק וינק הנדי רפה וכן תכין מדברו רל'ך במכלול ג'ס רפה ויהי  
 כשבי ג'ריון ויהי כשכן לפי שפסוק זה בכחיה אחת הוא פסוק א' וככחיה אחרת הוא ב' פסוקי  
 לכן בקנת מלותיו ב'עמי בכחיה היומו פסוק אחד ראובן כרכיב ויככב בששע בלהש כששט אביו  
 כוקף קטן ישראל באתנה ויבכחיו היומו ב' פסוקי ראובן כוקף קטן ויככב כוקף גדול בלהש כטרח  
 אביו באמת ישראל בנשיא ובג'ליון א'מם המונהים מנאחי מויכא ישראל קדמא כוקף ופסט התיא  
 כוקף גדול וסגולמא ד'ח בת ענה הכית דנושה רכושם מה שבג'ליון שקושי ויש כשין ומתת  
 ואלה חלדות עשו אביו אדום אין כו' פסוקא בני חסמת בית כני בדגם והסין שמאלית והמם רפה בת  
 ענה הכית רפה יעלם העין כשוא לכד בני אליפו הכית דנושה תימן כיוד והמדפיס כתבו כואר  
 ושם כחון תימן קרו ושקר ענה כי אין פה קרי וכתיב אליו קרם בקנת ספרים כמקף ומסור עליו  
 ל'מקף דשן עון הדלת רפה דשן הדלת דנושה מרמנות בקרית ספר למאורי אל כמו שהוא חסר  
 דחסר אך ככל הספרים הוא מלא ואו מניכא וכן במסר המה וכן עיקר הדד הדלת כמסר מגדולא

**וישב** פתוחה ל'ז לשלם חסר ואו יתשלמו בו הבית רפה כמפתו המיו כמקף לכד  
 וימשכו הפסט כוקף התוכה וכן יוסף ויכורה כתב המאירי אל בקרית ספר שלו שהוא  
 חסר יוד כפי המקובל אך ככל הספרים מנאיתו מלא יוד וככ' הרמה אל ויכורה וימא מלא יוד בתי כמסר  
 דיקוי ומאן דמסור עליה ל' כו' והם שבושא הוא דמסמי דיקוי פליגי עליה ותו דאיתא במסרה ג' חסר  
 בל'טכא יכרם וימכר זהם לא הכרשו ויכרשו ויפל על פניו דל'פיו ועוקדו ע'כ' מכלל דויכירה  
 ויאמר מלא יוד כתי עכ'ל וכן עקר אע"פ שכשני ספרי יטכוס מנאיתו חסר וגם מנאיתו כתיב שכתב  
 ספרי פוגהים כמנה חסר אין לחוש ד'ח גדלמי הלמד דנושה ללא לו כסם וערכיא לא בדגם  
 ומסור עליו ד'למסור ודשין כמתן המיו כמקף לכד ג'ס בדגם וכן חבירו העדלמי הלמד דנושה  
 ל'י רפה מקח הקוף דנושה הנדו הנימו דנושה הנויאות ערמא בל'ף ל'אמר רפה לו בדגם  
 ר'ט ככית בערמא ארכיו במאריך ופה כסם כמקף לא במאריך ויהי אחר הדברים האלה ומש  
 תו' ככל ס' ובמאריים אין כו' פסוקא ככל וכן דעת הרמב"ם אל וכ' סהנהות וכן עיקר אע"פ שבהל'ל  
 היא פתוחה וגם המאירי אל לא הכריע אך אמ' להכית בו ריוח כדיון פרהה סדורה סזה כדגם ל'כח  
 כי החית כסגול בהרמיו ההא כשוא ופתח ויעזב במאריך בגדו בתכירי אכלני בערמא וינס  
 במאריך טעה המדפיס במלת השמיים ב'עיות גדולות א'סדפיס האסו כואו ושם כחון האסי  
 קרי כיוד וזה שקר כי ככל הספרים כ'וז האסי כיוד ואין כאן קרי וכתיב ככל ג'ס במסרה רבמא  
 דף מתק' כ'א לא כמנה עם מלין דכתיבין ואו באמצע מיכה וקריין יוד והטעות הב' שסס יוד אחר  
 הריש וגם זה שקר אך חסר יוד מניכא ומסור עליו ל' חסר וכ' הרמה אל והמאירי ב' משקה בלא  
 מקף מלך כמקף אמו במסר הבית רפה בית במאריך לא כמקף והכתב כמקף לא במאריך  
 ובג'פן הנימו דנושה כ' טוב כסם כי כסופ' ישראל לא כמקף בעוד מלא ואת שר במאריך לא כמקף  
 פתוחה ב'א זהה בערמא עמד במאריך ועבות מלא ואו מניכא י'סדפיס  
**מקף** הכריות בלמד זקף קטן והבית דנושה את דפריעה כסגול ב'אשר כלא מקף  
 והסין במאריך וירינהו מלא יוד וכ' הרמה והמאירי אל ולפי שדרסוהו כוזה כמו יערת אל אלוה  
 וירנהו חסנו אכסוס שהוא חסר ג'ס היוד אבל אדרבה משם ראי' שהוא מלא יוד שאמר חסר ואו ולא  
 אמרו חסר יוד וואו ע'לת דשכע חסר כ'וין וסכה שכע בשין מאריך ובעין מקף ירא הריש כסגול  
 פריעה דוקרא כ'רוכ ס' כסיפר הולך פענת העין כשוא לכד וכמסר הרמה כשרט פוט כי פנת  
 פענת כתיב מלין וקרי חד וקסיא לי דהא איכא שופר ישר כחון דנפת ואו אפשר למקרייה חד  
 וז' דקר חד לאו דוקא אלא היא קמ'ל' דל'ג' דחד שמת הוא כתיב מלין וכמסרת דפגום כ'י ויג

אמר ד' שמות בניו ב' מלך וקרין משמע דבין בתיבתא דין בקריאתא דהם ב' מלך וקרין וקרין וקרין  
היינו שאין מיוצקת אלמד בעל סגן בקורות בשוא פשוט בלא מקף דלא ימי דקנת ספרו מדויקין  
פוטופרע מלה אחת ויכיר למלת בת העיגול ש צואן לסימן וכתוב בתוך כולו ב' מלך כתיבי כלום  
שאלם שמלת בת מחוכרת בחוק למלת פוטופרע עכ"ל אין הכל מלה אחת אלא בת למוד פוטופרע  
למוד ולא כהירא כלל דהא פשוטא דתוכא ימי למחשב דלהוי בת פוטופרע הכל מלה אחת אלא אי  
אמר כעסרה דמין מלך בתיבי אפוטא ואפרע אמתר כדאיתא בפסחים אחרים מדויקים ובפסחים  
היטנים וכן כתב הרמ"ה ז"ל כהדיא פוטופרע למוד פרע למוד כתיב וקרין מלה חדא עכ"ל וכך המאורי ז"ל  
בקרית ספר : וכן ארזל בורשמי דפ"ק דמגלה אלו שמות סג"קין כו"א אלא כתיב אין פוטופרע עכ"ל  
ועכ"ל הללוים : מלך במס מאריך : עניו העין בקמץ לכה : הארבות אסור ישר בהא : על כטרמא  
ו כלא מקף : חוק הויג בפסחי : מב : כמזנים רדו הכית דגושה : וכמה יוד בסגול : עם בשופר  
בשרובלא מקף : אלקס דמאין באתס חסר יוד : מרגלים הנמל דגושה בכלם : ויאמר האלף בשוא  
סגול : באמתתא דבית רבש : לו רפס : עשר אכתמו בכיר בכין : מריקים בלא פסק : ויאמר רובין  
גון ויאמר לא ירד ונאין כס פוסקא : סיבתא מלא : סג : שאול מלא ומהור עליו ב' ומלאין : שאל  
במקף : גם אכתמו הנמל דגושה : פעיקס ספא רפס : האת דגוש : ויכירוא האלף דגושה : ויקרו  
ועתמו ועתמו קרין ומשאת מסר ואו : כור : כיפת סנית דגושה : האיש ספור : הוא נמניב :  
**ויגש** : אמתתא דסג"ק דבר גדלת רפס : הורדהו ככתב קרב המאורי ז"ל בקרית ספר שלו שהוא חסר  
גם ואו קדמאה : אך בכל הספרי במנא מלא ואו קדמאה ואם יוד גם ואו בתרא וכ"כ הרמ"ה  
ז"ל ובעל ספר סגן שגון וכן עיקר : עוד כתב המאורי ז"ל תוספת ספר יוד עכ"ל משמע שר"ל שהוא מלא  
כ' וויין אך בכל הספרים הוא חסר ומ קדמאה ומסר יוד וכ"כ הרמ"ה ז"ל ועיקר : וכ"כ בעל ספר סגן  
סגון : ואחריו בטען מקף דגושם : בזה : כי רפס : בכינת מסר יוד פגיבא נהוא מלעל כו"א מד  
קדמא בביש : ולכו במקף לא כמאריך : ברעהותין הפא רפס : מרגו : קדמא דגושה : בו  
מורה קרין בשוא לבל : גם רפס : אמר : מכתס כסטיס ועשר ספרים כתיבת יד בדקתי ובהללי  
ומכתיבי וקתו את מקבוקה מלא כו"א ולא כמסר עלא מאומה אך המדפוס הדפוסו מסר ומסר עליו ד'  
מסרין גם כפרס ושלם הכיבו במחין הקפרים זא"ב שכתבס באותה מסרה ב' שבושים הא' שכתב  
ויקתו את מקיכה תכופא דפנסקא וכפנסקא זס ושאתר ואין סני : וכן שאמר ד' ספרו והביא הפסקין  
מ"ו גם בקנת מסרות כתיבת יד ומכתיבי וקתו את מקבוקה וכמה עם הקבריש והיה קשה לי שתחלוס  
המסרה על מכתבו של הספרים ולא יכולתי לסימך בג' הרמ"ה ז"ל בזה כי פגרו שבידי יקיה חסר פה  
וגעתי ונכתתי כפר' ומעות בפנסקא ושכנ בכי ושראל את כסי ומדקן מסרה מדויקת : אומרת : מקבוקה ג'  
ספרין וסימן מקבוקה וקיסוס : ויכילס כלסס : ויסבו בכי ושראל את כסי משין ע"כ : ולאו קומשין  
שאמר בהלכה והסכימה למכתבו כל הפסוקים : עיוד מכתיבי מסרה מדויקת אחרת כפי ושלם אומרת  
מקבוקה ד' חסרין וסי' מקבוקה וקיסוס : ויביאו את מקיכה תכופא דפנסקא : ויסבו בני ישראל : רק  
כשיכס ועפעס ע"כ : וגם ונכסוה מסכמת למכתבו הפסוקים ואלף סתי המסרות לא גלגו : אלא שון  
בא תה' למת סימן לכל מה שמנא אלסין מקבוקה חסר יוד לכן אמר ד' חס"ג מקבוקה זא"ב מקבוקה : וזו  
דאיתא שלם לחסר ומקבוקה עם מקבוקה כו"א נביא פרוצה לטעות ולחשוב שהם ד' מקבוקה ולכן אמרה  
ב' חס"ג כל ושלמת מקבוקה וכפנסקא רק כשיכס ועפעס ומקבוקה אמרה על ומקבוקה ל' חסר ואכלל הולך  
אל מקוס אחד : עוד מכתיבי מסרה שלישית מדויקת מקבוקה ד' חס"ג בקורה וסי' מקבוקה וקיסוס : ויביאו  
את מקיכה אל וסמך תכופא דפנסקא : ויסבו בני ישראל : וא ומקבוקה ע"כ : ומקו מה כתיבתי מחין  
מה היה סבת הכלכל והטעות שפגל בפגרי המסרה בזה המקום ודי בזה : ואמר שכתבתי כל זה  
מכתיבי שהרמ"ה ז"ל ומהאורי ז"ל ובעל ספר סגן שגון כתיבו כו"א ומקיכה מלא ומולא מדי : קתת כתב  
המדפוס כי כספרי מדויקי במנא נקתה : וסקר עכ"ל כי בכל הספרי כתי' קתת בלא זאו : ועוד דא"כ

היו להו תלת וקחת ובמסרה אמרו וקחת כ' כמדבר ודוארא ופוח הואו דפת כמ' כהללו וכמם  
חקאוכים וכבליין אחד מהם היה כמ' מתחלפין ופוח כדגש ל' זה מחלוקת אך היה תופס לעיקר  
שהואו רפה ואכי עייכתי בפלגותות כן אשר זכר בפתלי ולא כוכר עם מלה זו והרמיה אל כתב שהואו  
דגש וכ' רדק אל בעט סופר שלו גרא הנימול דגושה: הבאה בקדמא לא כגרוש גס אכתיכו הנימול  
דגושה בז לגור בארץ כדלי לבר זקא: מוריהם הנימול רפה בארץ מנרום הכית רפה  
והאלף כגשיא פרעה הפא רפה כל רפה: כנדרך הדלת דגושה גויתמו הנימול דגושה וכן גם  
אדמתו ותן התיו כפגול ולאשר האלף בשוא ופתח ויחס כשופר הולך

**ידי**

ככל הכפרים ראש פסוק זה דבק וסמוך עם פוף פרש יונג אין כוניהם אפיו כמלא  
נימא גם הרמס אל לא מכהו לכך עשה המדעים שעה כראש פרעה זו פוסקא כדון  
פרעה התומה כי אין לעשות פה פוסקא ללל לא פתומה ולא פתומה וכבר כמר זה הר' אליה מורחי  
אל ולכן כמנו דל עמזים לזה כמר וכיוהר יהיה בלא מקף: אעשה כמם העין בשוא לכד מוח עם  
כדגש: וארכס הרוש בשוא ופתח וכמם הכף כגרי: לשפיו הפא דגושה: בשמאלו הכית והסון  
רפין: לגס הלמד רפה וכן נימול יגלל: שש עקרו במקף לא במארך יערה עורקו: ככס  
סנית כגרי: סומה סומו קרי וירכמו הכף רפה למס במקף לא במארך: פרת שיהם במקף הרוש  
וימרהו הרוש בשוא פתח וכן וירכך עד במקף: תהיין הכון במקף: כבטימין מלא: אל המערה  
כמם הקדמא באלף לא בהא: כן כדגש: אעלה לא לא כתבור: השניעך הכף רפה: אפי  
כניו הכית רפה: לכו רפה: מותו מלא: שלשים אין המס רכתי: 13

**שמות**

א ואלה כרביעי: כתחכמה החית בפתח: למולדת ויאמר להן בדת זכאה וקף  
קטן: וירכ היוד בחירק והרי זה טענות גדול וכראש קטן כיו הקורא וירכ כגרי היוד  
כמו ויטכ אמר אלהים כמבא אומר שהעם הרבה לזולתו כמו וישר את עממאמר שהואו פופל זונא ור' שהש  
הפרה את עמו ואין זאת כונת הפסוק פה לכל הקורא וירכ בחירק היוד הוא אומר שהעם עמנו רפה  
ופרה והו האמת המכוין פה: ב ולא במקף: הכשיכו הגדו דגושה ככל הספרו המדויק ובהללו  
וכ' הרין נאכה אל וכ' רדק כשרטו וגם במסרה אמרו מלון דגשין ורפין מתחלפין ופי' הכשיכו:  
מקדס יי' משתי עיניו: פדח סימן ע'כ: ופירוש מתחלפין כי כשלת המלות האלו היה ראוי האות  
הסכיה רפה והשלישית דגושה ובהפך הדבר וכאם השניה דגושה והשלישית רפה: זר' אע' אל כמב ולא  
כדגש כדו הנפיקו וכו' ולא כהירא: תכת חסר יוד: גמא הנימול דגושה: ותאר השלישי במקף:  
והיכנהו אין יוד אחר הנון והקוף בחירק ככל הספרו: כי אין כמם כי בשופר יסח לא במקף:  
ויושען חסר יוד: למה זה הוין דגושה: יהי בימים הרבים וגו' פרעה פתוח הוא זו טענה המדעים שלא  
עשה פה פוסקא: ג רעה כתכיר: שמי השין דגושה: כלכה הלמד בשוא פתח: אעשה כמם  
העין בשוא לכד: חן במארך לא כתכיר: העם במקף לא במארך והוא מלפניו כי ההא כגשיא:  
ומגרת הנימול דגושה: ד בידך הכית רפה: השליכו מלא וקתומה של המדעים שומר עליו  
שהוא מלא והדפיסו חסר: האחרון מלא וזו: ישיה לך הלמד דגושה: אלכה הלמד בשוא פתח: החסר  
פחה רפה: לעני כשופר יסר לא במקף: אהרן את בלא פסק: ה כלכה הלמד בשוא פתח: תגן  
בשס קדודות: כמחול מלא: וקסאו השין בשוא לכד כמם ובהללו ודלא במארך אל שכתב שהיו כחטף  
פתח: כה רפה: שמו עלהם חסר יוד: אל פרעה הפא דגושה: למה הרענתה המס רפה: וכתיב המארך  
אל הרענתה חסר וזו והא לבסוף עכ' וכל המפרים הוא מלא הא: כסוף תכנה וכ' הרמ' אל וכש  
ספר שין שסון וכן עוקר זה כדגש

**וארא**

ו גרו הנימול דגושה: ושראל האלף כגרי: כי כשופר יסר לא במקף: וליעקב באפנת'  
אמר מכת למד משה לאזר דגושה ככל המורה חזן מן אחד בפסוק ויאמר בני גר  
וכני ראובן מפני כי מל' משה שס בערמא וכפ הכראת היה ראוי להיות רפה כיון שהיא סמוכה לאת'  
נאין

ואין כאן לא רחוק ולא אמת מרחיק ונפרי המדקדקים לא מנאמי שדוכר בה זולמו במכלול דף כ"ז  
 חשב רד"ק לתת לזה טעם ולא אמר כלום כי רנה לדמותו למלה ועירא סמוכה יהיה נדוך להראות לנו  
 דנמתו במלה בלתי ועירא ובלתי סמוכה כי משה איכה מלה ועירא ולא סמוכה ועוד אפי' נודה שהודגש  
 למד לאמר לפכת הפך כסתר שקדמה בסוף משה עדין יקשה עליו קושיא חזקה ט"כ בפסוק ויאמר  
 משה משה היה ראוי להדגוש משה השני וכן בפסוק לך היין הומה שחר היה ראוי להדגוש. הסיך וכן  
 היה ראוי להדגוש למד כן אעשה לכם : ואלו מה שג"ל בזה הוא ידענו כי היה ראוי להרעי אלף לאמר  
 בשוא סגול כמו והיה לאכול באמר אלי כל' היום' אלא שלרוב ההשתמשים שנסתמשו במלה זו הכינו  
 האלף להקל אך בדרך לפחות להורות עליה כנשימה ולכן הלמד בברי המורה נחמתי \* והנה אס' בקרא  
 הלמד רפה אחר שקדם לה נחות בסוף משה עכ"ל הלשון וכ"ל לקרונה כמו בשוא למד ולא יהיה זכר  
 לאלף הנחה אפי' בכשימה כמו על בוארי בנימן לכן הדגישו הלמד כי על ידי שהאדם מזה בה כפח  
 קריאתה הדגשה במא קורא הלמד בברי ובמבאת האלף כדגשת בכשימה : בית רפה : מחלי הסית בשוא  
 לכד וכן נחשו : הקדמי הקוף דגושה : פינחס מלא : לאמר הלמד דגושה : ז מדבר התיו רפה :  
 בני השלשי במקף : ויהי לתינו הכין דגושה : אליו בס"ם בדבוע : לשמות מלא : ויאמר ה' אל משה אמר  
 אל אהרן קח מטף ונו' סתומה : כל דמנרים רפה : כנפרדעים הנדי רפה ובס"ם בשוא פתח : הכפרדעי'  
 ההא בגעוץ והנדי רפה ובס"ם בשוא פתח וכן כלם ומסור עליהם כל עכ"ל נדי רפה מלא דגש ותעל  
 הנפרדע וכ"ל רד"ק במכלול דף י"ד : ח אבד : מחסם בכל הספרי אין פוסקא כלל כיון יעלו הכפרדעי'  
 לויאמר ה' אל משה אך המדעים כתב שזו פרשה סתומה וכן היא בהלוי וכ"ל גם בהרמבם והיה קשה  
 עלי שילחוק הרמב"ם ז"ל על מציאות כל הספרים וגם ההגות שדרכן להודיע מציאות ס"ם לא כתבו פה  
 מאומה \* והנה במא אלפי רמב"ם כתיבת יד קדמון שהיה של הר"ל הלוי ז"ל ומנאמי בו שאינו מוכח זה פ"ש'  
 כלל מסכים למציאות הספרים ושמי כמוצא שלל רב וזה לשונו ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן כטח  
 את מטף וקד' \* ויאמר ה' אל משה השכם שתיקן סתומות עכ" \* ולזה שומעין שאמר בהלכה \* ואלו והלא  
 א"כ כפי השגות כנפיק הפרק יחסר סתומה אחתי דע כי עוד טעות שכי יש באותו פרק בספרי הדפוס  
 והוא ששם כמנהגן כ"ד את אביך עד לא תחמוד שש סתומות ובהרמב"ם כתיבת יד הכו' מנאמי שהן  
 שבע כי לא תחמד בית דעך סתומה אחת לא תחמד אשת סתומה אחרת וכ"ל גם בהרמב"ם שהגיתו  
 במנרים וכך כמא כלל הספרים וברוך ה' אל"הים אמת אשר הכתו בדרך אמת \* א"כ מנאמי בכסף  
 משנה שס' מהר"י קארז ז"ל מנא' בס' מונה שהעבירו הקולומס על ויאת ה' אל משה כטח את ידך ובמקום  
 שלשתן סתו' כתב שתיקן אך אמ' הרב שר"ל שהגהה מוטעית הוא כי בדפו' אישא' מנא' שיש בה פוסקא \*  
 זכאי אומר ומכו דפוס אישאר ללא ידענא ליה ומאיו אולמיה מדפוס כומכרינו וישאר דפיסוס ותו' אדפרוך  
 מדפוס אישאר לויסיע מדפוס פורטוגאל שהוא היותר מדויק שכלל הדפוס' והנה אין כאן פוסקא  
 וכ"ד כאל' לידו' עוד ב' רמב"ם אחרים כ' כתיבת יד ובדקתו בס' והנה לא מכו זה פרשה כלל מסכים למה  
 שכתבתי והוא האמת וכן דעת המאירי ז"ל ובתי במנריים : הנפרדע הנדי דגושה : ומנבתך \* ספכי הבית  
 בשופר ישר בס"ם : הנזרת חסר וואו : חמ"ס שניהם חסרים : הרוחה בקנת ספרים הרוש בשוא פתח :  
 ויאמרו הכרמ"ם חסר ווד : ויאמר ה' אל משה השכם סתומה : פרעה הפא רפה : ט יאת הדבר  
 הדלת דגושה : מנחתת מם סכיה בלא שופר בס"ם : ותהלך במקף והוא מלעיל : אשר בתלסא לא בקדמי :  
**כ"א** : פתומה : ז ובתי כל הכף רפה כשניהם : ההלכים חסר וואו : ובוקינו מלא יוד' במנריים  
 וכירושלמיים ובהללי ובכל ס"ם וכ"ל הרמ"ה ז"ל וכן עיקר ודלא כמאירי ז"ל שכתבתי בו :  
 \* ומקסיס הקוף רפה : רוח בניקף : לא היה הקדמא בהא והוא מלעיל : יהיה כן בדגש הכף : במושבתם  
 מלא וואו קדמא : פרעה הפא רפה : גם בדגש : ראתך פני חסר רפה : יא כסלחו קדמא בשין :  
 ג"ש הגימל דגושה וכן גם האוס וכן גדול \* מעם מלעיל : יב הנרים בוקף קטן : ומנחת הגימל  
 דגושה וכן תחנוא : אכל כסוב בקרית ספר לרב המאירי שהוא מלא וואו אך ככל הספרי' הוא ס"ם וואו  
 וכ"ל הרמ"ה ז"ל ובעל ספר ששון וכן עיקר : א"כ ב' לידו קרות ספר אחר וינא' כמוב' בו אכל  
 קסר :

**חסר:** מיוסן הראשון חסר ואו: **המנות הנדו:** דגושה: מנת כתוב בקרית ספר לרב המאירי שהיא מלא ואו אך בכל הספרי הוא חסר ואו וכ"כ הרמב"ם ז"ל ובעל ספר שמן ששון וכן עיקר: מסכו השין בשוא לנד בטם: והיה בתיבתאן טעה המדפיס שעשה פה פיסקא כי אינו תחלת פרשה: כל רפה: ענת רפה: בתב המאירי ז"ל כל חסר בכל התורה עכ"ל ויש כאן ג' תמיהות א"י הוא מלא בכל הספרים כ"ש אין לו אח במקרא: וענש לא בלא מקף: כל דובר רפה: והיה העדמא בידו והוא מלרע: יג. במקום הנית דגושה: והיה כי ביאך הראשון אינו תחלת פרשה וטעה המדפיס שעשה בו פיסקא: כי רפה יבאך השני טעה המדפיס שכתב ובאך נואו וטס בגליון יבאך קרי כי בכל הספרים הוא כתוב יבאך בידו ואין כאן קרי וכתיב כלל גם במסר ריש דברי הימים לא כמנה מלה זו עם מליו דכתיבו ואו בריש היכה וקרוין יוד: והעברת במאריך לא בתכיר: כל רפה חסר ואו יד כרביעי מבכר חסר ואו

**בשלה**

כי בדגש: אלהים דיוסכ בפסק: דרך בדגש יחמשים בתם המדוויקים ובידו שלמים השין רפה וניקח הקוף דגושה: מסכת חסר: יד. לאמר הלמד דגושה: וינד הגימל דגושה: ושלשם על כלו ואו כתיב סוף כלו בכל הספרי: כלי שום עקפוק אך בזוהר דשיר השירי על לסמתי ברכתי פרעה ארזל ושלשם על כלו כלה כתיב דהא עיטא טעל על כלה בנין לשינאה לון לישראל וכלהו אח זיכי משיריון על כלה דקת טעלא קמיהו דישראל וכי ותימה הוא אך אין לחשו ואולי דרשו כן מדלא כתיב ואו בין כף ללמד כמו כי כולם ידעו אותי בירמיה שהוא מלא לבן דרשוהו כאילו אמר ושלשם על כליו ואל תתמה מחסרון השיו כי השמות שבסופם הא כשיתחברו עם הבכור לטעמא תתפר הא כמו מוספס בתוכו ענבים כמו בתוכתם: ונורם לכלות שאיל כמו ונורם: עובר בשוק אבל פכה כמו סכתה: כי קמו עיכוו משיכוו כמו משיכתו: בכה יתכן לאמר כלו במקום כלתו: וי ברביעי: והנה בלא מקף: כוננים הנית רפה: מנרים דמתכו הריש כפתח: כפרעה הנית דגושה: למרכ הנה המדפיס טעמו: ביכסה בית ראשונה רפה: אמר: מנחם בכל סם וערבא וקאטאלוני: וזה הריש הסופרים לכתוב השירה באותה נורה שניך לכתבה בספר תורה אך מדפיסו הארבע ועשרים הקטעי עם הנדולים לא דקדקו בכך אבל כתבו השירה כנורה אשר נדו מלכס וכן לא יעשה ולכן ראיתי אני לכתוב בספרי זה נורתה האמתית למען ידעו דוג אחרון בניס יולדו אלף תשמכת מישראל ואם יבא אדם להדפיסו ארבע ועשרי יוכל להעתיק מכאן נורם השירה וכונני סת וזהו לכתוב השירה כפי הנורה אשר אכתוב כי נורם זו קבלה היא ביד הסופרי ולא דבר רק הוא ולזה כתעורר הדמיוס ז"ל לכתוב בספרו נורת השירי: ואמה המעיין השמר אל חסן אל און ואל תשת לכך לנורם שבספרו הרב רבי משה בר מיוון זכרונו לברכה הכדפיס כי משוכשת היא ואינה הנורה שכתב

הרב זכרונו לברכה בספרו  
 אך המדפיס קרא מלכני  
 והכני מויעד כי ככל ספרי  
 תעגל אסת הוא נורת שירת  
 הים וכל שים משלש שישות  
 יעלה שיעור ומזה ואפי כל  
 חלק מחלקי השירה וס לו  
 כקכ ומזה עליו אין לקוסוף  
 ומתכאין לגרע זה הכלל  
 והיה יבדך כל שיעה שחלוק  
 לשלם החלק הראשון ו  
 והשלישי הוא טוב אסת בלב  
 וכן סמאטי בכל סם כך  
 ומנאטיס

הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עזי אמרו ובני ישראל הלכו  
 ביבשה בתוך הים והמים להם חמה מימינם ומשמאלם: וזושע  
 יהוה ביום חתוא את ישראל מיר מצרים וירא ישראל את מצרים  
 מת על שפת הים: וירא ישראל את הויד הגדלה אשר עשה יהוה  
 במצרים ויזראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו:  
 אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ואמרו  
 לאמר: אשריה ליהוה כי נאה נאה  
 ורכבו רכבה בים: עזי וזמרת יח ויהי לי  
 לישועה: זה אלי ואנוהו: אלהי  
 אבי וארמטוהו: יהוה איש מלחמה יתיר  
 מרכבת פרעה וחילו ירה בים: ומנחל  
 שלש

מאיתו צדמכם כמיס' יל' כלו	שלישו טבעו בים סוף	תחמת יבסימו ידיו במשלת כמל
שכיו כלל' אכל המדפים לא	אבן	ימינך יהוה נאדרי בכח
התכוכן' כלל' זה ומשב	יתוה תרעץ איב	וכרב נאוכך תחום
שהרטו כידו להסוף ולגרוע	קמיד	תשלח חרנך יאכלמו קש'
כשעות ובחלקיקו וסאין	אפיך נערנא מים	נצבו כמו נד'
פרוך רק להימה בשלטים	נולים	קפאו תחמת בלב ים
שיטות ולהיות שיטה אחת	איוב אררף אשיב	אחלק שלל תמלאמי
חלוקה לשמים ואחת חלוקה	כפשי	אריק חרבי תורישמו ידי
לשט ולכן נר נור כעול' על'	ברוחך כסמו ים	צללו כעופרת במים
רוחו ולא היא שילבו היה הדב'	אדירים	מי כמכת באלם יהוה
כן לא היה נרוך הרב לכמו	כמכת נאדר בקדש	נורא תהלת עיטה
כמפרו בורה כי היה דו	פלא	נשית ימינך תכלעמו ארץ
והמר כמה שכתב שכתובין	בחסדך עם זו גאלת	תהלת בעזך אל נוח
אותה בשלטים שיטות ה	הרשך	שמעו עמים ידגוזן
הראשונה כדרכה והשאר	אחז ישבי פלשת	אז נבחרו אלופי
אחת חלוקה לשמים ואחת	אדום	אילי מואב ואחזמו רעד
לשט אלא ודאי השיטות	כל' ישבי כנען	תפל עליחם אימתה
ומלקיקו שיפור ומדה להן	ופחד	בגדל זרועך ידמו כאבן
אין לשמות כלל והולך בורת	יעבר עמך יהוה	עד יעבר עם זו
השיחה האמתית	קנית	תבאמו ותשעמו בהר כהלתך
שסופ עומד וכומב כפרש'	לשבתך פעלת יהוה	מקדש אדני כופנו
בא אל פרעה או לפנות	ידיך	יהוה ימלך לעלם ועד
מרוש פרטת בשלח למרחוק	בא סוס פרעה ברכו ובפרשיו בים	וישב יחזה עליהם את מי
עניו וביטו לראות למנעם	הים	ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים
ולכוין שיבא לו בסוף הדף		
מלת פרעה אשר בסוף		
וישכו המים ויכמו את הרכב		
ונ' כד' שיבא מלת הנאים		
בראש הדף כהלכה כי זו		
היא הא' של כ'ה טמו ומלה		
זו היא ריש שיטה ראשונה		
מחמשה שיטות אשר לפני השיטה שמיין ראשיהם הכלים		
שיטה פניה ואחריה הסירה כפי בורה זו שכתבתי ואחריה שיטה פניו		
ראשיהם ומקם אחריה		
ובירושלמי ודלא כמאירי זל		
להזהר עוד אלא חוץ וכומב כפי מה שזודמן לי		
מ' שיטות סיון למספרם הם בן מ' כל שיטה		
פכויות ורקות לגמרי אחת לפניה ואחת לאחריה של שיטה		
שודת הרקות כי הספיק לנו מה שכתב כי אז יסיר גם ומקם מהים הן פרשיות פתוחות ודוע הוא שכל		
פרשה פתוחה נריכה לפניה שיטה פניה מכל וכל כשהפרשה שקודם לה סיימה במקום שיטה		

שכי טעה המדעים שפר הרמב"ם ז"ל וז"ל שלא כתב שיטה ראשונה כדרכה אך חלקה לשנים י' וז"ל  
 טעות שלישי טעה והוא שהתחיל שאר השיטות בשיטה חלוקה לשנים ובכל המ' מתחילים שאר השיטות  
 בשיטה חלוקה לשלש וכן ברמב"ם כתיבת יד וזאתו המדעים נשמעם בלשון הרב שכתב ושאר השיטות  
 א' מנית באמצע ריזח א' זכו ולפי שהקדים הרב בדבריו החלוקה לשנים משב שנה נרדף להתחיל וז"ל  
 הדבר כן והרב לא הקדים בדבריו החלוקה לשנים רק להיות האחד קודם לשנים במקום יודע המעיין  
 בו מראש השירה עד מחצית שיטה כע' אין שום פקפוק אך כחצי האחרון של שיטה כע' ובשלישית חלקה  
 שיטה אחרונה יש מחלוקת והנה שכתבתי היינו עברת הרמ"ה ז"ל וכתב הרב המאירי כי כן בראש  
 הדברים ואמנם שכי הרבנים האלו מודים ומעידים כי לדעת הרמב"ם ז"ל חצי שיטה כע' האחרון אינו רק  
 יושב יסוד עולם ובראש שיטה שלשים את מי הים וכתבנו ישראל הלכו ביבשה ובסופה בתוך  
 הים והמאירי ז"ל כתב כי לדעת הרמב"ם ז"ל גם חצי שיטה כע' הראשון משיבה שאינו רק כל קום פרעה  
 ברכבו ובפרשיו וכמא' בסוף אותה שיטה כיו' וישב ה' עליהם וימדכו הרמ"ה ז"ל אין בראה כן אלא כמו  
 שכתבתי וכן הוא בהלכות וכן במכריים וכירושלמיים וכל אלה ראיתי שיטה אחרונה חלוקה לשנים את  
 מי הים בראשונה שאר בסופה ובמ' סופרים פ' ז' אות ריש שיטת שלשים מי' וכבר הארכתי בזה מה  
 שיש בו דיומעה אשכז אל ההנהגה : ש' יסיר במקף עיני העין בקמץ לכד' וארמזתו כמ' מס  
 ראשונה בשוף לכד' כעופרת כמ' הכף כפתח' כמזכה כלא פסק' בעוף הכית דעה והעוף כקמץ  
 לכד' עליהם כלא פסק' כאכן הכף כקמץ' כל דעה: קמץ הקוף דגושה י' כחמשה הקדמא כמין  
 לא כהא' כל כדגש' באכלכו במאריך' למס כטרחא' : סלג' זמס' ושאר דבריו המדעים שבוש ויבא  
 שבוש זה לפי שנקת ספרים גם בהללי כמוב בליון השליו קרוי וזה אמת וזל הרמ"ה ומעל השליו לא  
 כמ' יוד ודבותיה ויאספו את השליו עכ"ל' וגם אפשר שיבא שבוש זה כי במסרה רכתא דף תתקכ"ב מנו  
 ויאספו את השליו עם מלין דמסרין יוד באמצע תיבה ולא מכו עמהם ותפעל השליו לבלגלגת הגומל דגוש'  
 וילקטו היוד כלא קדמא' השכעי דוישכתבו מסר' : י' זה כדגש' שם כדגש' אבר' מנחס דעכ' כ  
 כס' ים ככל סג' וקאטרוני וערבוא ובהללי ובמכרי' ויאשכבו הם ב' מלין אך דר' כת' בשרש כלא שהיא  
 מלה אמת והסוף בשוף' והרמ"ה כתב כס' ים כמסמי דיקי כתיבי ב' מלין' ואכי מאמתי מחלוקת במסרו'  
 יש שמוסרת ה' פסוקים דאית בהו ה' מלין מן ב' ב' אמתין ואיכה מוכח פסוק זה עמהם' ויש שמוסרת ו'  
 פסוקים ומורה גם זה' והמסרות האשכבויות אומרות שזה הפסוק פלוגתא דרב כחמן ר' דרב כחמן  
 לחודיה הוא דפליג וזהו כסיה מלה מדא' הא שאר כל החכמים אומרים שהם ב' מלין וכן ג' עיקר שהם  
 ב' מלין מדא' כיון שכלל הספרים כמא' כן : ועוד שרוב המסרות אומרות ו' פסוקים אית בהו' מלין  
 דמחזיקין מן ב' ב' אמתין ומוכי' גם זה עמהן' וכל מסור בקדמון שראוי למוחך עליו ועוד שאפי' המסרות  
 שאינן מוכות רק ה' פסוקים לא כלן מוכיאות כיו' על כסיה מן המנין אך מקמתן מוכות כיו' על כס' ים  
 ומוכיאות מן המנין גם לי' גם לך לא יהיה' ועוד שהרמ"ה רב מוכהק הוא' ועוד דהוא כמות להכי ר' ל'  
 כי זאת מלאכתו לפסע ולכדוק כמסמאות וכמסרות ולהכתי' בין הבודק לבלתי גודק וזדק לא לכך  
 בא אך כותב מה שזדמן לו' ועוד שבראה שאילו היה כמות מלה א' היה ראוי על כלא מקף והכף כסגול'  
 ובלא שופה כמו אשר יעלה על לב איש' ועוד דאיכא למימר דכל המסרות מודו שהם ב' מלין ומסרה  
 דחשיב ו' פסוקי וכו' כדלגש' שפיר ומסרה דלא חשיב אלא ה' פסוקים ולא חשיב כס' ים כהדיהו איכה כמו  
 שברא דכס' ים ב' מלין מיהו כיון דרב כחמן פליג לא חשיב ליה דמאי דכע' מודו קחשיב פלוגתא לא  
 קחשיב' אי כמי היה רב כחמן הוא ולא ק"ל כותיה דומידאה הוא והמאירי ז"ל כתב שהם ב' מלין  
 וכן עיקר :

ב' יתרו פתומה יח וישמע היוד דגושה' ויבא יתרו על הרים קדמא' כרוך יי' וי' כזקף קטן'  
 אשר אמה השכי אשר במאריך אמה כטרחא' כי כדגש' החקים הקוף דגושה' עשרת  
 חסר' כפל הכית דגושה' הגדל חסר' לקול מלא' מאות מלא' וספועו המאריך כנית והוא מלרע'  
 יע אשר



יפה אצל עשיתו למזרים סוף בכל הפרטים בלמד וכן עיקר וזולת זה שנוה' כי ציוס השלש  
 חסר' תנשו הנימול דנושה' בתמות הסית בשוא לנד' לך כמנו' יפרח כס הרוש במקח לנד'  
 אמר' מלחם ערס אגיה' הדכרות אגיד כי פעם אחת הייתי במקד ושירים חכמי וכוכבים מקח גריגוש  
 ושאל השואל למה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני יוד פני בקודש בפתח' וזה אמרו כמה  
 תשובו' ואת כלן ושאל רוח העוכה שבהן היתה שכן אשר וכן בשלטי פלוגי' אם כון פני קמוצה או פתוחה  
 ולכן בקדוה כשמי הקודות' חו כבואת שקר כי פלוגות כן אשר וככל לא בשמים הם אתנו הם גם  
 בדפוס גם בתיבת יד' ולא פלוגי' באה' ואבי חכמי אותם בדברים כי זקנים המה ממזי לומים וכאשר  
 ראיתי שנתפייסו בתינו ובהו אבי עניתי שמו חכמים אלי' גם אבי אגיד' המדורה ואוסף בקושי' ולמה  
 פני ברביע כיון שהוא סוף פסוק הראיתם בכל המקר' מלה בסוף פסוק ועצמה רביע וזמתי כיה המקום  
 רצ'י הדברות' אבל אין זאת כי שיש ל' הדברות שני אופני קריאה בענין העצמים הקריאה האחת  
 ליחיד הקורא והקריאה האחרת לקורא בכבוד ולכן ברוב הפסוקים שני' הדברות יש ב' טעמי' א' ליחיד  
 וא' לקורא בכבוד כמו מלת פני' יש כס רביע' וכוף פסוק היחיד קוראה כס' והקורא בכבוד קוראה  
 ברביע ולכן הוכרחו לקדור כון פני במקח ובפתח המקח לקורא בסוף פסוק כי כן דרך המקרא כל'  
 מלה הנקודה בפתח כשמבא בסוף פסוק או באמתה מכךד במקח' והפתח לקורא ברביע אבל לא שיהיה  
 ליור של פני בקודה כלל' ומה הטעם יש למי' של בארץ מתחת ולבדי של מרחק קמח ופתח המקח לקורא  
 מתחת באמתה מרחק בסוף פסוק והפתח לקורא מתחת באולם מרחק בטרחה' אבל אלף של לשכתי  
 ואף של מכאף לא שמו כהן פתח עם המקח לפי שטעם המלה אתחם שהוא מפסיק הפסק גדול כמו סוף  
 פסוק לכן בין הקורא באמתה בין הקורא בסוף פסוק שניהם קורין אלף במקח המורה הפסק' ואלף  
 של מתחת לארץ גם כן לא שמו בה פתח עם המקח כי מלה זו ובהא' מלכל כל המלות שהם משתנות  
 בהפסק וואת לא כן כבהא' עם סימן הידיעה וכן אמרו באמר' כל הארץ לארץ לארץ קמח בין בהפסק  
 בין שלא בהפסק' והמדפוס כתב על מלת פני' כן דיכו למאן דיליף רוא ודברי רוס הם : וזל' הרי'ן  
 כתוב זל' בספר עין יעקב בשני משקלים ודושלמי רוב פשר' הדבר' ככקדים ככ' בקודות וככ' טעמים  
 כמו כון פני שנקודה במקח ובפתח ולא מרחק לא מכאף יש בכל מיו' דגש' ורפה והטעם האמתי לכל זה  
 מתורסם שיש כ' קריאות בדברות הא' כשקורא היחיד ויכו לבין עצמו אינו מדקדק לקרוא כל דבור  
 דכבוד כעני עצמו אלא מחלק הפסוקים בדרך גנון קריאתו ודבור לא יהיה לך שהיא ארץ' עושה ממנו  
 פסוקים רבים וכן זכור את יום וד' דברות אחרונים שהם קטנים עושה מכלם פסוק א' אבל הקורא  
 בכבוד בריך שיקרא כל דבור ודבור בפני עצמו בין שיהיה גדול ככתבין שיהיה קטן יתחייב מוס  
 שכו' בטעמים ובנקודות ובדגש ורפה להבדיל בין שתי הקריאות' כמו מדה הנקודה וראויה לזה שבדבור  
 אכתי אין בו כ' נקודות זכ' טעמים כי הוא הדבור אחד קצר זכאה לקרותו בפסוק אחד עככ' ובמחילה  
 אגב טעמיה לא דק כמה שכתב שרוב' הדברות ככקדים ככ' בקודות כי אין בכל' הדברות רק ג'  
 אותיות שנקודות בב' נקודות ואלו הן כון של פני' ומי' של בארץ מתחת' ונדוי של לא מרחק' גם מש'  
 בסוף דבריו שבדבור אכתי אין ב' טעמים אינו אמת ובי' כיים ושכוב אמרה שהרי אכתי בפסגא בטרחה  
 אלהיך בוקף קטנא באמתה מבית בשופר ובמאריך שבדים באמתה ובסוף פסוק' וכדבור אכתי של  
 זאתחן גם הובאתיך מארץ מזרים טעמיהם כפולים' והיה לו להביא ראיה מדבור לא תשא ודבור כבוד  
 ודבור לא תחמד שלא כפולו הטעמים הם' והנה קושיתי השכית היא כפולה רצ' כי מלבד שבתעט'  
 מש' שאין בדבור אכתי ב' טעמים גם כתבטל הטעם שמתן לפסל הטעמים בני' הדבר' כי העד שהביא  
 לקיישו הכאישו והעיד הפך דכדיו שאמר שהקורא בכבוד בריך שיקרא כל דבור בפני עצמו והנה דבור  
 אכתי יוכיח שהוא קצר ופאה לקרותו בפסוק אחד ועככ' יש בו כ' טעמים והקורא בכבוד קורא שבדים  
 באמתה ושל מושגה מורה ברביע אינו מפסיק בו לקרוא שבדים בסוף פסוק אלא מחבר מן מלת אכתי  
 עד ולשאריו אנועי וסם מפסיק וקורא מתי' בסוף פסוק : וצאנור' אבי הי' לצולם הטעם האמתי  
 גבכפל

אור תורה

להכעל הטעמים בדברות הארוכים מאד ובקצרים מאד הוא להיות בהם שני אופני קריאה א' לקורא  
 ביחוד וא' לקורא כבדור כאמור וזה הדברות הבינוכיים לא הוצרכו לכך כי כיון שאינם ארוכים ביותר ולא  
 קצרים ביותר קריאתם שום בין לקורא בוסיוד בין לקורא כבדור ולכן לא הוכפלו הטעמים כדבור לא  
 תשא וכדבור כבד ובדבור לא תממודי ודקשאי לך מדבור אנכי מרץ הכי שאני תרי דבראי קדמאי  
 דדמיון בנו אהדדי דאנכי ולא יהיה לך מפי הנכורה שמענוס והא בהא תליא דמאן דמקיים אנכי ו'  
 אלהיך כדקא חוי לא יהיה לו אלהים אחרים ומאן דמקיים לא יהיה לך אלהים אחרים על פניו הוא מקיים  
 אנכי ה' אלהיך ומאן דלא מקיים האי לא מקיים האו וכו' תימא דאפשר לבר נס למכפר בעל כלהו  
 ובקצה כמי לא מודי ואשתכח דההוא בר נס לא יהיה לך קא מקיים כיון דלא עביד עיל וכפר בה אנכי  
 לא קא מקיים ו' לאו מלמא היא דאי הכי לא יהיה לך כמי לא מקיים דהא קנה הכי קאמר לא יהיה לך  
 אלהים אחרים על פני וכמרגומיה בר מויי משמע הא לדידי בעית לקבולי עיל לאלהא ומו כתיב  
 אכתריה לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך וגו' וכו' תימא תיובח לא יהיה לך דכליל ביה  
 אנכי אנכי דכליל ביה לא יהיה לך מנין אשר הנאטיך מארץ מצרים הוי כאמר דלא יהיה לך דהא כיון  
 דאטיקתך ממצרים ולא ויכלו הכומיא ומרשאי ודחלן אחרן לממנע ולעכובי ובכל טעות מבראי עבדי  
 דימין ובמבראי עבדי כל מאי דעבדי ביבשתא ובנימא ולא הוב מאן די ומאן בידי ומאן הוא אלה  
 דשבוכהו מן ידי שמו מוכה דלית אלה בר מויי וכו' אמר יתרו אשר הניל את העם מתחת יד מצרים  
 עמה ודעמי כי גדולה המכל האלהים ורחב כמי אמרה כי שמענו את אשר הוציאה את מוסי סוף  
 מפניכם בנא תכס ממצרים וגו' כיה אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אלהי אנכי  
 ולא יהיה לך כל חד מוכיהו כליל תרויהו ותרויהו חדא וולמא כינוג והילכך מאן דקרי כבדורא קרי להו  
 לתרויהו כחדא ולא מפסיק ביניהו כלל והיכו טעמא דאית כדבור אנכי תרי טעמי ו' ולפי שראיתי  
 כי לא רבים יסמנו לדעת איהו טעמיס הוכחו לקורא כיחיד וזיהו מהס הוכחו לקורא כבדור והס  
 ממשסיס בהס כאשר ימשס העור כאלפיה לסלמוס כוכתי לזכות את הרבים ראיתי לכתוב פה הדברות  
 פ' פעמים אלו לפומת אלו כאלו אסיס הטעמיס שהוכחו לקורא כיחיד ונאלה אסיס הטעמיס שהוכחו  
 לקורא כבדור ולא אכתוב דבור לא תשא ודבור כבד ודבור לא תממוד כי אין כס טעמיס כפוליס נס  
 פוסי שאר הדברות לא אכתוב לזאת הסכה :

ואלה הטעמים לקורא כבדור

אלה הטעמים לקורא ביחיד

אנכי ו' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ  
 מצרים מבית עבדים לא יהיה לך  
 אלהים אחרים על פני לא תעשה לך  
 פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל  
 ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת  
 לארץ לא תשתחוה להם ולא תעבדם  
 וכו' עד לשנאי ועשה חסד לאלפים  
 זכור את יום השבת לקדשו ששת  
 ימים תעבד ועשיתו כל מלאכתך  
 ויום השביעי שבת לוי אלהיך לא  
 תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך  
 עבדך

אנכי ו' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ  
 מצרים מבית עבדים : לא יהיה לך  
 אלהים אחרים על פני : לא תעשה לך  
 פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל  
 ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת  
 לארץ : לא תשתחוה להם ולא תעבדם  
 וכו' עד לשנאי : ועשה חסד לאלפים  
 זכור את יום השבת לקדשו : ששת  
 ימים תעבד ועשיתו כל מלאכתך :  
 ויום השביעי שבת לוי אלהיך לא  
 תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך  
 עבדך

עבדך ואמתך ובחמתך וגרך אשר	עבדך ואמתך ובחמתך וגרך אשר
בשעריך כובו: לא תרצח: לא	בשעריך: כובו: לא תרצח: לא
תנאף: לא תגנב: לא זכו	תנאף: לא תגנב: לא זכו

ומעתה אשוב להגהה • ם הוצאתיך בלא פשע: מארץ מצרים בלא קדמא אזלא • עבדים בלא רביע • לא יהיה הלמד במאריך וסופר אבל איבה בערמא וסופר • לא תעשה מקף באלף ותחת השמן מאריך • לא שופר • בשמים גם כהם שכיח פשע • מתחת ואשר התנו כפתח וקמן והשין בלא שופר ובלא רביע • ולא בלא מקף • ולשמרי השין יומית • תרבת הפתח קודם ואכלנו טרמא ואחר כך הקמן ואכלנו מאריך • שבאלף המאריך תחת האלף אבל האתבת: לא תחמד אשת טעיה המדפוס שלא עשה פה פסיקא כי פרסה סתומה היא גם זו ככל ה' וכך המאריך ז' וכן כמנא בספר הרמ"ה ז' ובמכריים ובירושלאמיים וז' תעשה כמה שלא כוכר זה בהרמ"ה ז' כי טעיה הוא שכל הרמ"ה של דפוס והנה כמנא אכלי דמכס כתיבת יד יסן שיהיה של הרף הלוי ז' וס' מוכה מן ככר את אביך עד לא תחמד אשת שבע סתומות וכא' גם כרמ"ה של דפוס שהנה במכריים וז'ה שומעום שאמר כהלכה והסכים למציאות ס' ואלת והלא אם כן כפי הפסוק אשר שם כמין הפרק יותר סתומה אחת דע • כי עוד טעיה • אחר יש באותו פרק • בספרי הדפוס והוא שס' מוכה ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן כעה את ידך סתומה אחת ובהרמ"ה כתיבת יד הכו' לא כמנא כלל גם ככל הספרים אין שם פסיקא וכבר כתבתי זה גם בספ' אורא: כתב המאורי ז' הקלות ספר אחר הקוף ומלא אחר הלמד עכ"ל • ואלו שני שכוסים כי בהפוך הוא ובס' ובהלוי הוא מלא אחר הקוף וספר אחר הלמד וכן כתב הרמ"ה ז' וכן במכריים ובירושלאמיים וכן עיקר • הלפידים ספר יוד מביא: דבר הבית בסגול • תמטאו היות בשוא סגול • להו הסופר הטוף בלמד והוא מלשי • ותפלה אין בו יוד ולמד ראשונה בשוא פתח • תעלה המאריך אחר הסגול •

**משפטים**

פתוחה • בא המשפט' בוקף קטן • ובשבעת השין דגושה ובס' הבית בלא קדמא: יתן התיו בסגול • אשר לא לו קרי • ככגדו במקף לא במאריך • שלש הלמד במקף לכד • לא יעשה בלא מקף: וכי יגח שור פתוחה • שמה שור שין שור דגושה • לו השכי בדגש • כי יגכב איש סתומה • וארבע במקף לא במאריך • בב תמנא התיו רפה • בעירה בעירו קרי • גדוש הנימל דגושה • ימהרבה לו הלמד דגושה • כל שכב עם בהמה עשה המדפוס שפסא • פה פסיקא ושם בתוכה אוח סמך הרומז על סתומה כי אין זה ראש פרסה כלל • בכל הספרים ולא במארי ולא בהרמ"ה: גריס הנימל רפה • תענה הנון בכרי דמסור עלינו ב' א' סגול וא' כרי ולא מסוימו ומני מסרה אחרתו תסתיים דהיו בכרי דאמרויכו במסרה שו' מלין מיוחדין קמח אם עכה תענה וכו' ומלדאי בכרי ש"א אם תענה את בביתו בסגול ומיהו ככל הספרים שיהיה בסגול והכיון מה שכתבתי ואולי במעט כתיב דגול מהכרי או לפי שמכתיב בספ' מונה שא"ב מקומות שו' מלין מיוחדין כרו אם ענה כו' ואחר כך כתיבתי בה וראיתי שמשוכס' היא עיין לעיל סוף פרט' ונבא • כג תלמן התיו רפה • בנית הרב המאורי ז' כתב שהוא מלא ב' ורדין והרמ"ה וכי על ספר שמן ששון כתבו שס' יוד מביא וכן עיקר ואיכותי את אביך ככ' ורדין לא דתהיה בלא מקף • יגרה הריש בשוא לכד • אגרהכו הריש בשוא לכד • בד' לטהר הלמד במקף

**תרומה**

פתוחה • בח מדרשים האלף במקף לכד • נדי הבית רפה • מככיס הכף בשוא לכד • אל הכפרת באלף קדמא וכהא לא • ארון מלא • לו ארבע לו בדגש • וקסותיו מלא וזו: אמר • מכס כסתפק הרמ"ה ז' כמלת תיעשה דהמכורה אם יתיר יוד או לא וכתב עוד ז'ל ומסרות דמסרי עליה ל' מל סמיו אחי' דגריש בילמדכו כפ' שמוכי תיעשה כתיב אל' הכה למשה הסלך

כבר לאור והיא בעשית מאיליה ודוקי מיפה דמלא יוד ואנן לא כדור לן דאיכא למומר דרשאי לאו  
 שדכתיב מלא מד קא דייק דהיא בעשית מאיליה דהא כדרשא לא קאמר כדדאי דמלא כתיב אלא מלא  
 קרינן מעשה בעת מכיין הקל אלא קריבך מעשה בקמין מכיין כפעל דמשמע שבעשית מעשה והאי  
 דלא אמרי כדרש מעשה קרימסום אירא דנקודות נקודי הכי הוי דקספה עכ"ל וכל להכריע דמלא  
 יוד הוא אע"פ שבספרי ידוע שכל ומנאמי חסר מלא כי מנא מני בוד ככל הספרים הספרדיים  
 כתיבת יד וזלת בא מהם ואפי' באותו אחד היה כתוב כגיליון שבמנהג מנא מלא וכן הוא בספרי  
 הדפוס וכך במסרת הדפוס גם במסרת מדויקת כתיבת יד ומנאמי כך בהדוא מעשה ו קמנין כקריאה  
 וחד מההון מלא כבוד וממקוון מעשה המכונה דין מלא בוד וכו' ומה דכתב הר"פ ז"ל ראיתי ספרים  
 שדקדוקם חכמי עכריו וכסעו שו' מוקסיהם ששטע עעמיס הסתכלו כל מלה וכל נקודה וכל מלא וכל  
 קשר והנה כתוב יוד בתיעשה המכונה וכו' ומה שכתבתי ספר לרבי האמרי ז"ל בתיעשה הוא מלא  
 יוד וכל גם בתוספות על התורה : גם בעל ספר שמון ששון יעיר שהוא מלא ספרי המסרה : ומה דמאי  
 דקספה הרמ"ה לאו כלום הוא דהנתיב הוא דרשא דבש שמיני דאיכא למדחיה אבל כדרשא דכפרשת  
 בהעלותך מאי איכא למיח' דאמריהם לכך הוא אומר מקשה מעשה המכונה יוד מלא ולא כתיב מעשה  
 כלומר מעשה מעשה ע"פ וכן כתבה הר"ה מורח"ל ה"ה הכ"ה דקאמר בהדוא דמלא יוד כתיב והכי  
 ביחא דלאו מדכתיב מלא יוד קא דייק ואיך מדהדר ואמר ולא כתיב מעשה משמע ודאי דכתיב כתיב קא  
 דרוש לא שבוי קריאה ועתה דאיכא להכי אכא אימיה דמסרה דמנאמי עליה ל"ל לאו דרשא דבש  
 שמיני ספרי דהיא איכא לדמויה אלא דרשא דכעלותך כתיב ואתכת השתא דאפי' הרמ"ה מנאמי  
 דמלא הוא דהא לא אסתפק ליה א"ל מסום דהוה אפשר לדמויה הויא דרשא אבל השתא דאסתפקן דרשא  
 דאיכא לדמויה אוהו כתיב מורי וכבר העידו חכמי בורגוס על הרמ"ה ז"ל שכן עשה מעשה וכתבו מלא  
 בספרי ומה דכתב הר"פ ז"ל והקדמונים דכתיב מוספת הווד רמז לעשרה מפורות ושיעשה שלמה  
 עכ"ל וכו' גם אפי' בגיליון א' הספרים וכן כמנא כפרקי ספר הזקן ז"ל וקסוף לוי בבווה דהא עשה כתיב  
 עשרה שלמות עשרה כחרות עשר מכובות : ומה דאיכא ברעיא מתימא דמה שכתבתי למשה מעשה  
 המכונה היה כתיב שלל לקנן כבעינות שלמותן מזרות אותיותם ההי"ו וק"ה אמר כתיב דלא לעוב  
 אתכוון דלא למעבד קנן ופירוד מעשה המכונה מעשה מעשה כבונא דשכיתא מעשה מעשה  
 דק"ה בלא פירוד עכ"ל והכלל כי להורות שאין קנן כבעינות באו ארבעת אותיות של שם ההוי"ה  
 בתיעשה המכונה וה כתיב עשה וה המכונה וכו' ברמ' כתיבת יד על כל אחת מד' אותיות אלו נקודות  
 לרמוז עליהן : מקשה אחת הקוף רפה : שתיבתים בתי ראשונה דגושה : מראה המס בקמין לכד  
 בו בקנה הנית דגושה : במקברת החית כשוא לכד : הללאת למר ראשונה דגושה והשפיה רפה : על  
 השמי בשופר יזר : הראית ההא בקמין לכד כי לא יבאו ב' שואין בראש תיבה הקרשים הקוף דגושה :  
 והכדילה הדלת דגושה : לפס הלמד בקמין : בלע המסכן הכדי כסגול' : וארמון הגימל דגושה : האדמי  
 בלא מקף : בו ממנו הנון דגושה : פירתו המך דגושה : מלמטה הנית דגושה : כדלים הכית דפת :  
 ועמדו של וכן לפאת שפון ועמדון קרי : יתדמיו חסר יוד בן תמו ראשונה לרלפ :

**תורה**

שמותה יערך העין כשוא ופתח : בה הקרב הקוף רפה : ואפוד מלא ואו : ועשו את  
 האפוד פתוחה קנתיו מלא ואו : מעשה דענת הא בקופו לא תווי והלם בם הווד בקמין :  
 ואקלמה מליביל פי העיני בלמד לא כהם : וישפה בם השא כברי : אל עבר האפוד מלא ואו והמדפים  
 מסר על פסוק ואלה הכבדים אשר יעשו חשן ואפוד ע' מל בלוט ולא מכה עמיה אל עבר האפוד וכך  
 מנאמי גם אפי' במסרה כתיבת יד אבל במסרה אחרת מדויקת מנאמי עשרה מלאים בליכא כתיבה  
 ומוסע עמיה אל עבר האפוד וכן הוא בכל ס"ה מלא ואפי' באותו ספר שבמסרה לא כמנה אל עבר  
 האפוד עם המלאים לפנים כספר היה אל עבר האפוד מלא וכן כתב הרמ"ה ז"ל ובעל ספר שמון ששון  
 וכן עיקר בכתובות הקף רפה : מומלל בוקף גדול לא כפוד' לחשכ האפוד מלא ותמיתה על המדפים

תאמרו לעיל עם המלאים והדעונו חסד : וזאת אל חסן איך בו פיתקא : תעשה העין בשוא פתח :  
 תחרא היות בשוא לבד : הקדש הקוף דגושה : ציץ דגוש : כחל איך בו ואלו והכף רפה וברוב הכסמיו  
 בשוא לבד : וכהנו בלא מקף בסם והוא מלרע כי הנעיל כנון לא בכף : ממתינס מס שניה בקמץ  
 לבד : המוכח בסם כמות לבד פשט : לו בטרמא ולורעד במארדך והרו זה טעות גדול ונראה קטן כי  
 הקורא לו במארדך ולורעד בטרמא הוא מחבר אהרן עם זרעו וכמנא אומר שאין ענין זה חזקת עולם  
 אפילו לאהרן מעכשו וזה סקר אך הקורא לו בטרמא ולורעד במארדך הוא מפריד בין אהרן לזרעו וכמנא  
 שירוש הדברים שעינין זה חזקת עולם מפתח לאהרן ואחריו לזרעו והוה האמת : בט אשר ברוב  
 הספרים הוא בלא מקף והסין בקדמא ובקנתס הוא במקף והסין בגעילא : בשמן הכית דגושה : הקדש  
 הקוף דגושה : המכסה בסם המס בשוא פתח : אהרן טעה המדפיסו מלא ומסר עליו ל מלא כי בכל  
 סם הוא חסר בחבוריו וגם הרמא כתב אהרן בכל אוריתא חסר : תמת מיו ראשונה דגושה : המכסה  
 המס רפה : לחק החיות בקמץ לבד : תעשה טין הפין בשוא פתח : וכקדש בקנת סם הלחל בקמץ  
 ומסור עליו ל קמץ : כמיו הכית דגושה : תעשה לה הלמד דגושה : ל בהיטובו בתכיר לא במארדך :

**כי תשא**

המס בקמץ לבד : לא את אלהיאיכ בסם את בצריו ובשופר ישר לאי במקף : כל  
 כליה במקף : ביוקדש היא הוא כתיב בואי : לב באזניהס הכית דגושה והנון בצרו : ממחר מס  
 שניה בלא שופר בסם : לכחק החיות בצרו : גדול הנימל דגושה וכן חציו : מחרון מלא : זרעכס הוין  
 שלא קדמא : ככוכבו מלא : הואת הוין דגושה : במחפה הכית דגושה : מידו מידו קרו : ואמר להס  
 וגו' וירא משה וגו' איך כס פיתקא : בקמיהס באן ובפרשת נשא כתב המדפיס ב קופין דבוקין בתורס  
 וכו' ובריס מסרה דכתא אחר שקוף בקמיהס זערא והכל סקר זכוב : ממחרת מס שניה בלא שופר  
 בסם : גדלה הנימל רפה : דברתי לך זקף קטן בלמד : פקדו הפא בקמץ לבד : עלהס חסר יוד :  
 לב וידבר האל משה לך עלה מהס סמוחה : והפרו הוין דגושה : ויאמה אל משה אמר אל בני  
 וגו' איך בו פיתקא ידעתיך בסם כסם יש בכף געילא וכהני ביחא שאין הכית דגושה כדן אתימרמק :  
 גס כדגש : וקראתי בסם געילא בתיו : הנור כדגש : לד פסל הסמך בקמץ לבד : את הדברים  
 בסם הקדמא כהא לא באלף : וירד בשופר הפוך לא בתכיר : יבקה הקוף בסגול : ויאמר כפור לא  
 בשני גרסין : לך הלמד רפה : והפרו הוין דגושה : מוסכה לא בלא מקף : תעדה הלחל דגושה : לא  
 תעדה בלא מקף : בכור מלא : ממלד סמית בשוא לבד : ראשית דרוס מסרה רפתא : כתב המדפיס סו  
 ייש זערא וסקר ענת : בדת הכית דגושה : ויכל בשופר וספ משה כזקף קטן מדכר  
 בטרמא בסם :

**זה ויקרא**

עני במארדך לא במקף : מאדמים האלף בקמץ לבד : זכך חכריו : מחסוס סמיו  
 דגושה : ואכני במקף : חכס במקף : יבאו שורק בואו : הקטרת גס בעית פשט :  
 וכל הנשום ברוב הספרו : בלא קדמא ובמיוטע היא בכף לא כהא : לעשת כזהכ כסין תכיר לא טרחא  
 חסר כפס : לך חכמה סמית בקמץ לבד : חמס הירועת מלא ווד : חכר בקנת ספרים הכית  
 בפתח ובקנתס בקמץ ומסור עליו ל קמץ זקף : במחכרת סמית בשוא לבד : תואמס חסר ווד : לכרס  
 בפשט האחרון לבד : לז על גלעו האחת על במקף לא בתיב גלעו בפשט : לא בשופר : ברוב  
 בקנת ספרים וכהללי : הוא במקף לא בקדמא : קנווחתאן : ונני סכרו דללה פקודי חכיר : המאירי  
 אל יתרון הואו ולא הזכיר מסרון סוד : והאמת שטיס מלאים ב' ויין בין דני למא ומסרין ויד אחר סמיו  
 וכן סס ככל הספרים : למעלה סככוס הפין והכף בשוא לבד : אל הכפרת באלף קדמא : ואת  
 דמקיותיו כפסע לא במקף והאלף בצרו בסם : ואת דהקסות במקף לא בקדמא והאלף בסגול : הקסות  
 בואו אחר וקדמא כהא : קמטו בלא שופר : גלפתיו על בלא מקף : לח וממס במקף לא בקדמא  
 נסוא מלעיל כי כמית געילא בסם : כמזכר כמית לבד פשט : וינכ הדריפס :

פקודי

כל הקדש וגו' הקומה לנגלת הנימלון דנוסין הפקדום הדלת רפה ויהי מאת  
 ככר ונז' און כו פיסקא כלל לט קנומוי ככל הספרים כתיב כן כתיבין ויון  
 קודם לתיו וחסר יוד וקרי קנומיו וענה המדפוס כמלה זו כ' טעויות גדולות הא' שכתבו ביוד והכ' שלא  
 כתב כחון קנומיו קרי ויעשו את אלכי שהסם וגו' כתב הרב המאירי זל בקרית ספר שלו שהיא פתוחה  
 אך בכל ס' ובמנדרים היא סתומה וכן בת' הרמב"ם זל וכן עיקר וימלאו קדמא במס' ויהלם בהם היוד  
 בקמץ מעכעמיו טעה המדפיסו חסר יוד וכתב כגליון תיו קרי כי בכל הספרים הוא מלא יוד ואין  
 באן קרי ובתיב כלל וכן כתב הרמ"ה זל ולפי שכתב תנוה כתי מעכעמו חסר יוד טעו בוה וגם  
 אפשר שטעו בוה לפי שלא במכה מעכעמו דואתה תנוה במסר רבתיא באות היוד עם כ' מלון הספרין  
 יוד באמצע תיבה וקריין והס' לא ידעו כי בכר מכוה במקום אחר אבל חשבו ששנים חסרים ושלכך  
 לא מכוה עם כ' מלון יחדיו אך התימה על המדפיס שהוא עמנו כתב כמחון שהוא מלא ושהוא חב  
 מן ח' ונגין בספרא לקדמא חסר תכין מלא גרמן אתה דנוסה הכתבת הכף בקמץ לכד כרומו מלא  
 יוד קדמא ובלא זקף גדול המאדמים האלף בקמץ לכד ארון מלא העדת הרב המאירי זל כתב  
 בקרית ספר שלו שהיא מלא ואו אך בכל הספרים מלא מיו חסר וכ' הרמ"ה זל וכן עקר אח"כ בא לידו  
 קרית ספר אחר וימצא כמוב בו העדת חסר מכבר סבית פתח בניו הנית דעה מ משכן  
 הכף פתח וכתת סס תיו טבית דנוסה כל אשר הכף דנוסה כתבת תניו בשוא קמץ לרשב' החות  
 בשוא לכד ויקס את החצר פתומה ולמזבח הקם דנוסה

ויקרא

בטרחא ומן בלא קדמא הסם על המזבח הדלת דנוסה וסבית בלא פשע הכהנים  
 את הכתמים הכף בשופר ישר והיא בלא קדמא כיחוח הראשון מלא יוד ומלא ויו'  
 נהשני מלא יוד וחסר ואלו והמאירי זל כתב בלו חסר ועשות הוא בידו כי בהללו וככל הספרים הוא  
 מלא יוד וכ' הרמ"ה זל ובעל ספר שמן ששון אבל המזבח אין בכות פשע בככפו הנית רפה ב  
 והכיתה משיק הא' הכהן דאת אוכרת כגורש לא בשופר הפוך בהם מלת בשמן הנית דנוסה והכתב  
 דוהרים הא' כתי' בסופה תקטירו כדגרא לא במאריך מבחה היא הוא כתיב בואו מנרסה הנימל  
 דנוסה ג' השלמים השכי הא כתיב כראשו ד תחטא החות בשוא סגול אס בשופר ישר  
 לא במקף ויחטא חסית בשוא סגול יסוד דבפרשת ואס כפש מלא ואו תמונה תניו רפה הסעאת  
 העוית דנוסה אמר מכהם זה שאתה רואה קרכת שפרשת ואס כבש חס' ואו כך הוא בכל  
 הספרים חדשים גם ישנים ובמסורתיהם וכ' הרמ"ה זל והמאירי זל ושמן ששון אך כסף לסכהדרין  
 כתב רש"י זל שהוא מלא ומן הנמדא סס משמע ודאי שאתה משלסה קרכת מוזהב העולה שפרשה זו  
 מלא ואו מיהו אין מוכרח ומס' שהיה השלישי יותר מהראשון או השני ואם כלך אחר לשון הנמרא אדרב'  
 וראש משס' כי הא' דהיינו כתי' אשכ' בשוא הוא המלא כי כן כתוב סס וכה' אומ' קרבו קרכת קרכת הדי כאן  
 ארבע וכו' מיהו בגמרא כתיב יד כתי' איפבא קרכת קרכת קרבות וכן כל' עיקר הגירסא והיו דומיא  
 דכסכת בסכת בסכו' דאמרי' במוי' התם וכ' שלכן כתי' רש"י שהשלישי מלא אך לא ידענו למה הקרי' סס  
 רש"י השלישי לשני וכתיב זה וכדבר בעיקר הקושא שהיא דמשס' משמע שאחד מן קרכת הכתובי' כחוב'  
 העולה מלא ואו ואילו בכל הספרים אמר רותחיהם שלטמם חסרים וכבר כתבתי לעיל בפ' קוי טרה כי  
 מספר רש"י מתימא פ' פיתחם על פסוק ויהי ביום כלות משה למדנו שאין לשמוך על המדרשים בענין  
 זולת וחסר כשיחלקו על מציאות הספרים והתארות זה מספיק ודאי לתקוע יתר במקום כאמן ולסכריש  
 ששלטמם חסרים וגם אמכה הואיל ומן הנמרא אין הכרח שהיה המלא השלישי ולא הראשון או השני  
 ג' אין משס' הכרח שיהיה המלא והספרין בפרשה זו לכן כראה לי לפרש סוגית הנמרא בענין שיתכנס  
 עם מציאות הספרים ואם יראה למעיון מעט דמוק זאת יסוב אל לבו כי טוב להדק מעט כי היכי דלא  
 תיקסא ומן פירוש פשוט וכתבתי מוכיח חורבתי ואומ' דהאו' דאמרי' בגמרא קרכת קרכת לאו תלתא  
 קרכת דכתיבו בהאי פרשתא כחובת העולה קא דריש' אלא תלתא קרכת דכתיבו במזבח העולה כעלמא  
 פתלת

פתלת דוכתו קא דרוש והיא קרבת קרבת כלומר כתיב כפ' תצוה ולקחת מדם הפר וכתמה על  
 קרבת חסד וכתמי כפ' ויקרא כפ' אשר כפ' וואס כפ' וואס כפ' וואס כפ' וואס כפ' וואס כפ' וואס כפ'  
 תלת ניכהו כיון דכלהו חסד מלתא ניכהו להיבנו סגנת יחיד וכלקהו כי לדדי כתיבי כסד דזכתא חסד  
 חסדיכוו להו וכתמי כפ' זו וישחט ויקח משה את הדם ויתן על קרבות מלא הרי כאן ארבע וכו' ואל  
 פתמה אס זה שפ' זו בעובדא דמשה כתיב ולא לדורות דלדרבה מהאי קרא ילפינן מתנות לדורות  
 בדלמי' בזכחים דף כ'  
 להו קרבו דכתי' כפ' שמיכו ויתן על קרבות וכו' ויל' דשמי התם שלא היה רק משה לשעה ולא הוה לבדו  
 ועגל כן בקר למעלות מאי דלא אשכחן רכותה בעלמא בכלהו חטאות הי לכך לא חסדיכוו ליה : והו מה  
 שכראה לי לומר כי היכי דלא מיקשי ולא עוד אלא שלבי מומנס לומר כי לפי דשי' ל קשה דאס כן פשו  
 להו קרבות : מוצח הוין דנוסה : ה' או בכבלת דכמהה או כתיבי לא בשופר הפוך והבית דנוסה  
 כי רפה וכשופר הפוך : והוה הוין דנוסה : כי העלת היא הוא כתיב כו' : והבניה הא שניה במפיק  
 מאלה הערחא באלף : כסוף ככף געיא : וידבר דכפס כי תחטא פתוחה : בתשומת הבית רפה :

**צו** פתוה - ו מוקדה המם זעירא ולא מפיק הא - בד כרביע - ומכנסו במקף לא בשופר - בבקר  
 השני באמכ - חק במקץ לבד - לאמר הלמד דנוסה - קרנן הבית בפתח - והכהן הקדמא ביהא  
 שניה - מקטר התיו במקץ לבד - בניו חבית דנוסה - המחטא המם בשוא פתח כסם - אשר זה הפשע  
 ברוש - ו קדוש דכל זכר בכהני' בללי היה מלא וכפתן חסד ומסרו עליו 'ג חסרון וכן הוא בכתיבת  
 ההר ישראל וסמאורי' ז' כתב מנאמיו מלא כספר מדויק הרבה וכן כספר הימיה אך בתקויו מנאמיו  
 חסר עכ' - וה'מה ז' ובעל ספר שמון שזין כתבו בהדיא זה מלא וכן הוא כסם וכמנריו וברושלמיים  
 וכן עיקר : עלת השופר בעין והוא מליעיל - במרחשת הבית רפה - וחרבה כסם וכהללו וברושלמיים  
 הבית במקץ גם כמסרה לא כמכה עם מלין לפתחין באמכ : וזאת תורת זבח השלמי פתוה : ומחמת  
 חס שניה כלל שופר כסם : ירנה סגולתא ביהא : אשר דיוע ברוב סם במקף לא בקדמא :

**אמר** מכנס זה שאתה רואה בספרי הדפוס שאין פוסקא בידבר דכל חלב טור גם כסם אין בו פוסקא  
 כלל וגם הרמב"ם ז' לא מכהו אך מנאמיו כתוב שמנא' כנ' ספרי תורה ובחומשים מדויקי' פתוה -  
 וכ' בללי ובמכריים וברושלמיים : וגם כ' רמב"ם כתיבת יד מנאמיו מכה עם הפתוחות וכן כתוב  
 שם וידבר דזה קרנן - וידבר דדבר אל אהרן - וזאת תורת האשם - וזאת תירת זבח - וידבר וכו' דבר  
 אל בני ישראל - וידבר דהמקריב - וידבר דקח את אהרן כלן פתוחות והן טבע עכ' - ומיהו כוסמא זו  
 היא גופה קסא' שכתוב בה בסוף החומש מיין הפתוחות כ' ובפרטן אתה מוצא כ' - וכיון שכן הוא  
 אומרעל' לה חזקתה דהאי כסמא' ואע"ג דתרי ניכהו לבנה שובר - וכסיפה סותרה והיא גופה מסויעא  
 לרעותה הטובה מנפה דהא מביא דסויא לא משכת לה אלא לנוסחת הדפוס הי לכך כותה בקיטין  
 דלית כאן פוסקא וכ' בעשרה ספרים עשרדיו' מדויקי' כתיבת יד - וגם להיכל ככנסת ובדקתיו כספרי  
 סמורה והסם אין כאן פוסקא כלל - אבל הגהות מימוניות כתבו שם ז' וידבר דדבר אל בני ישראל  
 המקריב שמים ז' מהן ובדקתיו בכל הספרי הטובים שמנאמיו ומנאמיו סתויהן פתוחות ובבורכי טעויות  
 שופר יש כאן ואל' עפ' שהשכונן מכיון מכל ג' שאל' גם הוא ככתב לפי העינות וכ' טוב בתקין היה טעשה  
 הה' וסוף קידן והעמיקו והמיומנו ויד' דכל חלב פתוה וידבר דהמקריב פ' - ובכסוס החסכוו כסוף  
 החומש חוסיק פתוה ח' אמנם גם סמומה אחת חוסיק' ולא דקדקתיו אכריה עכ' - ובמתלה יש לתמוה  
 אין אמר ב' יש מהן והוא שקר כי אין סם אלא אחת - וכריז לומר שבהרמב"ם של בעל הגהות לא היה  
 כתוב מלת המקריב רק וידבר דדבר אל בני ישראל ולכן אמר ב' יש מהן הא' וידבר דכל חלב וכו' וידבר  
 דהמקריב - ואגב אורחין שמינין שבהרמב"ם של בעל הגהות לא היה כמנה וידבר דכל חלב מסכים  
 לנוסחת הדפוס - ומ' שבכל הספרים הטובים מנא' סתויהן פתוחות ספריו אלה ספרי אשכנז הם והם  
 ענמם מודים שאין לסמוך רק על סם ואעידה לי עדים כאמנים שעל ספרי אשכנז אמר הא' שהיא ענמו

לא אמר כאן שכל בספרי אסמכתא כמש' לעיל בהנהגות הראשונות והשני שאני בדקתי בעשרה מש' ואין פוסקא בוודבר דכל חלב' ומש' וסבורי שט"ס יש כאן אינו אומר שאין להטעות הספרים מסברא בא וראה מה כתב הרמב"ן ז"ל בפרק יש בוחלין דף ב"א עמוד ג' הנהגת ספרים בסברא ענינה נמורה נראוי לכדוד עליה עכ"ל. ומש' צד ולא ע"פ שהסב"ן מכוון מכל בד שמה גם הוא ככתב לפי העצומ' מאן דעביד הא כפל כהא והרי כל דבריו אינן לא מן המתמיהין בי הוא אמר על דרך הספק והשאל' שטעום גס. כאן ואח"כ כדוי לקיים זה השאל' אמר שמה אחר ואילו היה מספיק לו בשיאמר עוד שמה אחר כלכד היה הדבר קשה ומה גם עתה שהוא נריך לומר זה השאל' ד' פעמי' שהרי כשהוא מניע לט"כ בהלכות פסח שבספר ויקרא כ"ב נריך לומר שמה כ"ב הן ומה שכתוב שם הכל כ"ב נריך לומר שמה כ"ב הן וכן הוא נריך להטעות פעמים המכין האחרון של כל התורה הכתוב שם ומי ישיב אליו לדבר הזה אינו בדקתי בשני הרמ"כ כתיבת יד והנה המכונים הכלליים שכתובי החומשים מכווני' אין גם שניו כלל מנוסחת הדפוס אל"פ שבקנת מביים פרעיים היו משנים' ומש' שכל' בתקון ס"ת של הה"ד יוסף כקדן גם אינו ידעתי שכלבולים כאלה ומכאן בספרי אשכנז וכדברי סופריהם גאון אין לכו' אל"פ שם דמתקוין בדיוקף' אינו מנאמי בפ' שמיני בספרי אשכנז ארבעה פוסקות יתרות ומשוכשות בפרש' אחת ואילו הן את זה מאכל"ן זאת אלה תשקנו' אך את זה מאכל"ן ולא אלה תשאלו. העל' אלה כסמוך' ודואה אינו שבעל הנהגות רובם להפיץ את רמ"כ כמה שברח ממנו כי הוא כבר אמ' שאין לסמוך על כל ספר שיודקן וכי הוא לא סמך רק על הספר הבורא מאד הקדמון שהגיהו בן אשר הכודע בשערים וזו מביא לו ראיה מסברו' ולא ע"פ שאמר שהעתיקו מהמיומיו מה בכך כוסחא משוכחת בזדמנה לו כמו שזדמנה לי וכתבתיה לעיל אל"פ שאני מאסמיה כי ראיתי עומאתה כשוליה והוא כבר בה כמו שבעה ל"ב בעל הנהגות אלה' ומש' עוד גם סתו' א' הוסיף ולא דקדקתי אחריה רואה אינו שבעל ההנהג' חולק על דעת עכ"מ שא"ן הוא אומר שאין לחוש לדבריו אותו הכקדן ולעיל בסמוך הביא ראיה ממנו' ועתה למה לא דקדק אחריה והלא יאמר' לו כהא לאו עלי דידו שמכת הא כמוי סמוך אידיו' סוף דבר דבריו הנהגה זו רחוקים מן הישר והכבוה הם ואין לחוש להם כלל אך וזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם שעל פי שנים עדים או על פי ג' עדים יקום דבר ואף כי על פי ארבעה והנה מבין הפתחות שבסוף החומש ומבין הפתחות והסתומות יחד הם כ' עדים' ומבין הפתחות של כל התורה ומבין הפתחות והסתומות יחד הם כ' עדים אחרים ארבעתם מעידיה שבוידבר דכל חלב' אין פוסקא כלל מסכים למוסח רמ"כ הדפוס ולבוסס הרמ"כ של בעל ההנהגות וגם ראיתי הרמ"כ של דפוס שהגיהו במנר' והנה לא הגיהו כאן כלום קא סכרו גוסח רמ"כ הדפוס נדק ואמת' ואחר שכתבתי כל זה אנה האלהים לידו רמ"כ שלישי בתיבת יד וכך מנאמי שם וידבר דוח קרבן' וידבר דכר אל אהרן' וזאת תורת האדם' וזאת תורת זבח' וידבר דדכר אל בני ישראל' וידבר דקח את אהרן כלן פתוחות והן שש עכ' וזה כנוסחת רמ"כ של בעל ההנהגות וכנוסחת הדפוס וכן עיקר' ולזה הסכים מהר"ן קארו ז"ל בכ"מ משנה שלו' ואמר כך ראיתי שהמאור' ז"ל כת' ז"ל וידבר דכל חלב' פתוחה ודע שבספר הרמ"ה אין זו פרשה אל"פ היא סוף פרשת זבח השלמים וגם מהרמ"כ ז"ל כרא' כן או להיותה פרשה אחת עם וידבר דהמקריב ואולי היא פרשה סדורה כי אין ראוי לומר בענין סתמתיל כדבור השי' למשה שלא יהא בו ריוח פרשה או פתוחה או סתומה או סדורה ומי' בתקוין כלם מבאיתיה פתוחה וכן בויתו לכספה כס"ת שלי עכ"ל. ויש לתמוה עליו כיון שאמר שבספר הרמ"ה אין כאן פוסקא וכן בר' מהר"ם כח"ל למה מאם בהם ובחר בזולתם והלא הוא עצמו בפר' זכתי ויחן אחיך וזמתי ידו סמך עליהם ולא חסס לזולתם' ומה שאמר בי אולי לדעת הרמ"כ ז"ל אין פוסקא בוידבר דהמקריב הנה הוא מכנים כלכדו ספק כמה שלא במתקן בו אדם מעולם אל"פ הכל מודים כי וידבר דהמקריב פתוחה וכן היא בכל הספרים ואין ראוי ליחס לרמ"כ ז"ל סברא וזה גם מש' ואולי היא סדורה הוא דבר תימם כי איך באמר מה שלא כראה ולא בינח בשום ספר' ומש' כי אין ראוי לומר בענין המתחייב כדכ"ה הש' למשה שלא יהא בו פוסקא אמתה וכו' הפתחות והסתומות מסברתכו הן עזינות לשאמר זה ראוי לומר'



והיא אין ראוי לומר אם השיג לא רצה לעשות כאן פסקא מי ואמר לו מה תעשה והתענה על המאירי ל  
 שהרי ויאמר האל מה אמור א אהרן כשה את ודך במעך וגו' שכפרת וארא הוא ענין מתחיל באמור  
 השיג למה הוא אל עמו מודה שאין בו פסקא ומה לוי אמור מה לוי דבורי אך מש בתקונין כלן מבאמיה  
 פתוחה וו ודאי עשה ובריה דכרי בעבתי מה שפאמתי ליה מהסויב : וזכה אשכ להנהתי : קרבניהם  
 הכית בשוא : א וידבר דקם את אהרן פתוחה : כותח כפסע האהרון לכד : כפי בניו הכית רפה :

מועד תשבו גרים בעין :

**ט שמיני** אהרן כרביע לזבח כפסע האהרון לכד וכן המזבח עלתך שופר ישר בעין הסעאל

אין בו שוא : ויעשה העין בשוא פתח ידיו ידיו קרי : בכתבם המיו בשוא לכד  
 בדובאם : וידבר דיון ושכר פתוחה : ולהכדיל הלמד בשוא פתח : ואל דלצעור כשופר ישר לא במקף :  
 זאל אימור הקדמא באלף סויה וכסם ובהללי המס כשופר ישר : קדוש בתח המאירי אל שהוא חסר אך  
 ככל הספרי הוא מלא וכב הרמז אל ובעל ספר שמן שטון וכן עיקר התכופה על המיו דנושה : הנותרם  
 לאמר חסר יוד : הקדש הקוף דנושה : בקדש כערחא הייבט העינת רפה : זא הנמל בהא לכד  
 תלשא : גרה דשמן הגימל רפה : גרה לא יגר הגימלין דגושותיוכן תגעו : וקסקפת השלשי הסין רפה :  
 תשקנומן הקוף דנושה : העוניה העין בקמח לכד והיוד דנושה : הסלעס סמך בקמח לכד : הפהגל  
 הגימל דנושה : ולאיה תעמלו עשה המדעים טעשה פה פוסקא ובפכ שהיא סמומה כי ככל סם אין  
 כאן פוסקא כלל גם המאירי והרמז אל לא מזה פה ראש פרשה לא פתוחה ולא סמומה : בגדיו הביט  
 דנושה : והלעאה אין הלמד רבתא : יפל דעליו כסם במקף אך במקנתם כפוב בגלין לא יפל כשופר  
 ישר : מהס כפסק' מכל במקף לא כשופר הפוך והכף קמח לא כחולס : משין סויד בקמח : זאל דמוחן  
 דכפא ולא כל כך אלא קנרע מן הכ מעט :

**תוריע**

**פתוחה** : יב תגע הגימל דנושה : למי טהרה הלת דנושה וההא רפה : ימי טהרה ההל  
 משיח : וטהרה ההא בשוא פתח : די כדנש : יג וידבר דאדס כי יהיה פתוחה : וראה  
 הכהן כלל פסק : ושער כסין : הפך כרוב סם כפסק : בשאת הסין רפה : וככ המאירי אל : אן כי כי  
 במארין לא במקף : מראה אין באלף פשע : שפל בזכוכיו הפא כפתא : והיא כהה הראשון כווד כתיב :  
 והתמה על המדעים שהוא ענמו כתב כן פה ובע' יושב : כגע הוא הולו בלא שורק : תחתיה היות  
 בשוא לכד : דרבת המכות היא הוא כתיב כולו : והתגלם הגימל דנושה : והכה פשה הפא דנושה : אשם  
 השין דנושה : בקרחת הכית רפה : בגדיו הכית דנושה והגימל רפה : כשמי השין פשה וכסם בשוא  
 לכד : אדומס הלת שמה דנושה : והראה ההא בקמח לכד : הכנע דואס יראה הגימל רפה : כלי דודוס  
 במקף : כלי דוהגנד כשופר הפוך לא במקף : העור הולו בלא שורק :

**מצורע**

**פתוחה** : יד לאמר הלמד דנושה : יקם הקוף דנושה : והזה חין דנושה : כיום הביט  
 רפה : גבת הגימל זהבית דנושה : ככשום הכף רפה : הכהן המערה כסם העס בשוא  
 פתח במארין לא כתבור כסם : השמאלית חין דנושה : כגע הכון כסגול : אשומכס חין דנושה : פשה  
 הפא דנושה וכן תבירי : לא פשה הפא רפה : וזוב חסר וז' : ולשאת חין רפה : שו תחתיו פיו ראשוב  
 פשה : והכוסא כח' דף ל' אמרי והכשא כתי' וכתב רש' והכשא כתי' לא ידעכא מאי היא ובר' בעיני  
 שהוא פו' משוכס עכ' : יסמוספיות כתבו והכשא כתיב חסר וזאו עימה דכמוסרת הוא מלא וכו' : וכלעס  
 דשער דיוק זאל קשיא דלעולם גמרא כמו סכר דזאל זאו פתיב והאי דילוף מוכיב דגבר הכיטא על  
 חוב שאל לזו מדכתיב חסר ו' וליף לה אלף משום היט אש למסורת ומנין למקביות והכוסא כשורק  
 שולו וקמח חין מהכין הכבד שלא כזכר שועלו מהדגוש כמו לא לכאן פד היס התי' יחד חכלו עבי  
 ארץ וכמו סמוכא וכפכא הכל אחד כך כושא וכישא הכל אחד : ואין שיהיה ככל הספרים מבאז והכוסא  
 מלא וז' וכב הרמז אל והמאירי נאפר שמן שטון וכן עיקר : ככי הכית דנושה : זאוס כי פשא סמומה :

# אור תורה

שכב הכף דגושה : ורחצו במים הבית דפה : צדקה הבית דפה \* וכל להנצח ככל כלי כלא קדמא :  
תהיה בטרחא טמאה במאריך : לה דגוש \* כטמאת המס דפה \* והביאה כתב המאירי אל הא ראשונה  
במאריך ואין הדבר כן בהללי זככם וזכרו שלמים :

## אחרונות

פתוחה : זו בכל הבית דפה : יי' בוקף קטן \* שני השעורים גורלות ככל סם הוא  
בראש הדף וכמו כן בגלוי וביהם שכן צריך להיות כיוצא שין של ביה סלמו : גורל הגימל  
דגושה \* והקריב אהרן אין בו פוסקא וכן חכרו \* המזבח אין בבית פשט : באהל הבית דגושה : ידו  
ידיו קרי \* והמשלח כרוב סם המס בשוא פתח : והגר הגימל ככרי ודגושה : הכד הבית בקמץ : יז ישמע  
הפני כרוב סם הקית בפתח \* כתב המאירי אל עוד מלא בכל מקום עכל \* ולא היה לו לומר כן שהרי יש  
בתורה כ' חסרין עד מו לך פה עד כל מו הארץ והוא עצמו כתב כן במקום : אמר מחס אף על  
פי שאיכתי עתה בהנהגת התרגום עכ' יען ראיתי פה טעות גדול מאד לא יכולתי להתעלם מכלי  
שאעריך עליו לכבוד ה"ה ולזכות את הרבי שלא יסגו בדבר שסגנתו עולה ודון ס' ולכן דע כי תרגום  
והכרתי אותה מקרב עמה הכתוב בדפוס הוא ואשתיבו וכו' ואם תתבונן בזה תראה כי המתרגם כן  
הוא מחרף ומגדף כי האלף הוא סימן המדבר בעדו ועירושו וככרתי כמו שבפסוק הסמוך לזה לעיל  
מיכה כתיב וככרת האיש וגו' ותרגמו וישתיבו ולכן דע כי תרגום והכרתי הוא ואשתיבו \* כתב המאירי אל  
בזה הוא כתוב וקרי בואו עכ' \* וטעות הוא בידו כי ככל הספרי כתוב בואו וקרי בידו ובעלי המסר'  
עשו סימן כדי שלא יטעה אדם בכך והוא כדפוס : יח אשר בלא מקף : ערות אשת אביך טמונה :  
שכנתך הכף דפה \* ואת זכר בואו וזהו א' מן עכ' וזוין חד את וחד ותי' במסרה דכתא גם בפרשת  
קדושים כמסר כן והמדפיס סמך דברי עצמו ולא ידע והכלל מה שכתב פה שבשם : בה דפה : לפני כהמה  
הבית דפה : תכל הוא בשורק לא בחירק וכך המאירי אל : כל אשר הכף דגושה :

## קדושים

פתוחה : יט דבר כשני גריסין : האליכס ההא כשופר ישרי כי במקף לא בתביר \* תגול  
הגימל דפה : וזיא שפחה והוא כתיב בואו \* והפדה ההא בקמץ לגד והדלת דגושה \*  
החמושת' מלא יוד קדמאה וחמר יוד תיכיל והסין דפה ומסור עליו ל' כתיב כן וכך הרמ"ם אל והמאירי  
אל והמדפיס טעה בספרו וכזב במסרתו וכסוף סמך דכריו \* תבואתו וואו כתיב בסוף מיכה וקדושים  
שכמו כהם תבואתה כהא שבש גמור הוא גם כמהר שלמה הלוי כפירושו לאבות גבי כן ה שנים  
למקרא כתב אל ולכן תבואתה כתיב כהא לרמוז וכו' וטעות הוא בידו \* תקפו המיו דפה \* תקפו  
סקוף דפה \* מאלהיך המס דגושה \* ב הגר הגימל דגושה : מורעו הזין דגושה וכן הזכיר : גלה הגימל  
דגושה \* תועבה המיו דגושה \* אמה מפיך הא \* והוא כרוב סם במקף לא בקדמא \* לדו גלה הגימל  
דגושה : לטמא המס דגושה \* ורגמו הגימל דגושה :

## אמור

פתוחה \* כא הקרובה סקוף דגושה \* ואשה גרושה ההא בלא מפיך והגימל דגושה \*  
וקדשתו כיה סקוף בלא קדמא כי במקף ונעיל לא בתביר בהם \* כור תלשא בראשו \*  
עבתוליה הביתין רפות : בעמיו העין בפתח והמס דגושה \* וידבר דאיש מורעך טמונה \* יגש הגימל  
דגושה \* אבי במאריך : בב וידבר דווכרו פתוחה \* לאמר הלמד דגושה \* מקדסי סקוף בקמץ לגד \*  
והנצח אין בגימל פשט \* תגע הגימל דגושה \* בה הבית דפה \* וידבר דאיש איש מביט ישראל פתוחה \*  
והיה בו הבית דגושה \* אלה הם מועדי כתב המאירי אל שהוא חסר ואו \* אף בכל הספרים הוא מלא וכך  
הרמ"ם אל וכן עיקר : כג שכת כשופר הפוך : בארבעה גבויעין דגושות \* עבדה לא בלא מקף \* ודע  
כי הרב המאירי אל כתב בקרית ספר שלו כי כל עבדה כפרשה מלא ואו אף בכל הספרים כלא ספרים  
ואו והרמ"ם אל כתב כי כל עבדה באוריתא חסר ואו וכן כתב בעל ספר סמן שסוף וכן עיקר \* וידבר  
דכי תבאו אל הארץ פתוחה \* בשמן הבית דפה \* ונסכה ונסכו קרי' הכיאיכס ההא בשוא פתח \* תבואת  
האלף דגושה \* עוים הזין דגושה \* ולגר הגימל דגושה \* וידבר דכחדש השכיני פתוחה \* וידבר דאף  
כעשור טמונה \* המס הזין דגושה \* משה לאמר הלמד דגושה \* הפכות טעה המדפיס במלה זו כ' טעיות

נדלות הא' שכתבו חסר ואו וה' שחסר עליו כלהון חסרין חמ' וכו' וחקר ענה כי בכל הספרי הפסוק  
 מלא ואו תכוב ומסור עליו כלהון מלאים במ' הוא חס' הסכת תעשה לך וכן העידו הרמ"ה ז"ל והמאירי  
 ז"ל ובעל ספר שמן ששין' והמדפיס כסתבש לפי שיט מסרה שאומרת כל סכת בסכת מסכת דאורייתא  
 חסר במ' סם המקום סכות' כי בסכות הוסכתי עכ"י והוא לא ידע כי מסרה זו סכת בסכת מסכת קא  
 חשיב הסכות לא קא חשיב' להקריב אשה השין דנושה' תחנו הגימל דנושה' וסכו בסכת חסר ואו'  
 כך כמנא בכל הספרים ובמסורותיהם והכי איתא בפ' דסוכה דף ו' ובפ' דמנהגין דף ד' דרתיבס  
 הדלת דפה' בסכות הבית דפה' כד' ויכנו בפסע האחרון לכד והוא מלרע' לפרש בשין ימית'  
 כל דפה'

**בהר**

פתוחה' כה' לאמר הלמד דפה' ולכהמתך הלמד כנעניא לא בקדמא' השכני ספר ווד'  
 וכי תזכרוןאון בנו פוסקא' כתב המאירי ז"ל לנמיתת חסר ואו וכן כתב בני לנמיתת השכי  
 שהכרעה כי שניסם שום לרעתו אך בכל הספרים הראשון חסר יוד וחסר ואו והשכי מלא יוד וכן כתב  
 הרמ"ה ז"ל וס' שין ששין וכן עיקר' כי לוי במחק' גאלו הגימל דפה' ואם לא דמנאה ואם בקדמא וכלל  
 מקף לא כנעניא ומקף' לו כדגש' מושב השין בפתח' והיתה גאלתו הגימל דנושה' היתה גאלתו הגימל  
 דפה' יגאל הגימל דנושה' לא תמה לו קמי' אחת הזין דנושה' להיות מלא ואו' וכמכר הכף דנושה'  
 ושא כל כ' מלין כתיבי' מושב בפסע' כמכר הכף בפתח' בשנים הכון דפה' כו' אלילס חסר ווד'  
 תכובא' בארבעס הבית דנושה'

**בהקתי**

פעוה' ה' בכל הספרים אם בהקתי תלכו ואת מכותי תשמרו ותימה שרצה שבספרי  
 חכמי הזוהר היה כתוב ואת משפטי תשמרו שכן הזכירו שם פעמים שלש גם אגרו ואת  
 משפטי תשמרו בההוא אתר דאקרי תורה שכתב כד' משפט לאלפי ועקב וכו' עש' וז"ל שאין כותבם  
 אלא ללמדנו כי מכותי הכתוב כאן פירושו משפטי כמו שלעיל בפרש בהר כתוב ועשיתם את חקתי ואת  
 משפטי תשמרו' בתוככם הכף בשוא לכד' כל מנותי הכף דנושה' לכם ברביע לא בזקף קטן'  
 טכאוכס חסר ואו' עוכס הזין דנושה' דרכוכס הכפין רפות' גלוליכס הגימל דנושה וכן בנוים'  
 השמה בסם ההא בקמן לכד והשין דנושה וכן חכרו' והכתיב בסם ואשכנו נעיא בתע אך בהללי  
 ובירוש למי' וזכוכו לוי יס' עלה הלמד כסגול' בנוים הגימל דנושה' בעוצת חסר ואו בין כון למי'  
 ימקן הקיף דנושה' בהשמה בסם מפיך בהא ראשונה' כו' ואם גאל הגימל דנושה' כי נקדש חסר  
 ווד' ואם המקדש הקדמא בהא לא כלף' משמית השין דפה' כיבל הביתין רפות' בשכת היוכל מלא  
 ואו' אשר ברוב סם כמקף לא בקדמא' יגאל הגימל דנושה' וכן סבירו'

**במדבר**

וידבר קדמא בבית' השכית ברביע' יהיו בזקף קטן' קריאי ווד כתיב בני ריש ללף  
 וכן הרמ"ה ז"ל כבעל הערוס שכתב ואו קטיעא והריש בקרא בואו שורק לא  
 בתיק' אמר' מבסם לא הכרע הרמ"ה ז"ל אם כקבו בשמות הוא מלא ואו או חסר וז"ל כקבו בשמות  
 במקת כוסתי דיקי מלא ואו כתיב ואית דחסרין עליה ל' מלא וחסרה קדמיתא דאמרה שמת ט' מלאין  
 ש' מור ולא חשיב בהדוהו קבו בשמות ההיא שמת גרודא קחשיב בשמות לא קא חשיב אשתכס השתא  
 להכי נוסמי לכל לישנא דשמות דשין ידידה כד' חסר ואו כתיב בר מן עשרה ע' מהון שמת וא'  
 בשמות' ואית נוסמי דכתיב בהו כקבו בשמת חסר וחסרה קדמיתא מסייעא להו עכ"ל' וכל להכרוב  
 כסברא ראשונה דמלא ואו הוא חדא כי כן כמנא ברוב סם וכמעט ככלס וכן בהללי ובקדמון' ומי  
 דאנא אשתכנא תרמי מסריתא דמסייען להאי סברא חדא אמרה הכו בקדיא בשמות כ' בתורה א' מלא  
 גא' חסר כקבו בשמות מלא ויקראו בשמת חסר עכ"י' וחדא אמרה הכו ויקראו בשמת ג' חסרון בלשכת  
 בשמת אשר קרא' ובשמת תפקדו' ודיו עכ"י' ואילו כקבו בשמות לא חשיב אלמא דמלא הוא' ואף על  
 גב דכתב הרמ"ה דחסרה קדמיתא מסייעא לבכרה אחרונה מסייע אין בו ממש קריבא לה דהא איהו  
 גופיה כתיב דאיקבא למי' דהיא שמות גרודא קחשיב בשמות לא קחשיב ואם כן לא מסייעא ולא מדי'  
 נאמי

אור תורה

אפי' הוה מוכה מופת למכרם אחרונה הוה לה קרא לנבי תרתי או לנבי תלת ואין דכרפא של אלת  
במקום שנים . הכי נמי מסתברא לכקבו בשמות מלא ואו הוא כי קרוב הוא דספרא אשמעט וכמניה  
חסר משום דאית בהאי פרשתא שמות טובא ומסיר עליהו כולהון חסרון במט' מלאין ולא חשיב סקבו  
בשמות דהדי ע' מלאין משמע דחסר הוא ולא היא אלא דהאי מסרה שמות גרילא קחטיב שמות לא  
קחטיב דהכי אורחא דמסרה כל היבא דלא אמרה בליטבא מלין דדמוין אהדדי בלמוד קחטיב . ויבא  
דאמרה כך וכך מלאין או חסרון בליטבא כדין דדמוין ודלא דמיון קחטיב כדאד' ותו אס' אומא דהאי  
בשמות חסר ואו הוה מסיר עליה ב חסרון ויקראו בשמותיהו' ואין גבי ויקראו בשמותיהוה מסיר עליה  
הכי ב' חסרון נקבו בשמת דין דהכי אורח' דמסרה בכל מרין מלין דמיון ומדלא מסיר עליה ב' חסרון  
לא הכא ולא גבי ויקראו בשמת סוף דכקבו בשמות מלא ואו הוא וכן דעת המאור' זל וכמ' אהב טהעורה  
חכמי בורגוס על הרמה זל סך עשה מעשה וכתבו בספרו מלא' וגם בעל ספר שמן ששון העיד על  
הרמה כך אלא שדעת בעל שמן סוף היה כוונה לומר שהוה חסר כי כך מנא בספר הנבלי ובספר שמן  
אחות ואין לחוש לו אלא כקיעיבן דמלא הוא ובדכתיבא לעול ותו לא מיד' לגלגלתם גומל סבות  
דגושה בכלם . לגלגלתם ללכבי שמעון למד שלישי בלא שוא : אמר' מנחם טיבה המדפוס בורת למד'  
זו עשאה כמגירה וחתך ראשה וכתב סך כריך להיות . ועשה שלא אמרו בלמד טיבה לגלגלתם דהיינו  
למד של טיבה לגלגלתם אלא בלמד טיבה לגלגלתם שהוה ראשונה לגלגלתם . גם לא כל כך אמרו לא  
שעשויה כמגירה וזה בספר אשכנזי אך בירושלמיים ובהללי ובשם אין זכר מזה רק באחד מחסותיהם  
ונאמרו כתוב בגליון כך כמנה לגלגלתם וממסיר למדכסאי מגירא מכל למד ע"כ . ואין משמעון על  
דברים אלו שתהא עשויה כמגירה אך משמעויה היא משונה בהרבה מהוה בכל למד אלא שזו יותר  
מכלן ואין כל למד עשויה כמגירה עד שיאמר וזו יותר מכלן . וכראה שהשכוני הוא בענין הכליטע  
היבואה למעלה משורת האותיות כי כך היה מכוון באותו ספר והנה כל למד בולטת ונוטאה למעלה  
וזו יותר מכלם להורות שיהא חזן משורת ישראל וכל שאין מגירא מלשון מגירה שגוררים בה העטם לא  
כאותה ששכיבו במכות דף פ' זרק הגיר של שמרים שפירוט' מלון היין היונא מן החיות ובדכתיבמיים  
מגרים כמודד כך מגירא מכל למד ר"ל במסכת ויבאה והולכת ויותר מכל למד לרמוז שחטא בסלון שלו  
שהוה אבר קטן שנקרא אמה מלשון אמת המים וזרק הגיר באתר דלא אבעריך בריש גלי . ולכך בא שכוני  
זה במלת לגלגלתם ללכבי שמעון כי ראשם ונשיאם של כבי שמעון טכה את עעמו . וברגונו עוד זה  
בא השכוני בלמד ראשוכ' של לגלגלתם רמו לראשין ואף על פי שזה הלמד היא טיבה אין לחוש ללמד  
הראשונה של לגלגלתם כי שמוטית היא ואינה מטיקת הטיבה . ועוד לכי אומר כי היתה למד זו מגירא  
מכל למד לרמוז על הזנות והכואף טעשה ומדי כי גם משמעות זה בכלל מגירא כדאמריבן בעובדא  
דרכי שדר ליה גרירא כלומר ונתה גירא עיין פ"ק דע"א ומרגוס כואף אשה דגירא אתתא : ועוד לכי  
אומ' כי לכך למד זו ויבאה חזן משורת האותיות ויותר מכל למד לרמוז כי לגלגלתם וראשם של כבי שמעון  
בתחרר עם הוונה שנקראת כקפת ברא בלשון ארמי . ומתוך כל זה שכתבתי כראה פירושי זה בעיני  
כעמוד ופרח וראיתי לבעל הטורים זל דברים בזה ולא כתברו בעיני . והמאור' זל כתב לגלגלתם  
הלמד השניה מזורקת עכל' וראוי שתעורר דמד קאמר למדכסאי ומגירא מכל למד מכלל דמערבאי  
פליגי וסכרי שלמד זו כמספט כל הלמדיון היא ולא כשהיות כלל והיינו שלא כוכר עכוני זה בכל שאר הם  
חשום דקומא לן כמערבאי' לכי ג' הנימל רשה . לכי יהודה פתוחה . כמאשר שמות דלכמי מפסה מלא  
ואו כל הפקדים ברוב כס' קדמא כהא : ב וידבר דאיש על דגלו פתוחה . והחכום דעליו מטה שמעון  
כתב הרב המאורי זל שהוה חסר ואו אך בכל הפסוקים הוה מלא ואו וחסר יוד וכן מעודות המסור' וכן  
כמנו הרמה זל וספ' שמן ששון וכן עיקר . בורי שדי מלה חדא' ומעה ג' הנימל דגושה' מחכה דן הדלת  
רשה ובה תכיר' עימדי מלה חדא' : ג המה המס דגושה' כל ככור ד' ס' הראשונים כל דגש ב'  
האחרונים כל רפה' גרסין וקתה גומל דגושה' קתה הקוף בשוא לכך וכן כלם' ולקתה משפחה

העצמות שבתוה: העצמות הוא בפתח: העצמות העין נקח לבר כסם: הקהתי הקוף בשוא לבר  
כסם וכן כלם ויתדקם אין ווד בין תור לדלת: מועד כפתק: ויאמר אל משה פקד סמומה: ויהי כל  
דעה: שמת חסר ואו: והיו העצמות בהא והוא מלפני: לנגלות הגומלין דגושות: מאת בכור מלא ואו:  
הפדים היוד רפה: ד: ופרשו להא בשין: ופרשו בלא דגוא: המכנית חסר ואו: ופרשו כפצע  
עליו כוקף קטן: לשאת כוקף קטן: ויעשו הגומל דגוש: בקדש הכנית בשוא והקוף רפה: וי בקוף קטן  
**נשא** פמוחה: כשא בשין לא כשיין: מלמעלה חס שכוח נקמן: הגרשני הגומל והגון דגושה  
ככלם: ענהם חסר ויוד: הקהתי הקוף בשוא לבר כפס וכן חסר: פקד אותם מלא ואו:  
ד: לאמר הלימד דגושה: וישלמו כסין ומינות: ומעלה חסם כקמן: כור רפה: רוח גפיל בריו וכן  
מכיומו: או כמקף: קכככה הקוף כקמן לבר: האופה מלא יוד: אל כפגול: המאריים ריש ראשוכה  
בשוא לבר כסם וכן חסר: ויאמר הכהן אין כקף פסע: וכאו אין בנות מלשא: המאריים האלק  
כקמן: וכורעה כסם הריש בשוא קמן: הקבלת הקוף דגושה: ו: להיוד היין דגושה: אל הכהן  
הקדמא בהא לא באלק: וזאת תורת המור אין בר טסקא: מצה דוקיק: בערשא: אחר בערשא  
התלמו במארוק: אכרכ הריש בשוא פתח: ד: כלו משה כתב הרמה אל פלניו ביה כוסח ומסרתא איה  
בוסח: דכתב מלא ואית בוסחי דבעי חסר ואית דמסרן ענה מלא הוא ואית דמסרן דחסר ודרשא  
מסייעא למאן דאמר חסר וכו' ע"כ: ויהי חסר המאריי אל בקרית ספר: שלו ובעל ספר: שון ששון כתבו  
שוא מלא ואו: וכן עיקר בו כדכמבא: בהללו ובהגלות: וכלל הפסחים המדויקים חדשים גס: ושיבם  
והקדמוים ביותר חסס מאות ספה וכלל המסרן כמבא כל מל כס קד: וכלל הסוערי ומס הרמה דאית  
דמסרי עליה דחסר הוא אכי לא מכא ומסרה: וזכום ספר וכו' שחזקתכה עס הדש כתב כן ולא  
עוב עשה כו אין ללמוד המלא והחסר מן הדש ובשירוש ארזל ברעיש מהימכא פרשת סיכסם כו כלות  
חסס מלא וכו' מלא שעכב הדשות בתוכה לדורשים לדגוש: אהב מנא תי שהעידו חלמי ברדגוש על הרמה  
אל שכן עשה מעשה וכמבו כסערנו מלא: להקום בהא: לפני הנון רפה: ויאמר דקח מאתם אין כד  
שיסקא: העגלת העין בשוא פתח: איתשתי העגלות בת המאריי אל שוא חסר ואו אך כלל הספרים  
הוא מלא וכו' הרמה וכן עיקר: ליום היוד דגושה: משקלה על ההא כגולתא: מורק כסם הריש כקמן  
וכן חסריו ומסור עליהם בול' קמן: אמר: מכחם כמעל המדפים מלכד מן הקריב אית קרבו  
והלא יכן מנהן סופרי אשכנו ולא כן עשו סופרי ספרך אך כקדו הכל ולא הכינו מלכד אפי אות אהת  
וכן ראוי לכל אדם למקן את ספרו וזה הכלל כמעמי וכקודות שדכרי קרנן כחשון כן הם העעמים  
והקודו שדכרי קרבו כל שאר הכסאיים אין סום הדל: פר אחד דליסק ב' מליין הן: עשתי בשופר  
ישר לא כמקף וכן שני: אולם שני עשר מלת עשר בשעט לא כוקף קטן: מוע המס רפה: ארן חסרואו  
**בהעלתך** פמוחה: ח: הלנום הוא בלא קדמא: כל בכור כל רפה: וכן חסרי  
לסם בני בלא מקף: ט: במדבר בית ראשונה רפה: כתב המארי  
אל דחקה בלו כקוד ועלל ובגמילה אין כקוד: אלא היא כו כן הוא בכלל הספרים וכלל המסרות  
ומסכה שלימה היא דוש פרק חי שהיה עמא והמאריי אל ענמו כתב כן בחלק הא' מהמאמר השני  
לא ידעתי מה היה לו כאן שבת דכרו אולי טעות בופר הוא: ולגר הגומל דגושה: ומנו ועל החית  
בשוא פתח: יוד: אמר: מכחם כקבת ספרים מלת חדשיכם מלא: מוד ואין עליו סום מסכה וכן  
חנתי בירוס למיים ובגמריים ובהללו: אך ברוב: כס יאשכנו המדויקים וכמעט בכלם הוא חסר יוד וכן  
שיעודת המסרות שמסור עליו: חסר גם מנא חסרה אחרת ויתר מנאורת שאומרת כך חדשכם ב'  
בתורה אל מלא ואל חס' דפונחם מלא: דבהעלתך חסר ע"כ וסך עיקר: יופל הכלבול ככאן יען לא כל  
המסרות באו בשלימות בזה המקום לפי שהמסרה הודיעה שה שני ענינים הא' שיש בתורה ב' וכראשי  
חדשיכם: והענין הב' במלת חדשיכם שזה חסר ושכפונחם מלא: והסופר כשכתב הודיעה הראשונה  
ואיך ובראשי חדשיכם ב' דמייכי הוכרה להשיע הודיע השנית כי קר מנע הליון מהסרע ולכתיב

שני מדעות על מלה אחת : אך הסופרים המוקדמים בחקר להשמיע הדורות והראשונה אע"פ שהיא  
 קודמת בסדר הולד וטעמה היא ורחוק טיפול בה טעמות וזוהרו לכתוב הקולעה השנית שקרא נדוכה  
 ומהרהרת כי קרוב הוא לטעול בה טעמות : ואנכי לא יכולתי לסמוך על הרמז אל בזה כי ספרו סדודי  
 היה חסר מה לכן געתי ומנאתי והנעתי לסמוך : עוד האיר המ"ד את שני ומנאתי ראה במורה  
 הנמרא שזה חסר יוד דגרסין בשלתי סוכה יכול בשם שמוקיעין : על שכתב בפני עצמו ועל ד"ס בפני  
 עצמו כד ידוע מוקיעין על כל מוסף והוסף על ובראשי חדש : ומתי גמרא אמר אביי אמר קרא ובראשי  
 חדשם ומקעתם הוקשו כל חדשים בלשון זה : לזה לענין מתקיעות שמתקיעותיהן שונת רב אשי אמר  
 בתיב חדשם וכתיב ובראשי אוזן חדשים : לו שפני ראשים הושוואוהו ראש השנה ואמר דמנא חדשם  
 חד הוא ע"כ ופירושו אל שני ראשים ד"ס וה"ו וקרייה דמנא חדשם סמרי כתיב לענין תקיעות עכ"ל והנה  
 לא בשאר ספק בזה : ואמר שכתבתו בלשון זה : לידעם שראש השנה שלם ומנאתי שהסמיתו לדעתו  
 וגם הוא בסמיותא מס סוכה באה עשייתו אפי"גם בעל שפיר שמן קטן במחנה שזה חסר : ומתקיעו על  
 המאירי אל שלא תזכיר מלה זו בלל : ומדבר הכותב דנושה דגל בשופר ישר : כבא בזקק קטן : וכמע  
 דגל מחנה ראובן אין בו פיקא : גורישו מלה מלה : ועל כבא משה בני גד : ועל כבא קדמא כבא  
 בערמא מעה בשופר ישר והקיעו דנושה : הקהלים הקוקסא לנד בדוכוס"ר : וכמע דגל מחנה בני  
 אפרים אין בו פיקא כלל בס"ג רמ"ס אל לא משה : אך כ"ס קדמוני ומנאתי פתוחה : פדחור כאן  
 כת המאירי אל שהם ב' מלות ובהו בשפוס פורענאל אך בכל השפוס המונחים הוא מלה מלה וכן  
 בנא במדרס וכ"ס הרמ"ה אל זבן עיקר : כל ענין בפיקא : אמרו : ומכאן נעשה המדעים בענין שתי  
 הכוכין המבורכות טעיות רבות וטעיות מוטעות שונות ר"ל לא ראוי הטעיות טענה בארבעה ועשרים  
 הגדול בראי הטעיות טענה בארבעה ועשרים הקטן והכתיב בעיה מבאר טעיותיו אחת לאחת לנא  
 חשבון : הטעיות הראשון והוא בכד הגדול שלא סמ בן מכוונת כלל בשתי הפיקות שלפניה ואחריה  
 של פרא ויהי בכמע : ובכל ס"ס ואשכנ"ס ש"ס ב' מוכין ממזרות א' בפיקת והי בכמע וא' בפיקת והי  
 העם : והכי מנא בשבת דף ק"ו נ"ר : והי בכמע הארון פרה"ו עשה לה הפיקה סימכו' מלמעלה  
 ומלמטה וכן ופרא : והיכ"ו להדולה מן המוכות לה בתחלה זבסוף ע"כ : הטעיות השני וגם הוא בכד  
 הגדול שהתך בן של בכמע : וכן של כמתאונכים וזה טענות מפורסם אע"פ שכן משמע בספר קנה אל  
 ויתבאר זה הטענות מהיהו דכל כתיב שכתבת' : במחקר שטרו : לא אמרו אלא שכתב' קומיות לפניה  
 ולא אחריה של פרא : והי בכמע להפירדה מסוף פרה"ס שלפניה ומתחלת פרה"ס שאחריה אכל האותיות  
 ס בפסוקים לא גזולא עלה על לבס לשמות ולהפכם : ואלו לדברי המדעים : לא כשתבוא אלא פסוק  
 ויכא בכמע ופסוק והי העם שכתב' : ס בן מכוונת אך שתי הפיקות הרי הן כשאר כל פיקת' שבתור'  
 בלי שום ענין וכל זה הפך האמת : עוד יתבאר זה הטענות מהמדרס שאמר שיש בכל המקרא ע' כוכין  
 מכוונות סב מהן בתורה וכן במזמור יאמרנו אלו ה' ששה בששה פסוקים זה אחר זה תמלכן ויודי הים  
 עשה יבועי שופר כון וגו' וא"ס הכוכין המכוונות בתוך הפסוקים כמו טענה פה המדעים מה כעשה בפסוק  
 ויאמר ויעמד וגו' ובפסוק וינגעו אל ה' וגו' אין בהם כון אלא על כרחך כוכין מכוונות שאמרן לא בתוך  
 הפסוק ואמרן אלא קודם לו וכן המכה בהם ואשכנ"ו : וכן במח המאירי אל הטענות ה' : והוא כדנל  
 ויבקען שמלכה שהתך הפנים לאחר ג"ס הפך הכון מלמעלה למטה ושם ראש הכון למטה ורגלה למעלה  
 ונה לא עלה על דעת אדם מעולם ולא כהן לעשות כן וכשרת' אמרו שהדיעובו חכמי הזהר שהוכיח  
 בכוכין המכוונות האלו גרמון שהסוכה שהיא רמוזה באות הכון בתיכ"ו הופכת פניה כלפי ישר של הא"ס  
 אקריה מרוב אהבתה אומם כאם שאוהבת בניה וכיון שהדבר בן ודאי שאין זה דרך כבוד כלפי מעלה  
 להפוך ראשה למטה ורגלה למעלה : וידעתי גם אני שקשה הוא במלאכת הדפוס לעשות כון מכוונת  
 בהלכתה אם לא טענהו ויתקמוס לכתחלה ויש בזה טורח אכל הכוכין המונקות ומזמנות להם אי  
 יאמר להפך הפנים לאחור אם לא יסבבו הראש למטה והרגל למעלה מיהו הראש האובי וידע שמנאכת

הדפוס הכריח זה דלאו כולי' ע'למא' בדפוס נק'אוי אך הוא חושב שכוכו עשה ככה ושכן צריך להחיות  
 וזה סקר ולכן היה ראוי למדפי' לטרוח מעט ולתקן כון מנזור' כראוי לכתמל' מחדש כמו שעשו מדפי' פיר  
 הפסיקתא שהדפוסו כויכתיב'ה - הטעות הרביעי' והוא קטן שעשה הנזין המנזרות באותיות גדול' ו  
 ובכל'ם ואשכנזו אין הכוין המנזרות גדולות אלא כגודל שאר כל' יאותיות הספר וכן בדין כי כון  
 מנזורת אמרו כון רכתא לא אמרו - ע"כ תוכחתי עם המדפי' ונהיות כי לפוס רי'הטא יראה שחמיו  
 הוזכר כחלקו על הכין השכי'ה אם גם היא מנזרת או לא ער' אלעזר אמר שם כי בכסוב הארון כון  
 אסחר אכפיו לקבלי' ישראל וננחו כון אסחר אכפיו מישראל ואינו אמר לו דלא אסדר אכפיו מישראל  
 גם בראה לכאורה משם שבו המחלוקת כחלקו גם רבי'בא ורב המוכא' זל לכך אמרתי לכת'ר' כופת  
 המאמר הוא בדרך כלל לא כמפרש וזה כי לא אכני'ודע לפרשו ולא זה הוא מקומו ואומר בקוב' דעת  
 ד' אלעזר כי בכסוב ישראל השכינה שעל הארון הנוסע לפני'הם כניכול' הופכ' פניה כלפי' ישראל כאזהר  
 שנפשו קשורה בנפש אהובו הנא' אחרית בדרך והופך את פניו לאחור לדעה מה יעשה לו ולראות שלא  
 תאוכה אליו דעה' אך בחכותם הופכת פניה כלפי' הארון כי'אז לא שכי'ה הווקא ואין לבה חרד עליה'  
 כשני אלהים החוקים יחד במקום אחד שאינם כריכים לעמוד פנים בפנים - זהו דעת ר'א ומביא כותי'  
 בספר' דרב' יבא סבא - ולט' חלק על כנו ואמר שגם נחמותם כביכול פני השכינה כלפי' ישראל  
 ותמי'ם כותיה בספר' דרב המוכא' סבא - זהו מחלוקתם אבל בעיני' הנזין המנזרות הכתובות  
 בספר' כע' מדודו ששתי'הן מנזרות והיו דאמר רט' לכנו או הכו בעי' כון לאתפכא' ונזנא' דאחר' עלאה'  
 האי כון מנזור והאי' באורת מישר וכו' כלום אולי' היה כדכרך היה ראוי שיהיה הפון הראשונה לכה  
 מנזרות והשניה בלתי מנזרות ואכו רואין ששתי'הן מנזרות הילכך בראה שאין האמת אחר' - גם ר'א  
 עבמו אמר בראש המאמר כון מנזור בערי' דוכתי' הכא וכו' הא למדנו דכע' מדודו ששתי' הנזין מנזרות:  
 ועתה כסאר' עולי' לבאר מואר הנזורה וההפיכה הזאת איך היא ואומר כי כרוב' הם ואשכנזו וכמעט  
 בכל'ם מוכי'ים פני' הכון כמו שהיא ומתפכ'ים רגלי' לאחור כות' וזאת היא הנורה שכתב' הרמ' מריקנע  
 זל באדר' הכורע על רכיו שפניו ונפשו כסדרן ורגליו הפוכות לאחור - וכשעיינתי' בזהר לל' שלא זאת  
 היא הנורה השכינה ואדרבה אישכא' בעיני' להפך ראש הטי' ופניה לאחור דהכי אמרי'ן תם' כון אסחר  
 אכפיו לקבלי' ישראל וכתפי' גופא' לגבי' ארובא' לכך הסכמתי' לאמר שהנורה הנכונה היא הנמוכ'ת בנקת'  
 ספרים גם בפסיקתא של ויכתי'ה שמהפכין כל' הכון לאחור בזה' וראיתי' בפסיקתא הכו' שכתב'  
 שהטעם בזה כי כון הפוכה דומה לכך ורוט' ופירוט' אך רכ' כל' במקום שכתב' אך ורק מיעט' וכו' וקשה לי'  
 א"ב מה צורך להפוך הכון והלא גם כלי' הפוך דומה לכך ורוט' - ועוד מה צורך לאך ורק כחד' מיכיהו  
 סג' למעט' ועוד למה שמו כון שדומה לכך ורוט' ושימו' כף או ריש' ממש' סוף דבר הלכתא' כותי' בעיני'  
 נורת הנזורה כיון שדברי' הזהר הכי' משמיני' ולא כעעמיה' אלא כטעם הזהר' ומה מלך הייתי' שמת' אולי'  
 מנחתי' נורה שלושית בעיני' הנזורה שהפכו' ראשה' ופניה לאחור ויבי'נו רגלי' לפנים כזה' - פי' כן לרך'  
 מי שפולך' ורובה' להביט' לאחוריו הופך פניו ונפשו ומבי'נו רגליו כמו שהם וכן בראה שהוא דעת הזהר  
 שאמר כהאי' אולי'תא' דעול'תא' כד' אולי' אסדר' אכפיו לאת' דכפי' וכו' אמנם כיון שלא מנחתי' נורה זו  
 בז'ס ספר' אע"פ שכתרה ככונה היא הכני' מבטל' את דעתי' - והכלל העולה שנורת הכון המנזרת  
 האמתית היא להפוך כל' הכין לאחור כזה' כי כן מורה לשון הזהר כאמור מיהו' מה הופך לאחור רגל'  
 הכין כלבד' בזה' לא משתכ'ש הוי'יל ומכ'ה זה מחשבת' וזת' כיה' הסופרי' אשר מעולם ויש לי'סנו עם  
 כלל' בוכת' הזהר כי כמו שכתמלה' בפיכול' השכינה הלבה' עם הארון הנוסע לפני' ישראל ואח'כ' להסת'ה  
 כניה' השני'רה פניה לאחור כך ו'הכין' בתמלה' דתמיל' הסופר' לכתרה כסדרה' לפני'ם ואח'כ' הפך לאחור  
 ופירוט' מנזור מלשון כוור' אסור וכבר הארכתי' בזה' מה שיש בו די' וז' אמר' מקמ' חושב הייתי'  
 כי שט'ו העם הק' ראוי' שט'ו העם מלרע' ומכל'ו שבין' שאין סדר'ו שטה' אלא שוט' צריך לקראו  
 מלעיל' כמו קמו' שבו' והמל'קא' קטקה' שבסוף המל'ק' איב'ת' ויכרת' לקראו מלרע' כי כן דרכה' לכת' בסוף

המלה לעולם ואפי' כשהמלה מלעיל כמו וזר ה'אלהים: וכן ה'אלהים את הנלע' וירדק לא מנה  
 מלת טעו במכלול דף ל' עם אותם המעשים שבאו מלרע אך בספר פתח דברו דף פ' מנאמי כי טעו  
 בעם מלרע על הזרות וכן כתב האפיוני פירקין ועדין אביו אומר אם קבלה קבל ודאי ואם לאו איכז  
 דואה להם על מה שימנעו ללא דמיו מלה וז' מלמל וסרו הנפרדים דהתם כמנא' בספרים טעם ברוש  
 שאילו היה מלעיל היה אפשר להיות במחך חבל הבא אף אם טעו מלעיל אי אפשר לכתב תלשא לא בטעו  
 וה' ה' כתוב כנאן לשאלו סתו זכתב בעל לוי' סן בששי מן המאמר הדכוי שיהו מלעיל וגם אביו  
 מנאמי כן במסרה כתיבת יד וכמו שאין לחוש לזרקא שבסיף שיהו כך אפשר שאין לחוש לתלשא שבסוף  
 טעו ומיהו כנאן לשאלו טעו אם הוא מלעיל או לא נע' עדיין ובמקומו ותבאר בעי' ענות הגימל פשה'  
 הרעת בפשט האחרון לכד: האספה כל' צ' בס' ער דאשר כשזכר הפוך: זה כדג' דברו הדלת  
 רפה: אלרד הדלת דנוסה: סביבות מנאמי כתוב כשם המאירו'ל שהיו חסר וגו' ואביו דריתו במסרו  
 כלו מלא וכן השני וכן עיקר כי כן הם ככל הספרים וכן כתב הרמ"ה ז"ל ויג' לדמונים מנאמי מס' ואורי  
 הטלו השליו קרו והוא בלא קדמא: יג' הכשית השין רפה: ענו עניו קרו: אדכר הנית כסגול:  
 כשרו הנית רפה: אבר מנחם מנאמי כתוב כך כרוב הספרים המדוייקי' מנא' ואחר תאסף כוונ  
 ונקמתי פירש אחר וכן ראיתי בספר מונה נגדו הוא ע"כ והרמ"ה ז"ל לא כתב על זה כלום: ואביו  
 בדקמי בעשר ספרי' כתיבת יד ומנאמי ואחר כוונ' וקשיא לי הא דאמרי' ברכיני מכדריס עשור סופרי'  
 הלכה למשה מסיני כוונ' אחר תעבדו אחר תלך אחר תאסף וכו' ופי' הרמ"ה ז"ל עשור לשון הסרה דכל  
 הכי אחר היו ראויים כיו והסר מהם האורי' ועל דרך זה פי' הערוך בערך עטר: גם דלך ברוש ספר  
 עטוספר פירש כן וגם כת' בהדיא כי אחר תאסף בלא ואורי' ונל' על דלא קשיא ולא מירי דמי סכרת על  
 האו ואחר תאסף דכתי' במרים קאמרו לא על אחר תאסף אל עמיך דכתיב במשה הוא דקאמרו דתם'  
 יאו: וזה המירוץ אביו אמת גמור ופי' שכל כלי שפך כלל ולא תמנא' בגמרא ולא במפרשי' שום גליו' או  
 דמו שיראה ממנו היות הכוכה שם על זה ואחר תאסף הכתוב במיר' וזמתי' ה'ן זל שכתב שם הי'לל תסגרי  
 שבעת ימים ומאסף וכו' וכדורו במקומו מוכח אגב שיטתיה לא דק וכדכר הזה אין שומעין לו לאפשו  
 פלוגתא ולמפסל כלשו' דכתיב בכו ואחר תאסף כוונ' וזכרנו וקטלנו' כתי'  
 זה ואחר כוונ' הכי כקוטיבין: ולא עוד אלא אפי' היה כראש מן הגמרא שהכוכה שם על זה ואחר תאסף  
 דמרים לא היה לנו להגיה ולהסיר הואן אלא לומר שעיקר הפירוש בה הוא כמו שפירשו שם רש"י והרן  
 זל ואע"פ שטלטה פירושים מחולפים הם בהא מיהא שלשתם שוים לומר שאין כוכת המאמר שיהיו כל אלו  
 אחר בלא ואורי' והדברים קל' וזומר אם באת דהוגד הוגד המוזכר שם שאין בו דרך למחך ולהמלט עי'  
 פירושים עכ' כתב הרן מיהו בספרים טלכו כתי' וקרו וכו' ולא חששו לדברי הגמרא ע"א כ'ו כזה ואחר  
 תאסף שאפשר להמלט עי' פירושים טלח היה לנו לחוש ולהסיר הואן ומה גם עתה שמה סכרה היותו  
 אמת הוא כמו שתורכתי טלח אמרו בגמרא אלא על אחר תאסף ל עמיך הכתוב במשה' ואמרי' שכתבת  
 כל זה בהגיה פירשט מטות מנאמי במסרו' מונה' על אחר תאסף אל עמיך כתוב בחזן עשור סופרי'  
 וכהה בא האות והמופת על אמת תירכתי' גם במסרת הדפוס בפרטה זו כדף ק"ס סוף עמוד ב' כתוב

שלח לך

פתוחה: יג' כון רפה וכן מקרי'ו' ג' רפה: גאואל דג' כננב הנו' דנוסה:  
 אם דכמכדריס במחריך לא במקף: השמיה השין דנוסה: היס במקף לא בקדמא  
 בס' והתחזקתם הוין דנוסה: מתברון מלא וכו': אחימן בקנת ספרים האם כקמ' ויהם אין התמך  
 רכתי כס' והתמה על המדפוס שהיו עבמו כתב בפסוק סוף דבר הכל כשמש' ל' כתיב סוף רכתי  
 יד: אלהם חסר יוד: הוואת הוין דנוסה: טוב כתימן חסרו'ן: ל' ג' הנימל דנוסה: לא במקף  
 יוד יג'ל רכתא ולא כל כך כמו שטלטה המדפוס ששם יוד יותר גדולה מולת אלא גדולה מעט משאר  
 ודקי' סלת בקמ' חצי'א כלמל' ל' בסמן: כבוד במקף: וקמו' סוף: מאביו האם כשוא והגון  
 בסתמ



בפתח: וזרעה חסר יוד. יפלו הפא דנושה. כשאתי גם בסין פשע. ויהושע במקו חכמי החר כמח  
 חסרו ואו בין ה"א לט"ו וטבוט הוא. כון רפה. במדבר האם דנושה. כן יפכה הכית והכוון דנושות:  
 חכמו התיו דנושה והכוון בשופר ישר. ולא במקף. החרמה הכית בקמץ לבד. טו. כיחח בפשע  
 האחרון לבד: התקריב האם דנושה. כן להבקר במקף. החין בהא לא כחית. כככשים הכימין דפתי  
 במשפר האם דנושה. אשה השין כנרו. הגר הנימול דנושה וכן חכרו. עולם מכאתי כמו בשם המאורי  
 זל שהוא חסד וכלל הספרים כמחא מלא וכל הרמזה זל וכן עקר. וכמ' אבי מאורי. אבל מכאתי שם  
 שכתב לדרימכס כלו חסר משמע שר"ל שחסר גם היוד מדללא כתב חסר כ' ואזין כמכהנו בחכרויו ושבש  
 הוא: ערממכס אין בו חד: ערממכס השבי חסר יוד קדמא. לדרימכס ערמא כרוס. וכי  
 בשופר ישר. קשנו בזוקף קטן: אם בשופר ישר לא במקף. לחטת הטית דנושה. שנתמס הנימול בשוא  
 לבד. ביד היוד בקמץ: הגר הנימול דנושה. כי כשיפר הפוך דבר במקף והדלת רפה. עזכה לא  
 מסיק ה' בה מפיס ה'א. רגוס מלא וזו והסימה על המדפיס שהוא ענמו כתב בסוף פרשת אמור  
 רגוס כולמין מלאין. זירגמו הנימול דנושה. להיות מכאתי כתוב בשם המאורי זל שהוא חסר וכלל  
 הספרים כמחא מלא וככ' הרמזה זל וכן עיקר. וכן מכאתי אבי מאורי:

**קרה**

פתומה. יו. קתה הקוף בשוא לבד: ואל במקף לא בשופר ישר. אש בלא פסק. עליהן  
 בפסק. מכס הכף דנושה. הכדיל הדלת דנושה: כני הכית רפה. הביאתכו ההא בשוא  
 פתח. ומתן בלא קדמא. כעלש העין בשוא פתח: ואכלה הלמד בסגול: ועל בלא מקף כל במקף.  
 העדה לאמר אזולא בדלת: דתן הדלת דנושה: האדם יפקד שופר ישר בהא. וכל אשר בשין מאריך לא  
 דרגא: יז. הקריבם מלא יוד. השרפים סמין דנושה. למען התלשא כראשר וכעדדו שופר ישר ככף.  
 ממחרתמס שכיח בלא שופר בסם. המחמה האם דנושה. הסנף געיל ככוון. זחמנפה הנימול דנושה:  
 זינן בלא מקף וזכרו כנרו. ויאמר ה' אל משה השב פתומה: תלוכתם הכין דנושה: יח. לך כתימס  
 העעם כראש הכף לא בשופר: הקדשים הקוף בשוא קמן: קרבכם הקוף בקמץ לבד. אשכס בפשע  
 אשר בלא תדין חוטריין. יהיה לך הלמד דנושה: למס הכית בקמץ לבד וכן חכרו: בעדכך הכית דנוש.  
 גרה הנימול דנושה: או ככור הכית רפה: אבד. מכחם ברית מלא עולם הוא ככל סם כתוב הוא  
 בוי"א: וכקוד בחידק ואין להם בזה שפק כלל וכמ' גם כספרי אשככו. וכספר מדויין מסוד עליו כל  
 אוריתא כתיב כן בר מן י"א דכתיבו יוד עכ. זגס זאת אומרת שהוא קוד בחירק. ואזלם ראימי  
 מסמפיקים בזה לשי שמאנו במסרת הדפוס כפרש' מכוה כל דסמיך לברית הוא כמ"א ברית מלא עולם  
 הוא עכ. ואבי בדקתי בשפריס כתיבי יד ומכתיבי באחד מספרי האשככו. הכו' להפך ממש כל דסמיך  
 לברית הוא בר מן דין הוא עכ. וזוה שומעין שאחר כהלכה וכן כתבו בעל יאיר כתיב היוד: ופוד  
 אבי אומר שזו איננה מסרה כלל זלכן לא כמחאה בסם כלל ומי שכתבה עשה עיצות מעוררם כי איך יאמר  
 כל דסמיך לברית דמשמע שזס מהם רבים וזלם זה והלא אין גם אחד ואם לא תאמין לך וכדוק ביאיר  
 כתיב כשרס ברית. ועוד אבי אומר כי לעולם ברית הוא לטון קבנה ככתוב זהויה כריתי כשרכס  
 כריתי היתה אמו ואבי זאת בריתי וכריתי כאמרת לו וזולתם הילכך כקייסין שהוא קוד בחירק. עוד  
 מכאתי כספרי אשככו מסרה אחרת בזה הלשון כל מלא הוא בר מן דין הוא עכ. זאזלם כמס סהעיד  
 שזה קרי הי"א בחירק כקבל עדותו כיון שהסכוס לאמת אבל כמס שאמר כל מלא הוא לא אמר כלום כי  
 אין גם אחד לא הוא ולא היא ומשכמא היא. את מעשר העין בשוא לבד: כתיבי בתי ראשונה געיל:  
 כי בסם במקף לא בשופר. הגר הנימול דנושה. כתבואת התיון רפות.

**חוקת**

פתומה. יש י"י בזוקף קטן. ישראל כרביע: אין במקף: הערב דוהיתה הרזס בסגול.  
 השלשמי שכיחם כתיב. או במת הכית רפה: הכפשות הכין דנושה. הכדה הדלת דנושה:  
 כ העדה בהא אזולא לל גרוס. העלימכו ההא בסגול: לאמר הלמד דנושה: הסלש הסמך דנושה:  
 יקח הקוף דנושה. כני הכית דנושה והכוון כנרו: ויבאנו חסר יוד. געילך הנימול רפה: כה הכתב  
 הנימול

הנימול רפה: דרך הדלת דנושה: הזה היוזן דנושה - את להכשום ביותב לא בקמף והאלף כדו  
 מנבל הנימול דנושה אמר מכחם כתב דלק מנאמי כספרים מדויקים את והב מלה אחת סמו  
 פקודה בטור עכ"ל והר"מ ז"ל לא הביא בספרו מלה זו ואינו מנאמי בכל סם ואשכנז את לנד והב לנד  
 ומקף בויקה וסמו בלי כקוד וכן בקדמונים גם מנאמי כמובן בהדיא שתי תיבות כמובן בספר עזרא  
 גם מדברי רש"י ורמב"ן ורבי בחיי ז"ל ושאר מפרשי' כראה כי והב מלה בפני עבמה ואפי' דלק עצמו כתב  
 כי כן דעת המפרשים כי והב לנדו מלה אחת ולכן לא סמך על מה שמנא' אך כתבה כשרש ואו' ויש לוי  
 ראה גמורה המנוסרה שהם ב' מלין כי מנא' במסר' רכתא בערך את אלפא ביהא את ולית מנהון ואת  
 נחד מניהו את והב אלמא תרי מלי' ניבנהו וכן העידו חכמי בורגוש שמנאום שתי תיבות בספר הר"מ ז"ל:  
 גם מדברי ר"ל כראה שהם ב' מלין דגמרינן כדוש פרק הרואה תכא את והב כסופה שני מנורעים היו  
 שהיו מהלכו. בקוף מחנה ישראל וכו' ע"ש עד כי אתו את והב חזו דמא' דכפיק מביני טוריו וכו' ונראה  
 לוי לומר לפי זה כי שם האחד את ושם השני הב והואו לשמוש והיתה ראוייה בשוא אך להיות הב מלה  
 זעורה כקדה בקמף כמו אתה והם ואהרן' גם מספר הזהר פר' בשלח פסוק ה' איש מלחמה מוכח כי  
 והב מלה לנדו וכן עיקר' וגם לפי זה כלל כי היוא שמוסית שהרי פירשוהו מענין לעזוקה שתי כנות  
 הב הב והכה היוא במקום הב הראשון כמי שאומר תן וחזור ותן: ושאל האלף בסגול' בהם וכך דרך  
 כשרפו: אז ישיר סעומה: הניא ברגש: וישלח ישראל פתוחה: בנבולו בסגולתא לא בפשט: סיחן  
 את כל עמו חסר ואו והמדפים לא השמיע לאויו מה שכתב הוא עצמו במסרה בסמוך' אשר כקוד על  
 ריש: וכן כתב המאורי ז"ל בחלק הראשון מהמאמר השכי' אלא שפרשה זו סתר דבריו וכתב כלו כקוד  
 ושכח הוא אולי טעות סופר הוא' לנרבל הנימול דנושה: וילכדו הכף דנושה: אמרו בוזהר תרין אותו  
 איובן באורותא מלאין בתי וויז אל מירא אותו עד דרש אחיק אותו אך בכל הספרים חדשים גם ישנים  
 כלם חסרים בתורה גם במסרה רכתא במערכת אות האלף קרוב לסופו מוכה כד' אותו מלאין ואין גם  
 אחד מן התורה במיכס' גם הר"מ ז"ל כתב אינו כולהון חסרין באורות' וכן כתב המאורי ז"ל וכן עיקר'  
**בב בלק אמר** מכחם לכו חזו מפעלות יי אשר שם שמות בארץ אל' תקרו שמות אלא שמות  
 בענין בן בעור ככבר כל אדם מדעת המדפי' הדפים בעור דוישלט מלאכי'  
 חסר ואו ומסר עליו ה' חסרים זה שקר גמור כי אין שהכרים יותר מנ' וכפי האמת אינם אלא ב' כמו  
 שאבאר והמדפים עצמו סתר דבריו אלה לקמן ומסר על כו בער ב' חסרין' ונפרש וישלח על בלע  
 בן בעור מסר המדפים ב' בתורה שם גבר מלאין וגם זה שקר גמור כי אין המלאים פחות מנ' וכפי  
 האמת הם ד' כמו שאבאר והמדפים עצמו הדפים מהם ג' מלאים דוישלח' דמעות' דכיתנא' ונכספרי'  
 כתיבת יד מנאמי' ד' בעור מלאים דוישלח' דלכך קדמא' דמעות' דכי תנא' ועל זה מסבויים כל  
 הספרים ר"ל ככתיבתם אלא שבתפריטיהם הם משתנים יש שלא מסר עליהם מאומה ויש שמסר עליהם  
 ג' מלאין בתורה וכמו גם בהללי ובקדמון אחד וכמנא' המסרה מכחם הספר' ויש שמסר על כו בער ג'  
 חסרי' וגם זה מכחם הספר שהרי אין בתורה רק ששה בעור וכיון שכתוב בעפר ד' הכו' מלאים לא נשא'  
 אלא ב' הם' ובאחד מהמונים מנאמי' כמובן בעור קדמאה דלכך חסר מכחם למסרה שאומרת ג'  
 מל' בתורה אלא שגם זה כמנא' סקרן שמסר על כו בער ב' חסרים והל"ל ג' חסרים ושלשום דלכך  
 נתיקו גם המאורי ז"ל כתב כי בעור קדמאה דלכך חסר' וכמו במכריים וכן כתקן בקדמון א' אחרי כן  
 קראתי למאהבי המה ראוני כי שכתתי לסמוך על הר"מ ז"ל ומנאמי' שגם הוא לא דק במקום הזה וכמס'  
 דכרים קותרים זה את זה ז"ל בלע בן בעור מלא' ואו כתיב ומסר עליה ג' מל' כשם גבר' ופי' בלע בן  
 בעור: בן בעור דוישלח מלאכים: בעור דהרגו בחרב: אילץ מלאין ואו ושאר חסרין כללל דמלתא  
 כל בן בעור מלא' כל כו בער חסר וסמויך מקום שיפת כח הנון הורע בה' האב מקום שהורע כח הנון  
 יפה בת האב עכ"ל' הא גיפה קשיא אמרת אילין ג' מלאין ושאר חסרין אלמא בן בעור דעל' דבראשכ  
 לא קדמו אתכם בלקם חסר ואו הוא אומא טופא כל בן בעור מלא' אלמא האי כמו מלא' הוא' ויהי כאשר

לא יבוצתי לסמוך על הרמיה אל כזה והוכרחתו לסמוך על חקירתי הסכמתי לאמר כי בעור קדמתי דבלק  
 וגם בעור לבי תבא מלאים קס הואיל וכך מנאתי בעשרה ספרים כתיבת יוד ויוץ ברוך לומר דיוסלם  
 ודמטות וכמנא לפי זה ד' בעור מלאים בתורה ואף על פי שלל מנא תרסום מסרה אומרת בעור ד' מלאין  
 בתורה ואדרבה מנאמו מסרות רבות אומרות ג' מל בתו מ' הרי מנא ת' ג' מסרות אומרות בער ב' מסר  
 בתו' מכלל שהארבעה הפלאים מלאים ואי קשיא לך מסרות דאמרי ג' מלאין תרין ואימא הכי הכתי  
 בעור דבלעס קא חשבי דבלע לא חשבי ואע"ג דמסרה דכתב הרמיה חשיב דבלע יהיה משכשתא היא  
 ואיהו לא חש למידק אבתיה דסמך אכללא דמלתא וכו' דאמר בסיפא ועל פרוך אית לך למימר הכי  
 כי היכי דלא תיקשי להרמיה מדידיה אדיודיה והכי במו ומסתברא דהא אבא לא אשכחית בכלהו מסרות  
 דאמרי ג' מלאין בתורה אפי' חדא מניהו דלמיא כמה דכתב הרמיה לתיסויב דבלע אלף בלהו אמרי ג'  
 מל בתו ולן מסוימוי' וחדא אמרה בהדיא הכי ג' מל בתורה קדמתי דבלק דמעות דכי תבא עכ'  
 ואילו דבלע לא חשיב שמוע מוכח בדכתיבכא דמסרה דאמרה ג' מל בתו ככתיבכא דבלעס דוקא קאמר  
 נספריא דלא ודעו האו' הוא דאשתבש' מסקפא דמלתא בער תרין ספרי' ותריותו כדו' בער דבלק  
 וסארא בלהו מלאין בין בתורה בין בכתיבין בין בכתיבין וכן כתב בעל ספר שמו' שזין' לו לאמר  
 הלמדן רעות וכן ממלי' עכדי דלת רפה ויעמד השני חסר ואו' : הכימתי חמיני בקמץ כהם : ויקד  
 סקוף דנוסה : לי פדגש : בג' הכה מלעיל כי ההא בנשיא' יקרה בקצת ספרים הריש בברי' לי פדגש'  
 אקב כדגש : קכה סקוף רפה' שכן חסר ואו' בלק השני הכיב דנוסה' אש' דתראכו בשופר' ויה לא  
 במקף : ויקר סקוף דנוסה' עלתו שופר ישר כעין' ושמו השין בשוא פתח' ייכוז הזין דנוסה' גס  
 כדגש' מקככו סקוף בשוא קמץ' גס כדגש' כא כדגש' ויקח סקוף דנוסה' בכו הית' דנוסה' :  
 ב' מה עכו ברין לסינת בראש הדף כי זוהי חס של כיה שמו' יי' כזקף קטן' ממנרים הריש כפתח' :  
 ברוך הכיב רפה : וישר ג' שא' כויד' ככד הכיב כגרי' גס כדגש' הוה כדגש' שמוע בפעט האחרון  
 לכד' שריד בלא פור גדול' ועכו דאשור בלא מקף : כה' ויאמר ה' אל משה אין כו פוסקא' והכה  
 כדגש' סקכה סקוף והכתיב דנושות' במנפה הנימול דנוסה' :

**פינחס**

פתוחה : אמר מנחם אמרו צוהר כי פינחס כאן כויד ועירא זל בנין דקמי פינחס על  
 ברות ארטיס בשמיה תבא את דא פינחס יוד ועירא איהו יוד דאיהו ברות ודאי דפסיק  
 מנו יוד עלאה קדישא וכו' עוד סס פינחס בן אלעזר באת יוד ועירא בנין דתרון' אלא ביותן רשומין  
 אלפא ביותא דאתון ברכין ולפא ביותא דאתון ועירן' אתון ברכין איבון דעלמא דאמי ואתון ועירן'  
 איבון דעלמא תמאה ברות קיימא קדישא כיון דקמי פינחס על ברות דא איתוסף ביה יוד ועירא רוא'  
 דכרית דא וכו' וכשר אחרי מות יוד ועירא כיבוי אתון דפינחס דהא יוד כליל תרי כדרא יוד דפינחס  
 לא איתויב ביה לכברא אתון אלף בשעתא דקמי לכה' ויקס מתוך העדה ויקס רומת וגו' הכא איתקין  
 עקומא דקדמיתא כרין איתויב יוד בשמיה לכברא אתון כדרא וכג' איתויב יוד בשמיה ועי'  
 מאתון ועירן' היא לא חזואה דהא איתקין מה דאמעקס בקדמית' וסא אשלימת עזיה עכ'  
 הספרים והמסרות אין שום גבר או רמו סיהי הויד הזאת ועירא ואדרבה כמנא בהם ראה על  
 ועירא שהרי רובם אומרים בפסוק כור' ילדך תש' לית כותיה יוד ועירא' ומיהו אינו היותי כ  
 תורה הייתי כותב הויד הזאת ועירא כדברי הוזהר ואף על פי שאיכני חושש לדרש בשחלק ע  
 הספרים והמסרות זה דוקא בעיני מלא וחסר וזה לפי שרץ עמם הודיעניו ברעיא מהימא  
 על פסוק ויהי כוונת משה שלפעמים בדרש יאמרנו על המלא חסר כתיב ועל החסר מלא  
 בעיני בורת האותיות לא כן אכתי עמדי דהיבא דאתמר דאתמר ויהיבא דלא אתמר לא אתמר  
 לזוסף עלה ואדרבה בעיני בורת האותיות אין לנו אלף דכרי המדרשים : עוד יש בדבריו  
 דכר אחר מתמיה דמשמע כי פה בלכד פינחס מלא יוד וככל הספרי והמסרות כמנא פינחס כ  
 מלא גס הרמיה אל כתב ותלד לו את פינחס מלא יוד כתיב וכל אוריתא דכותיה מלא עכ' ו

וזה לומר כי גם תהיה מורה שפונתם בכל המורה מלא אך לפי שטרם יקבלו את בני יוד ככל שאר היודין  
 ואז לא היה רמז כלל לשום קדושה או גדולה דכמה שמות בניוד איכא בשוקא וגם בסיקרא יו יוד ואמר  
 שקבלו כשתתחילו להיות בניוד ועירא הרמז לכדקיו של עולם שייך לומ' איתוסף ביה כי ודאיו זה רמז שנתוסף  
 בו מעלה וקדושה וזכרה לא תהי' מלה' והעדר על דכרי כי בלשון הראשון אמרו אתרשים בשמיה הכא  
 וחד ועירא ולא אמרו אתוסף שמש מינה שיפויא קא דרשי לא תוספת ואתוסף שאמרו בלשון השני תסתב  
 בדקדקוסי' וכן ופירשו הדברים שכתב אחרי מות אחר שבשאל מאי יוד לבכרא אתיון דקאמ' אר' דה  
 מחוככים היו האותיות ופירשו ע"י היוד כי קודם היה פתחם ב' תבועות כי היה בקרא בתפסות הכון ובכח  
 תיב' בעשה פתחם תבועה וית' ובי' ל' כחלק לשתי תביות פי פתחם כי יש היוד בעשה שי תבועה גדולה  
 ונתיך לה' דרך ויה' וסיק בה מעט ולה' פיע הכון שאחריהו' הא' איך פוגת הדברים לא לנסוד ולרמזן שעתה  
 בשתפית היוד ל' עירא הרומזת ליסוד עולם דאחד בשמיה ובארעא וזיון כבוד לא על ידו וככה הפיכתם  
 בא' יוד' ועירא על ה' וכן תבין מה' בוהר דבראשי על הנד' שפירש' ואתמ' י' דשאל קדישא ורבי  
 עלה ואתאחד בה תבין זה גם ידעת כי מילה נב' מה והנה בכנסה יוד ועירא בין פה לטון ובהו חבורא  
 דאתיון' ויש כאן קניטת חוקה לכאורה שאר'ל כוונה דבראשית כי אדם קרא שם בני' שם וכל אדבה  
 קיה יוד למהו' שית בגין דעבר על ברית דאתרמזו באת יוד וכו' ע"כ כי אכן שטת' הלשון לקנה' והאם  
 הוא כהו' שכתבתי שדוקא ונד' ועירא רומזת ליסוד עולם אבל הויה הכתוב' פמכהג' לא למה נכתב אדם  
 תקרא' שם בגין שית יקראו שית בניוד בלתי ועירא ושפיר דמי' תשובתי לעולם איתמ' לך שדוקא יוד  
 ועירא רומזת ליסוד ובר' ר'ל ביה המאמ' עצמו ברית אתרמזו באת יוד ועירא שיקרא ויסודא דעלמא  
 וכו' וק' ע"כ שכתבם במו' ברית אתרמזו באת יוד את ועירא וכו' ומשמע האת יוד שהיא האות הקטנה  
 מכל האותיות' כוונה בתבית יד איך שם את בניוד ל' ועירא' וכו' תימא' ולמה נסמך על הוהר שמכאת  
 ויתר מוהר קדשם שתי תשובות בדבר קדא שאם כאמר דמכאן משמע שם היוד הכלתי ועירא רומזת  
 ל' דקון כמאן זה חולק על מה' שפיכתם יוד ועירא רז' דברית ומשמע דוקא הועירא' ועוד אב' את ועיר  
 דקאמ' למה לי ליימא' ברית אתרמזו באת יוד ואכא ידעכא שהיא הקטנה שבאותיות לא ודאי הנורא פס  
 היא בגי' אתרמזו באת יוד ועירא ודקשי' לן אם כן יקראו שית בוה' בלתי ועירא' תשובתי לא נכתב  
 אדם מלקראו שית בוה' בלתי ועירא לבנת הנוראת היוד כי היא אינה רומזת ליסוד כאמור אך נכתב  
 מזה לבנת הנוראת המלה עליו כי שית בניוד הוא אחד משמות היסוד' ככתוב בוה המאמר שית דמית  
 בניוד ונפקין בהכאן לעלמ' ועלמ' אתברו עלמא וכו' ולכך דקדו' בסוף המאמר ואמרו ולא אדכר ביה  
 יוד למהו' שית בניוד דעבר עליה פי' עבר על שית ואיך יקראו בשמו ממש' ואילו היה הנורם פה היוד  
 הי'ל' ולא אדכר ביה יוד ותו לא למהו' שית דקאמ' למה לי אשו לא ידעכא דבי עייל יוד כין שין לתיו היו  
 שית אלא ודאי הנורם פה הוא מלת שית לא היוד שבו' ואלת כיון שהיוד לא מעלה ולא מוריד כאן למה  
 הנזכרו בוה המאמ' למהו' האוי ברית אתרמזו באת יוד וכו' יתשוב' יש דברים שיש להם סנה עצמית וגדולה  
 וגם ענין אחר שהוא חני סנה או קרוב לסנה ומנרשים אותו לבנה החוקה ואומרים מנורף לוח כך וכך  
 ושל' לאחד מהו הוהר דומה לירח אחר חני הירם והנה כן הדבר הזה אע"פ שהיוד הכלתי ועירא איננה  
 היוד ועירא ממש למ' היא דומה לה במאד מאד' אמר' מכתם המדפים הדפים ואו דאת בריתו שלום  
 ועירא גם מחר עליו ואז זוטא והיא חד מאלפא ביתא דאותיות קטנות וגם בריש מרתה רבתא כתב  
 ך וטעות הוא כוודו כי לא כמכאן כן בספרים כתיבת יד ואף לא במסורותיהם ואף על פי שגם בספרים  
 יצבת יד' ועשו שיעשו זאת היאו כשאר הוים שבמורה והיה צריך לעצמה קטועא כדבעין למיחר  
 מן מכל מקום דכולי עלמא מיהת איננה ועירא' ובאחד מחשובי ס' היונהיים מנאחי וזו או קטועא  
 ך נריך דהרבינן בלטיי מיקדוסי' דף ס' ומייתי לה בעין יעקב ובילקוט בעל מוס' דעבודתי פבולה  
 מכלן אחר רב והוהר אחר שמואל דאמר קרא לכן אמור הכני כותן לו את בריתו שלום כסוף שלום ולא  
 כשהוא חסר' והא שלום כתיב אחר רב כמין ואו דשלום קטועא היא עד כאן' וראיתי לרבינו בחיי

אל שאמר שכתב שעל דרך המדרש ואו דשלוס קטיעא כמש' רזל בקדושין אמר וכן מצינו במסורת ואו  
 דשלוס זעירא וממחי עליו שהרי לא נמצא בפסוקים ובמסורות ואו וזעירא ואם הוא מנא כן כנחשקא  
 משוכסח שנודמכה לו כמו שנודמכה למדעים איך אמר על זה וכך באילו הוא דבר אחד עם מש' רזל  
 בקדושין והלא איכס אלף ב' עינים משוכים זה מזה כיוואו זעירא איכה משוכה בנדרתה אלף  
 בשיעור גדולה אך ואו קטיעא הפך זה כי אין הסכנו בשיעור גדלה אלף בנדרתה ומאחר הוא קטיעא  
 בתב הרמס כמאן דקטעיה בפלג'י אבל ברין אכי לפרש לך לפי שעם פירושו זה עדין יש לרוא' להסתפק  
 הרבה כי מתכווה בחנו' אפטר שיונ' באחד משני פנים או מתכווה בחנו' ולא כשאר שם אלף החני או  
 מתכווה בחנו' ועדין שני הנפואם שם ואם תאמר שהפירוש הוא מתכווה בחנו' ולא כשאר שם לא החני  
 עדין יש לשאול העליון חסר או התמתן אם האמר העליון חסר והלא החני התמתן שריטה בעלמא  
 הוא ואין לקראו בשם אות כלל ועוד כי החני התמתן של הוא או אפשר לומר עליו שהוא חלק מהואו  
 לפי שאין הכלל בינו ובין החני התמתן של הדלת וההא והיון והסית והריס והתמי ואם באת לקרותו  
 ואו קטיעא אכי אמר אינו אלף זין קטיעא או דלת קטיעא . ואם תאמר התמתן חסר עדין יש לשאול  
 איך מתכווה ואו זו אם תאמר שמתכוה באלכסון עד ששאר סופה דק אכ' יוד ממש היא זו ואין עליה שם  
 ואו . ואם תאמר שמתכוה ביושר וכגון שמיקרא לא כתב אלף חני ואו דלאו בשופטני עסקין שיכתוב  
 ואו שלימה ואיכו ברך אלף לחניה וחזור וגורד מניה עדיין יקשה שהיה לרזל לקרותה חני ואו לא ואו  
 קטיעא דומה לזומתה ששכיבו בחגיגה אין קורין מעוות אלף למי שהיה מתוקן בתהלה וכתעוות ככה  
 אין קורין מתוכה אלף למי שהיתה שלמה וכמתכה אלף ודאי ואו קטיעא היא ששני החנאים שם וכינד  
 עושה כותב ראש הואו כדרכו ומוסף הקולומס מעט למטה באלכסון לשמאלו ופוסק והו החלק העליון  
 והוא כעין יוד ממש נאמ' משלוס עליה אורך הואו ולא יגע בחלק העליון וכמנא כשתסתכל בשני  
 החלקים יחד היא ואו ממש אלף שמתכוה באמצעה והייכו שהקשו בנמרא והא שלום כתיב . וכשתביט  
 לחלק העליון לבד היא יוד ממש כזה ׀ ולא מלכי אכי בודה תמונה זו אך ככה ראינו תמונה לבד פוכי  
 בפטר המונה הכוכ' ובזה יתישב מה שתמנא בפירוש המור המיוחס לרבינו שמשון אל ואכי אומ' שלא  
 חברו אלף בנו כי כתוב בו בפר' בלק פסוק לכה איענך מפי אבא מרי רבינו שמשון עה פיר' לשון רמו  
 כמו איענה עלך עיני כלומר אגיד לך ברמה העתידות וכו' ואיך שהיה כתוב שם בפסוק לכן אמר  
 וגו' שלום כתיב ו קרי ביה שלם ו כלומר שלם לו הנה שכרו והראיה י' כסים בו ביום וכו' ולכאורה קשה  
 מאד כי זה לא כראה ולא כשמע שהיה שלום כתו' כיוד אבל הענין כמו שכתבתי שגריך לחתוך ואו זו  
 באלכסון עד שהיה חניה העליון יוד ממש ומי שיעלים עיניו מחניה התמתן יהיה לבד עיניו שלים  
 ביוד ובזה כרמו הועב שעבודת בעל מוס' פעולה כי הפך בעל מוס' הוא תמים כתרמושו שלים וכאילו אמ'  
 השי' הנכי כותן לו את בריתי תמים פי' כשהוא תמים וכראה שזהו בעצמו מדרש הגמרא ואם תרנה לומר  
 שזה מדרש אחר שיהיה כאחד טובים . ומיהו קשיא לי על מש' רבי' שמשון והראיה י' כסים בו ביום כי  
 רזל במדרשהו אמרו י' כסים בעשו לו בו ביום ויותר טוב היה לו לומר כי הואו חלוקה לשנים רמו ל'ב  
 כסים שבעשו לו בו ביום כי ב' פעמים זה י' כ' אלף שבע' איככי רואה ברמוזה לא טעם ולא ריח כי  
 הכסים ההם כבר בעשו בקפוא וזה טעם שיאמ' לו השי' עתה אחריון אכי עשיתי לו כסים ומאי דהיה  
 הוה או איך יואמ הכני כותן על אשר כבר עשהו : ואמתם הדברים בדברים דומים לפיככו ואומר . שגש  
 הר' עכא אל כתב על ההוא דקדושין ואל ואו דשלוס קטיעא היא כראה פירושו שכתובה בכמים דאי לא  
 הי'לל זעירא היא וכפקא מניה למת ויש להגיה כל הספרי' שכתוב כדרכו עכ' . ומעתה אשוב להגיה  
 כהכת הכין דגושה וכן קבא' ככו בלא חקף : אמות במאריך לא בוקף קטן : והמארי' אל כתב שהו' אפטר  
 אך בכל הספרים הוא מלא וכן כתב הרמיה אל ועיקר : לאמר הלמד דגושה והמס' דפס' . בררים הריש  
 בשוא לבד . דבר הסלוי במקף לא במאריך בו ראובן בכור ישראל טעה המרשים טעשה בו פיקא  
 כי בפסוקים כתיבת יד ובהרמבם ובמאירי אין זה ראש פרשה : הראובני הריש בלא שוא והוא כקראת

ואלו טורק והאלף כחה : פקדיהם הפא רפה : קראוי קראוי קרי כווד בין ריש לאלף : ונכוי דקרח במקף  
לא במאריך : הורחי היון דגושה : לפום הואו רפה כהם המדויקוי ובירושלמיים אך הרמה זל כמב שהזואו  
בדגש וככ רלף זל בעט סופר טלו : לשוחם משפחה השוחמי בכח הרב המאירי זל כלם חסרים : אך  
בכל הספרים כלם מלאי' וכן כתב הרמ"ה זל וכן עיקר : ואחכ בא לרזי עבר המאירי זל ומבאתי בו כלם  
מלאים : הרשמי הנון דגושה : הקהעי הקוף בשוא לכד : אביהוא הכית בחירק : בו ותקרבכה  
בגריש לא כשבי פשטין : נלפחד רביע לא בוקף קטן : כן יוסף הכי' רפה : משה לאמר הלמד דגושה :  
כן השכי גס הוא חסר יוד : ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע ונו' טעה המדפיס טעשה פה פוסקא  
ואמר שהיא פתוחה כי אין זה תחלת פרשה לא פתוחה ולא סתומה בכל הספרים גס הרמ"ה לא מכהר-  
לפני פשט : וכתתה הא כתיב בסופו : כח רביע טעה המדפיס במלה זו כ' טעיות גדולו' שכתבו  
חסר יוד קדמא ומלא יוד בתרא ונהפוך הוא כי הוא מלא יוד קדמא וחסר יוד בתרא העשוי היוד רפה-  
וכיום השכת פתוחה : תמימם המיו דגושה : ונככה הסמך בשוא : מדשיכס המית בקמץ לכד : הוה  
בדגש : תמימם דפחת חסר יוד בתרא : כשבעתיכס טרחא בעין : ומכתתם דשבעות אין בו פוסקא  
כלל בכל הספרים וגס הרמ"ה זל לא מכהו לראש פרשה לכן טעה המדפיס טעשה פה פוסקא ואמר  
שהיא סתומה : תמימם דשבעות חסר יוד בתרא : כט לוי' בוקף קטן : איל השופר יטר באלף -  
תמימם דראש השכת חסר יוד בתרא : ומכתתם במס אולא ובמיו זקף קטן לא מאריך : עומם במאריך  
לא כתביר : בקר כתביר לא במאריך : ומכתתם במיו זקף קטן לא מאריך : ומנתם הגימול דגושה -  
ועשרון דראשון של חב בקוד על זאו בתרא : וכן כתב המאירי זל כמלך הראשון מהמאמר השכי אלף  
שכפרשה זו סתר דכריו וכתב כלו בקוד ושכזש הוא אולי טעות בוסר הוא : סתמת הטוית דגושה לאולם  
דוניום השכי לאולם דיום שלישי אילם דיום רביעי שלשתם מלאין יוד קדמא וחסרון יוד בתרא והאדמי'

היפך דבריו אלהים חיים : וכוונם החמישי סתומה

**מטות**

פתוחה : ל' לאמר האלף בשוא לכד : וקמיו השכי השופר בקוף : אמם בפסם ובמיו  
סופר יטר : אישה השין בקמץ : לא : זאת למלכי מדון ובמקף לא בתלשא האלף  
בסגול : הרגו הגימול רפה : מן הכסום כלל קדמא : אשר במאריך לא כטרחא : כוונ הוין בשוא לכד  
בסם : לב' ומקנה רב פתוחה : ומקנה בפסק : ושכס בסין סמאלית : האחיכס משפע האלף להבקר  
בשוא פתח וכן מבאתי בספר וזנה וגס בדפוס פורטוגאל אך בכל שר הספרים האף בפתח לכד וכן  
בתב רלף כשרשו : וכן ראיתי בהללוי ובירושלמיים : ומויהו לעכין הקריאה אין למוש כי היא בקרא' בפתח  
לכד אפי' למקדום אותה בשוא פתח לפי שיש בה געיה והרוי מלה זו דומה למלת המובלי' אין : קברום  
שכתב ר' יוכה שהיא בפתח לכד וממה עליו רלף אם הטעתהו הקריאה לפי שהיא בקראת בפתח לכד  
משני הגעיה שבה עיין במכלול דף יו' : הקכוו הקוף דגושה : מאחריו האלף כלל שופר : ויאמרו : שופר  
יטר כווד : בהמתכו אין בו יוד : כון רפה' כעכר העין בשוא פתח : ויורש כתב המאירי זל בקנת תקיבין  
מבאתי כתוב ויירש בשכי יודין וקרי ויורש וכו' עכ"ל : ושכזש הוא כי לא כמכה במסר' רבת בלפא ביתא  
מן מלין דבתיבין יוד באמצע תיבה וקריין ואו דרוק ויורש דיושלם משה לרגל את יעז' כתי' כשכי יודין  
אלף ויורש דהכ' בכל הספר' הוא מלא ואו וכן כתב הרמ"ה זל וכן עיק' קנת הסון בקמץ ל' ההא רפה :

**בוטעי**

פתוחה : לב' ינאו כמי הכית רפה : ובאילם מלא יוד קדמא וחסר יוד בתרא : הוה  
האלף בהא ראשונה והוא מלעיל : בתרא סוף פסוק הוא : ביטכתה בית ראשון דגוש'  
ישווד בקמץ לכד וכן מייכתה : העברום האעין בשוא פתח : דבלתימה הדלת דגושה : והורשתם בסין  
ימית' ונררו הריש בשוא לכד בסם : לר' כנב כתביר ייס בקמץ : מנב הנון דגושה : וזהו והיו קרי'  
הגדול הגימול דגושה : הגכול דומה ברוב סם בוקף קטן : ייס בקמץ וכן ככרו : הרלוככי ההא בקמץ -  
לקחו בהלמם השכי בסם כמית שופר יטר ובמיו רביעי : ירחו היוד בשוא : אלה כתיב לא בשופר יטר  
והלמם דגושה : בקי הקיף דגושה : עין הוין דגושה : פדהאל כשכע' ספר' מדויקים הדלת בקמץ וכן

בדפוס פירטונאל ולפי זה קרואת הדלת במקום חנוף כלמד נלפחד אך בשאר הספרים נקדמוסים  
 הדלת בפתח ולכזו עלמא הוא מלה חדא וכן אמרו במסרה בהדיא ודלא כדפוס פירטונאל. ליה  
 בערכת בית ראשונה דגושה ומגדש הגומל רפה. לאמר הלמד דגושה. והדפוס הדלת נשוא קמץ.  
 גאל הגומל דגושה. הדס כרביעי. בה השכי כרביעי. הקדש הקוף דגושה. את הדגמא קופר ישר כסא.  
 לו על כתיב לא כמקף.

**דברים**

אלה נשופר ישר. אלהם חסר יוד. את כתיב. וכנב בית כתיב כסופו לא פא והמלפוס  
 הוכה בסגורים וכנבף. אבותכם טעה המלפוס במנה זו שתי טעיות גדולות כי הדפוס  
 חסר ואו ומלא יוד ונשפוך הוא כי הוא מלא ואו וחסר יוד והתימה על המלפי שהוא עצמו כתב כפו מסעי  
 דף קפ"ב ב' וי' אלפי אבותכם יוסף עליכם כן כתיב וישמים המלפוס הדפוסו חסר יוד גם באלה  
 הדברים רבה א"ל וישמעם כתיב גם רמ' ורבינו משטין ובעל הערוס ז"ל כתבו בהדיא שהוא חסר יוד  
 אך הרמ"ה ז"ל כתב בכללו כסופו מלא יוד כתיב. וגם אני מנאיתיו מלא יוד ככל ס' ואשכנז ובמגריים  
 ופירוש למינים והמסרה עניו ז' ומלא וכן עיקר וזהו הסכים המאירי ז"ל וכן עשה מעשה הרמ"ה כפי מה  
 שהעידו עליו חכמי בורגוש. וכן כתב בעל ספר שמן ששון. והמפרשים שהזכרתי שכתבו שהוא חסר  
 דברים דברי דרש הם והדרשות תדרשנה אך אין למדים המלא והחסר מן הדרש במקום שחולק על  
 מניאות הספרים והמסרות. אכסים האלף נשוא פתח. לא במקף. אשר בלא תרין חוטרין. מכס  
 בזקף קטן. ההיא הואו כתיב בואו. אלהך ההא כסגול. שנים בלא תרין חוטרין. דבר ויאמרו הדל'  
 רפה. למור לכה תביר בכף. דרך בה געיה כולת. הרע הרוס כמקץ. יבא השופר כבוד והו' מלעיל.  
 חוק הוין דגושה. ותמגרו הגומל דגושה. תכנפו התיו דגושה. ב ויאמרה לי לאמר סתומה. תמגרו  
 השופר בריש והוא מלרע. תמגרו הגומל כמקץ. ורב הואו נשוא כשבי. ויהי כאשר הכף רפה. סעו  
 הסמך דגושה בכל הספרים ולא ידעתי למה. כדגליה כתיב רפה. הכל בזקף גדול. ג ההיא הואו  
 כתיב בואו וכן סגרו שבסמוך. טרין בסוף שמאלית וכן שני. יקראו כמקף לא במאריך. אשר כמקף  
 לא כשופר ופסקי. ומקכס כסגולתא.

**ואתחנן**

וכנבורתך אין בו יוד והרב המאירי ז"ל כתב וכנבורתך חסר וו אשר הרוס עכ"ז  
 משמע ש"ל שהו מלא יוד ושכנס הוא כי בכל הספרי הוא חסר גם היוד וכ"כ הרמ"ה  
 ז"ל וכן עיקר. למענכם המס רפה. ד לעשות כן בסוף שופר ישר לא במאריך ומלת כן בזקף קטון לא  
 בפסע אמר מנחה כן מנאיתי בכל ס' ואשכנז ולבאורה יראה שאין לחוש וכי אדרבה נוסחת  
 הדפוס מכוונת יותר כי כן דרך המקרא לבה קודם פשט ואחריו זקף קטן לכן געתי באמתי להשכיבך  
 בינה ואתה עמוד והתכוון מפלאות אל וראה בעיניך טוב טעם ודעת בעל הטעמים כי לא אדם הוא  
 אשר לא ידע להזהר. והנה אמת ככון הדבר כי כפי מנהג המקרא היה ראוי להיות מלת לעש' במאריך  
 ומלת כן בפסע אלא שראה בותן התורה ית' לשכות המנחה במקום הזה כי ראה שאם יכתוב לעשות  
 במאריך כן בפסע במשפט נפיק מיכה חורבא רבא והיא ש"כ יתיה משמעות הדברים ופירוטן שהחקים  
 והמשפטים אשר בנה ה' את משה אמנם ביה בהם לעשו' כן בקרב הארץ הא' בחובה לארץ לא לכן התחב'  
 בותן התורה ית' וטס במלת כן זקף קטן. שהוא טעם ופסיק כדי שיהיה משמעות הדבר וכוונתם החקים  
 והמשפטים אשר בנה ה' לעשות כן סתם משמע בכל מקום יתחת כל השמים. ואחכ אמ' בקרב הארץ  
 וגו' כי אם כזכה כעשה כן בקרב הארץ ואם לא כזכה כעשה כן בחובה לארץ. ועל זה הדרך כתוב  
 בסמוך חקים ומשפטים לעשותכם אותם בארץ וגו' אותם בזקף קטן. ואל תשיבנו והלא גם הפסע  
 בקרא טעם ופסיק כי אמנם קר' טעם ופסיק לענין ב"ד כפ"ת דסמיך לזהו אבל איננו מפסיק ענין  
 כמו הזקף והאמתכא דנומיה. קראנו אין בו יוד. נדיקס חסר יוד בתרא. מלכך הלמד דגוש. ההיא  
 ההוא כתיב בואו. פן תסתחון בס' האזלא כתיב ראשונה לא בפ"א. מובאך חסר יוד. וענמי המס רפה.  
 העלת ככס' אין בו שופר. ה אכתיבו בזקף קטן. אכתיב אין ככף תלשא. אכתיב א' אליהך סתומה.

הוא מתקן בלל תלשא מארץ מצרים בלל אולא גרוש עבדים באמת לא ברובע יהיה במקף לא בשומר בנס תעשה במקף ונעיל לא בשומר לך בלל פסקי פלל בפסק והפא רפה בשמי פסקי מתת הראשון התיו בפתח וקמן לא אין בו ערמא רק נעיל לא הכי הכית בפתח אמר מכס עצה המדעים בהש כי מנותו קרי מנותו כלום שהוא ככתב חסר יוד וקרי מלא כי אין הדבר כן לא קרי מנותו כבוד מתיק וזו א' מן ח' מלין דכתיבי נאו בסוף תיב וקריין יוד והמדעים ענין מסר סימכ כרוש שמאל וברשי ירמיה ומנה זה עמהם גם בסוף פרשה זו כתב מתיבי ג' חס' יוד כלום דכתיבי מנותו וקריין מנותו ואין זה א' מהם והנה המדעים סותר דבריו ואיכנו רואה ונבא עשו זה לפי שיש כפרש' ו' ב' ולשמרי מנותו הא' הוא זה שדבריו והשני בסוף הפרש' ואותו הוא כתוב בואו וקרי' נז' לא שכתב בסוף וקרי' מלא והנה שמש השומע כי ולשמרי מנותו של ואתמקן קרי מנותו ומשכ שה' זה שדבריו ואיכנו אלא השני שכתב ו' נך בפסק והוא דנושה תעבד העין בשבא ופתח וכך במקף ועבדך במקף אלהיך בשני פסטיין ר' ל' אין בהא גרוש אלא פשע ולא תנכס פרשה סתומה היא ועצה המדפי' שלא עשה פיסקא ביבה ובין ולא תכאף תנכס בלל אולא את דכל אשר יאמר בתבולא במקף והלא בברי' כתב הרב המאירי ז' כי תסורו מלא אך בכל הספרים הוא חסר ומסוד עליו ל' חסר ואיב דמסרי עליה ח' חס' בלל תמכס סימכס במלכיס ב' ס' ל' וזה א' מהס' דכולו עלמא מיהת זה חסר וכ' הרמב"ל נכן עיקר' תרכין הכית דנושה ו' כביתך אין יוד בין תיו לכף ונשכבך הסיין במקף לכד

אמר מכס כתב הר' אליה הלוי בספר מסורת האסורת בהקדמה הקרויה כי על מוונות ביתך קדמא דעביכא חסר וז' תכובא ולא דבר ככוכה כי איבוי חסר אלא הראשונה גם שךר ענה במש' כי רז'ל הוכיאו דין' מן חסרון הוא במלה זו כי הנה הנמרא והמדרי' בידיו ולא תמכסו סיבויאו רז'ל סוס דין' מסרון הוא במלה זו לכד ראה זה תמכסו שכתב רש"י ז'ל על מלה זו מוונות כתי' שאין כריך אלא על האחת עכ"ל ולפי שדרך הרב להמת כל דבריו דברי מדרש חשבו רבים כי כך דרשו רז'ל מחסרון הוא השניה במלה זו ונאמת כי דבריו רש"י במקום הזה יכיליו לכל מי שלא יתושב בהם וכבר בשלו כס רבים ומה המגו' בת' בהקדמתו וז'ל כתב רש"י מוונות כתי' וממה דמסורת הוא מלא ואו בין זין למיו ורש"י ז'ל סבר לה כר' מאיר כפרק הקומץ וכו' עכ"ל והנה רואה שהוא מיחס לרמזאיר סברת חסרון ואו שניה במלה זו על כן אמרתי עליו תלמוד טועה ברבו תולה כי נאמת לא רז'ל ולא וולמו בגמרא סובר כך ואדרבה איפכא שמעינן להו ובהדיא אמרו שהוא כיוו הרבני והכני מבאר בעה' גרוש' כפ' הקומץ רבה דף ל"ד רב פפא איקלע לבי מר' שמאל סוף ההוא פתחא דלא היה ליה אלא פנימא חד ומשמאלא ועבודא ליה מוונה את' ליה במאן כר' מאיר אימור דאמר רמי מיימן משמאל מי אמר' מאיר ד' מאיר דתכיא בית שאין לו לא פנים א' ר' מאיר מחייב במונה והכונים פוטרוי מט' דרבנן מוונות בתיב' מט' דרמ' דתכיא מוונות שומע אני מיעוט מוונות שתיס כשהוא אח' מוונות כפרש' שנים שאין תלמו לומר הוי רבוי אשר רבוי ואין רבוי אחר רבוי לא למעט מיעוט הכתוב למונה אחת דברי ר' ישמעאל' ר' עקיבא אח' איבוי כריך כשהוא ואומ' על הששקף ועל שתי המוונות שאין תל' שתי ומה תל' שתי זה ככה אב' כל מקום כתיב מוונות איבוי לא אחת עד שיפרע לך הכתוב שתיס ע' כ' ופי' כות שאין לו אלא פנים א' כגון שהפתח אבל סונית ועור הפתח הוא הזוית כונא שאין לפתח הזה אלא משקוף ומונה א' שכה כותמין המכועול רמ' מחייב לקבוע מוונה באותו הפנים האחד וחכמי' פוטרוי דמפרש טעמיהו דרמכא אח' מוונות בלשון רבים תולכך לא מחייב במונה אלא פתח שיש לו שתי מוונות והדר שייכין מט' דרמ' כלומר כיון דכתי' מוונות בלשון רבים מתקן לו לסייב במונה פתח שאין לו אלא פנים אחד' ומתדריכן דתכיא מוונות שומע אני וכו' הנה כותב רבי ישמעאל' ור' עקיבא כבדיתא זו ללמוד מן התורה שאין לקבוע בפתח רק מוונה אחת ולהודיענו כי אין הדבר כמו שהיה כראה מפשט הפסוקים שדרך לכתוב דברים אלה על שתי המוונות וכפינן הדין הזה שנים שנים ואין המחלוקת כיכיהם רק כאופן למידתי שר' ישמעאל למדו מן רבוי אשר רבוי למעט' ור' עקיבא למדו מבתינ' אב' גם סוכרים שתיס סכתוב בתורה מוונות בואו בין זין למיו



שהוא סימן הרבו אלף עפ"כ ר' ישמעאל אומ' שכיון שככתב אחריו כפ' עקב רבוו סני הכונה למעט  
 פר עקיבא אומ' שגם אילו לא ככתב הרבוו השכניש לנו למעט כיון שלא כתב בהדוא ובכתתם על סתי  
 מוונות בידך וזהו ר' ישמעאל ור' עקיבא לא דכרו כלל בעמין בית שאין לו אלף פנים א' ולא עלה על  
 לבם אלף שעב' מסמיעי הוטב ר' מאיר מכרייתא זאת דלעולם בית שאין לו אלף פנים א' חייב ודקציא  
 כך מע' והא מוונות בלשון רבים כתי' לא קשיא דא'ענ' דהוא לשון רבים דרשינן ליה כמו לשון יחיד אי  
 משום רבוו אחר רבוו אי משום דלא כתיב סתי וזהו הפי' האמתי והישר במוניא ו' ואלום מדכרידסי'  
 אל כדאה שכובת ר' ישמעאל ור' עקיבא לחייב במוונה בית שאין לו אלף פנים א' שכן כתב על דכרי רבי  
 ישמעאל בזה הלשון מיבעו הכתוב למוונה אחת שאם אין בו אלף פנים א' חייב עכ"ל וקסה לי עניו  
 טובא חדא מאי האי דאמרו ביום סנויין כמאן כרתי באילו היה הוא לכדו בזאת הסברא והלא לדכרי  
 דרש' ר' ישמעאל ור' עקיבא כמו הכי סביבא להו יחב' הילל בר' ישמעאל ור' עקיבא שהם הדאסוכי' שאמרו  
 דין זה ויתו הא דתיבא בית שאין לו אלף פנים א' ר' מאיר מחייב וכו' כמו קשיא דהילל בר' ישמעאל ורבי  
 עקיבא מסויבין ו' ומו שאין זה בקרא מעיט אדרבה בקרא רבי דהנה סבורא לך דלא ליחייב במוון' לא  
 בית שיש לו סתי מוונות ואתא דרשא לרבות אפי' אין לו אלף מוונה א' לחייבא י' וסוף דבר תמיה אבי אס  
 שה קדוש כתב לשון זה וגם בהלכו קטנות מנא תי להראש' אל דברים מסכימי' ללשון זה של רש' ויספתי  
 להפיל : והכלל העולה לדכילו עלמא בין דשמע בין דוהיא אס' שמוע זאת כתיבי מלאים ואו בין וין לתו  
 ואילו היה ר' מאיר סבור דהאי דפרשת שמוע ספר וו תניבא כמו שיחס לו המניה כששאלו בנמרא מע'  
 דר' מהילל מוונות כתי' לשון יחיד ולא היה בריך יומר ו' וכן הוכיח בעל הסדרותה אל מסוניא וו דמלאין  
 ואו בתראה סם ע"כ כסוף הלכו תפילין גס רא"בן הירמי בספר המכיון בהלכו תפילין הוכיח כן  
 מסוניא וו אלף סספרו הכדפס מלא טעיות סופר וסמכות קטבות עם גדולות ואלום לטובו בספר  
 כתיבת יד כך הוא כתב הר"ף קדמאס מוונות בתראה מוונות ורש' כתב כואתמנן מוונות כתי' וכו' וזכר'  
 כדכרי הר"ף דתיבא מוונות שמוע אבי מייעט מוונות סתיים וכו' ואי כתיב מוון' כדכרי רש' היכי משמע  
 לית סתיים והא לית ליה יס אס' לפקרא עכ"ל וקברתו וזהו כתיבא כשזס המניה כמה שיחס לרמ' סברת  
 חקרין הואו הסתיים במלה וו אלף שאבי אומר שגם מה שיחס סברה וו לרש' הוא טעות וכמחבר עמו  
 בטעות זה בעל המכיון ככתוב לעיל בסמוך גס רבי יהודה בר' אליעזר בספרו מנחת יהודה שכתב ואל  
 בפרס' ואתחנן כתב רש' מוונות כתי' וכו' ותמיה דכמסורת הוא מלא ו' ילל דמנינו הנמרא חולק על  
 המסורת עכ"ל ואבי אומ' טועים כל האומרים כן ומיחס' לרש' אל מה שאינו ואכן ממסכני' בפשין אנבר'  
 דכא ולא ממכרין לשבס דכרי ואילו הימה כוכת הרב כמו שהבינו הסכמי' הכו' היה אומ' בהדוא ספר  
 כתי' כי כן דרכו כמו שכתב גבי ולכחי הפילגשים וגבי ואשימם בראשיכם אלף ודאי לא לכך בתוכן ומה  
 שבנאס כמוו בפרוטשו מוונות כתיב טעיות סופרים הוא סהים קסה לפס איך כלמוד שלילת המוון' האת  
 מן ואו הרבוו ולכן חשכו סכתוב ספר ולא היא והנה בדפוס פורטוגא שהוא הייטר מנה שכלל הדפוס'  
 כתוב בפו' רש' מוונות מלא והוה האמת וכוכת הרב אל בלשון הוה היא ממש כוכת ר' עקיבא בפ' הקומץ  
 סבתתי לעיל והכי קאמר מוונות כתי' וכל מקום סכ' מוונות א'עפ' שהוא כתוב כואו הרבוו בין וין לתיב  
 אפי' הכי איכו אלף אחת מדלא כתי' סתי עוונות הילכך למדנו שאין כריך לקבוע מוונה אלף מנד אחד  
 כקוטיבן דהכא בפ' שמוע מוונות כתי' ספר וו קדמאס ותלא ואו תניבא וכן כתבו הר"ף ורמב"ם וסמ"ג  
 והרמ"ה והמאירי וכל וכן כנאס בכל הספרים וכן מעינות המסורות וכן עיקר ובספרו הסוד הדפוסים  
 כפל טעיות סופר בזה ומו' גל מידו : זי וביאך סתומה : תחסס הסית בקמץ לנדי' כידאס בה במאירי  
 לא כשופר : מוכתמוס ספר ואו : לא כתיבס שופר ישר בבית : מנינו ספר יוד כתיב אקרי מוונות  
 לצשומס מלא והתמיה על המדעים שהוא ענמו מסר כן בפריסה וו פסוק ויקרא משה ככר כעכתי' בפ'  
 מדרו הטעמים השייכים בדברות לקורא כתיב וטעמים השייכים לקורא בכבוד ולא אנטרך לכתוב  
 פסוק ב' פסוקים שככתבו סה :

שמו את יום השבת לקדשו באש צורך  
ו' אלהיך: ששת וכו' עד במוך וזכרת  
כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ו'  
אלהיך משם ביד חזקה וזרע נטויה

שמו את יום השבת לקדשו באש צורך  
ו' אלהיך: ששת וכו' עד במוך: וזכרת  
כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ו'  
אלהיך משם ביד חזקה וזרע נטויה

עקב

פתומה: וינהרג אין יוד בין ריש לכף: שגר במקף לא בשופר. הובאך חסר יוד ח'  
ארץ וית ארץ במקף וית בלא מקף: במסכתת המיו רפה: ידנה לך הלמד גנוסם: והיה  
אם טבח פתומה: ט' זאשלבס חסר יוד: בעת ההיא היה כתיב באור: אמו בשפק: כרכב אין כיון  
פסט: לאמר בזקף קטן: ממרים אין המם זעיר: את דארבעים בשופר ישר לא במקף והאלף כברי:  
את הדברים במס' האולא באלף לא בהא: ערלת העין במקץ לכד: יא' את דכל מעשה ברוכ  
הספרים בתביר לא במקף והאלף כברי: כי הארץ פתומה: והיה אם שמע פתומה: אמר מנחם  
חוסב היותי שלא לכתוב מאומה על מלת טוטפות כיון שהספרים אשר אני מגיה לא הזקיקו לכתב לטויות  
שבאו על כיון אכן בראומי בספרו קנת הפוטקים דברים משבשים את הדעת ראיתי להעיר עליהם  
ואומר כי בספר וראים דף ט' כתוב הכי גראוןן לטוטפות לטוטפת וכו' וזה טבוש ג' מור' ונס' וראים  
כתיבת יד מנחמי ה' לטעפת לטעפת לטוטפות וגם זה טבוש כמו שיתבאר בעה' ומה ה' ד' ל' ככרומא'  
דר' ושמעאל הוכאה בכמהדרין דף ל' זכמכחות דף ל' - גם אבי שעורי ברוש הלכו' מפילין כתב מר'  
לטעפת לטעפת לטוטפות וגם זה טבוש כי ככר העידו הפוספות ובעל המרומה דלא כתיב וו בין פא'  
למיו טבוש אחד מהם - ורש' זל כתב בכמהדרין זל כפ' קדש ונפ' כי וביאך כתיב לטעפת חסר וו ונפ'  
שמע אכל כוהיה אם שמע כתיב לטוטפות מלא עכ' והוא מלא קושיית ענומת חלא רכפ' קדש לא כתיב  
טוטפות כלל' ומו' דכפ' כי וביאך כתיב לטוטפות מלא וו קדמאה' ומו' דכפ' והיה אם שמע לא כתיב  
ואו בין פא' למיו - ומו' דאכ' פשו להו טוטפות - וככר תמה עליו בעל המרומה זל כריש הל' מפילין וגם  
סס ככתב לשון הכריתא כלה בטעות אכל ככרים הדברים טעמות שופר הוא כי ממוך דברי הממכר  
זל בראה כהויה שהוא מסכים אל האמת - והתוספות בהכחות והר"א ברוש הל' קטנות כתבו כי בשמע'  
ובוהיה אם שמע כתיב לטעפת וכראה טו ענמה היא סכרת כמקו יוסף ורש' זל הכתובה סס ברוש הל'  
קטנות שאמרו תרין חסרין וחד מלא - וגם זאת הסברה למה כי בהפוך הוא תרין מלאין וחד חסר -  
ורת זל פו' בתוספות דואו שמוסות טל ולטוטפת טכפ' והיה כי וביאך הוא דקא דריש וזה דוסק ועוד כי  
לשון הגמרא מורה שהלשו' הוא הכלרש לשון רבים לא הראשון וכדאיתא כמי המם בכמהדרין קרבת  
קרבת קרנות בסכת בסכת בטכות אלף שבגמרת הדפוס נפל טעותן שופר בגירסת קרבת קרבת  
קרבות דבית הלל וגירסא וו טכתמיו ב' חס' והג' מלא כמ' בגמרא כתיבת יד וכמדושי הרן וכמהרה'  
זל - עוד קשה לדברי ר"ת שאמ' הוה אמרינן גורעין ומוסיפין ודורסין כיחא משמע שהוא סוב' שהשכי'  
חסרין והאחד מלא וכך העיד עליו רבינו ריוחס זל בדף קע"ב ובהכי כיחא ליה דאח' הגמרא הרי כאן  
ארבע וזכר כמתי כי בהפוך הוא ב' מלאין וחד חסר ואכ' לא כיחא - והר"ה זל כתב זל ולטוטפת דבא  
אל' פדעה' מלא וו קדמאה' ודכוותיה דוהיה אם שמע' וחד לטעפת דשמע חסר דחסר - הכי כתיב כללה'  
בוסחי דיקי דאמו לידן ויכי מסיר במסורתא - ואי קשיא דרשא דר' ושמעאל הרי כאן ארבע דמשמע'  
דמיון מנהון חסרין איכא לפירושי דהכי קא דריש ב' מלאין וחד חסר הא המם דל חד לבושים פשו להו  
ארבע למיכא ואל' דואו דבין טמין לא משמע רבוי אם איכו ענין לדכותיה מכהו ענין בין פא' למיו  
דמשמע לשון רבים והאי דלא כתובה בדכותיה בין פא' למיו דאכ' כיון דקוה משמע בין למקרא בין  
למסורת

למחירת לשון רבים הוא אומץ אפי' כותן כד' עורף כמו ואי מאנס דכתיב ולזכרון דמשמע מד הוא  
אומץ אורחיה דקרא הוא' אי כמו דאי עבד חד פטור דמי ואי עבד ד' שפיר דמי כתיבה דמאכ לזיבין  
מתוך טעם דמשמע כמו לשון יסוד לעבד ולא פוקי בד' עורות דלא' זכתי א"כ ליכתוביה חסר לגמרי  
דמשמע מד אי כתב הכי הוא אומץ אפי' בבית אחד כמו דג' אס למסורת ולא למקרא כתיבה דמאכ  
מלא ו' קדמיה דמשמע לשון רבים מדיתיר וו ומשמע לשון יסוד מדלא' כתיבה בדכותיה לא שמעינן  
דמכותן כד' כתיב בעור אחד וגם טהה פסל עכ"ל' וגם הוא לא במלע מן הקושי חדל כי עבד כקודם  
סולם לכא' אחריו ואו כחה וא"כ ואו זו שנין הטימין ענין וענין הוא במקומו ואין לומר עליו אס אינו  
ענין' ומו' שהתפסות הוכיחו שאי אפשר לומר דואו שנין הטימין קא' דריש' ותו דלא' לא' הוי דומיא  
דקרבת קרבת קרבות כמכת נבכת בהכות שהראשונים חסרין והשלישי מלא' ותו דאס איתא דהכי קא'  
דריש לא הוה עתיק מייבנה הגמרא והוה מפרש ליה בדמפרש הים בכתת בכתת הוה ארבע דל'  
חד לגופיה פשו לקו' וכו' וכלל עד ד' משמאל הכי קא' דריש ולטופפת דוהיה כי וביאך חד חשבינן  
ליה דאע"ג דכתיב בואו בין תרין עתימין כיוון דרישה דקרא גיהה חד משמע דפ' שמע כמו חד  
חשבינן ליה דאע"ג דכתיב והיו כיוון דלית ביה ואו כלל חד משמע' אבל לטופפת דוהיה אס שמע כיוון  
דכתי ואו בין תרין עתימין וכו' כמו והיו תרי משמע הרו כאן ארבע והשתא אפי' שפיר דהשלישי הוא  
הכדרש לשון רבים והוי דומיא דקרבנות ובכתות' אפי' כמו הכי קא' בשתחבר כל' האותיות שבשלת  
הטופפות הכתובות בשלש הפרשיות יהיה כס' כד' ב' לטופפת חסרין לגמרי וא' לטופפות מלא דמלא  
והרי כאן ארבע כי ואו דבין העתימין לא משמע רבוי ואין כל' הואו השמיות דלא חשבינן לפי' ואין לומר'  
ליכתוב דמאכ חד ואו למודה דהוה שדיא לה בין עתימין ולא שמעינן מיכה מדי אבל השתא דכתי' ב'  
ויון על כרחך חדא בין פא' לעיו ומשמע תרין: כללא דמילתא דוהיה כי וביאך מלא וו קדמיה ובגיב  
כמו ואו כריש תיבה' דמשמע חס' דחסר דוהיה אס שמע מלא ואו קדמיה' כך במאכ בכל הספרי ואכן  
מעידות הספרו וכו' רמזם ופמ' ובעל הספרו והרמז ההוא וכו' וכן עיקר' בנייתך אין בתי פשטי'  
**ראה** בשמות' הישב חסר: יב טהה הטימין דגושה: אשר דיכחה הסני כסם במקף לא באולא'  
מעשר העין בשבא לכד: ונתך אין בתי פשט: ידך דמשלת חסר יוד: בניתך חסר יוד  
תיבא' ואלכלת בפשט לא בשופר' חוק ברביע לא בזקף קטן' כל דמוצבת רפה: גס רפה: יג כי  
דבר הדלת רפה: נן רפה' בקש הכית רפה' וכל ישראל כסם האולא ביד לא ככף: כו במקף לא  
בשופר' כסם ושרפת בשופר באש ברביע ואין כס' אולא גריש: יד העמים אין כו' סופר: ככסוי  
שכוס וכל ככסוי: ודוק חסר ואו: גרה הסני והשלישי הגומל רפה: זהדיה הדלת דגושה: לא דמאלו  
בשופר לא במקף: כל רפה: מעשר העין בשבא לכד: ואלכלת שס' הטימין דגושה: אבניתך אין יוד בין תי  
לכף: מקנה שלש שנים בשומה: שור לא יהיה כך מלת לא במאריך ואין כה מקף יהיה במקף והוא  
מלעיל כך הכית דגושה: גוים הגומל דגושה: לו רפה' די בדגש' בליעל הכית רפה' ומזנך הגומל  
דגושה: ומיקך הכית רפה: בשלחך העעם ביומין הכף לא בשמאלה' כי אינו פשט אלא אולא: משכה  
הכין כפגול: מאלכבו המיו רפה: יו כחפון הכית רפה: מעשה לך אין כלמד דגש: ככל בחולס  
יבסופר העין לא כקמן ומקף: כל רפה: יבחר החית כקמן' הסכות מלא ואו תיבא'

**שפטים**

בדוקס חסר יוד תיבא': יז מתך דבר הדלת רפה: דס בפסקי' ואל' השפט' כסם  
האולא בהא לא באלף: תספון כתוב בקרית חסר טהוא חסר שני ויון ויוד ועצות  
סופר הוא כי בקרית חסר אחר מבאתי שאינו חסר אלא ואו ראשונה ויוד וזהו האמת וכן הוא בכל  
הספרים וכן כתב הרמז זל' מלפני בטרחה סהכיס במאריך הלויס הגמל רפה: יח בקרב הכית  
דגושה' כתב המאירי זל' כתובנות מלא עכ"ל ומדלא' קאמר מלא הראשונה וחסר השניה כיה סכת  
למטה כשמוך משמע ט"ל שהוא מלא ב' ויון וסכום הוא כי בכל הספרים כתובנת חסר ואו סניה וכו'  
הרמז זל' וכן עיקר: מעביר במאריך לא בתביר' עמים אין המיו רכתא' כי הגויס האלה אין גו'  
עמקא'

פוסקא דכרו הרמ"ה רפה בפיו הכות דנוסה : שאיש בפשט : לא דכרו סדל"ה רפה : יט' בערוה הכ"ו  
רפה : מתמול השמי מלא : ויספת באל לא בפשט : וכערת דם הדלת רפה : מתפל הכות כפתח : פי  
יקום איך בו פוסקא : עיכך איך יוד בין בון לכך : ב איכך איך יוד בין בית לכך : והפרוי הוין דגוסה  
למפסה התו בקמץ לכד : כתב המאירי זל עושה מלא ובמפר מדויק חסר עכ"ל וז"למה זל כתב שהו  
חסר וכן הוא בכל הספרים וכן עיקר : בא ומדרו הדלת כשבא ופתח : בעל חסר וזו בכל הספרים  
וכ"כ הרמ"ה זל ומתני על המאירי זל שלא הזכירו : לעיך הטעם בימין הכך לא בשמאלם כי אינו  
פשט אלא אולא :

**כי תצא**

מתומה : כתב בעל הטורי זל כי על איכך חסר יוד וכמחילה לא דק כי מה שאמרו  
במסרה כי תנא למחמה על איכך חסר יוד לא על זה אמרו לא על כי תנא קדמיה  
דהיינו אותו שפרש' שופטים אבל זה מלא יוד הוא בכל הספרים מהיום גם ישיבם אע"פ שמת' ונתנו  
גם מלת שני מורים לשון יחיד וכן כתבו הרמ"ה זל והמאירי זל : ואינו לפניך דכרו הרמ"ה זל יען ראינו  
סותרים זה את זה וז"ל איכך ב' חס יוד כמד' וסי' כי תנא למחמה על איכך קדמיה : אשר יניק לך איכך  
דואכלת פרי בערך ושאר אוריתא מלא : וחד כתיב מלא יוד כלסון יחיד על איכך דאשת ופת תאר  
עכ"ל : האן גוסה קשיא אמרת ב' חס' יוד בתורה ושאר אוריתא מלאים יוד אלמא ועברת את  
איכך אשר ישלחנו כי כך מלא יוד כתיב אימא סיפא וחד בתו' מלא יוד כלסון יחיד וכו' אלמא את איכך  
דאשר ישלחנו יו' בך חסר יוד כתי' דהא ושלחנו לשון יחיד הוא : והאמת כי ג' כתיבי מלאין יוד כלסון  
יחיד בתורה והימנהו כי תנא למחמה על איכך כתיבא : ותכר יו' כנף לפני איכך בדרך אמת תנא  
אליו : ועבדה את איכך אשר ישלחנו : בביתך בית ראשונה דנוסה : הככר הנית דגוסה : כב יקרוב  
מלא ומלת לא הסמוכה אליו בלא מקף : כזוהר סוף פרשת חקת אמרו כי אינו דעד דרט איך מלא אך  
בכל הספרים הוא חסר וכ"כ הרמ"ה זל וכן עיקר : מועבת התו רפה : המלאה המס כשבא ופתח העור  
השלישי מלעיל : כסף הכך רפה כי היא של מאה שרשית ואין לו דין אמי מדויק : הרמ"ה זל האריך לתרץ  
קושיא הוקשה לו מהא דאיתא פ' אלו בערות דף ה' וע' בערה דף מד' אמ' ריש לקוש המוניא שם דע' על  
הקטנה פטור שם וכתבו לאינו הכערה כערה מלא דבר הכתוב וכו' ולפי שראינו דכרו פשוטי וכלולים  
דכרו רש' ככתובות דף מז' לא העתקתים גם כשי פשט הגורא קושי' מעיקרא ליבא : לאשה השני  
ברכיב לא בוקף קטן : י' כג' דכה בהא כתיב בכל ב"כ הרמ"ה זל ומתני על המאירי זל שלא  
הזכירו : אבל בג' קדמונים מנאמי דכא באלף ובכ' מהם מסור בהדיא ג' וכתיבי א' לקלך הלמד השכיה  
כשבא ופתח : כך הלמד דגוסה : שמה השין דגוסה : לא תביא איך בו פוסקא : דד' בה רפה : לא  
יוכל איך בג' פוסק' : בעלה העין כשבא לכד : שלמה הלמד דגוסה : כשא את כפשו כתב המאירי זל שהוא  
מלא אך בכל הספרים הוא חסר וכ"כ הרמ"ה זל וכן עיקר : לא וימתו פרסה סמומה היא ועשה המלפיה  
שלא עשה בה פוסקא : תחבל הכית רפה : בשדך הכית רפה : כח בו במאריך לא בתכיר : השערה  
העין כשבא לכד : הזקנים הוין דגוסה ימדו הדלת דגוסה : עיכך איך יוד בין בון לכך יזכור פתוחה :

**כי תבא**

פתוחה : כו אשר בפשט : בה דגוס' : ויובאנו מלא וזו חסר יוד : בכל הכית  
רפה : באני הכית רפה : השקיפה הפא רפה יקדשך הקוף כשבא לכד : כז בעברכ'  
העין כשבא לכד : ואכלת שם השין דגוסה : באר הכית כפתח : פסל הפא רפה : מעשה בתכיר לא  
במאריך : מעשה העין כסגול' : כתב המאירי זל לפי קנת תקונין ארור מטה משפט וארור סוכב עם  
אשת אביו הם שתי סמומות אך בתקון הרמ"ה זל ובמפר הרמ"ה זל פרשה אחת ואינו סומך על הדעת  
הראשון עכ"ל : ואי רואה למחוק על הדעת השמי כי אע"פ שהדעת הראשון סברה דעת רמ"ה זל והרמ"ה  
זל קבלה והיא העיקר בדברים אלו וגם כפס' איך פוסקא כלל בארור שכב עם אשת אביו ולא עוד שלא  
שבאחד מחשוכי ב"מ מנאמי בגליון כתוב בהדיא לא סמומה ולא פתוחה : ולזה הכיכס מה"ר קארו זל :  
וכג' ספרים קדמונים היא פתוחה : בא וקיה אש שקופ פתוחה : והשיך הגימל רפה : פרו הפא

דגושה : והלוית בשני פשטין : וכמחך הטעם בימין הכף כי הוא אזל ואיכו פשט : והיה אם לא משמע  
 פתוחה : עשוק כסין ומכית : יאכל הטעם בכף והוא מלרע : קדדך קוף ראשונה בקמן לבד :  
 הנלכל הנדי השכיה כפתח : מעלה השני העין בשבא ופתח : איך דואכלת חסר וכן ויד : והענה  
 הנמל דגושה : ועלם העין בשבא לבד : כי כמחק וכלא יתיב : כתב המאירי זל לראותה מלא אך ככל  
 הספרים הוא חסר וכן כתב הרמ"ה זל וכן עיקר :

כט בעבים

פתוח' כיכ בפשט לא באזל : וכניי כל בחון וכניי קריי הכסרת האזל כיון לא  
 בהא' אומות לבו ולבניו כלן כקודות מלמעלה רקודה על כל אות וגם עין של עה :  
 ל כי רפה : נקלו הבית רפה : כאשר בחקף לא במאריך : לבו הראשון והרביעי הלמד דגושה : ראה  
 כתי פרשה פתוחה היא וטעה המדפיס שלא עשה בה פיסקא : בו רפה :

לא וילך

פתוחה : וכתב משה אין בו פיסקא : האדמה שופר ושר בהא' ויאת דהך שוכב אין בו  
 פיסק' : כבר בחקף : פני הפא רפה : ועכתה אין כתיי תלשא : באזניהם הבית רפה :

לב האזינו

פתוחה : בענין גורת השירה הזאת כתב הרמ"ם זל שכותבין אותה בששים ושבע  
 שיעות וזה אמנם כפי מה שמנאתי בשלשה רמ"ם כתיבת יד וכפי מה שכתב רבי לוד  
 כוכני זל בספר בית אל בשמו וזהו הסכים המאירי זל ואולם בספרי רמ"ם הדפוס כתוב שבמקין אות'  
 בשבעים שיעות וכאן ברמ"ם אחד כתיבת יד וכאן בהללי וכתב רמ"ם זל וכתב רמ"ם זל וכתב רמ"ם זל  
 וטראל זל ובספרים הירושלמיים הקדמונים ביותר מן תק"ש שנה וכן כתוב במסכת סופרים פ"ב לא ששם  
 כפל טעות סופר ודלג ריש שיטה חמישית שהיא מלת הנזר : וגם כחלקו בזה קנתה כסברה ראשונה  
 וקנתה כסברה אחרונה וכן כל עיקר ולא עוד אלא שכלל שכל סת הכתוב כסברה ראשונה פסול לשי  
 שבאמנע כל שיטה משירה זו כריך ריוח כגורת פרשה פתוחה ואם שנה פסל כחש המאירי זל בהדיא וכן  
 דעת הרמ"ם זל ובעלי הסברא הראשונה נריכים בג' מקומות שהם השיטה העשירית והשש עשרה והל"ח  
 פאלי גם הל"ט להככים בשיטה אחרת מה שהיא ב' שיבות לסברה האחרונה ולכן לא יוכלו להכית באמנע  
 שלשת השיטות הן ריוח כשיעור כי קצר המנע' וכי תאמר אפשר לתקן זה כי החכם עיניו בראשו  
 ומתחלה ירחיב עמוד השירה הרבה כדי שיוכל להכית ב' שיט' בשיטה א' וגם יאמר ריוח באמנע כשיעו'  
 הא לאו מילתא הוא דא"כ יהיה הסת' פסול ממקום אחר לפי שצריך למעלה משירה זו שש טעין וכלן שיטות  
 קצרות ואך יעשה הסופר אם יתחילם בימין העמוד שזה להתחלת שיטות השירה יאמר משמאל העמוד  
 ריוח בסוף כל שיטה וכשתמכל היטב תמצא שכל השיטין זולת הראשונה הרי הם כדיון פרשה פתוחה  
 שקודם לה ריוח בסוף שיטה והיא מתחלת ברוש שיטה וכמא שצעה חמש פראיות פתוחות בחקין שאין  
 גם אחת' ואם יתחילם באמנע העמוד בין שיצעה סופן שנה לסופי שיטות השירה יוכיח כל הריוח בימין  
 העמוד בין שיכית חבי הריוח מומין וחניו משמאל וששת השיטות באמנע סוף סוף כיון שיש בראשן ריוח  
 הרי הם ששה פראיות פתוחות וכן לא יעשה' וקושיא זו לא ימלטו ממנה בעלי סברא זו או אף אם היה  
 מותר להם שלא להכית ריוח באמנע השיטה העשירית והיו והל"ח כי אלו יותר ארוכו' בלא ריוח מהשאר  
 עם הריוח' הא למדת כי הטוב וחסר לבעיות שירה זו שבעים שיטות' וראשיהם הראשונה והאמנעיים  
 הכס כתובים בספרי הרמ"ם הדפוסים ואולם בתיבה אחת בלבד אפי חולק עליו והוא תיבת ואילום כי  
 לדעתו צריך לכתבה בסוף שיטת כ"ב וכן היא בירושלמיים ואפי אומר שיש לכתבה ברוש שיטת כ"ג ואי  
 בעית אומא דיעה אי בעית אומא שמועה אי בעית אומא דיעה רוע לכל חכם לב כי מלת ואילי' מירב'  
 ממלת כרוס ודבוקה אל כפי בשן' אי בעית אומא שמועה כי כמ' בהללי וכן הוא במס' סופרים וכן הוא  
 בארבעה ועשרים הקטן של דפוס אשך אפי מגיה ובכלל בזה הכ"ד הקטן באה גורת שירה זו בתכלית  
 השלמות אך בשיטות הנריכות למעלה משירה זו ולמטה ממנה בזה לא דקדון המדפוסים כלל לא ככל  
 הגדול ולא בקטן' ואולם השיטות הנריכות למעלה משירה זו כתב הרמ"ם זל בשביעי מהלכו' סת שהם  
 שש ואלו ראשיהם' ואעידם' אחרי' הדרך' באחרית' להכעיסו' קהל' ואחריהם שיטה פכו' ואחר'

השירה ואין בזה חולק כלל. אבל למטה משירה זו כתב הרמב"ם שברוך חמש שיטין ואלה ראשיהן. ויבא  
לדבר י אשר האת אשר ועל זה כתב הרמב"ם זל תמה אני אם אינו עשות סופר ואינו בספרי לא  
כתבתי כן רק כאשר במנא בכל הספרים השונים המדויקים הנמכרים בארצות האלה שהם יובא  
העצ הדברים לנכנס אשר התורה עכ"ל. וכן המורה בכל סוף וכו' גם בירושלמיים הישנים  
הכל וכן עיקר והשנית משוימת במלת חייב: ומה שמה הרמב"ם על הרמב"ם הוא לשתי סבות א' ללא  
מוסכר להיות בראש השירה שש שיטין ותחתיה חמש ב' כי אלו חמשת השיטין שכתב הרמב"ם ארוכות  
יותר מדאורייתא וכל עוד שכתב כן הרמב"ם זל לפי סברתו הנמנעת בספריו כתיבת יד שכתבתי למעלה שכתבו  
השירה סוף שיטות וכמנא בהן ג' שיטות ארוכות מאד ובעבורן נרץ להרחיב כל העמוד לכך כתב בסוף  
שיטות ארוכות אלו אלא שאם תקן הרב בזה הסוף לא תקן הראש דל"כ שש השיטין שלמעלה מהשירה  
קצרות מאד ויקשה מה שהקפתי לכך כראש שחור בו הרב תמור ואמר שכתבתי אותה בע' שיטות והיו  
שכמנא בספריו הדפוסים אלא שכראה שלא זכר הרב לתקן גם השיטות שלמעלה וכשאר כשהיו וכבר  
כתבתי מהו העיקר בכל פרטי נורת שירה זו ואף גם זאת ראוי לספר בשש השיטין שלמעלה מהשירה  
להרחיב מעט האזניות שיעו' בלתי מורגש למען תהייה שיטות השירה מרווחות כל נרצן וכן מנא  
בירושלמיים הכל: כתב הר"ן זל בסוף פ"ק דגולה כי שירת האזינו דומה לעמוד הנד של בני  
המזן להיכן ואת זאת הווא סוף חמשי בדדיו וכן זו עמודיה שוין: ואני תמיה העיני האכסני ויקר והלא  
עיניו הרואות כי כל עמוד אחד אישיה ככנסת ושיטה יובאה ואם חפני שמהנד האחר כל השיטות שוות  
אם כן שירת הים וסירת דבורה בתי בשני הכדודין החיובים כל השיטות שוין ומה שכתב טעם שכתבתי  
בחומה בליטות אישאר להוסף עליה ולחקק אני אות ומה שכתב חסד החומה עשויה בכל תקוף משעה  
ראשונה אינה נריכה לבליות ולתוספת אדרבה מכה כל יתון חסד ללחות החומה שיה בלכות גזית  
בלי בליטה כלל ובאמת דמי עיניה דמר כדלא חיי בכיכא והיינו טעמא דמלתא: מנהג הכוכבים לשום  
ארוח ע"ל לבינה ולבינה ע"ל ארוח כזה כיון שהדקים מכוונים זה בכנר זה הכה החומה מוכח לפורענות  
מכוונים זה בכנר זה אין החומה נבקעת כי כל חלקיה כאזנים זה בזה אבל בשוים ארוח על גבי ארוח  
ולבינה ע"ל לבינה כזה כיון שהדקים מכוונים זה בכנר זה הכה החומה מוכח לפורענות  
ולא יעבור ימים מועטים עד שבמקום הדקים תבקע החומה מלמעלה למטה ומפול זהו שאר בירור  
דמגלה דף ע"ד בני המזן ומלכי כנען ככתב ארוח ע"ל ארוח ולבינה ע"ל לביך דכל כנען דכן לא קאיו:  
עוד כתב שש הר"ן זל כי בשירת האזינו אין ארוחין כלל ואני אומר אדרבה כולם ארוחין ואין בה  
לבינה כלל ועמה שא בא עיניך וראש שש השיטין שלמעלה מהשירה והששה שתחתיה מן הקב"ל הקבה  
של דף הן כדמיון הלכות השלימות וכ"ל שיטות השירה שהן חמשי שיטין כדמיון הארוחין שהן חמי  
לבינה וזה מבורר בענין גם בחדושי מגלה לחכסאחד מנכבוכא תלמוד רבי מרדכי זל מנאמי בלשון  
הזה כל השירות כלן ארוח ע"ל לבינה וכו' ואת והא שירה להאזינו שהיא ארוח ע"ל ארוח וזל דכא תקן  
השירות שכאמרו על הכס קאמר כנען שירת הים ודבורה ודוד והך דמגלת אסתר אבל דהאזינו לאו על  
כס כאמרה ע"ל: וזאת ראיה אחרת שיש לכתוב שירה זו בע' שיטות כי לכותבין אותה בהן שיטות הכה  
בקנת מקומות ממנה ימא ארוח ע"ל לבינה ולבינה ע"ל ארוח וכן לא ישעה: ומעתה אתחיל בהנהגה:  
תז הוין דנוסה: הנו המאריך בכות והוא מלרע: הנוד אין הגדי רבתיא והתימה על המדעים שהוא  
ענמו מסר על גפיו עורים לית כותיה ברי דבתא גם כרוש בראשית ובריש דל לא נמנה בדי של הנוד  
עם אזניות גדולות: כי הכף דגושה לא הלמוד דנוסה: אמר מנאמי בלשון הלוי מבינה א'  
וכמסרת א' מחשבויהם כתוב בזה הלשון לסודאוי ה לוי כתוב: לכהרדעאיל ה לוי: למערכאוי הלוי מלש  
הלא וכו' שנים חשבים אחרים מנאמי כך הלוי מלה חדא כתוב בתורה: רב זהודה בר יוחנאיל ה לוי:  
וסודאוי הלוי יבספרים אחרים הלוי כחדא ע"ל והוא כראה לגזור אומ' לכתבו בהם מבינה אחת לשלשה  
סוות הא' מסברה כי באמת שתי הספרות האחרונות מאד וכן חין מן הדיקס אבל סברה זו מחשבת

על הלב • ה' להיות כלל בידו כל היכא דפליגו מדינא ומערבאוי לנתון כמערבאוי וכבר כתבתי  
שנמצא במסרה למערבאוי מלה חדא • ה' כיון שכן נמצא בהם המדוייקים גם המסרה השני שכתבתי  
מורה באכבע כך אבל מה אפשר ואין כן דעת גדולי ישראל וזקני חכמיהם אלא כלם כאחד אומרים ה'  
לחוד לוי לחוד וזל הרמה זל הא דהלוי תגמלו זאת באכפי פשטה כתיבא בכלהו כוסמי עתיקי ודיקוי ה'  
לחוד לוי לחוד עכ"ל • והראב"ע זל כתב בספר מאזכיר דף ר"ח וזל אמר ר' שמאל הכניד זל כי נתברר  
אכלו שהא דהלוי תגמלו וזאת לכדה והיא מלה זרה והכ"ז מהא יגלה לנו סוד גדול והוא שההא לא יתכן  
להיות בשבא ופתח כי אין יכולת באדם לקרא שבא כע"ס לא היה אות אחריו על כן יהיה ההא בפתח  
כדרך הקהיון התמיהו וידוע כי תחת הלמד יהיה שבא כע"מ שפסע כל למד כוסף כמו ליעקב ול' תשים  
לנך לקריאה שאבי קוראים כי הוצרכנו להכיר הלמד שהוא כע"ב ע"ויות שבא כע"מ תחת אף ארון וכו'  
עכ"ל • ויש לי בו יקויות גדולות הא"מ מקום לדבריו הראשונים שאמר שההא לא יתכן להיות בשבא  
ופתח וכו' בשלמא אילו היה הלמד בקוד בפתח כיון שאז היתה ההא ראויה בשבא ופתח כמו הלמנים  
תעשה שלא השלים לו היה מקום לראב"ע לומר לנו כי כיון שזאת ההא לכדה לא יכלה לבא כמשפט אכל  
כיון שהלמד בקוד בשבא הנה משפט ההא בפתח כמו הלהרנבו אתה אומר הלוועץ לחלך הלא תדברו  
עולה וזל זאת ההא לא בפתחה על נד ההכרח אלא כי כן דוכה • הכ"ז יש לשומו משמע שההא בשתי  
בהכרח וסופו משמע שהיא כדרכה • הג"מ וידוע כי תחת הלמד יהיה שבא וכו' ואינו או' השבא בלמד  
הואת גזרת הכתוב היא אבל כפי דעתיכו ידוע שהיתה ראויה בפתח כמו וישתמו לוי • כיחוח לוי • ה'  
במ"ס כי הוצרכנו להכיר הלמד שהוא כע"ב ע"ויות היות שבא כע"מ תחת אף ארון וכו' ואינו או' ולמה בודו  
לוי כי טוב לא הוצרכנו להכיר הלמד וכמו שתקנו קריאתה פתח למה לא תקנו כן גם פה אבל ראב"ע  
מתחם להכבא בקוד שם האפורס ואני מאמין שלא יודע דק בקבלה • החמישית לקמן תמצאה • ולפי  
דרכו למדנו שדעת הסניד ודעת ראב"ע זל שדרך לכתוב ה' לחוד לוי לחוד • גם דק זל כת' במוכסו  
דף יד וזל הלוי תגמלו וזאת ההא בפתח והלמד בשבא כח והלף בשבא ופתח והיה ראוי ההא בשבא  
ופתח והלמד בפתח והלף כחה לא שכתבתי לענין כעלם ולכן יש בתיכ"ו שניו אחר שלא נמצא בזולתה  
שההא בכתבה יחידה עכ"ל • ובמ"ס אפורס פ"ט ה' דהלוי ברוך להיות פשוע מכל הא שהיא תיבה בפני  
עגמה עכ"ל • ובתקומת דפוס ומעונה הלוי תגמלו וזאת ההא רחוקה מן השם שהיא כיום סתומתו של  
משה קח ראשי תיבות של פסוקים מן האזינו עד ה' דהלוי ותמצא' ע"ל וכן בנימניאל משה וזו היא סתומתו  
באדם שממנים ספרו וזותם שמו ולכך ה' רחוקה מהשם עכ"ל • ועתה מי אפוא הוא המעתיק הרים  
אשר יערכ את לבו לחלוק עם כל חכמי ישראל אשר נקבו בשמות האומרים שההא בכתבת לכדה וכוסף  
על זה אני מעיד שבדקתי בשני ספרים ירושלמיים ישנים הא' בן תקל"ט שנה והשני ישן כוסן ממנו מאל  
ובשניהם ההא כתובה לכדה • ועדין כשאר עליו לבאר דבר אחר בענין כתיבת זאת ההא והוא  
שכתב הרב המאורי זל שהיא בכתבת מעט למטה מן הלמד • גם הרב הגדול רבי' דוד כוכני זל כתב  
בספר בית אל ברוך לכתוב הא של הלוי תגמלו וזאת למטה מארכובתו של למד עכ"ל • והוציאו זה מהא  
דאמר בירו' דמלה דף ע"א ברוך לכתוב הא למטה מארכובתו של למד הלוי תגמלו וזאת הא לוי תגמלו  
זאת עכ"ל • והנה אלה החכמים עיניהם בראשו של מאמר זה כלכל וכן העתיקו הדברים כהויות  
וכפשוטן ואני בענין אראה מה אחריתו של מאמר זה וכלע"ד שאילו היתה כזבתו מה שהבינו החכמים  
הכו הא תו למה לי לכן אני או' שסוף מאמר זה מורה היות הכונה בו למה שיארכבו לעיל שההא בכתבת  
לכדה וכיון שאינה סמוכה ללמד למטה ממנה קרו לם כדכתיב ועליו מטה מנחה ומתרגמינן ודמטיבין  
עלוימי ומדסומין בקרא מעלה הרחוק בקרא מטה • וכראין דבריו מדבריהם אף כי על הזרות הראשון  
שבא בזאת ההא אנו מכתב צרים ואלה באים להוסיף לה זרות שבי ומה גם כי ההא הזאת רבתא ואם באמ  
עוד להשפילה למטה יגיעו רבלי ה' עד הטיעה שתחתיה לכן במעו מרבין הכו דלא לוסיף עלה • עכ"ל  
כתבתי כפי הפשט אבל כפי הסוד כל' ודאי כי בואת ההא תרתי בעין הרחקה והשפלה הרחקה בסוד

איכה וטבה בדר והשפלה כבוד כפלה לא תסופי קום והו עכמו המכוין במאמר תגמלו זאת כי זאת  
 היא השכינה שגפרר מוה ותגמלו ענין פירוד כי לכן התיוק שהפרידוהו משדי אמו כן א גמיל ככתוב  
 גמולי מחלב עמיקי משרים : ור' ענין קריאת מלה זו רואה אני דעת ראב"ע ור' דק שמל זו בכתב  
 שמים ובקראת אחת שהרי אמרו שהלמד כקרא בשבא כח וידוע שאי אפשר לשבא כח בראש מיב' ומיזה  
 אני מנין להם שיש לקרואה בשבא כח ולא בשבא כע במשפטה ואם מפני ראותה העולם כוהנין כן אין  
 זה כלום כי לפי שמצאיה כחובה בהפריס מלה אחת גם הם קראוה מלה אח' אבל אבו שהוכחו שכתבת  
 ב'תיבות מסתמא ככתיבתה כך קריאתה וכל המשנה ידו על התחמונה ועליו להביא ראייה כי באמ' כיון  
 שגורית מלך היא לכתבה ב'מלין הקורא אותה מלה חדא כמא' מכחיש הכתוב אף כי יש לסברתם עוד  
 קושי' חזקה מאד והיא שאילו היה הדבר כן היו מוכיח מלה זו עם ה'מלין דכתיבי תרון וקריין חד שמימ'  
 ביומם בדברי הימים ב' סו' לד' : לכן אמרתי שזעה לי אחוה דעי אף אינו וכל'על' שהלמד הזאת בקראת  
 בשבא כע כדיון כל שבא שבראש מיבנה והאלף בקראת בפתח לבד וכראין דברי מדבריהם אף אילו לא  
 היה קשה עליהם מה שהקשיתי לפי שהם אמרו לקרוא שבא בראש מיבנה כח וזה לא כמא' בכל המקרא  
 והוא בעצמו כמא' אבל אני שאמרתי לקרוא האלף בפתח לבד אעפ' שד"כ בשבא ופתח איכו מן התינה  
 כלל כי בכל המקרא מלאה שואין כעין כקראין בהעמדה עי' געיא כמו המבלי אין קברים וכתב רבי' וזכר  
 שההא בפתח לבד וכתב עליו ר' דק' במכלול דף יז תמימה אני אם העעשו הקריאה שהוא כקרא בפתח  
 לבד מפני הגעיא וכו' ע"ש ואף אהה אל תתמה על האף הזאת אם כקראנה בפתח לבד דומ' למה שכתוב  
 בהשמים חסדך כמו בשמים אף כאן לא דוכי כמו לאדני אלהיכו הרחמים : ועוד כח ואר'ך דוגמתו  
 להפריס את בריתי היה ראוי להפריסם וכהפך הלמד בשבא כע וההא בפתח לבד אף כאן היה ראוי כמו  
 לאדוכי האדוכי וכהפך הלמד בשבא כע והאלף בפתח לבד ככל' ומת' ראוי לקיי' דברי הראשונים וכו' שאעפ'  
 שההא בכתבת בפני עצמה עכ' אין לה דין מיבנה אחת שהרי אין לך בכל המקרא אות אחת שתהי' תיב'  
 בפני עצמה הילכך הלוי' תיבנה א' הוא לא שההא ככתבה כך לסוד הכוזב : הלוי' הלמד בשבא : כןך אין  
 בו יוד והקוף דגושה ימות מלא' ויגדך הגימל ככרי' וימנא'הו בשני פשטין : יסמן חסד דחסר  
 יפרכו הנדי דגושה : ככשר הפשט הראשון ככין : ירחף החית ככרי' במומי ואו כתיב בין מס לתיב  
 יביקהו השופר בקוף : ויבעט העין בקמץ : יקבא'הו חסד דחסר : שערס בשין שמאלית : תשי הווד  
 זעירא' : כי גורם הכף דגושה' : כי דמגפן במקף וגעיא לא בשופר והגימל דגושה : ומשדמות בשין  
 ימכית' עכבי במקף לא בשופר : הלא חסר ואו : באוטרתי מלא' ואו ראשונה : גויס הגימל רפה : ויבא  
 משע פתוחה : דבר הדלת רפה : הזה כרביע : עלה העין בשבא ופתח :

**דג ברכה** פתוחה אשדת כתיב מלה חדא וקרי תרתי והדלת בקמץ : בידך באתת' וכללו את'  
 פתוחה עם בקמץ : באסף הכית דגושה : ולקדקד קוף ראשונה בקמץ לבד : ושפני  
 כסין שמאלית : וימא' בפשט האחרון כלכד והוא מלרע וזו דעת בן אשר : וזכר הכין דגושה : ולכפתלו  
 אין בו עיקףא : **דד** כשעתי אין כנית תלשא' ככית הכית רפה : האתת האולא הלא  
 לא בלא :

ב'לחו בג'לך ואעי'

תס וכשלים האכבע הראשון

זה כשמו מפרשת שמות והכחה איכנו אכל חסר כתיב בכל הפריס ודלא כרדף שכתב בשורש אכל  
 שהוא מלא :



# האצבע השני

## מעריך

יִקְבְּרוּם קָטָן כְּשֹׁמֵם וְרַב הַאֲיִכוֹת וְהוּא בִיאֹר כַּמָּה מְלוֹת קִסְתָּה וּרְוִיָּה שְׁלֵאֵי כְתָבָרוּ כָּל דָּרָךְ כְּפֶתֶר  
 הַעֲרִיךְ אִוֹ שֵׁלֵא כְתָבָרוּ שֶׁ כָּל מְלוֹת הַזֹּהֶר יִשְׁאָבֵב בִּיאֹר הַמְלוֹת כְּתָבָרוּ כִּי גַם כֵּן מֵאֲמָרִים רַבִּים  
 קָטָן הַסִּבְכָּה עַד שֶׁאֵין רָאִיו לְגֹסֶם כֵּן תּוֹרֵה לְעֹמֵד כְּלָמֵי וְכַסּוּפִים הַרְבֵּה מַעֲשִׂיֹת שֶׁל רָזֵל שֵׁלֵא בְרַפְתֵּי-

מִבְּרֹו מִכָּסֶּם דֵּי לְוֹכְאִיט הַשּׁוֹכֵן בְּהַר נִינּוּן  
**נָתַן נָתַן שִׁבְחָה לְאֵלֶיךָ** עַל כִּי סָפְרוּ הַיּוֹם נִשְׁלָם  
**מְלִין לֵאמֹר בַּעֲרִיךְ** מַעֲרִיךְ הוֹאִיל בְּאֵר כָּלֵם  
**מְלִין מִתּוֹרַת מִין מִנְחָם בְּרִכּוֹ** הוֹאִיל וּבִיאֲרָכֶם וְהוּא לֵאמֹר  
**קָטָן בְּכֹמֶת רַב בְּתוֹעֲלָתוֹתֶיךָ** עֲרֹכּוּ וְהִבֵּה מַעֲרִיךְ אֶת מַעֲרִיךְ  
**בְּוֹא זְלִים זָהָב מְכִים** וְקָבוּ הַשִּׁמְשׁוֹת מִן הַיִּסְטוֹן  
**הַחֹקֵם הַסְּפִירִים מִכְּרֹהֶה** הַדָּא מִלֵּה אֲשִׁימִיטוֹן  
**הַדָּא קוֹשְׁטָא בְּמִשְׁבִּשְׁתָּא** לְמִיָּא כִּסְפָּא תּוֹתִי חִסְפָּא  
**אִיפְתַּח כּוֹתֵא אִיבֹרֵד בֵּיתָא** אִירְלִי חִסְפָּא אִיגְלִי כִּסְפָּא

**אמר** מִכָּסֶּם כֵּן יְהוּדָה דִּי לְוֹכְאִיט ז'לֵּי מַכְעֲרוּ גְדֻלְתֵּי כֹאֵךְ כִּי אֲכִי זָאֲמִי עֲזוּבִי בְּחוּמֵר כָּל כְּעוֹד וְרַךְ  
 וְהִימִי גַע וְכֵד בָּרַךְ כּוֹדֵד לְלֵחֵם אִיהַ עֲקֵבָה הַשִּׁמְשׁוֹת וְעַד קֵבָה הַשִּׁמְשׁוֹת וְלִפְנֵי שֶׁאֵין רַע שֶׁאֵין כִּי  
 מַעַע טוֹב מִכֵּד אַחֵר לִכְן גַּם אֲכִי כְעֵלְשׁוֹנִי עֲלֵטוּלָה דְבִרְבָּא קִסְתָּה הַרְוִיחִי שְׁלֵמִדְתִּי לְשׁוֹמֵי הַנְּוִים וְכִפְרֵי  
 עֲרִכִי וְיִוִּבִי שֶׁסֶה הַיּוֹמֵר נְרִיכִים לְהַבִּין הַמְלוֹת הַקִּשּׁוֹת וְהַזֹּהֶר שְׁבָאוֹ בְּמִדְרָשׁוֹ רָזֵל וְלִבְאֲרָם כִּיאֹר וְדָאִי  
 וְלֵא בִיאֹר מִמּוֹסָף: בִּיאֹר מִדְעִי וְלֵא בִיאֹר כְּסִהּוֹי וְדִמּוּכִי כִי הַבִּיאֹרִים הַסְּבָרִי כָּלֵם הַסְּוִדִים וְרִכָּם  
 סָקֵר כִּאֲשֶׁר קָרָה לְכַעַל מַפְכּוֹת בְּהִכָּה שֶׁחִסְבֵּי לִבְאֵר הַמְלוֹת שְׁבָרְכּוֹת מִסְכְּרָתוֹ וְכִהְרֵכָה מִקּוֹמוֹת הַיָּמָה  
 מִקְבָּתוֹ קִלְקֵלָה וּבִיאֹרוֹ כִּיפֵלָה כְּמוֹ שִׁדְרָה כָּל חִסְבֵּי לֵב דְּקוֹנְעֵרִים זֶה: וְלֵא דִּי לֵמֵ זֶה הַנֶּעֱר אֲלֵא שְׁנַם  
 בְּנִירְסָאוֹת שֵׁלֵא יְדוּ לְעַפְמִים וְהַגִּיָּה מִסְכְּרָתוֹ וְלֵא יִדְעֵה שְׁהַאֲוִיבִים תְּחַרְמוּ שֵׁלֵא לְהַגִּיָּה סְפִירִים מִסְכְּרָא:  
 וְזֶה לְשׁוֹן הַרְחֹק ז'לֵּי כְּמִדְשׁוֹי לְכַתְרָא כְּפֶרֶךְ יֵשׁ בְּחַלְיִן הַגִּמַּת סְפִירִים מִסְכְּרָא עֲבִירָה הִיא וְרָאוּי לְכַדּוֹת  
 עֲלוּה וְלִיַּעֲבִי עֲלֵה דְבִכְן יִהְיֵא וְהֵא עֲכָל: וְכִפְרֵי הַמְדִיר כְּתֵב הַדְּאִבֵּד ז'לֵּי בּוֹה הַלְשׁוֹן יִדְ הַמּוֹחֶקֶת מִיִּקְבֵּן  
 מִמּוֹחֶק הַסְּפִירִים כְּשׁוֹרְפֵי הַמּוֹרֵה וְיֵשׁ לִי לְסַפֵּר כְּמוֹה וּכְמוֹה שְׁמִיִּקוּ וְעַקְרוֹ מִן הַסְּפִירִים הַעִיָּקֵר מְדוּקֶדֶס  
 וְשׁוֹטְלָה וְיִתֵּר מִן הַהַתֵּם שְׁהִיא שְׁבֹט וּמַשְׁנֵה וְאִתָּם תְּלִין מַשְׁנֵה עֲכָל: וְהִנֵּה לְחֹוֹתֵי קִיּוּ בְּלִטְוֹת  
 הַנְּוִים וְגַם לְפִי שְׁכַמְכָּו אֲגִלִּי הַסְּפִירִים כְּכִיבֵת יִד רִאִיָּה עֲבָמִי שְׁחִיבֵת לְקִרְכָּה אֵל הַמְלָאֵכָה הַזֹּאת  
 לְהַעֲוִיל אֵל הַמַּעֲיִיבִים לְבִאֵר כָּל מֵלֵה שֵׁלֵא כְּתָבָרָה כָּלֵל כְּפֶרֶךְ הַעֲרִיךְ אִוֹ שֵׁלֵא כְּתָבָרָה שֶׁסֶ כָּל בְּרִכָּה  
 וְלַעֲמִים גַּם עֲמוֹ וְהִיא לִי מַעַע מֵאֵשׁ וְחַךְ כְּדִי לְבַרֵּר וְלִבְנֵן הַדְּבָרִי וְלִדְעַת הַאֲמֵת כְּכָל הַאֲפִסֵּר וְהַאֲמֵת  
 יוֹרֵה דְרָכּוֹ וְאוֹהֵבֵי וּבִחֵר וּיִקְרֵב וּיִקְבֵּל הַאֲמֵת מִמִּי שְׁאֲמֵרִי וְלִפְנֵי שְׁקוֹנְעֵרִים זֶה הוּא כְּמוֹ תְּשֻׁלֵם עַל סַפֵּר  
 הַעֲרִיךְ לִכְן קְרָאֲמִי בְּשֵׁם מַעֲרִיךְ:

**אב** קִיסוֹת שְׁתַּלְמִיעָה בְּאִיפּוֹה פִי הַעֲרִיךְ כְּקֶרֶע מִקּוֹס שְׁמִתְגַּלְתִּי וְאֲכִי אִוֹמֵר כְּעֵבֹ וְכַעֲפִי  
 כְּמוֹ לְרָאוֹת בְּאִי הַבְּחַל עוֹדֵכּוֹ כִּאֲכֵל: אֲבֹוֹב רֹעֵה לְעֵבֹה וְיִרְגָּא פְּסֵטוֹר וְכַעֲרִכִי עֲבָא אֵל  
 רִאִעִי: אֲבִשְׁתִּי הִימִי אֲחִבְטִי אִוֹ אֲכַעֲטוֹת לְעֵבֹה פִילָא כְּיוֹכִי וְכַעֲרִכִי גִוְרָא מִעֲבָל: אֲבַל אֲמֵר  
 לְהַם אֲכַל פִּי כֵּן הוּא וְכַעֲרִכִי כִילָא וְהוּא הַסֵּךְ לֵא: אֲבַעֲדֵי לִי בְּמִדְרָשׁ סִיר קוֹדֵם כְּמוֹעַ הַסְּכִי הֵן לְשׁוֹן  
 פ א ג I 8 ערכי

# מעריך

ערכו הוא אי בעי למימר ארוח לוי הוא אמר אהבתי לוי מעריך וכו' אכעב בעי הרמק : ארמיה כר' פ  
 אחרי מות מנענעין באדמה פי' כדס : אונגסיך בילקוט תהלים סתם מתנ"ל פי' מיוחס : ארמדמני  
 עיין באות הלפת בדרכי : אגובי הלך זיכרד וכו' כר' ר' ע"ה ה' כשי ספרים כתיבת יד ולא גרסי'  
 לך כו' אנומי כלסון וכו' לך כמו לך כל אל הנאן . אבנגוס ברוס מדרש שיר וכו' לקחלת וכו' ויקרא  
 רבה פרשה ב' פי' ראש היום והוא מלסון יום גיבסיה של פרעה ס' וישכ יום לידמו : אבל בויקרא  
 רבה פ"א הלכו כל האבילין פי' פמו אבל השטים ובמדרש דות פסוק וימומו : אגר במדבר רבה ל' פ  
 ד' טעם אגורי הם פי' מלאים סולת כמו וית אגורי : אדקולאון בן הדיסה במדרש שיר פסוק וישכמי  
 דע פי' מפשה היה בסופר אחד שהיה לו אחות ושמה הדסה והיה לה בן זשמו ארקולאון והסופ' הזה היה  
 כותב מדרשים וככל מקום שהיה מובא תורה היה מתפלל על בן אחותו שזכה למורה וכותב דבריו בס'  
 וכל הרוח חשב שהם דברי הספר ולא היא לכן כריך למחסי . וכן בפסוק תורי זהכ כריך למסוק שלמד  
 אלקולאון בדעתו של הכה' : אודן כנר' פ' מה' אין אמר לך חד אודך דמנר לא תמאון מרין עתד לך  
 פרומכיא . ה' בספ' כתיבת יד פי' אס אמר לך אחד אונך כשל חמור לא מראה אומס חמ' אמת אמר  
 אבל אס שנים אמרו לך כך אל תמתק אלס מיד תכין לך פרומכיא כממור . עתד מן ועתדה כסד לך :  
 אטימיטון כפ' דפיאה ובכר סוף פר' לה מרגלית טכא אטימיטון פי' שאין לה עבר כי טימי כלסון  
 יון ערך והאלף שבראש התיבה מהפך פירושה וכן מפורש שם מלס דלות לה טימי . וכיפה מאר פירש  
 דבת הערך ואין זה פי' המלס אעפי' שהכונה קרובה . אמרי כפ' דבינה ירוש' דלא אטריאט ובפ' ק  
 דמלס סוף דף כ' אלא בעיא מיעבוד אבותי אטרי פי' אבי רונה לעשות עיפסי אטרי פי' לטון וכו' הוא  
 עליארינש כלעז . ועוד יס לי לפרש לטון ערבי הוא אלטריאה כלעז והן מין מקארוכיש ארוכ' כמולצי'  
 ודקיס כלסון וכו' אוקסולאקיא : אטרברלי' בירוש' דשבת דף ו' פי' טריפול' כקראת כן בערבי :  
 איטימיסיה במדבר רבה פ' שלח לך ספ' זו פי' הככה כלסון וכו' : איים איים כירו דמגנה ריש  
 דף ע"ה ובסנהדרין דף כ"ג פי' קדוסי' קדוסי' כי שהכשפות קוראות לעבמן כן כלאמרינן בכמים  
 דרב כחמן כחמן קידרא כיריהו כדי שיחשבו הרואים שהן קדוסי' : בספר כתיבת יד ה' א' יים ולסון  
 וכו' הוא ובדפוס כתוב איוים ועצות סופר הוא' אייבים . כמס' דמאן דף כ'ו אשכח ספרא אייבים לטון  
 וכו' הוא ופירושו מלס . אבל ומתיב כמס' פיאה דף כ"א פי' אוכל ומקיא לפי שהיה רגיל בכלי כסף  
 ועתה היה אוכל ככלי חרס והיה כמאס אמר לו הרופא והלא בקדרה של חרס כמכשל ומה לי קערה מס'  
 לי קדרה . ואלכו קרבוטון דיושלי פי' הערוך בערך קרן ענין קריאה מתורגס קרא כרוון אכלי .  
 ואין כל כי אדרבה המלשיכות ולסון הרע באמר בסמר ובלחש ואין ואמר נו לטון הכרוס . וכפסוק לא  
 תלך רכיל ערש' כפאטו לטון אכילה וכן כל ועיין לקמן בערך קרן : אכסר כל זמן שהוא מוכרן  
 אכסרא כתב הערוך ז' המסד וכלסון ושמאל קורין ההפסד כסארה עכ"ל . ואבי אומר כי אין זה ענין  
 לזה אלא לטון וכו' הוא וענינו דבר בלתי ידוע כי כסרה ענינו ידועה אכסרה הפך הידועה כי כן מנהג  
 לטון יון כל ענין שרונתן הפך פירושו כותבין לו אלף במחלתו . מנא פי' אכסרה לא כמד' ולא במשקל  
 ולא כמין אלא למראית העין כלסון עורקי קוטרוני . אכסיריה בויקרא רבה ספ' י' כסר ודס כותן  
 אכסיריה הערוך לא פירשו וכו' הוא באות סכף . ומכות כהונה כתב פי' הערוך בית הסוף ולא ידעתי  
 אכה פי' הערוך כן והוא לטון וכו' ענין שילוח וירוש' . אכסניו פרכא כירו דקמא דף ג' ג' פקיד מן  
 המלך לחלק אכסני הכהא לכמים כך וכך כבית זה וכך וכך כבית זה וקודם שיכילו השילוח מותר לתת לו  
 שומר שלא יטיל עליו אבל משכאו אסור לעשות כן לפי שמויק לאחרים . פרכא כלסון ערבי מחלק .  
 אגריא . שם אהן ברובו ארגירא לטון וכו' הוא ופי' זהכ וכסף והוא פקיד מן המלך על כל הנורפים  
 וקודם שיבא לעיר מותר לומר פלוני בורק כמוני אבל משכאוהו רונה לעשות מלאכת המלך אסור לומר  
 כן לפי שהוא מחלק ומותר . ארוגין כשמות רבה פי' לא פ' זהו כוטריוי הכתוב לקמן בפרשה זו אלא  
 שזה לטון וכו' זה לטון רוני וענינו הדברים הסתובי עליו . אלה לא כאלה ולא כדומה כלעז פורקא

בלשון טורקי בודגן : אלו ביתין כמותה ויח' דף כ"א קרוין שמש אלנוסמין פי קרוין קס בלשון  
אלכביו הכקראים ארכאזט והערך פי לשון וכו' ולא היא : ארטוכסיא סך ככ"ר פ' ח"ט אמתות שלך  
אליטוא בלשון יון אמת : ארכסברד : מלך יון כקרא כן לפי שלא היה כן אכיו כי פלישו אכיו הים  
במלחמה וכמתיביר המברי כל על אמתו פי' כשמים וכשכא פלישו קרא סס הכן אלכסנדר רל הקלופ  
בעל אלכסיו רל הקלופס אכדרא רל בעל : לפי דרכו למדנו שהמקדים המך לכך טוגס : ארריא  
המלך עסוק באלריא שלו פי' שמחה יתרה ולשון ספרדי הוא : אמבר פי' הערף אונר : ואני אומר לא  
כל אונר קרוי אמבר אלא של תבואה בלבד ולשון טורקי הוא : אלקיין במדרש סיר פשו משכני בעל  
מתנות כהונה טרם לפרשו ולריוק ועו כי שבוט גמור הוא ובשני ספרים כתיבת יד לא גרסינן ליה אלא  
הכי גרסינן איני מתן לכס את המורה אם לא תבואו לי וכו' : איליסיים : לעבריה במדר קהלת פטר  
מה יתרון העוס ללשון וכו' הוא אפי' מוכ' בו כליו שלא יערידוהו היה מתבודד שסי'ס פשו' בענלתי רסם  
אית מיכי' לסיס פי' מן סני' קדולף יש סכ' מפור' ובכ' ר' הפ' ל' פי' יפה מואר רחוב ולא הוא לא הא קמל'  
דאפי' מורבתה אורס טוב : איליאום בשמות רכה פ' ע' ופי' שמש בלשון יוני : אימולוגין בירוס פ' ולא  
מגלחין שוברין אימולוגין פי' מולדו' בלשון וכו' : איבום : שירוף במד' סיר פשו' אמרתי אעלה בתמר : כן  
הגיה מתכות הכוכה ושבוט הוא וברך : לומר : אמוקסירום ופירושו כל ויכש זלשון יוני הוא והיא מלה  
מורכבת מן אומו שפירושו כל קודרו כלעז ומן קסירום שפירושו יבש ואס בתכחמח' כפ' נו שבארף חנוב :  
אגריא : ברכות פ' שיעור פ' יכ פי' מתכות כהונה קול' הומיה בעיר בעין מלחמה : ושבוט הוא אלא  
בדרך שמשו אומרים שבעיר היו תופסין סמורים לעבודת המלך : כנשול רכה פ' יא מברכין אותם  
באכניא פ' כעושה דבר בעל כרסו : אבא הוא כן עזאי דהפא בירוס דפיאה דף י'ט ג' פי' הריני בכך  
עזאי כל הכונה לשאל יבא וישאל : אבירון : כשר ספ' יתרו איסטודיו כלעז מקום שלומדין כן  
חכמה יוסי' ובערך מרום כתב הערף ספרי סממה וכוית שמש כלשונם המירום : אגדר ואנטיים  
ברכות ר"פ יתרו פי' ללם המלך באכן או במתכת אכדרא בלשון וכו' איס' ומתנות כהונה כתב איקונין  
של מלך כדבסמון ושבוט הוא כי המשל עעסה באן למה יחזור לעשותו בממוך ועוד כי באן כתיב ופסל  
למך ידו אלא יש לו כל האברים ושם כתיב הלכה וישנה על איקונין של מלך שאיכה אלא גור בסמון  
על העכלא אלא ודאי לא ראי זה כראי זה ועיין דפ' פקודי זכפ' דברים : ובי למדנו החדס פ' פקודי :  
אותנטיאות : בויקרא רבה פר' כ' הערף גרים אוונטיאות ולא פירש וטם היא : ומתכות כהונה פירש  
ממשלות ושבוט הוא ספרי ככ"ר פ' ל'ט אורו בלשון הזה על הרעב ומה ממסלה שייך ברעב וכפ' ט' פרט  
אותנטיין של הכרות : אלא ענין גדולה הוא : אבך : כריש ויקרא רבה הייב איכיה זמתיק פי' הערן  
בומן כל מה שבומח בארץ לעניים וסותקי' ולא כהיר : זנוסחא משוכסת כודמכה לזשירו הסכיבית היא  
שפיר אף לעשירים אלא ארכובא גרמי' והכי קאמר אפי' שאין לו הכא מן הסדה הוא פורע למלך עליו :  
אנבובין : במדבר רבה רפ' ג' פי' אשכנולות שכהה הפרי הכקרא אככא : אבך : כפ' כי תנא  
ה' לעכב אונכא של מלך פי' רוב המלך שמד' עמו כל היום שאם היה משה מזדווג לאשתו לא היה הנה  
מדבר עמו תמיד : ואולי שהוא ללשון לעז כנס שהמלך משתעשע עמו כל היום ומשה שהיה כשר ודם לגבי  
מלכיהוה דמלאכיא כנס קרי ליה : אבך : בספרי רפ' דברים מה אנוכא התקנת לאלו פירוש אכילת  
המיכויות שפא כלעז : ככ"ר פ' מ' המלך מופנה לו אכוכא פי' פרס כך וכך ליו לפרנסתו בערבי גימיקיא  
בלשון טורקי אולאפא כלעז סולדאס : אבקליבון : ללשון וכו' הוא ופירושו אם יככל : אובקיות  
ככ"ר ספ' עט' כספר כתיבת יד גרמי' אכקות ופירושו גמלי' אככות ואס בממוך ק' קמיליא כי כן כקראים  
בלשון יוני הגמלים ועיין בערף ערך נקה : אנגליין : שלו כפיסקא דשוכה פי' דברי עובותי'  
אנפקא : או אמפקא במדרש אסמר פסוק וקסמיה כדת' אין אונס ללשון לעז הוא עניין מלוי כלומ' כום  
גדול מלה בלשון טורקי דוני : אנגלי' : וסמיה לא זכו בעיניו תרגומו ואנלי מרומא פי' המלאכים  
כקראים כלעז אנגילום : איבובותא : עיין בערך תמיא : אביגרון : וימי כשול ורקות או סממי'  
כלעז

כלען קווייטיטו דיקוויטובי : אברורגובוס : לשון יוכי הוא מלה מורכבת מן איך תראו שפיהו אוש  
ומן גיכוס שפיר ושו אשה כלומר שיש לו זכרות ונקבות : אברורגובוסיא : מורכב מן אברורגובי ומן  
לומוסיא ופירושו הכרת האנשים כלומר מנהג כוללת רעים וטובים : אבטיגורפין : גם זה לשון  
יוכי ופירושו תשובת הכתב ככל ד' פ"א : אבטיגוריקה : מורכב מן אבטי וטוסי : אבטיגורפין : גם זה לשון  
משפט והוא בעל דין שכתלו בעדני גורים : ובסוף כ"ד נריך לתקן : אבטיקיסר : סר ופקיס  
ש עומד במקום המלך : וכ"ד פ' כ"ג פ' י"ג תואר איבטאטור ולא כהיר כי זהו שלום מעלך אחר :  
אבטיקיקון : אומאנינו כלעו וכל דבר שלא נגמר באוליב קראו בן : איםקאטאות : במדרש רות  
פ"ג פ' מעתים קצבים ולשון לשון הוא מקרעו וכן במדרש איכה פסוק ג'מה יודעה ומתוכי הכונה  
כתב שם שקדים : איםקיפסטי : ה"ג ברוש מדרש קבלת וכדפוס בריך תקון ולשון יוכי הוא ופירו'  
מכוסה ולעריסה קורא בן סדרך לכסומה קובא כלעו : אורלוריקון : שם בסוף פסוק כל הכתלי'  
לשון יוכי ופירושו כולג משו כמו קמא וטעלם כלעו דאסקו ראו : איםטיגוריקון : כמו בגלדו  
וקוטי ופריסקורי : אפשויות : שם בפסוק כל הדברים פי וכו' ולשון לשון יוכי הוא לא הסקדים  
עוית לואו כדו טלא להוביל דבר מנוכה משו ודבר מנוכה כסוכה הכל : אבפילתיים : בסכמתו  
שם בפסוק איך ארץ לשון יוכי הוא מרכיב הדבור : אבטיגוביטורין : במדרש אסתר פ"ג ויחי כחור  
פ' כולד כבית המלך ולשון יוכי הוא : אסטרוביל : של דיימים יש משרים דיימים : סתמיות : ולא יכיר  
דא"כ היינו דיימים וכל הנוד של ברזל שחא מסככת הדימים : אספרה : במדרש רבה פ' ד' סוף  
אויספירא ומשור פ' כלסון עורקי טאקלא מין דלוג הוא שאדם הופך כל גופו ואם איך לומכמי מתגל  
ערומו וכן ארבע לדוד ולכן בזמן מיכל ואש שם כמו שהמיוק. אינו מתחזה להתגלות ולפניו אמו וכו'  
ומכאן אמה למד שלא היה דרכם ללבוש מכסמים וכן כראה מדאבטורין קרא לכתוב כהנים ופנה להם  
מכסמי כל לבנות כשר ערום : איםקריטורי : דעלמט לשון לשון הוא ופירושו שופרום ובסוף כלתים  
בעל ט"ס : אסטרוברילין : או אבטרוכלין הפוך לא פירושו ור"ל אפרושיא דאבוא ואינו אומ' לשון  
יוכי הוא פייכויס כלעו זכערכו : אל כבוד כך למדתי מפי דייאסקורידי וכו' והמנוקד וקובדא  
ובילמדו פ' כי תשא פ' מאן דהוא אכנים טובות וטוסי : איםטטיבת : כב"ר בפ' יוד ע' בעוב  
אלמחא ופי המלה עמודה : אוסירא : בקיערא כוזהר פ' וראו פ' קשר למין קשר : אסטמא  
באסטמא לפירולא בערכי כולאד בעורקי יליין כלעו איורי או אבארו חוסי כדולא דשליט כדולא :  
אסטרורגוס : מלה מורכבת מן אסטרו שהיא כלסון יוכי ככבוס ומן גוגוס שמירושו דעור וסם המוול  
כככבים : אסטמאבית : העירור הביאולא פירושו וכל שהיא לשון יוכי ששמו ר"ל עמוד : כמ"ס  
פ' ס' איסטעונו של עולם פי עמודו וכן איסטעוהא דלעיל פי המלה עמידה איך כלן משפוחי אשה  
פי עמידה עמה וסובלת : והאלף שביאש המונה מהפך העובלה כלומר שאין לה אודך אפוס כלל  
דיוספאניביאדה כלעו שאינה יכולה לסבול דבר : אספרו : כמעט שני פרקים : אספרה : בסף  
לשון יוכי הוא ופירושו לנכוס ועד היום המטבע שאלרין יון כסף עוכר קראו בן : אספתון  
בילמדו פ' מי שרה אחר המלך עשו לי אספתון לשון לשון הוא אוספתון חרש גדול : כסמות דכה פ' ש'  
פ' אספתון מרכות : אסור : לוקח לחורמו של מורע עיני מהסכתמי בערך כרע : אסקומילא  
במק פ' ג' לא בעבלא ולא באסקומילא פי העירור במין קערה קענה ומימה לראי הכי אמאו איך מוליכין  
בה לבו האכל ובלא מנאמי אסקומילא וכן כל וכן קראו כלסון רומי וכדעדי עולבא קועו כלסון עורקי  
זהו בפין מוכה של עין ואין לראות כי הוא בכל אחד של עין דק משני קנותו כעוסין זה על זה ויש  
מהם גדולים ולכן אסור : אסקורלוסיקא : דאורימא פי ראש בית המדרש כלסון יוכי קורין לכות  
המדרש אוסקולור : אסקופתה : כירושלמי השקלים דף ג' ובעבודת הסוף דף מ"א א"ל ישי משגוס  
אסקופתה בנו כהרא וכו' דפי האש והרגלים והריאה זכני מעוש הנקראים כלעו מוקדו קראים  
כלסון ונעמאל קאמא איסקויע ויבא אדם ת' הלך לרמון קקט : בנסר ושבוה : סיו וכסנפור : דכל לטוב

מעריך

כט

לקחתו ואמר לו רב אמר לך שאני אומר שכל שבעי כהר וכביא אחר של ככלה במקומו או שחא עיל  
החלומו : איסטטלין : שר שנים כלסון טורקי בגלר כנו : אסטטא : במילק בגלמלדנר  
קדושים פי דרך המלך כמו איסטטא : אסטטון : בכ"ר פי"ז ארטטון של כואפים פי"ח ולסון  
רומי הוא איטירני כמו ויניאיה ויטיאיה : בידו סוף תעניות איסטטא של פי חיל : בשמות רבה  
פ"טו איטירטוטין פי אנשי הנכא סולדארוס כלבו ועל יש סס בדפוס : כמדרש קהלת פסוק אצל לחתך  
יאסרדיוט פיר סולדארו : אסטא : בכ"ר פי"ז וניקרא דכה פ"ל טוב הלל אטיא וכו' כוסמא  
ימזכרת כדומ' לבעל הערוך וכל אמתא : אסטנים : פי"ח הערוך חס סולו אבסדעה זאנה  
יאקבלת כל דבר לראות דבר מאוס : ואני אומר כי פירוש זה אינו מתיישב בכל מקום כמו בל"פ ערסו  
פסחים ירוש' לביאטפים הוא כד היה אכיל בימאל לא היה אכיל בדמטא וכן הוה דתקן בימאל חס  
סיה כל זקן או אסמכי ממחין לו מחין וכו' פי"ח ספר כח ואלס דיליקארבו כלבו : אפכיות : משל  
לך פי כתיב קבלה כלבו סולדארו די יטייורה בערבי ונוול אסכי גדולה שער מחילה : אפן  
בפרק ג' דעבוד הירוש' בעל ראש גויה היה וכאפין הוה פי"ח בעל סהי פכודים בימיו חס היה כעין  
אכרות של אדם והיה קטן כבגדיו של אפנים : ודנמתאם במעבת כור דף ל"ג רחמי עגל כאפון  
בעשיר : ונידו דשבת דף א' דוכאפין כל וכאפון : וצין בימאל ירו דף מ"ג : איפטטא : פירש  
במדבר רבה פי"ח מעשה ולסון כלבו הוה וכלמלדנו פי המלשים שבו ושכוס הוה : איסטטלין : בכ"ר  
ס' וכלסון ויני הוה ופירשו איצרת סברית סביהם : אפיטטוקתיא : בכ"ר פי"ח עילא דאלכין  
עם ועקב אפי"ד דר טיהו ראוי לנדה סמול כסבינו כלומר אפי"ת לחס לא היה לו ככה כעו ורוק  
קמא כלסון יוני סמוליס : אפיטטו כלסון הוה וכלמלדנו כוהנים יוניס לנצור כמול ונצרו : וצ  
כי פיספי כלסון יוני אמונה וכסתין כלשאו אלף ותאמר אפיטטו והיה פירשו בפרק סוף לואמונה  
כלסון טורקי תואכמות : אפריא : בכ"ר פי"ח פי"ח חס פי"ח עיונה דפריא פי"ח ארית  
שפירות מכה ספולס מי סוס לו אונר טעים למכור לוקט מהם סופן ומראה לקוים וזה בקרא עיונה  
דפריא תואסטרה כלבו : ובעל יטה תואר פירש דוגמת המעט ושכוס הוה : אפוחיקון : כסו  
דכה פ"כ הכאן אין אקמין לה אפוחיקון פיר מקום קבוע בבית לאכול סס כמו אכוס שפוחין לטור  
ומור : אפתי בילמדה פ' ותמתין היה הדבור קורא מן השמים והן הולכין לאפתי שלו פירשו  
סעריך עבין מחנה ולא כהיר אלא פירשו לנמות עניו כהוה לאמריין כפרק ביבד מברכין ולא אמרין  
אלא באפתיא פי"ח וכל קוט דשיר השירים דף קעטו והסכינה תנא לאפתיא סלה פי"ח לקראתם  
וכמדרש סיר פסוק עד סהמך במטיבו ומובין לאפתיא של מלך פי"ח קראתו כמו אזאכתי : אפסתין  
כך הוה בערבי כלסון רומי אטיכנו וכמפרדי אכסובתיו : אפסתין : לבית כיד העבד כולמלדנו  
דפ"ג פי"ח כסר לסעודת ספרב : אי כמו מענות להנאה ולסון יוני הוה : אפיקריסין : אפיקריסין  
קרוכ הוה כלסון יוני פיקאמיו וכלבו קאמיו : אפוסין : גזירת מיתס : אפרודין : פירש  
כנסים כלסון יין פרוטא : אפרכוס כלסון ישמעאל באסס והוה מוסל על פיירות רבות וכלן  
כקראות אפרכיא שלו : אפרסטון כלבו כלמאמו בערבי כלמאן : אפירודין : פי"ח סא קטן  
תחת הרגלים רגלים יוניי פודין וכערוך כמוב פודין וטס הוה : אפתא : קרא במדראיכה קוד  
פירשה גיין פי"ח מבנות כהונה קיטי לרובין ואני אומר מיעה : אפוחיסים : כעשו לכה ניס במל  
סיר פסוק לסומתי לטון יוני הוה ופיכוכו מערות וקברות : אפייטרוס : כעשו רכה דל"ט פירוש  
דוסא כהמו פי"ח כויה באס כלסון יונייטרוס דוסא : אצוותא : אפה ליה חד אבו דפתיא פי"ח הערוך  
מבור ולא כהיר אלא עריכה מליה עים מרגס ובמא ארוטיך וכאנוותך וכפיסקא דויה בשלח אמרו  
כך הוה ימיב קמי תבורא אימיה אפיה והוה אכיל אימיה אפיה והוה אכיל עד לאכל כל אנומת דפתיא  
איפטטלין : באות ספא : אצטרה או מוסווה בערבי מטככה והוה מקוס גבוה מן הקרקע  
אצל : כפרק תמיד כשחט בין אצל לאכל ששין ארכע מאה גמלי דרשה פי הערוך פסוק הוה כד"ס  
תמלתו

יחלמו אנל וסופו אנל וכו' ואינו אומר לא כי אלא כ' פמוקים דמוים הם א' כסוף סו' חז' כסוף סימן ט'  
 זכין זה ליה מה פמוקים כמכין אדם . אקוביטין ברבות פ' ל' לטון ופי' הוא ופירושו מבינה כמו עד  
 שהמלך במשיכו . אקיא ברעואות דפרס מי סאחו כך הוא בערצו וכלעו אקניא . איקעטא  
 בויקרא רבה פ' פ' הטפה והסומר שלה ודכרי מ' הכל הם . אוקידא . דקופטרא בזוהר פ' ויחו פירו'  
 שרופת הכורת ש' בו ועל מרכז מיה . אקשיתון אפיכון במדרש איכה פסוק שמעו פי' הנה אומר  
 לישראל העזתם פניכם לחזור אנלי ואני גירסתי אתכם ומ' פ' העזתם פניכם כלפי האומן וזכנת הוא ?  
 ארכיברי יובים . בפיקסא דאיכה פי' שר הפריטים . ארכיאטרום . כשמות רבה פ' מ' פי' ראש הרופא'  
 ונדעשו ברוך מקון . ארכיטס . במדבר רבה פרשה ל' פי' גדול הסכנים ומקנות בהוכה חשב דהיינו  
 ארכילטסים ולא היא . אירסין . בפ' עקב פי' אכנסו וקנות . אירסנדי . מרין במוח חמוע במדר'  
 איכה פסוק נחמו נפשונו ה' כספר כתיבת יד פי' ועלשו סדה סהן ארכיניא ארסיות הן מרום והחומן  
 חומן כלומר כמו שאנו עשינו רעה כמה שפעענו ומרינו כך אמה הרעות כמה שלא שלת . ורבנן  
 דהבא סברי שאין ראוי לומר כן כלפי מעלה אלא אין דעובדין כוסיין למדיהן קסיין כלומר מי שמעשו  
 רעים אין הרע אלא לעצמו וחו' אמה לא שלת וכמה שיש לנו לבבול עובדי . ופי' בערוך ערך עלת'  
 ודבריה' מ' הכל וישלח לי על הילוי כו' ר'ל כמכונו להעלים ואפי' גלמי . אירסנדי . בג' . וקוואס  
 בימי פיקרו מוזהר ר' ל' כללם עם החומן ולכן ר'ל הוכירו ימ . ארכיטקסון . ראש הכתוב'  
 ארכיטקסון . פ' פ' כ' פי' היתה מואר גדול שבכבוש וס' כונו הוא . ארכי . במדרש חלים סימן  
 ג' ארכי שלו מקולקלת ובמדרש אסתר פ' א' ארכיין דג'ר פי' מקום המשפט כמו ערכאות שלהם .  
 ארכי . בירושלמי דג'לה דף ע' ד' כמזוהר בארכיים פי' דברי חמים בערבו תאריך . כריש מדרש רות  
 ארכיות ארכיות הן אין אחד מהם ככנס למין ארכי' של חפיון פי' חזוטים . בילמדנו ר' וילך ארכי' של  
 יהושע דוחק . ארבלא . פי' מכבר בלשון מקרא גדיל בערבי קרוי' או קרוי' בלעז . ארבלא  
 לטון ופי' וטורקי הוא פועל שכי' יום בערני פאעל . ארגליא . לטון ויפו הוא כל סבלים הגרובים  
 לאמה אמונת שהיה בקראים כן . ארגנטי . דכפא ארגנטיין מדהפי' הערוך כלי חסוד וכו' ופי'  
 אומר כי הנוסחא האמתית היא ארניטיורי ולטון רומי הוא והוא' סם כולל מינו כלים רבי' של כסף ושל  
 זהב וה' כירו סוף פיהא ובמדרש אסתר פסוק בסראומ' . ארדב סם מדה גדולה היא כארץ מנרים  
 עד היום ארדיכל הערוך לא פירושו אך כראה שבעה דעמו לדעת המפרשים נכאו ולא כהורא לי  
 דהא מדאחרון כסוף מניעא נכאי שמסר לארדיכל וכו' שמעינן דכנאי לחוד וארדיכל לחוד . ומו  
 דכ'ר על פסוק ונתעב אל לבו אר'ל על מי יס' לו להתרעס לא על הארדיכל ואי אמרת שהוא הכנאי  
 למה יתרעס עליו מה פעעו ומה טאטמו והלא הכנאי אינו עושה כלום מדעמו . וכל' שהוא הכנאי בלשון  
 עורקי מאינאר ובערבי מועמר והוא האומן לחסוד מחסבות לעשות ולמדר הכמים והסדר והאכסדר'  
 והעלויות וכותן שיעור לגונכהן ולרסנן לרומן ולעומקן ואין הכנאי עושיין דבר אלא על פני' ופירושו  
 ארדיכל מודד ארץ ארדי בערבי ארץ והוא קרו' ל' לטון הקדש' . כל כמו וכל בלש' עפר הארץ וכן דרך  
 האומן הזה שכל היום מופש כבוד אמת הכיין . ארטיים . בר' כ' כ' ארטיים לטון ארם של כחש  
 כלומר כמקשה ולא במדכ' . ארבל' כ' פ' והכחש הזה ערום כלי פתחן מארכלי וכו' כוסחא מוסב'  
 כדומה לבעל הערוך והנוסחא האמתית היא כלי פתחן הארכליים וכ' בג' ספרים כתיבת יד וכן הוא  
 בדפוס ופירושו כלי פתחן הבלים מעיר ארבל ככתוב בהושע בית ארבל ביום מלחמה . אורולוגין  
 מלה מורכבת מן אורא שפירושו שעה ומן לוגין שפירושו דכרים . ארם כמ' הערוך דרכ' פא' אול  
 ג'בי כומי למתב' חוביה אחר ליה טוב אערסא ימיב והוא כיה וכוא' מית אוימי סהדי אשכחיה דיתבי  
 אערסא אחר ליה אמת קטלמיה וכו' זה תימה גדול דאדרב' להך אחרו בפ' דכרבות טרב פא' כמ'  
 וכוהר ולא רנה לטוב וכו' ע' . ארמילום . פי' מהרוב עם ולטון ויבי' הוא והוא מלה מורכבת מן אירמו  
 שפירושו מהרוב ומן לאום שפירושו עם . והוא מלך ארמו' סיכסא אמאויכוו ככחון גדול ויחמום וא'

וכתבו ארומילאומי ודע כי האומילאודור העשירי קודם לזה של עתה הים בקרא ויכנילאום רוצה לומר  
 מכנס עם ארומילאודור בפי המקומות למקום ארומילאודור שהוא חסוכס בגיימות פי' חסוכס וחסא ולסון יוכי  
 הוא והערוך הכוזב ולא פירשו ונדפוס כתוב ארומילאודור בלתי וחסוכס הוא והערוך נדחים מפניו במקו  
 חסוכס וגם זה שנים ארורו בלתי פי' בלתי של עיר רודים כך מפורש במדרש שמואל פה ויבא בירוש  
 סוף מקובל שיש מעבודה כתוב ארורו ועם הוא וכל ארורו וכן בדרך למקו בפי הים קובא ובספלים  
 דף ח' וכמלה דף ע' אלת הארורו רודוס ארומילאודור פי' הערוך מעודה של יום בלתי וכן ואני  
 אומר מעודה של יום בלתי וכן יומא אבל ארומילאודור חס למעודה איך שיהיה ארומילאודור פי' הערוך  
 שלטון ואני ראיתי בירושלמי שם ה' הים ארומילאודור עשה אויך בארבעת עיני מעודה הוא בלתי וכן  
 ובקרא בן המספר של רומים לפי שהוא רמז מאד למעלה ומטה הרבה בבית אמת וכן ראוי שיבנה  
 סומע דת שיהיה למסוף ולקבל הכל ארומילאודור פי' הים קורא מין עייל קמי מלכא קלמי  
 ארומילאודור ארומילאודור כתב הערוך הוא ארומילאודור פי' הים קורא מין עייל קמי מלכא קלמי  
 על ראש גלגול ואני אומר אילו הים הדבר כן איך היה החכם הזה אמעפך מימהם יכנס ראשונה  
 עשירי שאלקפתא ארומילאודור כיון שהוא מחוכמה על ראש גלגול וכדפוס כתוב ארומילאודור כן כל עיקר  
 והוא בלתי וכן ראש השדים הוא המעלה ולפי שיהיו זרע מלוכה לכן קא מיבעיא ליה איש בשמות  
 דכתיב לך מ שנה שימש משה בכחונה גדולה שכאן ומשה איש האלהים ככתב ממש הכונה משמע איש  
 מיוחד מקריב אשה רים כיוסם ולא אקר כלום דאי הוה יליף לה משמעו איש היה מביא פסוק ואת  
 שדכרה וגו' ולא היה סוף לדברי הימים אלא מסיפיה דקרא יליף לה לכתוב כמו יקראו על שבעת הלוי  
 אלמא איהו גופיה בהן הוה ועיין ברפ' שמיכי רבה אשכרע כתב הערוך בושו בלתי והוא עץ לא  
 לכן ולא אדום בערכי קסם עכל ואני אומר איכו קסם כי הקסם אדום מאד עד שנובעים בו אדום  
 ובקרא בלתי בראש לפי שהוא אדום כגלגולת הקראת בראש אשתקד פי' הסכה שעברה ביוכי  
 פירמי בטורקי בולדור כע' עאם אל אויל אתכסא את כע' שמיכי רבה הוא יכהגמו על מות תרגם  
 עקובם אתכסא עולם שאין בו מות פי' הערוך לשון וין תבטיא מות עכ' ואמת אמר אלא שלל השלים  
 לפרט והיה ברין לומר עוד כי האלק שבראש הטיבם מהפך פירושה מן מות ללא מות והוה עלמות אל  
 מות ועיין זה הנכח במדרש שיר פסוק לרית שמכיך ובירוש דמלה דף ע' ב' ובמק' דף פ' ב' ושם כפל  
 עם וכריך למקו אתכסא והמתיה על בעל מתכות הכונה שאחר שכתב האמת ופי' הערוך כשה לבו  
 לשכונת א' שמונת כספר כתיבת יד והוא עצמו הודה שאין לו הכנה ואיכו יודע לו פירוש ועכ' אמר עליו  
 כי לא דבר רק הוא ואני אומר הכל וריק הוא ומש עוד כי הוא כתוב על קלף ישן כוסן טוב ויפה  
 אבי אומר אל תכתב אל מראיהו ובי לפי ויפי הספר ככתב הכוסמאות אין אלו אלא דברי רש הלל און  
 מלין תכתב רת האמת ומש עוד מוקמים אתכוון אבי אוממה יתכוון גלג' בבטי עינא ומה לבו ולבטי  
 דכתבא ודע כי עד חסם יש כפשו הרופאים מרקמת ששמה אתכסא לומר שחבלת מן המות  
 אתליתין פי' הערוך שרים ואני אומר לא כי אלא גבורים ועיין בילמדנו ר' פי' ויגש סבי אתליתין  
 תעוסין זה כוח אלו גבורים בלתי ובלשון טורקי גבוריקלר ונכר פי' ע' פי' ישה  
 קאר מזרת המלך ושכונת הוא

אות הבית

בלשון טורקי קורין לכרם כאל באר פי' הערוך וין מכונסל שהוא תמוך הרבה דאף על  
 גב דשתיחויא מיכיה מספר ליה חזייתא למרריס דחויא ואני אומר אש ידוב ששמה ממנו כמש  
 חליה למסוף על זה ומש רל וין מכונסל אין בו מאוס גלג' לומר שאין כמש שמה ממנו ולכן אמר  
 בירוש דתרומות דף ת' ד' מודים חכמים לראש כשראיהו כושר ברבש שאפור ושם מביא מצפה שאירש  
 לאפור

מעריך

לאסור. בייבוי בר איני כן קודו בני' לה' פי' העולם קורין רב בניו בית שנים כחורק ורם. אל ידע  
 טענות הוא וקוד בניו בית שנים קמחן כיון הוא בעורא. בביבוי במדרש איבה בעובדא דב  
 בוזבא ועלוב כתיבא דמדינתא פי' בכנסה דרף הכיבין שמונאון המים הנשפכין במדוינס ומתכות ההובס  
 פתח סככנס. כשער העור וזהו כנסו ואילו היה כן לא היה דרך לפסוקי ביודלי כל הנכנס לעיר דרך  
 השער כנסם אל זה שקה פי' השער סגור סיס און וינא ואין בא ועין כסוף תעמני' ירום. בבל במדר  
 שור פסוק אל' מראובי רומי גבלון פי' רומי כבלי על שם המים שהבואו ממכלל. בדרה ככל פי' לא  
 כדדיות קטנות על כדמתן כשביצית כפרס כלל גדול שבי אכל כותש הוא ומכנים לנודדים והוא בית  
 הקד קטן שמונאון בו השמן אכאן כדדיות קטנות בקנים קטנים להנא. בתוכס הרע שהוא שמן  
 ראש ועין מה שבתכתי כעריך דרך. ביבוי פי' אדום בערני וכיוכ' וכערוך וס' עם סכמות שרום  
 וכל שדום. וכן בסמוך שר של שמן כל' סד שמן. ומה שגורם הערוך ככל פי' ל' סביבד כיוא דספוס  
 באה וכנ' לא להיא ל' כי אין דרך לכבד את המלך כחמל דמילתא זוערמי טיא לגביה נאיוסו כבודו אלל  
 קלוננו וכן ספרים כתיבתי' לא גרמי מלת כיוא גם כדכות של דפוס ובילקוט לא גרמינן ל' וכן  
 עיקר. בדרה כר' תפלת השחר הואיל ומתן כחירותא כותים היא דמריבין מסבת עבדות יא' שאובו  
 מלשון עדום אלל מלשון עיריות שהיא המוכר שכל מיני הקרקעות והיינו דהכל קרי ל' במורקא.  
 בשם. כשמות רכס פי' ל' שבת הטטה פלוג שמתבעט עליו ה' כספר כתיב יד ופירשו בוער כלל  
 מלשון בוטוטי לכורא. בשם. בר' פ' אס איבין מכירין כוטמי כך שמו בערני והוא איבין גמינו  
 דגרי ירוק ועוין ממי שמן ובקרא שמן בוטם. תחת האלה תרגמו תחות בוטם. בשן. בטוס.  
 וסקדים פי' הערוך אוילאשס ואחרים פורשו פניוויס. ביבוי. כיוקרא רכס ספ' פי' מחכות כהונס  
 לשון או ואינו ובמלכו ר' דברי פי' המדעים כעקס ואינו לא עבין על ועוות הדק. בייבוי. במדר  
 דות ס' ל' לשון לעו הוא עבין שאון וקול המיית עם רב. בשש. פי' הערוך כעיתה כרגל ואני אומר  
 עבין הכאה ואפי' כיר. בייבוי ככל ר' פי' המייה היא וסודרת בייבוי היא ועשא כל כויא ופירשו  
 בוכה היא לכעלה ואומרת לו מלה אני ופס' יוסף. תיקשה לזכות. והרי זה על מ' שם לעל שית זוכת  
 ליוסף ונזרת לב לכעלה. ומתכות כהונס כתיב שית זוכה שנלמה לו ערותה ווי כבואת סקר כי אפילו  
 פזהי שבעות ופרונה שבוכות איבה מגלה ערותה למי שאינו חפץ בה. גם מ' שהיתה כהנת מכה  
 שגעון היא כבואת סקר. גם מ' המייה מלשון ויהם את מהסס הוא שבוט כי זה עבין המייה וזה עבין  
 מהימה וכדכות של דפוס יס ט' וכרין למתן כתיב היא ועשיא. בדרה פי' הערוך שר ואני אומר  
 לא כי לא פי' רץ כלשון טורקי אולאק וכן מוכח במדרש אמת פסוק והשמים כדת. בולדרים במדרש  
 קהלת פסוק ככל עת פי' רץ של יס כחמו השולח בים נורים וכבלי גומא על פני מים לכו מלאכו קלים  
 וגו'. ברוש או בלוד אלזכים מכסן תרגמו כלטוין כך שמש בערבו וכלשון רומי גואידי ובאיטאליא  
 הם מאלל חזירים וכתי' אדם אוכלין אותם כשעת הדחק. והיא קטטובא מדכרות והקסטכיא העוכה  
 בערבי' שאה בלוע. בול' בירוש' דסקלים דף כ' ג' כניסתא דבול' ונדרוש' לעבודה דף מ' ג' כלמא  
 דבול' פי' קוסטטעינה כקראת בולי כלשון יון. וכמו שעתה יס כמגרים בית הכנסת של עורקואה ובית  
 הכנסת של אכסמיום כך כומנס היה בעבריא בית הכנסת של קוסטטעינה. בוליוש. ככל פי' פלן  
 עמיר כעבדיה כוליעוס. דע כי עור המלוכ כקראת כלשון יון כולי קוסטטעווכויל ר' לעיר המלוכה  
 של קוסטטעוין אנדדיווכויל רנה לומר עיר המלוכה של אנדדיואטס וכן על זה כתיב שט היו קורין  
 לירושלם כולי' להיוחה עיר הגומלכה ומכנסם היה שהחשוכים והמשולים והגדולים יקראו כוליעים כי  
 לכבוד ולתפארת היו מיוחסים לעיר המלכה. ולא כל הרונה לעול את השם הזה יעול ואפילו שהיו  
 שוכן בירושלם הם לא שהיה בהסמכת השרי כמו שכוונתין כוונתאם שלא לכל אדם קורין ג' בעילאומי  
 בוליות בירוש' דשכועות סוף דף ל' כ' כוליות היו בדרום וכלן מרבו מפני שכועת שזו פי' עוירות  
 גדולות כפי המלכה. בול' בירוש' דמ' דף פ' א' כוונתין לכולי והא סודרן בעל ג' כולך פי' אס



קראוך ללכת בחברת חכמו ישראל וראשיהם לדבר מזה אל ומנעך מלכת אלף הירדן שהוא גבול ארץ  
 ישראל כלומר אפי' עד קנה הגבול לך : בולבום מלה מורכבת מן בו שפירושו שור ומן לימום שפירו'  
 גרון בלשון יין והוא כנוי לגרנך שאוכל יותר מדאי בלחוך השור : ברוצאות ברבות פ' שמינו פרק  
 יב הערוך הביאו ולא פירשו ומתכות בהונס כתב שמחות ואכי אומ' אלו היה כן היה הפס' אומר בהדיא  
 שמחות כמש' אח' שמחה וכו' אלף לשון יוכי הוא שפירושו עבודות ואכילות נשות ושם של גבאי הוא מלשון  
 בולמום ולפי שאין רוח המקום נוחה מהן קרו להו הכי : ברעם כירוש' דתרומוה דף מ'ו איש' א' היה  
 מואם כשר ככש פעם א' היה אוכל כשר שור ונא אחד ואמר לו של ככש הוא ואכתלעם ומית פי' כחאם  
 אסקו כלעז בערכי קרף : ומה הענין השאמש בכר' פ' כ' למלך שהיו לו אוניות בלוסין כמו בלעסין  
 עז מוכלעת : בדר' ככר' פ' כ' בריות של זהב לשון לעז הוא שפירושו כדורי' שם פרשה ח בלורין  
 פי' אכן מהם וכה : בן ירוש' פ' דמך בני דמכותא אפתת פי' המרחץ של איתיה העיר נפתת במועדי  
 בנפקין שלי כפ' קורח פי' טובתי וכבודי כיכופיניו כלעז : בבת שקמה בערכי גאמי וכוונת  
 סיקומרו : גם באיכה רבתי פסוק ותוכח שתימן כל בימי ובימי וכו' כוסחא משונעת היא וכספרי  
 הדפוס שמה מן כל פיטם וכן עיקר : בסיים במעשר שני דף כ"ה מ'מרך מוסיק בסיים פי' ייך ועשה  
 חומץ ודך סני כהור הוא : בסל' כהכהדרין ירוש' דף כ' ג' מלכא יתוב על כסילין ידיה שפירושו כסא  
 מלכותו : בסר' בשמות רכה פ' א' וניסר עליה פי' וכה כי' דכר יי' וכה תר' ומו' בסר' שם פ' ה' בוסרת  
 עליו פועל מן בוסר שמקה את השיבים : בסגיא' כשזא רבה פ' א' פי' טאפיטיש ולשון יסמעאל הוא  
 אי כמי לבוסים של נמר גרוע בערכי נוסע : בבריות ככר' פ' מ' פי' כלי מרחץ הכקרא בני : בוטיטא  
 בזהר פ' נו עמוד כ' כראה שהפה כקרא כן : וכלאה לי שהיא מלשון ערכי ושפירושו הכסוק : ביעתא  
 בויקרא רכה פ' א' פי' מתכות בהונס בכל רנוכו ואת כפשו ושבוש הוא כי אינו אלף תרגום כי' ש' אמר  
 שם לקעקע בינתם : בעל' כתב הערוך כי חוק הוא ממנו מכו לא באמר אלף ממנו וכי יכול אפילו  
 בעל הבית איכו יכול להוכיח את כליו משם : פי' מנו משמע מדירן ממנו דגש משמע כלפי למעלה וכו'  
 פכ' : ואכי אומר מש' מכו לא באמר אלף ממנו אם כך היה גורם בנמרא שלו כוסחא משונעת בודמכה לו  
 ואם הם דכרי ענמו כבודו במקומו מוכח כי אין הפרש בין ממנו שפירושו ממכהו כמו לא תאכל ממנו  
 ובין ממנו שפירושו ממנו כמו כי ענמת ממנו כי שכיס דגושים להודות על האות החסרה וככ' רש'  
 בסוטה דף ל"ה וזל' אין הפרש קריאה בין ממנו הכאמ' על ימיד שכתבדים עליו לממנו של רבי המדבר'  
 בעדם עכ' : והואיל ואכי בענין זה אודיעך כי גם מש' כילקוט בהנהגה על מ'ס המרגלים ליהושע ריש  
 קטועא ומלל פי' להכי קראו לו ראש קטועא לפי שמה קראו יהושע כלומר ראש שמו קטוע לפי שהיוד  
 אות קטועה היא עכ' והם דכרי הערוך בערך דש טבוש גדול הוא שהרי יהודה וישראל ושם ההויה מתחיל  
 ביוד ולכן הם כי לא להזכיר ירוש' זל' פי' שם בסוטה מי שראשו קטוע שאין לו בניים ליטול חלק בארץ  
 הוא ידבר בפנינו עכ' וזה כגון : ויותר כגון אנלי כי ראש קטוע היינו שחסר יוד משמו בו מולאטטריך  
 משה לקראו יהושע אתה למד שהיה חסר ראש שמו כוונת שהיה שמו הושע : בוצינא בזהר קורין כן  
 לבעמים ליסודא דבוקבא כמ' בפ' הכיוצין ואמרו לה על שמי פתילות ככר אחד : בוצינת בערכי אל  
 קאריב בערוקי סגדל כלעז אל בארקו או לה ברקא : בעל' צל' בפ' דכלאים הגבל והכננול אינם  
 כלאים כתב הערוך כירוש' כננול פגלגולה לשון ערכי כגון פיגלא עכ' : ולפי זה הגבל והכנן אינן  
 כלאים ולא כהירא לו וכירושלמי שלנו גרמי' פלגולה ואעפ' שאין יודע מהו כקוע מיהא בידך שאינו  
 כגון : והתויה על הערוך ש' פירוש חני מלה לבד' בצע בויקרא רכה פ' ו' כינע אמרת פשרה פשר  
 פי' הפשרה כקראת כינוע כדאמרינן מזה לכנוע : בר' הששי כתב הערוך הא דאמרינן בור וסירה  
 גרמו לאכבר סיהרג מפורס בירוש' פ' דפיאה ומ'ן דסוע שרנה שאול להשיב את דוד כי אמ' הכה כסלקת  
 הצפתת והמכית היה יכול להרגני וכיון שלא הרגני נדיק הוא ואין לרדפו' : אמר לו אכבר לא כי אלף  
 נפתת ומכית הפערים הלכו להביא מים מן הכור ושכחום שם ומנאס דוד ולקחם משם : אמר לו וככף  
 מעילי

ועיני מה תאמר בו. א"ל בארסה הוערת כלומר כסבך בקונים וכחתיך ומנאו דוד ולקחו משם עכ"ל  
 ואין דבריו אלה אלא מן המתמיהין כי במקומות הבוכרים וגם כרפ' אמור רבה ובילמדנו פ' חוקת לא כך  
 אמרו אלא כך היון שבאו למעגל אמר לו הלא תעבה אבכר בככף אחרת ובסורה הוערת חכית ונפחת  
 בסורה הוערו גם הם בממיהא עכ"ל. ומה על עמתיך איך אפשר שהעברים יולכו חכית המלך לבור  
 והלא חכית המלך מוקנה מחמת אוסור להשתמש בו איך כי חכית המלך איכה יונאה מידו לעול גם נפחת  
 המלך אין דרך להוליכה לבור למלאת רק ממלאין אותה מן הניגית שכחית. ועוד כי איך יאמר אנכר כן  
 והלא מולתא דעבידא לאיגלווי הוא כי ישאל המלך לבערים ויתבדה ויאחו: ברברנין ערכיים  
 שכמערב זהו מה שעיינו רואות בזמננו שהמערב בקרא כרכוריא אבל בעל יפה תואר ככר פ' מ"ב כת'  
 כי תוגרמא תרגום ירושלמי ברברוי מעש לועזי ק"י מעש כרכורי: בר פמיין בירושלמי ס"פ היה קורא  
 חממיה מד בר פמיין וכו' קרא רבה פ"ה הות ברמ פמיין פ' פחות חסר דעת: ברדל' מאה בורדל'ין  
 אתה לוקח פ' מכות: בורגן כרפ' נו וכס"פ בחוקותי פ' מ'מכות הכוכה בית קטן כעין עראוי ואכי אומ'  
 מוגל כערכי בורגא כלעא סורדא וסומרה בקרא בורגנרא: ברקין ברש ילמדנו פטסיהון אלו  
 ברקין לטון לעז ויובי הוא ופירו' מכסס: ברן בקדושין ירוש' דף ס"א ברזכות קשים פירו' גבורים  
 פווקים ולטון לעז הוא: ברית בירוש' לפיאה דף י"ט ב' הכות הן הן הדברים וכו' פ' לטון שבע' הוא  
 כמו העבודה המעון הזה האלהים: בית עלמ' בית שבו בוכין ומערות לקבור בומתים והוא ככות  
 פתיים: במי תאטיראות באות הסיון:

### אות הגימל

גב בירוש' דברפת דף ו' כ' הוה מניב ליה פ' היה עוכה ולטון ערכי הוא: גבאי במסכת דמאי דף  
 כ"ג חסר ובעשה גבאי פ' מוכס שוכה מכס המלך: גבר סיון' ככר פ' ס"ה אומר איכילאולאדו  
 כלעזו והוה איש שצור: גבר בס"פ קדושים בעלי גברין היו פ' מתכות כהונה גדולים ובעלי גבורה  
 ולא חנין שדעת רזל לומר שהאכר שלהם גדול והוה גדלי כשר דומה לזה בכבודות גברתן שהגיד שלו  
 ארין עד הארכובה ועיין בערוך ערך גבר: גד בירוש' דשבת דף ע"ו ד' כגרך מדלי ע"ם הוא וכו'  
 בגרך מלטון בא ג' ופי' כמולך וכו' וכתב יסור האש בממיהא: גד בכ"ר פ' לו אמר להון ואגיד להון פ'  
 דברים קשים כגידון דסייבו לענה ובעל יפה תואר פ' קשר או משך ולא כהיר וכו' ע"א ה"ג גדין ומרדן:  
 גר' גריות פ' הערוך הן היכדקוין עשה שאובלין הגמלים עכ"ל: וכירושלמי לפיאה ריש דף כ"א  
 משמע כמו שהן מין ירק. וזמ בירוש' וכן פירש' בכרכות דף כ"ט ב' ופי' הכדקוין כל' שהוא גר' גריו  
 היכדיא כלסון ויכו ועיין בפרק ככל מערבין ככלי ירוש' וכתב מטואלוו בדף תקס' עובי' כל המפטר'  
 מכדקוין טרופולו והוא פירש' לטו' דו אינינו: גודלת כרכות ס"פ מטורע פ' מתכות כהונה אומ'  
 ומגדלת המלכה וכבוש הוא אלא היא איבעריבאדריה כלעז תרגום מעשה עבות עובד גדילו גודלת  
 שיער של כסוי ועושה אותה גדילים וכן בס"פ ויחי: גורק גורקא דהכא וכירוש' סוף מסכת יט'  
 גולגוקין גודיה פיר' הערוך כסא ואכי אומר כמון בית קטן של עץ הוא וזמני' גדיו מלמטה יובאין שני  
 כלובנות של ארז ארוכים לשאת אותה בהם מלפניו ומאחוריו וככסאים ביכוס גמלים או פוסים או כני  
 אדם וכזמ' ויאתו באורי' כלעז אכרש או ליטינה בערכי מחאפה בערוקי טעטוראין וזוהי גלגוקיא  
 שאמרו בספרו קלד': גזר בירוש' דסוכה דף כ"ג סלין לגורא דר' אילא פיר' ברית מילה כפי' דמגלה  
 אול גזר: גזיב כמו כניב שבסמוך והיה ככויב כלדמה אותו ג' זב' סוין: גוזזטרא או כנוטר לטון  
 יוכי הוא ופיר' מגנה והוא כמו חדר קטן בולט מקיר הבית לחון וכו' חלונות לראות' מה שבשוק וכקרא  
 בערוקי שחכסין: גלב ככ"ר פ' לא גלבין דטיבור פ' יפה תואר מערובת של סתיכות צור ותמיה ל'  
 כי גלבין הוא פירושו חרבות ואיך יעורר חרבות מערובת. ואולם גלבין כמו תער הלגבים דיוחאקל

ג'זם דגוים ולא עבדו פי' הערוך מתקן ואני אומר שטעם ומפחד: ג'זים כ"כ פ"כ"ג נד' נדוד  
 יגודנו ג'זים אתי למג'זים יתהון ואיכון מג'זים ג'זים: ג'זים בשמות רבה פר ט' ט"ס נוסין פי' כ"כ  
 ג'זין ש"ל ואכרות כמ"ש בג'זין יתיב א"י ג'ז' ג'ז' ובספר כתיבת יד ג'רסי' תיכרות וז'סון רמיו הוא והכל  
 אחד ג'ז' ג'ז' ג'ז' המלך' ובמדרש אמתר פסוק הבראותו ששה ניסין: ג'ז' בג'ז' כמ"ד  
 קהלת פסוק מה שיהיה פי' צמר חשוב: ג'ז' ג'ז' ומיס מג'ז' ג'ז' פי' הערוך הכמתקין לאכילה' ואני אומר  
 לא כל הכמתקין לאכילה בקראין כן כי המרוננין ומלוחין בלא מים או השחורים ככתב' כל ג'ז' כרנן  
 וכמלכו בקראין ומיס כבושין לפי שדך לכוכשן באכנים והירוקין השלמין הכיתכין במים ומלח הן  
 הכקראין מג'ז' ג'ז' פי' בויי קולונטיים: ג'ז' ג'ז' אמר ליה אכבר מה את בעימך ג'ז' ג'ז' דדין בסירה  
 הוערת פי' הערוך צינית יאני אומר כי בר"פ אמור רבה ובירושלמי דמוטה דף י"ז כ' הירוסא היא ג'ז' ג'ז'  
 והוא מעבין זיל ג'ז' ג'ז' לאמך שפירושו השתבח אף כאן כך אמר אכבר לשאל מה אתה רוצה ומאמין כמה  
 שדוד מהלל ומשתבח כשקר אין הדבר כן אלא הכנף כסירים כאמרה וכקרה: ג'ז' ג'ז' ברבות ר"פ  
 מו לשון ערבי הוא ופירושו עב: ג'ז' ג'ז' דקירטא כוזהר פ' מיו שרה פי' כתיך כף הקלע בלומר הייתי  
 כע וכד בארן ולא היה לי מכות: ג'ז' ג'ז' במדרש אמתר פסוק והמן כדחף פי' משרת ההולך לרגלי  
 הסוס: ג'ז' ג'ז' בירוש' סוף יבמות אם הוסיף פי' כשהוסיף שטען ונח שאין דוח מנשבת כלל קורין לו  
 בערבי ג'ז' ג'ז' ובטורקי לומלכ' ובלעז קאלמא בוכאנה: ג'ז' ג'ז' או קלונסקין עיגול של פת כקיה  
 דוסקא בלעז וכיוכי קולונקיא: ג'ז' ג'ז' בלשון טורקי קייפי ובלעז מאכטה די פילוס' איסקיאואכא:  
 ג'ז' ג'ז' מלכות נרפת כקראת כן בלשון ג'ז' ג'ז' פראכטא בלעז: ג'ז' ג'ז' במדרש שיר קידם כחוט השני  
 הדא אתמא כד שעה שני היא עכדא ליה ג'ז' ג'ז' פי' ככיהו שיער שבתלשין מראשה פי' המסרק  
 בקראין ג'ז' ג'ז' או ירצה שהיא עושה עברה תלשין תלשין: הדא בוכאנה כד הוא לפי טכאות הוא עכד  
 ג'ז' ג'ז' בלשון פירו' הכר הזה כשהוא מאיר היטב הוא עושה שלהכיות גדולות לפי כמו לאכי בלשון יוכי  
 מאיר ומתכות כהוכה כתב שטוסים: ג'ז' ג'ז' במדרש אמתר ג'ז' והשתיה כדת אית דבעי מ'זים וכמתר כן  
 שמו פי' אכאל: ג'ז' ג'ז' ג'ז' ג'ז' לטון לעזו הוא ג'ז' ג'ז' ענין מספר ומסכון: ג'ז' ג'ז' כפ"ך דלמאי  
 הוא ג'ז' ג'ז' ובמסכת שקלים דף כ' עמוד ג'ז' ג'ז' ויקין פי' שם כהר כדאיתא כפ"ך דחולין רבי  
 עינכס כן יאיר פגע בג'ז' ג'ז' כהר' וכו' וזה הכהר הביא כדוד של יין וכסתפנאם יש לחוש ל'זין כסך  
 והורו שיכירו מוכרי היין היהודים קשריהם ואם יכירו ויאמרו שלכו הם כאמרים: ג'ז' ג'ז' כמסכת דרך  
 ארץ לא יבנה בפני חכירי פי' מוכרי רוח הרך הפה בלעז רוטאר ריגולדאר ובערבי ג'ז' ג'ז': ג'ז' ג'ז'  
 בג'ז' דף פ"ז פ"ט' והערוך יוכיכרי וקטיא לי כי הוכיכרי בכל הגמרא כקרא זכנביל וכל כממעז  
 ג'ז' ג'ז' בלעז איכ' ג'ז' ג'ז' כפרק כל כתיב ג'ז' ג'ז' כל הגמרא כקרא זכנביל וכל כממעז  
 פעור פי' מ'דל בלשון יוכי והוא כמו קסטר' ועיין לקמך בערך קסטר': ג'ז' ג'ז' במדרש איכ' פסוק היו  
 ג'ז' ג'ז' פי' שם עיר אכל כירא הקרוב לירושלם ודוגמתו שם בפסוק בלעז ומתכות כהוכה כתב שטוס:  
 ג'ז' ג'ז' שם פי' בערבי ג'ז' ג'ז' וקומורו והוא פרי השקמים: ג'ז' ג'ז' בשמות רבה פי' לא פירש  
 אדם שממכה על הכהר או על המכוע ועושהו יאורים ואזים ומדריך לבית כל אחד וא' ומתכות כהוכה  
 פי' כריכה ולא היא: ג'ז' ג'ז' בר"פ אמור רבה לאחד שטעל הגמ' וכו' מהמלך עד שלא הגיע למיתרין של  
 מהלך כגפן כיון שהגיע למיתרין שלו מהלך בקלמין: ר' ירמי' למרס המאמר הזה לפי' שלא ראינו בו  
 לראשונים דבר אמת וקודם אודיעך כי זאת הכוונת של מלת כגפן גם הערוך כתבה בסוף אות המס'  
 והוא האמתית ומוכה לא תזון: וכ"כ ר"פ כ' ובערוך ערך פנן יש כ"א ומשכמתא היא: ור"פ אחד שטעל  
 הגמ' וכו' עד שלא הגיע ליה אינו מראה שום שררה אלא מהלך כגפן פי' בראש כפוף כגפן הזאת שכפפ'  
 ואיכה יכולה לעמוד על עמוד א"ס לא יסתוכה בכלוככות ואעפ"כ ככתפת וכיון שכניע למקום ממלכתו  
 מהלך זקוף כמו קסה בג'ז' ג'ז' קלמין בלשון יוכי קסה למיתרין פירש' ענין בערך מרכוס אכל  
 כ"א לבית אוריו וזהו האמת ופירושו לכפר כי כפך בלשון יוכי אוריו וזה אעפ"כ שערך לא הגיע למדוכ'

אלו כיון שהגיע שמוך לכפר שבקנה גבולו מוד מתחיל להתקבץ בחשיבות ולהראות שררה ג' ביום לחגיגה דף ע"ג ג' מניח הוא פי' שכן: ביוקרא רכה פ' כ"ה אתמיה דמניתי: גרניר ג' דכרי' באמרו בגרניר כלעז רוקא רוקולא אורונה בירוש גרד' בכ"ר פ' ע"ט מרובין של גרודא פי' של יונס שאין בהם למלוכות של דבס: גרדום כריש מדרש רות פי' יחיד כמו גרודא וכן במד' איכה כל היום דוה לגרדום: גרד' בכשא רכה פ' י"ב דיבר גרדלייכו פי' של אומה הנק' קורדי הרי אררט טורי קרדו' גרובימן בשמות רכה פ' ט"ו לשון יוכי הוא ופי' שזו הכתיב ר"ל השטר ובעל מ"כ טעה ומלס טעומו בערוך' גורבא כירוש' דמגלה דף ע"ד כך סמה כיימי ובערבי והיא אמבטי טילא כלעז: גשוש של הפיכה בערבו מידיו או שרוט: גיררתו של פרעה במד' קהלת פסוק טוב ילד לא גזרתו וכן עיקר' גשש בכ"ר פ' כ"ז מתגזשים לפני המלך ובשמות רכה ר"פ כ"ח כמגשט עם המלכא ענין מלחמה שנים שממאכקי זה עם זה להפיל זה את זה אלגור' כלעז: ואלו הם האתליטין ספירטי לעיל' גת' בכ"ר פ' ע"א וכמדרש אמת פסוק ביום השדעי נתיית פי' מאכטיס כלעז כשים שאורגות מכסאות מכסה בערבי גת' וז' מאחורי הקוריים כלעז טילא שהיא שמי קורות בלח' בורכין הארוב ובאמת בורכין השמי ובעל יפה תאר פי' שדורות אחרי הגת ואורות אחרי קוריהן והכל שנוס: ובפ' מ"ע כלי קוריו' כלים מן נוחות עץ כמו כעאש ובארליס' וכיפה תאר פי' אורבים או גורות ולא כהיר' וכמדרש קהלת פסוק ושכאמי את הקיים כתעטף בכלי קוריים לבי שלא היו שנים בלום קורא להם כן ככתוב קוריהם לא יהיו לבגד ומתכו' כהוכה כתב שנוס ועיין לקמן ערך קוריים - גרדלי' עיין בערך יין' גותאמי במדרש איכה בעובדא דכן כוויבא אמר חד גותאמי אנא קטלמיה פי' בתי וכן הוא בהדוא כירוש' דתעמינו ומתכו' כהוכה פי' כמו גודא שפירושו חיל ושכוש הוא כו' במדרשי' כותמין ג' תחת כף כמו גיף ומא' כף ימא'

אות הרלת

**דיא** במדרש שיר פסוק דומה דודי ה"ג אמה אומר לנו דיאו דיאו את לבנן תחלה פי' אמה אומר לנו כואוראנו אומרים כוא אמה תחלה אלינו' דיאו מלשון באשר ידאש הכשר' דיאטיגמא ענינו גיורה ולפעמי' פירושו התראה' דאוטטיקום ביוקרא רכה פ' י"ט פי' שזש בעיכיו ולשון יוכי הוא ודכרי מ"כ שכוש כי מו שאיכו כשאר מהקור לא כשכיל כך ראשו ככפף וכן ב' כתיב' יד מנאמי ראומטיקום כריש ופירושו רומא דיואדו כלעז: דברבניות בסוף סנטור מקבנין גרנירי עכבים שכשרו מהנפכים דומין לכמוקים וכקראין בערבי דמדומן וכירוש' ד"ט דף ס"ד דמדמיו' טככר' בכ"ר ספ' ל"ד נבלין ליה אדמדמיו: ופי' הערוך פתמכין ולא כהיר' דשולמוס באות העית' דובשבין מפרס כירוש' פ"ק דחלה מליג'אלה פי' דבס וחלב כלשון יוכי' דגלום פטנרו' במדרש קהלת פסוק יס רעה חולה פי' פיסח ובעל פודגרא וזהו רעה חולה שזרמו כפולה וכן עני' וחולה וכן שפוס ורעב ומתכו' כהוכה לא הבין' דגלוס אלשון או יולג' כאיל פסח ודך סגו כהור הוא' דוד בכשא רכה פ' ע"ג ל'ודויא פי' מולעים ולשון ערבי הוא' דיותא כר"פ אמריות ה"ג וי' על ברס דיומא פי' השחורה ועיין בערוך ערך דיו' וכדפוס כתוב דירומא ופי' מתכות כהנה שזכורה והכל שכוש' דיויקבתא בכ"ר ספ' ע"ט פי' אכן יקרה יאכיעו כלעז: דיוסקום של לבנה בשמות רכה פ' ע"ג פי' גורתה: בכ"ר פי' דיוסקוסין כאיש פי' גורות: דבסמן באר שפרה שרים שהיתה הבאר כעשית לכל אהל ואלה דבסאומיו לשון יוכי הוא ופירושו מקובלת כלז' שהיא היתה הולכת להם בכ"ר פרשה ה' לדוכאיש פי' למקום שמקבלים והיינו דאמר בסמוך קבלונו' ובעל יפה תואר פי' לשון מהלכה ולא כהיר' כלל והתימה עליו א"ך לא הסגית כי רזל לעול' כיתבין דוכסין כוא אמר הדלת וכאן אחר הדלת יוד' גס' מ"ט שס דוכים קבלונו' שרים לא כהיר' מדלל אמרו דוכסין לא דוכי' רכה לומר מקומות כלומר אישיש' לו מקום ירוח' לבו וקבלנו' דובס'טשום לשון יוכי הוא ופירושו

במלך לשים ידברני ככ"פ ע' לשון זכרות מאגויש בלעז שאינם מתכניסין לשמש לאור הכר  
 זבעל ויהי תואר דמה פ"ה לפי שודלי לא יקט' זה בעיני יעקב ואין זה כלו' דאמ' לך יעקב מה נור' להקרי'  
 כ"כ לכבו' הכר בתחל' מתכניסין אותן לחל' לאו' האכזבו ואח"כ נשע מעט' הוא יכב' הכר' אח"כ שיבס' הספ'  
 ואמ' לה' את סכור דאנן דבוזי כלומ' וכי אבו מכוזין ומסודין על העיר' כמוכ' ואמי אומ' מ"ו אעפ' שר' ר'  
 היה רשע לא היה קור' ליבא' וליעקב ככוזין ומסודי' על העיר' ודלפקי' נטר' פ' מ"ג פי' מרים חמה ומ"כ כתי'  
 שבוט' : רלעת' יוכי' פי' הערוד קייקין ואמי אומ' דלע' ארוכ' והמנרי' עגולה' דלמיה בירוט' ככל סטופ'  
 דכרים מתחיל' דלמה כלומר אין זה מן הנמרא' אלא דכרים בעלמא' ופי' המלה דא' למה כמ"ג בבר' פר'  
 ב' תהו זה אדם הראשון שהיה ללמה ולא כלום . דבם ברוש ויקרא רבה בדיומוסיא' של מדינה פי'  
 רחוב העיר אי כמו מקו' המשפט : ונא' בדיומוס' בפיעור' דיומוסיות ומרחבאות בתי זיעה סודא' דירוש'  
 בלעזו . וכיפה תואר מפרש ברוש כ"ר דיומוסיות מרחבאות של חמין נוכעין ולא היא כי מה לי נוכעין מה  
 לי שאוכין סוף סוף הכל כקרא מרחץ . דיכוון בירוט' דמגלה דף ע"ב ובהוריות דף מ"ז פי' דאי איזון  
 וליטכא קלילא' הוא : דיבגים במדרש שיר קידס לכבתי פי' כח ולשון יוכי הוא' דובטיבא פי' מתכ'  
 סבס ולשון רשעי הוא ובלשון טורקי באחשיט' דיסקרין תיבה קטנה ויהי איתקרינו בלעזו . דעת'  
 בירוט' דכררים דף מ"א ב' מקלו' של ר' מאיר היתה בידי היא מלמדת לי דעת' : דיפלוטטר לשון יוכי  
 הוא ופירושו תיבה קטנה כפולה כי כן עושין לשמירה טובה של זהב וכסף ואכני' טובות תיבה כפולה  
 וכמה מעשולים : דופורין ככ"ר פי' אחת מנרשתו וכוונתה לו דופורין פי' שמי כמותות ואז' סס  
 בפ' הרבו עלי מואד מוהר פורטין ומחן פרא פורטין כלומ' כמותה ותוספ' ולשון יוכי הוא' דיפראצופא  
 בכ"ר פי' ש"ה פי' סלקים מכל' גד כמו דו פרנפין . דק' כמות בערוך שומן מדה דקה מן שומן ולמעלה  
 מדה נסה . ע"מ הוא וכל' תומן ופי' שמיכות' . ולכאורה כראה דקשיא דיוקא' דיוקא' דיוקא' דיוקא' ולא  
 היא אלא רישא' בלח וסיפא' ביבס' . עוד כמות סס דק בלעז מליא' . וכל' שהוא ע"מ וכל' טילא' . דוקני  
 במעשרות דף לא' כיעלת בדוקני פי' שכי קנים קשורים ואז' סס נור דוקנימ' . דיקיין פי' הערוך  
 עלבוך ואמי אומר לשון יוכי הוא ופירושו משפט בלעז ראזון בערבי חאק : דיקרטיס' בכ"ר הנחש  
 דוקרטיס' היה עומד כקפה פי' דיוקטשו בלשון לטין ישר וזוקף טיון בלעזו : דרגון המלאכים שומר  
 הקפה לא דם מהלכוין לפניו כדרגין פי' כמגן ונכה דרגא' בלעז וכן כתיב ונשא' הנכ' הולך לפניו דרגין  
 שלו כדרגתו : דוריות בכ"ר ספ' פ"ה זה משלח לזה כותבות וזה משלח לזה דוריות פי' כותבות ממרים  
 לחים בערבי באלה דוריות ממרים ויבשים וקשים . בכ"ר כ"ג דוריות לעולם פי' קיום ולשון לעז הוא'  
 ועבין אחר כשמות רבה פר' דוראות של עטרות פי' עורים' דורבסיות' כפסקא' דויהי כתי' הלי"ג  
 וביולמכו ר"ב בא' פי' מורסות ולשון יוכי הוא והערוך הביאו בערך דלמוס' ופי' דבר והיינו הא' כי הדבר  
 מורסא' הוא' . דרובום פי' הערוך רחכה גדולה בלשון יון ואמי אומר לא' כי לא' דרך בלשון יון : בכ"ר  
 פי' מ"ח דרומיטום אהל ארוך כדרך ולא עגול . דרמסקין בלשון יוכי דמסקינא' כקרא' כן לפי שמתלה  
 היבוא' מלמשק ובלשון ספרדי סירגואילם הן פוכוני' . דרום ארץ יסודה' כקרא' כן במשבו' ובמדרשי'  
 דררא' דמוכא' פי' הפסד בערבי דורורא' בלשון טורקי זא' רר' : דרך גדר דרכי בגויה סס במדרש  
 איכה כתיב בעל' מ"כ כל המעשים האלו להורות שבזמן ההכלמה היו ממרים אורמות בסויעת' דשמיא'  
 וכו' . ולא' נהיר' כ"ל בכל עת עושה הקפה כס' לכל' איש ואשה בכל יום תמיד אלא דרבים קדרים היו  
 להם ידועים ועתה כשכחו' . וואמר שכתבתי זה מצאתי שהסכמתי לאמת כי כן ארזל' בירוט' דמעשר שבי'  
 דף כ"ו מחילות היו ונבגו' הה' גדר דרכי בגויה כתיבתי עוש' . והתימה על החכם הנז' שאמר שהגים  
 המדרש מן הירוט' הזה איך על זה לא פקח עיניו . דרך כרמים בכ"ר ר"ב כח רזל' דכרו כאן בלשון  
 בקיס ככתו' ותבחר לשון ערומים והכני מרקיב הביאור משע' . דע' כי זרע' האשה אודס' כקרא' יון ודור  
 סמכול היו באים על נשים שלא כדרכה וזהו לא יפכה דרך כרמים שלא היו רוצי' ערי' בטון . ונכה מנין  
 מ"ג עוד סס טין שורומס' ויבאו שהיו עושין להם כדריות קטנות כי מקום טלא' כדרכה קטון ממקום

# מעריך

כדרכה ואפי' אם יקנים דרכו שהוא כדרכה וינמאן שלא שמו יין כלומר לא הולירו כניס כי לא קומה  
בוכמן אלא להנאתו. ונהירו פירו' שפסוקן שמן ראש. בדדיות פירשתי בלות הנית. ודברי ממנו  
בהוכנה הכל ורמי'. רדצין פירש הערוך קבילא ובערבי דרנן ואני אומר בימומו הוא דרנן והקבילא  
בערבי קרפה ועיין בערך ונביל. דשתן גבן בירוש' סוף פירא' פי' ככר יש לנו להנא' כל השב'  
ואין אנו נריכין עוד נדקה. דוגמטרין שלו כילמדנו הפפוקי' פי' דוגמתו ודומה לו.

## אות הרא

**הוגין** של ספוכה הערוך לא פירשו וכל' שהוא הטיוון שמדריך הספוכה כהונן: ויפה מואר  
ואפי' פ' אכקורא ואין כל' מדאמרי' כב' ר' פ' תורן ממקום אחד וסוגן ממקום אחר  
אלמא זה וזה עין הוא. הדין כב' פ' להדין ימא מפרש ביפה מואר לוח. ואני אומר לאומן וס'  
זהו לשון ערבי. הדרוקן הוא חולי' השקנו אירופוסיא' בלעו. הדרבון גפ' כי תנא כתב מ'כ' פי'  
הערוך שומר וזה עדות שקר וכל' פירשוו כמו דרקון וגם הוא מין כחש אך לא כ'כ' רע. ועוד כל' שעכוב'  
הוא הכקנה והוא יותר רעה מן הדרקון שנו' הזכר. הנדבי בערבי הינדכא בלע' אינדיויא'. בלשון  
משכה עולטין. הנדקי במדרש קהל' פסוק עשיתי לי שולח להכדי' פי' אינדיויא'. הנבייה בברכו'  
ירוש' דף ד' פ' שוש מה הכוונה פי' הפסד וכזן ועיין ערך ככה. הוגניסין שלו כב' פ' פ' פי' שאכ'  
מיוחס וזהו כמו אונגוסין שפירשתי בלות האלף וביפה מואר מפרש עכסמי מלכות וס'כוס הוא  
הבבק בפרק ג' לזכ' הגזול פירון בלעו. הארים כב' פ' פי' כועט מרוב טוב בערבי באטרין.  
הקף ב'ט' אין מקויון שמו חכיות פי' מקרנין זו לזו. בילמדנו ס' וילך אמר הק' בה למטה הקף שמו  
דגלין זו לזו פי' הקרב. הדרופני בערבי דעלא כספרדי אדילפא בלעו אולי' אכדנו. הרנפתא  
בערבי עקר קרמא בלעו פירערו או פליטרו. הרמינו פי' ארמיכא פ' אראמן. הרמכותא  
דמלכא האגלות כקרא כן. היתר כב' פ' פ' ק' אזורי מתמיהה המירו קשרי כתפומיהם המינו  
אמתתה פי' כהן בעל' מהמפסטי' להיותם בלמי בקיאים נמחה הערביים. בעל יפה מאר סמר דכרי  
מיו שקדמהו והוא כתב שהוא דרך אכילות להמיר האזור גם התרת קשרי כתפומיהם דנה לומר שהלכו  
חלוני בתף. ואני אומר כי התרת האזור לא מוכיבו שיהיה דרך אכילות ומ'ש שהלכו חלוני בתף אילו היה  
זה היה אומ' בתפומיהם חלנו ועוד דא' אכל נמור עשו וכונת ר'ל' להמיעט חסדים חכומים. ועתה  
דע כי דרך הערביים להנביה בנדיהם באזור כשעת מלאכה ולכן אלו שלשנו בנדיהם לכבודו. גם  
שקנהם לנשות בני ירוס לחלוקיהם רחבי' וארכוב' מואר וכשעת מלאכה מנכהין אותן וקושרין ונכזו  
באחורי כתפומיהן ועתה המירוס ושלשום לכבודו.

## אות הווא

**ואלי** לא ואלי' לשון לעו הוא איכנו סוה. ואבו כהוריות דף מ' פי' ואן הוא. זו בירוש'  
דמסכהדרין דף כ' טו ו אמר ליה פי' הוא וליסכא קבילא הוא. ור'א ירפאו למלח  
כימנו בשקלים דף כ' כתיב וכרעאו המים ואת אמר ולא ירפאו ומשני מקום הוא ששמו לא ירפאו. פי'  
ואו של ולא הוסקה להם.

## אות הוין

בילמדנו פי' כי תנא ובשםקא דוכור למוני לעכא טבמיה פי' שלשם. כב' פ' פי' כ' כ' דהוה קאים  
ולכיש

מלכות וגו' בליליא' הערוך הביאו ולא פירשו ויח' מלכותו ויח' מעלתו והכל שבו שהיה כל אדם כמו לכות  
 לכותו ומעלתו ועוד כ"ל ה' לכות ולא המעל בקרא וגו' והאמת כי כוסחא מביבשת כודמשה לבעל  
 הערוך ואינו מנאמי בפער כתיבת יד זייכוי וזהו האמת ולכן האורחין היו בוטחין בו וזה זהויה הלב  
 עיניו בנחות' בפירוקי סיכלות גאוס וזייכוי' כרבות ר"פ אחרי מות ר' לוי הוה נוח להון אלילא גירסת  
 הערוך והייכויא ופירושו שמחם ככל עת איכבראידוס כלעו' ובכחות הילד זייקן לקטלא' ומוס  
 העיניו כל שמוח דעמו עליו והערוך פ'ימלסון ולא יוח הפסד ולא כירא לי' זייטויטום הערוך לא  
 פירסו וכל' כבר ר"פ לא זייטויטום וכן עיקר ולסון יוכי הוא ופי' סאל כלקה כלעו פידיכטיט או מיידיקו  
 בערבי שאטו והרי זה הפך יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתויתן לו לאשה' וכיפה תואר פ'ימלסון  
 מהחיים ולא כהיר' זין' דלא לימטי ליה זייכויא פ'י הפסד ולסון עורקו הוא' ועיניו אחר במדבר רבה  
 פ'יא דהוה אויין בהו פ'י הדידים היו לטלמה ככלי זין להגן עליו ומתכות כהונה כתב שבו' במדרש שיר  
 פסוק כמעט שעברתי ויזין בולע זין פ'י כרזל מחסית כרזל ומכ' כתב שבו' בשמות רבה פ' מה זיכאות  
 פ'י מ'כ בשם הערוך קבורות' ואינו אומר לא פ'י כן הערוך אלא זוכי וזכס וזכר אבל זיכאות הן כלי זין  
 וכן מוכח שם במקום' זייכיות' לסון יוכי הוא ופירושו הפסדות' מזממין ת"ל דיכרין מפסדין'  
 זומן' של נבעיש בלסון יוכי קורין למרס זומי' זמורה' הנמון וכעל זמורה פיר' שטרט ומוסל זמרה  
 נשכט' זמרה' בריש מדרש איכה כל דומר זמרה לא' עייל באודותיה דקרא פ'י כל מה שהמסור למסור  
 איכו בכנס באזני החופר בקרא כי הוא טרוד בעבודה קשה' כל דומר זמרה ברא טפשא לא שמע פיר'  
 כל מה שבעל זמורה מלקה לכן טפשא איכו מועיל בכתוב אם תכתוש אתה אויל במכתש וגו' ומכתש הכתוב'  
 קשב שהכל עיניו אחד ולא הוא' והערוך גרים המרקד ולא כהיר כי אדרבא המרקד על פי' הומר הוא  
 מרקד' זמרגדין' איזמיראלדה כלעו וכלסון עורקי זמרוט' היאפטדה' זמורין' כ"ר פ'יה פירוש  
 עיניו זולנין דמעוהו במו הזמורה' וכעל יפה תואר פירש אדומות ולא כהיר' זובין' כ"ר ס' פ'ת  
 זואין בערבי דילגי בטורקי גווי כלעו' זכק' בשמות רבה פ'ו זיכקתם את כבי פ'י הודת את רירס  
 מחמת תלוה כמו כתיבת שמת הייכוס' זוסשא' במדבר רבה ס' ד' פ'י תורה פחותה של נגד או של  
 עור ולסון יוכי הוא כמו גופטרא' זקט' בזוה' פ'י תרו פסוק ומשה עלה זקייטא זקייטא וי' לזימיה פ'י רע  
 סמול ודומה לו במדרש קבלת פסוק ומנאמי אני ומזקייטא בתייהון' זקת' תרגום דרכבות זקמין  
 בערבי זקייטו כלעו גיכמון והוא מטה שמוכין בו מסמר קטן ועוקבין כו הבהמות' זיר' שלש' יורין  
 הן של מוכח של שלמן של ארון פ'י בערות' כרבות פ'י תרו עומדין' כזרה' מלסון זה זכס כתיב מכה  
 הוא שכיב שלממיה זה עס זה רושמיין עגולה בארץ והכזרה מתוכה מתחייב מיתה' זרבא' וכוטכא  
 בויקרא רבה פרשת יח' פירוש קיא ושלאול:

אותהחית

אב' ככדרים ירוש' דף מ' ח' כתיבה עליו כת קטנה שכא' מסכדריין גדולה שכח' מביב לפניו עד לאת'  
 לא ישר בעיני פ'י הערוך וכל' פ'י עד מאד תרגום מאד לחדא' ואחר ימים מנאמי כדכרי בתוספות'  
 חבט' חבט' חבט' כ"ר פ'ו פ'י המוכה אחר למכה הכבי כרונכך והערוך פירש להפך ולא כהיר'  
 מנרכתא חבישא ליה פ'י הערוך בכרית וגם זה לא כהיר שאילו היה כן כמו שכתבה בעל הגמרא כיס  
 יודע היה לכתבה בכין' ורש' אל פ'י זכות העיר וגם ליה קשה וכי כל הזכות שם א'ו' להן' וכל' פירוש  
 שפחות שמכה בארץ ישמעאל רוב הקוכים שפחות קורין להן מוכרא שר' מוכרכת לסימן טוב'  
 חבל' מוכרי פ'י שכעשה מן סיבון של דלן' חבר' שהעניו הסורענות בריש ויקרא רבה פ'י קרי ביש'  
 עכר חית מתחלף בעין' ומתכות כהונה פ'י קרי ביה הבר בהא ואח' כפל בדומק אחר ולא כהיר'  
 חגר' מתכוו כנגדה כ"ר פ'י פ'י התאמן להתפלל עליה' חבש' חכוסין פ'י הערוך קודמוי כלעו  
 והס

הנה הנקראים בשלשון פחדו ומחבלינות ובערכו מפרגל וכו' עי' אלו בקראים פרושין וכו' הם הערוך  
 עצמו ובכתובות דף ס' פרש' חבוסא קורבין ולא ידעתי מהו וכל שהוא עם וכל קודוויים בין פרש'  
 צביה דף ב'ו' כ'מנ' כל שמס' ראיה שאינן קודוויי כי הם אינם רעים לחלב כי הם פרי טוב וכתב בן  
 סיניא כי בגולה לשמח ולחוק הלכ והוא זין' ונפ'ק' דכלאים בתבוא רמ' ור'על' פרושין הן חבושין קידוכן  
 בעלנו ורש' כתב שזה אי אפשר וכו' חזק בירוש' פ' היה קורא ר' יוחנן בסיתוא דהוה חוץ רישיה הוה  
 לביט מריוהו פ' מפילין של יד ושל ראש ברם בקייטא ללא הוה חוץ רישיה לא הוה לביט לא דארעו'  
 ע'כ' רובי לפרס המאמר הזה לפי שראיתי שבעלם אחת הדבנתו מואונו עול ואעתיק כאן מה ששאלו  
 להרשב"א ול' וטעיהו כי לא כדפס': שאלת' על מש' אכיל להלכה ולא למעשה דתפילין של ראש מותר  
 להניחן על הכובע ועל הנגדים שבראש ועל זה הבאתי ראיות' ואמרת שמאנת מקום ציון כנגד זה  
 מש' בירוש' פירק היה קורא רבי יוחנן בסיתוא וכו' ואם איתא אף בקייטא הוה מני' לביטוי על הנגד  
 ששל הראש ואף היה מובטל מנהו א' לכל שיש לו שתייהן כריך להניח שתייהן: תשובה ממחתי ירו'  
 זה בדקמי אחר הנוסחאות ושלמתי חוץ למדינה כי הייתי סבור שהיתה הכינסא בהפך בסתוא דהוה  
 הלוי רישיה לא מחא אלא דררשיה ולומר שהיה ראשו הלוי ומתירא מן הקור אס' יגלבו ומיכה דכריך  
 להניחו על הראש ממש ויקשה לדברי אבל בכל הנוסחאות מלתיה כמו שכתב ואין ממ' קושי' לדברי  
 אלא קרוב לראיה והוא שבסתיין היה ראשו חוץ וכל שמכיס על הראש אין ראשו מתחמם בין שישיים על  
 הנגד מפני הקור בין שישיים על הראש ממש שאל לא היה מושג לקור אבל בקייטא היה ראשו הלוי  
 מפני החום ואפי' ישיים על הראש ממש היה ראשו מתחמם מפני שהם כדסקין על הראש וכו' אם ישיים  
 על הכובע שהם כדסקין על הנגד ודוחקין את הנגד שעל הראש ומתחמ' ביותר ותפילין אינן מצביין  
 זה את זה ואפי' כשי' לו כדאיתא בגמרא עכ"ל והאי אפשר להעמידה חדא כי חלילה לו לרבי יוחנן  
 לבעל מנות מפילין בבכה קלה כזו ומה חיים מחממין התפילין את הראש והם קטנים כאגוז ולמרבה  
 בבינה ואדרבה כראיה שהם מקררין כי אינם של כמר אלא של צור' ועוד כי בירוש' מוכח דחוץ רישיה  
 אינו ר' הראש חוץ כזו ש' הרש' בא' ואדרב' ר' ההפך דגרמין בפרק ערכי פתחין ר' יונה שמי' ד' ביסו'  
 דליל פסח וחוק רישיה עד עצרת פי קושר ראשו מחמת כאב' ובכרבות דף ה' ד' פלוגי הכהן בד'  
 הוה תיש' הוה חוץ רישיה פי כשהיה מולג היה קושר ראשו כדי שיכירו הקהל שהוא חול' ולא יכול לטא'  
 את כפו אלמא חוץ רישיה חולטא הוא' וקודם שאכתוב דעתי אני כריך להעתיק כאן לשון א' שאמר  
 שם בירושלמי' היה קורא בסמוך בסוף הלשון דלעיל וזל' אבו לא וכו' לכל הכבוד הזה לא ע' ששמרנו  
 מנתינו שלקב' והאמן בעיין מבעל' מנותא מינ' עכ' מכאן למדנו כי ביוס' השם לא היו יכולין  
 לקיים המנות מפני חמת החמוץ ובהו יבן המאמר דלעיל כי רבי יוחנן במורף שהיה קושר ראשו מפני  
 הנייה היה לו תחבולה להניח גם של ראש כי היה מניחה תחת הכניף או הסודר ולא היתה כראית לטוס'  
 אדם אבל בקין שלא היה קושר ראשו לא היה לו שום תחבולה להניח של ראש ואז לא היה מוכיח אלא של  
 יד שלבשויו מכסין עליה וזה דוקא בשוק אבל בביתו ודאי שאפי' בקין היה מוכיח שתייהן וזה הפי' כפתור  
 ופרח ואמת ויבוי' ודע כי במק' לזה מקשה שם בירוש' ואיכו אסור משום ערוה בתמיאה ומשני אמר ר'  
 חייא אשיקרסין היה ל' בש' מפניו פי' לפי שאמרנו שהיה ר' יוחנן לובש תפלה של יד תחת הלבוש' קס' ד'  
 על שברא ממש ולכן מקס' ואיכו אסור משום ערוה ומשני שהחליק היה בין התפילין לבשרו' ולפי זה אינו  
 טועין בזה שמכיון אוחזן על הבשר ממש' ולפי דרכו למדנו שח' כביט יוסף ב'ח' סימן כל' ריש' דף  
 כ' ד' בזה הלשון ויש אומרים ומביאין ראיה מרבי יוחנן ללא הוה מוכח תפילין בסיתוא מפני הקרירות וכו'  
 עד הוה מוכח בו הקרירות ומשום הכן לא הוה מוכח להו' בסתוא אף כראיה דאלדרכה בסיתוא הוה מוכח  
 מרובו כל' היום ואפי' בשוק כאלו ר' ועיין בערך ערך הגרמי ותו לא מדי' הדא עקמא להן מברי  
 בכ' ד' ער' פי' הכנה הוהת למה ככרא כי האדם למלאכי כנה לאשה חדא כמו הדא' הו' כסמו' רכה  
 ב' פ' באותה ענה חיה דוד כתב מתנות הכונה והוא עצמו בא' שם ולא ארובו ואפי' אומר זו כבוא' סקר



אילו היש כן היה הוא עצמו ממלל. היו שתחון כבר פט'ה פי' מפנה אותם. חכמית כבר פר'  
 זע פי' היכוך ומין שמין הוא בלעז קומיוון ולשון רומי פרודיעו. והערך גרים אכבית ולא פירשו.  
 וגם אבי כשני ספרים במיכת יד מנאמי אכבית וזה מסכים למש' בפסוק עוד כל ימי הארץ קור וחוס  
 חמה ועבבית וכן בפסוק שם על שכמה ואת הולד ככנסה בו חמה ועבבית כי שיה הוא באלף כמו  
 בעין. אך קשיא לי איך פירשו קור חמה שזה דבר בהפכו ולא מסתבר לומר שכשנא' לפדש סיבה הסדר  
 והכה כמו שקור וחוס הם שני הפכים כן חמה ועבבית כראה שהם שני הפכי' וידוע פי' כ' תלויים הפכיים  
 כמו ויכורא ועקרבא היא מלת' דלא שכחא ולא קשה אך אמרו על ישמעאל שכנסה בו חמה ועבבית  
 לכן כל' כי חמה ועבבית הם שחפת וקדמת פיוסוים בלעז' ובספרי הרופאים עינה שכך מכהנה  
 שמקלים הקור ואמרו כי הקדמת. ואחר שכתבתי זה מנאמי שכיונתי לאמת כי כן ארזל בילמדנו קור  
 וחוס תהיו ממיסרין בשחפת ובקדמת. והסתא דאמינן להכי לומר בו חמה הוא חולי' של קרינות על  
 בני כהור יתורף לכו קוסוא גדולה במסכת עבודה. סוף דף כ"ח שאמרו שם נמוך לחמה ופדש' שהכין  
 קר וכן פירש גם הערוך בערך חס וקשה שכל הרופאים כתבו שהוא חס וכן עיכמו דואות שיש מהם  
 חמים וחריפים שכמעט שורפין הפה ואיך אמר' נכוין לחמה אלמא חמה חולי קר הוא כאמור. ובערך  
 הלך גרים הערוך חמה לחמה. חלחול' היה ככנס בהם בילמדנו ספ' משפטים פירו' שלשול ורפיון  
 בקבים כיון ומתחלחל המלכס. חל' בניטין דף מ' כי היכי דליחול אדמוס פי' אחר שיחול על דמו  
 בן פרש' והוא האמת ולשון ישמעאל הוא שיעשה דמו חלל פי' מיתר. חל' בשמות רבה פ' מ' ויחל  
 משה עשה את המר מתוך פי' מתוך בערך הלום. חול' שם פי' ז' עשית הקדש חול' פי' ומתכות הכוכה  
 יתרו שהוא קדש עשיתו חול' ושבוש הוא אלף לפני מלכים ר' לפני הקנה ואתה אמרת לפני פרעה.  
 ויבדלו למו דשבת דף י' ד' סוכן של מילה עושה לה חולה ומכילה פי' שורה של אכסים חל' ג' גרות  
 בערבי בקל בלעז' וירדל' אגאש אד' ירכא גראסא. חולד' קומא דר' ג' בלעז' וכלשון יומי נופיא  
 ודורה במדרש שיר' פ' נביא ופסחמה כך הדוה שכמו' ועברו בני ישראל פירו' פסוק הוא בעזרא סימן ג'  
 ומסיים בחדוה ומתכות הכוכה ואות אמת טעו. חל' במדרש קהלת פסוק וגם אז רעה חולה היך  
 מה דאמא בחל'טיון וכו' ענינו בעזר ורויך לבמרי בהל'ט. והערך הביאו ולא פירשו ובוה טעה בעל  
 מ' כי פירש במאכלים דקים ושבוש הוא. גם בעל יפה תאר כבר פר' מ' פי' כחטיפה או בריתחין והכל  
 שבוש. שם חולטיות פי' רומת' וכבר רפ' כל חל'טיון פי' מימי תכסיליון של קימ' וכדפוס כתו' חל'טיון  
 והר' פי' פירות גיוסר ושבוש הוא. חל'ף שם פי' מט' חל'ף סדרה פי' בריכה קטנה באמצע הבית  
 בערבי פאסקיוא. וביפה תואר ראיתי פי' שכראה כבואי ואל קבלה כקבל ואם לאו נקשה שלדבריו  
 היל' סדרה דחולפו ומו שזה עול גדול וכי לפי שכלו המים יאכד זה זכותו ותו שלא ראינו עריבה ממין  
 עזב מעולם חולפו דומא בערבי כליל בלעז' רומירו רומריכו רומיו: חל'ק בריש מדרש איבה אומרין  
 אלנו לאלו כמה שנים את בעי מחו והוא אומר בחלוקא דיהודאי דשבתא. פי' בעל מתכות כהוכה כמה  
 שנים אתה ברין ללקות ומשיכ בחלוק' של שבת של היהודים שברין ככום גדול. ושבוש הוא הדא כי איך  
 אדם שואל למבירו שאלה כזו. ועוד כי מ'ט' שחלוק של שבת ברין ככום גדול אדרבה אינו ברין ככום  
 כלל כי הוא נקי וטהור. אלא הכי פירושה כמה שנים אתה רונה לחיות והוא משיכ בחלוק' של שבת של  
 היהודי שכיון שאינו לוכסה אלא משבת לשבת היא מתקיימת שנים רבות. עוד שם ומכיוסין את הגמל  
 לטויט' אריות שלהם והחלוקין שלו עליו והם אומרון אלנו לאלו על מה זה מתאבל וכו' פי' מתכות הכוכה  
 ומתאבל על שיה מענטף בחלוקין שלו וקשה וכי כל מי שהחלוקין שלו עליו מתאבל הוא והאל כל אדם  
 כל בהמה חלוקין שלו עליו אבל האמת היא כי החלוקין של גמל אינו אלא שקיס ודרך העול' שהאכלים  
 מתכסים בשקיס ולכן הם שואלים על מה זה מתאבל. יחל'ש כבר פ' כ' דין אר' הלום כוסאס מאכוס'  
 כדמנה לבעל הערוך וכל חל'ון. ומתכות הכוכה כגז' והיא היא ואבי אומר ולא היא והכי פירושה זה  
 שקשה המעל'טיון אמר למכרו הלון והפסע לבושיך ותלם לי כי שלי הם וזה שקכה הקרקעות אמ' למכרו

**מעריך**

פרח באויר כי המקום אשר אתה עומד עליו עלי הוא : גם מש' צוד העריך חלש פורפירא הוא כוסחא  
 משוכסת וכל' שלח וכן הוא כב' ר' ר' וישלח שלח פורפירא ושלסיה קודמיה פי' יעקב פטט לכוז מלכות  
 מעליו והשליכו לפני עשו : חבוביה יתיב גבי תנורא כמד' שיר' ססו' דיו' גלילי' זכב' פי' ראוהו יושב ומ' כ  
 פי' שם מקום ושכנו הוא : חמש קב חומטון בלסין יוכי קורין לעפר חומטא : חבם ככ' פ' ל' וזו  
 דבוס על אלו בחימום דברים פי' שהיו מקללן את עיסקיהם קללות בארנות : וז' כ כתב שהיו מליכים  
 על יו' ז' ל' לא על אלו היו דכים כי על יו' : חמצי אטובי' בערני חומין בלעז גרואכסום : חבור של  
 חרשים פי' בסרונה חרש ענים לבסור קורה גדולה ועבה מכיל' ד' כלונסות של עץ עשויין כעין ד' רגלים  
 גבוהין ג' אול' אמות וכותן הקורה עליהם ועולה אש' א' עליה וא' חמתיא ומכרין : במדרש קהלת כפ'  
 כל הדברים חמרא דהוא רשיעא פי' מ' חמור ואכי' אומריין : חנות לפעמים פירושו טאירא בלעז  
 חמת גרר בילקוט איכה חומן תתל'ו מקום מרמאות של מים כוכצין כמו חמי טכריא וז' במדרש  
 קהלת פסוק כרבו הטובה בעכמה גדלא בעכמה לפי שיש זמנים ודעים בשכה כמו אייר וחשון שהלכין  
 סס מכל הסכינות וז' שם שכשבי' רוב האוכלוסין החונות מניין : חבוקא במדרש שיר' פירש' חוכך  
 כמו לקוחות טר' לוקחין ומ' כתב פכוס : חבד בווקרא רבת פרה' חכימין למוחסרא כוסחא  
 מחוכסת היא והאמת למיחסרא ולשון ערבי הוא לשאל' דקה קורין שאחד : חפיא הוא כריש מדרש  
 קהלת ט' ה' הוא וה' וכדון למקרי ליה לגרמיה כחיל הוא פי' לקרוא לו לכדו חרפה הוא : חפין אכני  
 איקונתא במחבלתא במדרש קהלת פסוק כל אשר תמא' פי' בסו' פני האיקויון במחבלאות ומ' כתב  
 שכנשים : חפשייתא בריש' מדרש חיות מה י' דה' חפשייתא קריני' בישו' מיבה פי' מת' גל' החפשיית  
 שהיא איסקראטו ככרתים רעים ממכה : קרינו מלסון קרן מנפון ועל זה אמרו בשמות דכה פר' מ' א'  
 קטיעיו כוארי' : וכעל' מ' כתב קרינו הוא טרן רע ממכה : ואלו דכרי' תימה וכיוש' בעולם מין טרן  
 מוליד מין אחר והלא כל מין מוליד מינו : גם תלה דכריו בערוך ערך קרן והערוך סס לא הזכיר מזה  
 כלום : חציפא בנח' לבישא פי' הערוך הסנוף בנח' לרע וקסה וכי' הרע אינו חנוף : וכל' החנוף  
 כוכח לביישן א' ח' מבאתי בירו' דמעניות דף ח' חניפא בנח' לכשרא : חרד בווקרא רבה פי' ל' א' חר'  
 של דס' פי' עגולה כמו עני' המהפך בחררה פי' ט' כלעזובלפום כמות חרדל ומ' פי' יאר' והכל שבוש' :  
 חרובא בשמיכו רבה פי' ג' ברוך יהודהא למרוכא עביר' תמוכא בעל' מ' פי' בזה פירושים של חרד'  
 אינו רונה לכתבה והפי' האמתי הוא שערך היקודי לחורבא יעשה ייסנב' כלומר יסיה בעיניו כישנב' ואל'  
 יבקש גדולות והיינו שסמך לזה יאה' עכוותא ליהודאי וכי' ועיין במדרש שיר' פסוק משכני : חרם  
 בינוט' למ' דף פ' א' חמיי טכריא פי' בידי דגים ככתוב על כן יזכר לחמו : חרמן תרגו' פתכים  
 חיו חרמן : חרף כוהר' פי' חיו עמוד תקד' חרפא דטוטא פיר' חרפא לשון חורף דטוטא גם הוא  
 חורף כלסון ערבו וכל' דטוטא : פי' אחר חוץ הסתיו : חורש בנכות ומערה לחשפות בכ' פ'  
 פה פי' בועל' שלא כדרכה : חשר גיר' גיבמין בירוש' דשכת דף יוד פי' סכנבר' סיד' או ייסו' לשון חרפת  
 חיש : חשש' בפ' ד' חל' חנו' דשמואל' חש' על גרמיה וכס' טרין יומין בומא' דכפודי' חיות' : מכאן  
 ראה שאין ראוי' לאדם להחמיר על עצמו בדבר זה : חית בירושלמי' דשכת דף ט' סוף' עמוד כ' רבנן  
 אמרו אלס' הדברים אלף' חד' למד' תלמי' : הא חית תמיא' : לא מתמבעין רבנן דרשין בין הא' לחיות' :  
 חרדלי' עיין בערך יין :

**אות הטית**

שינוי לטון וכו' הוא ופירושו מרמסת כלעזו חרמין בערבי מוקלס : שינובת את אביך בילמדנו פי'  
 יגש פי' ביצרנו ועיגבתו כמו שמתנבן את הדגים כמינ' כשאזרת לו הכר' כל הכתובת בכך : טווחין  
 בשמות רבה פי' ר' רכה טר' להגיה עפסרים זאין' בורך אלס' פירוש' המתנאים כיופים וכו' פי' לבוסיסם

לעולם הזה שמתגאה ביופיו ונרצו גונו ומו"כ כתב שבט: פאת כל חלום ולא עומת פיר' הערוך כל  
 חלום יש בו שום ממשות אבל חלום שהוא רואה כשהוא נס אין בו ממשות \* ואינו רואה ממשות כפירו'  
 זה והדרבא חלום של כרם מלואה אין בו מאש \* ונרמזין בשלישי דתעניות רבא גזר תעניתא בעא  
 רחמי ולא אתא מערא אמר להו כיומו בתעניתכון \* למחר אמר להו מי איכא דחזא מידי בחלמיה וכי'  
 ע"ס \* ובפרק ארבע מיתות ומה המרעבי ענמו כדו שתשרה עליו רוח טומאה שורה עליו רוח טומאה  
 המרעבי ענמו כדו שתשרה עליו רוח טהרה עאכו"פ פירש' עאכו"פ היתה המדה כותכת שפי' תעני' וכס'  
 תשרה עליו שכיפה ע"כ \* ברם כראון דכדו רש' שפי' כל החלומות יראה אדם ולא יראה מאות' שמתענין  
 עליהם: טביתא אמתא דר"ב בויקרא רבה פ' י"ב כתב מ"כ אותה שהיתה מתכתת יין לכסכו' ושכוס  
 הוא כולא היתה א"ל כודקת יוכו של ר"ג אס כלו טוב: טיטרוטון סוף פסחים ירושלמי פיר' רביעית  
 ולשון יוכי היא: טיטעא לטעמים פירושו ערבי ולפעמים פירושו מההין הבהמות ואפי' ישראל: טח  
 בויקרא רבה פ' כ"ה מהו בטוחות בטויה פו' כליות שדרך לנלותן וכן מוכח כשוא רבה פ' י"ד ומ"כ פירש  
 מין עוף ושכוס הוא והערוך גרום טטויה ופי' טתרים ולא כהיר \* טכסא כב"ר פ"ט על טכסא  
 דמדיכתא ב"ל מיכסא וכן כל' כי לפי שגוה סיגרו שער: העיר לכן הכניסם השד במקום המוכס כדו  
 שלא ויכל להתגולל עליהם ולומר שלא באו: אי כמו מיכסא ד' באמצע בלשון יין ובלפנים כת' מטכסא  
 וט"ס הוא \* טרלם כב"ר פרשה מ' על דטולמיסין למקרב למסאכה דמערובה פיר' שהעיו פניו לנגיע  
 במעלה \* והמסאא האמתית היא מ"ס רש' בכתובות דף י"ד דטורמיסין ולשון יוכי הוא ר"ל ערב את  
 לבו לנגשת מי אטרויוו בלעז בערבי אומטגרי' ולא מערמיסין אטרויוודוס בלעז שלכס גם כהוראה \*  
 טרם כרבות פרשה שמימי טלמין ליה ולא ידע פ' הערוך מכין אותו ואינו אומר כיוה כבר הוא אומר  
 לעיל הכו כי כליתו מחו ליה ולא מרגיש ואס' אחר כך טלמין ליה ולא ידע ענין אחר הוא לומ' סגולין  
 וקומסין איתו והוא אינו יודע וכן מפרש שם שתי חמש קסעין ואמרין ליה עשר שמים: טלמין בערבי  
 קומסין \* טטרבורלין לשון יוכי הוא וערשו ארבעה פרדים: טיבוי כטומו אחר פ' הערוך בדמים  
 ואינו אומר בלשון יוכי ערך \* טבויקא בריש מדרש אסת' פ' רכות התלך בלשון טורקי בגילויק טמויקון  
 בית המלכות \* טען ומטוענין כשוקאא מלשון לבוס הרונים מטועני חרב \* טפה מנלה טפח  
 ומכסה טפח לא ישר בעיני מה שאמר המפרשים כוה דהא קיימא לן האומר אי איפשי אלא הוא כבגדו  
 והיא כנגדה ויניא ויתן כתוכה וכזהר אפ"ה שניך שיהיו שניהם ערומים בקירוב כשר לגמרי עיין כפ'  
 בראשית עמוד כ"א \* וכראהלי כי לאכהקטן קורא טפח וראהלי לזה בזהר ס' פ' תנוה ומנלה ומכסה  
 היינו מוליך ומביא כמהירות גדול וככל שחונף ונפש דומה כמו שכתבנו שד וזה דוקא בגמר ביאה אבל  
 בתחלה נדק להשהות ענמו על הכתן בלא ליעה כל מה שיוכל כדו שתדועי השטה כמו שאמרנו ר"ל על  
 שר פרי הכתן וגם כי כזה מתקבץ בו זרע רב \* טופה במדרש קהלת פסוק ברכות הטובה ע"ס  
 הוא וכל' טופה ומתנות כהוכה כשתבש \* טופקא כוהר ס' פ' וירא טופסרא ללכך פיר' בלשון לעון  
 קיוין טופסוקו לסם המות וכדי שלא להוכיר סם המות שחאמר ותבחר לשון ערומי' החליף הקף בריש  
 וי"ץ המירדות והארם שכלכך כיכר בפכ"ך ודומה לו בפרשת ינאל ובפרשת וימי ובפרשת אומר:

טופכא כוהר פירש ג' \* טופסא שם בפרשת בהר פ' כחש שרף והוא ערוך דרכי חכיה \*  
 טקם ברכות וביילמדי פרשת בהעלותך כתבנו כל' ישראל על אהרן כטקסין גדולים לשון יוכי  
 הוא ופירושו הגומות ומשמעות אמיקאזוס בלעז \* במדרש שיר פסוק גן כעול טקסין של מלכים פירו'  
 כמו טכסין וכן מוכח ביילמדי ר' פ' א' ופרשת במדבר ועינינו סדר ומתבות כהו"כ פי' דגל וכוס הוא:  
 טרך במדרש אסתר פסוק בימים ההם כעורכי מרכבתו ט' הוא ו' נ' כטיבכו' ולשון יוכי הוא ופיר'  
 כאומות \* טיטיון שם גם זה ט"ס ו' ג' טימיון והוא כמו טימיון ופירושו כי המלכו' טריבורוס  
 שם בפסוק אחר הדברים האלה פי' שלים כמו ושלמים על כלו ויען השלים \* טלופחין דטמאשא  
 או דגראשא שם בפסוק בהראותו פי' דטמאשא מוצע בעדשים ומרבה במים כדו לטבול פתו ידגראשא

**מעריך**

למעט במים ומרבה בעלשים ונורף ככף ואוכל : טקלה אסתחרת קווה כוזה פדש וירא עמוד  
הסג עיכו בגלגל שרנגון פי' שלש זוות בלסון יון זוות גויכא טערנולא ד' זוות : טרודה זכר תלתא  
זומין סכר פ' ס' פ' שלשה בלעזו טרי : ורבי אבון אמר טרו הרק פי' לשון ארמי הוא ולא יוני ולא גרסי  
בעטה : שרוביא מכל אומות העולם ככר פ' ע' ונמדרש שיר פסוק קול דודי פי' חילת של גבור  
ומכ כתב שבוש : אליהו טרוזן של כתיאים הגבור שבהם : בכר פ' עט טיה טירון פי' כרים ואלים  
לסוס כרים על שערים טירוכין פי' אלים המבגמים : כרים מדרש איכה קאים טרון כל זמנא פיר עומד  
בגבורה בכל עסקיו : בשמות רבה רפ' ג' טירון היה משה לבכזאה פי' מדרש בלתי בקי בערבי גאשים  
בעורקי ענאמי : טרק : כסכהרין ירוש' דף כט הא ערפיין לך פי' מושלבים : כרים דברים רבה  
טרפה והזיאה מבימותי השליכה : טריפולרי : במדרש איכה פסוק הוה כרים לראש כתב מכ זמערופלין  
גרסי וטקר עבה : טרק בגין דלא אפוק מן טרוקא פי' לדרך בלסון ערבי : טרקלין הוא הכיף  
הגדול מאלא בלעז : טרקסין בית שלכפי הכתים כולו פתוח מחד אחד בראכדדו בלעז : טרויקסין  
או טרוכסון לטין יוני הוא ופירושו מעורב וכן מפרש בכלאים דף ל' עמוד ג' טרוכסון מה מעכבים או  
מכחמן : טרקסימון מפרש כרים בכלאים בעלשין איכזויהא בלעז : טרקירין בשמות רבה רפ'  
כה פי' כלי א' שחלק ל' ע' מחיבות וכל א' יש לו פה בפני עמנו וזמתן בזה יין וזכה טמן וזכה זומן  
ובספר כתיבת יד גרסי טרויקולין פי' שלשה פבים :

**אות הויד**

זברה ככר פ' עט זיפור מבלעדי שמיא לא יכרה כוסחא מושבשת היא וכספרונו גרסי לא זימנדא  
וכן עיקר ופירושו איכה כתפשת : זערר ביה ככר פ' כ' לטען קורא בן עש הכתוב יגער  
ה כך השטן : זפתה הדיטה וראה אם אברהם היה כוזה שלא להזכירו כשמו אבו עאכו : והוא  
כשמות רבה פ' ט' כתב מ' שהיה מלך כשר : ואבי אמר דאקחייך מלכים לא אקריין דה ושם מפורש  
שעשה עמנו אלוה זחרג את זכריה ועיין בולמדרשו פי' ארא : זום שם פ' ה' קול היום הולך מסוף  
העולם ועד סופו פי' קול השמש : יין גדלי או ביין טרזלי עד היום יש בירושלם שבו מיני יין נידלגי  
וזמדני העכבים הניכדלי רבים בלעיסתם ויכס חלס רמי' לבעולה והחמדני קשים בלעיסתם ויכס  
חוק רמו לבתול' ככר פ' כ' יפה יין לבן כשים ויפר מחלבין זימק : יור' עלוקה סגזויהא בלעז  
תולעת שמונן הדס : יסורין שאין מעטלגן מן הטורה שא' אהבה הן בכר' רפ' נב' : יקר או כבוד  
הנזמן מתנה בקרא במדרשם מכבד או מוקיר : זרביהו כתב הערוך אידימון פי' טדה הלסון רומי  
ואבי אמר אין זה אלא לטין ויני ופירושו טרב ושם כמו שכתבתי באות האלף : ירק בויקאל רבה  
פ' י' מנאה שהויקה פי' רוק כוזה וקלקול הוא לירק : יבות האשים אין בהם לא זכות ולא טובה  
בעדרש קהלת פסוק וכוזר את כוראך פי' לפי שארזל כפ' החלייל לעמיד לבא הכה שוקר ליצר רעע מן  
העולם : יחורא תכניא שאמרו כווסר עיין לקמן באות תתיו :

**אות הקפ**

בבב בעירובין דף כט ככבב וכיכול פי' בלסון עורקי קורין לגלגי כיבאכ : כבל למה כקרא' ארץ  
ככול דמספקא כרעא כוזה פי' הערוך פדגלי האדם ומתקצו' כס מחמת החול ואבי אומ' אין זה כוזה  
לא במדבר הסמ אכל בא' ובלגלי אין זה לא עפרה היה טוב למחר היוברנז' שם ארץ זוממין הימא  
נכטהמער וירד כעשה טיע עכ ומתדק בלסון עורקי כעאק : כדב כסוף כרכות ירוש' כל כדכיא  
ענין וכדכיא דארכית ביטין פי' כמו אשר לא וכזבו זימון ענין סמרון והפס' ולפי' שלעיל אמ' כל פי' טיט  
ביטין

עושין וכו' אחר עתה כי כל חליון דבור ושמירה כמילי דעלמא הוא טוב אבל בדבריה עור הסתוק איכס'  
 נזכה וכו' קום שלום מי תתעב פכל עט: כדר פפה כיוצ ססקת וכו' ר פ נל דמעטעט בשו פו יסה  
 מאר עי סכלל ולא היא אלף עי סהרב דכרי ויוסף ספעט סינרו ל'סהרבה דכרי וטענות ככד ינרו  
 פיטעויל פי דכרי יתרים גאלעל כלעז כלסון עורקי לאקורדי פיטיט נארלון כלעז ובוילמדנו פרס וינש  
 ויהודה הוא פטיט פיר מאן דהוא כלסון נרפת הקטן נק פטיט וסכוש הוא סהרי כוונש רכה כפוב יס  
 כאחיק פטיט כמותך ויס פיר פטיט קטן אך אמ' לו כן והלא לא היה הוא קטן מכל' כח יכה וסי יסי  
 וסי פי וסי כני' להיס: בחיותין בויקאררבה פ'ט פי כלליות מלסון יד כהה ודכרי מ'כ סכוש' כל'  
 סס פ'ל'ו הא סאתא' קום כל פי מדוד הנ' בערוך זכיר כפ' חלק כל כמו וכל בשליש עפר סארץ ונדלופס  
 כהוב טול וסכוש הוא ועיין ערך סק: בליל' מלבא בסוף סמדיר בערבי כליל א' מלך כלעז מויליטולס  
 בלך' לדרך וז' כלך מדכרותך פי' לכה לך וראיה בירו דיומא דק מ'ג': בל'יכח בריו מדרס איכס'  
 למכו סכרוכיס ככלעבה בספרים כמזכ ככליבה כמו ככלוב מלא עוף וכן עיזר ופי בערבי קפסא:  
 בו ואין ספתותיו בו טפות תכוונה ענין ביבוי עט' הוא בערוך וכל' כויה' בל'טר בסההדרין יכו דף  
 ק'ט הדן וזכרא ודקן כלנירין פי' סאזור הוס והענק הזה וסערך כתב בערך זכר כלני זין ורסן העוס  
 כלסון יון כך שסס ובמחילה מכבודו אין הדבר כן' וכלר' פ'ט כליריס כמו קולרים פי רזרד סהס'  
 בילי' כוליא דין מילי מיליא רין כפיסקא דכחדש סשלישי פי' אף אלפוס: בל'ת סמת סחיק תי' כליות  
 דאחיק פי' לסון יוכי הוא כולי כעס' ככג' קולוקיטידל כלעז וכערבי כטבל וכן פקועות סדק:  
 בבובא אגב קיעומה פי' הערוך סמתה ואכי אומר כירה וכן הוא בערבי קמון' בווסברא כוס' סד'ת'  
 עיין בערך סכלל: כדור' כמדדס קהלת ססוק ויתרון ארץ קייטא כדורי פי' מוספ כל העול' סעס'  
 ככדור וזכו קיומקטור ומ'כ סיכס סספר ואין כורך' כ'סטריונוס כאות הקוף' בערבין סתב  
 הערוך בערך ערמא סכן קורין בערבי למח' גדולה כעך ואכי אומר כי בערבי קורין בעך לשיגוליס  
 סל פת ואפי' קטבים מאד: כעס' כמדדס קהלת פסוק א' סתהל' ג'ס מלסיס על סכעסך לרמוז סהכל כוסל  
 על ראשו כמו סעווה סזה סה' שס על דרואיקא סוא מונא' על ספוו סקקרא סלך וכמו ססקומקו רותס  
 וכספך על גופו כספך וכספר כתיב יד' מוסיף מסל אחר כל מה דתרמילתא ספיוס לגו רישא היא וקכס'  
 פי' כל מה סעודף מן מליו סתרמול בו תכיס אותו כראשו כך אמר סכ' למח' אתה כעס'ת אתה ססלכת  
 אתה סברת את הלוח' אתה סמלך פסל לך סני לוחות אככי כראשוכיס וכס'ת כעוס תעמוד על מילואך  
 פי' כס'ת מלא רוח כלסון יוכי אומרין לכועס איפוסקוסי ד'ל'כתכס' עפל' כ'ר' פ'כ' כס'ליות  
 ואכס'קובן פי' יבוכת מוסבסין וסמן זית סלל הכיא שליס' כרבל בערבי גארבל כלסון דומי קריוולס'  
 כל'סוכו ככרה מככר' פרז כמדדס קהלת פסוק סכמכס' תמיה בעליה ברזן ליה פי' קראו לוי' כררו  
 על הרי אררט תרגו' טורי קרדו סס אומה כקראי קורדי' כרטיסין ככמוכו ירו' דף ל'ג' א'כד כרטיסין  
 פי' אכד סעטר זלסון יוכי הוא' כורכיא כפ'כ' דקדושין כוח ככוככיא פי' עורכיס כלסון יוכי' כרבי  
 ליכוכן בירו כפ'כ' כלל'יס מין רומירו כלעז קאקרי' כירובכיקיא מלה מורככ' כלסון יוכי מן כירו ספ'  
 ידים ומן מוכיקיא שפי כמיס כמכא פי' סמלה כתי ידים סל כהול' וכספר מ'כ כמזכ קידומכיקיא סכ'נ' הוא  
 כמד' רות פי' וכלל'ת פתך כחותין וככ'א כרקומכיקיא ופי' כתי ידים סל כחסת סבקרא כרקומא' כיוכי'  
 כרסון בויקרא רכה פ'ל'ד חמי כורסון פי' מ'כ כעל כרס וכטן גדול וסכוש הוא אלף פי' כס'א וכן  
 סעגכות סעליהן האדס וסכ' כורסיא דילי כזהר' ל'ס אסרי מוס' לסון סכעס' הוא כמו סעגכות'  
 בתר' איס וסלו תרגוס וכתרזן כלסון יוכי כרמרי סמתן כמר לז' עזר' כריסו ארניא' עיין כלי' סלף

אות הלמד

לברן בירו' סקלים דף כ'לי כרכין גדול' פי' גאליון כלעז' ורגקסיס' כי למדנו ר' בו פי' סממכס'  
 על

# מעריך

האמונה על המדות והשפיעים בערכי מוחמסו • ליגטא • סם כפרסת נח בלסון לעו קורין לכן  
 פבלת הבית ליגטומו וכן האטה הלסוקה בכמוכה וקדוסיין תקרא ליגטא ועד אברהם לא היה מי  
 שיבדיל בינה לפילגש שהרי בכחור אחיו כתיב ופילגשו ומה ראומה ותלד גם היא וגו' וכלם היו שוים  
 אכלו אכל אברהם בת' כל אשר לו לונחם ולכבו הפילגשים בתן מחכות ושלסם : לאר'קור'און עיין  
 באות האלף : לודיות בערכו בליי חטים מכושלים בלא כמשה ובגרוך כתוב בלא דומה וכל דיכה  
 סכוות לודיות מעיר לוד בערמלאו : לודר בשמות רבה פ' ללסון ויכי הוא ופי שומר האריות אי כמו  
 גכוו הוא לנכור עטמו כי לרוב גבורתו קורין אותו אריה ופי מתכות כהוכה שכוס : לוח סם רפ' כ"ג  
 המחל' עומד על הלוח פי' כשהמלך בין שריו וכלן עומדין גם הוא עומד אצל על הלוח כלומ' על ספסל  
 או שרפרף וכמא' גבוה מהם וזהו מעלתו אצל אנסטוים יושב וכלם עומדין • ולפי שאין הכלי הזה  
 גבוה אלא מעט כי אין הכוה אלא להוכיח בעלמא לכן קורא אותו לוח • ודכרו מתנות כהוכה רוח :  
 ליגטם • כ"ר פ' כשואה ללוטם א' כוססא מטוכסת היא וכל' ללסטים לטר בירושלמי דלגלס דף  
 על פיוסכו שלסה ליטורין ללסון לעו הוא ופי' סכמי גוים וסם מפרס שמוסם • כשפרי בפסוק ויאמר ה'  
 מסיכי בל לליטור שהיה עומד עלהכמה • לכופרם בירושלמי דיומא דף מ'לקבל ככרשתא תרנ'  
 עקילם למפרס ללסון ספרדי ממש הוא ולמדנו מכאן שהיה על דניאל תרנסי • לפי עיין לעו בערך  
 גלס • דוף כך שמו בערכו ובלעז הרפיכטיכא או דראנוכטיאה : לפין במסכת שביעית דף ל"ג  
 גורכה דלפסה פי' כורך הקדירה כמו לפס אילפס • ליפר ככשוא רכה פרשה' בא הליפר והפסס  
 פי' אלגואלי בערכו ובטורקי סוכאטי ועיין בערוך ערך ארך : לוקושיביבטום במדרש תלים סימן  
 קמ"ט ללסון לעו הוא ופי' עומד במקומו כשאיכו בעיר בלסון טורקי קאימקס : לשון הקוסה לבעל  
 הערוך הא דאמרינן שאין להם לא כתב ולא ללסון והא חזינן דאית לה ועירץ אלו סאלככויו הכקראים  
 ארכאוס וכו' • ואכו אומר עדיין הקושיא במקומה שהרי האלככויו יש להם ללסון • וכראה לי כי בחכס  
 דחק דאפי' תימה כמשמעו לא קשיא והק' יש כמה אומיות שאין להן לא ככתב ולא במכתא בגון החשד

## אות המם

באום • במדרש קהלת פסוק יש רע ופסוג'ס זה ראיתי חכמה מי מאום בדכס כל' מאוון פרו ידוע הוא  
 כסורא ובמכרוס בערכי מוון בלעז תפוח גן עדן • מבגאי כתב הערוך מלסון גלא  
 וכו' וכחכס דחק כי סם זה הים מורגל יומר מוולתו וכדאיתא בעירובין דף ס"ד ב' מבגאי טול גלוסקין  
 הללו וכן כתב סם בתוספות ועיין ברכות סוף פרשת בחוקתי • בחזית' ברוש כראשית רכה  
 שאדס עשו מחילים מחילים מכאן כראה לי טאוכס לבעל הטורים שכתב שאין לומר בכרבת אשר יבר  
 חללים חללים אלא חלולים חלולים כי חלולים הוא תואר ולד כריו חסר המחומר שהלל אברים חלולים  
 שהעיקר חסר לכן כראה לי דגרסינן חללים והייכו מחילים דהכא : בגריפה כך שמה בערכי נאפא  
 בלעז • מנרופית באפאדא : מדה כתב הערוך כימות הנשאים הסכל לת ומתפשט וכימות הסמס  
 הסכל יגס וככוון • ואכו אומר להפך הסכל הלח ככוון והיבס מתפשט והכסיון יוכיח • בודר  
 בווקרא רכה ס' פ' כ"ג במודרא בספר כתיבת יד גרסינן בסודרא וכן עיקר : בודרשות אמיכ עיין  
 מה שכתבתי בערך שרץ : בהאם כתבא דכו' ליהו פי' כימו מאוס שהוא מרגו'אולו וככל' לכ אהרן  
 עשה כזה הספרו • בחולתך ערשא אקיש עלה מפרס בערוך בערך ערש והוא משל על מי שמקס  
 ערפו ואיכו רוכה לשמוע לסוף שומע על ידימכות שמכין אותו : בחלצים כעין סני רגלים סל עץ  
 שזולוכים ומניאים המעגלה • בטרקא פי' מקל בלסון ערכי • בטרובין ככ"ר פ' כו שיר' יפה  
 תאר סם מקום וזו ככונת סקר כי איכו אלא ככו' ע'ס גבורתס ודוכס ואעפי' סלח כודע פירוש •  
 בטרוין • כספ' כי תכא תערד למטלון פי' בערכי מוריסטן כלעזו איתקידאל ומ' פירשו בית הסהר

ולא היא • מיטעוול בילמדנו ס' פ' כ' תש' פ' הערוך מתרגום משמרת מערת ולא כהור כי אין זה  
 לשון ארמי אלא יוני ועוד כי המם במלת מערת איכה שרשית אלא שמוסית וכל פירושו מערת ושמה  
 בערכו חאשיר • ביובם כנשא רבה פ' יוד ובילמדנו פרשת שמיי כ"ל פירושו מרכב ומקום מרעה  
 א"כ יט לטייל • בדרך כ"ר פ' ס' קורא מכירין לשון יוני הוא ופירושו סכויים קריים • מלח  
 בוקרא רבס ריש פרק כ' רכ"י יוני ממלחתי פי סם מקום קרוב לירושלם • מלחית סם פרק י"ג  
 פ' רוכן תחת משאו תרגום ויגהר עליו ולחת עלוהי • מילוטמיא פי מימי מתיקה כלשון יוני  
 קורין לרבס מילוי • בלביא לראותו כמפ' כי תבא ט"ה הוא וכל מליכה באשמו פיר' כנע רע ולשון  
 לעז הוא ומתכות כהוכה בתב שקדים כסם הערוך • בולפון מילין מאכאכו כלעזוכן מפר כפף  
 לכלאים ולשון יוני הוא מילין תפוח טיפון אכתי • ומלאמרוין בתרומות דף מ'ו שיש אסד האכיל ל'י  
 אכתיים מן מלפפון אסד כל שטועין התפרשים יולפפון טיפיו וכל שהוא מילון אדום וכל שכן מוכס  
 בתוספתא למסכת טבול יום פרק ד' • במזר את הסימית כ' ב' פ' יוד פי' לשון מאור' ר' יגן הסעין  
 והזוכין וסייבו דמחך ליה דכריים סהין יתרים בעולם ילקימן ס' כ' אף הארץ זכתה וכו' • מובסין  
 סם פר' פ' לשון לעז הוא מומם וכלשון רומי מאסקרי • בגבנין תכולות וערמות אינבויים כלעז  
 בנה בשמות רבה פ' מא' כתב מתכות כהנה המנה יותר כסובה מהסתיב' ולכי אומר להפך כי המתיב'  
 היא ממה שהמלך איב' לה ויכה איכה ממה שהמלך אוכל • בוינים מוכס במדרש קהלת פסוק כל  
 הדברים יעשו שהם יהודים מקשפים ומלכי אדום היו דני' אות להריו' • מובובוכס פי' יסוד וספף  
 ביוכי שבאמר זאת אחיק תעבוד • בכפול גס זה לשון יוני הוא ופי' יסוד מוכר • בסר כ"ר ס' פ'  
 ד' טיפה של ממו לשון ערבי הוא קואנו כלעז • מיסון כריס ילמדנו כתיבת יד לא הכבתי לפניהם  
 אלא מיומן מוסין פי' תכסיל תכסיל לכדו ולא כמהג ערביא שמכתיבין כל התכסילין יסד • בס  
 צלף למשורות הסום את לכבוו כלנגן לככו פי' כלשון יוני מני מוס • כ' ר' פ' ס' פ' ס' פ' ס' פ' ס' פ' ס' פ'  
 בסטר פי' הכאה ביד על הלטי כלעז כושיטאדה סקי' אסו • מיספוטמיא פי' ארס כהרוס בקרא  
 כן כלשון יוני והיא מלה מורכבת מן מיהו שפי' תוך ומן פוטמיא שפי' כהרות כ' ר' ס' מ' ד' יצריך לתקן  
 בס' ל' זכר פ' ס' • במס' או מוסכין בערכי מסך כלעז וכמוי מוסין בספריו אלימיסין • בסתו  
 דכולה כוסיא כ' ר' פ' ל' ח' פי' מוסין ואין צריך לכדוק יותר • בעביות במדרש איכה פסוק קלים  
 היו רודפינו שהיו דולקין אחר המעביות כראה לי שהוא לשון קיפה ר' העבנות שסם הכשר עב כמו  
 במעבה האדמה ומלת אחר הכי דייק • בעברתא כדוקייה פי' הערוך כגון סמור ולכן ולא כהיר  
 וכראה לי שזקנו מלוק לימין ולשמאל ופניו באמנע • בעגילח עמוד של אבן אמה ארכו סמנלגלין  
 אותו על סגן לתקנו • בערוך בערכי טובך כלעז רובילדור עץ שמרדד הרקיקין ופוטטון •  
 בפתחא בהוריעת דף מ' ואלנו מפתחא פי' ואלכה הוא סגור ודרך גני כהור הוא • והסתובן מכאן  
 כמה נריך להסור שלא להנביא דבר רע מהפה • בזן ברכות פרשת ואשכחן מין טבעתך פי' לכן  
 הכקרא דיאמנטי היה בטבעתו והיא סם המות וכלעז ומת ומ' ככת שקרים • מצוה במדרשים  
 קידין מנוס סתם למנות הנדקה • במקם בשמות רבה פ' ל' כתיב סיכרו למקחא פי' מקום הספסו  
 בקרא בערבי מקחא • כ' ר' פ' ס' מ' אף עבר הרא מקחא כלעז קווא • ביכוסלמי דפיא דף י' ד'  
 סלחו לו מקמן כלעז קווא • ומום העצין אפטר שהיא מ' ס במדרש שיר בפסוק אס סומה היא כפף  
 לשוקא למוכן מקימא ושפטר שפי' מקימא כמו וערך בנדים ומחיתך יהוא הלסם זכן קרא בערכי עייש  
 ומרגום מייס קיימין וכוסר פ' כראשית עמוד ע'א בסוף מאשר תא סוי אמרו כך ומאי לסס דא קיימא  
 ברמימא כ' ר' פ' ס' תרדמת מרמימא פי' תרדמה אכביית כלומר ידמו באכין • בר כתב הערוך  
 עפר דרוו שאיכ' מנויה בישוב ולכי אומר ארבעה היא מנויה בכל בית כלעז ג' וכלכדריכא או רובדיכילא  
 מרדא כלעז פאלא בערבי מפרשת • מירון אתגלו רש"י על מרכאי פי' מירון סם מקום הוא  
 קרוב לנפת ושם רש"י קבור • ברתקא בערבי מרתך או מורדכיב כלעז ליטרנריאו • משה  
 בירושלמי

בירושלמי דמנלה דף עב. משה דאי איכון מחדין ליה עימיה דהוא קטל ליה פי' לטון שבעה הוא  
 וזכוריות דף תתק"ג א"ר חגי משה דאי איכון מחזירין ליה דהוא קטל לון. וט"ס כפל סס בדפוס  
 בשפ"ל בויקרא רכה פ"טו פי"ב משפלות מרא ושכוס הוא אלא הן קופות גדולות: משתיתן  
 ט"ה כ"ר פ"ע פי' שרשם ויסודם מלשון שמחה השמת העולם. וכפ"ע משתיתו ויסודו של עולם  
 גלגלי דהיוונ הוא יסוד וקיום העולם לכן קראו רז"ל לימי הסופה משתיתא אמרו בירושלמי דברכות דף  
 י"ג רבי יוחנן ור' יוסי מלכון למשתיתיה דר' חכינא פי' לחופתו. וכן ר"פ ל' שבעת יומי דמשתיתו פי'  
 חופתו. ונמדרש איכה פסוק. וזכרה ויזשלה כד מפסון כלם מדכרא שבע. ויומין דמשתיתיה ש' כשתרעה  
 הכלה אז תזכור רוב המאכלים שהיו לה בימי חופתה. וכדפוס. כתוב מפסון וע"ה הוא. ובמד קהלת  
 עשוק מעשות לא יוכל לתקין קדמיה רבי אלעזר ד' ויומין דמשתית' עוד סס בפסוק עת ללד מיטה אכ"א  
 משקה לבון במשתיתיה. ובמסכת שביעית פ"ב כראשונה הפת כשבע שני גזז אין לן חלק לעמית' לכ"א  
 מימא דאכל פרוטגמיא אכיל משתיתא עירשו הערוך מי שאכל סחודות בעולם הזה כגון פרקמטיא  
 אכל משתה שלו שהיה מוזמן לו לעתיד לכ"א כלומר לא כשמייר לו מה לאכול לעתיד לכ"א עכ"ל. ולא  
 בהיר כלל חדא כי פרוטגמיא איכו פרקמטיא ותו לדכריו היה לו לומר דעביד פרקמטיא או דעסק  
 בפרקמטיא מאי דאכל. ותו דלא יחא ליה למריהו דלומא להו הכי וכי לפי שכתעסק במחורה לא הא  
 לן חלק לעמיה והלא רוב חכמי ישראל ראשונים ואחרונים עסקו במחורה. ותכן יפה מת עם דרך  
 ארץ וכו' אלא הפ"י שאכל במעודת האירוסין יאכל במעודת הטושאין ומי שלא אכל בראשונה לא יאכל  
 גם באחרונה. יוכן המת בו"שני גזז כיון שלא זכה לטובת שבע שנים אלו כידוע שגם לטוב שלא חריב'  
 לא זוכה. פרוטגמיא מלה מורכבת מן פרוטה שר"ל ראשונים כלשון יון ומן גמיא שפי' חופה אונ' כשואין  
 ויזכה העולם ששמחין בחופה שני שבתות ולשני קורין בלעז טורא' בודא. ולראשון קורין ביזכי  
 פרוטגמיא וא' בירושלמי דדמאי ריש דף כ"ד בשבת של פרוטגמיא המירו מפני איכה ואפ"ר שבת של  
 פרוטגמיא הוא הקרא בלעז שבת דז' טאלמו ועין במדרש תלוס פי' ד'. וברבות דפ' שמיני שבע שני  
 גזז הן פרוטגמיא של נדויקים לעתיד לכ"א ומיין דאכל פרוטגמיא אכיל משתיתא כלומר הווי' לתן  
 זוכה לעולם הבא ובעל מ"כ כתב להפך ועשות הוא בידו. גם כ"כ פי' וזו עיני פרוטגמיא שבת הערוך  
 לקמן ור"ל שמחה ראשונה: מתריין עיני מה שכתבתי בערך נפן: בתארעא לאח ככשוא רכה  
 פר' ע"פי לטון ריעות כלומר מקערפת:

אות הנוץ

באג"א במדרש איכה פסוק חשך מחשור כל' דגרסינן ואג"א והוא קלקתום: כב"ג בפרק החל"ג  
 וקא כבנו מיא פירשוו כמו כבני גימל ועין מתחלפין כמ"ש בערך כנס. כב"ט כשיאי קדר  
 תרנמו דררבי כע. ככדריס ירושלמי דף מא' לטון כיומי הוא בשבת וירושלמי דף ע"ד ל' חד כפמי פי'  
 ערבי כבני כפתי כיומי הכל אחד ככ"ר הפ"מל' כוטיס. בב"ל בריוס ויקרא רכה כל ת"ה שאין בו  
 דעת ככלה טובה הימנו פי' לפי שהכלה כמכללה באונסה וזה מתבבל בידיו ומ"כ כתב הכללים: ביבור'  
 כילום היה כתב הערוך פי' איכה. פי' זיכות וחן היה לו לומר אלא שכוונה: בג"ד בערשת בהעלותך  
 ויריחו נגדה של ארץ ישראל פי' בריות כדמתן בסוף עירובין בג"ד הכנר וכמו שהבקיח הוא שמירת כל  
 הטית כך היתה יריחו שמירת כל א"י ויכלתו גרסינן סוגרה: ב"ו ג"ו פי' הערוך מן כוונת בדמה ולא  
 היא אלא לטון ערבי הוא ועירושו ספסוס ככ"ר פ"ב ויפה תאר פי' חבלי הספיכה ושכוס הוא. כחש  
 בסיפקא דאיכה הנחש ליה שי' תן לו מעות של בשעת מחפזין כסף. בכ"ד בויקרא רכה ר"ל פי'  
 א"ך שלה וכו' בספר כתיבת יד אכ"בה ודבריו מ"כ שבוש. ועבין אחר כפ"ן דדמאי דף כ"ב ולא אכנן  
 פי' ולא הזקון עוד סס ועב"ר ולא מככה פי' ועב"ר הכהר ולא יוזק. בסוף בל"אים ועב"ב כל הן דהוא



שה הוא מכלפי' כחוק ציטי ידועלמי דף ס'א ג' ומתי' הוא לך כלום עיר ומוקץ יקמ' דף ז' ככתי' מזון פו הפסד  
 המזון י' ב'ג' בלשון טורקי לומאן ובלעז פוא ירעו או פורטו' בניא' ככתיב בספרינו ג'רסיבן  
 כומא כתיבא ועיקר יומלת בשבת ע"ס הוא' בווקרא רבה דף כ"ב פ"מ"כ כתיבא עשב מר וכן כתב גם  
 בפסוק ויתרון ארץ במדרש קהלת ושבז הוא והוא לא הינו דברי העריך בערך כתיב הראשון שפירש  
 מיכטא בלעזו כעכפ בערבוי אחר כך פירש אנדנא לענה והוא חשב שהכל אחד' וכתיב הנזכ' כאן הוא  
 מן כיכיא השני שבערון מין חבל דק' ומזה נמשך לו ע"ס שבז אחר והוא שפירש למסוך להמתיק ואינו  
 אלא מן הארז והמסכת' גם' במעשר שני דף כ"ה או עני מונס כתיב פ"א"ס תרצה לקחת קח מינס  
 כמו מינס' במבויץ המזקה את כל המדינה בילמדנו פ' משעטוס כ"א ג'פ"ן ושס' פירשתי'  
 בער' דלתומיהן בווקרא רבה ער' ב'לשון נקיה הוא כלומר לא' נמרנו לתמיש' בפר' ברבות'  
 עקב כפולין של כותיס' פי' עיר שכם נקראת כאפולי ועד היום נקראת כאלום והוא קרובה להר גרויס  
 שס' הכותיס' ב"פ' מטעני שכם זהו בשולין' בקל' במעשר שני דף כ"ד ל'קי'לוביא דהכא פי' שירות  
 יבנים בערכי' נוקל ועין במדבר רבה ר"ס ג' בווקובכי בפסחוס ידועלמי' דף ל'ו תכא כיומכא  
 שס' חכס קוא ושס' וזכי הוא' בווקינה' אשתכח בכניסתא דכולי זכו' בירושלמי' דסקלים דף כ"פ'  
 בלשון זוני ובלשון דמי לוקאכיקא ובלשון ספרדי טרס'ג' והס' בני מעיס של שור' מומלא' בשד שכתך  
 דק דק וכמנאן בבית הכנסת של קוסטנטינה שהיה אז בטבריא וכסתפון א"ס יס' לחוש לבש' כבלה והור'  
 רבו ורמיה שהיהודים האומכים שעוין אותם למכור וכירו את מלאכתם וא"ס יאמרז' מלאכתוכו היא  
 כאלמיה' בקרבין' באנדמא דבראשית ס"פ ל'א הקוף תמורת כדו' והוא עס' אומה בלשון ערבי'  
 דרבים' אתם עיין לקמן בערך קדש' בשדור' בלשון ושמעאל' בושאדיר' בלעז' סאל' ארמוניא'ק':

### אות הסמך

בבבטי' בכשוא רבה פ'ווד ובלמדנו פ' שמיני שושבין לכתב בסכסטי פיר' ש ומרין נקראת כן על  
 היום וכ"כ בן גרוין והיא סוסטו שהיא הערך ולא פירשו' סגן' במדרש שיר פסוק  
 לסוסטי וזילמדנו פ' בשלח תניבית שלהס פי' סומכים' בשמות רבה פ'מ"ס סיגין של מלך פי' משכנו  
 ונית מנחתו ומכ' פי' דגל ולא כהיר' סוג' בכשוא רבה פ' א"ב סוגיית דטיהרא פי' רוב הכהרים' ומזה  
 הענין כל'מ"ש בפ' עקב פרי אדומך סוגין פי' רכיס' ביצמטיין' ברש' במדבר ל'שון וזכי הוא  
 וענינו מכות' סגולה' דגו כרמך בירוש' דטיאה דף ק' פ'פ"א שכול' סדן' שני קנות הסדן במקומן  
 כראין לעולם פי' הם הנקראי' שני קנותים בלעז' פולוס והן' ב' הנקודות שהגלגל סובב עליהם'  
 סודקרים' בסוף מדרש שיר פי' אומן במלאכת המשי בוטוידו בלעז' בלשון טורקי קאזוא': בסוף  
 סקלים הלוקח מן הסידקי פי' מוכר קמח נקרא כן ע"ש הכפס הכ' סידקו או סידמו או מיטאנו לפי  
 שהיא מן המשי' סדר' בווקרא רבה פ"ה סדורים של דוב פי' מונותיו תרגום ערך לחס' סדרין דלחס':  
 שטייבר' בלשון טורקי ג'ילאט בערבי מושאעל בלעז' מינוג'דו' סגד' ברבות ס"פ בלק כתן  
 מסטר אחד בלעז' כופוטאדה או סקיאפו והיא מכה על הלחי ומ"כ כתב שבז': סל' ככר פ'כ"א סילני  
 פי' באוחה בלעז' או לומאקס ביוני סאליוון': במדבר רבה ר"ג' ועשה סילין פי' מ"כ קוים ולא כהיר'  
 שהיו הקונים כוכרו עס' כשמו וכל' שהוא לשון יוכי ופירושו ענים' או הם תמרים שטיים כמ"ש בערך זרע  
 סליין של לוף זרע שונא ממנו לוף שונע' ואילו היה פירושו קונים סיל' ויש בהם דשעים': סלרין  
 בווקרא רבה פ' ל'ד מעלין לו סלרין לשון רומי הוא סלריו בערבוי נמקויא בטורקי אולאפא' וכספרינו  
 כתוב מונות ומו' שלא ידע שנים כן: סרלם' בירפי' בווסר מלמטה למעלה': סולס' מצרי סוכב  
 ועולה בעירובין ירוש' דף כ"ה ג' סלת' ברש' ולמדנו התורה סילימה עכה פי' תחיתמה וסופ' ולשון  
 לעז' הוא': סמך' בירוש' דכרכות דף ד' ובסקלים דף מ' ר' יוחנן הוה מתמחך על ר' יעקב בר ארי

פי' ר' יוחנן וכן גדול היה והיה הולך בשוק וכשען על כתפו של ר' יעקב \* וזכוקמיו לכתוב זה לפי  
 שראיתי לר' בן חנינ' זל שפי' מאחכמן גשנוט הוא דכהדיא אמרינן בקדושין דף ס"א הזה מסתמך על  
 כתפיה דר' חייא ועיין בכתובות דף ל"ג : כיבבטרי \* כסף בא פי' סומכים שלי ומכ' פי' בשם הערוך  
 מנכפת ושנוט הוא : סבבים פי' הערוך טורי אמונים ואכי' אומר אמנה תשורי מראש אמנה :  
 במורדקם כשמות רבה פי' מ' פי' מרוק בתי כסאות ולשון לבו הוא ולפי שהוא משל לע"א קרא לו בן  
 שכ"א תאמר לו ועכ"ל כדי שלא להוסיף דבר מגובה מן הפה החליף סדר האותיות והקדים דלת לריש  
 בני מאני ויכך כדל' פ' ה' פי' שכן : גטג \* כדל' פ' ע"א סוכטין בה פי' כדכריס בה כמו הכדכריס כך  
 וכיפה תול' פי' משעינין ומקטרגין ולא היא כי לא אמר שיענין לא סוכטין ואדרבא כפ' ס"ח גבי יעקב  
 שאמרו סוכטין בו אכי' אומ' סה' ט"ם וכל סוכטין \* וכל' שעיק' מלה זו הוא מלשו' לעז סוכטיו ר"ל שיר ודכן וכן  
 המהפך בלשוננו לומר מרכיני אחריו \* ודע כי אין לומר שוכטין בו אלא שוכטין אותו כמו על ימינו  
 לשטנו או משטוטים עליו \* במדרש שיר פסוק כחוט השני כ"א סיידכא וכן עיקר ולשון  
 ערבי הוא ופירושו אדונכו : כנטר שומר העיר או השדות \* כף בירוש' דקמ"א דף ה' ג' הכהמה  
 סיפספה אכניו האש היה מספסף והולך ענין פיזור \* בירוש' דסועה דף י"א ב' יפה ספסוף שאכלנו  
 כבערותנו מן שפכרסין שאכלנו בזקמתנו פי' טובים היו התמרים הגדולים המושלכי' כפסולת שאכלנו  
 כבערותנו יותר מהתמרים החשובים שאכלנו בזקמתנו \* תמרים בלשון יון פיכויא \* שפכרסין תמרי'  
 שכידושו יחד וכשעו כעיסה כעריבי עאגוה או יבשים \* סיפלרי' כסוטה ירוש' דף כ"ג ג' יהיב סיפלרי'  
 על כחירה פי' אספליכית \* סוספיבא \* כזוהר פי' שולח מסתמיט סוספיכא כ"א מטרמיט סוספוכא וכן  
 עיקר ופירושו קפה חלול של כדול עשוי כמין משפך היה כופה על האש כדי שהעשן יקי ממחר ועולה \*  
 סנקרליטי' לשון יובי הוא ופירושו מנילים והוא כוכו לדייכים לפי שהם מנילים עכו מחוק ממנו ועני  
 ואכיון מגוללו \* סנקתדרון פי' סיקרטיעארנו בלשון \* וכדל' פ' מט' פי' יפה מואר שר יושב על הכסא  
 ולא כהיר \* כקם סיקוסים עכינו ידוע שהוא סוף וכן אכל פי' המלה הוא הגבהה בלשון יובי ועיניו  
 הפרה כי בלשון יוני וטורקי כשרוצין לומר הסירו אומרים הגבוהו וכן בלשון רז"ל דל' מהכא \* בגדך  
 ודל' דליו שוקים \* אריוון רישים \* יכיל את מרים הדין עשבא מן רישך כיון דארים יתיה \* יסא  
 פרעה את ראשך מעלך \* סקיפסתי כרבות פי' תרוע בהמה הולכת רבונה והולד בתוך מיביה כמין  
 סקיפסתי כן גע' ועיקר ופירושו מינה מכוסה בלשון יון נכספריכו כתוב כמין שק ומי שלל ידע הגיה  
 כן ועיין לעיל איסקיפסתי \* סקיפסתי של מטרוכה עגלה מכוסה \* סקר בירוש' דכונה דף ס"ב ג'  
 ההן סוקרה אסיר מועבר ביומא עכ"ל דהוא מקטע ביומיה \* פי' שפוד של עץ אסור לעשותו ביום גזר'  
 שם יאתוך מהמחובר ביע' \* שפוד בלשון יוני סוקלא : בשקלים דף כ' ג' יסכומן סיקוריאל עבדיתהון  
 פי' יכירו המוכרים בשר כלי ולוקוסקה הקראים כרסיג' את מלאכתם \* סקיריון כדל' פ' פט' פי'  
 דמי המלך סר \* כדל' פ' מ' ואכי' בתוך הקורה פי' מי' שכתב בתוך קונים וסירים הוא כברה שאינו  
 יודע איך יבא משם \* והערוך פי' ענין סגורה ולא כהיר דאמרינן כשמות רבה פ' ל' קונים וסיראנו' ובפ'  
 חוקת בסירה הוערת \* במדכר רבה רפ' ג' אפי' סוריהן פי' מ' קונים וכל' שהיא מן סורו הנסן ככריה  
 או מן נכבא סריא פי' רשע \* במדרש קהלת פסוק טוב יולד מן בויו סיריאתא פי' משעה שיבא מתוך  
 הסריות מבעטן אמו' כ כתב שבוט \* סירון סירון כדכתיב' מטרע לשון יוני הוא ופירושו \* לכי  
 לכו כלומר אל תגעו \* סרק בירוש' דיומא דף מ"ג ה' היה השעיר בורח למדבר והסרקין אוכלין אותו  
 פי' ערביים \* בירוש' דתעביית דף ה' ב' שמעית עליהון דאיכין סרקון פי' שמעתי שהם גבוים ואינו  
 רוצה ליהנות מהן ולשון ערבי הוא ומה קראו הערביים סרקיים לפי שכלם גבוים איכמי לפי שכולם  
 דומין לאיכני סרק \* סרדיוט פי' הערוך סר על הסדיוטות ולא כהיר כלל אלא לשון רומי הוא והוא  
 סם קולל לכל יונא לכבא בין רגלי הכקרא ויניכרו בין פרס הכקרא איספתו וזהו אסירעיוטו שפרשתו  
 גאות האלף עש' : ספספא \* במדרש קהלת פסוק שלח למך סם מקוסים : קוס וס'

אות העין

עדות

ביוקרא רבה פר' כ"ז כביאים עמדו לאלה והם מעידין בהם כתב ממכות כהונם שה"ר  
 לאבידור פ"ו למתרון בהם ואכי אוח' אין נורף לא לטון עדות הוא שמעידין שנתכבאו  
 להם ולא קבלו מהם וזה מספיק לחייבם ועוד אני אומר שהם שנים וכו' הכביאים הלשלים יתו להיות  
 מתרון בהם בכל דור שהיו לא אמרו והם העידו כפי עטור דע כי בלשון וכו' כאשר נשא אשה קורין  
 אותם מעטור וכו' תכין כמה לשונות בזה עין בזה פ' אחריות הו' מלין בעיניהו פי' לכהים  
 כלי לבוש וכלי מקסה בפירוש ולא בחירות בירוש' לתעניות דף ס"ה עין מוכה הם מקום הוא קרוב  
 לעברית משון ותאכה עליו עיניו דפויא כתבתו בערך אפורא לה מואיטרה כלעו כמו מעין  
 העולם הבא ברכה מעין שבע וכן אמרו בילמדנו פ' תבוא מי שמבקש ליקח טעם מחברו הוא אומר לו  
 הראכי דוגמתן ומה העינין פירשו הם עינין ויכס כלומר דוגמתן של כנסת ישראל הם היוכסו כי אלו  
 ואלו בשמי' ושותקין ומה העינין פירשו הם כפי פקודי לא יגרע מנדיק עיבו כן כיוכא בו ודומה לו  
 וסם נפל ע"ם הראה לו העין כל' העין עכב במדרש איכה בפסוק עובים היו חללי מרב היו מתים  
 מרוח עובכנין כוסחא מוכבסת היא גס מט"כ עכניות שבוש הוא כיו' אין לעכניות רוח וגם אינן  
 כחכמות אלא בשדה ולא העור היתה במקור ואינן כחכמות לא באכ"ב והם קובין כפסוק וקון ודכריו  
 ומ' בפרק המבוא' כדו יין מתקנין העככו' הויכנו שבחוף קוביהן במספרי' ובספר כתיבת יד גרסין  
 מרים עככין וכל' שהוא כמו מוכון שהו' מכלין למכור ומי שלא היה לו לקבות היה מת מהרוח וכו'  
 כוסא מט' עם כחורבן שני לא הו' עככין ואי אמרת מין ירק יקסה וכו' כשתה העולם עכברא  
 בירוש' דעירובין דף כ"ה סלקון לעככיוס עור קרובה נפת עבם כמלתא דף י"ח ב' אפעה  
 וטרף מעופף אין אפעה אלא עבם אמרו שפכס זה רואה כל עוף פורת באויר ומתכר אל כל  
 ואיבריו כשרין וזהו בלמות כל ועמו מות ערובה ביוקרא רבה פ' ה' פ"מ כ' מנופה ושכוס הוא  
 אלא פירשו עניה עין בירוש' דככוריס דף ה' ג' עני מסיק פי' אימר לעלות בסף דסועה עני  
 דיש פי' אימר בדרשתו וזהו אועבי דש אמרו בכשא רבה פר' ט' זכפך דשבת דף ד' מעני מימי  
 פי' מאחר לכא ענין ככ"ר פר' הענין של שני פי' הסיירה כלעו לה פלוגא ענין של פירוש  
 ענין הכי גרסינן בערוך כל המקבל עליו מעכוני העולם הזה מוכיץ ממנו מעכוני העולם הבא וכל  
 שאינו מקבל מעכוני העה' כותין לו מעכוני העה' עובקתא עין לקמן בערך סכך ככ"ר פי'  
 כ"ו עובקין נלגלו חמה ואומרין הורר לנו גשמים פי' עובקין כמו מוכקין כלומר מכריזין עקב  
 עובק אחר מאקף כלעו רופיאן או אלקאיוטיו בשמה רבה פ' ה' ה' ובעקב זאת איכי מביא אחר כולץ  
 פי' וכו' ע' סם דברים שאתה עושה בעקב ע' ע' בסף דמאז דף כ"ב בספיקא איתערת פירוש  
 ביתדות כאחזה ודוגמתו בסף לפיאה ופך דסועה רוסלמי ורפ' אמור רבה בסורה הוערת פי' בקונים  
 כאחזה ככ"ר פ' ג' ה' רבי חגי בשם רבי יוחנן אמר עמד כהדיון עורערא פי' כפינא שיעון אל אחיו  
 יבא חוק ואמין ככלו כרזל שחקרא ערער שבו משכרים האכנים ונריך למתן כרזור של סמן שהוא  
 רחב וסמן ערסל ככ"ר פ' לא רגלו מתערסלות פי' משתמעות ומחליקין ואולי דגרסי' מתערסלו  
 ערקא בערו עלקא כלשונא עלוקה כלעו סאניוואילה סאניוסקא עתר לך פרוכי כוסחא  
 מאכסת כודמכה לבעל הערוך וכל עמד בלתי ודוגמתו בירוסלמי דהריות דף מ' ועיין לעיל בערך  
 אודן ערותו של ים כריס מדרש שיר פירוש תחתיתו

אות הפא

מעריך

בין בילמדנו פ' בהעלותך היום אפרכום למטר פנן למחר קיומום למחר סרדינו כו' מאכן אתה למד  
שמש הערוך הפנן הדינו הוא זהו דוקא בערך האפרכום היה מהלך כפנן הכר כתבתי באות הנימול  
שכל כנפן פ' ג'ג' או פינן בלשון ויני פינאנו בערבי סדאכ כלבו רודא או רועא פ' ד'הם במדרש  
קהלת פסוק טוב שם זה עוסק בפנמו פירו' מי שהיה בתחומי עיר נוח עמים היה הולך ועשה פתח  
למכור ומתנות הכוכה שיכס הספר ואדרב' בריש מדרש רות בפנמו כל בפנמו ודומה לו שם כפמו בכל  
עת יסיו בנדודך כפח לפנמו פ' פ'ה' בילמדנו פר' ויקרא יש פחר מתאוס לכלי חרס לשון ערבי הוא  
ופי' וינר ובריאכל חסך די פחר פ' פ'ג'אין בפוסקא דהעומר פי' על הכוב : פ'ט'ט' בערך כדכ : פ'ט'ט'  
בירושלמי דתעניות חמי' לי פטומה פי' גופו כדף ס'ס' בריש כלאוס ארס בוטל מצה אחת מפיטמא כל  
אבותי פי' כפי מעיס ויתך ג'ינן ובטכו פ' פ'ט'ט'ג' פיר' הערוך בשם ירושלמי פולטרוכין כלעזו פוליו וימי  
אזו' כי פולטרוכין בלשון וימי הוא כוסבר הכור קפ'לוימיר בלעזו וזולס פוטמג או פותמק הוא חקק'  
בערבי פודכג ובלעזו מוכשערי פ' פ'ט'ט' במסכת פ'א'ה ראש פערדכו'ל'ה' פי' ג'א'ול'ודו בלעזו אז  
לאפילארו' ג'והירדאר : ככ' פ'ט'ט' ו'פר' כל'א'ער' פ'ח' ובמדרש קהלת פסו' ויתרון ארץ פ'ילי פועירי אחר  
המרחץ שבע ממכי הפי' האמתי כזה ידוע כי אחר המרחץ אדם כמא מאל כי בקרבנו יקד יקוד ביקוד  
אז ואז אין מפיק לו כום דעלמא אכל הוא בריך'כום גדול והו' פ'ילי פוטירין בלשון וימי פ'ילי מוזק  
ככתו' השו'נ' במורקין וין פוטירין כום וכלמו כום מורקין והעמ' שאין להם כום כזה כול'ין א'ת הכום  
ז'ש בירו' סוף פ'סחים דיפלגו פוטירי ר'ל' כום כפול' ומ' הערוך כום בלשון ירושלמי פ'ילי ובלשון רומי  
פוטירי לא כהיר כי למה ואמר כום כום שכי פעמו' וכו' ש'ו' ג'ם מ'ט' א'יג' בהנהה כ'כ'ר פ'ר' ווד' ש'ט'ט'  
פירש משקה של כשמים לא כהיר כי אין שותין כשמים אחר המרחץ פן יוסיפו א'ש אל א'ש ו'אדרב' שותין  
ד'ר קר כו'ט' כפרק' ר'א' רמולין אשקין מד כמא וחשאי כפסו' מביכיתא דרשאי ע'ד מוצרא לכהע'א  
פי' הערוך בערך חס כעככתי כו' ע'ט' ומה ששותין וין מוזג דע שבת ה'ה'ר משה בן זאקף בשם בן יובל  
היון הכס'ר במים מקרב'ככח ומרטיב' וכפ'ר' ב'ם בראשון אופן ד'פרק ב'ה'יון המזוג חוק הסרטוכ'ה'  
זכר כתו' כתישעי' מלמכור ס'ע עשירי' כ'כ'ר ס'ע עבד לה הפטר' י'רו' כמו ב'שותו להפטר מכה'א'ת  
מהקל' פ'ול'י' כתב הערוך בספ'ל אדירי' מר'ג'ו' פ'ילי' השותו' במורקין וין מר'ג'ו' ד'שתי' כפ'ילי' חמר  
מכאן ראיה למה שכתבתי בסמוך כי פ'ילי' כום גדול ומה העמ' מ' במדרש קהלת פסוק מה יתרון  
העושה ומה פ'יל'רא כהיו כו' פי' אומנותו היה למכור פ'ילי' מים בשוק פ'ט'ט'רוך כ'כ'ר פ'ט'ט' אילן מן  
פ'ט'ט'רוך שלו הייתי מבקש פי' הערוך פטרוך ולא כהיר אלא פיר' מבחלת אבותיו וכן מוכס' כ'כ'ר פ'כ'ט'  
בבבטי' ככשוא רבה פ' פי' ב'יסקוטו בלעזו ולשון וימי הוא ומתנות כהוכה כתב שם שבוס' פ'יל'ג'ום  
דייול' ד'ש' פי' ה'א' חקק' בלעזו ג'ול'בו ומה העמ'ין כל מ'ט' בשמו' רבה ס'פ' וארא ווד' כ'פ'לקין כל'ו' בועף  
גדול' פ'ול'אד'ן בילמדנו פ'ט'ט' וינ' א'מי פוסקת פלאד'ן ס'לך פי' פ'רבקת' פ'ר' ויא' א'כנות פ'כ'ה'  
פ'ילי' פורבי' לשון וימי הוא ופי' זוכה זקנה ז'ש שם כסמוך הוא מכליל ג'ירא הל'ארי חוקמה ועד'ין היא  
מאפ'ת ומת'ו כהוכה כתב שהוכות מכלה הכל ואין זה פי' א'ד'כ'ר'ו' פ'ר'ך ב'ו'ה'ר ס'פ' ו'תחנך ד'פ'לכ'ין  
א'תג'לג'לו לשון ערבי הוא ופירושו ג'ג'ל'ים פ'לכ'ת'ס ע'יין לעיל בערך כעס' פ'למורא ד'ג'ש'ן מ'אר  
במא' ק'וסע'א'כ'ט'ו'י' וק'ר' פ'אל'א'מ'יד' : פ'ול'מ'רכ'ום מ'לה מורכבת בלשון וין מן פוליו'ו' ספירושו מלמא'  
נון ארכו ספירושו סר כל'ו' סר הכב'ל' פ'למ'ב'שר'ין בילמדנו ס'פ' במד' הערוך הביאו ולא פירושו וענינו  
סקירי' כ'א'מ'י' פ'ר'ם פ'ילוס'ין לכו'ס מ'מ'ר'ו' מ'א'ר'ך רעמ'ס' הדקו'ן לכ'וס מן איכ'די'א' : פ'ל'ס'ן כ'כ'ר פ'ר'  
ס' ופ'ל'ס'וכו' לשון לעזו הוא ב'ר'ב'כ'א' : ב'ויקרא רבה פ'ר' ל' ע'ס'ר פ'ל'ס'ין פי' פ'ר'ו'ע'ות ולשון ערבי הוא  
ו'ל'ס'תי'בי פי' א'ר'ץ פ'ל'ס'ת'ים : פ'ל'ק' ב'ו'ז'ר פ' א'מור מ'תג'לג'ל' פ'ל'ק'א' פי' כ'מ'י'ל'ה' : פ'וט'י'כו'ן כ'כ'ר פ'  
פ'ו' לשון לעזו הוא ופירושו בער כי הסריס אין לו זקן ודומה לבער פ'ו'ור'א' שם פ'ו'ל'וס'ן לעזו הוא  
ל'בו'ס ל'ק'ל' חמ'ר בלשון עורקי ו'ג'מ'ור'לו'ק' : ו'בע'ל ו'פ'ה תו'אר פי' ס'כ'ו'ה' או חככ'ס'ים ולא כהיר כלל כי  
אן כל אומה ווכ' לה'ס' ו'פ'י' א'י'ו' מ'תי'ש'כ' על הלשון פ'ול'מ'ס'א'ות פי' מלמ'ו' ו'כ' כ'ע' מ'י'לו' ו'כ'וס' ה'א'ת'  
פ'ר'י'ב'ט'י'א'

פּרִימִיָּטִי אִו פִּלְטוֹמִיּוֹמִי בְּמִתּוֹ רַבָּה פֶּר' ל' לָשׁוֹן וְיָכִי הוּא זִמ' מִלְחָמָה בְּהַמֵּת חַוִּית שְׁעוֹסִים לְשִׁחּוֹק .  
 וְהַכּוֹסָה הַשְּׂבִית כָּל עֵינֵי וְעִבְדוֹ שְׂפִיכּוֹת דְּמִים בְּשִׁחּוֹק שְׁעוֹסִים הַנְּבוֹרִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכַתּוּב וְקוֹנֵי  
 כֹּחַ הַנְּעָרִים וְשִׁחְקוֹ לְפָנֵינוּ . פִּרְאִקְטוֹ . בְּלָשׁוֹן וְיָכִי כְּפֹל . בְּפִקְרָסִין אִו פִּקְרָסִים פִּרְשָׁתִי בְּעֵרֶךְ  
 סָף . פּוֹלֵר . בְּכֹחַ פֶּ' לֶה' פִּ' פִּרְטוּתָהּ וְעַד הַיּוֹם כְּעוֹרֵקִיָּהּ אִוּמִירִים בִּיר פּוֹל . שֶׁס כִּפּ' וְעַד פֶּ' עֵשֶׁר  
 פּוֹלֵרִין . פְּבִיָּאִם אִו פְּמִיאִם כְּשׂוֹף רַבָּה פֶּר' יֵאָ שֶׁלֹּא תֵהָא עֲשׂוֹ כַּמְדוּבֵת פְּכוּאִם . שֶׁס פִּיר וְהוּא דָן  
 שֶׁבִּסּוֹף גִּבּוֹל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלִכְן הוּא מוֹכֶכֶת לְפִרְעוּבֵית שְׁלַעֲלוֹם הִיא דְּוֹאֲנַת מִהַנְּיוֹסוֹת . גַּם אֶסְפֵּר שֶׁהוּא  
 חֲסוֹכֶכֶת מִשְׁטִיפֵת מִים לְפִי שִׁהֲרֵדֵן וְנֹא מִמְעַרַת פְּמוּאִם . פְּבִירָק כְּעִרְבֵי חָן כְּעוֹרֵקִי קְרוּאֲתָרָה  
 בְּלַעַז פּוֹלְדֵגוֹ אִו אִוּטְרִיאָה . פְּבִינִכָּה דְּהוּא מִפְּכָךְ פִּרְלָק שְׁהִים מִמֶּר וְעוֹלָה וְלָשׁוֹן וְיָכִי הוּא .  
 פְּבִוּיָּא בִירִשְׁלָמִי דְּשִׁכַּת דָּף מ' ג' עָאֵל לְפִוּבִיא פִּו' בְּכַסֵּם לְהַפְּכוֹת כְּבוֹת הַבָּסֵא וְעִינֵן כְּכֹר פִּיר .  
 פְּבִנָּה בְּרַבִּית רַפְּ' אִוּוֹר מֵאִינֵן פְּבִיָּקֵא בִיא פְּנָקֵא וְכֵן עֵינֵי וְהוּא כְּמוֹ פְּנָקֵא וְפִירוּשׁוֹ בְּגִדֵי הַדְּיוּט  
 כְּדִלְאִמְרִינֵן הַפָּנֵן הַדְּיוּט הוּא . פְּבִי . פִּילֵא קִיקִים כֹּאֲשֵׁי כַּמְדֵרֵשׁ טִיר הַסִּירִים פְּסִיק כְּמַעַט שְׁעִבְרָתִי  
 לָשׁוֹן וְיָכִי הוּא וְפִירוּשׁוֹ וְנֹחַ זְקֵנָה עוֹשֶׂה רַעוּת . פְּנַת . כְּעִבּוּדָה יִרְשָׁלָמִי דָּף מ' אִל כִּפֵּס לְכַתְּבֵי כְּמוֹ  
 לְאִפְכָתִי פִי יֵאָ לְקִרְאֲתִי . פֶּס . בְּרַבּוֹת רַפְּ' קִירוּסוֹס מֵאֵן דְּלִית לִיה פֶּס לָשׁוֹן עִרְבֵי הוּא וְפִירוּשׁוֹ נִרְוֵן  
 אִו קוֹרְדוֹס . בִּירִשְׁלָמִי דְּוִיָּא דָּף מ' אִל פִּסָּה וְוִירְדֵת . כְּכֹר פֶּ' ל' פֶּסוֹסֵן מֵן הַנֵּד עֵינֵן הַסְּפֵלָה . פִּיסָּא  
 גְּדוּלָּה בְּפִ' מוֹקֶת קִירֵב לְלָשׁוֹן לְעוֹ הוּא וְפִירוּשׁוֹ שִׁיעוּרֵ רַבִּי . כַּמְדֵרֵשׁ אִיכָּה פְּסוֹק וְתוֹכֵס מַשְׁלוֹם אֶחָל מַכְל  
 תַּשְׁבִּיל חַד פֶּס כּוֹסָה מִזְכּוֹשֶׁת פּוֹדְמַחָה לְעֵבֶל הַעֲרוּךְ . וְכַסְפִּיכּוֹ כְּמִ' פֶּת וְכֵן עֵינֵי וְהוּא מַעֲבֵן פְּתוֹת  
 אִוּתָּה פְּעִים כְּלוּמָר אֶחָל מַכְל תַּשְׁבִּיל חֲמִיכָּה אֶחָת . וְנֹש לְקִיּוֹם גִּנְסַת הַעֲרוּךְ וְיִסְהִי מִלָּשׁוֹן פּוֹשָׁה גְּדוּלָּה  
 חַד פֶּס אִ' פִּנּוֹ בְּלַעַז וְקִיּוֹנוֹ חֲמִיכָּה אֶחָת . פְּסִטָּמָא בּוּיִו קוֹרוּן הַפֶּ' סְטוּמֵא . פִּיסָּטָן . כְּתָבֵא דְכִי  
 אֶלְהִיִּו רַפְּ' וְפִירוּשׁוֹ מְעוּדָה בְּלַעַז פִּאֶסְטוֹ . פְּסִינְתָּאָן פִּירוּשׁ וְיִן מֵר מְכוּסֵל עִם אֶסְכָּמִין אֶשִׁיכֵי בְּלַעַז .  
 בְּלַמְדוֹ פִּוּשֵׁב וְבוֹרֵס פִּ' אִין וְעִמְוִידֵן וְכִירוּמוֹ דָּף מ' ג' . פְּסִטָּן . כְּכֹר פֶּ' מ' וְיִסְעֵה שֶׁל פֶּסְעוֹן פִּי מִזְכּוֹ  
 לָשׁוֹן לְעוֹ הוּא בְּסִטְוֵן הַקִּיפּוּסֵי אִוּיִו מַכְל גְּד' . פֶּסֶג . שֶׁס פִּ' קִ' פִּסִּים מִתְּרַךְ פִּי יֵהֵא תִירֵא יִסְמֵךְ פִּתְרֵךְ  
 וְלֵא בְּרִיָּהּ סִי סוֹךְ אִוּיִו עֵינֵן לְפִתָּה . לֵא פִּסִּים מִלָּשׁוֹן פְּסָנָה עֵינֵן גִּבְהוּת כְּתוּב וְהַשְׂאֵל פְּתִי עוֹלֵם .  
 פְּסִטְבִּירָךְ אֶבֶל בְּרִישׁ מְדֵרֵשׁ קֶהֶלֶת לָשׁוֹן וְיָכִי הוּא וְפִירוּשׁוֹ קוֹבֵה גְּבִי הַבִּית . פִּסִּיפֶס בְּרִישׁ דְּבִירֵי רַבֵּס  
 פִּ' אֶבֶן גְּוִיָּה שׁוֹס מַכְל גְּד וְיָכִי כַּסֵּב שְׁנֵי . פְּסִיפְסוֹן פִּירֵשׁ הַעֲרוּךְ לְרוֹחַת מְבוּיִרֵן וְכִי אִו דְּלִדּוֹס אִו  
 דִּאֲשֵׁי בְּלַעַז כְּדִלְאִי אֶבֶן פְּסִיפֶס שְׁהִיא שׁוֹה מַכְל רְחוּמֵיָהּ בְּךְ אִלו מְרוּבְעִי . פְּסִיקוּבּוֹס כַּמְדֵרֵשׁ קֶהֶלֶת פִּ'  
 עִשְׂתִּיָּלֵי בְּרַבּוֹ מִים פִּי יִכְמַעֲעִין כּוּכַע הוּא לָשׁוֹן וְיָכִי . וְלֹא שְׁכִי פִקְרִי כִי בְּרַכּוֹ מִים מְכוּסֵין הוּא קִרֵּב  
 לְעִרְבֵי וְכֹא פְּסִיקוּת וְהוּ עִרְבֵי מִשֵּׁ . פְּסִטִירָא דְּמִדּוּה בּוֹהֵר פֶּ' אִוּוֹר פִּי מִירְסֵה בְּלָשׁוֹן וְיִן מִשׁ בּוּיָבִי  
 עִשִׂים סְכָקִיָּהוֹת כֵּן . פְּסַת . בֵּי לְמֵאִי דָּף כֵּל מִיכּוֹל פִּיס מִתְקִיפֵן פְּתֵן . דִּימְקִיא דְּפּוֹתָהּ פֶּתִ : פְּעַט  
 בִּירוֹ דְּבִיטִין דָּף מ' אִל פְּסִטוּתוֹת פִּירִדּוּת פִּי מִיכּוּקוֹת בּוּיִו וְיִשׁ שֶׁס טֵס : פִּין . וְיִפֵּן הַעֵס פִּירֵשׁ מֵב לָשׁוֹן  
 שֶׁכֵּר כְּמוֹ וְכַפֵּן עוֹלְלֵךְ אֶל הַסְּלַע וְשִׁכּוֹס הוּא פִּי זֶה שְׂרַטוֹ פּוֹן זֶה שְׂרַטוֹ כִּפֵּן . פִּוּעֲטִרִין שְׁכַתוֹךְ פִּין  
 בִּשֶׁר פִּי מ' אִל לָשׁוֹן . לְעוֹ הוּא פְּמִטוּלִי רִקּוּקִי בְּכַף מִלְּאִים כְּשֶׁר וְבוֹרֵשׁ מְדֵרֵשׁ טִיר אִיפְסֵטִלִין : פְּקֵד בּוֹהֵר  
 פִּ' אִוּוֹר פִּקִּירֵי דִתְרַעֲוֵן פִּירוֹ לְהַפְּקִיעַ אֶת הַשְּׁעִרִי וְלִיעֵק אֶת הַמּוּבִי . פְּקֵבִירִין מִן אֶבֶן כִּפֵּא אֶשְׁכְּרוּשׁ  
 וְכִלְשׁוֹן מְדֵרִקִי גִ' מִיָּרִי בְּלַעַז בּוּשׁוֹ . פְּקַעַת . בְּרִישׁ טִיר פִּי חוּט עֵב כְּמוֹ פְּקַעוּת שֶׁל שִׁמִּי וְיָכִי מְכוֹר  
 אִוּוֹרִים וְשִׁבּוֹשׁ הוּא . פְּקֵרִין הַיְמִיָּה בּוֹכֵךְ עַל גּוֹאֲרֵן כַּמְדֵרֵשׁ קֶהֶלֶת פִּ' אִין לְךְ אֶרֶץ פִּי חוֹכְקוֹן וְלָשׁוֹן לְעוֹ הוּא  
 אֶשְׁכּוֹר וְשֶׁכֵּר כְּעַל יַעֲקֹב פּוֹקְרִין בִּפִּ' עֵז . פְּקֵבִטָּמָא לָשׁוֹן וְיָכִי הוּא בָּן . פְּרִיבְטָאוֹת פִּי כְּמִ' בְּתֵאָה  
 לְרַבּוֹס וְלֵעוֹ הוּא וְעַם אִיבִי בְּרִישׁ בְּךְ כֶּסֶף רִישׁ' לֵא כִהִירָא . פְּרָא . בּוֹ דְּמֵאִי דָּף בְּ ג' מְדֵא פִרָא גִבְהַת  
 פִּי אִ' חֲסֵר מַעַט בְּרִישׁ שְׂבִיעוּת שְׂבָה פִרָא שְׂבָה מִן שְׂבָה הִין וְשָׁה לֵא . פְּרָג . כֵּל שְׁעִשׂוֹ וְהַכָּהָה שֶׁל רִישׁ  
 בְּעִרְבֵי פּוֹרְגֵא וְכַעֲרוֹקִי מִיִּירָאָן . כְּכֹר פִּין אֶסְכֵּת פְּרִינֵן לָשׁוֹן עִרְבֵי אֶפְרַחִי . פְּרַגְנִיּוֹת פִּי הַעֲרוּךְ עֵינֵן  
 בְּעִיּוֹ וְלֹא כְּהִירֵי וְהִרֵג כְּכֹר פִּין אִו אֶסְכֵּת הִין . וְכֵל עֵכְסִי וְנִסּוֹס לֵא כְּהִירֵ מְדֵא כִי אִין עֵכְסִי לֵא עֵכְסִיעִי  
 דְּגִלִי כִסִּים וְעוֹד דֵּא' יִכְסֵה לְעֲרוּךְ אִמֵּאִי קִעַט עֵכְסִים וְיִתֵר מַכְל מִיבִי תַּקְשִׁטִין הַכּוֹרֵסִים שֶׁס בּוּשִׁיעִי'

וכל שהוא מענין פורגא שבתתו צמחך והק' אכ' כל אותם הדברים החשובים שהלכ' שמח לראות יהוה  
 לישמאל - פרגניות בלשון טורקי טאמאסלר ומה הענין מט' במדרש שיר' בפסוק מה יפואו עושים  
 אפרנייא במדינה: פרגין בערבי כשכאש בלעז פפאור \* פרגל קופאש בלעז \* לוקה בפרגול  
 בערבי פאלקה ולפי ששם מכיטין הרגלים קראת כן: פרגיבית שלא תהא פרדכית כל מלשון שרד'  
 שפזרת רגליה וככ"ר פ"ח גרסינן פרסמית וכל' גס' כפפרים כתיבת יד והוא לשון פרסס רגל וככ'  
 הערוך בערך פרס: ובילמדנו פרשת ויש גרים פרגיבית וט"ס הוא: פרגסקין ספ' שסי להלנו  
 דואין את הפרדסקין כאילו הן אותם פי הערוך חלכות אטומות \* ור"ט זרע פי עמודים הלולי כמותים  
 בכותל הבית ובהן חלכות \* ובשני דבינה ירושלמי לא היו מכיטין את המוגמר במופה לא פרדסקין  
 היו מעשטין מע"ט וכיון שהיו האורחין ככסין היו פותחין אותן מכאן מכין מט' בזהר בוסקין דפרדסק'  
 כלומר בקבים שמוציאין דוח זריח טוב להמיות כפס: פרגיבס כספ' מזורע ברבות פיר' דין קסה  
 ויותר מדאי ולשון יוכי הוא: פרוזבוטוי בילקוט רש' אסתר יד' מרדכי פרוזבוטוי פור' שליח המלך  
 איכאשאדור בלעז \* ווס פרוזבוטוי טל פרעה טכל שלוחי המלכות היו מביאין לו דורות: פרוזבור'  
 דע כי בלשון יוכי קורין כן לבונה שמימין במקום אחד לקבוע מקום לתרנגולת ללדת \* טלא מלך הווס  
 כאן ומחר במקום אחר בלעז כידאל וכמו שאותה בינה מקיימת התרנגולת במקומה כך שטר זה מקיים  
 החוב במקומו טלא שמיטוטי שביעית ויחיו: פורטא דמלתא דאמר ליה לעזרא לרבא בבינוטין דף לז'  
 פרוזדיגמא או פרוטטינימא גרה והתראה: פרט בה"ר פ"כ אונל ויתבי קמי' פלטורא פירוש  
 מוכר פת כדמתן הלוקח פת מן הפלטור \* והערוך גרים פרטורא ופירש שער וכוסאח מופשט' צודמכה  
 לו \* כשוא רבה פ"ז פרטתא דרומא דחרבתימיה מתחזיא מלניו פי הערוך קלופה טל דמון הדקה  
 ואבי אומר כי הוא לא פרט שמה אלא קליפה או קרוס גס גריגרי דמון איבס קראוס הרבנים אכל'  
 הן קראין פרט כדמתן ברמון שאכור לי פרט ואוכל והחרץ שבתוכו קואיסקו בלעז בראה מחסון \*  
 ועיין במדרש שיר' פסוק כהנה וראינה וכשמות רבה פ"ז \* בויקרא רבה ספ' כ"ח פרגי' יהודאי פירוש  
 רחוב היהודים פרטי כמו פלטיא והרי זה כמו פרטורא דלעיל שפרטו פלטורא ומתנות כהונה פירש  
 שכוס: פרוטבורי מדינה כפיסקא דולקחתם לכם פירוש ראשי המדינה שופטיה וזוטריה \*  
 פרוטיקטור בשמות רבה פ"ל לשון יוכי הוא ופירושו יושב ראשונה ככתוב יהושעים דאשוכ' במלכה  
 ומתמת כהונה שיבס הספר: פרוטגמיא עיין מה שכתבתי בערך משתימא: פרבא איכסניו  
 פרכא עיין באות האלף \* פרבורין טלהם כפ' הכרחה לשון יוכי הוא וענינו בערי מושבות \*  
 פורקטיא שלו עוברת בפרשת שופטים פי כמו ונבורתו ולשון לעז הוא \* פרוספיטוס בשמות  
 רבה פ"ט לשון יוכי הוא ופירושו ראש הבית ככתוב שכנא אשר על הבית וכלשון פורקי קאטי אנא \*  
 שס טלה פירוטונו פי ראש האומנים \* פרובומו טל מלך שס פי השס הראשון שהוא אה' העם והיינו  
 דמיימי עלה כשכיל שמו וכי \* פרוסודר פיבית שלפני הבתים בערבי דיגלים \* פרוס בלשון יוכי  
 לפני \* פריצי זמים הפליטים בתוך הגפת בפרשת חוקת פי מתכות כהונה גרעינים ושכוס הוא לא  
 הם זמים קשים שחמלעו ולא כדרכו עם כתיביהם \* פרקדא בזהר פ"ו קראת פרקדא חדא אסלק  
 לך פי מכה אחת מנד הכלעית ולפי שהיא באחורי ועיר אחר כן פרקדא כמו פרקדן \* פרוקדל  
 בירושלמי ס' פי היה קרא שוסקוסאדם בלעז מכה בעורף \* פרקליט לשון יוכי הוא ופירושו מתחנן  
 ומחלה פנים ומלמד זכות \* פרוקופי גס זה לשון יוכי וענינו הכנסה והכאה ונדולה וכבוד \* פרת  
 בממוני טל עולם במדרש קהלת \* מפרתין בכבודככר במדרש איכה פסוק ישבו לארץ עבין בינון  
 ולעג \* פתח ואנו מפתח עיין באות היים \* פתיא ככ"ר ר"פ טל לשון יוכי קורין למיחוקים  
 פידוי \* פתד בירושלמי דעבודה דף מ"א ג' פיתריא דרביא לשון יוכי הוא ופירושו גיגיות בלעז

עיכאש בערבי זיר :

אות הערי

צד בכ"ר פ"ג ה' נשמי ספרים כמות יד נידוכי טודכי פי קאנאדור אינדלאוואלדו בלעזי וא"נ  
 כתב בשם הערוך ירא שמים ולא היא \* צל של דבורים שאין בו ממש בריש מדרש קהל פי'  
 לפי שאין פורחין ביושר \* צל"בא בלשוננו קייחין בערבי אל כרוע בלעז קטפניאה \* צמות  
 לטחוכיא כפ"ק דמיה פי קיבוץ הטוחנים בניזרת השלטון וכן לקמן בקרבן זה הוה להון נמית \* והרי'  
 בן חניב זל פי"מם ולא כהיר \* בפ"ק דמלאי גזר עליהון ונמתין פיר וכתקננו \* ובר"פ החילל מנמלא  
 קהלא פי' לקבץ הקהל \* בירושלמי דסוטה דף י"ז ב'עד דנמת ליה מאתן גוברין פי שקבץ וכן בכשוא  
 רכה פרש"ט \* במדרש שיר אצל כמות השמי הן כראין מנמתין והן מרווחין כהדון כי מדרשא רכה דר'  
 חניבא רבא דביפורי פי' מנמתין מקובנים ודמוקים ודברי מתכות כהוכה שבוס \* צנע בכ"ר פי"מ  
 ה"ג ממקום שהוא נכוע באדם ולא גרסינן אפי' בשעה שאדם עומד ארום אומי המקום מכוסה \* ועיין  
 סוף פרשת כי מתא \* צפר בירושלמי דחגיגה סוף דף ע"א אין נפירות חד זמן פי' אם אשדוק וברא לי'  
 כי מזה בקראו נפרים לפי שזרקין וכן הנפרדעים שזרקין תמיד \* בכשוא רכה פי' יד נפיר של תיכונ'  
 פי' בלעזי פילוטא או באלא זש שס כדור של כבות ולפי שהיא עגולה כקראת נפירה מלשון וינפור מהר  
 גלעד ומתכות כהוכה כתב שבוס : ועוד יש לומר שכקראת נפירה לפי שהולכת וחוזרת כמו שאמרנו  
 בילמדנו סוף פרשת בהעלותך כדור של כבות מזרקין לו לכאן ולכאן : צורך בריש פרשת נביים  
 שהיה עושה גרבו פי' מתכות כהוב' גרבו בקביו ולא כהיר כי גרבי קביו אינן גריבין כל כך זמן שיעכב  
 מלהתפלל אלא גרבים אחרים \* צרע כרבות פרשת מבורע אסור לילך למורחו של מבורע וכו'  
 בעל מקובת כהוכה לא הכין וכתב שם שבוסים והאמת הוא זה \* דע כי רוח מערבי מכויה בוותר  
 וכשהמבורע מהלך הרום מולך הכלו למורח ולכן אסור לילך למורחו \* ועל דרך זה אסרו במסכ' בלה  
 לישן בגד מורס של גורן הקבץ כי דברו חכמים בהויה אבל הוא הדין שאסור לבד מערב כשרוח מזרחי'  
 מכסב' : ועיין במדרש איכה פסוק טובים היו חללי חרב' : צרף במדרש שיר בפסוק א תראוכיב' גרופין  
 ברומו פי' מתכות כהוכה בתים קטנים ואכי אומר מגדלים גדולים וכן מוכח במדרש אמתר בפסוק גם  
 וטמי \* בפסוק דאיכה נרפא פי שולחמי שמגדף לאכשים דיכרי זהב וכסף כקרא בלשון טורקי גראף \*  
 צרצורא עיין בערך ערי צותרא במדרש איכה פסוק היו נריה לראש פירוש יבש וכמוש ודברי  
 מתכות כהוכה שבוס :

אות הקוף

קבר בויקרא רבה פר"כ טלא יעשו בתיהם קבריהם פי' מתכות כהוכה שרות חוק מהפך החול עליה'  
 ועל בתיהם ושקר הוא כי אין שם חול כלל אלא מרוכ גשמים בתיהם כופלים \* קדיש בסוף  
 שמות רבה קדשים הם בעל מתכות כהוכה לא הכין דברי רז"ל וכתב שם שבוסים והאמת כי פרע קראם  
 כרבעים שכקביהם רפים וזש כרפים אדם וזש רז"ל קדשים הם מלשון ולא יהיה קדש ועיין בילמדנו פר'  
 וארא קווסרן בכ"ר פי' עג' מכהון קווסרן ז"י חולות ושבוש הוא דהא אחר פרישא מכהון כישין לא  
 רונה לומר עקומות כקשת הנקרא בערבי קונה \* קווק בירושלמי דעבודה דף מ"ב ד רבי מייא בר  
 אבא הוה ליה קווקין והוה עומי דרומי ניירא בנויה פי כוס כן מוכח שם \* ומזה הענין מ"ש בכ"ר על  
 פסוק הלא בכריות אי הוה חמו מד קווקי עבא הוה כסיב וכישי אס היה רואה כלי טוב היה לוקח ודלף  
 בערוך שפרש עדר כי העדר והתכסיל אינן דומין זה לזה עד שיחברם המדרש יחד \* ועוד כי הדבר  
 בעגמו שקר כי לכן לא היה גזול עדר שלם \* ועוד כי כל העדרים טובים ואין יאמר אם היה רואה  
 עדר

עדר טוב קומוקין כדרכות וינשמו דף א' ד'וכר'פ' כל' פי'כולל כל העולם ולשון יוכי הוא  
 זכעל יפה תאר פי'חוק ולא כהיר כי גם של יוכה ושל איוב חוקים היו. והוא חשב לדמות פירושו ואפי  
 עמוד במקומו קדז מקומו קדמו כל שהוא כמו אתו גואו וקא מחו לים קטבל'סון  
 במדרש רבה פרשה ל' פי' פד'ין כפשו קטב בילמדנו פר' נו לשון אל'וכיטטי קטבך קטאכה פי' כלסון  
 אל'ככזי ויכו קאטיכה רל' רד' ודע כי האל'ככזי והוי'י הם קרובים זה לזה כמו עמון ומואב קט  
 בירושלמי דסוכה דף כ"ב תלה בה קיעיות פי' בגדים מנווירים כמו טעיטי בילמדנו דף ס"ג  
 בקטאות ט"ס הוא וכל בקטאות קטלתא כל דבר הנמכר מעט מעט בחכות פחו יין ושמן  
 בקרא כלסון ויכי קעילטו ר"ל אמ'וכזו כלפו: קטע ראש קיעיא ומלל עיין מה שפתיחתי בערך  
 פעל קטפ'ידי ארעא כוזהר פ' בשלח עמוד פ' פי' תחתיות ארץ ולסון יוכי הוא קטפרס אם  
 היה מקומו קטפרס גם זה לשון ויכו קרוב לעכו'ן דלעיל ופי' מורד כמו כמים מוגרים במורד ולפעמי  
 קטפרס פירו' מכות קטיקטון כפ' מוריע פירש מ"כ קטן שבקעים וסכוס הוא כי אין זה לשון  
 הקדם אל' לשון יוכי וענינו סבלות מעט: גם מ"ש שם ירקרק ירוק שבירוקי' אדמדס אדום שבאדומים  
 שבוש הוא כי אדרבה ירקרק אינו ורוק בשלימות אדמדס אינו אדום בשלימות קטרי כוזהר פ'ס  
 בראשית חמ"א כבי כשא דהו' מקטרי בקטרא דקטמא בקולפא דקטעיר פירוש ראה כבי אדס שהיו  
 קטורים בקשר החבר הכקר קטמ פי' משכב זכור היו עיטון בספינה קטמא'כלא ומשכ באיתן קטמו  
 בקולפא ל'ב הים נקרא כלעו גולפו קטעיר שם מקום מעבר לים טבריה עד היום נקרא כן קוטרא  
 בגולמא כרוש הוזהר דע כי התוכנים קורין קוטר לקו החולק העגולה כפר אמור עמוד ר'ו בקוטרא  
 דארמא פי' באינע הדרך קטרקטין בבר' פ"לא' כמין קטרקטין היה לו פירו' דלתות של ארובות  
 וז"ש שם והיה פוססן מן הכד ר"ל מנהיגה ופתיחן זכ"מ ככל' והיה פותחן א"כ היה משפילס ודומה לו  
 ביומא ירושלמי דף מ"א פסחא ויוררת גימא במדרס אסתר פר' ג' מקיא תלמעלא וקלון תלמעא פיר'  
 כשהיה רובע את נדקיהו הוא היה שופך ודע ונדקיהו מטייל רעי וכן מוכח שם לעיל קטאר'  
 בשמות רבה קא קעריסין הוא או קאלנחסין הוא פי' מרכותו דע א'וטוב כלסון ויכי קאקורע קאל' טוב  
 קולא בויקרא רבא פ"ל פי' לבוש קולא כמו גולא וכספר כתיבת יד גרים קולר והוא תכשיט לנאר  
 זכקרא קטלא קלמין עיין מה שכתבתי לעיל בערך גטן קלבדס קלון דיאו כפ"ך דעבדס  
 ירושלמי פי' טוב האלקים ולסון יוכי הוא קלוביפי בילקוט שער השירים דף ק"על לשון ויכי הוא  
 ופי' כל'ה טובה קטמיות כ"כ פי' מוכי אפר קירובי כנסוא רבה פר' ד' וקראו לו קילובי  
 כמו קלוביא פי' דרור ופיטור מכל מיני מוסים ומ"כ כתב שבוש קולב רותח כ"כ פ"לה לשון ערכי  
 הוא ופי' ניכור ומולג כלעו גאכנו וביפה מואר פי' קררוס או נבת ולא כהיר קלט'ר כריס אדרס  
 פוטא קולטרא דקטפא פי' מנטפת הקטף שהוא הנרי שהוא רפואה ותיים ולסון לעו הוא קולב'דירא  
 וכסופרא דכסופתא פ"ך בעכוין הנחש קולטרא בקטרוי פירש מנטפת עטרן בערכי קטרן שהוא סס  
 טמות כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים קול'ביות בילמדנו פרס' טסוא פי' המדעים וינאכיות  
 נשבוש הוא אל' ר"ל שבעקת במדברות בילקוט פר' זארא סו' קפ"ב קולבים אלו הנפרדעים פי' לפי שכל  
 היום וכל הלילה תמיד לא יחסו מלזעוק בילקוט שיר סו' מתקפה חכמת קלבי'תא פירוש כמחין עליו  
 משמש קול ערכי קלם כ"כ פר'ה קלוסין של הקבה כן גרים הערוך לכן פיר' כווי אכל בדפוס  
 כמזכ קלוסין להקבה והיה פי' הלל ושבת וזה עיקר כוזהר בפ'ותי קלוסין פי' ככוס' כדבות פר' כו  
 קלוסין פי' מתנות כהונה ענין שבת ושבוס הוא אל' ענינו גזרת מלך כלמ' במדרס איכה פסוק היו  
 צדקה לראש דעכרת על קלוסין ידיו פי' שעכרת על גזרתי ועיין בערוך ערך קלוין וכרוש מדר' איכה  
 הפלמי קלמים על אה פי' גורה קוראים האיספנון מין דג ידוע בקוסטכני'אל עד היום נקרא כן  
 והוא קטן כורת ומוס העכוין כל שהוא מ"ש ביליודכו פי' כו תשא היום משה מהלך ברכיע בקוליאם הזה  
 פי' בקומה וקופה כי כן הדג הזה אפי' אחרו מותו הוא ישר וקסה וקוף טיזו כלעו קלם בירושלמי



ד'גטוין דף מ'ו פרקת לקלימא פי' בית עבודה של יוניס בקרא כן . קלר' בלסון ויני קורין לעינא  
 של פת קולורא . ולאחר קילרו קילארין של מלך הוא החדר שבו כל זרכי עבודה וימי אכילה ושתייה  
 ז'מ אורז ולא היא . קולר' שללית כרזל שמקיף הכוור . בלסון רומי קורין לכוור קולו . קלת  
 בקלמות של כסף פי' כסלים ולסון ויני הוא . קביין הוא הדרך שהעש' עולה בו ויזאל לחון ג'מימיאה  
 בלעז . קובים מישורין כסכהדקין וינשלמי דף ל'זויקרא רבה פירש ה' קומום איספסורין בלעז  
 טריווריו מ'אור בעורקי חזקדר באשי . קומפרוביסין בירושלמי פי' זאלו מנלסין מפרש ל' ויחנן  
 שטרי בירורין זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ולסון לעז הוא ולפעמים פי' תכאים . קבין בר'פ  
 הרואה שדר הנה קומני וכקבוס פי' הערוך חבבים וקשיא לי שאין דרך חבבים לכקוב הר ורש' זל פירש  
 במלים . כ'ר פ' כ' ה' א' ויחנן מן קמבא לרימא ולא חסרין כלום פירו' ככל יום היו מווציאין מן הכור  
 לעסון והכור אינינו חסר . ורבנן אמרין דקמנחא ודלא קמנחא כלומר לא בכור בלבד היתה ברכה  
 זו להיוות מקום סמוי מן העין בקרקע אלא אף בשאר מקומות ובכלים היתה ברכה זו . קמנחא פירו'  
 בורות כמו חופר גומץ . קומטרא להורמא בזהר פ' כ' פי' כללות המלכות . קומטובא שם  
 בפ' לך פ' מ'כ' קיני כמו על קיני וטיהרה עד היום כקרא חסר קיני קרוב לנפת . קיניגי  
 לטון ויני הוא ופי' ביד קאבא בלעז . קובבי כ'ר פרש' ס' כ'כ גרסינן כשיי ספרים כמיבת יד ולא  
 קבית ומתהי על רש' והערוך ז'ל שפי' בהיום או כלים דהא כלים ובגדים מפורשים בפסוק ועוד כי  
 על מה שאמרו רבנן קלוות ואנויים דהיינו מנדבות אמר ר' הובא קובבי אלמא אוכל הוא וכל ד'ים או  
 בשר מליח כמו לוקיני . קובעתו בבראשית רבה ריש פ' ל' ויש פ'לח פי' הערוך אשתו ואבי אומר  
 לא כל אשת איש כקראת כן אלא המטרונותא בלבד שהיא עטרת בעלה קובעתו כמו עובדתו מלסון  
 ועבקים לגרנדותיק ועיין למן בעבר סגן אלא שדואג הרשע כדי שלא להכיר שם של כבוד על דוד  
 הסליף סדר האותיות . קבתא דכולכא ברוש כדרים וירושלמי פי' דרך לומר יד הכלי ואין דרך לומר  
 בלי היד . קבתר בבראשית רבה פ' כ' כנראו קינטורין פיר' יפה מואר מכעיסין ולא כהיר בו זהו  
 מה שהם היו עושים והיינו בתקללו הדורות אבל קינטורין הוא מעשה הכורא בהם ופירושו פנומן .  
 קבטרא בזהר פ' ו'ארא קטיטרא לטון ויני הוא איסטאכו בלעז . כפרשת קדושים בתוספתא פסולת  
 וקטטורא מכספא זה על דרך הכתוב ואסורה כל כדילך . וענין אחר שם כפ מקץ עמוד תל'ו ככפרא  
 בגו קטטירא פי' מנודה קאמאדירא בלעז . וענין שלישי אלן היו אה' יודעין מה מקדש יפה להם היו  
 מוקיפין אותן קטטיראות פי' הערוך היינו נווטרא ולא היא אלא לטון ויני הוא ופי' מנדלים וערי מבצר  
 ומה הענין כספא רבה פ' י' ומנדתי קטטרא דידו . וכזהר פ' אמור ר' אלעזר הוה בקטטרא דבי  
 סמוי כלס פירושם מנדל ועיין לעיל בערך גסטור . ברוש פ' בחקותי הושיב בו קטטרייכו פי' אמר'  
 במנדלים בלסון טורקי היסאריני ובלעז קטטילאני . וענין רביעי בזהר פרש' יומי פסוק אסרני לגפן  
 בקטטירא דאמרא פי' אחרי החמור בלסון ויני אחרי קטטירא . וענין חמישי במגלת תענית פר' טשי  
 מלכי יון היו מושיבין קטטיראות בעיירות להיות מעבים את הכלות וכו' עד בא הקטטורין לעמאה פי'  
 המעוברת בלסון וין קטטרומיני והמעבר האשה כקרא קטטורין . קטיל'ופגם לטון ויני הוא קטיל'  
 פגן פגם פיניר בלסון טורקי ובלעז ליטטירכא . מנהג העולם הרונה לעשות פגם גדול מביא עבים  
 דקים ומדבק עליהם כוורות ומאיר לרבים . קטר' כפ' קדושים בזהר עלמין קטורין פירו' שבוים  
 ולסון ערכי הוא . קטרוטין ברוש מדרש איבה לטון ויני הוא ופי' מנדל ונית . בסוף מדרש שיר  
 פסוק היושבת בנבים כקרקעין שלו פי' אבטי המבצר והבית שלו . קפז כ'ר פ' ה' הכי גר' כל אומס  
 דנבא קפו ואית קפו רב מן דין פי' כיון שיוסף כנח אשת אדוכי א'ין גבו כמוהו . קפו כמו קפן והכונה  
 שקפן עליו ונכחו . אי כמי קפו כמו קפס . קפטא בזהר פ' אמור בקפוטא דאכבעא פי' ראש האכבע  
 ולסון רומי הוא' קופטרא דטופסר' שם כפרשת ויחי פי' בורת סמות קופטר' בלסון ויני בורת טופסיר'  
 כמו טופסיקוי שקוא סס סמות בלסון לאטין וזמה לו בסוף פי' וירא וצפר' ונבא וכפ' אמור וכלאן הכונה

בעריך

לומר שרש חבטל המותי בפדשת אחרי מות שמעון ליתוב בקופטרה פי' ככרת וכפרד: קבל' בילמדנו  
 פרשת וישב קפאלירם של עמודים פי' ראשי העמודים והם הכותרות. בויקרא רבה ספ כה קפאלירם  
 לשון יוכי הוא ופי' ראש ומתנה: בהוכה כתב לשון חוץ וטבוש הוא. ככר ספ מל' קפלוות פי' מבעול מ-  
 קאדיבאלו בלעז. וכן ברוש כי תשא ומ' כשתבש בשכיהם וטעה ברכרי הערוך וחסב שקאדיבאל  
 וקאדיבאלו הכל דכר אחד: קיפרום במדרש איכה פסוק על אלה אכי בוכיה קיפרום כהר וכו'  
 מלת כהר טבוש הוא והוא פי' משובש ממי שלא ידע מהו קיפרום וחסב שהוא כהר ואיכו אלא האי הגדול'  
 גיפרי בערבי קונכרום: קפרן בויקרא רבה פרשה ל' פי' הערוך ראשו שמן ולא כהיר אלא קוסדן  
 גרסוין כדלת ופירושו בשדים כלומר כמה הוא בעל כשר: קצח בערבי קאנחא או חב ל' ברכה  
 בלעז אטיבום כוילה גיטוכי: קצר בירושלמי ספ כל כתבי קנרא של טפניו ובר' כל הרקוין קנרן  
 של גוים פי' מגדל: קקו פדיטפי בירושלמי דכתרא דף ז' פי' מרכות אכשים טפאים ולשון ויכי  
 הוא מאל קריאדוט בלעז: קיחי פלי ברוכסון בירושלמי דשבעות סוף דף ל' פי' זה שרואה מטור  
 יורד ואמר אדוני חזר להמטיר בתמיהא כי הוא מנטער במטר לוקה מטום שבעת שאל והא קמ"ל דאף  
 על גב שלא הזכיר השם בלשון הקדש אלא בלשון ויכי קיחי שר' אדוני עכ"ל לוקה. פלי ברוכסון ביוכי  
 חזר להמטיר. ובכדריים ירושלמי דף ל"ח ברין תיקון. בזהר פרשת ויחי פסוק אוסרי לנפן דקירא  
 דאומיה די לה סיבוקרא די שו מאדרי בלעז: קרוכופובא בזהר ר' וארא קרוכופובא מטריביתא  
 לשון ויכי הוא והיא מלה מורכבת מן קירא שפירושו גבירה ומן סופיבא שפירושו שנתקת כלום ג' בירה  
 שתקנית. בפרשת במ קרוכופי מומן פי' שרים. קרדיבותא בזהר בוניבא דקדיבותא דאיתי  
 בו כמה שירושם של תהו והאמת שהוא לשון ויכי ופירושו שמת לב קרדיא בלשון ויכי לב וכדי להעלי'  
 אמרו כן לפי שסודה למעלה בקובו של יוד וממכה סמוך לאלא ודי בזה כאן: קר' ככר פ' ע' אל' ג'  
 קרואים פי' הערוך ג' ארובים של בית הכנסת וקשה וכו' בכל ב' י' ג' ארובים ועוד כי אין קרוי' ארובי'  
 וכל ג' העולים לקרוא בתורה ומכאתי כדברי בירושלמי דברכות דף ז' א' אילין ג' קרויות וכו' עיין שם  
 ובעניות ירושלמי דף ס' סוף עמוד ג' ולא שבעה קרויין איבין עוד שם כדף ס' א' ג' קרויות שכתורה  
 לא יפחתו מעשרה פסוקים: קריפא עיין לקמן בערך תפס: קרקס בתי קרקסאות כתבתי  
 באות המיו: קוריים בערך גת: קרירדה פריקה בירושלמי דכלאים דף כ' פי' אפרסאן אנווי  
 בלשון ויכי: קורדקייסין בפסחים ירושלמי דף ל' ובבבלי דף לא קורדקיות של זהב וזיקרא רכס  
 פ' יב קורדקין שלה פי' בערבי קולקב ביוכי ג' לוביא כטורקי באלין בלעז בוקולי: קוריים בירוש'  
 דשבת דף י' סכלים של קוריים כלי קוריים פי' מין קש וסבי. ובמדרש קהלת פסוק וטכאתי את החיי'  
 כמעטף בכלי קוריים שלו כל' דגרסינן קוריים בסמך: קרם מהו ל' עמים לקורסין פי' ע'ת בלשון  
 ויכי קירום והערוך הבוא ג' כ'א משובשות: קרסיות לטובה במדרש קהלת פסוק ג'ס במדעך עכין  
 האזנה והקשה ולשון ויכי הוא: קרטיסים בים פי' עיבוב ומעינה שלא יפרשו' ספיכות בים הגדול:  
 קרויטין בר' עקב פי' בזול וכן מפורש שם ומתנות כהונה פירש הפך האמת: קרוכין אוקרוקין  
 עגלות מכובות שש עגלות נב: קרוביידן דעפיש כפויין שמכסין כהן הגנות בארץ וין ואלדום  
 עיגם בלעז: קורסם פירש הערוך הייבו ברזל ט"ם הוא וכל' ברזל עכין הכאה וכל' כשיכה מן כי  
 יאכלנו הארצה תי' יקראם: ומכן כמו שדה שקרמוהו כמלים וכתוב יכרסמה חזיר מיער: קרין  
 ברכות פרשת קדושים פ' כה' אי קרנת לא חשבת בעל מתנות הכונה ל' הבין הכונה וכתב' שם שבושי'  
 והאמת דהק' ליה אס תגיע לאור הבקר לא תגיע. לערב כי זקנת מאד ולמה כך לערוס ואכלו קרניוהו  
 דיהודאי פירושו אכלו בשרם כמ"ס בקרוב עלי מרעים. לאכול את בשרי ולשון ויכי הוא ודרך העולם מן  
 שמדברים עליו אומר אכלו את בשרי: קו שררתיה בילמדנו ר' אחריו מות פי' המלפים קו השרר'  
 כמו שאחזין בידים המלכים וטבוש הוא כי לא היה הולך אלא כהדיעו כמ"ס שם שהיו קורין אותו שוט'  
 ומכין אותו בקפה ועוד כי מה שאחזין המלכים אינו בקרא קו אכל בקרא שפגיע הוזה או שבע מלכר'

ועוד כי במדרש קהלת פסוק וכל אשר שאלו עיני וכפסוק שבתו וראש תחת השמש ונביטקא דאחרי מות וכערוד ערך קשר לא גרסינן הכי אלא הו' קשרתיה וכו' קשרתיה והויכו קשרה לאכול בהא כ' קשרתיה בערבי קליפתו מכה הגוליס לוקחין קליפת דלעת ויבשה ועוטיין אותה כמו קדרה ומשמחין בה כמה מיני תשמוש וקודיה כמו כוזיה כוז לשתות בני וע'ק לו דא' כקה למה לויס :

אות הריש

דבב בירושלמי דמ'ק דף פ'נ אפי' רבנין לא חכמין מכארה מתכמין פי' הרבנים ש'כו : רבבין בירושלמי דשבת דף ג' ב' ר' ירמיה פלג לבני רבסי פי' רב אבי : רבע בירושלמי דברכות דף יב ג' זורה דהוא רבע פי' גזור אביו שהוא יסב : רחב בויקרא רבה פ' ל' א' רהיטין של יעקב פי' לורעו קורא כן לפי שהוא רץ כחץ : רוח בית מרוח הוא בית האבל ור'ל קורין לשמחת הרשעים וסעודותיהן מרווחין וכמדרש קהלת פסוק טוב ללכת כתב מתכות כהונה שמוס : דחתת ענתה דק'ס בירושלמי דברכות דף י' ב' פי' הגיעה זמן ק'ס : רוטב כתב הערוך ממרוס שאינן מבוטלות בקראין כן בערבי ואבי אומר מבוטלות יותר מדאי והן לחות ורכות ולא יבשות : רטט במדרש שיר פסוק למוסתי כמרטט לפניהם פירוש מוניא רעו ופש סס כר'א רפתה דמשק הפכתה לכוס ורטט החזיקה שרפו כקביו והטילה רעו מגודל הפחד החזיקה כאדם שמחזיק עיניו שלא יענף המככסים : רטיח אינוניכטו בלעז : רבך בשמות רבה פרשה ב' כמה ריכוזין התקפת למעבורות בספר כתיבת יד גרסינן ריקוחין וכן תמנא בילמדנו בפרש' שמות וכן עיקר כי לפי שהמעבורות כפסן קנה בלחם ומאוסות התבטילין הן גריכות מרקחות : רבב כל נכיסת כשמה בגוף בקרא בוהר רביבה או הרבכה וזה בין באדם בין בהמה חיה ועוף בין בני פנייים בין ברוחניים כפסו והכחש היה ערוס כחת סמאל מן שמיא רביב על כחש פי' ככחם סמאל בגוף כחש וכתלכש בו וכתגסס וצל זה הדרך לפעמים בקדושה כמו הנה ה' רוכב על עב קל וירכב על כרוכ ויעוף : רבם בויקרא רבה פר' י"ט ובמדרש קהלת פסוק בעגלתים הדין רסויא פי' מתנות כהונה לשון ריבון ושכוש הוא שהרי מדרש זה קאי על ידלוק הבית ולכן פי' טפין כמו רסויא לילה זה'ק מהכית הדולף יש סככת מפולת אבל מהכית הכנעו אין סככת מפולת כיון שכתושב הנבון כך ובמדרש שיר פסוק כרד וכרכוס הגורמא להפך : הפאיות בילמדנו פרשת תנוה יש לי גפן שפועה ג' רפאיות ככל שנה פי' שלש פעמים בשנה מוניא עכניה : רפט בכדרים ירושלמי דף ל"ט ג' כינה רופיטון לשון יוכי הוא ופירושו רכה שנגמעת : רפק גב'ר פ' מה' ה' מתרפקות על בעליהן כמו מתרפקת על דודה : רפש שם פרש' ויגש רפש חד רפיש פי' כעט בעיעה בארץ : רצף שם פר' ז' רנזף רנפך פי' הערוך שהם דברי המלקא ואבי אומר שהם דברי הלוקה שנתרנה ללקות וכן תבין דעת יפה תאריאל מה שפי' השעט שיעיתך מלשון רנפת בהע ושם אין כל' כי לא בלשון הקדש הוא מדבר אלא הי' ליה דרוס דרשומיך ומכר ראויתך כי עוכות הנה רנזף מלשון וימס רנוסין : רקר בערוך יש כאן ט' ועיין מה שכתבתי בערך זמר : רקב כפרק אין מעמידין דף ל"ב הרוקבאות ויקח לחם ושמת מים תרגומו רוקבא דמיא כלי עור שכייתין בו מים בקרא בערבי ראקווי : רש השכי בערוך יש כאן שמוס גדול עיין מה שכתבתי בערך בעל : רתק בשמות רבה ט' כ' שלא הרתיק עליה פי' שלא חזר ומכב עליה שם פר' ל' הקבה מרתיק עלו מחזר עלי' בכ'ר פ' כ' א' מרתק מן גבר פי' אגרדך ולא אכן ודלא כיפס מואר :

אות השינ

שינ שקליה לאילי ואותיה כשינ ומיו שלך פי' הערוך בשת ומחת שם מקום השתכת מו רגלים תחת יב כ כ 2 12 מקום

מקום הנזחה ולא כהור בני מקום מי רגלים איכו ענין לכאן כלל ובעונותיכו באזניכו שמענו בכל עת  
המכבלי יפהם אומרים שימהו בני הטבע ואף כאן אין ומיו מקום א' הן ש' ו' והוא פי הטבעת: שב  
אלמנה שבבית כל פי שרגילה הרבה אבל שכמותה: שבהו של רשב' בירושלמי דברכות סוף דף  
י' ובכ"ר פ' ל"ה ובמדרש קהלת בסוף חופר גומץ: שבחו של חותמו רבו פתחו בן יאיר בפ"ק דלמאי  
ובכבלי פ"ק דחולין: שבחו של רבי אלעזר בר' כ' בפסקא דויהי כשלח: ובמדרש קהלת פסוק תן חלק  
ורכמ' בהשיכר את הפועלים: שבל' בסוף שקלים מהלכות שיבולת פי' באמצע כמו שכולת הנהר  
שהיא באמצע: שגמזי בכ"ר פ' כ"ו פי' עטים כמו רנועות שלוחות הדלת מהומרו בהם והיינו לתנן  
בסריס שבמרחץ שטיגמן: אבי משגמן בוסרין פי' רובען כדאמרין אליהו רנעו ויפה תואר פירשו  
מקשרין ואין כל' גם מ' שגמזי בריחוי או בריחוי אין כל' ובמדרש קהלת פסוק עובד חכמה פיר' מתכות  
כהנה גיר ושכוש הוא: שגד בירושלמי דברכות דף ט' א' שגד חד ברכה פי' טכח גדילג וזהו  
הענין אשגרות לישן: שחל' השחלים והסוס בערבי חרף או השלד בלעז ומסטורסו כסטורכו:  
שחן בכ"ר פ' ט"ו דבוק לשחין וישחין לך פי' התדבק עם החם ותתחמם: שחץ בשמות רבה פ'  
ח' שחנים בעולם פי' כמו שקנים: שייצת סייבת בכ"ר פ' ע"ח דע שלמלא שהמלאך בעיר את יעקב  
וגם כנע בכף ורכו לא היה יעקב ויכל לומר לו לא אשלמד וכפרע שהיה המלאך אומר הגיע זמני לומר  
סירה אבל כיון שהא הקדים וניערו בכח ובדיון אמר לא אשלמד וכו' ויש סייבת סייבת כלומר כיון  
שעקמתי ונ' ערתי כל הלילה ואח"כ כנעת בכף וירכי ועשיתי כולע לא אשלמד וכו' שייבת מלשון שייבן  
שהן קובין סייבת מלשון ס' של דקל: שחרון בכ"ר פ' סי' א' אביריא ולשון ערבי הוא סוכרא:  
של' בכ"ר פ' כ' מאיוו טלה כשלה פי' הוסר וכפ' כ"ו לא ושליו וישמך לא יסור: שם בריש כ"ר  
שמו של מטיח הוקשה לבעל יפה תואר איך הזכירו בו בריאה וכדחק לתרץ וכל' כי שמו של מטיח וזהו  
בשמותו כמו ומקראכה לו השככות שם שם עולם אתן לו וזהו שמו של מטיח הנזכר במדרשים: שחן  
בוקרא רבה פ' ה' תשכע מן שמיביהון פי' עלגלי מרבב: שמשק בפרק שמונה שרנים מאי אוובין  
שמשק כל' דהיינו מאגוראכה כי כן בלשון לטין בקראת שמשקוקוס: שבר' בסוטה בירושלמי דף כ"ו  
ג' א' תמול טמאה שמרין טהורה פי' היום כיוכי סומיחא: ש' בירושלמי ספ' היה קורא בשעלה רבי  
יוסא מבבל לא' הלך לרחוק בחמי טבריא פגע בו לייבן אחד והכה על גוארו אמר לו עדיין עונקתך  
רפוא פי' הענק שבבוארך רפואה והמכה לבע שמו מוכח וכו' כדי שידחק את הבשר ומיראה שמוכה  
כי לכן בקרא קטלא אפוגאדור בלעז: ועוד ז' עונקתיה כמו חונקתיה: והיה שר העיר יושב ודן  
לישמים אחד ובא אותו ליובן ועמד משחק בכגדו אמר השר ללישמים מי היה עמך: א' זה שמשחק  
היה עמי תפשו השר והכהו ביסורין והודה לו על הרוב אחד: ונאו שכיהם ועוכין שבי עבים לתלותם  
עליהם פגעו בר' יוסא שהיה ונבא מהמרחץ אל' הלויבן אותו עבך שהיה רפה בכר שכנת פיר' הרי כדחק  
שעתה ידחקו הסבל על גוארו' ויחכך: א' ל' אי דע המול ולא כן כתיב ועתה אל' תתלוצצו פן יחוקו  
מוסריכם: קשה היא הליבנות שתחלתה יסודין וסופה בלייה תחלתה יסודין שבאמר אל' תתלוצצו פן  
יחוקו מוסריכם וסופה בלייה שבאמר כי כלם וכחמה שמעתי וגו': שערך ככאת זכרי ולזע תרגום  
ככאת שערך כמו שעה: שף הויקרא רבה פ' ל"ד קדרה על שפיה פי' כירה כדתנן לשפות עליהם  
את הקדרה וכתיב שפות הסיר שפות: וענין אחר שפאי דחמר במדרש שיר פסוק אל' תראובי פירוש  
המוליכים יין ממקום למקום למכור בקראים שפאיים: שפט בשמות רבה פ' ח' ובולמנו פ' ו' וארא  
נפ' בשלח אל' חקי שפטים אל' שפטים פי' בעילות כלשון לבן: במדרש קהלת פסוק וכתמי את לבי  
לדרוש שיפוטו של מזון שיפוטו של גזל שיפוטו של מורה ענין תורה ומורה ומה הענין ז' ואת וואש  
עשו שפטים כלומר עשו תאונתם כו'. בדיק וכו' הטוב שפוטו רשעיכו הרע שפוטו פיר' משתדר עליו  
ו' וזע כו': שפט בויקרא רבה פ' ט' משופע כותר פי' שפל ועניו ולכן חשב שהו חכם: במדרש  
ק' זלת פסוק את הכל עשה יפה שפעת קוריוה פי' קורה גדולה וגסה: ש' בירושלמי ספ' היה קורא

הרין שרין פי' שמי קורות להגלב עליון : שרע בירושלמי דברכות דף ט' גולתיה שרעה פי' כוללת  
 וכשמת ממנו בשביעית דף ל"א ודף ל"א ד' שרע מיכה פי' אסך ידו ובשמיט' שם דף ו' כ' ובמדרש קהלת  
 פסוק טוב ללכת רבי' צעירא שרע דביכורא פי' ככל בטהרה כשזנו מכי' הקיים והרואים חשבו שמהרין  
 כה ככל ובאו לקיימו ואז ראו שלא ככל מחולשא אלא שזכרנו כמעבב' שם ושלאוהו למה יאס' שם ויעזר  
 ויאמר כדי למסוב בענין היותה' שרע פי' כשמת וכפל' דביכורא כמו בדברא איעני פירו' כמעבב  
 ודומה לו כשזא רבה פרשה ע' איעני דרש פיר' כמעבב ואיחר בדרשתי' שקיימי שם בירוש' דף  
 י"ד שקיימו ופי' שפי' חסכות פת המוסלו ולשון יוני הוא אבל ק"ס שם פי' א' ופירו' הם פירודין קטני'  
 ומכושלים : שרין קברא כוזהר פרשת שמות עמוד כ"א פי' שבעה בני' שעתיד לפתוח הקברות :

שרף : שורפה חיה שרף פי' כבא דרביא לזון לצו הוא סורור או כמו בערבי שרב' כל מעור שרין  
 בה שרף פי' כשיל במרק בערבי שורבא או גורוא' הנרי אינו אלא שרף משקה שנקרש בלעז גומא  
 בערבי נמו' : שרין בירושלמי דכור דף כ"ו רשכ' אומר מעני מה אמרו השרן מעמא כבעדש מעני  
 סתכל' כריותו כבעדש' ופריך רבי יודן אי הכי המת יעמא פחות מכיות דאמר רבי יוחנן להביא את  
 הסכל' שרין כו כיות וכן הככלה תעמא כנרנר של אפונים דאמר רבי חנינא אני ראימי ענל כאפון  
 בשפיר' ומשני מאי כדון מדרשות אמנא דרוש וקבל שר' עכ' כמוב בשלטי הנכורים למסת' ע"א  
 דף שכל' כ' וכי המדרשות אמנא הם הרי לך מבואר שלא אמרו סכמים המדרשים על דרך אמובה ועיקר  
 אלא להרבות טעמים למקרא עכ"ל ולא ירד לסוף דעת הלשון הזה וחלילה לומר כדכרנו אלא הכי  
 פירושה לפי שכן מש' רשכ' בטעם גומא שרין היא מתחייב להוליד מולדות גדו' גומא מת' וככלה  
 שטמא בפמות מכיות וזה הפך ההלכה לכן אמרו שרין לדקדק כ"ב על העעם הוא דרין מטיבין על  
 הדרש דהיבא ליבא למדרש דרטיבין ואין למדין מהם הלכה למקום אחר' ואם לא היה המדר' אמוב'  
 ועיקר שרין אמרו דרוש וקבל שר' וכל זה כתבתי לפי גרסתו אבל יש לומר שנסתא מסוכסת היא  
 שהרי כספריבו כתוב אמובא והכי קאמר מדרשות קאמרת אני אומר דרוש וקבל שר' שיר בארזון  
 מכלאים השרין והכלך בירושלמי פי' מטכסא והוא משי' כלשון יבא והערוך כתב שם טוב ולא כחיר' :  
 טיטיתא : דקדילא כשזא רבה פי' שרין פתיחה של כר ואני אומר עשית עין מוכלעת ואחר  
 מיום מנאמי כדכרו ברכות ובילמדנו ספ' ורש' ובמדרש שיר פסוק בלינה וראינה וכסטיקתא פר' ע' :  
 שות' שמת דיבוקא כשוקא או דאבוה או דאמיה פי' דבור עין מכללעת כמו שפתא' בעעיות ירנ'  
 דף ס' ד' מתממד מיטמוע שועתה פי' תאב לשמוע דבורה : שתם במדרש איכה פסוק גס כי אועק  
 תשת' סביתו פי' תשתק וכדקא מה שמתוכה אם טוב או רע ומתכו' כקוב' בת' שרע ומסמר גטכוש הוא

אות התיו

תובן : בירושלמי דתנ"ג' ומה היות דרוש מוכן פי' מה היות דרוש עוד - פרישין מוכן מצות יותר -  
 וכלשון משנה אומרין טוב כמו טובו מעשה כרכי פלוגי ר"ל ועוד : תבריא בריש דמאי  
 קהנפין שומרה פי' בערבי שומאר כלעז סיכוגו מה בין ביהודה בין בגליל מן מה דמתלין לה מתל בגליל  
 שומרה שר' מדה מין מתלין אס' תכליא דר' אורה בגליל פטור וביהודה חייב פי' מה שמוטלין משל  
 בגליל ואומרין סיכוגו שומר המרה בכריאותה אי' כמו שומר בעל' מי' כוחך אס' כל הסבלין המזכין טוב  
 טעם שמש' סכול' היו דגילין לאכלו זהו' בא' מן הספק ולכן שם פטור' כוסכרא כום ברתא פי' אכולי בתי  
 פי' טוב מה בין ביהוד' בין בגליל מן מה דמתלין מתל ביהוד' כוסכרא כום ברתא מאן מתלין אס' תכלי' פי'  
 ממה שמוטלין משל ביהודה ואומרים כוסכרא כום ברתא מי' כוחך - אס' כל הסבלין ממשע שכולס הש'  
 דגילין לאכלו והם אכלס הפקר ולכן שם פטור' ודע כי גס האיסורין הוא מין שומאר והוא המשוכס'  
 וקוסכר המשוכס הוא גריגו שורש יובס : תבן ככל' פי' א' אמה תבקיין כמו תבקיבא פי' אטע שר'

מיבן

תיבת כח : תודות או רומי פפתחים ירושלמי דף ל"ד שם חכם גדול הוא שמה משלח לל"ה פרנסת  
 החכמים ופי' תודות תיאודוסיו כלשון יוני והוכתן או מתמיה : תחלה במדרש איכה פסוק בילעיה  
 וירושלמי דמעניות דף קט כפר שחלים דהוון מרביין כיהון כאילו תחלוסיא : הערוך הכיאו  
 ולא בירשו אבל מה שכתבו בפרק בפני עצמו ולא כתבו בפרק דלעיל מוכיח כחיה שלדעתו זהו דבר  
 אחר ואינו שחלים הכקרא מסטואירכו או כסטורכו או קריוסון וכערכי סרף או רשאר ובנדאיכון הוא  
 כי אם היה פורשו רשאר לא יתשוב לא גירסא זו של ירושלמי ולא גירסת הככלי בפרק הכוין דף כ"ה  
 שאמרו שהיתה פרנסתן מן שחלי ולכן פרש' שם מין מאכל הוא ולא פי' קריוסון כמנהגו במקומו אחר'  
 כי א"ל שמאותו ירק היתה פרנסתן : וכל שזהו מענין תשל השכי שכתב הערוך שפירושו תמרים וה"ל  
 היו מגדלין כניהם כתמרים כלומר בעלי קושה ע"ל הכתוב בדין כחמר יפרח וכתיב אשר בגוב ארזים  
 גבהו או כמילענין הרבו קאמר כידרכן של דקלים שגדלין זה ככל זה עד שמכנין אתיעין כל הארץ  
 ובוה יתשוב ג' גירסת הככלי שהיתה פרנסתן מרוב התמרים שהיו מוכרים : ובעל מתבאר הוכיח כתב  
 שהיו מפרנסין בניהם בשחלים וכו' הוא : וכענין תחל השלישי שכתב הערוך שהוא רשאר קשיא  
 לי מ"ש בנמרא שחלים לכנים וכי יש שחלים שחורים ולכנים : וכל כי ליכס קורא לכן וללס קורא שחור  
 או כמו לזרעו קורא לכן וז"ל בניטין דף קט' ליכס ליה חכריה כי הו"ש אשאר לזכו ולעשותו אבס  
 ולכסמו : וביקרא דכה פ' ע"ו פסק המעין הלכין הירק : תלש מירק סיפספ כשיא רבה פר' יוד  
 פי' תלש עקר השער מעיקרו מירק השירו פי' סם כל'את תמרוקיה : סיפספ קנן מקבת וכס'א מקב'  
 תזקישא לעיל בערך זקט : תסחוי' מלא כל טוב בולמדכו פרשת בי תפא פי' בערכו טבאק  
 ובלשון טורקי סוכי : תבחווא כתבו המדפיסים תכחומא הכקרא ילמדכו ושקרא הוא הלא תראה  
 הילקוט שזכיר שיהם כמנה מקומות אלמא האי למוד והאי למוד : והנה תכחומא איכו כמנא כלל  
 ואלס כתבאר לי שם ממנו ארוך וקצר הקצר הגיע לידי בשלימות והארוך הוא חשוב מאד הגיע לידי  
 ממנו פרשת ואתחנן ופרשת עקב : תביבא הא דאמרינן בווער יקודא תביבא ה' ואינו כפשוטו כו  
 באמת אין שם אל' יסוד אחד והוא ארבע אותיות של שם הסוה עומדים ואדוקים בלין סוף : ומ"ש  
 יסודא תביבא איכו אל' ע"ל השלש ואדרכה עיקר הכוכב הו הוא קיוצן ופירוד ר"ל לקנץ הערל ולהפריה  
 הטומאה מן הקדושה שלא תטול חלק מן השפע הוירד מהאצילות לכבראים הקדושים שהרי עשוהודם  
 ואמר את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ולכן כל' בשכמלנו בלחש כדן' שלא יקטרנו וזלמי כיום  
 הכפורים שאין לו כו' שליטה : וכשימקיים בלגי המות לכנת כיום שהוא יסיה האחד ושמו אחד בהדיא  
 אבל עתה אומדין ועד במקום אחד : כללו של דבר יסודא תביבא ר"ל שהכבראים הקדושים מתיחדים  
 לקבל השפע לכדם ואין לזרים אתם : תנפולין במדרש איכה פסוק היו כריה פי' שם עיר ואולי  
 שכל' מנפולין והוא עיר גדולה כמחו הפוליא ומתכות כהוכה כתב שבוט : תבובה בירושלמי ס'פ  
 אין עומדין אם עשו שפתותיו של אדם תכונה יא' מנושר שסמעה תפלתו פי' תורה ככתוב מפירו פי  
 איש תשבע בעכו תבואת שפתו ושבע וכן להפך מסור אזכו משמוע תורה גם תפלתו תועבה :  
 תסודרתא לשון לעו הוא טיוורו כלשון טורקי שאזכא אזכרות המלך : תענית כתב הרמ"ם זל  
 בראשון מהלכות תעניות אם אכל ושתה ואכ"כ התחיל להתענות שאר היום הרי זה מענית שעו עב"ל'  
 וכן דעת אבי העזרי בסיון תמלה ובתמל' שיקבל קודם : והר"ן זל כתב שכראה שגם הר"ף סובר  
 כן : והראב"ד כתב אין זה כלום וכו' ואבי אומר כי לדברי הראב"ד שפירש שתי המזמרות של רב חסדא  
 בתענית טעות קשה דאם כן אמאי תפיקוהו למרי מימרי היה לו לומר והוא שלא טעם כלום כל אותו  
 סיום ושקעה עליו חמה : וע"כ כי שכדקדק כמנא שאין בורך למימרא השכית כלל שהרי ממש והוא  
 שלא טעם כלום כל אותו היום משמע שקעה עליו חמה וכן לגירסתו עד הערב : וקושיא זו כפירוש  
 תלמוד הרמ"ן זל מאתיה : ואם ירנה הדומה לסבול קושיא ראשונה בעל כרחו יקשה עליו אמאי  
 לא קטע בליטא קמא ולימא הכי הא דאמרן מתענין לעשות והוא ששקעה עליו חמה : ותו' אם איתא

לפירות הראבד מוד כשמריץ אבי שאבי הכא דלא קביל עליה היה לו לנמרא לומר ורב סדרא אמר  
אפי' קביל עליה כל שלא שקעה עליו סמיה לא שמה מענית אלא ודאי ליתא לפירות הראבד ודעת  
התוספות בעבורה דף לז שהממרא הסמית בתענית שלם איירי וכן דעת הגאונים עיין בשבלי הלקט  
דף לט ב' וכן משמע לשון לא שמה מענית דומיא דלא שמה מענית דבסמוך כל תענית שלא קבל  
עליו מעבוד וס גס לשון כל תענית הכי משמע כסברו ונס ראביה זל פי' בהדוא מומרא שני בתענית  
שלם וכתב עוד קצרו של דבר מעת שמקבל התענית אר סדרא שלא יטעום כלום כל היום דאינו עד  
הערב אבל כמה שאכל קודם לא קפיד במרא וכל היום דקטע אשעת קבלה קאי כך גריך לפרש כדי  
להשוות הבבלי והירושלמי עכ"ל וכל להשוותם בדרך אחרת ואומר דגם רב סדרא מודה לירוש' והאי  
דאמר הכי למדודי לאביי כדאמרינן בעלמא וביין שהקשה עליו או פירש לו כי הוא רבותא קמ"ל דלא  
מוביעיא מו שמקבל תענית עד חנות או שאכל וקבל תענית מחנות ואילך דשפיר דמי בדברי הירוש'  
ביון שמתכוין להתענות אלא אפי' זה שמונה דמד"ה הוא לאו להתענות קא מכיין והאי דקאמ' הכי משו'  
לאנב אובסיה וטרידיה לא מני למיכל והילכך לא יהא חשוב תענית קמ"ל והוי יודע כי מה שמכוב  
בעבודה דף לז גבי תענית שעות ואם השלים שבות הוא ולא גרסינן ליה בנמרא כתיבת יד ומיהו  
ראוי לחקור בענין תענית שעות הרי שהיה דרכו לאכול אחר ערבית וכל שעות ביום כי אמר הריכי  
בתענית עד דשעות ביום לא מסתבר שתקטב תענית דהא אורסיה בהכי וכן אם אחר מעודת היום  
קבל עליו עד הערב ואי משום שתיה לחדה לא מסתבר דסני וכל דרכי יוסמן כשאמר עד שאביים  
פרקי היה מעביר זמן מעודה ורבי יוכה אפילת עראי ומועצת אבל סוף דבר אין קורין מעשה אלא  
למיו שסובל בער רעבון ונמא ולפס בערא אנרא ונרסינן בירושלמי דפרק חלק ובמדרש שיר פסוק  
שמורה אבי כמה התענה אפאכ ג' שעות היה רגיל לאכול בשלש ואכל בשש עכ' וימש הרב המניד שה"ס  
גורם והוא שלא טעם כלום עד הערב ה' בספרינו וגם בנמרא כתיבת יד ומיהו קשיא לי למה הקשה  
לרב המניד גרסת כל אותו היום עד שאמר שאין לרמ התכצלות והלא הן דרכי הרמ שאמר והו' שלא  
יאכל כלום שאר היום וכדמפרש ואזיל כינר וכו' ולמה לא הקשה הראבד שבברי הרמ סותרין זה את  
זה שכתלה אחר שמתענין לשעות וכתבאי שלא יאכל קודם ובסוף אמר שאף אם אכל קודם מוקרי  
תענית שעות וע"ק על הרב המניד שכתב התכצלות שאי אפשר לאמרו כלל מדאביי ולענין תעני'  
שעות שכתבו ההגהות כסס הירושלמי בראה לי שגם מהבבלי משמע כן מדאמר אביי שאבי הכא דלא  
קביל עליה משמע הא קביל עליה אף על פי שהיה אוכל אחר תפלת השחר שפיר היה קרובן לשעות  
לזיליא תענית שעות וגם רב יוסף הודה לו ולא חלק אדם בזה יומ' ש בבית יוסף בא ח' מ' מקאפ' בשס  
ספר אנודה שקבלה שכל מו שמתענה פעם אחת תענית חלום ברה גריך שיתענה כל ימיו ואם לאו  
ימתין וכו' אבי תמיה וקסא הדבר להאזין לה' לשולה והאונקרהקחו דס ברה ואמר אומר שיעשה כן  
בכל שנה והנה כן הדבר הזה וכי לפי שפעם אחת התענה ברה כרשות שהונקר לטע' גורא אבי כאמר  
לן קום חטוא בלא גורך בכל שנה אתמא' וכבר סיכמתי על סברתי זאת ועבדתי עובדא ככפשא  
פעם א' הונדכתי להתענות בראש השנה על חלום ולשנה האחרת אכלתי ולא פשטתי ולא אובה לי  
רעה ולא תאונה: תפא בב"מ דף פז עד אלישע לא היה דחלם ואתפח פירוט לא היה אדם שחלה  
ונתראפ' עיין זה כאמר בוהר פרשת תרומה יותר באורך וכן אמרו ס' במד דשכיב ועקב לא היה  
בר גס דהו' ליה מרעין דלא מית עד דאתא תקיזה וכו' וכן אמרו בב"מ פ' ס' ה' אקשיא לי והלא מיכל  
שלחה לשאול ואתמר חולה הוא גורד אמר מו יולע ואכני ה' אפי' הילך והתקבר אמר לדוד ויעזבני  
אדוכי כי חליתי היום שלשה יורבעה שלח אסתו אל אחיה השלומי לשאול על' בנו בשחלה וואחיה  
בן אפאכ שלח לדרוש כבעל זבובים אחיה מחולו זה וכן הדד מלך ארם שלח לשאול מלישע האחים  
מחלי זה ואלישע גופיה חלה שלשה פעמים במש' בב"מ דף פז וטו מאי חלה חוקיהו למות פשיט'  
ולמה הונכר הק"ה לומר לו בו לכיתך וכו' פשיט': תפס בוהר פרשת וימי ובעובדא דרבי ינחן

ה' תפוסא דמריה קרמא בדפשו דר' ש' תפוסא אדוכו' כמח' צככפו ר'ס קרופא דלשון ווי' כמח' ה' תפילין . כהנו העולם לדרך להניח תפילין כנון דפה כי כן כתב האגור והביא דבריו בית ווסף ולא חש לבדוק אחריו וכן כתב בשלחן ערוך ואי אומר שטעות הוא כי להניח כנון . דפה ר'ל למה מכוונת כמו שאומרים כליל שבת כי כס רנה להניח להם וכן להניח ברכה אל ביתך ר'ל שלא תהא ברכ' טוברת שלא נסה וקיימת . אבל כאן ר'ל להניח תפילין כנון דגושה ור'ל לשום תפילין כמו נר חנוכה מנוה להניחה על פתח ביתו וכו' הכה זאת חקרונה כן הוא והוה האמת השומע ישמע : תיקון ב'ל ספירוסו תיקום כלומר תעמוד כך בשאלה כי אין תשובה . ויש ספרים נמשכת כדריש שבמקום תיקון אומר חוכמי ליה : תרובום . בריש מדרש חיות כתב בשלחן מתכות כהונה מין עשב . ואיני אומר אלמלא ל' ראיתי לא האמנתי שיטענה אלה בזה ואינו אלף מין קטניות ידוע לעיניו בלעז : תרף שם פסוק ג' כעול מנין עליה ותרף מווניה פי' כמו וטורף ודברי מתכות כהונה שבוש : תרובום של כ' רבליים צולמרכו פרשת תרומה שי' כסא בלשון ויני תרובי . ועד שלא נככה בית המקדש לא היום בעולם אלף תורה ונמילות חסדים והיה חסר עבודה שהיא הרגל השלישי . ומה הענין מה שהביא הערוך בערך מתרון ולא פירשו והוא מש' בדר' ובר' אמור עד שלא הגיע למיתרון שלו פי' מקום מושבו וכסא כבודו . ומה הענין במדרש קהלת פסוק מה יתרון כל איניש ואיניש לא מתרון אלף עם בעלי אומותיה ר'ל אינו יושב : תותביתא . וילקוט איכ' סוף סימן תפ' לו מאן דלבי מתכסי במאפיק עביד . תותביתא פי' מי שלבו מתכסא בכליו הוא עושה לו לבוש כלה כלאמרי איכסי במתאי שמאי בלא מתאי . תותביתא פי' בעירי שמי מכבדני לפי שמכירין אותו אבל במקום שאין מכירין אותו לכושו מכבדני : תתיא . בדר' ר'פ' כ' א' חביא אינוכיתא כל' עיבכתיא וכן תמנא בירושלמי לדברות ד' ו' ז' וכן נפיה ד' פי' ובערלה ס' נ' וכתבת ד' י' וכן עיקר וכו' שהוא מואר עם מקומו כמו ענתותי . וגירסת הערוך ופירשו גם פי' הר"מ בלעז אל לא כהירא לי בדרס כראין דבריו רש' . אל שבתא אוכקיא אחת של זכות הוה לבת כלומר זכות מועט . ודע כי אי כקיי קא דריש כמו אוכקיא : תורה . בויקרא רבה ר'פ' י' ד' צריכון השחרה והערבה פרכסה מנין מי יכון לעורב ידו פי' לפי שאמר שכל היום או רובו צריך לתורה לכן גזאל' אם כן פרכסתו מאין תבא לו ומשכי יבטח בה וישען באלוהיו ומתנות כהונה קלקל הגורמא ופירש שבוש כי לדבריו הספר שאל' ואינו משיב . במדרש קהלת קודם שחם במור תורה שאלם למד בעולם הזה הכל היא לפני תורתו של משיח : ויילקוט ישעיה סימן רכ"ו והק'ה יושב ודורש תורה חדשה שעמך ליתן על ידי משיח . ובריש מדרש חיות כל מי שאומר דבריו תורה בדברים וזכה שתשרה עליו רוח הקדש :

תם ונשלה שכתב לאל כורא עולה

מעשיות

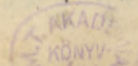
**גרסינו** בירושלמי דמכאדרין דף י'ח עמוד ג' ובר'ה דף כ"ב במעשה ועיברו את הסכה על פי שלשה רועי בקר חד אמר בכיר ולקיש באדר מינן פי' מכהה הסכים בו באדר האכוב והאפיל הכל הכן ופירח ובשכה זו עדין לא ראינו זה יומד אמר תור באדר כעדריה ימות ובעול תוכתא ושלח משיכה פי' מכהה הסכים כי באדר אם ימות שור בעדר לא יפשיטוהו שם אבל וסחכוהו לת' מ'אכה כי טוב נלה ויפשיטוהו שם מרוב החום ובשכה הזו עדין אין חום ולא התאכה חכטה פגוס . וחד אמר קידום באדר פוח בלוש ופוח לקיובליה פי' מכהה הסכים כי באדר רוח הקדש מכסת ואל' פוסט כגדיו



מרוצת הקום ויוצא לקראתו וימלא קדים בטנו • ואכו רואין שכה זו שעדין אין גם אחד מאלו הדימיון  
ועיכרו השנה על פיהם: בפ"ק דדמאי ובר"פ עקב שני ענייני הפקידו אבל רבי פתחם בן יאיר  
שבי סאין של שעורים הלך וזרעם וקנרם והכניסם • כשבאו לטובל שעורים שלהם אמר להם הביאו  
חמורים ונמלים שיטאום רבי פתחם בן יאיר הלך לעיר אחת באו ואמרו לו העבכרדי' אוכלין תבואתינו  
גזר עליהם וכתקבנו התחילו מנפספין אמר להם וידעיס אתם מה הם אומרין אמרו לו לא • אמר להם  
אומרין שאיככם מעשרין • אמרו לו וערכו שאם אנו מעשרין שלא יאכלו עוד וערכם ולא הווקן עוד •  
מלך הערבויים כפלה ממנו מרגלית אחת ובלעה עכבר בא לו אבל רבי פתחם בן יאיר א"ל איני מוכר  
חכרים • א"ל על שמך הטוב באתי אל תשיבני ריקס • מיד גזר עליהם וכתקבנו דאה אחד בא כפוף  
אמר זה בלעה גזר עליו ופלטה • ר"פ ב"ה הלך לעיר אחת באו ואמרו לו מונא המים אינו מספיק לנו  
אמר להם שמא איככם מעשרין • אמרו לו ערכו שאם אנו מעשרין יספיק לנו וערכם ועיטרו והספיק  
להם • ר"פ ב"ה הולך לבית המדרש והכהר הנקרא גיכאי היה מתגבר מאד א"ל גיכאי גיכאי למה אתה  
מוכעני מכות המדרש מיד כחלק לפניו ועבר • אמרו לו שלמדו וכולין אנו לעבור אמר להם מי שידע  
בכפסו שלא בונה לשום יהודי מיומו יענו ולא יווק • רבי חנינא בן דוסא היה יושב ואוכל בליל שבת  
וכפפת השלחן לפניו וכפל • אמר לאשתו לא על חנם הוא זה אמרה לו תכלין שאלתי משכתי ושכחתי  
לעשרין • מיד הזכיר התכאים של מעשרות ותיקסם ועלה השלחן מאיליו: בסוף כלאים ובר"ר  
פ"ל רבי ענד"ג שכן חסד כשינוי וכל אותן י"ג שכן לא מתה חיה בארץ ישראל ולא הפילה עוברי' בא"י  
כתב מהר"י בן חניב והיה מרים קולות בתמידות מרוב הכאב וכו' ואבי תמיה מי העיר לו להכבא מלבנו  
ולכתוב מה שלא אר"ל ולא הספיק לו זה אלא שכתב עוד שאעפ"י שמויעת הקולות היא סבת מיתת  
שיולדות בעת לידתן ולהפיל עוברות עכ"ל בכל אותן השנים לא מתה חיה ולא הפילה עוברת כדי שלא  
יאמרו שמויעת קולות רבי היתה הסבה וכו' וכל השומע יבטח וכי קולות רבי ארטיליירי או בומברדס  
היו ואשי' בומברדס כשמיים באותה העיר לבד ולא בכל א"י אר"ל בולמדכו פרשה וי"ל שהיא ד' מאות  
פרסה על ד' מאות פרסה • ואלם טעם הדבר היה ע"ד הכתוב אכן חליונו הוא כשא ומכאובינו הוא  
סגלם ולא שהיה נועק כלל • וזכר' גרסינן ולא כנענרה ונלדת ונירסת הירושלמי שכתבתי עיקר:

שם וכמדרש קהלת פסוק כל אשר תמאן ירך כשנפטר רב הוכא ריש גלותא העלוהו מבבל לארץ  
ישראל אמרו חכמי א"י אנה נקברהו אבל רבי חייא רבה ומי יכביהו שם ויסתכן למות • אמר רבי חגי  
אבי אבטיבנו • אמרו לו תואכה אתה מבקש לפי שאתה אדם זקן ואתה רונה להשאר שם • אמר להם  
קשרו חבל ברגלי ואם אימך תסחבוכי לחוץ • ככנס ומנא ג' טיפות כתובות בכוחל ואלו הן יהודה ב"ר  
אחריך ואין עוד • חזקיה בני אחריך ואין עוד • יוסף בן ישראל אחריך ואין עוד • פקח עיניו להסתכל  
אמרו לו הסוך הפוך כלומר בא מאכין • שמע קולו של רבי חייא רבה שאמר לרב יהודה בנו שיטע מקו'  
לרב הוכא שיטכב אכלו ולא רנה • אמרו ב"ד של מעלה כמו שלא רנה להוסיפו אכלו וקבל רב הוכא  
חרפה זו כן זרעו לא תפסוק לעולם וחרזה כשמתו לגופו וינא חסד והיה אז בן שמיים שכה וככפלו לו  
טבותיו: בשביעית דף ל"ה רבי אבא היה תופר בבית ארמאי אחד הביא לו בשר כבלה אמר לו  
אכול א"ל איני אוכל אמר ליה אכול ואם לאו איני הורגך א"ל אם תרצה להרוג הרוג כי אני איני אוכל •  
א"ל הו יודע שאילו אכלת הייתי הורגך לפי שכך נריך להיות או באמת יהודי או באמת ארמאי: שם  
רבי טרפון ירד לגנו לאכול קניעיות מתוך שלו שלא בטובה מכאווה השומרים והכוהו מכה רבה כשרא'  
עצמו בטככה אמר להם בחייכם שתלכו ותאמרו בבית טרפון שיתקנו לו תכריכין • כיון ששמעו שהוא  
רבי טרפון כפלו לפניו ארצה ובקשו ומנו מחילה • אמר להם כשנכונה על כל מטה ומטה שהיה יורד  
עלי הייתי מוחל לכם על הראשונות • אמרו כל ימיו של רבי טרפון היה מתעבה על הדבר הזה ואומר  
אוי לי סתם כבדתי בכיתה של תורה: בתרובות דף מה ג' בתוס' רבי חייא רבה היתה מקנרת  
בתאים לכתחלה כדי שלא יאכלום החכרים והיה אביה אוכל מהם • ופרך ואינו אסור ומשני לדעתו

היתה עושה כן \* ופרך ואעפ"כ אינו אסור והתבאר ראה צפור מקרר בתאנה עכבר מקרר באבטיס  
אסור לאכלו שאינו במקום הכקר אכלו \* ומשני היא היתה שומרת אותם ולא כעלמו מעיניה :  
שם רבי אמי היו לו אורחים אמר להם לולי שנתגלה היין המבוטל שלי הייתי משקה אתכם ממנו \*  
אמר לו אחד תן לי ואני אשתה \* אל"מ שרונה למות ולך וימות כביתו \* איש אחד היה לו יין מבוטל  
עם דבש ופלפלין הנקרא קודיטון ונתגלה בא' ושאל לחכמים אמרו לו אסור לשתותו \* ופרך זהא אמר  
רבי יוחנן החד ופרך אין בו משום גלוי ומשני הכי מילי \* בטיס בו רביע משקלו של פלפלין שהוא חד  
הרבה מאד ואין הכחש שותהו : שם אשה אחת היתה בעלת נדקא ובעלה לא כן \* ככנס אכלה  
עני אחד נתנה לפניו לאכול בין כך הרגישה שבעלה בא העלתהו לעליה שלא יראהו בעלה ויכעוס \*  
נתנה לפניו בעלה לאכול אכל וישכב וירדם \* בא כחש אחד ואכל מהתבטיל שלפניו והעני שבעליה  
ראה \* הקין בעל הבית ורנה לחזור ולאכול ממה שלפניו אל"מ העני שבעליה אל"מ תאכל כי הכחש אכל  
ממנו \* ופרך ואין ארזל אם היה יסן מותר והא' הכא שלא היה אימת יסן עליו ואכל \* ומשני כריך הנה  
כלומר היה האיש כריך ומכסה כולו בגדים ולא היה ניכר שהוא אדם ולכן לא נמנע הכחש מלאכול :  
ופרך ואין אסור משום יסוד \* ומשני לא דכתיב כי יאסור ודם בדיהם מי שחשוד על הכיאוף חשוד גם  
על הרניסה וזה כיון שאינו חשוד על הרניסה ואלדרכה הנזל את בעל הבית ממות גם על הכיאוף אינו  
חשוד : שם מעשה בחסיד אחד שלא היה חושש לגלויון פעם אחד לקה בדלקת וראו אותו ושה  
ודורש ביום כפור ונלוותים של מים בידו \* איש אחד נתגלה לו קיתון של יין הלך לטפכו בערב \* יא' אמר  
לו חבירו נתנה לי ונא שתהו אל"מ מגולה הוא ואסור \* אל"מ אעפ"כ כן תכהו לי ומן השמים ירחמו \* נתנה  
לו ולא הספיק לשתות עד שנתחלחל ומת \* אמר רבי ירמיה כל הארסין מויקין ומעלין חטטין וארס  
בחס מומית \* יכשיו שאלין לרבי ויכתב על יין שנתגל' היה אומר וכי ערב של כפסך אינו שיהיה אחריתך  
עלי אס אתה רובה לסתך כפסך דמך כראשך \* רבי יבאי היה אומר אם תרניח תרניח כסף אחד ואם  
תפסיד תפסיד כפסך וזהו לך לספק הזה : תביא מים שנתגלו לא ירבוך בהן את הבית ולא  
ישפסד לרשות הרבים שו"כדי שלא יוקו למי שהולך יחף ולא ישקה מהם לארמאולא \* בה' חבירו ולא  
יסרה בהן את הטעם ולא יכנס בהן את הכלים ולא ידוח בהן קערות וכדומות ואין כל פניו ידיו ורגליו  
בנימי רבי ירמיה נתגלו בנימות המים של סדרא רבא שמו הראשונים ולא מתו שמו האחרונים ומתו אבי  
אומר ארס שוקע היה \* פועלים היו בשדה ונתגלה להם כד של מים שמו הראשונים ולא מתו האחרונים \*  
ומתו \* תבוא כמי הכי חבית שנתגלתה וכן אבטיס שניקר אעפ"כ שאכלו ושתו ראשונים לא יאכלו ושתו  
אחרונים יין שנתגלה ושתו ממנו עשרה כבי אדם אסור לאכול ולשתות אחריה שאבי אומר ארס שוקע  
הוא \* ר' חייבא היה בידו גלוותים של דבש שנתגלה ולא הספיק לשאול לחכם עד שבקשה בידו מוחזק  
הארס \* וכמה הוא שיעור כקב עד כדי שלא יכנס לתוכו ראש אנבע קטנה של תיכוכ כן יזמן \* כלי  
מגולה ומלוי באויר אפי' גבוה הרבה אסור לפי שהוא משתלשל בחבל ויורד \* מן כמה ישנה מגולין  
ויהיו אסורין כדי שיבא הרמס ממקום קרוב וייתה איזהו מקום קרוב מאוזן חבית ולפיה \* ופרך ואינו  
דואה אותו ומשני מין קטן יש ושפיטון שמו והוא דומה לשערה ולכן אפשר שלא יראהו \* תבי ר' הושעיה  
דימי הגלויון כוהנין בין בארץ בין בחוצה לארץ בין בימות החמה בין בימות הגשמים : כתיב  
ברצות ה' דרכי איש גם אויביו יטלים אותו רבי מאיר אומר זה הכלב ריכל אומר זה הכחש \* הרועי חלבו  
חלב ונא' כחש וחלב ממנו והיה הכלב רואה \* כשכחו הרועים לאכול התחיל כובח בהם לומר שלא  
יאכלו והם לא הבינו קם הוא ואכל ומת \* ובפוסקתא מוסיף שהרועים קברוהו וכמו לו כחש על קברו  
והיה כקרא בפסא דכלבא \* כבית אחד עשו שום שחוק אנא'דה כלעזו נבא' כחש הדרי ואכל ממנו והיה  
כחש של בית רואה \* כשכחו כבי הבית לאכול ממנו התחיל להטיל עליהם עפר כלו' לא מאכלו וכשראם  
שלא הבינו הטליך עמנו לתוכו וציון כב' רב' כל \* ועבא' אין לשמוך על זה ולבטוח על כחש שכבית  
שהיה ארזל במדרש קבלת פסוקי לשחוק אמרתי מהולל ובילמדנו פר' שנינו ובא'תרו מות רבה שמעש



היה בחתן שהלך להביא יין מן העליה ונשכו כמש ומת : איש אחד הזמין חכם אחד לאכול וחוסיב כלבו  
אנלו : אמר לו החכם וכי בזיון תחייבתי לך שאתה מוסיב הכלב אנלו אל' ה' לא לבזותך עשי מי אלא  
לכבודו שאני חייב בכבודו כי פעם אחת נכנסו שוללים לעיר ואחד מהם רצה לאנוס את אשתו וקפץ  
עליו זה הכלב ואכל האבר שלו וכינו : רבי איסי תפסוהו לסטים : אמר רבי יוחנן וכרך תחת  
בטויו כלומר מה אנו יכולין לעשות לו והיה אפסיד נפשות שהלך במקום סכנה : אמר רבי שמעון  
בן לקיש אפי' אבי הורג או נהרג אבי הולך ומתלו : הלך ופייסם וכתבוהו לו : אמר להם בואו אצל הוקן  
שלו ויברך אתכם ויתפלל עליכם : באו אצל ר' יוחנן אמר להם מה שהיה בלבכם לעשות לו ויעשה  
לכם : לא הגיעו לחטא הדרך עד שנהרגו כלם : זעיר בר חכמא תפסוהו ליסטים הלכו ר' אמנו ורבי  
שמאל לפיים עליו : אמרה להם המלכה רגיל הוא להיכס לעשות לכם כמים ולמה לכם לערוח להגיל  
מוד בא ערבי אחד וחרב בידו אמר להם בחרכ הזה הרג כן כר לאתו : כששמעו כן חשכו שפל אודו  
היהודי הוא מגוס וסוטס וכמלט זעיר בר חכמא : פי' בן כר מלך היה עיין בב' פ' ע' : רבי יוחנן  
שללוהו לסטים בדרך : למחר בא לבית המדרש והיה ריש לקיש שואלו ואינו משיב שאלו ואינו משיב  
אמר לו מה לך אל' כל האיברים מלויים כלב והל' מלוי כמים אבד הכים אבד הל' : אל' ואיך אבד  
כיוסך אל' שללוהו לסטים אל' בא והראני באיזה מקום הלך והראו : כיון שראו אותם מרחוק התחילו  
מריע עליהם תרועת מלחמה : אמרו לו הלסטים אם ר' יוחנן הוא כחזיר לו החזיר אמר להם כחייכם לא  
אקח אלא הכל ולקח הכל : פ' ק' רשבת ורשולמי מעשה בחסיד אל' שלא היה רוגה לומר במש' אל' תאמן  
בעצמך עד יום מותך והיה אומר עד יום וקנותך לאפוקי ברוך אני שזקנתי ויכול להאמין בענמי : באה  
לעבוי טודה אחת בדמות אשה יפה לנשותו תבעה ושכב עמה : אח' כנטער מאד עד שבאה השודת  
וזאמה לו אל' תנטער כי לא חטאת כי איני אשה אלא רוח אצל מכאן ואילך היה שזה לחבירך ול' תאמן  
בעצמך : שם בפרק כמה אשה ונראה ר' עקיבא עשה לאשתו עיר של זהב ראתה אשת ר' וכתקנאה  
בה אמרה לבעלה אתה כשיא ישראל ולא עשית לי מה שעשה ר' לאשתו : אמר לה וכן את לא עשית לי  
מה שעשית היא לו שהייתה מוכרת הנעוף שעל ראשה וכתתת לו שיעסוק בתורה : פסחים ירוש' דף  
ל' ר' אבהו שלח ככו ללמוד תורה בטבריא באו ואמרו לו גומל חסד הוא וקובר מתים : כתב לו המבלי  
אין קברים בקיסרון שלחתיך לטבריא לא שלחתיך אלא ללמוד תורה שכבר נחמו וגמרו בעליית בית  
ארום בלוד שהתלמוד קודם למעשה : ר' חייא ור' יוס' איחורו לכא אצל ר' אלעזר כשבאו אמר להם אכה  
הייתם אמרו לו לקבור מת אמר להם ולא היו שם אחרים לקבור ומתאו אתם ללמוד : אמרו לו שכבד  
היה ומפני דרכי שלום הלכנו : שם דף ג' וכמדרש אסתר פסוק בהראותו פעם א' והנרכו החכמים  
בדכה לפרנסתם שלחו את ר' עקיבא ויחכם אחר עמו ובקשו להכנס תחלה בבית עשיר את' שהיה שמו  
בן מביא יין שהיה מוחזק לכדיב ושמעו את כערו אומר לו מה אפקה לך היום אל' עולשין ולא משל היום  
שהן לחין אלא משל אמתול שהן כמוסין וכמכרין בזול : אל' עקיבא בלבו במדומה לי שזה בר עין וכוני  
ומעט הכאה יש ממנו : הכינו והלך לו ואחר שקבנו מכל העיר באו אנלו ואמר להם למה לא באתם אצלי  
בתחלה כמו שהייתם כוהגים : אמרו כבר באנו וכיון ששמענו הדברים שאמרת לבערך כסוננו אסור :  
אמר להם מה שאמרת לבער אתם וודעים ואיכס יודעי מה שאמרת לאשתי ועכ' לנו ואמרו לה משמי  
שמתן לכם מדה של דיכרים : הלכו ואמרו לה אמרה להם איך אמר לכם גדוש או מחוק אמרו לה לא פי'  
לנו : אמרה להם אני אתן לכם במדה גדושה אם רצונו בכך הרי טוב ואם לאו אני אומר לו שיפנות  
מכתובתי התוספת שיש במדה גדושה : כיון ששמע בעלה כך כפל לה כתיבתה : בירושלמי דשבת  
דף ע' ד' וביומא דף מה' מעשה שפלה דליקה בשבת בשכונת ר' יונה ובא גוי אחד שכן לככותה ולא  
הכינו ר' יונה : אל' הגוי ולמה לא תחיני וכי במוזלך ובזכותך תכנה האש אל' הין : מיד כנתה הדליקה  
וכינלה כל השכונה : ר' יודן דכפר אמר היה פורט לבשו על הגדיס והאש בורחת ממנו : בסוף מס'  
פיאה ובשקלים דף מט' פ' חייא בר אדא היו זקנים בזמננו שמי שהיו כותין להם נדקס בין ר' ל' היו

לזקוקין ואח"כ לא היו לזקוקין כי היו אומרים כבר יש לנו הונאה לכל השנה ממה שכתבו לנו בו ימים אלו  
 שם סגני בהור' א' הלך לעיר א' לקנח דקנה בא רבי אליעזר בן יעקב וישב למטה ממנו כדי שיאמרו  
 הקהל אילו היה שוא אדם גדול לא היה ראוי לישב למטה ממנו ועשו לו כדנה גדולה ראוייה להתכבד  
 ונתנה ושאל מה זה ועל מה זה אמרו לו רבי א' ישב למטה ממך וחשבו הקהל שאתה גדול ממנו אמר לו  
 אדוני אתה גמלת חסד עם מי שזכרתי ואיני רואה מי שרואה ואיני כראה וגמול עמך חסד : בסוף  
 ב:נה ירוש' רבינו הקדוש היה משיא אשה לבנו והיו מטפחין לאחוריהם בשבת עבר רמאמר ושמע  
 קולם אמר להם רבותיכו וכו' הותרה שבת שמע רבי קולו אמר מי הוא זה שבא להוכיחנו בתוך ביתנו  
 שמע רמ' קולו וברח ונאו בני ביתו של רבי לרדפו ולתופסו ומתוך שהיה רמ' כחפו לברוח והיה רץ  
 הפריח הרוח את סודרו מעל בוארו וכתגלה ערפו : השקיף רבי בניגד החלון ורא' בוארו של רמ' מאחוריו  
 אמר לא זכיתו לתורה אלא לפי שראיתו בוארו של רמ' מאחוריו ר' יוחנן ורש' בן לקיש שביהם אמרו אנו  
 לא זכינו לתורה אלא לפי שראינו אנכעבות רבי מתוך העגל המכוסה שלו אמר מכוסה ד'ל המעתיק  
 סוף המעשה הזה וגם מה שכתבתי בערך דעת מאותו שאמר מקלו של רמ' היה טידי והוא היה מלמד לי  
 דעת פליאה דעת ממני כשגבה לא אוכל לה : תעביות דף ס' ג' ב'טפורי היה מגפה ולא היה ככנס  
 בשכוכת ר' חכיא והיו בני העיר אומרים אומן וקן וסכוכתו וישכין בשלום וכל העיר הולכת ברע : בא  
 ואמר לפניהם וזמרי א' היה כדורו של משה ונפלו מוסר אל כל אלפים ואנו כמה זמרי יש בדורינו שזנים  
 ומכאפיין ואתם מתרעמין פעם א' גזרו תעביות על הגשמים ולא ירדו גזר רבי יוסעב בן לוי תעבית  
 בארץ יהודה וירדו גשמים אמרו בני ציפורי ר'בל מוריד הגשם ביהודה ור' חכיא עונר השמי ב'טפורי  
 גזר רבי חכיא תעבית פעם אחרת ושלא והביא את ר'בל אמר לו בבקשה ממך שתעבנה עמנו  
 התענו שניהם ולא ירדו גשמים אמר לפניהם לא ר'בל מוריד גשמים ביהודה ולא אני מוכע המטר  
 ב'טפורי אלא בני יהודה לכם רך וסומעין דברי תורה וככעניין וס'טפורין לכם לב האבן שומעין ד'ת  
 זאיכס ככעניין בחזרתו כשא עיניו וראה השמים בטהרתם אמר עדין לא התקדרו בעבים מיד ירדו  
 גשמים וכדר על עמנו שלא לעשות כן פעם אחרת אמר וכו' אני אגזור על הקב"ה שלא יגבה חובו אם  
 הוא רוצה להפרע מן החוטאים אני אעכב על ידו : שם ר' אחא גזר יג תעביות ולא ירדו גשמים  
 כשהיה בא לביתו פגע בו כושי אחד ויהתל בו אמר לו רבי סחוט לבושך מן המטר שירד עליו אמ' ליה  
 בחיך מן השמים ורתמו וירדו גשמים והשנה תהיה מבורכת ואתה לא תזכה לראות ומסס לא תאכל  
 ויהי כן ירדו גשמים וכתברכה השנה ואותו כושי מת והיו כל העם אומרים בואו וראו פירות השמים  
 כלומר נסים שעשה הקב"ה ה' פירין דשמיא וברפוס כתוב פורין דשמה ועט' הוא : שם ר' לוי בן  
 סיסי באו הנייסות לעירו לקח ספר תורה ועלה לגג אמר לפניו רביו של עולם אם ביטלתי דבר אחד  
 מן התורה היאת ויכנסו הנייסות ויכוזו העיר ואם קיימתי כל הכתוב בה ולכו להם מיד כתפסרו והלכו  
 להם תלמידו עשה כן יבשה ידו והלכו להם תלמיד תלמידו עשה כן לא יבשה ידו ולא הלכו להם  
 כי לא עשו ממנו חשבון כלל : חגיגה ירושלמי דף ע"ד ס'ני חסידים היו באסקלון אוכלין יחד  
 ועוסקין בתורה יחד מת אחד מהם ולא באו הקהל לכבדו מת בן המוכס וכל הקהל כעלו ממלאכתם  
 לכבדו כנעטר אותו חסיד מאד אמר זו תורה זו סכרה בא אליו חבירו בחלום אמר לו א תהרהר  
 אמר דיכו של הקב"ה זה עשה הטא אחד ופרעוהו לו זה עשה זכות אחד ופרעוהו לו ומה הטא עשה  
 אותו חסיד ה' לא הטא ממנו אלא שפעם אחד הקדים תפלה של ראש לתפלה של יד ומה זכות עשה  
 בן המוכס ס' לא עשה זכות ממנו אלא שפעם אחד עשה תעודה לשדום ולא באו לאללה וכדי שלא  
 תפסד כתבה לעניים ויש אומרים בשוק היה עובר ונפל ממנו עיגול של פת ולקחו עני אחד ולא  
 אמר לו כלום שלא לביישו אמר ימים ראה החסיד את חבירו מטייל בגנים ופרדקים על מכוני מוס  
 וראה את בן המוכס לשוכו שזית על פי הכתר רוצה להגיע למוס ולא היה יכול : שם מעשה שאמר  
 לחסיד אחד בחלום לך איור לשמעון בן טעט שהוא מומן לעוכס גדול לפי שזכר להרדג כל המכסות

כשיעשה כשוא ופרו בעשה כשאי ולא הרג והכס יש פ' מכשפות במערה באש קלון מחבלות את העולם  
אמר להם ירא אבי שלא ואמיכני • אמרו לו אם לא ואמיכך עשה לפניו אות זה תן ידך על עינך והוא יאכל  
ואח"כ החזירנה למקומה ותחזור • הלך ואמר לו וביקש לעשות לפניו האות ולא הכיחו א' אבי מאמיכך  
עב' בלכני חסדתי כפי לא כדדתי • מיד עמד שמעון בן שטח ביום סגריר ומער סוּחף ולקח עמו פ'  
בחורים וכתן לכל א' לבושים כקיים בתוך קדרות גדולות וכפו אותם על ראשיה' שלא ירד עליה' המער  
אמר להם בטאשרוק פעם א' מיד הלכשו הלבושי ובטאשרוק פעם שנית תכבשו כלכם יחד וכיון שאתם  
ככנסים מיד כל א' מכס יחבס א' ויגביהם מהארץ שחיון שמגביהין המכסף מן הארץ איכו יכול לעשות  
כלום • הלך ועמד על שער המערה אמר להן קדושות קדושות פתחו לי כי מחס אמי פתחו לו וככנס  
אמרו לו איך יכולת לבא לכאן ביום בזה וכנדיך כנבנים ולא ירד עליהם המער • אמר להן כיון הטושות  
הייתי מהלך • אמרו לו ומה באת לעשות כאן אמר להן ללמוד מכס וללמד לכם כל אחד יעשה מה שהוא  
יודע • הפחילו זאת אומרת מה שאומרת ומביאה להם • זאת אומרת מה שאומרת ומביאה יין וזאת  
אומרת מה שאומרת ומביאה בשר וזאת אומרת מה שאומרת ומביאה תבשילין • אמרו לו ואתה מה תוכל  
לעשות • אמר להן אבי אשרוק ב' פעמים ואביא לכם שמונים בחורים שיטמחו עמכם ונתמחו עמכם •  
אמרו לו והו מה שאנו רוצים • מיד שרק פעם א' ולכשו הבחורים הלבושים הכנבנים • שרק פעם אחרת  
ונכנסו כלם כאחד • אמר להם כל א' יכיר בת ויגו • מיד כל א' הגביה לו את מהארץ אמר לו הניאיו  
לכם ולא היתה המביאה והיו מוליכין אותה ללבו • אמר לו הניאיו יין ולא יכלה להביא והליכונה ללבו •  
כן עשה לכוזן • שם דק ע"מ ל' מעשה שכנסו וזכרים לעבר את הסכה בכקעת דמון וכו' שם  
דברים קשי ההכבה כשרנו ללבת מטם אמרו בואו ונראה מעשיכו וכותיכו לדורו הבאים והיה שם סלע  
של שיש והיה כל אחד לוקח ממנו של ברזל ותושב בו והוא יורד וככנס כמו בעשה ועד היום כקרא  
הסלע המסומר ארי"ל ירושלם הכנייה בעיר שמונ' לה יחדיו עיר שהיא עושה כל ישר ככרי • יבמות  
ירוש' דק ר' מעשה בג' אחים שמתו הי"ב בלא כנים באו כשותיהם לפני רבי וקשו להתיבס • א"ר ליבס  
שייבס אותם • אמר איכי יכול לפרכס • יב כשים • אמרו הפשים כל א' אמנו תפרכס את הבית מודע א'  
אמר ואם תהיה שנה מעוברת מי יפרכס הבית באדר השני א"ר אבי אפרכס אדר שני • התפלל עליהם  
והלכו • לאחר ג' שנים באו כושאות ל' וילדים ועמדו על פתח בית רבי אמרו לו עבדיו לרבי קהל של  
תיבוקות עומדין על הפתח • השקיף רבי בעד החלון וראה אותם אמר להם מה עניכס אמרו לו אם  
רנוכך שתתן לנו הובאת אדר שני כאשר כדרת • וינו ויתנו להם • בדרים ירוש' דק מא' ג' עני אחד  
היה לו דין עם עשיר גדול בא לפני רב שלח וקרא לעשיר ולא רנה לבא אמר וכי אכי אלך לדון עם אותו  
עני שאם יבואו כל הגמלים שבערבו לא יוכלו לשאת ופתחות אונותי • שמע רב וכעס אמר מה  
הוא מתגאה במה שאיכו שלו תבא מארה בו מיד יבאה גזירה מאת המלך שיכביסו כל מה שיש לו לאורג'  
המלך • בא לפני רב אמר לו למען ה' התפלל עלי כי כך וכך כגור עלי • התפלל עלי ובעלה הניירה •  
ג' ענין דק מ"ח רבי כשהיה בא להקשות על דברי רבי יוסי היה אומר אמי העלובין איך בקשה על ר'  
יוסי שכסם שיש הבדל בין קדש הקדשים לחולי חולין כך יש הבדל בין דורנו לדורו של ר' יוסי • אמר ר'  
ישמעאל בר' יוסי כסם שיש הבדל בין זהב לברזל כך יש בין דורנו לדורו של אבי • ש"ף קדושין לעול'  
ילמד אדם את בנו אומנות קקיה וקלה ויתפלל ויבקש רחמים ממי שהעושר שלו שאין לך אומנות שאין  
עניים ועשירים אלא הכל לפי זכות האדם וכו' עד ומי גרם לו להיות מתפרנס בכפר הוי אומר מטאי  
על שהרעתי מעש קפחתי פרנסתי • מוכף למדנו מה"ש ר"ל בני סוי ומאנו לאו בזכותא תליא מלתא  
איכו כפוטנו אלא סוד הוא בוארנהו כוונה ש' אחריו מות ור"פ ויטב וכהכל רביעי שבוקהל ופקודי •  
בפרק לו מציאות וברבות ר"פ עקב שמעון בן שטח היה מתעסק בפשתן אמרו לו תלמידיו רבי  
הבח מלאכה זו ואנו כקנה לך חמור ולא תבטורן לערוח כל כך • הלכו וקמו לו חמור מן ערבי אחד  
ומתאו עליו אכן יקרה • באו ואמרו לו מעשה איך גדיד לטרוח יותר • אמר להם למה

אמרו

אחרו לו קנינו לך חמור מן ערבי או תלוי בו אבן יקרה • אמר להם והעריב יודע בה • א"ל לאו אמר להם  
א"כ החיזוקה לו ופריך והא קיימא לן שאבידתו מותרת • ומשני וכי אתה מושב ששמעון בן שטח היה  
מבקש עושר היה הוא רוצה לשמוע שיאמר הערבי ברוך אלהי ישראל ויתר מכל ממון שנעוטים • חכס  
א"קנה כדו של טעום מחכסי הנבא ומנא בו נדור של זהובי והחזירו להם אמרו ברוך אלהי ישראל • אבא  
הושעיא היה כובס באה המלכה לרחוק בעריבה של מים ואבדה כלו זהב שלה ומנאו • כשיאמר מהמרמח  
בתכו לה • אמרה לו מה זה חשוב אבלי יש לי רבים וטובים ממנו • אמר לה תורכתו ביומכו להחזיר אמרה  
ברוך אלהי ישראל • ר' שמואל היה ברמי בשאבדה המלכה מכשטייה ומנאס • הוציאה ברוו בעיד מי  
שיחזירם בתוך ל"ו יום אמן לו כך וכך ומי שיחזירם אחכ יסירו את ראשו • לא החזירם בתוך שלשו • לאמר  
ל"הלך והחזירם • אמרה לו ולא היית בעיר • אמר לה כן • אמרה לו ולא שמעת קול הכרוז • אמר לה  
שמעתי בטוב • אמרה לו ולמה לא החזרתו בתוך ל' • אמר לה למען תדעי כי לא בשביל מתכותיך וגם  
לא מפני וראתך החזרתי כי לא החזרתי אלא לקיים מצות אלהיכו אמרה ברוך אלהי ישראל • בתרא  
דף ז' ר' פרידא כיבד את ר' יהודה הכשיא בב' כנזכות בין דה' ל"ה במוצאי שביעית וסיה בהם משא גמל  
א"ל הכשיא ואיכס אסורים משום ספיתו שביעית • א"ל לא אדוכי כי אחר דה' זעמתי • בפרקא קבא  
דסכהדרין ר' יוסי בן הלפתא באו לפכחו שכי אכסיס לדון אמרו לו על מנת שתדיכנו דין תורה • אמר  
להם אכי איכי יודע דין תורה אלא היודע מחשבות יפרע מאותם האכסיס מקבלים אתם עליוס מה שאכי  
אומר • אמר רשב' ברוך ה שאיבי יודע לדון • שם דף כ"ב שמעון בן שטח היו ידיו חמומות ר"ל שהיה  
מלקה את הרשעים ומיסרם • קמו עדי שקר ויפח חמם והעידו בב"ד על בנו ובגמר דינו ליהרג • כשיבא  
ליהרג אמרו עדי שקר אנו • רנה אביו להחזירו א"ל אכי אם ביקשת לבא תשועה על דך עשה אותי  
כאסופיה • חסיד א' היה מהלך בדרך וראה שני אכסיס נזקקין לכלבה • אמרו זהו איש חסיד עתה ילך  
ויעיד עלינו והמלך הורג אותנו אלא נקדים אכאכו ונעיד עליו והלכו והעידו עליו ובגמ דינו ליהרג  
רבי יהודה בן פיזי ראה שני אכסיס נזקקין זה לזה • אמרו לו מן דעתך ושמוק שאתה א' ואין עדידתך  
עדות ואנו שכים • ס"פ ד' מיתות ר' אליעזר ור' יהושע ור' ע' ככנסו למרמח היה שם מכסף אח' אזור מה  
שאמר ומפשתם הכופה פי' לא יכלו לקום איש מתחתיי ר' א"ל לר' יהושע ראה מה תעשה • כשבא המכסף  
לבאת אמר רבי יהושע מה שאו ומפשו השער ולא יכול לבא וכל היונא וככנס היה מכהו באגרוף ואומר  
לו מה אתה מעכב את הפתח עד שאמר להם בבקשה מכם התירו מה שעשיתם אמרו לו הטר אתה מה  
שעשית והתירו זה את זה • אחר שיבאו אמר ר' יהושע למכסף הראנו מה שאתם יודע • אמר כלך לשפת  
הים הלכו לשפת הים אמר המכסף מה שאו וכבקע הים אמר הרבי מה שעשה משה רבכם • אמרו לו משה  
רבינו ככנס בתוכו • אמר וגם אכי אכנס • כיון שנכנס בתוכו גזר ר' יהושע על שר הים וכלעו  
דעריות דף מז' ר"ש בן לקיש אמר כשיא שחטא מלקין אותו בב"ד של ג' איכעיא להו מהו להחזירו  
א"ר חגי בשביעה שאם הם מחזירין אותו שהוא הורגם • שמער י יהודה הכשיא וכעס • שלח למסום את  
רשב"ל וב רח למחר בבית המדר אמר הכשיא לר' יוחנן למה אדוכי אינו אומר דבר תורה • התחיל מטפח  
ביד אחד א"ל הכשיא וכי ביד אחד מטפחים א"ל ידי השכיניה היא רשב"ל ואינו כאן • אמר ליה ואנה הוא  
כחבא א"ל ככפר פלו • אמר ליה אכי ואתה כלך להבואו • שלח ר' יוחנן לרשב"ל חבין לך דבר תורה כי  
הכשיא יונא לקראתך • ינא לקראתם ואמר להם אתם דומים להקבה כשבא לבאול עמו ממכרים לא  
שלח לא שליח ולא מלאך לא הוא כעכמו שחלא ועברתי בארץ מכרים וגו' אכי הול' עוד אלא הוא וכל  
בבאו שכ' אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם וגו' • א"ל הכשיא מה ראית לומר עליו אותו דבר • אמ' להם  
ומה אתם חושבים שמעני וראת' א' חדל מלומר תורת אלהיכו דא"ר שמואל בתיב אל בני כי לא טובת  
השמועה וגו' מעבירין עם המעבירין אותו • עקלקים דף מ"ט ר' חמא בר חכילא ורבי הושעיה היו  
מטיילין בבתי ככסות של לוד א"ר חמא לר' הושעיא כמה ממון סיקעו אבותי כאן • אמר לו כמה נפשו  
סיקעו אבותיך כאן וכי לא היו בעול' אכסיס לתת להם אותו ממון ויעסקו בתורה וקו' יותר טוב לכפסם

# מעריך

פ' אבון עשה שפרים נאים לסדרה רבה : בא רמב"א אצלנו אמר לו ראה מה עשיתי : אמר לו זשה וישכח  
 ישר את עושהו ויבן היכלו וכי לא היו בעול' אנשים שיעסקו : בתור ל'תת להם אותו ממון והיה יותר טוב  
 בסוף מדרש ק' הלת אשר לי בכתיבת יד ונכאמיה :

עוברא : הוה כחד יהודאה דאזל לארעא דקדר ונכרי דיתבי בקדר פלחין לכורא

דנהיבס ואמרו הא אשא קדמאה מן כד אתכרי עצמא וכה כדוכין כל כפשא

וכסטר ארעהון חד פתחא דגיהכ' והבי נכרי רשיעו דקדר כסכין מאשא דגיהכ'

ופלחין ליה כל יומיא ומאי פולחנא דעכדין ליה להווא אשא מדליקין ליה תרין גזירין דאעין כפשא

זתירין כרמא וסכהו דנפרא דלקין עד רמא וסכהו דרמא דלקין עד נפרא וכן עבדין ליה כל יומיא

והווא אשא אי מוקדא כל אעין דעלמא לא עבדא קטמא ולכך טעין להו וסכדין דהוא אשא : וסניאין

מכהו כד איבין סכין אזלין לפתחא דגיהכס וטלפין גרמיהון לחמן ומתקרבין קורבנא לגיהכס ואמרו

דכל מאן דמקרב גרמיה לגיהכס אפ' מלא חטאין סכין ליה כל חובו ולא מיתדן בגיהכס ומוכילין

יתיה לגבתא דעדן דקאים לקבליה : ואי לא מיקרב גרמיה לגיהכס כד הוא מית אול' לגיהכס ומיתדן

ביה עד דפרעין ליה חובו ולסוף מתכפר ליה גמ' גמ' : והווא יהודאה כד אזל לארעהון

אתאכסן גבי חד סכא : שמע חמן דהווא אורחא דהוא בעי למיזל לסעין קיימין ביה ומקפחין לכס

מאן דעבר עליהון : דחיל ההוא יהודאה ופקיד מודלא דליה גבי ההוא סכא דנכרי מהימין איבון

ולא כסבי כהדי' לא וודא דאורחא וזול' לאתר דהוה בעי ותב וזול' לכיתיה דהווא סכא למיסב מודליה

מיכיה ולא אשכח' אמרו ליה שית הוא דיומא דא עלס גרמיה לגיהכ' אמר לון ואן הוא מודלי דאפקיד'

גביה : אמרו ליה לית אכן ידעין שארי ההוא יהודאה למכבי על מודליה אמרו ליה לא חספתי אומיר

גבן תלת יומין דביומא תליתאה הוא יתוב' לגבן ויהיב לן מודלך דהוי אורמיה דכל דטליס גרמיה

לגיהכס דביומא תליתאה הוא תב לכיתיה ומפקיד על בותיה : כד שמע מכהון הימין להון בנין דלא

משקרן בתלוביהו : ביומא תליתאה אתא חד סידא כדמו דהווא סכא לכיתיה ופקיד לאתמיה ולכבו

מה ועבדון מכסיהו : אמר ליה ההוא יהודאי ומודלי דאפקידית בכך אן הוא אפקיס ויהיב ליה

ענה ההוא ודאי אמר ליה כקוטשא מגיהכס קא אעית אטר ליה ויבא מילתא : וטלקת גרמך לגיהכס

בתיך : א"ל הין : ומ'ט עבדת הכו : אמר ליה בנין דלא מיתדן בגויה כל מאן דטליס גרמיה לגיהכס

בסויו ולא מיתדן באשא ועוביו לגברא דרמא כפסיה לחמן דהווא מכפר על כל חובו מיקידת אשא :

כד שמע ההוא יהודאי דמך זלא הימין למלו' : אמר ליה אויב' בהדך ואחמי אי כקוטשא עלקת גרמך

בגיהכס : אמר ליה ואי תיזיל בהדאי חטלך גרמך לחמן : אמר ליה מאי דבעיבא עבידכא : אמר ליה

לא תיזיל בהדאי : כד חסיל לחללא לאתמיה ולכבו שרי למיזול' אזל ההוא יהודאי בתריה : אפך רישיה

אבתריה וחמא דהוא אויב' בתריה אמר ליה לא תיזיל בתראי : אמר ליה אויב' בעל כרחך ואיחמי מה

דמעביד : כיון דחמא דאזיל בתריה בעל כרמיה אמר ליה לאו וודאי את אמר ליה הין : א"ל תיכדע

דאכא לאו גברא אכא אלא שטא דגיהכ' אכא ומעביכא להכי איכסי טיפשא דסכין לריבון עצמא דכר'

עלמא ומקיים ליה ועלחין לאשא דגיהכס : וכד חד מכהון אויב' רמיה כפסיה לגיהכ' אכא אוילכא לכיתיה

לסוף תלת' יומין בשותיה וכתותיה ומפקידכא על בותיה כרעומי ואכא משכח להון דעוביו לחמן דרמי

גרמיה לגיהכס ויזילין לאוכדא דרשיעו איבון ועל כל פלחו אליבא אית לן רסו לאטעאה ולאוכדא

יתהון באורחיהון כישא אכל על ישראל דאיבון מהימין באלהא חייה דהוא רבון עלמא וכרא כולא

וקבילו אורימא לית לן רסו לאטעאה ויתהון כל זמן דאזלין באורחא קטשו : כד שמע ההוא יהודאי הכי

סניא טיב' עלויה וזול' ליה לאורמיה זשה לא כשא חלס יפקכו ויכר הכל הואי ג'ס זה מנאמי שם :

בעשה כסכי אכסום סהיו אוהבים זה את זה איהכס כעלמא וכל אחד מהם היתה כפשו קשורא

בכפש חכירו ומפני רוב המלחמות הזכרו ויפרדו איש מעל אחיו וישבו בשכי מלכות :

דיהי היום ויבא האמר בעיר חכירין ויגד לחמך ההוא וישכחהו מרגל לפי שבא מעיר אויבו ויבו להורגו

והשראה שכלתה אליו הרעה מאת המלך ככל לפני רגליו ויבך וימתכן לו שיעשה עמו צדקה אחת אחת  
 ליה המלך ומה הוא אל' אדוני המלך כומר גדול הייתי ורוב סחודותי כתמי ללכדים באמונ' ולא כתבתי  
 עליהם שער ואשתי וכני אונם וידעים מהם ואם אמות ולא אודיעם ולא אכתוב שערות על הלוקחים  
 ושארם בני עניים מרודים ועתה אלכה בא ואעשה זאת ואשוב אל' המלך ומי וימין שמתוב אל' ללדוני  
 המלך הנה סבירי זה שהוא יושב בערוך וערבני אמר המלך לחברו האתה תעדרבנו שאם לא יבא לזמן  
 שאקבע לו תמות אמה אל' כן אדוני המלך אכני אערבכו כפש תמת נפש אמר המלך בחיי אבי ארא'  
 הייתה הדבר הגדול הזה מיד כמן לו זמן ללכת ולשוב חרס ימים וכיום האחרון מהחודש והמלך היה  
 מוחל כל היום אם יבא האיש ויהי השמש לבא ועדיין האיש לא בא ונזו המלך להביא את חבירו מבית  
 הסהר להתניו את ראשו מיד הובאוהו ברחוב העיר וישמוו החרב על ביארם והנה קול שאון בעיר  
 לאמר הנה בא האיש ויבא האיש וירא את חבירו מוכן ליהרג ויקומהו מהארץ ויקח החרב לשומה על  
 ביארם וגם חבירו עשה כן והיו שניהם אוחזים בחרב זה אומר אבי אמות זה אומר אבי אמות מתחורך  
 וכראות המלך כי הפלואו לעשות באחרונה מן הראשונה תמה מאד הוא ושריו ונזו המלך וישירו החרב  
 מעל שניהם וימחול להם ויעשהם עושר גדול ויאמר להם בבקשה מכס אחרו היות חזוק אהבה כזה  
 ביניכם עשו אותי ששני לכם והיו חכרים למלך מן היום והלאה ולכן אמרו דביתנו זל עקבה  
 אלך חכר :

תם ונשלם שבו לאל בודא עולם

### מפתחות המעריך

למען

דעת כל יודעית כי הקיכטרים הקטן הזה אעפי שהכונה הראשונה בו  
 לא היתה לא לבאר המלות שלא ביאר הערוך עכ' לא דבר רק הוא מכמ'  
 פכיכס ועככיס עיככיס עמוקיס ומתוקיס מדבש וכופס נופיס וביאור  
 כמה מאמרי דל קסי ההכנה שנתגלגלו בו אמרתי אשא את שמותם על שפתי ויעלה זכרונם לרבון  
 לפני כל יודעי דת ודין ויאמנו דכרי :

**באות האלף** אלכסנדרוס מלך יון למה כקרא כן פי' מאמר בין אלל לאכל טעון ד' מאה  
 גמלי דרשא שלא כדבריו הערוך פי' מאמר עמוק במדרש איכה אירסנכרי  
 מרירן כסויא חמוע בערך ארם יתמה על בעל הערוך שכתב הסך האמת פי' שם ארמילוס ולמה  
 כקרא כן בערך איש יפרש מאמר ארכעיס שנה שימש משה ככהונה גדולה בערך בארם ובעל  
 דברי הערוך שמתיר יין מבוטל שטה ממנו כחש בערך בור באר מאמר רב חסדא לכתיה כפרק  
 רביאליעזר דהולין דף קמ' ב' כקייט מרגימא בחדא ידוה וכורא בחדא ידוה וכי' ויקסה על פירוש רש'  
 קוסיות רבות ועצומות ופרש פי' אחר ככין ומתישכ' ויוביח רביאיות ככוחות שאסור לארס לבא על  
 אשתו שלא כדרכה ובעטל דכרי המתירין ופרש פסוק לא יחבול ריחים ורכב ולמה כסמך פסו' לפסו'  
 כיוקא איש אשה בערך כולי פירש מאמר בירושלמי אש הזכורוך לבולי יהא הירדן בעל גבולך  
 בערך בעל יבאר שאין הפרש בין מוכי' ספירוסו ממכהו כמו' לא תאכל ממנו ובין מוכי' ספירוסו ממכנו  
 כמו כי ענמת ממנו כי שניהם דגשים ובעטל פי' הערוך על מ'ס המרגלים ליהושע ראש קטיעא ומלל  
 ופרש פירוש אחר ככין בערך בר יתמה על הערוך שכתב הסך האמת ויקסה עליו בערך גלגל  
 ובאר מ'ס אככר לשאול מה את בעי מן גלגוי דדין בערך גלס יבאר מ'ס במדרש שיר הדא אתמא



כד שפעה מני היא עצמה לית גלסין גלסין וכו' בערך נפק פירמאם שלם במנא נד לראשונים דנה  
 אמת ברפ אמור רבה לאחד סגבל הנמוכא מן המלך עד שלם הנוגע לבית אורו שלו וכו' בערך דגלוס  
 ופרש מאמר במדרש קהלת בערך דרך ובאר רמזות לאל בכה רפ כח על פסוק לא יסנה לדרך בממ  
 ופסוק בין שורותם ויחירו וכו' שהיו עושין להן גדלות קטנות וכו' בערך היתר ופרש מאמר ככר  
 פ' ויחי אזורי מתיבה התירו קשרי כתיביתוס התירו סעבלם אמת פורסו מהמפרשים בערך א  
 פירש מאמר ככר דהוה לבני גנו בליליא בערך זוטיוטוס ופרש מ'ס דואן לשאל שיעשה את דוד  
 זוטיוטוס בערך ומר יפרש מאמרם במדרש אוכה כל דומר ומרא וכו' בערך קטנ ופרש מ'ס בפ'ק  
 דכתיבות מברכתא כתיבא ליה ויקסה על פי רש' והערך בערך סוק ובאר מ'ס בירושלמי פירק הוה  
 קורא רבי ויחנן בסימא דהוה חוקן דיוסי הוה לבני תרוויין פי תפילין של ראש ושל יד כרס כקייטא  
 דלא הוה חוקן דיוסי לא הוה לבני אלף לאלדעיה ויבוא תשובת הרש"א ויבעל דכרוה וזוכי כיל' ל'  
 מפני הקור היה רבי ויחנן כעכע מלהמח תפילין שלראש אלף מפני סככה אחרת וזוכי ש"ס ככות  
 יוסף א"ח סי' כ"ז רש"י דף כ"ד שר ויחנן לא היה מניח תפילי בסימא מפני קור בו הכל שכוס ועדו' קסם  
 על ר' ויחנן לאלדעה בסימא הוה מנח תרוויי כל היום ואפי' בשוק בערך חככית ובאר מ'ס רז' בש"ס  
 קור וזוס קמה ועבעבות איך פירשן קור חמה גס יתכן קוסיא גדולה במס' שבוה שאל' נפק לחמה  
 גפס' והערך שהנכון קר ואכן מהדי שהוה חס בערך חלק ופרש מאמרם במדרש אוכה כמה גמון  
 את בעי מחו כחלוקא דיהודאי דשכתא ומכתיבין את הגמל וכו' בערך חרובא ופרש מ'ס כרבות פ'ר  
 שמיני נדיך יהודא' לחרובא עביד תמוכא בערך טות ובאר מ'ס רז' כל הלום ולא טות ויבעל פירו'  
 הערך בערך עלמא ובאר מ'ס ככר על דטולמיסין למקרב למסאבא דמערובת בערך טפח ופרש  
 מאמר מכסה טפח ומגלה טפח שלם כדכרי המפרשים בערך ככר ובאר אמרם בסוף כרכות ירוש'  
 כל כדבוא טבין וכדבוא דאורייתא בישין בערך לוח ופרש מ'ס בשמות רבה ר' פ' כג' המלך עומד על  
 הלום בערך לשון ופרש מ'ס על אדום שאין להם לא כתב ולא לשון ויבעל פי' הערך בערך מחילי'  
 חולק על בעל הטורים שכתב שאין לומר ככרבת אשר יצר חללים חללים בערך משתיתא ויבא מ'ס  
 בורג' כחם שבעיות דאבל פרוטמא אכיל משתיתא ויקסה קוסיית ענמות על פי' הערך ויפרש פירוש  
 אחר בכון בערך ככל ופרש מ'ס כריש ויקרא רבה כל ת' שאין בו דעת ככלה טובה הימנו בערך  
 פטר ופרש אמר פילוי פוטירו אחר המרחץ או דישלו פוטירו ויקס על הערוך ועל רש' בערך פמאם  
 ופרש מ'ס בשוא רבה פ' א' שלא תהא עשו כמדינת פיאם בערך פרג ופרש מ'ס ככר פ' כ' שאמר  
 השטן לנחק כל אותן פרציות שעשה שרה אחר יהיו לי שמעל ויבעל פירושי וולתו בערך פדרסקין  
 ופרש מ'ס בזהר נוקבין דפרדשא בערך גרע ופרש מ'ס אסור לילך למרחו של מוכרע בערך קווס  
 ופרש מ'ס ככר על פסוק הלא ככרות אי הוה חיוי חד קוויי טבא הוה נסיב וכו' ויבעל פי' הערך  
 בערך קטר ופרש מ'ס בזהר פ' בראשי מאי כבי כשא דהונו מקטרי בקטרא דקסתא בקולפא דקטרי  
 בערך קיף ופרש מ'ס במדרש אמת פ' ג' מקיף אלמעלה וקלון אלמטה בערך קמץ ובאר מ'ס ככר  
 מן קמבא לרוחיא ולא חסרון הלום ורכיני אמרין דקמנתא ודלא קמנתא בערך קונעתו ובאר למה  
 אמר דואן לשאל הסר קונעתו בערך קרדינות ופרש כוניכא דקרדינותא בערך שינת ופרש  
 מ'ס ככר פ' ע"ח שינת סייבת לא אשלחך כי אס כרכמי בערך סס חולק על בעל יפה תואר בני'  
 שמו של משיח בפרך שפט ופרש מ'ס על ויאס אל תוקרו שפטוס אלף שפטוס בערך שרע פי' אמר'  
 בירושלמי דכרכות רבו ועירא שרע בדוכורא וכו' בערך שרץ ויבעל דכרי שלטו הגבורים שכת' שלא  
 אמרו חכמים המדרשים על דרך אמונה ועיקר בערך תאמר ופרש בתי תיאטריות ונתי קרקסאון  
 שלא כדכרי הראשונים בערך תכליא ופרש לשון היד' כריש דמאי בערך תחלם ופרש מ'ס רז' כפר  
 שחלים שהיתה פרכסתן מן שחלים בערך תכיבא ופרש מ'ס בזהר ימודא תכיבא בערך תענית  
 יקיים דכרי דממ'ס אל בענין תענית שעות ויבעל פירוש הרא"ד והשגתו גס וקסה על הרב המגיד

והטעם מ"ם כבית יוסף א"ח סי' תקס"א שכל מי שמתענה פעם אחת תענית אלום ברה"ק נרדף שיתענה  
 כל ימיו ויבאר שאין לחוס לזה בערך תש"קסע על מ"ס ר"ל שער אלישע לא היה אדם שחלה וכתרפ"א  
 בערך תפילין ויבאר שרדף לנדר להכח תפילין כגון דגושה והאומר להכח בכוון דפה טובע - בערך  
 תמיה יבטל גירסת הערוך ופירושו גם פי' הר"ב בלשו"ל : בתחלת המעשה יפדש לטין הירושלמי  
 קשה הסכנה במסכת סנהדרין - באמצעים מביא כל דיני הגלויות באורך כמש"כ בירושלמי משום

דמירא סכנתא מאיסורא וסומר ישראל ה :  
 זה זכרון כל הערכין או המלות אשר אינו חולק בהם על בעל הערוך : אב - אכל - אכמר -  
 אלוהיםמין - אמר - אכן - אקטולא - אמתא אמתני - אעבמי - אנוקא - אנל - ארנטיין - ארדיכל  
 ארכל - ארס - ארומטון - ארסקים - ארשפתא - אשכרע - אטליטין - בארנ - בוויח - בור - בטן  
 בטע - בלדר - בעל - בגלגול - בר - גהרק - גוש - גלגל - גיככרא : לדכדכיות - דלעת - דיקוין -  
 דרומוס - דרנין : זה זמר : סב - סכע - סככות - סניפא : עות - טלס - טויו : ירמיה :  
 ככל - כלכר - כזכא - כצבין : לטון : מכנאי - מדה - מיטעור - מעכרמא - מר - משתיתא :  
 נוטי - סמיס - סר - סרדויע : פטר - פטריקון - פסיפס - פרנזיות - פרט : קווק - קלם -  
 קמן - קוככי - קינעתי - קסטר - קספן - קר - קורסס : רוטכ - רנף : טין - סיר - שזתא :  
 שאטר - תים : ואלום המקומות אשר אינו חולק בהם על ככלל מתכות בהוכה איכתי מזכיר כי עמך  
 מספר :

**בתשובות חת"ר דוד בן זמרה זלה"ה סימן א"ף תתק"ה**

שאלת : ממני על מה שנהנו להסתפר בר"ח אייר'אס הוא מכהן הגון או לא : תשובה  
 אלא עבירכא עובדא בכפשי ואני ממתפר כל חדש כיון זר"ח אייר וכן כהנו רוב העול  
 והעם כיון שהם אטורים בהספד ונתעבית אין אכל זה שהוא תלוי'כמהנה כהנה כהס וכן כתבו בשם  
 המוספות : וזה כבית יוסף שמהנה זה הוא בעיני איכו כגון כלל דאפ"ל לידון שאין איכו כוהנן איסור  
 התספורת אלא עד ל"ג בעומר מת' ר"ח איכו בכלל האיסור כיון שהוא אסור בהספד ונתעבית שהרי  
 עיקר איסור התספורת איכו מן הדיון אלא ממכהנה זמתי מכהנה ומבטל מכהנה בטעמא כל דהו' : וזה  
 איכא טעמא שיש בער בידול השיער למי שרניז להסתפר ולא עדיף הוא מכהנא ממכות עשה של סוכה  
 דקיימא לן מנטער פטור מן הסוכה וכל"ג יום רבי טפי והאדם מנטער : וזכר מן דין איכו ראיתי כמה  
 קהלות שלא כהנו מכהנה זה כלל ומסתפרים בכל שבוש כמכהנא לכבוד שבת וכיון שאין זה קבוע ככל  
 ישראל אעפ"י שאומרו מכהנה שנהנו להסתפר בר"ח אייר לא יהיה מכהנה כלל בקטוין כותיה דהו' מכהנה  
 ממוצע ומיכה לא תווי' : וכן מה שנהנו שלא ליטא כשים עד ל"ג לעומר בזמן שיש שם סנה ועם לא  
 קוויטין למכהנא כגון שלא קיים מכות פרוס ורכיה או שאין לו מי שיטעמו וכחזא הזה וכמבאי שלא  
 פרבה כשמתא : טעמא המכהנה הוא מפני השמחה ללא עדיף מכהנה זה מאכלות של שלשים יום ונדרוש  
 הוא :

**תם ובטולם האצבע השני :**

האצבע השלישי

עבודת מקדש

מרגלית אדלית להטימי והוא סדר עבודה לאמר בכל יום אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה קונה עולמו בשעה אחת:

אשרי אדם שומע לי  
יבצל מן מה ילד יום  
סדר תמיד לקרוא יתמיד

לשקוד על דלתותי יום יום  
ולחטאתי ומצא פדיום  
מקדש ועמיד לפני איום

אמר

מחם בן יהודה בן מנחם די לובאנו זלהה יבש'ה שלב' כליל כפור שחל להיות בשבת  
לדתי בחלום והנה היו מביאים לי קסת הסופר ואני הוימי מסבר מאמר כורא של שבת  
לאמר לפני השי'כותב על הכיור בדיו: ואחלוס שנית ויפג' לבי כי לא האמנתי שעשיתי דבר כזה  
כ'ה והייתי שואל לאשר עמי אפס'ר שעשיתי דבר זה כיום הכפורים אמרו לי אמת הדבר אין ספק בו:  
ויסי בכקר ולא נזכרתי מכל דברי השבת רק מלה אחת והיא מלת עבודה ואשתמוס על המראה ואין  
מנין: בימים ההם אני הייתי מנין בסדר אחת כוננת והמנוכחתי איך לא הספיק לראשונים לומר כ'הם  
הפסוקים שכלו בענין עבודת היום הלכד עם קנת משניות אבל סדרו כל מעשה העבודה אח' לאחת  
למנוא חשבון: ואלומרה בלבבו מה טוב ומה נעים לו היה לבי כן סדר לכל יום יוכיר בו כל מעש' עבוד'  
התמיד כי בזה היינו באמת משלמים פדים שפתינו והיה כאלו הקרנכו קרנן התמיד כמועדו ועמדנו  
על נועמדו והקטרנו קטרת הסמים אך עתה רע עלי המעשה שאין אנו אומרין אלא קנת פסוקים ופר'  
איוהו מקומן שאנו אומרין רוכו בכלו דברים אין נזכר בהם לעבודת כל יום כימה ענין פרושעיר של  
יום הכפורים ואשם שפחה חרופה וקרנן פסח ושאר דברים שבו לכל יום וכן אנו אומרין פטו הקטרות  
ומזכרין בו ה'א' פמנין ויין קפריסין ומלח סדומית ואלו היה כותן כה דבש זכו' וככר ביאר הרמזם  
זל כספר המנות בשרש ה' שלא ימנה למנות עשה אומרין קלך במים ונו' שהוא נוספט פטום הקטרות  
כ אין זה אלא הקדמה לעשות המנוה אבל ימנה הקטרות הקטרות בכל יום כמו שאמר והקטיר עליו  
אחרן וגו' שהיה המכלית המבוקש ע"כ' ומה שכתב הרב בשני מהלכות כלי המקדש וזל ועשייתה  
מנות עשה על דרך ההשאלה אחר כן בדרך שאמרו חז"ל כל שאינו מניח תפילין עובר בשמחה עשה'  
ואולי תאמר אם כן אמה אומר שכיית מלומר ש' איוהו מקומן ופטום הקטרות וכאמר סדר עבודה שחבר'  
חם ליה לזרעיה דאכא שיעלה על דעתו לכתל אפי' אות אחת ממה מסדרו הראשונים אבל אני באומר  
אחוו בזה שהוא שייך יותר לכל יום וגם מזה אל תב' ידיך וכל שכן שגם שהייתי אומר שמי שלא יוכל  
למר שניה שובחר לו לומר סדר עבודה זה לא היה בזה עלי תפיסה כי בכלל דברי דבריהם ובכלל  
מאמיה מנה ואין דבר זה פוזנן או סיר שחברתי אבל הוא באמת סדר משבת מס' תמיד וזולת' מהשכנו'  
וככר יבאתי מענין הספור שהייתי בו ואחזור אליו' בימי החג העיר ה'את רוחי לעבוד את עבודת

# עבודת מקדש

זקדש ה' והתחלתו לסדר טרר עבודה זה בליה הוא ראיתי בחלומי והנה הייתי בבית המקד' מהלל  
 זמחה בקול זמר חוק מאד והנה סלס מוצר ארבה וראש מניע לראש חיל וסומו גבוה מאד ומעלותיו  
 עמודים עגולים של שש מוסכבים זה למעלה מזה לפנים מזה ואני ואיש אחד עולים בו במרוצה לחומה  
 זיורדים זכו' וכוים ההוא הכנתי שחלומי של כפור וזה היו רומזים לסדר עבודה זה וכליל הסומס  
 ר"ל הוצעא רבה אני הייתי בעור כל העולם להשלימו ואו סמוך לעלות השחר ירדתי לסוף כוכב חלומי  
 הראשון שהייתי כותב המאמר בליל כפור כי באמת ליז החומס וליז כשור דומים מאד הכקר אור  
 זה שלמתינו בעה ואמרתיו והיה דומה בעיני כאלו עשיתי סבוכת שכי המוכחות עתה הנה בשמים  
 עדי כי אמת יהנה כחי אך פן ואמר שכתבתי זה להמשאר אומר ארבה אני ידעתי קנת אנשים זאת  
 טיחס שזכאי חכס זקנה עין והבאתי עני קללה ולא כרבה וכל איש שורר בכיתו ומלכר והנה הזכרתי  
 בתחלתי בריאת העולם כי כן עשו כל מחברי סדר עבודה והטעם כי העבודה לא ז' דברים שהעולם  
 עומד עליהם כדמתן כריס אבות ונס השתדלתי לקצר בכל מאמני כח פן יהיה לעורר על האדם  
 ולמען ירון קודר בו התחלתי לנקדו ולבאר ולפרשו ולהיות שכל העבודות שבמקדש היו בעמידה  
 וכל כהן שעבד עבודה ולא קדש וידיו ורגליו קודם שייב מיתה בידי שמים לכן מי שיחמור על עמנו  
 לאמרנו בעמידה וליסול ידיו קודם הרי זה משוכח ומובטח אני שמי שיאמרוהו בכל יום סיהיה סכרו  
 הרבה מאד ומרכבו כפסול לעולם הבא וכבר אמרנו שהיא עושה בחשבוננו מי שיאמר אך יתכן סיהיה  
 לי סכר גדול באמרי בכל יום מה שסידר חרפת אדם כי אין זה רק מה שסדר רבינו הקדוש ושאר תכאלי  
 ואמוראי והוא באמת ממה שיכבים אהבת הסי' וראתו בלב האדם ועל איז וקראוהו בכל יום אני קרא  
 ואתם כהני הקראו משרתי אלהיו ואמר לכם חיל נויס תאלו וכבודם מתמרד ובעיני כדאי הוא  
 זכותם להקדו כרוך הוא ומהר ימיסה מעשה כיון בה' וזמחל' היה דעמי להכניסו מוך הספ שקראתיו  
 עבודה עבודה ואמר כך יעצובי כלייתי להדפיסו בפני עמנו לסבות שלא יעלמו וקראתיו בשם

## עבודת מקדש

בספר אחר שסדר הכרכות ואמר ברכות המורה יאמר : ארבעה בחרו נבט עט 6

**בראש** מקרמי ארץ אתה יי אחד ובששה ימים כל העולמים  
 התחלת והשלמת : מחנות מלאכים לגדולתך בראת  
 ומאורות עשית בשמים קבעת : נפש היה ועוף ודגים ובהמה עשית  
 ומירות ודשאים מן הארמה הצמחת : היום וחסר עשית עם כל  
 החיים וטרם עשיתם למו שלחן ערכת : מאחר לבל אדם בעלם  
 אלהים לעבדך יצרת : תמשילוהו במעשי יודך תחת רגליו כל שתהי  
 מצאצאיו בחרת באברהם : ומבני עקורו את יעקב אהבת : מתוך  
 בני ישראל לשרתך לך הלמים לקחת : אחרן וירעו לכהן לך קדשת :  
 מכל הארצות ציון למושב לך אוית : ובבית קרשך ותפארתך שמך  
 שכנת : משמור משמרתו כהנים ולויים יום ולילה לא ישבותו  
 ושם יעשה לך זבח ומנחה כאשר אמרת : ובכן יהי רצון מלפניך יי  
 אלהינו

אלהינו שתבנה בית המקדש במהרה בימינו ושם נעשה לפניך ארת  
 קרבנות חובותינו ובכל יום נקריב קרבן התמיד שיכפר בעדנו כמו  
 שכתבת עלינו בתורתך פאמור: וידבר יי אל משה לאמר: צו את בני  
 ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח נחוחי תשמרו  
 להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לוי  
 כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה תמיד: ואת הכבש אחד  
 תעשה בכקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ואת זעשדורת  
 האיפה סלת למנחה כלולה בשמן בתית רביעית ההק: וזעלת תמיד  
 העשויה בהר סיני לריח נחוח אשה לוי: ונסכו רביעית ההק לכבש  
 האחר בקדש הסך נסך שכר לוי: ואת הכבש השני תעשה בין  
 הערבים במנחת הבקר ונסכו תעשה אשה ריח נחוח לוי: וזבכך  
 זכך היתה עבודת התמיד בבית אלהינו: לפני עלות השחר כהני  
 בית אב שבמקדש פשטו בגדי חול ירדו וטבלו ועלו ונסתפגו ולבשו  
 בגדי כהונה: סמוך לעלות השחר באה המינה ודפק עליהם והם  
 פתחו לו אמר להם באוה פיסו מי תורם את המזבח הפיסו זכה מי  
 שזכה קראו עמדו כהנים לעבודה ולויים לרובן וישראל למעמד  
 מי שזכה לתרום את המזבח קדש ירדו ונהליו נטל מתחת הכסף ועלה  
 לראש המזבח פנה הגחלים אילך ואילך וחתה מן המאכלות הפנימי  
 וירד היגע לרצפת הפך פניו לצפון הלק למזרח הכבש כעשר אמות  
 צבר הגחלים על הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים: ראו אחיו  
 שירד רצו מהר וקדשו יריהם ורגליהם נטלו המנדרות והענורות ועלו  
 לראש המזבח וכל האברים והפרדים שלא נתאכלו כל הלילה  
 סניקין אותם לצירי המזבח: החלו מעלין באפר על גבי התפות  
 החלו מעלין גזירין לסדר המערכת: מי שתרום המזבח מסדר  
 מערכת גדולה ובעדה מערכת שנייה ושני גזירי עצים על מערכת  
 גדולה ומחזירים האברים והפרדים שלא נתאכלו למערכת

תקן 1000  
 ילוי 1000

הציתו שתי מערכות באש וירדו ובאו ללשכת הנזיות אמר להם  
הממונה באו והפיסו מי שוחט מזוזרק מי מרשן מזבח הפנימי מי  
מרשן המנורה מי מעלה אברים לכבש הפיסו זכה ממשוכה הגיע  
זמן השחיטה אמר להן צאו והביאו טלה מלשכת הטלאים הביאוהו  
ונכנסו ללשכת הכלים הוציאו משם תשעים ושלושה כלי כסף וזכרי  
זהב וזה שקו את התמור מים ובקרוהו לאור האביקות מי שזכה בתמיד  
מי שכו לבית המטבחים ומי שזכו באברים הולכין אחריו מי שזכו  
ברשון מזבח הפנימי וברישון המנורה היו מקדימין וארבעה כלים  
בדם הטני והכזו ושני מפתחות בא לו לפשפש הצפוני ופתחו ונכנס  
להתא ומתהא להיכל ומהלך בהיכל עד השער הגדול ופותחו  
מי שזכה ברישון מזבח הפנימי נכנס וטני בידו הגיע למזבח הניחו  
לפניו והיה חופן ומרשן המזבח ונותן לתוכו ובאחרונה כבד את השאר  
לתוכו והניחו ויצא מי שזכה ברישון המנורה נכנס וכזו בידו בא ועמד  
על האבן שלפני המנורה שבה שלש מעלות אם מצא שתי נרות  
המזרחיות דולקות מניחן ונרשן את השאר ואם מצא שכזו מרשן  
ומדליקן ואחר כך מרשן את השאר ומניח הכזו על מעלה שניה ויוצא  
עקרו את הטלה שחטו השוחט בצפון וקבל המקבל את דמו בכלי  
שרת בצפון ובא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחה צפונה ועוד  
באלו לקרן מערבית דרומית ונתן מערבה דרומה שירי הדם היה  
שופך על יסוד דרומי הפשיטו התמיד ונתחורו והעלה כל אחד מה  
שזכה בו לכבש ומלחום וירדו ובאו ללשכת הנזיות אמר להם  
הממונה ברבו ברכה אחת החלו קורין אהבת עולם ועשרת הדברות  
שמע והיה אם שמע ויאמר וברכו שלש ברכות אמת ויציב ועבודתה  
וברכת כהנים אמר להם חדשים לקטורת בואו והפיסו הפיסו זכה  
מי שזכה זכה בהן אחר במחתה אמר להם חדשים עם ישנים בואו  
והפיסו מי מעלה אברים מן הכבש למזבח הפיסו זכה מי שזכה

י"ב, ק"מ

ל (נפול) י"ב  
א"ק ק"ב  
נ"ב

ק"מ

ט"ב  
ע"ב  
ט"ב  
ט"ב

מי שזכה בקטורת נטל בוך מלא וגדוש קטורת ואחר עשר סמים היו  
 בה ואלו הן הערי והצפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים  
 מנה: מר וקציעה ושבלת נדר וכרכום משקל ששה עשר ששה  
 עשר מנה קושט שנים עשר קליפה שלשה קנמון תשעה בורית  
 ברשינא תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא זקבין תלתא אב לא  
 מצא יין קפריסין מביא חמר חור עתיק מלח סדומית רובע הקב  
 מעלה עשן כל שהוא רבינתן הבבלי אומר אף כפת הדרין כל שהוא  
 נתנו בתוך הכף ונטלו בידו מי שזכה במחתה נטלה ועלה לראש  
 המזבח וחתה מנחלי מערבה שניה ירד ועירן לתוך מחתה של זהב  
 ונטלה והלכו להם הניעו בין האולם ולמזבח נטל אחד את המנרפה  
 וזרקה בין האולם ולמזבח שמעי ארת קולו ורצו ובאו כהנים  
 להשתחוות ולויים לדבר בשיר החלו עולים במעלות האולם נכנס  
 מי שדשן מזבח הפנימי ונטל הטני והשתחוה ויצא נכנס מדשן  
 המנורה והטיב שתי הנרות ונטל הכזו והשתחוה ויצא נכנסו מי  
 שזכה במחתה צבר הנחלים על גבי המזבח ודרדן בשולי המחתה  
 והשתחוה ויצא מי שזכה בקטורת נטל הכזו ונתן הכף לאוהבו  
 אם נתפור לתוכו אוהבו גותנו לו בחפניו והשתחוה ויצא אמר לו  
 חפמנה הקטר הקטיר והשתחוה ויצא נכנס כהן גדול השתחוה  
 ויצא נכנסו אחיו כהנים השתחוה ויצאו באו ועמדו על מעלות  
 האולם העלה מי שזכה האברים מן הכבש למזבח אם רצה כהן  
 גדול להקטיר עלה בכבש הושיטו לו האברים וסמך עליהן וזרקן  
 ואם רצה הוא סמך ואחרים זרקן החלו אלו שעל מעלות האולם  
 ומברכין ברבת כהנים ואומרים את השם ככתבו וידיהם נשואות על  
 גבי ראשיהן וכהן גדול אין מנביה ידיו למעלה מן היצן הקטיר  
 עשרון סלת מנחה כלולה בשמן והקטיר החבתים נתנו לו יין לגסד  
 דסגן עומד על הקרן והסודרים בידו ושני כהנים עומדים על שלחן  
 החלבים

עבודת מקדש

החלבים ושמן תצוצרות בידם תקעו והריעו ותקעו באו ועמדו אצל  
הממונה על הצלצל אחד בימינו ואחר משמאלו יחה לנסך הניח  
הסגן בסודרים בקיש זה בצלצל ותקעו אלו בחצוצרות ונגנו אלו  
בנבלים וכנורות ודברו הלויים בשיר: הגיעו לפרק תקעו והשתחוו  
העם עד כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחווה:

אשרי העם שבכה לו אשרי העם שיו אלהיו

מנחת דברים על אלהינו תערב כאושי מובחתינו  
תכון תפלת קטרתנו ונשלמה פרים שפתינו: *רמב"ם בסוף פרק ט"ז*

כחוקן למסכר יחיל

יה ישיב שבינתו אל מעונו: מחיקי דוד ברח על ההרים ארח  
לא הציץ ממזרח לבא ננו: יה ישיב נוטרה שמוני  
שמש שופתני מלכו הוציאני מאפרנו: יה ישיב חולת אהבה  
אני באשיות סמכוני את דודי הראוני ואת חנו: יה ישיב מה  
תהמי ונתני הנני בונה ביתי אני שיר בן לוי על דוכנו: יה ישיב

ואומר ססיר סהיו הלויס אוח כנית סוקדס ככתוב בסדורים ואומר:

דבון כל העולמים אתה צויתנו להקריב קרבן התמיד במועדו  
ולהקטיר לפניך בכל יום קטרת סמים ולהיות להניס  
בעבודתם ולויים בדוכנם וישאל כמעמדס ועתה בעונותינו חרב בית  
המקדש ובטל התמיד ואין אנו יכולים לעשות חובותינו לפניך ואתה  
אמרת ונשלמה פרים שפתינו לכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי  
אבותינו שיהיה שוח שפתותינו חשוב ומקובל לפניך כאלו הקרבנו  
קרבן התמיד במועדו ועמדנו על מעמדו והקטרנו קטרת הסמים  
ודברו הלויים בשיר ותרצנו ותמחול לנו את כל הטאתינו ותכפר לנו  
את כל פשענו ותעזור מנפה מנהלחך ואל תשים עלינו כל נגע כל  
מחלה ותשלח רפואה שלמה לחולי עמך ותאמר די לצרותינו

והצילנו

אלו



והצילנו מכל מיני פורעניות המתרגשות לבוא בעולם ותמלא כל  
 משאלותינו לטוב למען שמך : ונאמר ושחט אותו על ירך המזבח  
 צפונה לפניי וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב :  
 ונאמר זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלאים  
 ולזבח השלמים :

וכן יאמר תפלה זו במנחה אחר סדר עבודת תמיד של בין הערבין ומתן כפרק לו הן הגולין אמותיהן  
 של כהנים היו מספיקות מחיה וכסות לרובם שגלה לעיר מקלט כדי שלא יתפלל על כניהם שימותו  
 ואחריו בגמרא עמאל דלא מנלו הא מנלו מויתו והכתיב קללת חכם לא תבא אמר להו ההוא סבא  
 מפרקיה דרבא שמיע לי שיהי להם לבקש רחמי על דורם ולא בקשו ואיכא דאמרי כדי שימתללו על  
 כניהם שלא ימותו עמאל דמנלו הא לא מנלו מויתו מאי הוה ליה למעבד הכא אמרי טוביה חטא  
 זוגוד מנגד התם אמרי שכם כסבי ומבנאי גזיר אמ' להו ההוא סבא מפרקיה דרבא שמיע לי שיהי להם  
 לבקש רחמים על דורם ולא בקשו עד כאן לפיכך ראוי לכל אדם שישקיף בתפלה זו ויתפלל על  
 אחיו בני ישראל וכל המבקש רחמים על חבריו והוא בריך לאותו דבר הוא בענה תחלה וכתיב רבינו  
 יונה בסוף ספר היראה וז' ויתפלל בכל יום כפי צרות לשונו על כל חולי עם הקדש שיתפארו ועל  
 הדביאי שלא יתלו וסוכלו מכל כוח ושיביל הקדוש בדוך הוא את עמו מכל גאום ומרופ רעה ומדקדוקי  
 עניות ומכל מיני פורעניות המתרגשות וכאות בעולם ושמיר כל אסוריו עמו ושמיר כל חבלי  
 היולדות ושיביל ליראתו כל האכוסים בידו גאום ועל חסוכי כנים שימן להם זרע טוב וכשר ועל אות  
 שיש להם כנים שיחיו ביראת ה' ועל כלם שישמור הקדוש בריך הוא את שארית תורתו ועל עם הקדש  
 שישוכו בתשובה שלומה לפסיו עד כאן לשונו וממה שאנו מוסיף עוד ובני ישראל עמך יורדו הים  
 באניות פנס והניגלם ממים רביסמיר בני כבר הניגלם מעיט ואל יטבעו ויכלו משוכאים ומעמקי מים  
 אל תטעם שכלת מים ואל תבלעם מוגלה ואל תאטר עליהם באר פיה ונבי ישראל ההולכים בובש  
 והדרוכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב והניגלם מוכף כל אויב ואורב בדרך יהיו שוכייהם כקס לפני  
 רוח ומלך ה' דוחה תחשכנה עיניהם מראות ומתניהם תמיד המעד שפוך עליהם וצמך ומרון אסף  
 ישיגם תפול עליהם אימתה ופחד גדול ורועך ודמו כאכן עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קצית = אה  
 עכ' זה ששמי תפלת סליחת הש' עובותינו לאחר אמרנו סדר התמיד ולא קודם ככתוב בסדרים  
 יען קרבן התמיד לאחר שהוקרב היה מכפר לא קודם :

יזל עמך

והשאלה  
 חלה

בשעת הדחק יכול אדם להתחיל מן וכך היתה עבודת התמיד וכו' עד אשרי העם  
 שככה לו ודו :

אמר

מנחם יודע למעיון כי סדר עבודה של בין הערבים שחברתי בראשונה לדעת  
 הרמב"ם אל סדרתיו שכתב בסוף פרק ו' מהלכות תמידין וכסדר שעושים בכל  
 יום בבקר כך עושים בין הערבים ולכן לא כתיבו יומן ושאל מהדרך ההוא  
 ולא הערחתו עמו לעיון בגמרא או שאר ספרים כי סמכתי על דבריו אלה ולא חשדתי בהם : אף

## עבודת בקרש

ענתה ראיתי שאין הדבר כמו שאמר רב אכל היה הנדל רב בין סדר עבודה של בין הערבים לסל בקר  
ולכן באתי להעיר המעיין על מה שראוי : ובתחלה אעיר על ב' דברים שראויים טעויות גדולות ואינם  
טעויות כלל . הא' כתוב בטור סי' קל"א אחר שיגמרו תפלת ערבית נוהגין לומר פטום הקטרת אבל  
לא השיר ולמה אומרים פטום הקטרת בבקר ובערב והשיר בבקר בלבד לפי שזה מנחתו בבקר ובערב  
זה לא היתה מנחתו לא בבקר ומהר"י קארו כתב שם כתוב בארוחות חיי' במנחה לא ראיתי מי שאומר  
השירים והטעם לפי שלא היה מנחתו אלא בבקר . ובסי' רל"ז כתב הטור בשם רב עמרם אחר שגמרוין  
תפלת ערבית נוהגין לומר פטום הקטרת שאומרים אותו זכר למקדש וקטרת היה גם בערב אבל  
השיר שהיו אומרים במקדש אין לומר בערב שלא היו אומרים אותו במקדש בערב עד כאן . ואם כן יש  
למענין להקשות איך סדרתי אפי' השיר בסדר עבודת בין הערבי . פשוטמי לא מביא שאין מדבריה  
עליו קושיא אלא אדרבה אפי' מקשה על דבריהם קושיא בלי תרון שהרי כבר' בינה דף ה' ונפ' ט' של  
ראש השנה דף ל' מוכח בהדיא שהיו אומרים השיר גם בין הערבים דמנן פעם אחת איכרו העדים  
לכא ובתקלקלו הלויים בשיר ואמרינן בנמרא מה קלקלו הכא מרמינו שלא אמרו שירה כלל ר' יורא אמ'  
שאמרו שיר של מול עם תמיד של בין הערבים ופרש"י שלא אמרו שירה כלל במחוד של בין הערבים  
לפי שלא ידעו מה שיר ואמרו וכו' עיין שם ומקרא מלא בדה' כ"ו ולעמוד בבקר בבקר להודות ולהלל  
לה' וכן לערב גם במוין ט' ואלה המשוררים וגו' כי יומם ולילה עליהם במלכה . ועוד קשיא לי על מש'  
רב עמרם שיש לומר פטום הקטרת אחר שגמרוין תפלת ערבית זכר למקדש דהכי דמי איזא דאמרו פטום  
הקטרת במנחה א"כ הרי עשו זכר למקדש כמה שאמרו פטום הקטרת בשחר ובמנחה ולמה יאמרוהו  
עוד אחר ערבית וכו' ג' פעמים ביום היו מקטירים קטרת ואי' ללא אמרו פה במנחה א"כ עד שהוא  
אומר שזאמ' פה אחר ערבי זכר למקדש ה"לל שכאמרהו במנחה כי תפלת מנחה היא כנגד תמיד של  
בין הערבים אבל תפלת הערה אין לה קבע . ועוד איך אמר שכאמר פה אחר ערבית זכר למקדש  
אדרבה אם באנו לפשו' זכר למקדש בריך להזהר שלא לומר פה אחר ערבי לפי שבמקדש היו מקטירי'  
קטרת מנעוד יום לפי שהקטרת פסולת אחר הדלקת המנורה כמו שאבאר בסמוך . חב' דנרטי בש"ק  
דיומא דף ט' הכי כמו דכרישא מדליון כרות והדר מקטי' קטרת של כל' וכי תימא הכי כמו והתנאי מערב  
עד בקר אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד ופרש"י אין לך עבודת יום כשרה אחר  
הדלקתן דריש הכי אותו מערב עד בקר לא אחר מערב עד בקר עכ"ל . גם הר"ע בא כתב כלומר  
שהטבת כרות של בין הער' היתה מאוחרת לכל העבודות ודייק לה מדכתוב יערך אותו מערב כלות'  
אותו לבד אהה מטיב מערב באחרית הכל והיינו דדחינן בסמוך שאפי' הכא דכתיב אותו והנה יקשה  
למענין כיון שאין עבודה כשרה אחר הדלקת כרות איך סדרתי אפי' אחר הדלקתן הקטרת איברי  
התמיד והמנחה והמנחה והמנחה והיה ראוי שתייה הדלקתה סדורה בסוף כל העבודות . וכבר  
כתקשימי בקשיא זו ימים עד שהאיר השי' עיני וראיתי דלאו מלתא היא וכאור זה ברפ' תמיד כשהט'  
אוכא ב' בריות דפלונו אהדריה דא' כנרא דפסח קודם לקטר' וכרות נכנרא כמו דמי מיעט רחמא  
גבי כרות אותו מערב עד בקר ולא אחר כל עבודה מיעט בין עבודה שהיא על מנחה החנוך בין  
עבודה שהיא בפנים בהיכל . ומרא כנרא דקטרת וכרות קודמין לפסח דכי מיעט רחמא אותו וכו'  
לא מיעט עבודה הנעשית על מנחת החנוך אלא עבודה שפסחים ומאי כיהו קטרת סד' האיל ובמיכ  
ובהעלות הארץ את הכרות בין הערבי' יקטירנה אימא כללין כרות כרישא והדר כקטיר קטרת מיעט  
רחמא אותו . ופרש"י דאסתברא דכי קא ממיעט עבודת פנים לכמה קא ממיעט כרות עבודת  
פנים וקטרת עבודת פנים עכ"ל . ופסקו רמב"ם וסמ"ג בריש הלכות קרבן פסח דקטרת וכרות קודמין  
לפסח כבדיות הסכית . ובמינו למדיון דלא אמרו אין לך עבודה כשרה אחר הדלקתן אלא עבודה  
שפסחים אבל עבודה שעל מנחת החנוך לית לן בה הלא תראה דתנן הקטר חלבים ואיברים מנחתן עד

עבודת מקדש

נו

שעלה עמוד השחר וכיון שכן אין כאן קושיא כו כל מה שסדרתי אחר ההדלקה עבודות מין הן :  
 אלא שעדין יש פה חקירה א' והיא דהאי דעבודה שעל מוצה הצינור אחר ההדלקה ככתוב גם  
 דלמא עכ' מכהנן במקדש היה להדליק בסוף כל העבודות ובאמת כן נראה מהמגרא ומהפוסקי' כמו  
 שבבאר בסמוך . ואך מה שיש להקשות באמת זהו דהיכי קאמר רמב"ם בסדר ששוסין בבקר כך עוסין  
 בערב והתנן בשלש מימא קטרת של שחר היתה קריבה בין דם לזיבונים ושל בין הערכים בין  
 איברים לכסבים ואמרי' בגמרא מלא הני מילי דאמר קרא כזבחת הנקר וכנסכו מעשה ולא כאברי  
 הנקר שהיו מאוזרין לקטרת : וכירושלמי באמר בתמיד בין הערכים וכאמ' בקטרת בין הערכים סמוך  
 לברות וכאמר בברות מערב עד בקר ואומר דבר שבאמר בו בין הערכים סמוך לברות לומר שלא באמ'  
 בו אלא בין הערכים עד כאן . וגם שתי הבריות שכתבתי לעיל דפליגי איהדדי עד כאן לא פליגי  
 לא אי פסח קודם לקטרת וברות אי קטרת וברות קודמין לפסח אבל דכתיב עלמא תמיד קודם לקטרת  
 וברות . והו' תביא תס' אין כך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערכים לא קטרת וברות ופסח וכו' :  
 סוף דבר מה שרמא היותו אמת הוא ששני הדיבים האלו הלכה הם וכבר הזכירם סמוך עשין קרא וגם  
 הרמב"ן כתב וזל ואמר כך קטרת ונסכים והדלקה ככל שאר הימים שהיא קריבה בין איברים לכסבים  
 עד כאן לשוני וגם אפשר לומר דאפי' רמב"ם נספח סבר דהלכה הם שהרי כתב בשני וברכישו מהלכות  
 עבודת יום הכפורים מקריב תמיד של בין הערכים וכו' . ומקטיר קטרת ומטיב הכרות כשאר הימים  
 אלא שיקשה שלא היה לו לומר מה שאמר בסוף פרק ו' מהלכות תמידין . ואך שיהיה סוגיא דגמרא מוכח  
 שהם הלכה וכן עיקר . ולפי זה סדר עבודה של בין הערכים האמתי כך הוא :

למכחה בנטל ידיו ואומר מראש מקדמו ארץ וכו' עד אשה רוח כסוח לה' ואומר :

*אך דעת הרמב"ם דהוא דבר צמח ע"ה כגמרא*

ובין ובך היתה עבודת תמיד של בין הערכים בבית אלהינו  
 בשמונה שעות ומחצה ביום הביאו בכבש תמים בן שנתו  
 והשקוהו ובקרוהו ועקרוהו . שחטו השוחט בצפון וקבל המקבל את  
 דמו בכלי שרת בצפון ובא לו לקרן מזרחי צפוני ונתן מזרחה צפונה .  
 ועוד בא לו לקרן מערבית דרומית ונתן מערבה דרומה . שירי הדם  
 היה שופך על יסוד דרומי הפשיטו התמיד ונתחורו והעלה כל אחד  
 מה שזכה בו לכבש ומלחום וירדו : ערכו שני כהנים שני גזירי עצים  
 על האש העלה מי שזכה האברים מן הכבש למזבח . אם רצה כהן  
 גדול להקטיר עלה בכבש השוטו לו האברים וסמך עליהן וזרקן  
 ואם רצה הוא סמך ואהרים וזרקין . באו חדשים והפיסו לקטרת  
 זכה מי שזכה וזכה כהן אחר במחתה : מי שזכה בקטורת נטל  
 ביד מלא ונדוש קטורת ואחד עשר סמים היו בה ואלו הן הצרי  
 והצפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה מור וקציעה  
 טו ב 2 יז ושבלת

*בטבת 3 יל  
 זכרון עטות*

עבודת מקדש

ושבֹּלֶת נִרְדָּ וּבְרַכְסֵם מִשְׁקֵל שֵׁשֶׁה עֶשְׂרֵי שֵׁשֶׁה עֶשְׂרֵי מָנָה קִשְׁטֵי שִׁנִּים  
 עֶשְׂרֵי קִלְיָה שְׁלֹשָׁה קִנְמוֹן תְּשַׁעֲהָ בֹרִית בְּרִשְׁנָה תְּשַׁעֲהָ קִבִּין יוֹן  
 קַפְרִיסִין סְאֵין הַלֵּת וְקִבִּין תִּלְתָּא אִם לֹא מֵצֵא יוֹן קַפְרִיסִין מִבֵּיא חֲמַר  
 חִיּוֹר עֲתִיק מִלַּח סְדוּמִית רוּבַע הַקֵּב מַעֲלָה עֵשֶׂן כֹּל שֶׁהוּא רִבִּי נִתָּן  
 הַבְּכִלִי אוֹמֵר אֵף כִּפֶּת הַיָּרְדֵן כֹּל שֶׁהוּא נִתְּנוּ בְּתוֹךְ הַכֶּף וְנִטְלוּ בִּידוֹ  
 מִי שְׂוֹכָה בַּמַּחְתָּה נִטֵּל מַחְתַּת הַכֶּסֶף וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ וְחֲתָרָה  
 מִנְחָלֵי מַעֲרֹכָה שְׁנֵי־יָרֵד וְעִירֵן לְתוֹךְ מַחְתָּה שֶׁל זֶה־בְּנִטְלָה בִּידוֹ  
 וְהִלְכוּ לָהֶם הַגֵּיעוּ בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ נִטֵּל אֶחָד אֶת הַמִּנְרֶפֶה וְזִרְקָה  
 בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ שָׁמְעוּ קוֹלָה רִצּוֹ וּבָאוּ כַּהֲנִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְלוֹוִיִּם  
 לְדַבֵּר בְּשִׁיר נִכְנְסוּ מִי שְׂוֹכָה בַּמַּחְתָּה צִבְר הַנְּחָלִים עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ  
 וְרִדְדָן בְּשׁוּלֵי הַמַּחְתָּה וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ וַיֵּצֵא מִי שְׂוֹכָה בַּקְטוֹרֶת נִטֵּל הַבּוֹדֵךְ  
 וְנִתָּן הַכֶּף לְאוֹהֲבוֹ אִם נִתְפָּזֵר לְתוֹכוֹ אוֹהֲבוֹ נֹתְנֵנוּ לוֹ בַּחֲפָנָיו וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ  
 וַיֵּצֵא אֶמֶר לוֹ הַמְמוֹנָה הַקְטֹרֶת הַקְטִיר וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ וַיֵּצֵא נִכְנְסֵם כַּהֵן  
 גְּדוֹל הִשְׁתַּחֲוּהוּ וַיֵּצֵא נִכְנְסוּ אֲחֵיו הַכַּהֲנִים הִשְׁתַּחֲוּוּ וַיֵּצֵאוּ הַקְטִיר  
 עֶשְׂרוֹן סוֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְהַקְטִיר הַחֲבֹתִים נִתְּנוּ לוֹ יוֹן לְגִסְךָ  
 הַסֶּגֶן עוֹמֵר עַל הַקֶּרֶן וְהַסּוֹדֵרִים בִּידוֹ וְשִׁנֵּי כַּהֲנִים עוֹמְדִים עַל שְׁלֹחַן  
 הַחֲלִבִּים וְשְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת בִּידֵם תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ בָּאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל  
 הַמְמוֹנָה עַל הַצִּלְצֵל אֶחָד מִיְמֵינוּ וְאֶחָד מִשְׁמָאלוֹ שֶׁהִוא לְגִסְךָ הַנִּיף  
 הַסֶּגֶן בְּסוֹדֵרִים הַקִּישׁ זֶה בְּצִלְצֵל וְתִקְעוּ אֵלָיו בַּחֲצוּצְרוֹת וְנִגְנוּ אֵלָיו  
 בְּנִבְלִים וּכְנֹרוֹת וְדָבְרוּ הַלוֹוִיִּם בְּשִׁיר הַגֵּיעוּ לְפָרֵק תִּקְעוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ  
 הָעָם עַל כָּל פָּרֵק תִּקְיעָה וְעַל כָּל תִּקְיעָה הִשְׁתַּחֲוּהוּ נִכְנְסֵם מִדְּשַׁן  
 הַמִּנְזָרָה וְהָעֶלָה גְּרוֹתֶיהָ וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ וַיֵּצֵא :

אשרי העם שככה לו אשרי העם שני אלהיו :

כסכת קודם שבע שעות ביום והכסון קודם שימפלל מוסף ואמר :

וּבְכֵן וּבְךָ הָיְתָה עֲבוֹדַת מוֹסֵף שֶׁבֶת בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ : בִּשְׁשׁ שָׁעוֹת  
 בּוֹם

ביום הביאו שני כבשים בני שנה תמימים השקום ובקרום ועקרום :  
 שהטם השוחט בצפון וקבל המקבל את דמם בכלי שרת בצפון ובא  
 לו לקרן מזרחית צפונית ונתן מזרחה צפונית ועוד בא לו לקרן מערבית  
 דרומית ונתן מערבה דרומה שיירי הדם היה שופך על יסוד דרומי  
 הפשיטום ונתחום והעלה כל אחד מה שוכה בו לבבש ומלחום ויררו  
 נכנס כהן גדול השתחוה ויצא נכנסו אחיו הכהנים השתחוו ויצאו  
 באו ועמדו על מעלות האולם העלה מי שוכה האברים מן הכבש  
 למזבח אם רצה כהן גדול להקטיר עלה בכבש הושיטו לו האברים  
 וסמך עליהן זרקן ואם רצה הוא סומך ואחרים זורקין החלו אלו  
 שעל מעלות האולם ומברכין ברכת כהנים הקטיר שני עשרנים  
 סלת מנחה בלולה בשמן :

בשבע שעות ביום נותנים לחספנים לפני יי על שלחן הזהב שבהיכל  
 ומוציאים את של שבוע שעברה ביצר נכנסו ארבעה כהנים  
 שנים בידם שתים מערכות של לחם מצה שש חלות של שני עשרונים  
 סלת המערכת ושנים סבירים שני בויכיס ובהם שני קומצי לבונה זכה  
 וארבעה מקדימין לפנייהם שנים ליטול שתים מערכות ושנים ליטול  
 שני בויכיס הגיעו לשלחן משכו אלו והניחו אלו וטפחו של זה בתוך  
 טפחו של זה ויצאו נתנו הלחם על שלחן הזהב שבאולם נתנו מלח  
 על שני בויכיס הלבונה והקטירום נתנו לו יין לנסך הסגן עומד על  
 הקרן והסודרים בידו ושני כהנים עומדים על שלחן החלבים ושתי  
 חצוצרות בידם תקעו והריעו ותקעו באו ועמדו אצל הממנה על  
 הצלצל אחד מימנו ואחד משמאלו שחיה לנסך הניף הסגן  
 בסודרים הקיש זה בצלצל ותקעו אלו בחצוצרות ונגנו אלו בנבלים  
 וכנורות ודברו הלויים בשיר הגישו לפרק תקעו והשתחוו העם על  
 כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה : חלקו משמרות הכהנים  
 שבירושלם את הלחם ביניהם : נטל כהן גדול מחצית החלוחת  
 שנאמר

עבודת מקדש

שנאמר והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש בני קדש קרשים  
הוא למאשיני חק עולם: אשרי העם שככה לו וגומר

הפירוש מראש מקדמו ארץ וכו' כטעם מה שחל בשלישי מפרקי ר' אליעזר עד שלא כבדו העולם  
היה הכהן נשמו בלבד יוש גורמין קודם שכרא הכהן עולמו ופירושו ממנא בשני מ' עבודת  
הקדש שמכונה מראת אלהים עש' כל העולמים וכלול עולם המלאכים ועולם הנלגלים ועולם השפסל  
וככלל העולם הזה שכבדו כה"ל והעולם הבא שכבדו ב"ד. התחלת להורות שכראם מהאין הנמור  
והאפס המוחלט. והשלמת שלא סייעו וזלמו חס ושלוה ככריאה. וערס עשימם וכו' פשוט הוא. ומאיתי  
בעדר' כתיבת וד' רכוכה אמ' יתיב הוונא על פולי דרומי רבתא וחמיא חד בר נש דהוה אתי בפקנא  
לגביה אפילנא ליה בנו ביתאי בדוקנא ליה במקרא במשכה בתוספתא ובהגדה. ולא אשכחנא ביה.  
זינפנא ביה ולא אתיב לי מדי אפיל גרמיה אחורי דשא ודמך אמיתא הוא וכלבא יוכלון כחדא דהבי  
א"י מניווי סבא דגוס חלבא מאי דכתיב והכלבים עזי נפש לא ידעו הבין אלו עמי הארץ שהם עזי  
פנים ככלב עזי נפש ככלב מה טעם מפני שלא ידעו הבין דקנא לא אשרי קדושים בגויה ועל דא  
איכון עזי נפש ונבין כך הוא וכלבא יוכלון כחדא. כד איתערס וקריב לגבי פתורא מאיך רישת  
ולא אמר מודי חמיא ואיפתכלבא בעיננו דחייבן אמר לי ודאי מאורסוי דמארך איתרחקת דליהו  
תקין פתורא עד לא יתיי ארס ועד לא יפקד ליה ויבדוק ליה אי תוסף למרך בארחא דא לא יתקיימוון  
לך בבין כו' ע"כ. לעבדך לא כבדו ארס אלא לעבוד השי' צחרת באברהם שא לאשר צחרת באברהם  
עקידו זה יבחק. את יעקב אהבת שכאמר ואוהב את יעקב: מתוך בני וכו' שכאמר ואבי הנה לקחתי  
את הלויים מתוך בני ישראל וגו'. לשרתך שכאמר בעת ההיא הכדיל ה' את שבע הלוי וגו' לשרתו.  
ביון וכו' שכאמר כי בחר ה' בניו אה למושב לו. שמך שכת על דרך לשכן שמו שם: משומר וכו' כדחנך  
בריש מסכת מלות בג' מקומות הבהכים שומרים בבית המקדש והלויים בכל מקום וכו'. יום ולילה כן  
כתב המפרש לזוה"כ תמיד ואעפ"י שהרמב"ם ז"ל כתב בשמוכי מהל' בית הכחירה ושמירה זו מנחה כל  
הלילה איכנו שולל השמירה משום כבוד בעלמא שאיכו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לשאין לו  
כתב סתם: וכיון שטעם השמירה משום כבוד בעלמא שאיכו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לשאין לו  
כמו שכתב סם הרמב"ם באמת מסתברא שגם ביום היו שומרין כי כן פלטרין של מלכים יש גם שומרין  
לילה ויומם. ועשה לך פי' היה כעשה לך. שתבנה כו' בית המקדש שאנו מקוים איכנו מעשה ידי אדם  
אלא מקדש ה' כוכנו דיון ואומר א' ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוכיוונו וזוה לא אמרתי שיכנה דמשתב  
על ידי וזלמו וכן בראוי ליה טראוי להגיה בסדורים. לפני וכו' משנה בפרק קמח דמסכת תמיד מי  
שרונה לרשות את המזבח משכים וטובל עד שלא יבא המזונה ומפרש בגמ' כדו להיות מוזון לכשיבא  
המזונה. ודע דגרמין בפרקא קמח דיומא ורמיכה מי שוכה כדיון מוכח מפניו מי שוכה במחורה  
מי שוכה בעטרת ומשני אמ' רב הונא וכו' ופירש רש"י מי שוכה כו' שלם משניות הן בסדר התמיד וזו אחר  
זו וכו' אלמא כך סדרן כלומר שבסדר שהם שבויות היה ההפך עובד ולא היה מקדים האחר במשנה  
או ההפך ושמו זה היטב. כהני בית אב כשתעייין ברביעי מתעביות ובהרמב"ם בהלכות כלי המקדש  
מתבאר לך ששמואל הרואה דודי המלך עליו השלום חלקו הבהכים לכל' חלקים יקרא כל חלק משמר  
ועל כל משמר ראש אחד וכל משמר עובד בבית המקדש שבוש אחד ויווא וככנס משמר אחר וכן עד  
סוף הכל משמרות וחורין הלילה וביום השבת מתחלפין וכל משמר בחלק לו' בתי אבות וכל בית אב  
עובד יום אחד מן השבוע. ובסדר זה חלקים הלויים. וכן מירשאל היו בוררין אכשים כשרי וחולקין  
אותם לארבעה ועשרים חלקים יקרא כל חלק מעמד ועל כל מעמד ראש אחד וכל מעמד מתעבה  
ומתפלל שכתו על כל ישראל שיקובלו קרבנותיהם. ובסתפגו פירש רש"י וכתקחמו מתעשים בלויטית

של בגד לספוג מוס שעל בשרם : בנדי כהונה הם ארבעה בנדים של פשתן מכבשים וכתבת ואכתב  
 ומככת וכתדר זה לנכסין אותם וזהו גדול מוסף עליהם עוד ארבעה בנדי זהב מעיל ואפור ואסן  
 וניזן : סמוך לעלות השחר כן כתב הרמבם ריש פרק ששי מהלכות תמידין אבל בפרקא קמא דתמיד  
 תכן פעמים שהמוכה בא מקריית הנבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו : ופירש המפרש קריית הנבר  
 תרכנול בשליש הלילה לאחר חצות או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחוריו פעמים קודם פעמים אחר לא  
 היה קבע בדבר אבל באמצע הלילה לא יבא עד כאן לשונו : ומה שפירש נבר תרכנול היינו כרבי טילא  
 ודלא כרב דאמר נבר נברא בפרקא קמא דיומא דף כ' : בא מביאו כן כתב המפרש הממוכה פירוש  
 הממוכה שעל הפייסות וזה אחד ממשה עשר מאכים שהיו במקדש כדתבן בחמישי משקלים : ופירוש  
 פייסות גורלות : וכתב הרמבם על בסוף הלכות בית הבחירה סמוך לעלות השחר יבא הממוכה של  
 מקדש וידפוק על הכהנים שבבית המוקד וכו' ובפרק ו' מהלכות תמידין כתב סמוך לעלות השחר יבא  
 הממוכה שעל הפייסות ויקיש על העזרה וכו' ובראה לעניות דעתי שזה וזה אחד הוא אך קשיא לי למה  
 שיבא וכתב כאן ממוכה של מקדש וכאן ממוכה על הפייסות וכאן אמ' וידפוק על הכהנים שבבית המוקד  
 וכאן אמר ויקיש על העזרה ויש לומר דהיא גופה אתא לאשמועינן דזה וזה אחד הוא ולהכי שיבא  
 ואשמועינן כמו שהיה דופק על העזרה ועל בית המוקד : ואם תאמר שהם שנים וקשה שלא מבינו שיבא  
 ממוכה וידפוק אלא אחד והוא המוכר בפרקא קמא דתמיד : ודפק עליהם פירש המפרש שהיה דופק  
 בין על עברי הר הבית בין על עבר בית המוקד : ולפי מה שתרצתי על רמבם אתי שפיר שבמא' רמבם  
 מפכים עם המפרש : והראש כתב ודיפק בפתח של בית המוקד הפתוח לחול : והראש כתב כתוב  
 בתוספות ברפת דשני בית המוקד היו א' בית המוקד הגדול וא' בית המוקד הקטן שהוא בקימיות בית  
 המוקד הגדול כדמוכח לקמן : אמר להם הממוכה לכהנים שטבלו : והפיסו פירוש והפיילו גורל וכיבד  
 מפיסין עומדין הכהנים בעגולה והממוכה מוסיף משו מכין מה וכוטל המנכפת עראש א' מהם ואו' להם  
 הנביעו וזה מוסיף אבבעותיהם אחת או שתיים ומתחיל הממוכה מן האיש שהסיר מנכפתו ומוכה על  
 אבבעותיהן שביב ואחר חלילה עד סוף המכין ומי שהמכין כלם בו הוא הזוכה : אך הראש כתב היה  
 שם כהן או וקן שתופס בפיו המכין שירצה והממוכה כוטל מנכפת ממי שירצה וממנו פייס מתחיל וזה  
 שכוטל המנכפת לא היה יודע כך המכין ואומר המכין לא היה יודע ממי יטול המנכפת שא"כ היה מכין  
 במו ושלם המכין והיה יכול להפס למי שירצה אלא ודאי בדאמרן וכן פי' בתו' עכ"ל : וכתב הרמבם  
 ברכיבו מהלכות תמידין שהמנכפת שהיה כוטל היה מחזירה עד כאן : פירוש מיד דאם לא' כן מאי  
 לזימרא' אבל התוספות כתבו ביומא דף עשרים וששם תימה כיון דבעינן פייס בקדש אמאי לא היו  
 מפיסין בעזרה עמם דקדוש טפי ואמר ריבוי תם כיון דכוטל מנכפת אחד מהם נבא' היה לעמוד בלא  
 מנכפת בעזרה ע"כ משמע דאכיל ליה שלא היה מחזירה עד לאחר הפייס : וד' פייסות היו מפיסין בכל  
 יום וזהו הפייס הראשון : ודעת הרמבם בששי מהלכות תמידין שגם פייס ראשון מפיסין בלשכת הגזית  
 אבל המפרש כתב שפייס ראשון היה בבית המוקד בחניו הכניו בקדש וכן כראה מן המשנה עיין שם :  
 גם הראש כתב זה הפייס היה בבית המוקד שעדין לא בפתח עבר העזרה : תורם את המזבח פירש  
 רש"י בפרקא קמא דיומא דף כ' הדאן שהוא חותה מן הדאן במתה פעם אחת בין רב למעט ובלבד  
 שלא יפחות ממלא קומין וכיטבו במורחו של כבס וככלע במקומו שכאמר והרים את הדאן וגו' ושמו אבל  
 המזבח והיא הייתה תחלת עבודה שחיתה בהשכמה עד כאן לשונו : והכי איתא בירושלמי סוף פרקא  
 קמא דיומא אמר רבי יוחנן תרומת הדאן תחלת עבודה של מחר היא ונכבלי כמו ריש פר' שני דיומא :  
 קרא הכרוז וכו' גבינו כרוז ופירש רש"י גבינו המכרוז וגם הוא אחד מהמשה עשר ממוזין וכשנאמר  
 עת הקרבן היה מכרוז ואומר כן : ובפרק ג' דתמיד תכן מיריחו היו שומעין קול ג' בניו כרוז ובפרקא  
 קמא דיומא אמר רבי יוחנן מירושלם ליריחו עשר פרסי והיינו שלשים מיל : לדוכן הוא המקום ששומדין  
 עליו כשהם משורדין ופירש הערוך לשון ישמעאל שם האינעאל דוכן : כתב הרמבם בשני מהלכות

תמידין וזה לשונו אומני תורמין הדשן בכל יום משיעלה עמוד השחר עד כאן לשונו • וקשיא לי דאם  
 בן אמהי אמרו • בכרכות דהקורא את שמע עם אנשי מסמר לא יבא יח והלא הקורא שמע מעל עמוד  
 השחר יבא ואף כי עתה עם אנשי מסמר שלפי זה נמצא שהיו קורים אחר שעלה עמוד השחר הרבה כי  
 דין תרומת הדשן לקריאתם היו עושין עבודות אחרות רבות כמו שתראה במקומו דוק ומשכת: ונפק  
 דיומא דף כ"ב ראש שקודם עלות השחר היו תורמין דתנן בכל יום תורמין המזבח בקריאת הגבר או  
 סמוך לו בין לפניו בין אחריו וכו' עיין שם בגמרא ובפרוש רש"י • ופרש פירק שני דיומא קרי לה  
 עבודת לילה: וראוי שתדע כי כל מונח האמיר כאן בתם הוא מונח החיובן שנקרא מונח העולה והוא  
 הנקרא מונח אכנים • ודע שש תרומות הדשן והנזאת הדשן מרומ' הדשן הוא מה שחיתה במחתה  
 האש שזה פנייה מן החללים המאכלות הפנימיות ושמו אכל המזבח • והנזאת הדשן הוא מה שגורף  
 כל כהן שירצה בסמכתו מן האפר שעל המזבח ומזבילו חוץ מחומת העיר • ודעת הרמב"ם ז"ל בשני  
 מהלכות תמידין שגם לתרומת הדשן כריך שילבש הכהן בגדים פחותים ממה שלובש בשאר העבודות  
 ודבריו תמוהים מאל ואין כראיה כן לא מן הפסוק ונפרשת בו ולא מן הגמרא בשני מומא דף כ"ב ע"ש  
 ובפרש"י • ומה שראה היותו אמת שלא היה לובש הכהן בגדים פחותים אלא להנזאת הדשן וכן דעת  
 רש"י וכן כתב הרמב"ן בפ"י בפרשת נו • וכן הרלב"ג: וזה לשון הר"טב"א • ובמקו הרב החסיד ז"ל דכיון  
 דמכשר להנזאה כהנ"י בעלי מומין אין להכריך בה בגדי קדש שאי אפשר שלא תהא הנזאת הדשן  
 גרועה מהרמה ומש' לקמן במחלוקת בהנזאה כך מחלוקת בהרמה אינו אלא לענין הכשר בעלי מומין  
 כדפרש"י דאילו לענין גרמים הרמה כגדדי קדש כלכתיב כהדין והנזאה כגדדי חוץ וה"ק קרא וכו':  
 עוד כתב ולבש לרבות את השקיים ימ לרבות שלא יעשה הרמה אלא בשקיים משום בגדים שמוז'  
 בהן וכו' ורש"י דמה פירוש זה שלא אמרו כן אלא בהנזאה שהבגדים מתאפרין ומתלכלכין דאילו בהרמ'  
 שאינו לא הרמת מחמת א"ל לבד ליבא למימר הכי ופי' הוא לרבו השקיים ששורים להרמה עכ"ל ר"טב"א  
 ובמחבר רבה דף קמ"ד בשעה שכהן גורף את המזבח ומדשנו היה לובש כלים מעולים שכאמר ולבש  
 הכהן מדו בד וגו כשכל והרים את הדשן וכו' ע"ש • וכן אר"ל במדרש אגור בענין שבת העבודה ז"ל  
 בכותב שבעולם אדם מבכד את ביתו בכבדים בלות שמה מתעטף הוא בכל כליו ומבכד את הבית  
 אכל אהרן לובש שוכה בגדים ודומה כמתן בחופתו והרים את הדשן • שוב מנא תי שכת' בעל החיובך  
 ז"ל ואף על פי שפסוק זה באמר בהנזאת הדשן מכל מקום גם בתרומת הדשן יש לנו ללמוד שרובת  
 בגדים פחותים עכ"ל • ואבי אומר ואף יש לנו ללמוד והש"י אמר ולבש הכהן ומדו כד ומכאן בד והרים  
 ופסע את בגדיו ולבש בגדים אחרים והנזיא • ואין לנו ללמוד מה שלא ללמודו ר"ל בתורת כהנים •  
 עוד כתב שם הרמב"ם מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה ומקדש • וכו' וגם דברים אלו מגוונתים  
 ולשון המשנה כפרקא קרא דתמיד אמר לזן מי שטבל יבא ופיס הפיסו וכה מי שזכה ע"כ אלמא שקודם  
 שזכה טבל • ובראה לישמה שאמר פה רמב"ם טובל עבילה שכית היא ולעמימה אויל שאמר שלובשים  
 בגדים פחותים לתרומת הדשן הילכך כיון שטעון פשיטה ולכניסה טעון עבילה בכתי' ואף על פי שלא  
 הוכיחו במסכת תמיד עבילה שנית לתורם המזבח: ומכל מקום אינו לא כודה בזה כי כבר כתבאר  
 בוטולו: עוד משמע מדברי הרמב"ם שם שכל יום עושין הנזאת הדשן • ואין כראיה כן מן המשנה  
 ואין כן דעת המפרש עיין שם בשני מתמיד • ואחר שכתבתי זה מנא תי שכתב רש"י בפרשת נו וזה  
 לשונו אין הנזאה חובה בכל יום אלא התרומה מונח בכל יום עד כאן • וכך דרך כשרש רוס ז"ל  
 אכל הנזאת הדשן שאמר והנזיא את הדשן לא היה בכל יום אלא כשהיה דשן הרבה על המזבח עכ"ל:  
 קדש ידיו ורגליו מן הכיור שהיה בין האולם ולמזבח ומפרש בזבחים כינד מקדש מביא ידו הימנית  
 על גבי רגלו הימני וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית וסוף מים ומקדש וכל'עד שלא בקרא קדוש  
 ידים יב' שם מעשה שפיכת המים כדרך מי שטובל ידיו שאז ידיו טהורות ע"י שפיכת המים רק בקרא קדוש  
 ע"ל שם המים ענינם שנקראו מים קדושים כמו שאמר ולקח הכהן מים קדושים ומתרגמין מי כיור •  
 ומתה



וחמה מלשון היחמה איש אש בחייו. המאוכלו הפנימוי הנחלים שכלל האש שבהאכלו היעוד והן קרובין  
 ליהוה דשן: ודע שמדשן האכרים שאכל האש היה מורס ולא דשן ענינס כן פרש' בפרשתנו ומוכרז  
 ב'ה' לרנפה פרש' למוך הכש' הפך פניו לנפון כנגד המזבח כ"כ ה'ראש: הכשש בשן זמני ועיניו  
 פולס אבל אינו מעלות מעלות אישקלוניס בלעז. אלא חלק ומשופע. כן כתב רש"י בפסוק ולא תעלה  
 במעלות. נבר לשון קבון וכבוס כלומר שהיה מניחן מקובצוס ולא משופרים. אסיו הטהבים. רנז  
 מעליל ענין מרונה: המגרפות והנכורות תרגום ויעיו ומוגזמיו ומגרפותיה ונכורותיה והיו כוונתין  
 המגרפות בגרוף האפר והנכורות להפך באכרים. הפדרים החלבים תרגום סדר הרבא: בתאכלו  
 כשרפו. מוכיין פי' מסלקין וכל כשכה כמו לשכה וסדרו זמ' מקוילו המכבך את הטיע לנדליו וכו' עכ"ל:  
 ומנן כמתניין אש אין גדלים מחויקין סודרין אותן כסוכב על הכש' המפוח פרי' ביומא גל של  
 אפר וכן פי' המפרש וכ"כ רמב"ם בשני מהלכות תמידין. והראשד אל כתב שס וזל טבלא מרובעת הייתה  
 שס גבוהה אמה והיא כ"כ על כ"כ והיא כקראת הפוח וכו' ע"ש ותפוח היה באמצע המזבח: גזירין פי'  
 בקשיות של ענינס שאמר שהסירו האפר וכתוהו לתפוח והיה מקום המערכה פניו היו לוקחים ענינס  
 חמורים ונדוקים ממוס דלמ' כל עץ שמנא נו מולעת פסול לגבי המזבח: המערכה הענינס הסדורים  
 זה על זה זה אכל זה כקראת מערכה ושש מערכות היו שס ככל וס א' מערכה גדולה שעליה מקרובין  
 ומקטירים הקרבנות והמקחות ב' מערכה שניה של קערת ג' של קיום האש: מי שמרס וכו' בדתין ריש  
 פרק שבי דיומא מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסדור מערכה וכשני גזירי ענינס: וכתב הר"עבא והוא  
 זוכה בו לערב ואומר לכהן שבימינו זכה עמי לערב בגזיר השני למאי דק"ל שאין חזירי ומפסין לערב  
 עכ"ל. ופרש' שבי גזירי ענינס שבי בקשיות ענינס ארובים כמדת רוחב המערכה וכותן אותם ממעל  
 לגבי המערכה עד כאן. וסדר שני גזירי ענינס עבודה היא בדמוכה פ"ב דיומא. ואבי תמיה על  
 הרמב"ם אל' שכתב ברכייעי מהלכו תמידין שמי שזכה בתרומת הדשן הוא מכניס מחמת מלא' אש מזובת  
 החיוב למוכה הזהב להקטיר עליה קערת עכ"ל. וכשתענין בשני יומיא דף כ"ה יתבאר לך ביטול זה  
 כי הכנסת המחמה ההיא להיכל הוא מחלוקת תבא קמא ור' יהודה תבא קמא אמר שהיו מפסין לה פיים  
 בפני עצמו וזוכה מי שזכה ור' יהודה אמר מי שזכה בקערת אומר לך שעל ימינו זכה עמי במחמה ואף  
 על גב שיש בתוספות פי' אחר מכל מקום הא ודאו ליכא למאן דאמר שמתורס הוא המכניס. והראש  
 בתב מי שזכה במחמה לא היה בה פיים אלא הזוכה בקערת אומר לזה שעמו זכה במחמה: ומסוירים  
 וכו' אלו הן האכרים שאמרנו לעיל שסלקוס ממקום המערכה לנדדו המזבח: שמי מערכו' הן ראשונה  
 ושניה כי השלישית לעולם דולקת. וכו' ללשכת הגזית להטיל פייסות ולשכה זו מניה קדש ומניה חוב  
 ומפסין במקום הקדש שבה: מי שזכט התמיד וכתב ה'ראש ואלעג דשמיטה כשרה כוז ור' מסוכ' שהיא  
 תחלת עשיית התמיד ומפסין עליה עכ"ל. מי זורק הדם: מי מדשן מסיר הדשן: מזבח הפנימי כקרא  
 כן לפי שהוא כהיכל והוא הנק' מזבח הזהב והוא הנק' מזבח הקערת. מדשן המכורה מסיר הפתילו והסמך  
 שכריות ומקבין וכוונן כהן פתילות אחרות ושמן אחר במדה והוא חצי לוג לכל כר. אכרים לכש  
 אכרו התמיד מכות המעבחים: זכו מי שזכו ברוך שמדיע שלא היו מפסין מי שזכט וחזרין ומפסין מי  
 זורק וכן עשה אבל היו מפסין מי שזכט בלכד וכשזכה הזוכה לשחוט השכי שפומד לימינו זכה לקבל  
 הדם ולרקו והשלישי השמוך לשני זכה כדשן מזבח הפנימי וסד כדשן המכור וזה מעלה ראש התמיד  
 ורגלו הימני לכשט והשני מעלה שמי הדיים וה' מעלה העוקן שהוא השליה והרגל השמאלי וה' מעלה  
 השמה והגרה פרש' ביומא והגרה קוא הנוא המחובר סקה והככד והלכ עכ"ל והערוך פי' ממקו' שמוך  
 הראש עד הכלעות כק' גרה והט' מעלה שמי הפכות והי' מעלה הקרבנים והיא מעלה סלת הנסכי' והי'כ  
 מעלה החביתו והי' מעלה יין הנסכי' וזהו שסכינו ביומ' דף כ"ג י' כהני' זכו בפיים השכי' זמן השמיטה  
 משאיר פני כל מזרח קוד' שמעל' הקמה: לשכת הטלאי' לשכה הימה במקדש ובה לעול' ו'טלאי' או יומר

# עבודת מקדש

מזבחותיו ומזבחי פירות ופירות לשכח מדריגת כלים הן כלי השרת הנרכיב להם כל היום והספק וכו' כדי  
שיהיה עורו כפשוט ויהי וכבשם של זה היו משקין אותו שאין עמית במקום עזרו' ובקרוהו בדקוהו  
שלא יהא מוס בו ואף על פי שהוא מכובד לא היו שוחטין המזבחי' עד שמבקריו אותו שניה סמוך לשחיטתו  
שזכה בתמיד כשיטתו שזכו באכרין להעלותן לכבש' מקדויון קודם ששחטו' הטובי לטוב וזמתי  
בטבא דומה לכל ופיו רחב מחוק קנייס ומני' והקפו קימין כלשון ערבו קורין אלכחו ושניהם כלי קדש  
של זה' ושני משתמות של פשפש הנפשו' ופשפש אחר היה לנד דרום ולא ככבש בו אדם מעולם ועליו  
באמר השער הזה סגור יהיה לא יפתח ולא יבא בו כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור' וזכרוך  
אני להודיעך כי פשפש האמור בפדקא קאא דתמיד ובפ' דשקלים פירושו שער קטון בתוך שער גדול  
בעין קנת, שערי חדרו שלכו' אבל פשפשין האמורין באין וכו' כחיים דף כ"ה הם פתחים קטנים קבועים  
בכותל' וכן כתב שם רש"י ולא נבאזתן שני בתלים היו שני פתחים קטנים עד כאן והוא מוכרח שם  
מדקא מקשה ממנו כי כל השערים שהיו שם נבנה כ' אמה פי' ואף אמרת שהפשפשין נבנהו מ' ע"כ ואי  
פשפשין שער קטן בתוך שער גדול מאי קא מקשה והכי משכחת לה שיהיו כל השערים נבנהו כ' לא  
פתוח ולא יותר והפשפש גם כן' וגם פה הוא מוכרח מדמתן ומהתא להיכל' עד שמועג לשער הגדול  
וכו' וכן כתב ריבוי עובדיא ברכיבי ממדות וזה לשונו ושני פשפשין שני פתחים קטנים אחד מומין  
שער הגדול של היכל' ואחד שמאלו רחוקים קנת מן השער עד כאן' אך הרא"ה כתב שגם פשפש  
דלפך דתמיד לא היה בתוך שער גדול אלא מנד השער הגדול של בית המוקד הפתוח לעזרה היה עומד  
אותו הפשפש ומתוך הפשפש היו ככסין לעזרה וסוגרין שער הגדול במכשול כמו שהיו עושין לשער  
ההיכל' תא לשכה פתוחה להיכל' השער הגדול הוא שער ההיכל' ופתח ברכיבי ממדות פתחו של  
היכל נבנה כ' אמה ורחבו עשר אמות וארבעה דלתות היו לו שמים בפנים ושמים בתוך הסיניכות  
בפתחות לפוך הפתח לכמות עוביו של כותל שהוא שש אמות והפנימיות בפתחות לתוך ההיכל לכמות  
אחר הדלתות שכל הכית עומד כהם חוץ מאחר הדלתות וכו' פירוט ארבעה חבלי דלתות היו לו שמים  
בשפת עובי הכותל הקיבוצה ושמים בשפתו הפנימית אחת למוין ואחת לשמאלו וכל אחת רחבה חמש  
אמות וכשהיו כעולות היו כונעיות וכו' ופותחות רוחב כלל הפתח' ופותחו מפניו ונתבן בשלישי  
מתמיד לא היה השומע שומע עד שמוע קול שער הגדול שפתחו ומירוחו היו שומעין קולו וזכותה  
הרא"ש ולא יקשה דכפ' ערף בקלופי משמע דכירים של שער הגדול שזמתי עד מ' תחומי שבת ולא יותר  
וכל' ההם מירי' כשערי יוקב' ושומעתי דמערות דקיסו היתה מהלכת מירוסל' ליריחו ודרך המערה  
היה הקול מגיע עד ירוחו ובשאר הרמות מ' תחומי שבת עכ"ל' ככבש להיכל' הניחו לטובי' חנפן  
בוטל כשפכו' ובאחרונה פירוט שלא היה דק מוטב דשן ולא היה יכול לוקח בתפנית' כיבד מלשון  
מכבדן את הכית באר"ר עליו' ואם מבא שתי כרות וכו' משנה סוף פרק ג' דתמיד וכתב שם ריבוי  
עובדיא וזה לשונו דכתי' דמ"ס במשנה זו מהמים מאד וגם מה שזכר שהטבת הכרות היא הדלקתן  
ושחיו מדליקין כל כרות המכורה בכקר כדרך שמדליקין בערב פליאה כשגבה בעיני ולא שמעתי ולא  
ראיתי לאחד מרבותי שזכר כן עכ"ל' ואבי אומר עוד כי כשתעוין בפירוט רש"י והרא"ש והרמב"ם זר"ל  
מזרחי זל כראש פרשת תבואה וכמושה וכפרשת אמור יתבאר לך שכלם סוכרים שהטבת הכרות איכנו  
דק כקני כרות המנורה מדשן הפתילות ששטרפו בליה ולמת' בהן פתילות חדשות וזמן אחר' ואין  
מטיבין כרות אלא בכקר ואין מדליקין אותן אלא בערב וזמתי כר מערבי שמדליקין אותו גם בכקר'  
וגם הרא"ה זל כתב בשני מהלכות עבודת יום הכפורים וזה לשונו לא היה בין הערבים הטבה אלא  
לכר מערבי בלבד שהיה דולק מערב בערב עכ"ל' ודכר פשוט הוא שהשנה זו לא שמוה המדפשים  
במקומה והיא שויבא למטה בומטיב את הכרות של בין הערבים' ואומר אבי שאין כאן השנה על  
דמ"ס שהה שאמר ומטיב רובה לומר ומדליק כי הוא קורא להלכה הטבה כמו שכתב בהדיו בשלישי  
מהלכות תמידין' ואם כן השאמר לו לא היתה הדלקת כרות בין הערבים' וגם מלוג סוכים לדעת

פס' וזמן אנו המוכר דרכנו פה בדרך רכינו עובדיא שכתב שמא פירוש משנה זו לפירושו רבי ברוך  
 ברבי יצחק והוא המחור שכל הפי' ועוד כיו זה מוכרש מדלא' בהנדרשין דהיטיב את הכרות פטור  
 אפי' זר לפי שאינה עבוד' אמה ופרש' המטיב את הכרות המדשכס שחירת' יש אחריו הדלקת ערבית  
 וכתב הרמב"ן ז"ל בפרשת מנוה שסתם משנה זו שנויה כדברי רבי שאם בכרות מורח ומערב היו מוכרין  
 ולדעתו כר מערבי הוא השני ונקרא מערבי לפי שהוא מערבי לראשון' ולפי שהוא ברוך להדליק כר  
 מערבי לקיים בו לפני ה' תמיד ברוך להדלי' המורח שאין השני נקרא מערבי עד שיאה' זה מורחיו אכלו אבל  
 לדברי האומר בפיו ודרוש כר מערבי הוא האמצעי שבגופה של מורה והוא לבדו מדליק בבקר עב"ל  
 מוכיח ודוקא לו הוא שמכין דולקות אבל השמש כרות אף אינו דולקות מכין ומדשכן וכן כת' הר"א  
 ומדשן את השאר חמש כרות שלמד מערב מסיר השמן היטן והשתילות היטבות והדשן זכותו הכל' ככיו  
 ומקחן בספוג וכותן שמן חדש ופתילות חדשות ואינו מדליקן עד הערב' מאן סככו ב המורחיות  
 מדשן ומדליקן כאן במורחיות אינו רונה לומר שיתן פתילות חדשות ושמן חדש שהרי לעולם אין  
 מטיבין ב כרות המורחיות אלא לאחר זריקה דם התמיד כדי להפסיק בין הטבח חמש להטבת שמים  
 אלא מדשן דהכא היינו שמסיר הדשן שבראש הפתילה השנה ומגביה ומדליק' כדי להיות כבר ופה  
 הפסק שבין הטבת ב כרות לשמים' וכן דעת הר"א' ומדליקין מן הדולקין ואם אין בכרות דולקין  
 מדליקין ממוכת העולה' מדשן את השאר כבר פירשתי' עקדו הטלה היד עם הרגל בעקודת וצחק  
 שפטו בו דמין העולה קדם קדשים שחיתתה בנפון וקבול' דמה ככלי שרת בנפון וכו' והתמיד עולה  
 הוא' פירוש בנפון המוכח על קרן נפוכית מערבית ושל בין הערכים היה נחשת על קרן מורחית  
 נפוכי' וכותן מורח נפוכה עומד למטה וזרק מן הדם זריקה אחת כמין גמא על קרן מורחית נפוכי  
 של מוכח וכמא' הדם נובע פאת מורח ופאת נפון בזריקה א' ופאת מערב ופאת דרום בזריקה אחת  
 והיינו דמין שדם העולה טעון שתי מתכות שהן ארבע כזה' ל' דע שבאמצע כתלי המוכח סביב  
 היה חוט של סקרא פירוש נכע אדום ולמטה מן החוט היו זורקין הדם' שיערי הדם מה שנשאר מן  
 הדם במורח' על יסוד דרומי באותה אמה שהיסוד אוכל' בדרום כי יסוד המוכח לא היה מקיף מארבע  
 דרומית רק היה מוקף כנגד כל רוח נפון ומערב' ואוכל בדרום אמה אחת ובמורח אמה אחת' וקרן  
 דרומית מורחית לא היה לה יסוד ונקרן מערבית דרומית היו ב נכבים כמין ב' חוטמין דקין שהדמין  
 הכתבין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי וירדן בהן ומתערבין באמת המים וינאי' לכלל קדרון'  
 ופרש' בפרשת מנוה יסוד המוכח כמין בליעת בית קבול עשוי לו סביב סביב לאחר שעלה אמה מן  
 הארץ ע"כ' והעלה וכו' כמו שכתב לעיל' לכך כותבין אותן מחבו כבש ולמטה במערבו ושל מוססין  
 במורח' ומלמסם לא כרים ולמכחות אבל לא היין' ברכה אחת מברכות קט' אהבת עולם ולאחר  
 שתורח החמה מוכרסין יונד אור כי סדר ברכות אינו מעכב' עבודה וברכת הכהנים רבה וזים שלום  
 עם הפסוקים של ברכת הכהנים קריאה בלבד בלי נשיאות כשים' וברכות לו לא היו מברכין אותן עתה  
 אלא כדי שיקובל התמיד ברטון אף לא היו פטרוין בכך מתפלת' ח' ותכן בותמתיון וכשבת מוססין  
 שיאמר משמר היובא למשמר הככם מי ששכן שמו בבית הזה וישכן ביובס אהבה ואחרו שלום וריעות'  
 חדשים לקטור משמר הכהים שלא הקטירו קטורת מומיהם כי מי שהקטור פעם אחת לא היו מוכיחין אותו  
 שיקטיר פעם אחרת לפי שהקטור היה מתעשר שאלמר יסוימו קטורה באפר וכתוב בתורה ברוך ה' חילו  
 והיו רובים שיגיע ברכה לכל אחד' וזכה בהן אחר לתק' כדאית ליה ולר' יהודה כדאית ליה ולעיל' פי'  
 במחמה להליכה' ונעל הטבי שאמרו לעיל' והיחיו עתה היה מוציא' ודע כי הטבת שתי כרות  
 המורחיות פלוגי בה דבין ואכא שאלו לרבנן מקטור הקטרת ואכא מטיבן' ולאכא שאלו מטיבן  
 ואכא מקטור וסתם מתמתיון' ליומא לרבנן וסתם מתמתיון דתמיד כאכא שאלו ונפג' ליומא אבני הסדר  
 מערכה משמיה דגמרא ואל' בא דאכא שאלו ופרש' ליומא משמיה דגמרא דבר מקובל מכל בני הישיבה  
 שקבלו מרכותיהם עכ"ל והרננס פסק כרבנן וסמך' הבוי המלוקות ולא פסק הלכה' ואני המכחש

# עבודת מקדש

כתבתי כאן בלתי שאלו כיון פסק המפרש בשלטי מתמיד וכן פסק רבינו עובדיה עם והכי עדיף  
 כיון דהכי בתראי ביניה ומתמי דמתיד ואכיו בלתי שאלו כיון תרגום כף בויכא ונדון פי תוספת  
 שצולה למעל מן המדה כמו גדיש בתוך הכף כדו שלש יתפור בהולכתו והכף גדול מן הכוף וככף  
 גדול למד לא סני לכבוד הוא כלפי מעלה לערות מכף גדול על הגמלים בשעת ההקטרה וימה  
 וכו' כתב הרמבם ומפנה הגמלים אילך ואילך וכמעל מן הגמלים שכתבנו וכו' וכתב עם הראב"ד אין  
 זה בכוסא המדויקת לעינין קצרת עכל וכן כתב רבינו עובדיה דכא גמלים נסות וכעצמות היה  
 קומה וכן כתב רבינו עם טובחוס דף ס"ד וכן כתב הרא"ש דאגם משנה דתרושת הדגן כתובה ג"כ  
 פה וכל דגן וקמה הגמלים אילך ואילך ומה לפי הגמלים העליונות הן ככסוות ואין לנחשות  
 מעבר אל עבר כתחמוכות אבל לא גרמי מן המאוכבו הפמימי זו זה הנה אגם משנה דתרושת הדגן  
 ועיקרו וכו' היה מערה הגמלים ממחת הכסף בת ארבע קבין למחתה של וזכ כת ג' קבין וכן הוא  
 דרך כבוד להכנס להיכל במחתה של וזכ ומלאה אבל לא היה מותה בשל וזכ כי המורה חסה על  
 ממונן של ישראל והלכו זה בקצרת וזה במחתה הלכו דרך ההיכל המגרפה כלי גדול שהיו ורקין  
 אותו כדי להשיע קול והקול הונח מזמזמא ג' דברים כהן הזומע קולו א"ש לא היה צבורה וידע  
 שאלו הכהנים ככנסים להשתחו' והוא רץ וכן לוי השומע קולה וידע שאלו הלויים ככנסים לדבר  
 בשיר והוא רץ וכן וראש המעמד הם מעמד העמאי בשער המורה ואחריו כונסתי אין אדם שומע קול  
 סבוכו בירושלם מקול המגרפה ומורשו היו שומעין קולה להשתחוות ולויים לדבר בשיר פירוש היו  
 מומנים עתה את עצמם כדי להשתחוות אשר ההקטרה ולדבר בשיר בשעת הכסף ככנסו ה' הכהנים  
 עם הקטרת ועם המחתה ככנסו לקדש אבל מוכס הקטרת ורדדן מרקצן ופיטען תרגום וירקצן  
 ורדדו וינא והמחת' בידו כתפור וכו' אם כתפור מן הקצ' שבכוף לתוך הכף אהובו כותבו למקט' ו  
 וינא והכף בידו אמ' לו וכו' דמתן לא היה המקט' מקטיר עד שהמחוב או' לו הקטרה ואם היה כ"ז אומ' לו  
 אומי כ"ז הקטרה וכשהמחוב או' הקטרה מיד פורשין העם מבין האולם ולמזבח שב' וכל אדם לא יהיה באל  
 מוצ' כנאוף לכפר בקדש וא' למקט' חסר שלא תחיל מלפניו שלא תהיה וכת' הרא"ש לפי שלא הקט'ו  
 מומיהו בריכי ללמדו הקטיר מתחיל ומשליך הקטרה על האש בכתת כתי שמרקה סלת עד שתתדה  
 על כל האש וינא והכוף בידו אך הראש כתב בתינו לאהבו שיספור אותו לתוך חפכו כי דרך כבוד  
 הוא ליתן מתוך חפכו על האש ולא מתוך הכוף וגם מה שכתפור מאנו לתוך הכף כותן לתוך חפכו ואין  
 לו מרסוכור חפכו על המתפור מכלל שהאר לא היה בחפכו דא"ל דאם המתפור לכד היה בחפכו אין  
 ישא הכוף עכל ולא בהורא לי דאם במחא הכוף והכף ביד א' והכי ביד א' ועו'  
 אמאי היו כונסו הכוף מתוך הכף יתכו לאהבו כמו שהיה בתוך הכף אטו אהבו אינו וידע להוסיף  
 וכן מצינו וכתוב וכתבם מל' כי אין יהיה הכף בידו והוא מלא חפכו וכן כיון שכל הקטרת בחפכו  
 למה כונסו הכוף ולא ודאי מן הכוף היה מערה על האש ומה שהקטרה אין ישא הכוף לאו מלתא הוא  
 כי המתפור מצע וינא בידו והכוף בידו א' ומלת בחפכו לאו דוק' כ' דיו א"כ המתפור כ' ידיו  
 והכוף עליוס' ככנס כ"ד מתן ב"ן סכ"כ להשתחו' ג' אוחיון כ' א' בימינו וא' בשמאלנו' באכני' עובד'  
 שבאפור וכו' ינא ע"ג דהכא משמע קבת שלא היה זה בכל יום ממ' מתמן לעיל כעל המגרפה ורק' השומע  
 קולה וידע שאינו ככנס' וכו' משמע ודאי שהיו משתחו' בכל יום כשע' הקרבן באו כל הכהני' מעלות  
 האולם י"ב מעל' היו לו וכן עמדו הראשונים לדרוס אחיהם הכהני' וביד הראשונים כלי העכו ביד א' והכו  
 ביד א' והמחתה ביד א' והכוף ביד א' וכן וכסויו ביד א' אחד שירוש וביד הראשונים הם ה' כהנים  
 שהשתחו' קודם כהן גדול ושאר הכהנים והראש פורס הראשונים מדכני מוכת ומורה לדרוס הג'  
 המקטיר והוכה במחתה ומקבל הכף לפי שבעין חזק לקדש קדשים היו המקטירין לתפן עכל אך  
 הראב"ד כתב דהכחו שכבר עשו עבודתם קרי ראשונים כיעל העכא והכו והמחתה והכוף והכף  
 להקטיר פירוש למת האברים והמחות על האש וזרקן לאש של מערבה גדולה וכתב הראש' וסוף

עליהן וזרקן מפי' כמנסות דהך שמיכה לאו שמיכה גמורה היא דאין שמיכה בכבוד אלא כ' שמיכות ועוד  
 דאין שמיכה בשמיכות ואין שמיכה זו אלא להראות שעבודת כל השוכה לכהן כן שמיכה על האכרים וזרקן  
 על המערכה עכ"ל וה' ארבע כתב וסמך וכו' נשען על הסגן ועל המזבח וזרקן האכרים ו' ואין כל  
 כי לשון וסמך עליהם על האכרים משמע ברכת כהנים ולא היו עובדי אמן בין כל פסולת אלא בסוף הנ'  
 פסולת וברכו את העם ברכ' א' ככתבו ב' יוד ה' אלו ה' א' אין מנבים וכו' שהשם כמו בניני' עשרון  
 סלת היינו מכתב כמכיס שכ' ועשירית האפה סלת למחט' וכו' וכיבד הימה בעשיות כותן שמן בכלי וכותן  
 עליו הסלת וכותן על הסלת שמן אחר וכולל הסלת בו ואמך כותבה בכלי שרת ונק' לתוכה שמן והשמן  
 בין הכל רכיביות הדין דהיינו ג' לוגין וכל המנחה כשרפת' החיבתו' פרטי' ביומא דף כה' חמי עשרונ  
 של כב' שקרב עם המזידין בכל יום שכ' מחבת' בבקר ומחבת' בערב וסמך ליה על מחבת כשמן מעשה  
 לכך קרוי מחבתין עכ"ל וכיבד עשיות חביותי כב' מביא עשרון סלת ונ' לוגין שמן ומחלק הסלת לחמי  
 וכוללה בשמן ומולעה כרותחין ולש' מכל חמי עשרון ו' חלות ואופ' אותן מעט ואח' קולה אופן במחב'  
 ומקריב ו' חלו עם חמי קומץ לבונה בבקר ו' עם חמי קומץ לבוכ' בערב כליל לשמים ו' יין לכסך רכיביות  
 הדין וכת' הרמב"ם בב' מהל' מעשה הקדש ויונק על היסוד וכת' גם הראשון זה שנתן שלא היה יונק  
 על היסוד אלא בסוף של יין שהיה בקרן מערבי דרומי' עכ"ל וכ' רש"י זל בפד' תנוה וזל וספק לספלים  
 כדתנן במ' סוכה כ' ספלי' של כסף היו בראש המזבח ומנוסקין וכותן היין לתוכו והוא מקלס ויונק דרך  
 הכסב' ונוסף על ג' המזבח ומס' יורד לשיתין עכ"ל ועי' שיתין עשירו' עמוקות תחת הקרקע כדאיתא  
 בסוכה דף כב' בשעה שברה דוד שיתין קפא תהומא וכפא למשטף ע"מא וכו' הסגן הוא מחבה לכב'  
 על הקרן קרן מערבית דרומי' של מזבח אהל הכל' שאל לכסך ס' והסודרים הם דגלים שלחן החלבי'  
 שלחן של שיש שהיה כמערכו של כבש שעליו כותבין האכרים הכלכל פ"ב גלילי' כחשת ומסין זה על זה  
 וקרוין אותם בומבלי ועו' קורוין פלוטערי' כ"כ הערוך והיה אדם א' ממונה להכות בו וקול' גדול היה לו  
 ומרדמו שומעי' אופו' שם מלשון ויש אדם הכיף וכו' כדי שידעו הלוי' שהמכתב מת' ל' לכסך ויבנה  
 וישורו' הקיס' הכה' ויבנו בו' ככלל' וע' כבורות לפנות' ומשמע מדברי הרמב"ם בג' מהל' סלי' המקד'  
 שגם חלילי' היו הם בכל יום אהל כשתענין בערבין דף י' יתאב"ל מדברי רש"י ומוס' שלא היה בכל יום  
 חלילין ותכן בערבין דף י' אין פוחתין מ' ל' לויים עומדי' על הדוכן וכת' הרמב"ם ואין אלו שירה לא בשם  
 בלא כליו ואחרי' מנבין בכלי שיר ואין לו המזורו' ע"פ הכלי עולי' למזין היב ע"כ ו' ומדברי הנפס' דף ג'  
 זרא' דאדריב המנבני' כלל' הם הם היב לויים א' בכלל כ' בכלל ע' ככבודו' ומש' גם במשנה דף י' שלא  
 היו אלו בכלל וכבוד לא בשם ושארין עולין למזין היב על הלויים הקטני' אמרו בן עש' ודברו הלויים  
 כשיר כיום א' לה פארן ומלא' בכ' גדול המהולל וכו' ככתו' בסודרו' במוסף שבת אומרי' שירת האויב  
 ומזקין אותה לו חלקי' אלו ל' כדרך שקורין אותה ג' ככה ואו' חלק' ככל שבת גמרו' השירה בו' שבתו'  
 סודרו' לראש כמחה של שבת או' אף שיר משה ומי כמובהבו' לפדך כו' פדך היו כשיר שהיו משקיפין  
 בו' מקצו מקצו ומרננ' ומקצו לכל פדך מזה כל התקיעו' שעל המזרח ע' העם כל העם שבעה' י'  
 ל' לבחוח' דע שכמלר שעששים בכל יום בבקר כך עושים בין הערבנים מוח' מתחמת קדשן ומדור'  
 המערכות והעיומות וכל כהן שזכה כפיים באחת מן העבודות שחרית וכה' בה גם לערב'  
 מוח' מן הקשרת שהן מעטין לה פיים אחר בין הערבנים אהל בשבת המשחר הכנסים היו משיטין עינות  
 אחרות למזמר של בין הערבנים וכתבו התוספו' ביומא פ"ק דף י' ד' דרישן מוכח הפכיתו' אינו אלא  
 בבקר ובפרק כ' דף כ' אמרו בזה הלשון מדשן פכיתו ומכורס שהיו בפיים של תמיד השחר ואלא היה  
 בערב עד כאן ואינו נרין להודיעך שאין בשואות פכיים במנחה כשמחה וכו' דמתן תמיד בשמע' כס'  
 ומנחה ערב וכו' ביומא דף כ' רש"י אומר מכן לתמיד של בין הערבנים שטעון שני גזירי' ענינים בשני  
 כהנים שנקאר וצרכו ענינים וכו' וכעלה למחמה של וזכ' מולאה גמלים וקעלה וקדלין ז' ה'  
 ושאר קדברים פירשנו לעיל :

**במוסף שבת** בשש שעות הכי אומא רע תמיד נשחט ודע שכל כהן שזכה בפיוס בא מעבודות חילוד  
של שחר זכה בה בשכי כבשי מוסף. ברכת כהנים כבשיות חפים. כו' שעות וכו'  
**כדאומא רע תמיד נשחט** וכינד מעשה לחם הפנים מביא כל סאן חטים הראויין למזנות ושפיין  
אותן וכו' ועיין בהן ועומקין אותן ומניסין מהן כיא כפה כל עשרון סלת ועושין מהם ג' חלות ליטחן  
וערכיקן בחוף אפייתן כפנים בעזרה ולפיין אותן אחת אחת ואפיין אותם שמים שמים וג' דפוסים של  
זהב היו להם אחד שמתנים בו החלה והיא ככך והשכי שאפיין אותה בו והג' שמתנים אותה בו כשרודה  
אומה מן המזור כדי שלא תתקלקל. כל טלה מהן מרובעת שחומר לחם פנים שהיו לו פנים רבים  
אורך החלה טעמים וכחנה ה' רומה ז' אכבעות וכותן אורך החלה על רוחק השלחן ומיני חלה על  
גבי חלה עד שערך ו' חלות וכן עושה כדה אערכה שמה ו' חלות זו על גב זו וכותיין כד כל מערכה  
כלו יום בן קומץ לכונה י' נטפחו זה על וכו' פירו' לא היו מסלקין הישן ואחר כך כותיין החדש כדי שלא  
יהא השלחן ריקס אפי' רגע לפי שחומר לפני תמיד אלא זה מתחיל לסלק וזה מתחיל להיטח והמסלק  
לא היה מביא אלא מושך וכמא' שלא היה הישן מן החדש רחוק טפח. והקטירום על האש של מערכה  
שניה שבמזבח החיטין ושכי כהנים מקריבין אותן. וכתבו הרמב"ם וסא' שמקטירין שני הכויכין עם  
המוספין קודם כסוך היין של מוספין. ויש באן תימה גדול כי בשכי מיומא במשכת תמיד קרב משמע  
בהד' א' ששכי הכויכין עם תמיד של שחר הן קריבין ולא מביאין בנה תשובה אם לא שחומר הא מבי רבי  
ישמעאל הוא דאמר בפרק תמיד נשחט כויכין קודמין למוספין אבל אכן ק"ל כמאן דאמר מוספין  
קודמין לבויכין כשלישי מיומא דף ל' אמר אבוי דמסתברא כותיה. והאי דמקשה התם בגמרא  
והתביא כויכין קודמין למוספין הוה מבי להקשו ממשכת תמיד קרב לא דביא ליה לאקשו מורייתא  
שהיא יותר מפורשת ודברים קרובים. ומיהו האי דכתבו רמב"ם וסא' דמקדמו כויכין לכסוך יין של  
מוספין לא ידעתי מנין ונא להם וכלעד דמדאשכחן דמאן דאמר כויכין קודמין למוספין ל' משכת  
תמיד קרב כדאוקומא סבר דמקטיר להו לבויכין עם אכרי תמיד של שחר ומשכת כפנים דהא דלאי  
ליבא ליימר דסבר דמקטיר להו אחר כסוך יין התמיד דאם כן מאי תמיד קרב באחד געש דקאמר  
והא כיון שניסך היין סליקא לה הקרבת התמיד והוה להו כויכין מולתא באפי כפפה לא לאו קודם כסוך  
היין ומיילא שמעיין למאן דאמר מוספין קודמין לבויכין דמקטיר להו כהדי מוספין קודם כסוך היין  
דעד כאן לא פליגי אלא אי מוספין קודמין לבויכין או כויכין למוספין. יין לכסן כביעית היין לככס'  
חלקין וכו' וכינד חלקין לחם הפנים שש חלות למשחר היונא ושש לככס' במה דברים אמורים כשאר  
ימות השנה אבל ברנלים שכל הכל משמרות עליון לירושלם כשחל שבת ברנל כל המשמרות שוות  
בחלקן לחם הפנים וכן אם חל יום טוב אחרון בערב שבת או יום טוב ראשון במונאי שבת אבל אם חל  
לע ביום שני או יום טוב אחרון ביום ה' נוטל משמר היונא ה' חלות זה משמר הככס' ושאר כל המשמרות  
ב' חלות זהו דעת רש"י זל כסוף טובה. אבל הרמב"ם זל בד' מהלכות תמידין רוח אחרת עמו וכתב  
עליו הראב"ד כל' מה שכתב כאן הכל ורעות רוח וכו'. כטל כהן גדול וכו' חלות שלמות היה נוטל  
אך לא פרס שאין זה כבודו. שחומר והיתה בו זרשו רזל מחנה לאהרן ומחנה לכניו:

**זרז** מה שראיתו מוספין ומזכר ללמות עבודת עבודת מקדש ומאין אני שלמעין כפי' הזה  
מתבאר שלא כתבתי פה הדברים כאשר יודמן ויכיר חלק מערתי כו' אפי' קבה ויראה וכלו לא יראה  
כי רב הוא העמל שעמלתי בו ה' הודע עד קבני הדברים והיו לאחדים בידי: וכל מקום שאמרתי  
המפרש הוא המפרש למ' תמיד כי לא ידעתי אכפה וראיתי שכל אחריו מעלת החכם המסוד כמאר  
מא'ם עזריה מנא'ו כלו וכיון שראה חכורי זה כמעורר ויעש גם הוא מעמיוס כאשר אהב להוסיף  
או לגרוע היתה רוח אחר' עמו כשמותו את טעמו ועשה ס' רבא וס'ע וטא' וכל דרך איש ישר בעיניו  
ובתפלתו הטיח דברי לעומתי באחרו וכה נוטל חלקו וחלק חבדו בג' כלומר שהוא וכה נוטל חלקו  
וחלקו

וחלפיו ואני אומר כי בשכלך לפני בוראיו או כדע מי יטול חלקן וחלק חבדו כי גלוי יודע לפניו יתב'
 שהוא לא היה חושב בזה ולא היה עולה על לבו לולי שראה חבורו זה ונמצא כי שלו שלי הוא כי אכני
 העירומים בנדק לעשות מה שעשה ושלאן ערוך מנא בחבורי זה עול כתב שם גם הסידה בשמים
 ודעה מועדה וגם בזה רואה אני כי ירע הדרך לנגדי כלומר ואני לא סדרתי קטע למועדים ויאלום
 אני הלכתי בזה בדרך גאוני ספרד שכהנו וההנהיגו לומר פסוקי הקפתן במוסף שבת כלבד ולא כן
 במועדים כי כיון שאינם אלא אחת בשנה כמלתא ללא שיחא דמיא ולא חשו לה רבנן לאערומי
 בכורא והלואי שהיו בני הדור מקבלין עליהם לומר קטע בחול ובשבת והכו ללא לוסף עליה וגם כל
 שאר הדברים שהיו הוסיף. אני בכוכה השמעתים לפי שאין ראוי להכניס בסדר העבודה אלא הדברים
 שהם נופי עבודה וכן עשו כל הגאונים הקדמונים שסדרו קטע ליום הכפורים שלא הזכירו אלא גופי
 עבודת היום ואף לו בדברים קנרים מאד ואילו באנו להזכיר כל הפרטים אם כן יחזור הדבר לכמו
 שהיה ובקרא כל מסכת תמיד וממ' רואה אני כי גם זאת מעשה הכבאות יבאה וזהו שראיתי בחלומי
 השבי שכתבתי בהקדמתי שאני ויש א' היינו עולין בסולם יכו ולא הייתי יודע מי הוא והסתא איגלאי
 מלתא דאיהו הוא ויאמר העבד הוא אדוני ואולם כתבתי דברים אלו בכל אחשב בלתי מרגיש ולהודיע
 דסברית וקבלית כעבד שמקבל פרס מרבני גרסינן בסוף מסכת מגילה אמר אברהם לפני הנה רכשע
 שמו הוישראל אישאל לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה אמר לו לאו אמר לפני
 רכשע כמה אדע פרס כמה אדע פרס כמה אדע מה תאמר לי ללמדן דבר שיתכפרו בו ועוונותיהם אמר לו קחה לי
 עגלה משולשת ונא פרס קחה לי עגלה כלומר הקרבנ' והיכפרו עליהם אמר לפניו רכשע תיבך בזמן
 שכי' המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תיקבתי להם הד' קרבנ'
 כל זמן שקורין בהם מעלה אני עליהם כאלו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עוונותיהם
 גרס בסוף מס' מנחות אמר ר' יצחק מאי דכתיב זאת תורת הטעאת וזאת תורת האשם כלל העוסק
 בתורת הטעאת כאלו הקריב טעאת וכל העוסק בתורת אשם כאלו הקריב אשם לטעול זאת על
 ישראל אמר ר' יוחנן אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאלו בכנס
 מקדש בימיהם :

עבודת מקדש

בכל לילה אכל ניוט לא היה דולק וכו' ע"ש בתוספות ובתוספות דמנחות דף ע"ו. ועיין גם בתוספות  
דיומא סוף דף ע"ו. אך ברעיון מהימנא פירש אמור: שמע כדכרי הרמב"ם ואל ועד אטיהוב דעו לכהנא  
למדרא בזיכין ולא דלקא לון בכל יומא תרין זמנין לקבל הכירו דיומא בכל יומא תרין זמנין קרבא  
בכל יומא תרין זמנין וכלא אכטרוך וכדכ"ל דה"ל למדרא בזיכין זמנא חדא ולא דלקא לון זימנא חדא  
והיינו ב' זמנין בין ההטבה וההדלקא:

כתוב שם כתב הרמב"ם בראש פרשת מנוה וכו'

מגלה ויש לי נמש' עם בגומים א' שהוא הבין מדברי ספרא וספריו שדעת רז"ל בפסוק להעלות כר  
תמיד ונפסוק לפי ה' תמיד בכר מערבי שהיא דולק תמיד ביום ובלילה וכו' הקשה על רש"י  
אל שפירש תמיד כל לילה ולילה ולא ביום. ולע"ד דכתיב דרז"ל מפרשי מלת תמיד אדר מערבי כדמשמע  
בספריו מהו אין כונתם לומר שהיא דולק תמיד כל היום וכל הלילה אלא תמיד כל זמן שיש במזרח כר  
אחר דולק באותן שלעולם לא יהיה במזרח כר אחד דולק והמערבי כתיב וזהו שלא הספיק לרז"ל לומר  
בספרא וספריו כך תמיד שהיא כר מערבי דולק תדיר ותו לא שאלו אמרו כן היה משמע כמו שהבין  
הרמב"ם שהיא דולק גם ביום. ולכן פירשו כונתם ואמרו ב"כ שמימי יהיה מתחיל וכו' והא מביים  
אנכספרי אמ' שמזבחו מדליק המזורה בין הערבי' וכונה אחת לשניהם כלומר תדיר דקאמרינן היינו שממנו  
מתחיל להדליק שאם יתחיל מדר אחר הרי היא כמזורה כר אחד דולק והמערבי כתיב ובעיני המערבי  
תמיד וליכא' וכו' והא מביים ההטבה רונה לומר הכתיב שאם יפייס הכתיב בזולמו נאמא שכנה המערבי  
בעוד שהיה כר אחר דולק ובעיני תמיד וליכא' וראיה על פירושו מתוספות דשליח חגיגה ואל במסכת  
תמיד משמע דכר מערבי דולק כל היום ומסתמא מתמיד נפקא עכ"ל. ואלו היה כונת רז"ל בספרא  
וספריו כמו שאמר הרמב"ם ה"ל ונכספרא וספריו ולפיכך לה מתמיד מאי ומסתמא אלא דאז' כדפירשית  
ודוק לומר שלא ראו התוספות ספרא וספריו ולפי מה שפירשתי נאמא מתקיים דכתיב רש"י ואפי' שפיר  
זה שאמר רז"ל כשלהי חגיגה שלחן כתוב בה תמיד ואי אפשר למלקו ולהטבולה ביום ואלו להרמב"ם קשה לדכרינן מזורה  
שככל שזמנה אך אמורה לא כתוב בה תמיד ואלא להטבולה ביום ואלו להרמב"ם קשה לדכרינן מזורה  
כתיב כתוב בה תמיד וקושיא זו אבי מקשה גם על מה שאמר התוספות במנחות דף ע"ו ואל דכתיב תמיד  
ובעינין שהיא המזורה דולקת תמיד וכו' ע"ש ועוד קשה לר"י וכו' וה"ל דכתיב תמיד  
אך יעשהו הוא עצמו בדרך כן ואיך נקרא אחכנו מעשות מה שזונו ואל ששים במערכי שמן וימר  
מבאחרים עד שזונו הכנס היה ככה. ב מה שאמר ולפי שזריך להדליק המערכי זריך להדליק  
המזרחי וכו' במחילה אין הדבר כן דהא אמרינן כיומא דף ל"ד דאי לאו דכתב רמב"ם בהטיבוי את  
הכרות לטון דכתיב לא היה מביט דולק רק המערכי לכדו. ג מה שאמר שאם לא כדליק גם המזרחי  
לא יקרא המזרחי מערכי כשגנה לא אוכל ל"ס דכסלמא אם לא היה כד המערכי כר כלל אפילו כתיב  
אז לא היה אלא לקדומו מערכי אבל כיון שיש כדו כר לנד מורח מאי איכפת לן אם הוא כתיב סוף  
ב' כרות הן זה מורחיו וזה מערכי וכר בלתי דולק כר בקרא שכל ועשית את כרותי. ד אבי שאל  
לרב במאי עסקינן ר"ל באיזו ביאה להיכל הוא מדבר אם כדא המדען להטיבוי הכרות כמו שבראשון  
המשנה שהכתיב איך אמר לדעת האומר נפון ודרום האמצעי לכדו מדליק והלא כולי' עלמא מודו  
ר"ה כרות כלבד מטיב עתה ומביט ב' כרות דולקין להטיבוי אחר זריקת הדם שאם אינו מביט דולקין  
אין כיכר שה' כלבד הטיב. ואם הוא מדבר כדא המטיב להטיב ב' כרות איך אמר שזריך להדליק גם  
המזרחי והתכן בשיי מתמיד מדען המזרחי ומדליק המערכי. וכן אבי מקשה על מה שאמר התוספות  
כיומא דף ע"ש שתי כרות מזרחיות היו דולקין עד הערב מדתכן במיד ככנס ומנא המזרחיות דולקות  
מניחין ומדען את השאר וכו' ולא היא דתם בהטבת הכרות מוירי ומסוס הכי מביט המזרחיות עד אחר  
זריקת הדם אבל אחר זריקת הדם כשכא להטיב ב' כרות כדא תכן בפרק וכו' ומנא ב' כרות המזרחיות  
דולקות מדען המזרחי ומביט המערכי דולק אלמא לא היה דולק כל היום אלא אחד והיינו כמי שמעין



הכרוב מדקתמי יושבא ומצאו שכבה דהוינו משמת ודקשיא לך סיכו מנן ולהטיב נראה לי ולהטיב  
 פירושו ולהדליק ואל תתמה שהרי הרמבם קורא להדלקה הטכה וסר'אבד כתב כשיי מהלכו עבודת  
 יום הכפורים ומטיב הכרות של בין הערכים אמר אברה אמת כך הוא לשון המשנה אבל לא היה בין  
 הערכים הטכה אלא לכר מערבי בלבד עד כאן לשונו ועיין בתוספות דמנחות דף פ"ו והמנח  
 כדברי ועיין גם בפירושו רש"י פרק במה מדליקין דף כ"ב וכשתעיין שם יתבאר לך שלא כעלם מעיני  
 רש"י כל מה שהביא הרמב"ן להקשות עליו ואני לא אוכל להפריך רק בקונן אומ' נראה לעניות דעתי  
 שראה רש"י דעל כרחק לומר דהאי תמיד דלהעלות כר תמיד בכלהו כרות דאי אמרת במערבי דוקא  
 אימא רישא וינקוין אליך שמן זית דך כמות להעלות כר מערבי הא שאר הכרות באיזש שמן שיהיה אלא  
 ודאי בכלהו כרות ותמיד היכו כל לילה וזהו פשוטו של מקרא אלא דמדהיה לו לומר להעלות כרות  
 וטכה ואמר בר שויעין שיש לקבוע כר אחד להתחיל בו ההדלקה בכל יום ואכתי לא ידעינן איזה כר  
 יאמא לפני ה' תמיד ללמכו זהו המערבי ולהרמב"ן קשה דתרי קראי למה לו ועוד קשה  
 דכמות כהנים שלכו עמוד ר"ה הכו נרמב"ן להעלות כר שיהא כר מערבי תדור וכו' והכי נרמב"ן כמו  
 בפסיקתא פרשת אמור משמע בהדיא דלאו תמיד קדריש אלא מדכתב כר וכדפירש רש"י פרק במה  
 מדליקין ועל כרמין כוסחא זו מדייקת היא דהא תמיד הדר דריש ליה תמיד אף בשבת ומכל מקום  
 תמהני על מה שצאתי שם בכל ה' תמיד הכתובים בפרשת תמיד אף בשבת ונפסיקתא כתוב  
 שלשה פעמים כתוב כאן תמיד אחד אף בשבת ואחד אף בטומאה ואחד למחנה עד כאן :

**הנהגה** זהו פירושו רבינו עובדיה אף לעניות דעתי נרא' דאפשר דהכא כמו רזנה לומ' שימן פתולות  
 מדקתמי ומזן חדש ודקשיא לך דאין מטיבין שתי כרות אלא אחר זריקת הדם כיון  
 שמדליקין בלא היטב דמי שהרי בריך ללא אחר זריקת הדם לכבות המזרחי אחר כך מנחתי  
 כדברי בתוספות דמנחות דף פ"ו ולפירושו אתי שפיר הא לתנן בשמי מתמיד ככס ומנח המזרחיות  
 דולקו מדשן המזרחי ומיני המערבי וכו' דאף על גב דאם כשבא להטיב חמשה כרות מנח המזרחי  
 דולקות מניחין כך ובהואו להטיב שתי המזרחיות על כל פנים אי אפשר להכות המערבי אף נריך לשים  
 בו שמן מכל מקום כיון דאם כשבא להטיב חמשה כרות מנח המזרחיות בביות אמרינן דמטיב בם  
 שמן ומדליקין שפיר מתוקמא הא לתנן אחר כך מניח המערבי אף לרבינו עובדיה קשיא דאין יכות  
 המערבי והאמרת שלא שם בו שמן והוא כתב שם שם כשבא להטיב שתי כרות מנח המערבי דולק  
 שחככו ומטיב בו שמן והמטהה אמרש שיניחו ודוק :

**הנהגה** ואם תאמר והלא לכו"י עלמ' כר מערבי דולק כל היום ואין לא הזכרתי זה בסדר העבודת  
 תשובתי לך הקשה לכל מי שפירר סדר עבודה שלא אחד בהם שיוכיר זה אף כתבו סתם  
 הטכה שתי כרות ואם תאמר קבל מקום קשיא גם לי גם להם תשובתי לא מביעו לדעת רש"י  
 והוא המחור שאין חובה עליו שיהא המערבי דולק ביום וכמה שאמרו התוספות במנחות דף פ"ו  
 ובשלהי חגיגה שהיו דולק בני' וסר'לבם בעלמא הוא דאין באן קשיא לא אפי' להרמב"ן דסבר חובה  
 הוא לא קשיא דאמרינן ביומא דף כ"ה הטכה עבודה הדלקה לאו עבודה היא וכוה אבי מתרין מה  
 שהקשו התוספות ביומא דף ע'אמאי מנן ולהטיב ולא תכא ולדליק ולעיל מירמתי באופן אחר וזה  
 בראה לי עיקר : ואם תאמר ולהטיב את הכר מבעי לה ויש לומר דאם כן היה משמע שלא היה בא רק  
 לכך וזה שקר כי גם היה מדליק שאר הכרות ומכל מקום אבי אומר בשחר כך ככנס מדשן המזרחי  
 והטיב שתי הכרות והכות המערבי דולק ובעל הכו וכו' :

**הנהגה** כתב הר"ש ומדליקו בערב ממוכה העולה כעל הכו ממהלש שתי שהכיתו שם כשהטיב  
 חמשה כרות כדתנן לעיל ואם תאמר והרי כבר נטלו כשדישן שתי כרות והרי הוא בידו  
 וממתי קשיא זו ע' ומדליקו ממוכה העולה מיד בבקר ומיני הכו על המעלה בשעה שהולך להביא  
 אש

# עבודת מקדש

אם מעל המזבח אבל משמש בכל דוכתא שלא היה כרערכו דולק ביום אלא בשעת העם :  
**כתב** עוד הראש הכי גרסינן קורין אהבת עולם ועצרת הדברות שמע והיה אם שמוע ויאמר  
 זכורנו שלש ברכות ולא גרסינן את העם כי לא היו בראין כפיהם ואין לפרש את העם עם  
 העם שהיו העם מכרכין עמם דהא אמרינן בברכות הקורא שמע עם אנשי משמר לא יבא ידי חובתו  
 ולמה ואמרו אמת ויבין כיון שלא קראו שמע ולמה יתפללו דנה וברכת כהנים קודם שיתפללו שמוע  
 עשרה עד כאן : כמובן שם שהיו הנהגות משתנות בכל יום בשעת הקרבן :

**הגהות** חשכו התוספות במכות דף כז שהשתתוה זו היתה בבית קדשי הקדשי \* וחלילה שיכנס  
 אדם לבית קדשי הקדשים לעולם זולתי בהן גדול ביום הכפרים ארבעה פעמים בלבד  
 כדמתן סוף פרקא קמא דכלים \* והם חשבו כן לפי ששיכחו הנביא לו את הפרוכת וכו' וחסדו דהיינו  
 הפרוכת האמורה בפסוק ואל יבא בכל בעת אל הקדש מבית לפרוכת \* וכל הפוסקים חולקים עליהם  
 בזה ואומרים להשתתוה זו כהיכל היתה והדין עמם : וערוכת דמתמיון פירש רבי \* עובדיא דהיינו  
 פרוכת שתלוי בעתהו של אולם וזהו הכוון \* והר"א כת' הנביא לו הפרוכת התלוי לפני פתח הכיכל  
 לכביעות וכן היה שער האולם :

כמובן שם דיטון פנימו ומזורה לא היה כערב :

**הגהות** אך רמבם כתב בשם מתמיד שבערב אי אפשר גס כן בלי דיטון פנימו ומזורה :  
**הגהות** בריש פרק רביעי מעבידות כתב רש"י וזה לשונו וכן שתוי וין אסור ליטא את כפיו שכ' וין  
 ושכר א' תשת כבואם וגו' ונשיאות כפיו מעין עבודה כלקמן עד כאן לשונו \* ואכתי תמה  
 אם פה קדוש אמר דברים אלו ועיין שם בגמרא ויתבאר לך בטול זה : אחר ימים בא ליה רש"י וסן  
 וכמובן בו וכהן שתוי וין אסור ליטא את כפיו כלקמן \* ולא היה כמובן בו ויתר והשתא כיחא דילפינן  
 ליה בגמרא מהקישא : כמובן שם שאין כשיאות כפיו במכחה \*

**הגהות** קשיא לי במקדש אמאי לא והתנן אנשי משמר מותרין לשתות וין בלילות אבל לא ביום  
 אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה \* ויל' גזירה מקדש אעו גבולין \* ובראה לעניות דעתי  
 עוד ללכשיאות כפיו שאינה עבודה היו באים כהנים אחרים שאינן מאותו משמר כדמתן בהן שזומע  
 קול סגוריה ויעד שאינן כהנים להשתחוות והוא רץ וכל וכו' ובכאמם מהשתחוות היו באים על  
 מעלות האולם לברך את העם :

**הגהות** זה שכתוב במעמדות ביום הראשון וברות קודמות לקטורת אינה הלכה ואדרבא הקטורת  
 פסול אחר הלקת הכרות כמו שביארתי כמה שהקדמתי לפרש עבודה של בין הערבים י  
 משל'כע

## פזמונים ובקשות

**אמר** מנחה אוהבי ורועי בקשו ממני לחקוק כעט כרזל ועופרת קנת פזמונים ובקשות שחברתי  
 למען יוכלו גם הם לחלות כס את פני ה' \* ובראיתי שאלתם זו היא עבודת ה' חשתי ולא  
 התמהמהתי לעשות את בקשתם מנופק לזה כי בלאו הכי היה בלבי להדיפסם לעבודת קוהי : ואל להם  
 יודע וישראל הוא ידע כי לא חברתי פזמונים לכוועם ומירות הישמעלים כדי שיתעללו כס פעלולים  
 ואנשי לבון בתוף וחליל ויין משמיהם כבניעות שומי שכר אבל חברתי בלחן הישמעלים לפי שראיתי  
 לחן לכשכר וכדכה ואמרתי אולי כס וככע לבכי הערל ואז ארנה את עובי ועתה ישרי דרכי ה' בדוקי'  
 ולכו גם וגו' ולזו הסבה יש הרבה מהם שאין לומר כשכמות יט' ודלא ככעל ומירות ישראל שאיבו מכידל  
 בין שנת לע' באב :

כקסה יופיון ראשי הסתים אכי מכסה כר יסודס די לזכאנטי  
 אַרְזוּי רַם וְרַב כַּח אֵילִי  
 אֲנִי עַת אֲזַכְרְךָ רַב חֲסִדִים  
 וְעָזִי אֵל וּמִשְׁנֵבִי וַחֲוִילִי  
 מֵאֵד אֲשַׁמַּח וְאֶעֱלֶצֶה בְּךָ אֵל  
 אֲזִי אֲשַׁבַּח יְגוֹן לְבִי וְאֶבְלִי  
 מֵאֵד יַגְדֵּל שִׁשׁוֹן לְבִי וְגִירִי  
 וְלֹא אִירָא אָרֶם אִו וְשִׁמְעֵאלִי  
 יִי לִי וּמַה יַעֲשֶׂה אֲנוּשׁ לִי  
 יִי תִהְיֶה לְעַד בְּכֶסֶלִי  
 וְלֹא אַחְסֵר וְתַרְחִיב אֶת גְּבוּלִי  
 הִיָּה שׁוּמְרִי וּמְצִילִי וְצִלִי  
 לָךְ הַט אֲזוּנְךָ שְׁמֵעָה בְּקוּלִי  
 אֲבָל הָאָדָר פָּנֵי חֶסֶד לְמוּלִי  
 וְתִהְיֶה מִסְפָּדִי לִי אֵל מַחֲוִילִי  
 לְבַד אֶתָּה מְרַחֵם לִי וְגוֹאֲלִי  
 סְגוּר לְקִרְאת חֲפָצִי רַע קָהִלִי  
 אֲנִי עֲנִי וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי  
 מְהִרָה חוֹשׁ וְשִׁבְרַת לְעָלִי  
 דָּךְ מַעַל לְשִׁמִּים גְּדוּלִי  
 וְאֵל תִּפְקוּד כְּרוֹעַ מַעֲלִילִי  
 בְּשִׁיר לִוִי בְּרוּכֵנוּ וּגְבִילִי  
 עֲצוּר דְּבַר וְכָל מְדוּה וַחֲוִילִי  
 תְהִי אֵל יֹשְׁבְעוּ זְרִים שְׁלָלִי  
 בְּתוֹךְ בֵּיתִי וְרַעֲנָן בְּהַבְלִי  
 אַרְזוּי רַם וְרַב כַּח אֵילִי  
 וְיָמִי רַעָה וְצַרָה וְחֶרּוֹן אַף  
 הֲלֹא יוֹם אַקְרָאָה אֶת־פִּלְלָה צוּר  
 וְאֵל תַּסְתַּר פָּנָי אֲוֹרֵךְ וַיִּשְׁעֵךְ  
 דְּלֶה מְבוּר שְׁאוֹן יְגוֹן לְבָבִי  
 הָכִי אֵינִן בְּלִתְךָ עֲוֹנָה וּמְצִיל  
 דְּרוֹךְ קִשְׁתְּךָ וְהִרְק אֶת חֲנִיתְךָ  
 יִשְׁוֹעַתְךָ תִּשְׁנַבְּנִי אֱלֹהִים  
 לְעִזְרַתִּי תִשְׁוֹעַתִּי יִי  
 וְאֵם גְּדוּל עֲוִנִי מִנְּשׂוֹא חֶסֶד  
 נִשְׂא חַטָּאִי וּכְפַר אֶת פִּשְׁעֵי  
 זְמִיר שִׁירֵי לָךְ יִיטַב וְיַעֲרַב  
 אַרוּכָה הַעֲלֶה רוּפָא לְעַמְּךָ  
 גּוֹת בֵּיתִי נוּהַ שְׁלוֹם וּבִטְחָה  
 וְהֶאָרֶךְ אֶת יָמֵי חַיִּי וְאַשְׁלֶה  
 לְרַצוֹן אֲמִרֵי פִי יְהִי אֵל

ביאור המלות אילי פי' כח מלסון כנר אין איל • ככסלי פי' כח חזק מלסון כו' יהיה ככסלי • ולא  
 אחסר וכו' כלומר לא די שלא אחסר אלא גם תרחיב גבולי אעפי' שהם ימו רעב והוא על דרך בנימי  
 לעבון ויבצעו וכן אכי אומר ככסות כל חי כרעב זכאנו וככסע כלכלתנו כ' וככסע כקודה כז"ל כל'   
 כרעב לא די שזכאנו אלא שכלכלתנו כשוכס : וכלי כמו ה' כלך על יד ימיך • והרק מלסון והריוקטי  
 יו ב 17 2 אחרכס

פזמונים

אחריכס חרב • גדולי אמרתי לסי גדולי מן גדול כמו קדושי מן קדוש • בדוכנו חקוקים שהיו עומדים  
בזרועות כשמשוררים במקדש כקרא דוכן • וככלי מלסון ככלל וככור • ארובה ענין רפואה • ואשלס  
פי' ואהיה שליו מלסון שלום •

פזמון לחן דילביר אוי אנמש אוי אנמש

מעזי ומנוסי לי מר

מפחדך בשרי סמר

נס לחי אף ריחי נמר

חס לבי נס עורי נכמר

עד מתי אצרח מר אומר

וי רוד עד מתי ירד בי בן אמה

עד מתי אצרח

כל הגוים ירבו בבר

ובכורך ישראל הבר

אומת או נשבה או נשבר

זבח ומנחה במדובר

אין כי ציון היתה מדבר

י"ו וירושלם לשמחה

עד מתי

צור עד מה אשור תשבני

עד מה על יד רע תרשני

זכבודי גלה ממני

ותכה מבעס עיני

הלעולמים תזנחני

י"ו הרף מאף ועזוב חימה

עד מתי

מא עזרתי היית

עזרה לי משפט צוית

שוב אל ציון זו איות

בה הטע עם זו קנית

קבץ נדחים זרית

י"ו צפון נגבה קדמה ימה

עד מתי

קול דודי זה בא ויאמר

הן איים בשחק וכמר

גוי צדיק אמרתי שמר

פרוח יפרח בתמר

עוד לא יצרח מר לא יאמר

י"ו עוד לא ירדה בו בן אמה

עוד לא יצרח

בזרועות המלכות סמר ענין הכפירה והרעה • כמר פי' כחלק וכסתנה • כמר פי' כשחר כמכור חרוב  
המנוס והסריס • אכעק • בן אמה הוא סב' בן האהה לגוי אסימון • כמר פי' כחוז תרגום  
סוף כרא אן פי' בתבואה כמו כר ולחס • סמר מלסון זכר הייתי בעיניך וכן י' תרשני פי' תעומנו  
מלסון ופי' רשעים ירענו • גלה מלסון גלות • כמחץ פי' דבר שכתמן וכעס אכץ וכמר פי' טפה

לחן אנאפ שול נאנומי נאני או לחן כול אנדו וא איל פינסאמינטו	זכרה אילי	מה היה לי	וסלח סבלי	רוע פעלי
כזבור מעלי	תזכור מחלי	צירי חילי	אוני אבלי	שור מוט רגלי
גם כל חולי	לא קם חילי	שדר אהלי	עשו מושלי	גילה אילי
שמש אירי	עבדי בערי	קול חלילי	תפי נבלי	שבת גילי
גיל על צלילי	הוא מאבלי	יומי לילי	הקם נפלי	דמעת נזילי
צור מעילי	שמתי מולי	שבי עולי	ממצלולי	חסדך גואלי
ושבור ערו	ואסוף בלי	אל הראלי	על הנבלי	הרם רגלי
גין חבלי חלמי	להיות מעלי	אכתוש בערי	הרב חולי	צו בר נפלי
על מסלולי חמי	עם אראלי	ההנצלי	ומרולי	גם מובילי
תבנה עופלי	אשליך נעלי	ושמע קולי	יטה מנלי	תהל הרמי
צור מפילי	ער משפילי	תוד מגדלי	ומגדילי	כוש כדילי
לודי פולי	עוצי חולי	למחוללי	גם נוזלי	על מבשילי
התחל חלמי	ההנצלי	כבשו אילי	למנת חבלי	בת צור חולי
הורר טרי	ושמע קולי	עם כלילי	ובשיר בלי	מחסי צילי
ובגבולי	תוד מגדלי	עם ברמדי	אך תוד ספלי	על גלילי
תוד הכלי	כבשו אילי	אם שכולי		זה החלי
שוריי עגלי	עם כלילי			פסחי צילי
	עם שיר מחלי			לחם קלי
				דם אשכולי

ביאור המלות סכלי מלשון סכלות כלום אשר כולנו ואשר תעמינו מעלי מלשון ומועלה מהל יחל מלשון וכלכל מחלתי כירי חילי טכיהם עכין באב אוכי מלשון לא אכלתי באובי יר פי הכט אילי פי תקיף מלשון אילי מואם אילי הארץ אילי פי מוות הסער מלשון ואילי ואלמתי סכי עולי פירוש זקני וקטני מלשון גם סב גם זשים עול ימים כר כפלי מות בקרא כן כפ סלק כין חכלילי פירוש כן יהודה טכאחד כו חכלילי עיכים מונגילי מלשון כללו כעופרת מוכילי פי מוליכו מלשון עכין דרך אראלי מספחת האראלי הראלי מלשון והסראל ארבע אמות מהל הני פי תאיר אורי עופלי מוקים גכוק ומכר מלשון עופל כה כין הנכלי סם אומם כמו וזכי פירוש והנכלים

והנבלים • אגלה מזלי עפון נלות • אקלם מקלי מלסון מקלה אבי • אקלה קולי פי אשחוק שרפי מלסון  
קלוי כאש • מזולי מלסון מכבדים הזולם • עד פי איויב כמו ופסדיה לערך • בעלי פי יד המכתש • לודי  
פולי מן מרשיש פול וכו' • עזבי חזי מן עזן וחול ובתר ומס • חולי מלסון ומלה סרב בעריו • חולי  
מלסון חול תחול מין עפון כאש • התכלתי עדי כמו וימכנלו כפי ישראל את עדים • וחלי מלסון כוס זהב  
פחלי כחם • גלילי הנגיל ידוע בארץ ישראל • מכלי מלסון ולא יטה לארץ מכלם פי השלמתם • למחוללי  
במא • מחוללך דם אשכולי וכו' כדתבן במס סוכה ספלים של כסף היו כראש המזבח וזמן היין למזבן  
מחלי א' ממספמות לייבכשעת כבוד היין סיו הלויים מסודרים כפה ומנכים בכלי זמר וסוד

בכסף לחן וכו' אי אומאניבאמו גליקיוו מאכס או לחן מי כולי אכיוכס קורי יא סיכס

האל שבחה האבי ונוח  
יזכור אשר נשבע במו מי נח  
משטח חרמים נשטחה שטוח  
פחד לבכה תצרח צרות  
צוה אלהיה לבל ספוח  
ושמי שחקים נמלחו נמלות  
דרך רשעים צלחה צלות  
ארזי לבנון שחחו שחות  
להם לבד ארץ ואל החוח  
רת פו והוד מלכות בראש האוח  
על ראש ויוס יום יקרחו קרות  
פרסות בהמה דלחו דלות  
יד המאדרים מר ומי שלוח  
טה עוז שבורים פולחו פלות  
חש הם וודון פרחו פרות  
אך איש אשכיו נמרחו מרות  
יעלו לרצון לזמן נוחות  
עינד ראה כי נפחה נפוח  
ני גם לשוני נדבקה מלקוח  
כל סר ויחדו נאלחו נאלוח

מתי לנפשי אמצאה מנוח  
נצח לעולם יזנחה נפשי ולא  
חטא יעציבה וגם היא נאנחה  
כמהזה עינה אשר תראה ומ'  
כי ראתה גוים במקדשה אשר  
תראה בתבל התהומות יעלו  
דרך ענוים באפלה היתה  
על הברושים יעלה בורת וכל  
אבן אוזבים רעננים יהיו  
עצר ירשו העלצל ועט'  
אד העפרים העפרים יעלו  
מי הנהרים העצומים מי פרת  
וישקעו מי היאורים קצרי  
מטה אלהים ועצי ערן ומ'  
מטה רשעים ואשר נהפך לג'  
מן גו יגורשו תמימי טהרה  
עם כל קמא נפש וצרוע וזב  
עד מה יי תאני נצח פקח  
נפשו ועיני כהתה לחר גרור  
עירי ולבשי עוז ורוע אל דאו

חטאת יהודה תסלחה סלוח  
 גבור ויוקח מעייל מלקוח  
 תשמיד ותורידם בכר לטבוח:  
 קויי ייחלפו בח  
 קרני ישועה יצמחו צמוח  
 גאים יי תסתה נסוח  
 לינו יי תזרחח זרוח  
 צמח ואליה שלח שלוח  
 לקרא ולאסורים פקחה קוח  
 פינו ובך אל נשמחה שמוח  
 ובכך לנפשי אמצאה מנוח

אל תחרש עוד אל ואל תתאפקה  
 תשון ברכ חרבך וימלט שבי  
 כושוארם יון ותרשיש פול ולוד  
 יתפרדו כל פועלי און וכל  
 קרני רשעים חיש תנדע וכל  
 תצג נבול היתה כאלמנה ובית  
 חשך יבס ארץ ערפל גויע  
 ציר נאמן לקנות שאר עם דל תצו  
 לחבש לגשבר לבול שבויים דרור  
 שובה שבייתנו וימלא שחוק  
 תטע פזרנו בארץ הצבי

בואור המלות האבי זכוח כלומר האם אבי זכוח זכוח את כפשי לעולם \* משטח חרמים זכו כלומר כי  
 שסה לעפר כפשו דבקה לארץ כעכנו \* תנרחה גרוח ענין נעקה \* לבל ספוח כלומר שלל להסתפס  
 ולהדבק כחחפת ה: הסהומוות יעלו וכו' מבאן ואילך הכל משל על ישר שסה למע זאה למעלה: כחלחו  
 כחלות מלשון כי שמים כעצן כחלחו ענין השחתה וכלויה: בלחה בלות לשון הנלמה: שחתי שחוח לשון  
 שפלות \* עבר מלשון יורט עבר ענין מלכות ומחלה \* הכלכל מין ארכה \* האוח מלשון ומלאו כתיסה  
 אווחיס והס חות רעות \* העפרים העין כחטף קחן מלשון כסכו עפרים מאומו נביה \* העפרים העין  
 כחטף פתח מלשון העלו עפר על ראשן \* דלחו דלות מלשון ופרסות כהמה לא תדלחם ענין דריסה  
 עם עכירות המיס טורבולאר בלעזי ווסקעו מלשון או אשקיע מימיהם כלו שאיכס עכורים \* נמי שלוח  
 מלשון את מי השלות ההולכים לאס והוא כהר קטן \* פולחו שלוח ענין כקיעה מלשון כמו פולח וכוקע  
 בארץ עד ופלט חן \* מן נו יגורשו פי מתוך העיר יגורשו תרגום תוך נו \* אשכיו כמרסו מרוח מלשון או  
 מרוח אשך \* כפחה כפוח מלשון כפחה כפסה ענין דאבון ודאנה \* תשון מלשון אס סכויס ברכ מרכי  
 עויל איס עול \* עלקוח פי' ממון מלשון סיוקח מנכור מלקוח \* ככר פי' כככס מלשון עם חלב כרי יתססה  
 כסוח ענין הריסה \* ביר פי' שלים \* במח משיח כקרא כן שכאמר הכני מכיא את עבדי נחם \* פקחה קוח  
 ענין פתיחת המאסר \*

פזמון לשון אי גיוני גיול זארי או לשון ביוני בין כור סיחי עלי או לשון יא רחמי רואן כודיר \*

אלי אלי למה נושי  
 על פניך ירד בי אשור  
 אלה לוחצים אלה מוחצים  
 גוי עוצי מחץ ראשי  
 תעווב יעשקרו בושי  
 גלוה עם הגרנשי  
 ושתה מימי עם תירושי  
 יאבל גפני ותאנתני  
 יאבל

בואור המלי' מושי אסד  
 מוחספחות לוי' כושי סס  
 אומה \* פל סס אומה \*  
 לטושי סס אומה \*  
 תרשיס סס אומה \*  
 תרשיסו מן תרשיס  
 וססס \*

עשהו צורי כמו ואכיו  
איש צורי כרי מלסון  
צרי ואיוכי לי יוכה מן  
וגר לא תוכה קדר סס  
אומה יקדיר פי וחטידי  
זרכי פי פורכיו קדס כמו  
ולא יהיה קדש מקדושי  
פי מזמין אותי לחסי  
פי תפלתני ברות כמו  
צרו רבות ברות מלסון  
וכעסמה ברות והוא  
בכני לאומות סוכרות  
פי פוסכות כושן מן יסן  
כושן כושן פירוש כוסה  
סלתן מן והכוסה בל  
לקחת מן כמו ומן  
אחיד'מט כמו בדוק מט  
לכני רשע רודה פי  
מושל עפר מן עופה  
ועפר והכרך התפלטי  
פי המגלגלי והתכמו  
כורך פי גדול סעריך  
מדמן סס מוקס דומי  
עבין סתיקת האבל  
בנרה סס מוקס כנדי  
מלסון כי תכבו כרמך  
והדיקותו פירולותדוקי  
אותס מלסון עד אשר  
דקי ככשי מלסון וככס  
הארץ

ואכל לחמי ישמיר פרוי

ואכל

יחלוק בוגר בנדי גם פול

ולטושי ולטוש עינו לי וגזול תרשיש את תרשישי

צרי צרייון וונה

פרס פרש רשת ללכוד

זר זרני אל בלדוח

זר

קדש המטהר המת

גט כי אזעק ואשוע

אלוד יה אקרא יומס

עודה אלוי למה תישן

הרבה צרות צרות שוברות נושן נושן מד כט אישי

הרבה

תאמר באף לצר איה

רודה באף רד מכסא

בת בבל את גזרד גווי

בת ציון את בערה בערי

קרנד אשים ברזל והדרי

קרנד

אנכי אשירה באבוד

מאכולת אש אוכל ציים

נוה שאנן תראנה עיר

חפצי בה יקראלי או

משוש שמחה ומצא בי

משוש



פזמון אחר למן וא דילי ביני או למן בו דידולו גמר  
מכועה ויחד ושמי תכועות ויחד ושמי תכועות ויחד ונ' תכועות

ביאור המל' על עצמות  
שיר על כסתר הסוד  
זמלומיו או הואשמו  
מימי הכנן תרן כמו  
מרה מן רבון משוש  
לכנן הוא הסי' כי ש'  
דבורי הכ פי תן לכנן  
מאסה הוא ישראל שב  
אהבתי אתכם כלמה  
עכין מאוה ומסקי סלוק  
כלול פי הכרת מסל  
וכל יעלת הסן היא  
ככסת ישראל בורך  
עכין כקיו' מלסון ככורי  
לכנן עיכיו' יורך מלסון  
יורס מעלים בדרך  
כסלני עכין שמחה עכי  
מלסון ומען לסס מרס'  
מני מלסון סס יתפנ  
כלקות ה' שירי גווי  
לכנכסי פריגווי לכנכ'  
מן פרו רבנו

בשפתותנו  
לצור ישענו  
ומשירנו  
בכל ימינו  
משוש לבנו  
שעה צורנו  
ידיה נפשנו  
לך עינינו  
לעורתנו  
לרניתנו  
לתה רוחנו  
במקדשנו  
ארון עינינו  
באותנו  
והולוכנו  
ולגבולנו  
ורואה בורך  
בדרך יורך  
ישועות צורך  
הכי בא אורך  
יח א

בגיל נשיר  
וגרעה  
נהודנו  
וגשמחה  
וגערוד  
זמיר תרין  
ושיחנו  
לבנות אהב  
פרותו כי  
מרה  
אילותי  
ואוון הט  
ענה כי כ  
במצותך  
לעבוד  
שמע קולי  
חלוק בליל  
אסוף בלי  
מרום הראל  
קוממיות  
לאל בוחן  
לכי דרכי  
עני תני  
פרי אורי  
תס

על עלמות שיר  
אל גדל דעה  
מזמירנו  
גערוד שיחה  
מכנף ארץ  
גיב שפתינו  
הן וכבוד הב  
מרה מלכי  
עז ישועתי  
חוש וחיש מפלג  
באמונתך  
לעבוד אותך  
אונה הט לי  
ממלכות האלול  
חיש שבור עלי  
קוממיות אל  
יעלת החן  
הדלי ברכי  
צהלי רוני  
זמרי שירי

או לחן כוונמים וזרינוס  
או לחן כיר עריוו גיוול

פזמון אחר בשקלו לחן הכוכר  
או לחן דאגור דידילי

ובכלי נבל  
ביום בא חבל  
ברגלי כבל  
כשבר נבל

בכנורו  
פדיתני  
לענות שת  
ושבתו  
את כמוץ

כבודו יחד  
אחד חסדו  
ועת רז יחדו  
בגיל ופחדו

ובקתלך  
שעה לחשו  
גרוננו חרך  
לך בקר  
כוכבי

בעם קדשך  
שפוד זעמך  
במי ישעך  
בתורתך

להתנבל  
ועלימו  
ואור אשוי  
וגל עיני  
כב ושא

בתוף ומחול  
וגוחלך נחול  
תיחלי יחול  
כמספד החול

לאל עליון  
אל היקד  
ולנאומו  
ובניך  
בי נאוליק

אילותנו  
כמנחתנו  
בעת צאתנו  
מעבוד

באל איוס  
ויערב לו  
אני עבדו

מעבוד

אחר בשקלו לחן אלכנדי גיומול או לחן הכוכר זהו סייך לפסס

אשמתה היום  
ואומר לו  
אזכרה חסדו

אשמתה היום  
ואומר לו  
אזכרה חסדו

מעבוד

ביאור המלות קסת הוא  
סככו ויהי רוכס קסת  
סת מלסון ולס סת לכני  
ככל מלסלת סל כרוז  
ככל כלי חרס : חר פי  
בשרף : ביקר מלסון  
ולכקר כסיכלו : זעקב  
העין כשזא כח סיכו סס  
ארס אלס מלסון כו כל  
אח עקוב ועקב ענין  
מרמס והאח אשר ועקב  
הוא אחיו סל ועקב :  
עסור עיכוס הוא סס :  
ופסו ענין מכסול :  
יחלסלס ענין מכאוב :  
כאסס ענין פרחון : כל  
כמו כלה ענין כליון :  
ככ כמו ככה ענין כבוו :  
וכוחלך כחול מלסון  
כחל : כסחלי יחול מלסון  
יחל ישראל אל ס :

מעבוד

ביאור המלות אווס פי  
כורס מלסון איעתה  
זכסדי יך כמו וכה והוא  
עניד כמקוס עכר  
לרש

לראש אינם הם הנכבדות  
 קמים מלשון תהרום קמדי  
 אכלו פי אכלו כמו ואכלו  
 ואכלו פתחיה : וחול חלו  
 ענין מוכאוב כמו סול מחול  
 סין יקותיאל משה רבנו  
 בקרא כן וזכר מי גור כמו  
 פתח גור ויזבדו מים ויצוף  
 גד גור הוא הסלו שגדו  
 והכינו גורנו יתב' הכבו  
 ארץ ישראל בקראת כן

להירותנו

במצרים מעבוד גוים

נתנו לנו

יד לראש אנם ורוב הונם

והעבירנו

הלא הקשה

ואבלו אנו

נטול קמים

ונחנו קמנו :

וחול חלו

לפודם ענו

אז יקותיאל וישראל

למושלים בנו

ענתה מרים לירה ים

והאבילנו

מן וזכר מי צור ועוף צד צור

אזי הראנו :

את דבר קדשו ואת אשו

ואל הצבי

העלנו אל מרום הראל

והלכו שבי

הטאו זנו אבותינו

אבי

נא זכור אהבת כלולות בת

ואל הצבי :

סוב דמה לה דוד לעופר הוד

ביום מצרים

מן לטובה אות ונפל אות

תנה כפלים

בת סדום תחרים ואל הגרים

שאר אפרים

עדרה תמנה ועוד תקנה

ירושלים :

שוב לאפריון בנה עליון

פזמון למן אגפלאמה כיני או למן עניס קאלרוס גיוויל סיכין איזיכדי או למן גאמי גאכין איזילי  
 או למן אלה גיווילרומי ומסקלו הוא תכועה וימדדנ תכועות הדלת ותכועה  
 וימדד נסתי תכועות הסוגר

אם עוני ענה : בי ורוב בחשי : נא אלה עושי :  
 האזן לחשי : ידימינה תשלח לי שמע רחשי :  
 בואור המלו עכס ענין  
 עדות כחשי מן סבכוני  
 ככחש לחשי פי מפלמי  
 יום יח ב 2 18

מן כקון לחם דחמי  
 מלשון חם לכי דכח  
 טוב אשיחה ועמכו  
 דכור הכרות וספור  
 התללות שור פירוש  
 דאח גלדו פי עורו  
 ספר עלשון אף כחלת  
 ספרה עלי כלומר טוב  
 ויפה היה ספורות ענין  
 מספר : ספר מלשון  
 וספרה הלכה שח פי  
 ספלי אפפו ענין הספה  
 וסבוב סמר ענין  
 הכעורה וקדעס כמר  
 פי כחלק וכסתה  
 איליו מלשון אילי מואב  
 איליו מלשון ואיליו  
 ואילמיו איליו כמו ויגש  
 איליו מלשון וסור ואיל  
 עור כמו עורס חס  
 פירוש וסרה ברים פי  
 טהורים

יום בצר אשיחה שור במר נפשי : שור במר  
 מכאב לב איעק יום ולילותי נגרה עיני דם  
 עם דמעותי חס בקרבי לבי מן יגונותי  
 שק עלי גלדי על רוב עונותי שור במר  
 כי עוני אניד מה מאד שפר : אך ספורות למו  
 אין לזאת חפר : ביל בבי רוחי שח ערי עפר :  
 אפפו עלי ר עות לאין מספר : שור במר  
 צור בשרי מרוב פחדה סמר : כי לבבירע לא  
 דרך שמר : אם עונות תשמור יה לנפשי מר :  
 אל חסן כי רוחי בארום נמר : שור במר  
 יעקב בגולה הלכו איליו : בית אלהים חרבי  
 שממו איליו : דוד כאח לי ברח כל קרוב איליו  
 קרבנות עם קדשו שור וצאן איליו : שור במר  
 עד למתי תזנח דוד ליונתך חסא לעבוד ולשרת  
 היא לשפחתך עור יולבש עז תהלתך :  
 עם קרובך בשר שוב לאדמתך : שור במר  
 כהני ולוי חיש היו ברים : עוד בבית מקדשי  
 תהיו ברים : כל ערת ישראל יעלו הרים :  
 יזבחו זבחים יעלו פרים :

במקל סמר חבקטר :

מרוב יגוני על אף אל אשר עשן בי עלוספתי חטא חדש עלי ישן :  
 נדרם ללבי כי היה כאיש נדרם אישן ולא איקץ איקץ ועוד אישן :  
 חרו עצמי מן חורב וגסיקד כהם יקוד ביקוד תנור וכבבשן :  
 מר בחמת רוחי אלך וסר לחי איעז ולא ארוץ כרמל ולא בשן :  
 שוב אל וחיני תסוב תנחמני לא אחזה נגדי עור מעלה עשן :

עבודת מקדש

עא

ממענו הרים את ריב יי

יתד ומתי תנועות

אני אחת ליולדתי	אני אחת ואין כלתי	סגור ח לך ארון עולם	יד יד נפשי ותפארתי :
ומעולם אהבתי	לאשה לך בחרתי	ושכנת בתוכי גם	חבקתני נשקתני :
ועזות באור להי	ושעשעת כרוב יפיי	והודי והדרי מש	בצות זהב לבוש ערני :
ושבחת יפי עיני	ורקתי וכל שיני	שני שרי וכל גופי	וגן נעול ומעיני :
ושכבת בבין שרי	ונתתי לך רודי	ומשה אהרן דוד	שלמה היריד עדי :
ופרשת כנפיך	וכסית אמתך	ושתית עסיסי עם	הלכך ושמכך :
ומרוכ אהבתך	קראתני אהותך	ורעיתך יונתך	ויפתך ובחך :
ושמחתי ועלזתי	וזמרת והללתי	חצות לילה ואהבתך	העירותי ועוררתי :
ושלותי ושקטתי	ואכלתי ושתיתי	ושמנתי ועביתי	ויפיתי ונאויתי :
ונשאתי ונסכתי	ומשלתי ומלכתי	עלי כל ממלכות ארץ	ואי מלכות כמלכותי :
ומי גוי רב ככנינו	חכמינו נכונינו	חסידינו נזיירינו	לוינו וכהנינו :
ומבני חקימות	בביאיך ושפכת	עליהם רווחך הטוב	וצוית ושלחת :
וקורא לי מפוארה	בשמים ראש מקושרה	ומבנות מאושרה	ומשרות מעושרה :
וקורא לי מהוללה	כלילת חיפי כלה	וחמלכה מעינגה	צבי מלכה וציץ בעלה :
ועתה שחקו עלי	צעירים גם מהוללי	הכי בני יצאוני	ואין אישי באוחלי :
נדודי עף והלך לי	לרום קדשו ולזבולו	ולארץ דחפני	ולא זכר הדום רגלי :
והושלתי וכפלתי	והשברתי וקדרתי	ושפלתי עדי עפר	ושכבתי ונאלמתי :
ומקדשי בלחבה	שרפו צר ברב איבה	ושרף ארמנות ציון	וכל ערי היו חרבה :
וכל בני מפוזרים	לכל רוח ונמכרים	לגויי הארצות ל-	עבדו טלך ולנכרים :
והם רודים בבניך	בפרך רב לעיניך	והכבירו עבודתם	והשביתו עבודתך :
לחצומו בני עולה	אכלומו כצאן מבלה	בקקים בוקקים ויג	דפום וחרפום סלה :
ושפחתי ירשתני	אכלתני חמתני	וכתנין בלעתני	והלעפה אחזתני :
ובניה וחסם שבעים	לאומים מושלים רועים	ובני נמכרו וירדפו	חבל ותעתע עינים :
ודע לי מנשוא עולם	בעת כי אשמעה קולם	בקראם לאויל נביא	בני בכל בני עולם :
ואומרים לאמת שקר	ולשקר אמת חקר	ולרע טוב ולטוב רע	זאין דורש ואין חוקר :
ואומרים שוא בריתך	וריק דתך וחוקך	וכרצח בעצמותי	באמרם אי אלהיך :
ועל משכב ככל לילה	אבקש דוד מאד נעלה	ואיננו הכי חמק	זכר חצבי עלה :
וסר כחי וצר ארחי	ואשיחה בצר רוחי	ובכו אכך במר נפשי	וגם היום מרי שיחי :
אחזה פסוחסודותי	ושעשועי ושמחותי	וגם היו כלא היו	גדולתי ושובותי :
והומריו ששוכותי	במכאובי ותוגותי	ועונבי לקול כוכים	ושירתתי בקינותי :
ופשטתי לבגדותי	ולבשתי חדרותי	ינבאתי ואנחתתי	ועשיתי כלמותי :
ואתחנן ואין חנן	ואין תומל לדל אוכן	אשוע ואין משפס	ואין מציל ואין גונן :
ומאנתי להנחם	עלי בני ולמנחם	הכי רחק מאד מני	ומתי יזכרת רחם :

נאלף

# עבודת מקדש

ואלף וחמש מאות ואלפים ומאתים ואתה דוד זנחתני הלנצח זעמתני הלא רבים הסדיך ואיה נא הסידותך הלא מאז גאלתני והנה כחד עתה פכה אלי וחנני והדש אחבתך לי וקבץ עס שני הלך	וארבעים ועוד שנות לגלות העשיריים במת מלב שכחתני הלצמיתות מכתני ורחמיך וחניך גבורתך וקנאתך ומנוף העליתי כאז לגאול לך אתה ומאשפות הרימני בנה כותי נטה אחלי ועוד ימליך כמו מלך	לחורבן בית אלהים עשרת השבטי הוש ופקוד לא פקדתני הלעד תאנף בי דוד ואיך תהיה כמו אויב ואיה נפלאותיך ובקעת לפני ים גאולתי ועתה לך ומעפר הקימני והשב כל עדיי לי וישכון ער בחיכלך	אני גולה ככל פיאתם לכו באף לסוף אים וזכור לא זכרתני הלעד יעלז מוכי ליונתך ובניך ואיה נוראותיך כתוכי העברתני בכחד זה יהושעת ואליך השיבני בחיקי שוב שכב בעלי ושיר חדש אזמר לך
--	---	--	---

ככתוב אלהים סיר חדש אמירה לך בככל עמור וגו' עכש דודי ואמר לי :

הקולך זה צביתי מבכה על פירתי אחותי החרישי בני כבר בא קץ ישועתי :

ככתוב כחמו כחמו עמי ויאמר אלהיכם דברו על לב וכו' ואמר לכת ציון וגו' :

עונך תם וכל קצי במוניך אכל חצי וגוי קוקו כשי יובל אקבץ עוד לנקבצי :

ככתוב תם עונך בת ציון וכו' כאם יי אלהים מקבץ וגו' :

שאי סביב לעיניך ראי דודך ובניך ואלם נקבצו באו לעריך ואליך :

ככתוב שאי סביב עיניך ורחו כלם נקבצו באו לך וגו' :

עדי נבלך ותופיכי וטובי אל מנחמיני בקול ששון וקול זמרה ושכנתי בתוככי :

ככתוב רכי עקרה וכו' וכו' רכי ומחמי בת ציון וגו' :

ועמך שב לאדמתו ולא יומיף להגלתו ואל אישך תשוקתך ועליך תשוקתו :

ככתוב אחי לרודי ועלי תשוקתו :

הסוד הזה ימדקו על מלך כחמדות התקונים דף ז' סמכו הרים את ריב יי דאמן ריב וקטטה ומחלוקת בקלפה וליט ככו דיסא ריב וקטטה ומחלוקת בנין סכימא לגבי קלס לרחקא ליה ככמה קוטיין עד דישיק לה מן גלותא וכו' ולכן קראתו ריב יי :

לחן איז לאס טיירט די בריטאכיא חו לחן פסיאזאכי סינאזאסי תכנעה ויקר ותכנעה :

אהבת דודי בלבי	להבות אש היא בקרבי	גם בשחרי גם בערבי	גם בקומי גם בשכבי
נשקה בי אש ידיות	היריד כלו חמודות	כדמובר נכבדות	א שמו מה טוב להודות
נחלה עיני כעבות	נחלה מים לכבות	כל אשר תגשים נדבות	אהבות הולכות ורבות
איך לכבי הוא כגפו	יסבלה קורו ורשפו	אהבתי דוד ואפו	תאתילו וקצפו :
חן מכרני אדוני	לחצאים בעוני	החצי מכר למוני	החצי נשאר לקוני :
ואני עבד חברים	זה לזה אויבים וערים	אעבוד חר הגבירים	והברו יך ויחרים :
לב מחולק לחלקים	לשחקים לארקים	ירכצה תחת מצוקים	לא יהשפיל לא יחקי :
איך יכילון רעיוני	לעבוד אל בין מעני	צהלת עם רוב יגוני	אהבה וזעום יי :
נחמו נפשי במלה	סמכו לבי בגילה	שיר בציר גילה בחילה	נשגבה לא אוכלה לה :
יודעי שמעו בקולי	תפגעו נא לי באלי	חיש יחבל עול ואבלי	גה מעט אז יקרה לי :
משאתי עול יגונים	חלפו כל חשוננים	ועלי רוב העונים	אעשה מספר כתנים :
נחרו בי ישמעאלים	העבדים הבעלים	תעבוני העוילים	מאסו בי גם עוילים :
חדלו כל הקרובים	האהובים הערבים	קדכו צרים ואויבים	כוננו הצם כרובים :
מלדכר עוד לבוראי	משבי לצאת וכלאי	נואשה נפשי ברואי	איגעה יום וגם בקראי :
מי ילמד לעגומה	צועקה לילה ויומה	איך תרץ דוד הובמה	ישמעה קולה ונאמה :
הלעולם תאנף בי	דוד ותאמר לי הרבי	תברחה מבית מסבי	תאהל עד בית ערבי :
תזנחה מתק שפתי	עשועי אהבותי	תעזוב חיק אשכולתי	תחבוק חיק שוכותי :
תשכחה חסד נעורי	חן כלולתי ושירי	חלכי מדבר וחר	אחרין מבחורי :
אחלי אקרא ותען	תפרקה כל עול ושוען	או למעני או למען	חסדך סימך ומשען :
שוב צבי חן שוב לכלה	התמימה הכלילה	תן רבידה ועגילה	את כריתך זכור לה :
החרב בת צור וישם	דוד בנה לך בית זבול	שם עיר שמה מיום אדון	שם אתנה דודי לך שם :

אחרת במקלה לחן יח טו פרטיאס לה כיניא רומאכמי :

שאנת אריה באזני	אך תמוכותו לעיני	כצבי נשק בפני	הוא אדוני אב לכני :
אחריש אשתא למולו	האמת צבי ואס לא	כי דמותו לא כקולו	אפתחה פי אומר לה לו :
מה לך עופר צביים	תשאנה מר כאריים	תתנה קול בין עפאיים	ירעשו הרים ואיים :
יעלת חן היתה לי	בת נזיבים בת גדולי	היתה חלקי וחבלי	כל משוש לבי וגילי :
לבשה בגדי רקמות	הגרה עוז תעצמות	אשכולות חיקה נעימות	יפתה מכל עלמות :
שוררה שירי תחלה	עורדה שמחה וגילה	היתה לי ואני לה	שככה חיקי בלילה :
אחרי כן בעונה	בערה בי אף ואינה	כי מכרתיה לטובה	לא ראיתיה עדנה :
אזכרה אלה ואבכה	נחלי דמעה אפכה	אכפקה כפי ואכה	על ירכי כמדוכה :
אזכרה יפיה ואורים	שבפביה מאירים	יאברו שככה עפרים	אשאנה מר ככפירים :

חת אדוני

עבודת מקדש

היה אדוני ואני היא	יעלתך אך לרואי	תארי לאנכרו אי	לי לרוכ שבת בכל אי?
כי בעלובי בעלים	ישמעאלים ועיילים	נתנו מושות ועולים	על כתפי גם ככלים :
החריבו את מעוני	גרשוכי ממלובי	בזווחילי והוני	הפכו גילי לאוני
ממאובי ניאצוני	חרפוני גרפוני	גרעוכי שמעוכי	בנחשים נשכוכי
גם בעבדי כוש ומוכי	מהלף אחד בשני	לא חמירתי אדוני	לא עזכתך חסיני
בת הקולך זה פרוכה	צועקה מרה וכוכה	תחיי לחי ברוכה	הנני מעלה ארוכה
שמחתי קל צבית	קול אחותי הענית	החרישי השבניה	עוד מעטתחיי פדוית :
הנני אלכשנקמות	אעשה קנאה וחמיות	אדרכה קמים וקמות	בחמתי על אדמות
ארמסם עד על בנדי	נצהם יז גם בידי	דם סדום אשפוך בלידי	אז ואנקום דם עבדי :
גם שפטים באלילים	אעשה אהלוף כלילים	אחרום בתי בעלים	כל אלימי משמאלים :
בהניתי את חמתי	בם בכלותי מלאכתי	אזכרכי רעיתי	וחקמותי בריתי :
וארחם אז לציון	ואחונך דל ואביון	בן אשר שכן בציון	יחיה מרום ועליון :

חזרת לקח סלכת אולדי כי יאטירקין אן לכוטס ניינדוס מינו צשיק אולדוס וסקלק  
מרוכע ופשוט :

הבקר אור אל ליל ישן עורה דודי למה תישן :

הבקר

מה זה היה אל השכני הוא אליהו הנביא

לא קרא יונה אל תדני הנה לא ינום לא ישן :

הבקר

נחם יסתר מעיני כי עד כה לא שמעו ואוני

קול ציר בא לפני יום יי הגדול בו ער בכבשן :

הבקר :

כלה קיץ עבר קציר לא זור מזור לא חובש ציר

לא בא מלאך לא שולח ציר אל הר אלהים הר בשן :

הבקר

בת בכל גם יושבת עיץ בוטחות זו תגל זו תרוץ

ובנות ציון עומדות בחוץ הורידו לארץ ראשן :

הבקר

עורה דודי עורר מדין ריב עם בת צור ובת מדן



החרס אותן השמד פרין ממעל מתחת שרשן:

הבקר

הם כל בשר בני געזר אל נס בא לבנות ציון גואל האיר אורן זרח שמשן:

הבקר

הנה עמוץ הולך למות כלו דיר און לא תמות ובנות מואב היר חלמות הולעתן לא תכבה אשן:

הבקר

ובנות ציון תוד בורחן מדי שבת כל שפתן תשתחוונה אל אל איתן כדי חדש כל ראש חדשן:

ככתוב וסיוס מלי חדש כחדשו ומלך שבת וכו' מפלס לעמי בני ועמנו ואין לאמרו כפכת וכו'

מעוז לדל מעוז לאביון בצד לו מלך גדול ורם על כל אלים משלו מצול עני מעוז מפנו מנוזלו:

מבתי נדתי חלתי מבתי מפכאובי תתעטף עלי דוחי ישתומם לבי:

אשה ארשת ובעלתה איד שלחת אותם כמת שכחת עוד לא זכרת בניס נדלת רוממת איד ככרת אד נהפכת להם אויב בסגל חמת

נאנחנו נאלמנו נבנענו נגדענו התאפקת החדשת אל דמעתנו:

אוי לנו כי מן בל הות ספנו תמנו עבר קציר בלה קיץ לא נושענו בכינו עד שכח לבכות אין בנו למה פניך תסתיר תשכח ענינו:

נוענו אבדנו בלנו אבדנו למה נצח תשכחנו תעובנו:

או אם אתה תסלח רשענו החרשנו יט א י אך

עבודת מקדש

אך יום ויוםנוסף רע על כל חטאתינו אתה לא תסלח תוסיף עוד הניחנו

מה נתאונן או מה נצטרך צורנו נחנו פשענו אנשי מות היינו  
מה לנו צדק לזעוק עוד אל מלבנו לא יראנו אל מה יעש מלך לנו:

אין לנו מכיר אבד מנוס ממנו שחה לעפר נפשנו גם בטננו

עד אנה תתאפק תחשח ותענינו חושה קומה עזרתה לנו ופרנו:

תכועה ויתד ותכועה

את פני מבין צפוני	אור תאירם אל לפני	אשפכה שיהות רכבי	קרום ואברך את יי:
בוראותך אחיה	קרבתיך אמת	הוד והדר את תשות	קרום על עמוסיך יי:
אתה לך צד אלי	לאסוף הישראלי	את לצור מעון היה לי	קרום חוש לעזרתי יי:
מתחומות ים יגובי	חעלבזדר מעוני	אם הרנוכי עוני	קרום שוב וחיני יי:
נחמני מעצבי	רפאני מכאבי	בעשוף לבי לאויבי	קרום את יריבי ריב יי:
הדשה ימי כנשר	מעקש לבי תישר	על דרכיך אאשר	קרום לך חשיבני יי:
מהרה מלכי פדותי	שוב יי את שבותי	נגדך כל תמותי	קרום תן שאלותי יי:

מרוכב ופשוט ננועס קלדלדלדוס סורק

צדיק ומושיע אלו	אלה למח עובתני
העבדתני אה ועבד	ותסתר פניך מגי
גם כי אזעק ואשוע	אין קול אין קשב אין עוני
ואני קורא לאלהים תי	איך אל קורא מת תשוני
למה תעש היצועק לך	ביצועק לנד או למני:

עד מתי תעשן בתפלת	עם קראת עבדי ובני חת
תקשח לבי מיראתך	מעבדך תפריעני
אל נא לעד תזכור עון	אל נא באף תזכירני
חנין אל נא תשחיתני	רחום אל נא תשמידני
הברע אל תכריעני	הרשע אל תרשיעני:

עבודת מקדש

עד

מְרֹב עֲשׂוּקִים מֵאַנְקָת

אֲבוֹנִים מִשׁוּר עִם עֵינַי

לִילָה וְלֹא דוֹמִיה לִי

אֶקְרָא יוֹמָם לֹא תִעַנֵּנִי

עַד אֲנִי תִתְאַפֵּק

תַּעֲלִים תַּחֲשֶׂה וְתִעַנֵּנִי

לְמַה קִּוֵּדְתָּ אֶלְדָּ לְעַד

לְמַה נִּצַּח תִּשְׁכַּחֲנִי

גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל וְקִדְוֶשׁוֹ

חֹשֶׁה קוֹמָה הוֹשִׁיעֵנִי

נֹשֵׂא עֵינַי הַטָּאת נוֹעַר

וּפְשְׁעֵי אֵל תּוֹרִישֵׁנִי

חַנּוּנִי כִּי רַב שִׁבְעֵתִי

כִּזּוֹ וְלִעַג הַשְּׂאֲנִי

מִנִּי עוֹנֵי דַאֲבָה עֵינִי

מִיָּם עַד נֶפֶשׁ בְּאוֹנִי

מִמֵּיִם רַבִּים הַמִּשְׁנֵי

מֵאוֹיְבֵי עוֹ הַצִּילֵנִי

הַמִּתְּנִי שׁוֹב חַנּוּנִי

הַאֲבִלְתֵּנִי סוֹב נַחֲמֵנִי

הַפְּלִתֵנִי הַקִּימֵנִי

רַחֲמֵי הַקְּרוֹבֵנִי

הַיַּעֲרֵתֵנִי הַכְּבִירֵנִי

מִדְּרֵבֶּךָ אֵל תִּתְעַנֵּי

הַדְּרִיכֵנִי בְּאַמְתָּךְ

לְכָבוֹד שְׂמֶךָ יְהוָה עוֹדֵנִי

תָּשׁוּב לִשְׁוֵשׁ עֲלֵי לְטוֹב

אֶקְרָאָה תֹאמֵר הַגִּנִּי

יְנוֹסוּ יַגּוֹן וְאַנְחָה

שִׁשׁוֹן שְׂמֵחָה יִשְׁיֹגְוִי

סְמוּנָה זֹה קְרֵאֵמוֹן סֶפֶר שִׁחַ לְפִי שֶׁהוּא תַפְלָה לְעֵינַי יַעֲטוּף וְלִפְנֵי יְיָ יִסְפִּיךְ שִׁיחַ וְאִין לְאִמְרוֹן כְּשִׁבְחוֹת וְאֵת הַיְיָ יִשְׁמַח בְּאִמְרוֹתָיִךְ

לְפָדוֹת לְכַוְעֵם יַגּוֹן וְכַסּוּרֵם אִו לְכַוְעֵם יֵשׁ אֲרוּכָה וּמִרְפָּא אִו טוֹרְקִי אִי גִיּוּלֵי גִיּוּל וְאִרְנִי

אֲתִיו אֶקְחָה יַיִן

וְנִסְכָּאָה גַם שִׁכָר

נֹאכַל בֶּשֶׂר אֲבִירִים

וְהִי כֹזֶה יוֹם מַחַר

תֵּן נְבִיעַ בִּימֵינִי

מֵלֹא יַיִן מֵאָדָם

אֲשַׁתָּה עָרִי אֶתְאָדָם

יּוֹם יוֹמֹ לְשִׁפּוֹךְ מִנִּי

יִשְׂמַח לְבִי יַיִן

יִשְׂבַּח רִישׁ יַגּוֹן צַר

דָּם עֲנֵב אֵשֶׁת חֲמָרִים

אוֹכַל אֲשֶׁפֶר וְאֲשֶׁכַר

זָבְחוֹ עֹפּוֹת וּבְהֵמוֹת

אֲבוֹסִים וּמְפוֹטְטִים

תְּכַאֲנֶה הַחֲכָמוֹת

יֵשׁ בְּ יוֹם 2 וְעִשׂוֹ

עבודת מקדש

וַעֲשׂוּ לִי מַטְעָמִים: שְׁתִּין צְעִי לַגִּבּוֹת וְצִלֵי קָדְרִי בַבְּשָׁמַיִם: חַיִּים  
 אֵין טַעַם טוֹב מִיֵּן רִישׁ כָּל אֲסוּתָּהּ הוּא חֲמָה אֲחִיזָה  
 אֵין רִיחַ כְּתוּרִים הַצּוֹלִים רְגוּבֵשֶׁר: אֲחִיזָה אֲחִיזָה  
 הִרְקַחְנָה הַמְרַקַּחְתָּהּ בְּרַקְחוֹת הַחֲשׂוֹבוֹת: עֲשִׂינָה לִי אַחֲתָהּ  
 בְּדִבְשׁ בּוֹשִׁים וְתִנּוּבוֹת: וְאֶשְׁלַח שְׂיוֹמְנָחָה לְרוֹחַיִם וְאַחֲבוֹת:  
 דוֹרִים טוֹבִים מִיֵּן נִדְוָה אַחַד נּוֹגְנִים שֶׁר  
 וְלִרְזוּבֵגִילִים וְשִׁירִים יִרְוֶן מְטוֹב לְכָל סָר  
 גִּיל עַם מֵאֵל לֹא אֶלְמֶן אֲנָשִׁים טַף וְנָשִׁים: יוֹם בּוֹ הָאֵל הֵנְאֵמָן  
 שָׂרָף קוֹצִים וְקָשִׁים: וַיִּמֶן לְנַפְשׁוֹ הַמֶּן עֵץ גְּבוֹת חֲמָשִׁים  
 שָׂכְרוּ וְלֹא מִיֵּן בָּנּוּ וּבְנֵי הַנֶּכֶר  
 קָיִם דְּבָרֵי הַפּוֹרִים אֶסְתֵּר וַיִּמְנִי שֶׁר שֶׁר:  
 שְׁלַחוּ מְנוֹת לְרִיעַ מְתַנּוֹת לְאֲבוֹנִים: טוֹבִים חֲדָלוּ הִרְעַ  
 בָּנִים שְׁמְרוּ אֲמוּנִים: לְמַה תְּרוֹעַר רִיעַ הֵן שְׁלֵמוֹת הוֹמְנִים:  
 עוֹד קְטוּעוֹם בִּיֵּן וּבְגִיל וְשִׂמְחָה יִפְרֶה  
 תִּמְנוּ וְאֵב בְּאֲדָרִים יִהְיוּ וַיְבוֹעַז בַּל עֲרֵה:

עוד חכרתי לשכר רמטה זו וכללתי בה כל מעשה כראשית על סדר הפסוקים למען נזקקו  
 ביל בניו מימים סיבג ליום:

אֲחִיזָה וְאַסְפְּרוּמַעֲשִׂי יַהּ בְּיוֹם מְנוּחָתוֹ: הַלְלוּהָ הַלְלוּהָ הַלְלוּהָ אֵל בְּקִדְשׁוֹ  
 נֶאֱמַר וַעֲשֵׂה אֶרֶץ וְשָׁמַיִם לְשִׁבְתוֹ: הַלְלוּהָ  
 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה יְהוָה רַקִּיעַ בְּאֲמַרְתוֹ: הַלְלוּהָ  
 מִיָּם וְנִקְוּ אֵל מְקוֹם אֶחָד וְנִרְאִיתָ יְבִשְׁתוֹ: הַלְלוּהָ  
 נִטַע עֵץ פְּרִי הַדֶּשֶׁא הַדֶּשֶׁא לְאִישׁ וּלְכָל חַיִּת וְהַלְלוּהָ  
 חֲמָה וְלִבְנָה גַם בּוֹכְבִים לְהֵאֵר חֲשִׁבְתוֹ: הַלְלוּהָ  
 מִיָּם שְׂרָעוּ עוֹף בְּאֶרֶץ וּבִים רִנְתוּ: הַלְלוּהָ  
 מֵאֶרֶץ הוֹצִיא רִמְשׁוֹ וְחַיִּתוֹ וּבְהִמְתּוֹ: הַלְלוּהָ  
 לְרִדּוֹת בְּכָלֶם בְּרֹא אֲדָם בְּעֲלֵמוֹ וּדְמִתּוֹ: הַלְלוּהָ

ויברך

בספר הזוהר פר ויקרא  
 עמוד ו' איור מלכא לאו  
 הוא יקרא דילי דע'  
 יאוי פנים איעול ל  
 למערכותא: ופס' אחרי  
 עמוד קל' לח אשכח  
 חדום קמו קבה כיומא  
 דסליק שלמה לשכמתא  
 ואור סוד השירי ואכור  
 אכפרא למערכותא  
 ואמא מלכא למסרו  
 מדורים

עבודת מקדש

עה

וַיְכַרְךָ אֹתוֹ לְרֵבּוֹת וְרֵדוֹת בְּבְרוּאֵי אֲדָמָתוֹ הַלְלוּהוּ  
 נָתַן לוֹ עֵשֶׂב וּפְרֵי הָעֵץ לְאֹכִילָתוֹ הַלְלוּהוּ  
 זֶן נֶפֶשׁ כֹּל חַי וְיִרְאֵהוּ כִּי טוֹב כָּל אֲשֵׁי יְתוֹת הַלְלוּהוּ  
 אֱלֹהִים בְּלֵה בְשִׁבְעֵי אֶת כָּל מְלֹאכְתוֹ הַלְלוּהוּ  
 נָתַן בְּרוּשֵׁשׁ מוֹ וּבִירְכּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ הַלְלוּהוּ  
 וַיַּצֵּר לְכַנִּיּוֹ וּזְכוֹר שְׁמוֹר אֶת יוֹם שְׁתוֹ הַלְלוּהוּ  
 וּלְמַעַן זֵאת הוּא יִשְׁמְרֵנוּ עַד כְּבִבְתוֹ הַלְלוּהוּ  
 וַנִּפְשְׁנוּ תַתְּעֵנֵנוּ וְתִשָּׁבַע בְּטוֹב כִּיתוֹ הַלְלוּהוּ

מזוזה עמה אכו ועין  
 כפ' תרומה עמוד רכ' :  
 ובקסרונות הוזהר פכ'  
 חקת דף נל לית מדוה  
 קמו קבה כומא דעכד  
 טלמה טיר הטירי וסכת  
 מוטבסן דמערוכיתא  
 למלכא שם מני שמחוק  
 אינון כשמתין עסקין  
 כפושכמן דמערוכיתא  
 קמך וכדן מדוה קמך  
 אסתלמת' סס דף קיא  
 המעורר לכד הקבה

בטירי ומעורר האכהה : וכפ' וסלח עמוד תל' כפי כר כס לשכח לקבה מדור כנין דאיונו ארעני  
 בטירין ותוסבתן . מכאן ואילך זה הספר לה' כדיוקים יכאן בו ושמחו יעלמו לפני אלהים וישיטו בשמחה  
 ובטירימ אלו ולפי סהם מיוסדים על מש בהם פושכמן דמערוכיתא למלכא לכן קראתים קול ברת :

יהיו לרנון אחר ריו פני כסירי כי  
 למה לכור לכב טירי כסירי לכ  
 מלוח כנורה לי קול לי כמו חומר  
 כאים להרים קול לא לאמר אומר

כפה ולב זמיר וערב ויגדל  
 חי לכם אברך את ויגדל  
 וישמע אל ואם לא יבדחדר  
 תבקשק לקול מליס וניבדל  
 תרימון קול ישמח טף ונכדל  
 לשבת לישמח לגדל  
 כאמרנו פני כלב נכח לרוס דל  
 ובין קול ציר לקול הסיר וקול ציר  
 כדוד השכול לחם כלי שיר  
 וכל חד מחשב לו  
 תוד אוי רינן  
 לאל הי וקיים מיוחד כאחד  
 נאגיל ברעד נאחד ואחר  
 יגש מטט לא זפרצה  
 אל אל עלות פן יפרצה  
 צדיק כגבור יעמוד  
 להיום ולילה יחמוד  
 כשוררים חתר ונאשר  
 זמח לכם לשיר עמוק ומתוק  
 ושיר כפה כלא לב לאנשים  
 אבקש לדברים קול ואתם  
 אשמה אל בדברי שיר ואתם  
 עלי אל תתנו קול ואבי בא  
 עליונותכם בקול תשאור ואעלות  
 אשר לא ידעו בין שיר ובין סיר  
 כנשאם קול להרע ולשיר  
 בני איש אשר קול שיר  
 בקול תתנו עליו  
 בשירי ולבי ישירון כאחד  
 ואשיר באהבה ואעבוד כפחד  
 קרבת אלהים יחפצה  
 אין זאת כלבו יחדלה  
 קרבת אלהים טוב לזאת  
 לסמוך נאות לתפ

טבי הכמים האלה עמוקום מאד כעמקי החכמה מליהם לשמח טס אהל כהם

ספרות ליום הקדש וכללנו בו כלים מלכות וסודותיו : חזקת קדושת  
כנועם קדמו עיני אשמוכות :

קדוש היום לאדוננו : חרותו עוננו : ששומד שיהלעם השבת ישורו  
בני ישראל : מחול על קדש יוספג בשחר נשמינו בית אל : כל היום  
נהנו בתורה בירבתי חול אסורים אל : כל בני עמנו : קדוש  
מעשה השמים והארץ ביום הבראם : ש בקדמו חוצא מאין יש ועש  
כל אשר נאם : ויבלו השמים והארץ וכל עבאם : איך צור מאלהינו :  
קדוש : נגילה ונשמחה בו בסעודה שלש פעמים : חת מלכה

בערב היא באה בבקר תור עתיק יומין : במנחה תור זעיר אנפין עם  
כל חר כלם אלומים : זה אמונתנו : קדוש : חשר אכול אהות  
בערב אטעם מפל המטעמים : לחם נקי בשר שמן יין טוב פירות  
ובשמים : בבקר ביצים גם חמין במנחה עוף ודגני ימים : יאכלו  
קדווינו : קדוש מכל משמר אצור לבי בל יקצוף ובל יתעצב  
על שלהן ישיר שירים כי לפני מלכים יתעצב : ולומר לשם עליון על  
משמרתו אנכי נצב : כל ימי חיינו :

לנועם ספר חכסך וכטקלם :

מנחה ושי אשא אבוא פני אל חי תכון תפלותי בשמי ומרקחי :  
גהר פלגיו יני דלו וירביו עיר האל הים בס תשמח וכל אחי :  
חסד משוך על רעיך ויונתך בימי נעוריה עתה וכה לחי :  
מטה ושלח דומ גורה וכסא לך שמתו שבה עמי תרח בשוב ריחי :

חוקי כמות

מלך בעורך : ושמח ידיה לבי : אערוך לפניך : לחמי ודם ענבי :  
גחל ערניה : יגדל ויתנבר : תשקה בני אדם כי ירויון חלבי :  
חוקי יי אר חמד אבואך : בית אם וחדר הור רתי ומשכבי :  
מיץ אשקה יין דקח עסיס רמון תרוה וטל אורות תזיל וישש לבי :

למן ערכו אח יא לני ללו יא ללו ויהי שאלה הכה כל בית הוי ס' חלקים הו' חלקים הראשונים  
מחלקם שנים ב' תכונות ויתד וז' תכונות ויתד ותכונה והחלק גד' הו' ו' תכונות ויתד  
והחלק הו' ב' תכונות ויתד ותכונה ויתד ותכונה:

אח כי ברח מאהלי	אח דוד אני לו והוא לי
דוד צח ואדרום דגול מרבבה	בוחר בעמו ושראל באהבה
איכה הדפתני עתה באיכה	אהלי אדרום ישמעאלי:
אחי גם עבדי מושלי	תשוב ותחפוץ בי תשבב בחיקי
מה אעשה לך צור חזקי וחשקי	אנא זכור נא לי חסדי וצדקי
אל תפן אל רוב מעלי	פשעי ועון פלילי:
נהם בקול יונה עלה באוני	קול בת ירושלם עיר מעוני
התנחמי בתי כי בא זמני	עירי ועמי נאולי:
יצא ישעי יום נאלי	הנה ישועתך קרבה ובאה
חכי אחותי חכי לרפואה	אשפוך חמתי על חיה טמאה
אשקמו את סף רעלי	חצי אבל בסותלי:
מלאה עבאך נשבר שושומכך	שובי בתולת ישראל לסוכך
הנה אל הודך ישכון בהובך	רני ושמחי וגילי:
פצחי רנה קול צהלי	ככמוב רכי ושמחי כח כיון וגו'
אחלי בהלליל אלי	אשרת לשכמות ויט קרובה לסקלה
דודי כליל יופי רחב ידיים	ישים אהלו באהלי דודי ויחבו
עוניו ביונים על אפיקי מים	ראשו בכתם פז טהור עינים
מה אוכל במהללי	ספר בשבב כלילי:
זוכר ברית אבות גימל חסדים	הוציא בחיריו או מכית עבדים

עבודת מקדש

חבו ממתקים כלו מחמדים

מיתנהו כאח לי שלום שלום יעשה לי

מלכה שאלותיך תתי טולי נחלת צבי עבאות גוים תנחולי

מלכי בכל אות נפשך ומשולי

את אהליכה בך אהלי חיל אהליכמה תשללי

מה נעמו שירים אשר שמעתי האת זאת בתי אשר אהבתי

הראינו מראוך אשר האבתי

התקוששי יפיד כללי חשך מפני אור גדלי

עד קשוריד בלה קשרי בעטרת זהב ראשך עטרי

רעה עורתי עורי ושיר דברי

תוף תני בחליל חללי צלצלי חרועה צלצלי

האהבה תעירי ותעוררי יבא הודך לגן ויאבל פרי

בת אל תבלמי כי לא החפירי

קומי ברכי גדלי אורי שבחי הללי

ככתוב קומי אורי כי כא אורך וגו' וכאמ' טבטו ירושלם את יי' כלני וגו' :

פתיחה לעבודת השיר : אכן בעבודות אדני אדני כל הדרך ויי' אלוקי כבודות וי' זכרוני אזכירה סוף בכל דור ולכד בך כזכור סוף : אהלל סם אל כשירי ואגדלו בתודה : עד יזכנו ועדי ימים ירושלם תהלה : ככתוב אכן בעבודות וי' אלוקים וגו' וכא' אהללה סם אלוקים כשיר ואגדלכו בתודה :

לעולם אודך אל חי אומדך ולא אדום למען כן יזמרך כבודך ולא ידום

ככתוב למען יזמרך כבוד ולא ידום וגו' :

וי' אזכרה שמך בלילה וגם אל זכרך אתן תהלה

ומשירי אהודך בכל לב ואסמוך האולה לתפלה

אני אשר עיני וארכי לבקר חסמך שגור אתה תקום רחם ציון חסותה יתך

לכונעס או קי לזכרוס אונג טבירוס : וסלקס מכונעס ויתד ותי מכונעס ויתד ומכונעס : וסלקס ספלוסי סככל בית יס בו מכונעס חמת יתרה :

אמרו לאלהים מה גורא מעשיך מה יקר חסדך :

אוהבים



עבודת מקדש

עה

אֹהֲבִים תֵּאָהֵב וּמְכַבֵּר תִּכְבֵּר • לַעֲנוּיִם תִּתֵּן חַן טוֹב וְחֶסֶד •  
 אֶת יְרֵאִיךָ תִּרְצֶה חֲטָאִים תֵּאָבֵד • מִה יִקַּר חֶסְדְּךָ •  
 נֹדֵד אֹת יִדְדֶךָ מִי זֶה יִחַבֵּר • תַּעֲצוּמוֹת עוֹדֶךָ מִי זֶה יִדְבֹר •  
 עֲצֵמוּ מִסֶּפֶר אֲנִיד וְאִדְבֹר • מִה יִקַּר חֶסְדְּךָ •  
 וְשִׁמְעוּ אֲוֵנֶיךָ שְׁעֵת דְּחֻקִּים • יַחֲוּ עֵינֶיךָ הַנְּאֻנְקִים •  
 תַּעֲשֶׂה מִשְׁפֵּט וְצִדְקָה לַעֲשׂוֹקִים • מִה יִקַּר חֶסְדְּךָ •  
 מִקְצוֹת הָאָרֶץ תֵּאֱסוֹף פְּזוּרִים • הַבְּפוּפִים תִּזְקֹף תִּתּוּר אֲסוּרִים •  
 רַחֲמֶיךָ רַבִּים עַל כָּל הַיְצוּרִים • מִה יִקַּר חֶסְדְּךָ •  
 גִּשְׁבְּרוּ לֵב תַּחוּן תִּקְרַב אֲלֵיהֶם • הָעֲנִיִּים תִּצִּיל מִן נֹזְלֵיהֶם •  
 דְּבֹא רֹחַ תּוֹשַׁע תַּחֲנוּל עֲלֵיהֶם • מִה יִקַּר חֶסְדְּךָ •  
 חֶסְדְּךָ גָדוֹל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה • רַב מַחֲוֹלֵל כָּל לֶךְ נְאוֹת תְּהַלֵּה •  
 מַחֲשֻׁבוֹתֶיךָ עִמְקוּ נֹדֵא עֲלֵיהֶם • מִה יִקַּר חֶסְדְּךָ •  
 מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ תִּשְׁכַּח רֶם וְנִעְלָם • הַדְּבִיר תִּבְנֶה נֶס הַיֵּבֶל וְאוֹלָם •  
 שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יִבֹרֵךְ לְעוֹלָם • בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם •

בכבוד דוד וי אלמים אלמי ישראל עוסם כפלאות לבדו וכבוד סם ככודו לעולם וכו'

אשרת כמוס

מִה יִפֹּ דוֹדֶיךָ אַחֲוֵתִי כְּלָה • מִה טוֹבוֹ דוֹדֶיךָ •  
 גַּחֲמֵי לֶכֶד בַּת כּוֹ בֵּא דְרוּדָךְ • חֲדָשִׁי שִׁיר חֲדָשׁ וְשִׁאוֹזְמִירְךָ •  
 מִהֲרֵי הַשְּׁמִיעֵנִי הוֹד קוֹל הַדְּרָךְ • מִה טוֹבוֹ דוֹדֶיךָ •  
 תָּם עֲנֶךָ צִיּוֹן אִין עוֹד שְׂאוֹנוֹת • גִּשְׁפָּחוּ הַצְּרוֹת נְסוּ יְנוֹנוֹת •  
 בֵּא פְרוֹת עוֹלָמִים בֵּאוּ הַשְּׁשׂוֹנוֹת • מִה טוֹבוֹ דוֹדֶיךָ •  
 מִיָּהֲרוּ בְנוֹךְ בֵּאוּ לְצִיּוֹן • בְּעָרֵי תְּלַבְּשִׁים תוֹךְ הָאֶפְרָיִם •  
 בֵּית זְבוּלוֹן יִהְיֶה מְרוֹם וְעֲלִיּוֹן • מִה טוֹבוֹ דוֹדֶיךָ •  
 קִשְׁרֵי כְּבִלָּה עָרְיֵי גְאוּנֶךָ • נֶס רַבִּיד הַזֶּהֵב עַל הוֹד גְּרוּנֶךָ •  
 תַּעֲרֵי תוֹפֵיד עִם נְבִלֵי שְׁשׂוֹנֶךָ • מִה טוֹבוֹ דוֹדֶיךָ •

עבודת מקדש

עוררי העירי אהבת כלולות  
אל דמי לך פעמי דנה גם תהלות  
מה טובו דודיק :

הן הקימותי לך ציון בריתי  
שערי ציון פתחי לי אחותי  
שראשי נמלא מל שמעי בת לאותי  
מה טובו דודיק :

ככתוב מה וכו' דודיק אחותי וכו' כנסת מטופסה שפתותיך וכו' :

אחרת לכונס ספר אכסך

ימה לך חבצלת שרון ושושנת עמק מקוטרת ראשי בשמינו

נאווה מעונינה זפתומוס אין כך כי תחרי מבא לשכון בביתנו

חושי צביתי שובי בתולת יש ראל לערוך ולרום מעונינו

מן החרבים צוץ צצתי וששש ששתי כי בא זמן ישעך וזמן פרותנו :

הן הסתו עברו חלף והלך לו זמיר וקול התור נשמע בארצנו :

התפתחי מוסרי צואר שביה בת ציון ולבשו עוזי בגדי פארנו :

קומי לכי אל אל כי הוא אדוניך השתחוי לו אל נוכח דבירנו :

נשתעשע נרוה דודים ורוב שלום נתעלסה בא הבים בערשנו :

אחרת נסקלה אלף סנין הדלת למנוח מוסיף ג' תכונות וסיר זה קראתיו סקל סקל נמוד

עשרים גרם הסקל וסוף סוף עשרה עשרים

אל ששון לבני גילי ושמחתי דוד מדוד ארבה זמירותי איטיב נגינתי :

הנה חברים מקשיבים לקולכי בת נדיב רוני הכי קולך ערב צביתי :

שאהבה נפשי רבו שבחך דם במארומה אוכל ספר במלתי :

יראתי את עלי בנות בן נקראת מהוללת בעלה בכל ביתי :

כליל בפיך נאוו עריך דם חיים בפרך היה קהלתי :

נאוו לחיך אורים בפרך בן על כן למראך חושי להראותי :

על אהבתך חלתי וחלתי דם תשובת חייני תרב גדולתי :

ששון ושמחה ימצא בתוככי בן תורה וקול זמרה במקום מנוחתי :

על צוארונך תן דביר ועל אפי דם גום עגילים על אונני ליפותי :

אעדך

אֶעֱדֶה עֲדוּיִם כְּדַבְרְךָ וְגַם אֲשִׁים בֵּן כֶּתֶר בְּרֵאשִׁי מִלְּמִי בְּמַלְכוּתוֹ  
 אַתָּה תִּבְרַךְ צְדִיק תַּעֲטֶנּוּ אֵל דָּם דַּעוֹן כְּמוֹ צִנְהָ קוֹמָה בְּעֹדְתִי  
 יוֹפְעֵמִיד דְּקָמָה לְבוּשֵׁיךָ בֵּן מִמְּשַׁבְּצוֹת זֶהָב־ אֹדֶם וּפְטָרְתִי  
 צוֹצֵנָה בְּנוֹת צִוּוֹן כֶּתֶר שְׁלֵמָה זֶה דָּם שְׁעֵטְרָה לֹא אֲמַן יוֹם חַתּוּנֹתִי  
 מִרְוָאָה לֹת עֵם רֵאשִׁי בְּשִׁמְיֶךָ בֵּן הִנֵּךְ מְקוֹסֶרֶת חֶשְׁקִי וְחַמְדֹתִי  
 הִן שְׁבִטְךָ מִישׁוֹר טוֹבִים שְׁמִינֶךָ דָּם עַל כֵּן אֶהְבֹּד בְּנוֹת בְּאֵהָבֹתִי  
 צִדִּיק וְשְׁלוֹם נִשְׁקוּ וְנִפְנְשׁוּ בֵּן הִתְרַפְּקִי עַל דֹּדֶךָ בַּת יְחִידֹתִי  
 אֲנִהְיֶה אַחֲרֶיךָ יוֹנֵק שְׂדֵי אֲמִי דָּם וְאֵבִיאֲךָ אֶל בֵּית אֲמִי וְתוֹרֹתִי  
 פִּתְחֵי אַחֲוֹתַי רַעֲיֹתַי וְיוֹנְתַי בֵּן לִבִּי מֵלֵא טֵל דֹּאשׁוּ זֶה לֶךְ אוֹתִי  
 עַל אֲמַתְּךָ תִּפְרוֹשׁ כְּנָפֶיךָ דָּם תֵּלֵךְ כְּבִין שְׂדֵי תִרְוַה יְדִידוֹתִי  
 כֵּלָה לְגַנִּי יִרְדֵּתִי וְגַם בְּאֵתִי בֵּן יוֹנֵי חֲלָבִי שְׂתִיתִי וְרוּתִי

ככתוב באתו לנכי אחותי כלה ארומי מורו וגו'

לכונס עאלה גיוולירומי תכונפה וימד וג' תכונפות

מְכַנֵּי הָאָדָם יִפְיִית דּוֹרֵי נַעֲרֵךְ בְּסוֹדֶם תֵּאֲוִתִי חֲמֵדִי זֶךְ וְצַח וּמֵאָדָם  
 תֵּאָרֶךְ גְּנֵדִי כָּלְלוּ יִפְיֶה רֹב עֲבֵי עֲדִיךָ נַחֲמֵר פְּרִיךָ שְׁמִינֶךָ צִדִּיק  
 חֲרִבֶךָ עַל יֶרֶךְ תַּחְנוּר כְּנָבוֹר מַעֲמָקִים דָּרֶךְ שִׁים לְהוֹשֵׁם בְּבוֹר  
 תִּכְרַעַה כָּל בָּרֶךְ לֶךְ וְעוֹלֵי תִשְׁבוֹר אֲשַׁמְרֶה חֲקִיךָ מִשְׁפָּטִי צִדִּיק  
 אֲהִיֶה חֲלִקֶךָ אֲשַׁבְּרֶה חֲיִקֶךָ

סוֹב וְנַחֲמֵנִי וְאֶסוּף גּוֹזְלִי חֵךְ לְחַנְנֵנִי בֵּא שְׁכוֹן אוֹהֲלֵי  
 רוּם לְרַחֲמֵנִי שִׁים שְׁלוֹמֶךָ עָלַי אֶזְחֶה פְּנִיךָ אֲשַׁבְּעָה אוֹרֶךָ  
 תִּשְׁפָּכֶה רוּחֶךָ תִּמְשַׁכֶּה חֶסֶדֶךָ

סוד הסירים סוכאמנו מסיר הסירים ואין שבת ססור הזה כסקל ומרוח אכל שכחו הוא העתו כלו לשון כפסוקים כנודתם כאילו ככתוב שלמה המלך עה משעה ראשונה לחכר סיר על הכונס כמו וזהו

דודי צח ואדום • דגול מרכבה • עליוני ציץ כזרו • וראשונתם פז • קוואות עתלתלים  
 שחרות כעורב • ועיניו כינוים • על אפיקי מים • רוחצות כחלב • וישבות על מלאה • הד' צח  
 מאירים כשמש • פניו ולחיו • כערוגת כושם • מגדלות מרקחים • שפתותיו שושנים •  
 בושפו מור עוברי • ודיגל ילי זחב • ממולאי בתרשיש • ומעין עשת שן • מעולפת ספיר • דודי צח

# עבודת מקדש

שוקו עמודי שש • מיסודים על אדני פז • מראהו כלבנון • בחור כארזים • חזו ממתקים •  
 בלומחמדים • זהודי וזהעי • בנות ירושלם • צרור המור דודי • ליבין שדילק •  
 אמר מכהם ד' פלוגה סדך סכרמי סור מן מחזור דחש לכי למן סדק עולם וזהו :

ליזכר מלכותך מלך חיוקיים טוב להורות אשר למנצח על שר שנים ששכיל שיר ידקות :  
 רחש לבי רבר טוב או • מראני מעשי למלך לשוני עט ספר מהיר פיפית מבני אדם :  
 חוצק חן כשפתותיך כרכך אלהים לעולם חגור חרכך על ירך גבור הודך וחודך :  
 וחודך עלה רכב ידיו על דבר אמת זעונה צדקותיך רוב נוראות ימיך :  
 חציך שנונים עמים יפלו בלב אויבי המלך כסאך אל עולם ועד מישור שבט מלכותך :  
 אהבת צדקות שנא רשע על כן משך אלהים אלהך ש • מן ששן מחברך :  
 מור ואהלות קציעות ובשמים כל בגדותיך עלות כי מן היכלי השן מני שמחך :  
 תפארת אדם לשבת בית בנות המלכים ביקרותיך נצבה שגל לימיך בכתם אופר :  
 יהמו וימרו בומע ירעשו הרים בגאווה נהר פלגיו חמלאים ישמחו עיר אלהים :  
 ככעוב יסמו וסמרו מנמול ונו' כהר עלני ונו' :

לכונס סוליס מורוכה יכונסה וימד ומכונסה :

הנך יפה ידיו הנך יפה ונעים עמך אתא חסידו אהבה בשעשועים :  
 מעשי אומר למלכי שיר ידיות לך כחכי ואזמור לך עדי כי תקדב תשכב בחקי :  
 נעלית על אלהים פחדים מכך ורוחם גם שפלים גם גבוהים לך צמאים לך כמתים :  
 חכך סמתך וכלך מחמונים אין עתך לך כל נשמה היא עמך היא תחזה מהלך :  
 כחשבותיך עמוקות כקרובות כרותקות שמך עושה צדקות טוב זשומע צעקות :  
 יק לך תאות תחלה התחנת התפלח קול תרועה קול המולח הנבורת הגדולה :  
 צח ואדום

שנטך מישור וככה גדלה גם מלכותך שמנך תורק שמך כן על בית חמדוך : צח ואדום  
 תחזור מלך שלמה כל בנות ציון ועטו בעשרת תעצמו עטרה לכת ואמו : צח ואדום  
 סמכני באשיות רפרוכי כפרישת החליאתני בחולשות אהבת היינפשות צח ואדום  
 גרסה נפשי לתאבה משפטי דוד את בצבא דסודגול מרכבה דגלך עלי באהבה : צח  
 תמשכני אחרך עד תביאני דברך נשמחה נגיל בביהך נשבעה מאהבתך : צח ואדום  
 צוארוני החלקות כסרבידים וענקות נשקני מנשקות הערבות המתקות : צח ואדום  
 יערב לך שיר תחלה דוד לנפשי גש גאלח תסמכה נורא עליה חגאולה לתפלה : צח

לכונס

עבודת מקדש

עו

לכוננס באלכס מנאירומוי פור מר

חיי רוחי איתך על יצועי זכרתך כל ימותי אהבתיך עץ חיים תאונה כאח  
הנוטה כדוק שמים דוקע ארץ על המים עליך חמו מעים עץ  
מכני אדם יפיות אור כמורשלמה עמית שמים כיריעה נטית עץ  
נבחת דוד בפיך נאוולך כל עדיך מחוק להכי פריך עץ  
נעמח לי חברתך בחכמה לי קרבנתך נפל אתה אהבתך עץ  
העלני אל ביתך אחזה הוד יפתך אשבעה תמונתך עץ  
אתה מכני ותלקי באלין בין שדי וכחקי ארחמך יי הזקי עץ  
לך אשיר דוד גאה גאת אשך מין הרקחה תניקני חלב חמאה עץ  
חבקני בימיך הרימה כראס קרנך עק לי פלגי שמניך עץ  
חזק בריחי שערי ערות יסוד עד צוארי ברך בקרבי כל ברי עץ  
אל בית אמי תבאני תורני ותלמדני חלב חטים תשביעני עץ  
צדיק כתמר פורח שמנך טוב יתן ריח רוב שלום עד בלי ירח עץ

ימד וכ' תכונות וימד וכ' תכונות וימד וכ' תכונות וימד :

מרומס על ברכה על תהלה נעלה גביר נערץ בפי כל הי וצנאות מעלה עבני הוא לי הווא  
עופר אני לו יעלה והוא דודי והוא רעי והוא מחסי וצור ישעיי ולו לבי ולורעיני ביו לילה  
פני דודי בתוך לבי בנות בנו זבול כארד כלבנון הוא והוא נתון יכול להכמתו וביתו דעתו  
אין גבול לקולו צד ואור יעם והר ירעד ים ידעם ולו ישתחוה כל עם ויסגוד לא לבול  
להיו כעריגת הבטמים מור דרור באור פניו לאיש חיים ולשבויים דרוריון כל איש וכל חיה  
וכל עוף עד דרור פארי הוא וציץ כזרי וחל ישעי והוא אורי והלב שמי ותו מורי בנין שדי צרור  
ודגול מרכבה הוא והוא אדום וצהי קעץ חיים בנן ערן מאד רטוב ולח ואש אהבה בתוך לבו  
יקוד יקד כאח ישד שבט במלכותו ושמן גיל במשחתו לזאת אתאור קריתו כרע לי כאח  
ידיד אמצאך בחץ ושם אשך ותשק לי ועלי אהבה הוד דגלך לבית אמי בגיל אנהגך  
ואביאך תלמדני ותורני חלבך תניקני עמים רמון מיני ירקחת אשך  
עבני מה טוב ומה בתוק להכי פריך כתפות בהר וכיין לבנון זכרך פנה אלי חנני בריח  
שמנך הודרך עלה ורכב בחקי בוא וליין ושכב ורשפי אהבתי כב במימי חסוד

מדינת קנה

לכוננס לטטרילי דיאכט לזורו ליל דואה ומסקלה תכונות וימד ומכונס וימד ומכונס :

אל אלהים יי דוד נעורי ואלי שיר ידירות אשורר לך ביומי ולילי  
מי ימלל גבורות אל וכל נפל אותיו ביספר פעליו מעשי אצבעותי  
מעשיו גדלונם עמקו מחשבותיו  
ספרו את כבודו עם סרוב קהלי שבחוהו לאומים הללו והוכחללי  
לחלתך תכונן יושבי הכרובים דגלך אהבה ליהודים ערבים  
בשמחה כד ובגיל נעלום באהבים

# עבודת מקדש

צאצאי ובני חם ישלח כהן יעמו לך בתורה ואני בהלילי :

חנשה התאנה הגפנים סמדר חסתותם ועבר נשרפו קוף ודרד

הרבך על ירכד תחזי חור וחרף

קום כנבוד רכב על רכסך והיח לי דוד למגן וצנה מחסי עוז וצלי :

מור אהלות קציעות כל לבושך אהובי רקבך כל ימותי מחשבותי ולבי

למה לך אל מעונות בית זבול לך לבבי

כל אהבי ודוהי אתנה לך באהלי שם תצוה יי הברכה כהילי :

דוד בראשך קווצות ששחורות כעורב קרנך כראסרם שבנך טובוערב

קום משח את משוהי

תעשה לו חסדים יעצם כם לגאלי תפמכה הגאולה לתפלה מחוללי :

צח ואדום ודגול מרכבה אהבתיו כא לערש רכבתיו בא לשלחן ערכתיו

אשקך מעסיס רר מן ויין רקחתיו

לא אכילך מגדי בא לגבי נעולי בא ושככה ברחמי שים שלומך גבולי :

למן טדו בעלם כ' תכועות ויתד ותכועה הללם דג' תכועות ויתד ותכועה ססנור זולתי במתי מעט

שבתוכמו להביל פסוק כנורתי :

גדל יי החפץ שלום עבדו יתעל וישב על כסא כבודו :

מי דוד כדוהי אהבי נדבכה דוד עז ואדום דגול מרכבה הוא יסמכני

עם רוח נדיבת ואני ככל לב משכיל שני ידודת ארון לאלהי כי לישב להודות :

בשע בערן דם ויף נגדלו חמד לבבי ואשב בצלו מחוק לחכי

פריו גם כהילי מקים בריתי גומל רוב חסדים חכומות קום כלו מחמדתי :

רבו שבתיו מחול יסוארכה יגדיל ויאדיר תורתו וירבה אין קץ לשלום :

חמסרת להרכה בכות עשרת חמלך ראינה שעשרתלו אמר יס חתונה :

מור ואהלות וקציעות לבושך מן היכלי שן מני שמחך עלין אלהים :

שמן גיל משחך אכא יי הושיעה משוהי שא נא תפלה בעדו ויחי :

קרבה ידירי אל נפשי גאלה אל הי ססוך כא גואל לתפלה סודה ארוני :

מור חתן לבלה תאכל ותשתה מחמד לבבי יערי ורבשי ייני וחלבי :

רבי ושמחי בת ציון גילי הן את הדומי את כסא לגילי ואני אדוכ וך :

תשתחיי לי פתחי אחוהי לי דלתות שערי ראשי מלא טל ילדותי ואורי :

כפתונכ אמי יסכה ולכני ער קול דודי דופק וגו' :

5 קן ערכי

מלך הכבוד גדול ומתהלל לך נאה זמרת שיר גם כל מהלל

חקשיבה לקול שועי אל תלל מלכי ואלהי כילך אתפלל :

נכך כסאך כסא רחמים עתי עת דודים מלאו חימים

קום רחם ציון תן טוב ושלמים אזכירתי שמך יורוך עמים :

תאות נפשי	לך ולזכרך	לך אקרא אישי	הי העלמים
ומרום ראשי	מנן בעדי	ככה אור אשי	עם מי חסדך
כפלאות ר אה	נפשי להיות	דעון לך צמאה	משביע כל חי
דבש וחמאה	נהרי כהלי	חמשה מאה	משכני חסד
הלות ישראל	קדוש יושבת	עולם אתה אל	מעולם ועד
בביא גם גואל	אליהו ה	אל דל השואל	מהרה ושלה

לכונס שיפטי מולי מולי מרובע

מבטח כל קצי האיים	עץ חיים שתול על מים	טוב רואי ויפה עינים	טובים דודיך מיין :
באות בת כירושלם	וכטוהר עצם שמים	אור פניך אש ומים	טובו דודיך מיין :
הכך ממתיקים דוד יפה	שפתותיך נושפות נטפי	מור עובר כל מדה רופא	טובים דודיך מיין :
מה יפו בלתי דודיך	כאו בצמדים ידיך	כשני עפרים טריך	טובו דודיך מיין :
בפני חשמש פניך	רוחצות כחלב עיניך	וגלי זהב ידיך	טובים דודיך מיין :
יפה את יוכים עיניך	כלם מתאימות שניך	המאני כראות פניך	טובו דודיך מיין :
עץ אדום הגול מרכבה	השקך הבעיר בי להבה	לך אשי עד אעיר	אהבה יטובים דודיך מיין :
קשרי כל חקשיריכי	תעדי כבלך עם תופיכי	תאוה מלך יפיד כי	טובו דודיך מיין :
מלך עשתלו אפרין	אתה תקום מרחם ציון	הוא יכוננה עליך	טובים דודיך מיין :
דלת ראשך כארגמן	שפתותיך כדבש וכמן	גילי כירם לרחמך	רחמן יטובו דודיך מיין :
שמן ששון משחתך	מישור שבט מלכותך	לכן אחפץ קרבתך	טובים דודיך מיין :
פתחי לי ברה כחמה	בית תפארת אבא שמה	שראשי נמלא טל תמתי	יטובו דודיך מיין :
פתחתי דודי פתחתי	שער ציון עיר שמחתי	כאדודי הביתה אתי	טובים דודיך מיין :
אל גני הנעול באתי	יערי עם דבשי אבתי	ייגעם חלבי שתיתי	טובו דודיך מיין :

בכחוכ אנו יפכה ולכי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי וגו' וכלמר באתי לגבי אקוטי

למן יעודוכי ימי קדם כספל אדון עולם :

אני היא יעלת הודך	אני אחת ליליחתי	מלאני לבכי ליש	הלך אל א כזמרת
נטח אוון פקח עין	ידיך נפשי ואהבתי	המול עלי פנה אלי	שמע מלי ושירתי :
ומי יגיד הרר דודי	ישמיע תהלתו	ואין קצה למדה ליו	ואין סוף אל תכונתו
מלא חכמה מלא בינה	והדעת לתפארתו	אני אליו תשוקתי	והוא עלי תשקתו :
ובחור בארזים הוא	ואיש נבוב הוא ילב	זבין כי כבוד מלכו	מאד גדול והוא בעלב
שתי עיניו כיונים על	אפיקים רוחצות חלב	לחיו כערוגת הר	כשמים מנגלות ללב
צדור המור ידידי לי	בבין שדי מלונתו	והוא יפה ואף בעים	ועטוה יום חתונתו
ישר שבט במלכותו	ושמן ראש במשחתו	לדאת את ארובשיקות	פיר יעדוהו וקרבתו :
חשיבני ידידי צ	הלי קולך צביתי	הונת ותמתים	אהובתי חשוקתי
אחותי את משוש לבי	ושעשעי ושבתתי	יפת עין יפת קומה	עלי למרום מעונתי

כלילה

# עבודת מקדש

כל ילית היפי גושי • יפי מראך להראותי • וזכרת לך הסודי • כרית לך הקימותי •  
 שאי ראשי שעריך • ופתחי שערי ביתי • הכי ראשי נמלא של ד-עיתי זה לך אותי •  
 לנעום לעלפיע ניו • קרובע ופסו • זלמי כמתי מספר כי מלמתי ליענות •

אנכי יעלת החן • ואני אילת השחר • ואני אילת האהבים • דודי לסגולתו בחר •  
 הואלת ידלל ליי • כי הוא דוד מכל דוד נבחר • אנכי אשרי ואזמר • א דוד דגול אדום צחר •  
 אעיר בגור אעיר שחר • ארים קול עד גרון יחר •

מלא חכמה וכליל יופי • מי ישמע כל מהללי • משגב לרך מעוז לרלי • מעוז לאביון בצר לו •  
 נושא עון נוצר חסד • קול דל ישמע מהיכלו • יחכו ממתק פרוי מתוק • אל חכי מחכדים כלו •  
 הן על משכבי בלילות • בקשתי שאהבה נפשי • אמרת אני אל לבי • עתה יאהבני אישי •  
 כי בזמירות ארעי לו • לילי יומי הגי חדשי • השכעת יך רוד בצבאות • חולת אהבתך אלתשי •  
 תסערני בימיך • ושמאלך תחת ראשי •

אודה צדק שונא רשע • שבט מישור מלכותך • הן של אורות הוא טלך • שבן ישוע על ראשך •  
 מור וזהלות בגדותיך • כשושנים שפתותיך • גשה נא ושקה לי דוד • כי שבים מיין דודיך •  
 דע את אשת נעודיך • ומשוך עליה חסרך • אימנך חלום יצחק •  
 ענה דודי ואמר ליי • בת נריב רובי בלילות • באוח את כירושלים • אימה את כנדרגלות •  
 השמיעני כולך כי הוא • ערב עלי מכל קולותי • הישיבי נגן הרבי שירי • צהלי בזמיר ותהלות •  
 זכרת לך חסד נעור • ריך וברית אהבת כל ללות •

הנך יפה רעיה הנך • יפה עם כל עדי וחלי • בצמידך על יודיך • כרבידי זמיר וענלי •  
 ריח אפך כתפוחים • בגדותיך מור ואחלי • שפתותיך כלה נופת • תטופנה גושי ושקי לי •  
 עדי נא נאון וגובה • תעצמי תרבי תגדלי •  
 רעיה הרומי משפל • ועלי למרום מעונתי • הראיני מראך הנאות • כי מראיך ראש שמחתי •  
 אפרוש כנפי עליך • והקימותי לך את בריתי • פתחי לי שערי ביתי •  
 פתחי שראשי נמלא של • יפתי זה לך אותי •

ככמוכ וזכרתי אני את בריתי אותך • כימי כעודיך והקימותי לך כרית עולם • וכאמר אוסי יי סערי •  
 ביון מכל מסכמות ועסק • וכאמר אני ישכה ולבי עד קול דודי דופק וגו' •

## שבתא דמטרוניתא

תנועה ויתר ותנועה

מלכתא שבת אחתי • שפניכתי שלימתי • מן בגין ביד אתרעיתי • האלותיכי אתיתי •  
 נהרון אנפאי לקבליך • ואנא תאיב לקליך • מן בגין סגי זמן לייך • לא סליקת עיל לבעליך •  
 חכריא דימתי כתי • היכמאן צחי למשתי • בהדאי אתולמיתי • משמע מיניך שבחתי •  
 משפעת כל ספירה • ביד כליא מעשרה • אנת לייכא נטירא • אנת לצדוק עשרה •  
 נינפי די היא צניעא • כל ספירה ביד נטיעא • הא רחימותיך סגיטא • גו בגולבאי תקיעא •  
 את רחימות רנפשי את תהא כתרא כרישאי • ביד דעא יעול לקודשאי • יביתך קוף לברי דישי •



את ישראל כנישתא כניפי דילי בתולתא לחדא אזלת קשיטא מן קשוי כולין שפירתא :  
 רעיה דילי רחימתי וחביבתי ברתי היכלי ובית מבתי גנתא דילי שכינתי :  
 של דעתיקא סתימא אעבר אבא ואימא אוף לשית סטרי דגושמא הא מטא ליסוד דעלמא :  
 אתער צדיק רחימא די שמש גוטרומא להוי עייל בימא להוי מפרח נשמה :  
 אתברת קץ וערלה אתמלי רישיא בטלא אפתחי פתחא דהיכלא דחות סתים כחולא :  
 כולכתא אוף היא מתיבא לקבל מלי חביבת אוף אבא הכי תאיבא להוי חמיא כטובא :  
 מה כפיס ומח רגינא לי דתשתמש בתנא אהמר היר בתלנא הא סדרית לך שרגא :  
 הא כדרומא מפתחא הא כעיונא פתורא ביה הרי נהמי ועסרא די כחורזא שמיא :  
 בין תרין אלין לסטרא מערב ערסא יקירא עול רחימי עול לחדרא עול ואמלי ליתחדא :  
 לי הוי עביד שלמא תיב כנוצין שלימא בה שרי פקיד לתמח ברכתא היי לעלמא :  
 כמכות סר סמננות לדוד הסס מק טוב ומס כעיס וכו' עד מיום עד העולם :

אזמן לבלח כליא כבעלה דאשיט לקבלח ימינא שמאלא : ערב  
 איקר ואזמין לעתיק דיומין כביעין סתימין וחמין דשמין : ובקר  
 זעירא דאנפין אזמן כאנפין כחירין דזעפין בנוקבא דאצפין : וצהרים

ועוד סברתו זס ססור לאמר כשכט ערב וכקר וכסרים וכו כמים כו' כמספר הסס סמיומד \*

מקורא סתימא ואבא ואימא אבהן דעלמא וכלהו נהרין כגידין נהרין : לסטרין ועיבדין  
 ופשטי נהורין ומסור לאתרין : חביבו ואחות רעותא וחדות כרובא בכרובא : דביקין חכירין :  
 מקורא ומחא דאריק למסחא למלכא משיחא יושפין זעירין : דאמלי לשבת דנהיר בלבת  
 גאשקי להאי בת כריבין וחורין : לסודא דעלמא דעייל בימא ואפיק נשמה ואיבין ופירין :  
 לעמא דאומי למפרק דבשמה רחיצין וקמיה סגידין וזמין : ושזין מנתא לדרום ומטה  
 כמערב דביתא לבנין דכורין כשיהון קשיטין יאיבון קשויין כרוחין חרתיין וכפשין יתריין :  
 זחירין למסדרי בשלחן דכסטרי דצפון תריסר ינהמי דעותרין : אהידן לכלהי כליא כליא  
 וכבא דעילא זמינא בשחרין : כחירו דענפין דחפין כטרפין זעירא דאנפין כמנח מיקרין :  
 וחרין כבשרא דעוף או בעירא יורואן כחטרא ויינין כטירין : ושעמין טעיבין כתיקין כעמיין  
 ושמיין וכוסמין וריחין יקירין : עטיפין לבישין עליהון לבושין : דדכין כשיטין  
 וכתלג מחורין : שכינתא דחזיא לאילין בניא לעילא מעניא : ואמרה כשירין :  
 אבא היא שכינתא דמלכא ושלמא כעילא ותתא : ואנפא כהירין : כליא עשרה  
 דבי כל ספירתא ואנא עשרת לצדיק וכתרין : ורוגזין וריבין : וסטרין חרנין כבישין סמינין  
 כחורין דעפרין : וכלי דמואב : וסרכי דעמון : כנוקבית תחומין : שמישין שמיין :  
 פירין פגמין שרידן עקימין שתיקין דמימין חשיבין וקדרין : חשיבין כמתין  
 שביקין שביתין עציבין כפיתין כפיבין תבירין : ופלכו כתבית ושולטן יהבית  
 לעמא דרבית כבנין וכוכדין : שאלתון אמלי ודלון אנלי גניזין ומילא  
 דסתרא דסתרין : וישרון בקדישאי רחימין דנפשאי ולכריה דשי אעטר כעטרין :  
 ואבני לקרתא וחיכלי ורתאי ואשרי בדוכתאי לעלמין ורין :

# עבודת מקדש

לכוננו לא ראהו חזקת א"י וטקלה ב' תנועות וכו' וזרות ונ' מנועות קלמ' וכו' מנופות וכו' וזרות  
הסוגר בשקל אמרו בני אלפים כמה שמבר הקלמ' :

אתרפקה כעז ונכרות על דוד באהבה ואנדלה שמו ובחסדן ועז לאהבה

מה נהמר יפה היפים כתר בראשך עץ רענן גדול הנופים

חיים בפרך גם מדבש ונופת צופים מתוק חרדך

הט אזכר שמע קול אמרות שירי באהבה בסתאות לבכי חסדו דבק לאהבה

אזכור ימי התוכנתו דודי בעוקה ים סוף וקין לסיני באנו

את לי אני לה שמחת לבכך יסבנו כנסי דביעה

ושבעה בשוב ובשירות שרנו באהבה עתה אאמן כסובן חרו אחד הלאהבה

קום העצי וזה אל מורי חצים בקשתך אחי וכן אמתי ער

הכרית כחרבך עד ידמו כאבן צרי בגדול זרועך

ואני אשרכש'פת שדות דודי באהבה גם הוא תחבקני ירו דגל לאהבה :

מה נעמו זמירות אמור אמרת לאותך התחננתי מקושרת מור

כי חיש אשובך למרוס דברי ושם שיר מזמור תורוש ינוכבך

אל תחדלי שאת בזמירות קולך באהבה אל תתכי דמי אל הדרו ירו לאהבה :

דוד אהבת כלולתיכי זכר ונעמך וברית ימי בחורותיכי

הקים לדוממך פתחי לשערי ציון כי אל רם לדחמך :

פתחי לראש מלא של אורות פתחי באהבה אל דוד לקול זמירך סודו גלת לאהבה :

יודלך ונחס לוי את דברי הסיפה הזאת כיום הנולד יי אומר מור צדי שקר ופסח חמס

לכוננו גיורלוס מיני פאזיק אולרוס או לכוננו אוימן נכנס נכנס אוימן :

דתיים ששועדו עדים גם רעיוני אל חי חיים אשר לוי כי נאה סוס ורכוב רמה כים :

עזי זמרת יהי ויהי כל יום לי' וישועה זה הוא אלי ואנתו אלהי אבי וארומבנתו :

זכר רב טובו אביע יפתח ידו וישביע כל הי רצון וישפיע שפע ימים וירגיע :

מי בשחק יערוך אליו ידמה אליו בכני לים מלך עולם מרוס קדוש ישכון נאת דך ושללו :

כושא ענת ופשעים רופא כל חולי ופצעים עונה בצד למשועים הוא מושוע כל נושעים :

חסדו רבים ועצומים יושב על כסא רחמים לכן ירוס לרחמנו לטוב לנו כל הימים :

מאויב עזתצילני מאיש חמס תשיעני ותוצא למרחב אתי ביד צר לא הסגרתני :

ממים רבים המשיני ארח חיים תודיעני שרם אקראך תענני תאמר דבני הכני :

ישר ארחי כונן דרכי חנם יגון פתח שקי ריש ועושר אל תתן לי המרפני לחס חקי :

לכוננו וימי טי כולו אכיוכה קוריו יא סיכא :

מה טוב ומה נעים צני כי נשבה יחד כאח' גם שנינו כשכבתי תרוה ידיות עם בגני יושבה

בך נשמחתה נת עלם באהבה אנהגך ואביאך יונק שדי אמי לכית אמי ותתענני בדי :

אש אהבת השתעשע ותלמד כי אשקך עמים ויין רקת דודי חרדך עלי ירך חגור בא הודך :

והודך גבור רכב על רבכך יחן שכתך מישור כמו מלכותך את הודך תשפוך ותמשיך חסדך :

עבודת מקדש

פ

משחתך שמן ששונים יושבי \* ציון ועיר שלם ועב קל רוכבי \* מור ואהלות כבודתיך צבי \*  
מן היכלי שן שמוחך אהבי : דוד צח וארום דגלך לי אהבה \* לימינך שגל בכתם נצבה \*  
קמה אלומתך וגם הן נשגבה  
הן כסאך ככון צבי קום נא שבה :

אמר  
מכנס דל לפי טראית שבזמנו זה בעלמנו משפטי קנות השבא וזכוי ק יאתו מרוב בני  
עמנו או מכלם כמעורתי לחבר הפרק הזה וקראתיו הליפות שבא ואתחיל ואזכר \*  
מוס : מכל חכמי הדקדוק כי השבא אינו תכונה אבל לא פירושו זה כל הנודך והכני מפרש בעה : דע  
כי מה שמלמדים לתיכונות אלף שבא אי בית שבא כי וכו' שקר הוא אלא שהם מוכרחים לעשות כן כי  
אי אפשר באופן אחר אבל האמת הוא כי אות אחת לבדה כקודה בשבא אין לה העמדה כלל ואי אפשר  
לקראה כלל \* ולכן התחכם מניח הקודות ועשה צורת השבא כדורים עגולים זה על זה שזיד  
בופלים לכאן או לכאן ואינם יכולים לעמוד \* וסומיך ותפול שבא : ולכן לא תמצא בכל המקרא מלה  
אחת באו' אחת בקוד' בשבא כמו שתמצ' בכל שאר הקודו' כמו \* כי יד על יבם את או זו ודומה \*  
ואולם קריאתו האמתית היא באחד משני פנים הא' דכך וסומך לאות של אחריו כמלת בראשי' שהכית  
בקראת שמוכה לרש' וזה בקראת שבא כע ועד ואי ולא עומד \* וזה בקראת אבל המשוררי' ימד לפי שכמו  
שהימד עשוי לתלות בו כך שבא זה תלוי בתכונה זו : והשני הוא דכך לאות שלפניו כבית של אברהם  
שהיא מטופה ודבוקה לאלף וזה בקראת שבא כח : וסימן לשתי הקריאות האש שבא ושבא כי הסין כעה  
הסמך כחה : ואם עדין תשאל מה הבדל יש בקריאה בין בית ודעתי בני הקודה בשבא לבית כיני  
ודיכום בקודה כתיבי : תשובתך דע כי כבית כיני אדם עומד ומאריך בה מעט לפי שהיא תכונה  
בפני עצמה אבל כבית של ודעתי כתי או אמת רשאי לעמוד כלל אבל בריך לקראה במהירות ולהסמיכה  
לכון : ולכן רצ' הקדמוני' היו קורין לנקודת השבא מחיר צדק כמש' בזהר דסור השירוי' דף  
כח שבא אקרי מחיר דכך והכי איהו וכו' כלומר כשמו כן הוא כמו ששמו עתה דכך כך בקריאתו  
ברוך למחר להסמיכו לאות שלאחריו \* ומכאן המסורת קורין אותו חטף לפי שקריאתו בחטופה : ודע  
כי אין הבדל בזה בין השבא לבדו ובין שבא פתח ושבא סגול ושבא קמץ אלא דין א' לארבעתם :  
ובשתי'ן זה היטב אז תדע כי המשוררי' הראשונים שבהנו לעשות שיריהם בסדר ימדות ומכונות לא  
לחכם עשו כן וגם לא מרננסו להראות כחם אלא שההכרח הכי אם לכך וזה לפי שיש בכל שיר מרובות  
והעמדות וברוך להזכר שלא תבא עמידה באות שבאית שכיכה יכולה לעמוד ושלל תבא מרובה באות  
בקודה בנקודה עומדת : וכל משורר בכתב או בפס שייכו כזה בזה אינו ראוי להקרא משורר כי לא  
ידע קריאת השבא וטעמה : ולכן הם ברכות לחבר שיר היו מסתכלים קודם באותו כועס שעליו  
רובים לתכיר השיר ורואים באותו פקום עומד ובאותו מקום ר \* ומכוננים ושמים שבא כע במקו' המרוב'  
ובקודות אחרות כשאר המקומות : ואחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת תראה בעיני סכלך כמה  
כשערו מדעת אותם שמומרים כל שיר שהיה בכל כועס שזדמן עד שעל כשפת כל היא על הקדוש  
חמרו כל הנכונים שבעולם ולא עוד אלא שהם מתפארים בזה ופראה כעניניהם שעשו דבר גדול  
ומכמה גדולה והם לא ידעו כי שגו ברוחם פקו פליליה ובשוררם אדון עולם אשר מלך וכו' ושמים  
העמדה באלף אדון ובאלף אשר ובכחות בערם וביוד יבור ולא ידעו שלא קראו האיותות הנו' בשבא כמו  
שהן בקודות אבל קראו האלפין בקמץ והכית והיוד בנינו וכן עד סוף השיר זכדי כיוון : והנה עינינו  
דואות בכל לשונות הגוים כי במלות רבות יבא שבא כח ותטוף בראש תיבה כמו ביאנקו בראש  
פריסנו פראקבו כי הכית והניח והפא כחשפים לבגרי \* וכן שני שבאין באמצע תיבה שבלשוננו  
הראשון כח השני כע בשאר הלשונות יבואו שתיים בחין כמו מיליטרו קובטרא קומטרא ויכטרו ולכן  
החכם הגדול הרס גבירול באוהרותיו התייר לעצמו להכליע שבא שבראש תיבה או באמצעיה ושלל  
להניעו כלל כי ידע שזה אפשרי כעכש הלשון \* אך קצת מהאחרונים שלא ידעו זה חשבו לתפשו בזה  
ולא

# עבודת מקדש

אלה השנונו כי מה ידעו ולא ידע הכינו ולא עמו הוא: הן אמת שאין ראוי לעשות בן אלה מדומים  
 והנה רבותינו הקדמונים חכמי המקרא כשרואים שטבע הטעמים מכרוח לעמוד בלוח בקודש בשבא  
 והם יודעין שהשבא כופל ואיכו עומד מה עושים בוים אכלו כותל להעמידו שלא יפול והוא הכקר געיא  
 דל מעמיד ולכן דרך כפירושו מרגל בפומיה אנת פלובי מועמדת בנעיא: כמו אֲשֶׁר־יֵשׁ כּוֹ  
 שפי העמדות א' האלף וא' בסיך האלף לאפוקי ממה שכוהנו העולם לקרא' בחטיפה כאילו הית' כקודש  
 בשבא פתח: וא' בסיך לפי שהרביע שבחלת האיש מחייב כן: וידוע כי משפטי הנעיא רבים אכל כאן  
 אינו רוצה לדבר אלא בדבר א' סגל שהעולם טועים בו והוא כשתבא געיא בקמץ חטוף כמו ואמר  
 להַרְגֵךְ כּוּם עַמְרֵךְ תַּחַרְרֵפִי טוֹב שְׁמַרְנֵי אֵל שְׁמַרְהָ כַּפְּסֵי כּוּ סְפִיד אֲנִי כִּכֵּל  
 אלו ודומיהם העולם קורין האות המועמדת בקמץ רחב ולעילן טעמיה היא כידם כי הנעיא אין בה  
 בה אלא להעמיד אכל לא לשכי ולתפוך מנקודה לנקודה אחרת כמו זה שמהפכין מקמץ חטוף לקמץ  
 רחב ועוסין שמרה שהוא נווי לזכר כמו שמרה נשף שהוא פועל עכר לנקה יוכן גַּנְחָקָה אַת  
 מוּסְרֹתַיִמִי וְגַם עֲלִיבו תַּשׁוּבֵי לְרוּחֲבַחְתִּי ודומיהם כל שבא שיש בו געיא שקורין אותן בפתח כל  
 טעות מהטעם הנו ואין לקרות אלא בסגול כי מתחלה היו בסגול מורדף וכופל ועתה שהם בנעיא הם  
 צסגול עומד: ואם חמנא לראשונים שקרואתם בפתח דע כי הם לסגול היו קורין פתח כמו שמתנא  
 בפסוק בן התלמד על קניו ארץ שהאלף כקודה בסגול והמורה עליו ד' פתחין באתנח: ומלכר שדברי  
 אלה סברא ככופה הן הכני בא להביא להם ראיות גדולות: כתיב וחספו עלות וגו' וכן המדויק  
 יש בחלת יִחְפְּשׂוּ כ' געיות א' כבוד וא' כפא: והנה השבא שבחית אי אפשר לומר שהוא כע שאילו הית  
 בע כיון שהחית גרונית היה ברוך להיות שבא פתח ועוד יקשה כי הפא דגושה ואין דגש אחר שבא כע  
 ועוד כי שכי שבאין בעים יחד הוא כמכע המוכחות כי איך יסמך כופל על כופל והלא יחדיו יפלו כל  
 יקומו ולכן הכלל הוא כל שכי שבאין באמצע מיכה הראשון כה והשכי כע אלא ודאי החית כקרא' בשבא  
 כח: אמור מעתה הוא הדין לכל נעיא שבא ככל מכוּעָה קטנה שאם יהיה אחריה שבא אינו כע אלא  
 בח: וכן כתיב וְעַרְפֹכֶם לֹא תִקְשׂוּ עִיד וְאִנּוּ קוֹרִין וער לחוד פכס לחוד מפני ההעמדה כעעין  
 וכן באספך ומרכך אנו קורין באם לחוד פך לחוד: וכן הַיְחַצְאֵלֵי מְגִדָּל שכם כי לְמַחֲיָה  
 הַיְגִיָּה כדבר: וכן תִּרְאוּ חמת אש אומר שהריש כעה אכ' הרי עשינו מענין יראם כמו אל  
 תיראו את עם הארץ: ואכ' הוא הדין לנעיא שאכל קמץ חטוף שהקמץ חטוף כשאר כמו שהיה והשבא  
 שלאחריו כח: ראיה שכיב כי מנאיתו במסרה קדמונית כיומר מן מן שם כזה הלשון: כל קרוא' שמר'  
 קמץ במא' חטף שמרה זאת לעולם וכל תהלים דבומים חטף במא' קמץ שמרה כעשי עדומיך פ"ב וכדפס  
 בקיבור דף תתקמ"ב: הרי לך ראיה ברורה כי שמרה בפסי כי ספיד אנו הסיך בקראת בקמץ חטוף  
 כמו שמרה בפסי והכלו אלא שאין שהסיך מועמדת בנעיא ברוך לקרוא שם לחוד רה לחוד כי הורקא  
 שבחלת בפסי מחייב כן: ומה כלמוד לכל חכריו שכתבתי לפיל שהנעיא איכה מהפכתם מקמץ חטוף  
 לקמץ רחב לא עדין הם בקמץ חטוף כמו שהיו כי אדם ברוך להשוות מדותיו וללמד תמים מן המשורש  
 וכן כל אחי רש שגאוהו כל עצמותי תחמרכה העולם קורין כל בקמץ רחב וקרוב הדבר להיותם נווי מן  
 ענין כליה כי כמו שתאמר מן גוה בו את בני ישראל כך מן כלה בחימה מובל לומר כל בפתח: ואכ' י  
 קורא אותם בקמץ חטוף כדנים והנעיא תשמש להפריד בו בלי נעיא היו דבוקים לחיבה שלאחריהם  
 ונלעזר כי דרך אל לא העמיק לעיין בזה כל הנוכך ואכ' הכלל ער כתבתי להועיל לעבמי ולכל אהוב  
 האמת השומע ישמע: והנה גדול המדקדקי ה' יוכה בן גאכס מכיא דמיועילי: שהוא קורא קוף כשר  
 הקרבן המועמדת בנעיא בחטפות והריש כשבא כח עיין בלדף יחזקאל מ':

וכאן בשלם האכבע השלשי הנקרא עבודת מקדש: הכולל עבודת הכהני בקרבנות

ועבודת הלויים כשיר: ויחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל יחזקאל

האצבע הרביעי

דרך חיים

והוא סיר גדול מן חמשה עשר ושלם מאות בתים מלאים תוכחת מוקר עם ביחורו:

אמר מנחם בן יהודה בן מנחם די לונאנו: אמת שהגוף והכפש שני הפכים אכן בהתחבר הכפש בגוף האדם עו' הנותן כשמה לעם ימנ' המטכיל כשייטיב עיין שיש לזה עם זה שייכו והתחממו' והדמות רכ וכמו שענין הכפש וסודה כשגב וכפלא יכך תמונת גוף האדם ומתכותו בכללו וכפשוטו דבר גדול כי כמו שהכשמה דומה להכנה כמו שארזל בפ' קמא דברכות מה הקבה מלא כל העולם אף כשמה מלאה את כל הגוף: מה הכנה רואה ואינו כראיה אף כשמה רואה ואינה כראיה מה הקבה זן אית כל העולם אף כשמה ומה את כל הגוף מה הכנה טהור אף כשמה טהור הכנה וישב כחדרי חדרים אף כשמה יושבת כחדרי חדרים ובמדרש תלים סימן ק"ג מוסיף מה הכנה יסוד בעולמו אף הכשמה יסודה בגוף מה הכנה אינו אוכל ואינו שומה אף הכשמה אוכה אוכלת ואינה שומה ע"כ: כך גוף האדם אעפ"י שאמת גמור הוא שהפואר פשע בתכלית הפשיטות אין לו דמות הגוף ואינו גוף וכתוב כי לא ראיתם כל שמוכה וכתיב ואל מו' תדמיון אל ומה דמות תערכו לו עם כל זה בבחיכות דקות עליונות כשלמו' ממנו גוף האדם דומה לגוראו' כך אמרו רזל במדרש אר' יודן גדול כהן של כנאים שמדמים הגורה ליוצרת שכאמר ועל דמות הכסף דמות כמראה אדם וגו' והכונה שכמו שכשרטעו' הדיים והמנח יכיר המכיר יודע סודות האדם מדמיו דעותיו מעשיו ימי חיו מקריו כמט' הרמזן כסם רב שירא גאון כפסוק זה ספר תולדות אדם וכמו שמבואר כל זה בזהר כן איברי האדם הם סימנים לסודות האלהות: וזל הרמז מריקטיו בע' ימי אמה בן אדם בראותך המאמרים האלה וכוננא בהם המורים על הגשמות השמר אל תפן אל און ושומר כפשך מאד פן תכסל ותחריב את העולם לאמר שיש בטי' מדות מונסמו' ומתוארות ומונבלות שאין הדבר כן חלילה ואל מו' תדמיון אל וגו' אף דע כי אמתת עצם הכורא אינה מושגת לאמתו ואין בכל כראיו' עליונים ומחזיתים יודע עצם אמתתו רק הוא ותברך ואם כן נריכין אנו להתבונן על התארים הנמנאים בתורה ובדברי רזל יד רגל און עין וכוננא בהם דע והאמן כי כל אותן הענינים אעפ"י שהם מורים ומצידיים על גדולתו ואמתתו אין כל נדיה יכולה להתבונן ולדעת מהות הדבר ההוא הכקרא יד עין רגל וכוננא בהם ואל יעלה בדעתך כי עין כנורת עין ווד כנורת יד אבל הם ענינים ספויים וספויים באמתת מציאות השי' אשר מהם השפע יונא לכל הכנראים לא שיהיה דמיון בינו ותברך ונביכו מנד הענש והתבנית כי אין לו דמיון בכנראים רק על כובת בורת האיברים שכמו שהם עשויים לדמיון סימנים לענינים ספויים עליונים שאין הדעת יכולה להשיג ולפי שהשי' רנה לזכותו ברא בגוף האדם כמה איברים כמתרים וכפלאים כדמיון סי' למעשה מרכב עכ"ל: ובמדרש רות הכעלם נריך להגביה ידיו כשעה דומרך לאחר בעילה ולאחר ידא דמיחא על שמאלא ויקדס ידיו דתיבת שאז יריכס קדסו וגו' מט' בנין דאנבעאן איכון דיוקב' עילאה אנבעאן איכון חמש ד' אנבעאן דמחוכרין כחדא אית בהו' יב פרקין ואיכון רוא דדיוקבא דתיבתא עילא' דהא דתיבתא קדושא אינה ד' ואינה יב פרקין ועל דא שם המפור' דד' אמתון יב אמתון איהוודא איהו שם באותיותיו באותיותיו אית יב פרקין וכל פרק ופרק אית אקרו אנבעא ימירא אית דאיהו חון מיביהו ואית ביה ב' פרקין איכון ב' פרקין ב' אמתון עילאין עמירין ותרין דרגין עילאין עמירין שבחא דכלהו תריסר עאלין בחוסבא ולא עאלין דהא שכחא דכלהו איכון ומפתחא דכלהו לעילא לגבי ההוא עמירא דלא אתגליא ואלין פרקין כולהו וקופין לגבי ההוא עמירא לבתר דאתקדשו בנין דכלהו אתברכאן מוכס יסמא כיון דאתקדשו אנבעאן אנבערין לזקפא לין לעילא לאתערא איכון פרקין עילאין

# דרך חיים

קדושתו דקאמרן ולכרכא ברכה בנין לאתערא ברכאן לעילא בדיוקא דאנבעאן עב: זכאדרש  
קהלת שאי יבא איש ויאמר אילו היו לי ג' ידים או ג' רגלים או ג' עינים או ג' אזנים הייתי כאה תל את  
אשר כבר עשהו עשהו לא כאמר אלף עשהו כב יכול הבה ונית לי עשאוהי כמי על כל אשר זאכר  
משלך ומעמידך על תקורך ואת כל רשונות הן כבר כאמר הוא עשך ויכונכך אל יבחק בתי ויזכר ה' להי  
את האדם מה תלמוד לומר אשר יכר אלף הנזר הוא זיור כאה כב יכול מתנאה בעולמו ואומר ראו  
בריה שבראתי ונורה שנירתי עד כאן: ומעיד אבי עלי שמים וארץ כי פעם א' ראיתי פה קוסטבדיכ  
בנית הככבד ה' מנחם וירגאש ברת בית המקדש וכשהגעתי לראו שני העמודי יוכין וכזעו כפלאתי  
הפלא ופלא כי ראיתי עשויים כדמות שני רגלי אדם ובאמצעיתם כדמות הפרק שבין הירך לשוק  
הנקרא בלעז רודיליא ואלע כי למוד גדול היו עשויים כך שהרי שתי המדות שלמטה מאתפקלרית  
המאירה הנקראות כנח והוד שהם השפע בא לכוניאם יקראו השכמים יוכין וכזעו ויקראום גב תרין  
שוקין או תרין עמודים: ולפי שהאדם דוגמ' עליונה כמו שאמרנו לכן הים מספר איברות רגל כמספר  
מנות עשה שכתורה ובו ששה גידים כנגד ששה מנות לא תעשה ולכן בנת רגל טעם לחיוב הקריעה  
על מת אדם אמרו דומה לספר תורה שספרך כי כמו שספר תורה כשיכתבו פרטיו אין בהם דבר  
קדושה כי ימה קדושה וש בעצרות ההקמות שחוטות או ככלות וערפות או בדידים שהוא תפור או בדי  
ועם כל זה התחבר הכל באות תכונה מיד בתקדש קדושה גדולה כי עתה הוא בנוכח דשאי קדושת  
כן גוף האדם גם כי בהתן דמו עכמו ונשרו וערו ושאר פרטיו אין בו זכר קדושה כלל כי מטעם  
פרושה כהו עס כל זה בהתחברם יחד על תכונתו חנה וימיה בודעת לו כי היו פרטיו סימנים  
ורמוזים לסודות אלהיות ולכן כשרובים להראות לאדם בחלום ענין מה על אדם מראין לו ספר תורה  
זכתי שיהיה ענין החלום יהיה פתרונו אם רואה שמכתיבין ספר תורה בארון אדם כי ימות ואם רואה  
שמוציאין ספר תורה מהארון לקרות בו כי ילד וילד זכן על זה הדרך ולכן ארזל האוסו ספר תורה  
ערום כקבר ערום אף על פי שהקשו ערום סד וכו' גם עתה כדבריהם כן הוא ומכל מקום לא לחכם  
תפש בעל המאמר הלשון ההוא אלף שרבה להודיע כי סוד האדם וסוד ספר תורה אחד והרמוז בזה  
רמוז בזה ולכן אמרו עוד הכי בבילאי טעמאי דקיימי מקמי ספר תורה זל קיימו מקמי דברא רבא ולכן  
ספר תורה שספר אפי' אות א' פסול כי מפתח אינו בדוגמא עליונה ולכן בזה הש"ל כל איש אשר בו מוס  
שורע אהרן לא יגש להקריב לחם אלהית ומה שפסל ואמר מוס בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב רמוז  
למה שאנו בביאורו והוא שהמיתחות והדמות יש לגוף האדם עס כפשו ולכן כפל להשיב לשל למה אסר  
הש"ל לבעל מוס סתם להקריב אפי' שיהיה המוס באופן שאינו מעכב לכהן לעבוד או במקום מבוטא  
או מוס קטן מאד לכן חזר ואמר מוס בו כלומר מוס יש בעצמותו ובכפשו כי המוס בגוף יורה על מוס  
בכפשו ר"ל תכונה רעה ולכן לחם אלהיו לא יגש להקריב ולכן תמנ' שאפי' הסכלים שבבני אדם לפעמים  
ויכירו וידעו דעות איש וענינו העוב הוא אם רע לבד בראות פכיו ותאר גופו כי על הדוב תואר הגוף  
דומה למעשה הכפשו שבו ולטענה זכן כתיב הכרת שביהם ענתה גם וכתיב חכמת אדם תאיר פכיו  
וארזל סימן לעבודה וירקין וכבר ביאר הרמבם בה דעות שכמו שיקרה לגוף תולו וכדראות כך יקרה  
לכפשו ותלוי הכפשו הם העיניות וכמו שרפואת חלוי הגוף בהעכס דברים קרים לקדחת ומשלש' לעמוד  
שכונכא בזה כך רפואת חלוי הכפשו על זה הדרך: הרי שכתבאר שיש לגוף האדם עס כפשו המיתחות  
והדמות והואיל וכך הוא ראוי לכו שכלמוד מזה על זה כמה שיבטרך ולכן אמרתי אבי בלבי למה כנרע  
מהתחכם ברפואת הכפשו כמו שאנו מתחכמים ברפואת הגוף והכנו רואים כי כשיבטרך לרפואת הגוף  
לאכול דבר מר כתעב הריח כמאם הטעם ויקסה על החולה לאכול מה עשויים מערכי' בו דבש או סוקר  
שאר דברי טובי הריח וצריכי הטעם וכזה וקל על החולה לאכול הדבר אשר בו רפואתו זהוים הוא  
ראינו שרבו חלוי הכפשו כמו רבו ורפואותיהם שהם המוסרים והתוכחות הכתובים בספרים והכלתי  
במכות קסה להם לקבלם ולעשותם וגם לקרנתם עד ששארנו אוראנו קיים אבלות מובלי באים ושערו

תשובה כל עריה שוממין וספר הסודים וספר הישר כאילו אבד חסיד מן הארץ וישר וכן שאר כל  
 ספרי המוסר מוכחים בקרן זוית אין דורש ואין מבקש והנה כשארנו חולי הכסף בחלי' ולא עלת ארובה  
 למחלתם לכן אמרתי אני בלבי הנה כתחבמה לרפואת חולי הכסמה לרפואת הגוף עפר מן  
 האדמה והיה כי תקראכה מלחמה בקריאת מוסרי הענת והמומה כשתעו בלשון חכמה  
 וכמלא שמוק פינן ורנה לשוכני ויערבו הדברים אל חכמו והמוסרים בתוך השירים יבאו אל קרובו ולא  
 כודע כי באו ל קרבו : ואקום ואחבר שיר גדול מן חמשה עשר ושלש מאות בתים ואמלא אותם תוכחו  
 מוסר אשר לקטתי מפי ספרים וקנתם מחודשים וקראתי **דרך חיים** לפי שכולו תוכחות מוסר  
 ובתיב ודרך חיים תוכחות מוסר : ועוד לפי שאנין הבתים שמדברים בתוכחות מוסר  
 כגל' כתיב ודרך חיים ובתחלת השיר ט' בתים כעין הקדמה ובסופו ח' כעין חתימה וסימ' טוב כמלא  
 שש בשיר בתים שאינם תוכחות מוסר כתיב **דרך חיים** תוכחות מוסר : ואם בחולי' ממלאו בשיר  
 קבת בתים שלא יערכו וייעבו בעיני גדולי המסורתי אין ראוי להם לתמוה על כך כי אני כבר הנדתי  
 להם מה היתה כונתי בזה ולא היתה תכלית כונתי להרא' כמו בשיר ועוד שאפי' שהייתי בא לכך והייתי  
 גדול המסורתי לא הוסיף ראוי להם לתמוה לפי שבלאו הכי אלא לאורך השיר והכלל אצל המסוררים השירה  
 תפסד באירובו וברפתו כשבא בעל הסי' לעשו מלאכה כגון זו למכר המוסרי' בשיר כי אז כריך המסור'  
 ההוא לתת לבו לעשור מלאכתו ולא להמתין השיר הלא תרא' כי גדול המסור' ר' ג' גבירול כשבא למנות  
 המנות בשיר הביאו ההברח להשתמש בכמה זריות הלא ככריות עד שכמעט לא שמר משמרת השיר כי  
 ברוב הבתים הבוא יחד במקום תנועה וכשתמש בחרזו א' פעמים רבות ר'ל סגיים בתים רבים במלח'  
 א' כמו מלת דברים כשתמש בה ז' פעמים וכן כפל כמה פעמים מלת כפור' ואשרים והרים ומלות רבות  
 אחרות : וזל בעל דרכי כעם שבא עם דגש או אפשר לכלעו וכזה טעה ר' שלמה ז' גבירול באזרוותיו  
 במקומות רבים ומכללם וכדבר לא תשקו כי לפי דרך השיר הגוף אין לו נורך לטבא המיו ולא לטבא  
 הקוף והוא רובה לכלעם ולא ויכל וכאלה רבות עמו עם היות כי הענין לחנו בתכלית כי מלאכה גדולה  
 עשה בלשון קצר ולשון פסוק בשירים שקולים וראוי לדוכו לכך זכות עד כאן לשוכו : וכן ראוי לראוי  
 שירי שיריבוכו לכך זכות ויאמרו שרב לי שעשיתי מלאכה רבה בשיר אשר כאריכותו לא כעשה מיום  
 ברוח אלדים אדם על הארץ מבלי שאשתמש בזריות הכוכרות אפילו פעם אח' ולא כפלתי מלת החרז  
 אם לא' שהיו לה פירושים טובים כי אז אשתמש בכל שתיק פעם א' : ודברך הסכמתי לעשות לשיר  
 ביאור לא לסימתו כריך ביאור לקושי הבנתו אך לבסור' רבו אחרות אם לפי שקצר מנע השיר מהשתרע  
 וא' לחבר כל המוסרים כספר כש' בשיר ובביאור ארמית עינים ואזסיף עליהם עד שיהיה חנור זה  
 כולל רוב המוסרים הראשונים והדעות הטובות ועיניו יראת ה' הנמנמים ברוב ספרי הסכמי' והסודי'  
 ואם לסימתו חייבים לאמר דבר בשם אמרו ולכן בביאור איחס המוסרים לבעליהם במשכות לננויהם  
 פן יחשוב הקורא בו אני היום ילדמים ויבא לזלזל בהם ולבזותם כחש' חכמת המוסר בוויה ודכריו אינם  
 כשמעים אך כודע כי לא מלבי אולי וסמיעו וישובו כמשאל' הרובה ליחנק יתלה באיזן גדול והוא על  
 הדוב אך יש קבת מוסרים סודתי וראוי לכל לקבל האמת ממי שארנו : ואם לפי שאני לא באתי  
 להועיל לגדולים רק לזלדים אשר כגולי' ולאשר למטה ממדרגתי והלואו שאהיה כדאי לכך ללמד את  
 בני יהודה ולחככם במנות והם עכפ' נריכין אל ביאור מלות ועינים מה : וכבר קרה לי כזה  
 הביאור מה שקרה לר' אברכבאל בספר עשרת וקבים שאמר שה הקדמה שהמניע הראשון שהניעו  
 למכר הספר ההוא היה להלץ בעל אינלי בני ישראל ולהנילם מיד עושקיהם ואחכ' כתגלגלו בו כמה  
 דרושים כשגבים ועינים מתקיים עד אשר כמעט המניע הראשון ירד מטה מטה כערך שאר העיני'  
 שכלו בו : כך בתחלי הביאור חשבתי שיהיה השיר עקר והביאו עפל' לו אך אחכ' כתחדשו בביאור כמה  
 דרושים וכתגלגלו בו כמה עינים וקוסיות ומירושים ופירושי' פסוקים ומאמרי' עד ששב השיר שחשבתי  
 יהיה עקר עפל' אצל הביאור : ויען שבהמשך הדברים בביאור זה חלקתי בכמה דברים על גדולים

ופזורים ממני שקטכם עבה ממתני ראיתי להתנבל פה מפני שהשעה צריכה לכך לא מפני שהדין כך כי  
 הדין כותן שבהא עם הארץ ויבוא אות זמורת על טעות דדבריו ר' עקיבא שבודה לדבריו כי בא האות  
 והמופת וכמו שאע"פ שהבן חייב בכבו' אמו מכל מקו' הוא ואז חייבי בכבוד אבתי כך אף על פי שאני  
 חייב בכבוד אבך חלקתי עליהם מכל מקום אני והם חייבים בכבוד האמת : וכשהסכמתי להתנבל  
 ראיתי שגבר קדומו רבנן כסיובא בזה מוהרר זרחיה בעל האזור ובעל עצרת זקנים ומאן חכים  
 למעבר לה' וזולתם וזו יעשה התנבלות טוב משניהם ולכן יסאב המעיין באלו העסקתי פה כל דברי  
 התנבלותם ואמרתיו על עבמי מה שאמרו הם ועוד כוסף עליהם אלף פעמים ואל יערימי להעתיק פה  
 מה שגבר הודפס ומכל מקום להפטר בלא כלום אי אפשר ולכן אתנבל גם אני בהתנבלות חדש קטן  
 הסמות וגדול באיכות שאין למעלה ממנו : גרסינן בפי' הזהב אמר ר' אישור אש הלכה כמותי מן השמים  
 וכוונתו יבאת בת קול ואמרה הלכה כר' אישור עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים הוא און אבן  
 משגיחין בכת קול שכבר כתבת בתורה כהר סיני אחרי רבים להטות אשכחיה ר' נתן לאלהיו אמר ליה  
 מאי עבד ק"ה בהפיא שעתא אל קא חייך ואמר כחוכי בני ע"כ : ובפי' השוכר את הפועלים קמפלגני  
 במתיבתא דרקייעא אש בהרת קודמת לשער לבן טמא ואש שער לבן קודם לבהרת טהור טפח הק"ה  
 אומ' טהור וכלהו מתיבתא דרקייעא אמרי טמא אמרי מאן כוכח כוכח רבה בר' כממי וכו' ע"כ : ומעתה  
 אחרי שהסכראים קולקיס על בוראם על אמת כמה וכמה שאין לתמוה אש וחלוק כבדא על כבדא  
 לכבוד האמת גם שיהיה החולק חרפת אדם כמוני כי מכל מקום וסמי וערבי בערכם גדול מערך  
 הסכראים לבוראם ונדיר ושלמי סוף פ' בני העיר ירמיה אמר הנדל הגבוה ולמה לא אמר כורא אין כורא  
 אלא בית המקדש שכאמר מרא אלהים ממקדשך דיבאל אמר הגדול והגורא ולמה לא אמר גבור בני  
 מסורין בקולרין היכן היא גבורתו ובשר דם יש בו כח ליתן קננה בדברים הללו פירו' בתמיה בלומר  
 וכי בסדורם יכול לומר איני רוכה לקרוא לש' גבור לפי שאין ראוי להקרא גבור מטעם כך וכך ומחסי  
 אמר ר' יבחק הכנאים יודעין שאלוהן אמתי ואינן מחכפין לו בלומר אין הכנאים שושין בכך כי  
 יודעים הם שאין מדת הבה במדת בשר ודם שאוהב שיחכיפיהו וישבחהו במה שאין בו זכיון שבאמת  
 יש טעם שלא לקרואו גבור הוא ית' עמו רונה שלא יקראוהו ואינו יקראוהו היו כראים כתכפוס ולא  
 לפניו חקף יבא : גם בגמרא דידן בימא דף ט"ו ב' רבנן היכו עקרו תקנתא דתקין משה אר' אישור  
 מתוך שיודעין בהבה שאמתי הוא לפיכך לא כיוכו בו ע"כ : ופי' רש' הוא אמתי מסכים על האמת  
 ושוכח את השקר : ודילי בזה התנבלות בעיני משכילי עם רודפי נדק אוקוהו אמת : ואולם יש קנת  
 אנשים שבראותם עיני כזה ילכשו בגדי נקם תלבושת ויעשו בומעיל קנאה לא בחיל ולא בכח טענות  
 ודברים של טעם כי אש כרוח ואמר איש אל אחיו הראיות פלומי הכנה בן בזוי מכוח משפחות ערב  
 ל לבו להלחם עם שר בבה' תפארת היחס והמעלה החכם הגדול הנאמן מוהרר פלומי זדון לבו הסיאון  
 אשר ככל הלכו אדמה לעליון דמה היות והיה כמוהו בדומה לאלה הדברים ירבו להלעיגו על המשיג  
 יוקמסכן ולבוו לשכל מליו ולחכמתו הכל ופנו פיהם כבלי דעת מלין וכבדו והמהדרים שבהם כשלא  
 מכלו להחזיק ענת המשיג במלין בעלמא יחתרו להשיב ולחטבו ענשם לחן גדול עוה עוה ושימו  
 בעיילי פילא כקופא דחמטא להכיל המושג בטענות חלונות וגם אש ידעו ויכירו האמת עושים ענמם  
 שאלו לא ידעוהו וכופים עליו פסכתר ועושים התורה פלסתר : ומבאתי באבי העזרי סומן שכל' תשובה  
 אלצהה לאכיו הר' ויאל מאת רבינו אליעזר בר' שמואל וכמוכ כל כך והחולק על האמת כי מכין דברים  
 המתיים ובדוק מתכוין להרבות כבודו ולהתכבד בקלון חברו יש לו לירא שלא תעשה תורתו לו עם  
 אמת ושלא יהא כדון כאש כפולה ששים ואין לך דבר יזר שאין אדם יכול לדבר ולהפוך לפני' אחרים  
 אף כי אינם כראים אך לב יזר מבין מה יש בין עקל לעקלקלות עכ"ל : וכיון שכך היא דרכם של אלזו  
 כי עפ' שכונתם כראית טובה דהיינו לכנס זכות לראש חים ולגדולים הנאיל ומעשיהם אינם רכויים  
 כי לא חלקו לכבוד האמת לבן עוד ארוב אדם כי ריב לי עמם כריב חייב עם חברו וזה כי השית בלב



את איוב חכם שכאמר ומתתני בו כללעו חכם פירו' מיום שכולד לא עשה מעשים שיהיה ראוי בשבילם  
 ליתורים ההם אבל יסרו לטובה יודעה אכלו ית' ואכל אליהו ורמזה הרמב"ן בפירושו לאיוב ורמזתה גם  
 אבי פה למכין : והכא איוב שהיה יודע בעצמו שלא חטא מיום שכולד היה אומר שהכאיבו הש"ת שלא  
 כדון וחבריו עשר פעמי' הכלימהו ואמרו שהוא רשע ובשביל רשעו הכאיבו הש"ת וכשהתקוהו בדבריה'  
 והוא היה יודע נדקו כי כן העיד עליו בוראו חרה אפו כס יורב עמם ויען איוב ויאמר התחשבו שמה  
 שאבי אומר שה' יסרני שלא כדון הוא להיותי בלתי מכיר גדולת ה' אין הדבר כן גם אני יודע גדולת  
 עמו חכמה וגבורה וגו' הן יתרום וגו' והאריך לספר בגדולת האל עד הן כל ראיתי עיני וגו' כדעתכם  
 ידעתי גם אני וגו' אולם הוכח אל אל אחפץ אבל אתם טופלי שקר שמועו כל תוכחתי הלא' תדבר  
 עולה הפכו תשאון אם בשביל היותו א תרבונו ולא בשביל האמת העוב כי יחקור אתכם ויאמר אמת  
 אמר איוב כי חכם בלעתינו ולמה הרשעתם אותו מהני שדעו האמת הוכח יוכיח אתכם וגו' הלא  
 שאמו תבעת אתכם כי היה לכם לשמוק ועתה החרישו ממני ואדברה אני על מה שאש כשרי בשביל ואיבי  
 ראוי לנער זה ושאל תחשבו שכיון שהאל כלעמי חכם שפרקתי עלו מעלי כבעסי חס ושלום הויקטלני  
 לו איחל אך דרכי א פניו אובית ושאל תחשבו שה' יבעוב עלי שאבי אומר שהביא עלי רעות עם היותי  
 בלתי ראוי להם אדרבא' הוא אזהבני על כך גם הוא לי ליטועה כי לא לפניו חקף יבא : וזהו רובי עם  
 המקבלי' ההם וכאילו פה א פה אדרבא' כס אני אומר התחשבו שמה שחלקתי עם הגדולי' ההם הוא לבלתי  
 ידעי מעוט ערכי וגדל ערכם אין הדבר כן יודע אני כי כגוה שמים על הארץ גבהו מדרגתם  
 ממדרגתי ואולם אני אומר כי בדבר פלוני טעו במחילה מכבודם ואין זה'מן הפלא כי כל האדם כגוה  
 כי לא אליהם הוא ואולם אתם טופלי שקר מי יתן החרש תפרישוני ונהי לכם לשכמה שמועו כל תוכחתי  
 הלחכמים תדברו עולה ולהם תדברו רמיית הפניהם תשאון ולא פני האמת אם להם תרבונו ולא לנדק  
 העוב כי יחקור אתכם בקום למשפט אליהם ויאמר לכם הלא כל טענות האיש המסכן הוא נדקות  
 ואתם למה דלקתם אחריו במלון בלי דעת ותשליכו אמת ארצה ככבודי ובכבוד האמת לא מחיתם  
 ובכבוד בשר ודם מחיתם מה תדברו ומה תנעדקו לפניו אם כהמל באנוש תהתלבו ותטענו טענות  
 חלושות לפניו הוכח יוכיח אתכם אם כשתר פני' תשאון שאתם תבעת אתכם ופתדו יפול עליכם ולכן  
 החרישו ממני ואדברה אני ולא פני החכמים אובית ואל תחשבו שהחכמים יקצפו עלי על אמרי שטענ  
 בדבר מה כי חלילה להם מזה החכמי' אהיה האמת הם ומוזים עלינו ולא יסכאובי על כך אדרבא' אהבנו  
 וישמחו עלי על כך גם הם לי ליטועה כי לא לפניהם חקף יבא כי היסרים בלבנות יאהבו קטולק  
 עליהם בדעת וישאפו העוורם בלי דעת ועל זה אמרתי בשירי'

ואיש עמי בדרך רב	חכי את אהובי אהב
אשר אותי בחוכף רב	ואסנא מחליק לפון
ולמסכאי ברקים רב	בלי דעת ובין עוזר
עבדוהו כבעיר רב	אשר לא חטאו לנו אך

ובכר הארצתי בזה מה שיש בו די וה' אליהם אמת יכחמו בדרך אמת :

**והנה** יהיה חבורי זה ששעוצים יום יום אל כערי בני ישראל בו נלמדו ליראה את ה' כל הימים למען  
 יעט להם ועוד נלמדו בו דרכי השיר וארצות ככחות' ומהרו לדבר כחות' ואני איובי אומר  
 שאני מקיים כל הכתוב בו כי אדם אין נדוק בארץ אשר יעשה טוב ולא יטמא אף כי אכני ואלם אני  
 אומר שאם אשמור לבעשות ככל הכתוב בו אשרי' ואשרי חלקי וכל דבר שאפיל ממנו ארצה מודה אני  
 שחטאתי ולכן אין לרואה לקחת אז ממני ראה כי אין להביא ראה מן החוטא' אבל ראוי לו שידוכי  
 לכך וכות אס יהיה דבר שיוכל כי עני ואכיון אני וחלם העבד' מאד ומוכן לפורענות וכל ימי מאכאובי'

זכעם עמוהו והיומר רע בו חצי עור אמי כי כבן עשר שנים הויתי כשהוצרכתי להתחיל להשתמש  
במראות ואין לי יום שאין קללת עיני מרובה משל חברי והיותי בדרך שלא לעיין כלילה ובעוכתי אין  
לי טעה וזאת במקצת ממנה ואין לאדם להשנות עצמו לאיש אשר אלה לו והאל בחסדו ידוכנו לכף  
זכות : ואני מחלה פני הקורא וביט בעין אהבה וחמלה לדברי אלה וכי יפגוש בחבורי זה מוסר  
חדשתי אל יחר עלי אפני ויחשבני לו ככריו זאת ישיב אל לבו כי אמת יהנה חכי ותועבת שפתי רשע  
וכוכתי להיעיל לעצמי ולכל מי שירצה זולתי ולמה יטלמי רעה תחת טובה וטאה תחת אהבתי ואם  
יראה לנשים לקץ בתוכחתי יאחר בלבו וכי זו כלבד והלא גם בתוכחת הנבואים ונמוסר ה' העבד  
מואס עד שהוכרו לפי שהאכזים עליו שכחתי מוסר ה' כבי אל תמאס ואל תקון בתוכחתי ואילו היה  
טעם המוסרים כנפישות בדבש לא היה בריך למלות פני האכזים שיאכזו ואמר שלמה אוקב מוסר  
אוקב דעת: והנה אפתחל בעזרת המלמד אדם דעת :

סכל יתד

לעבדך ויעבד סמך ויחזור	ארון יבור פזוז ובור בחסדך עזור *
הגיב וחן והוד תסונלו רכוש בזור	בעוד יחי לך יקו רצה זמיר טעה *
והרכש לכו לגיד באיים	לכו אל העמודו רוכבי סוס *
היו מחשים ותאשמו עניים	הלא זה יוס בשורה הוא ואין ת *
אשר ממלאבי מות שסויים	צאו מהר לבשר את בני איש *
במר בוכים וראשיהם חפויים	והאבות והאמות אבלים *
עלי אחים ועל שפס עטויים	ואחים נאנחים נאנקים *
וחרב שומרים ערן וחיים	ומקדם לגן ערן כרובים *
והן עתה דרור בא לשבויים	ערן מיום ברוא בורא אנשים *
תכחדו ואמרו אל רחויים	ולכן דברו על לב ואלגא *
ודמעכם הלא יהיו מחויים	הלא עתה יגחמכם מנחם *
לנחם כל אבלים כל שחויים	הכי קורא שמו מאז מנחם *
כרובים או ממתים רק מחיים	ראו עתה נתיב חיים ואין בו *
ואל נא תפרעו וחיו פתאים	בני איש גם בני אדם לכו בו *

סימן

כי זאת עכתי איום טוב ודרך חיים  
בו ימחאה איש טוב ודרך חיים

דודי זמורת זר וזמרתו זמור  
הא לך זמיר זמרת זמירות הזמ

# דרך חיים

לכה דודי אֲחֵבֶר מֵאֲמָרִים  
 אֲלֵמֶדֶד לִירְאָה אֶת יי  
 בִיעַן הֵם רְפוּאָה לְנַפְשׁוֹת  
 לְמַעַן סוּר וְהִנְצִל בְּמוֹת מִ  
 דְּעָה דוֹד כִּי בָנִי אֲדָם בְּתַבֵּל  
 וְלֹא יִדַע אָנוּשׁ עֵתוֹ הַיְנוּעַ  
 כְּמוֹ רִנֵּעַ שְׂאוֹל יַחַת יְלוֹד אִישׁ  
 וַיִּנְהוּם אִו בְּנֵהֶמֶת יָם אֲבֹו לִו  
 וְלִבְנֵן טוֹב לְהַעֲנוֹת וְלֵאזוּן  
 אֲעַמֵּר תּוֹכַחַת מוֹסֵר עֲמָרִים  
 וְאוֹרֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיְשָׁרִים  
 וְהִמָּה מִמֶּךָ יִגְהוּ מוֹזְרִים  
 שְׂאוֹל מִטָּה וּמִלֹּן בְּנִצְוֹרִים  
 בְּדַמְיוֹן הַשְּׂבִירִים אִו כְּנָרִים  
 שְׁבַע יָמִים וְשָׁב אִו בְּנִצְוֹרִים  
 וְהַיּוֹם פָּה וּמִחַר בְּקִבְרִים  
 אֲשֶׁר מֵאֵן לְקוֹל יוֹסְרִים וּמוֹרִים  
 וְלִשְׁמוֹעַ לְמוֹכִיחִים וְגוֹעֲרִים

ט

הפירוש לכה דודי פי' אלך דודי כמו ולכה איפה ולכה אין בשורה ולפי סוף פסוק סתחלתי כו  
 ורומתי בדברי בתחלת הסיר כי המוסרים שיבאו בשיר הם כ מוכים הם מוסרי והכחנות  
 לתקן הנוף זהב הוראת דרכי הסס ית לתקן הכשמה ולקומת : יגהו מוזרים פי' ירפאו כלים מלשון  
 ולא יגהו מכס מוזר : ומלון בכנורים מלשון ובכנורים יליכו והוא קרוב לעכין קברים ויגיד עליו רעני  
 להענות פי' להכנע

דְּעָה יֵשׁ חֵד בְּמוֹסְרִים אֲשֶׁר הוּא  
 וּבו כָּל תּוֹכַחַת מוֹסֵר כְּלוּלִים  
 וְאִין צוֹרֵךְ לְחוֹבַת הַלְבָבוֹת  
 וְלֹא שִׁירֵי וְלֹא שִׁירוֹת אֲחֵרִים  
 כְּסִילוֹת מַעֲלֵי אֲדָם וְאִין בָּם  
 וְמָה אֲאָרִיךְ בְּסִפּוֹר מֵהַלְלוּ  
 וְהוּא רֹב הַשְּׂקִידָה בְּהַגִּיית  
 בְּאֲשֶׁרֶךְ יָדִיד אִם תִּשְׁמְרֵהוּ  
 כְּאֵב לְהֵם וְהִמָּה לִו כְּבָרִים  
 וְתוֹמְכֵוּ מִבְּלֵי יוֹסְרִים יוֹסְרִים  
 וְלֹא שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה הַמְּפֹאֲרִים  
 וּבִלְתוֹ הָאֲמֹרִים אִין מְסִידִים  
 לְהוֹעִיל רַק בְּאוּלֵי קַט זְעִירִים  
 זְמַן יִכְלֵהוּ לֹא יִהְיוּ סְפּוּרִים  
 בְּתוֹרַת אֵל וְחֻקֵי הַיְקָרִים  
 וְאֲשֶׁרֶיךָ לְעוֹלָמִים וְדוֹרִים

י

חד מי אחד כמו דכר חד את אחד : ככרים פי ככנים כמו מה נריו ומי בר עטוב : וזה  
 שאמרתי שזכר ההתמדה בתלמוד תורה הוא יתד שהכל תלוי בו דבר פשוט ומקרא בזה  
 ואומי עובד ואת תורתו לא שמרו ופרץ בריש מדרש איכה הלוי אומי עובד ותורתו שמרו מתוך שהיו  
 מתעסקין בה שאור שבה היה מקוירן למוטב ע"כ : וכמו שהעסק בתורה מנוה גדולה מאד מאד כך  
 בטולה כשאפשר לעסוק בה עזן גדול מכאן ארץ בריש מדרש איכה מניחו שיתר הקנה על ע"כום  
 ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא יותר על מאיסה של תורה שכל על מה אבדה הארץ על ע"כום  
 ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים אין כתיב כאן אלא על עובד את תורתו ע"כ : וכתיב הרמס  
 המוכה ה"א היא שנינו ללמוד תורה וללמדה והוה הכקרא תלמוד תורה כל איש מישאל חייב בתלמוד  
 תורה בין עמי בין עשיר בין שלט בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שמשש כמו אפי'  
 היה עמי המתפרנס מן הנדקה ומחור על הפתחים אפי' בעל אשה וככ"ס חייב לקבוע לו זמן לתלמוד  
 תורה ביום ובלילה עד אימתו חייב אדם לתלמוד תורה עד יום מותו וכו' : ובסמ"ג כתב דרשתי לגלות  
 ישראל כי ברית תורה נכרת בדם שכתב הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וכל שאיבד עוסק בתורה  
 חרב מבוא לעולם שכתב והכלתי עליכם חרב בוקמת קסם ברית ע"כ בעש"ן ז"ל ובלאוין ז"ל כתב  
 הפורש מן התורה אפי' זקן מופלג עובד בלא מעשה שכתב ופן יסורו מלבדך כל ימי חייך : וכפ"תי  
 הלחם אמר שעובר בשני לאוין : ובאבות תנן השוכח דבר א' ממשנתו מעלה עליו הכתוב כלאו מתחייב  
 כפסא : ודרס"ן בפ"ג דיומא אמר רב המשכח דבר א' מלימודו גורם גלות לכזו שכתב ותשכח תורת  
 אלהיך אשכח בניך גם אפי' : אך אבהו אף מורידין אותו מגדולתו שכל כי אתה הדעת מאסת ואמאסך  
 מכהן לי ע"כ : ומסתברא לי שזה שאמר הפורש מדלת עובר בלאו או בשני לאוין שכל יום הוא עובר  
 ובפרק הספיקה אמר רב יהודה אמר רב כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו שכתב וכתתי פני בהם  
 מהאש יבאו והאש תאכלם : אך יוכתן כל המרפה ענינו מדברי תורה כופל בניהם שכתב אדם תועה  
 מדרך השכל בקהל רפאים ובו ואין רפאים אלא יורדי גיהנם שכתב ולא ידע כי רפאים הם בעמקי  
 שאול קרוייה : ומבוא ביומא דף ל"ה ע"ב ועשיר ורשע באין לדון אומרין לעמי מפני מה לא עסקת  
 בתורה אם אומר עמי הייתי וטרוד במזכותי אומר' לו כלום היית עמי יותר מהלל דוקן שכל יום היו  
 עושה ומשתכר חני דיכר חכיו היה כותן לשומר בית המדרש ומניו לפרכסת ביומו : פעם אחת לא מנא  
 להשתכר ולא הכיחו הסומר להכנס עלה יושב על פי ארובה לשמוע דברי אלהים חיים ואותו היום ערב  
 שבת היה וירד עליו שלג רום ג' אמות בשחרית אמר שמעיה לא בטליון ככל יום הבית מאיר והיום  
 אפל הנינו עיניהם וראו דמות אדם בארובה עלו ופרקו הסלג מעליו והרחיבוהו והוסיבוהו כנגד  
 המדורה אמרו ראו זה לחלל עליו שבת : אומרין לעביר מפני מה לא עסקת בתורה אם אומר עשיר  
 הייתי וטרוד בככסי אומרין לו כלום היית עשיר יותר מר' לעזר בן חרסום שהכית לו אביו אף עיירות  
 ואלף שפיכות ומימיו לא הלך לראותן אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה וכיטול כאד של קמח  
 על כתיפו והולך מעיר לעיר ללמוד תורה : שאלין לרשע מפני מה לא עסקת בתורה אם אומר כאה  
 הייתי וטרוד ביכר אומרין לו כלום היית נאה מיוסף הנדיק שהיתה אשת פוטופר ומדלתו בדברי' ככל  
 יום ומחלפת בגדיה בעיר ובכקר כתבה לו אלף ככר כסף לשכב אבילה ולא שמע אליה כנאנא עכ"ס  
 ועשירים ורשעים מחוייבים על שלא עסקו בתורה : ורבינו יונה כת' כי אשמת הבטול מן התורה בעת  
 שהיולת לעסוק בה אש היא עד אבדון תאכל והאריך להזהיר על העסק בתורה בשער מיוחד קראו  
 שער התורה ולא כדפס : והרב החסיד הר' יוסף יעב"ץ ז"ל בספרו אור החיים יחד פרק להזהיר על  
 עונת התורה וז"ל בפ"ג כתב רבינו יונה חייב אדם לעסוק בתורה בכל יום ואמר בספרי כשם ששכר  
 הלימוד גדול מכל המצות כמש' ר"ל ותלמוד תורה כנגד כלם כך עובש בטול תורה גדול מכל העצבות  
 והרובה להכיל מן העובש המר והעזן הגדול הזה יתעסק בדרכי התלמודים הלומדים לשם שמים ויעבור  
 בשכר הרבני שיעמדו בעירו ויעסקו בתור' על ידו כמש"ל ע"י חיים הוא ללומדיה לא כאמ' לא למחויק'

פה שהם מחזיקים ידו התלמידים והרבנים : וכשכני אדם פוסקים ממלאכתם ומעסקו והולכו לכותם  
 או יושבים בקרבות והם בעלים ומשמים כדברים בטלים רעמם רבה וחטאתם כדדה מאד לפי שהם  
 מוכים התורה שילבו היו ממאמנים שאין סוף למתן שכרה למה לא ישיבו רגליהם לכית הספר ללמוד  
 הלכות או לקרוא מקרא או קרה תפלות והלא האדם זריו ואף בגדלים למלאכתו ולעסקיו ויודע כי  
 הכל הכל ואיך ישכח חזו העולם הכא ולא ימן חלק ביום מן הימים או שעה מן השעות לפי' ואף כי  
 בשעה שהוא בטל ממלאכתו ולא יאמר כלכבו עה לעשות לה ולקרוא בתורה ולקנות גדלות ה' אשם  
 הוא אשם אשם לה ואחל שמי שאפשר לו לעסקו בתורה ואינו עוסק עליו לאמר כי דבר ה' כזה וזמר  
 הכרת תכרת הכפש הלא עכל רבינו יונה ודע כי והו הפתח הגדול מן הפתחים שיש לניהנס האחד  
 פתח המאובות הכ פתח התאוות ג' ומאלכות אסורות וזולתם ה' הפתח בטול תורה וקראתיו הפתח  
 הגדול כי מן הכת הראשון יש מעט ומהכ' יותר ומה הכת ה' יותר ויותר יען כי אינם חושבי זה לחטא  
 כי החוטא בעריות כפשו מרה לו וכן כשאר העבירות ורובם חמורים בתשובה לפחות לעת הזקנה אך  
 המתרחקים מעל הש' ומורתו כשמוקיימים מתבעלים יותר כי אם לא התעסקו בתורה בהיות כחם  
 עליהם אך יתעסקו בה כסור כחם עכ' קראתיו הפתח הגדול כי רבים חללים הפול : וכתב רבינו  
 יונה רבים חושבים כי לא תאכד הכפש בהמנעה מהעובד והמיושר ואשרי שהם ממאמינים בה' ועושים  
 המצות וזכרדים מהעבירות אינם חוששים לבעול תורה ועליהם ארץ כי דבר ה' כזה ונו הכרת הכרת  
 ונו כלל עליו וכו' וכו' הפרק כתב וזל ההולכים בענת רשעו' הם השמים עיקר עסקם הכללי העולם  
 הזה כמו שראיתי בעיני כמה פרבסום בארץ הזאת שכתן להם ה' עושר וכבוד ויכולים לעסוק בתורה  
 מקנית היום ואינם עושים כן יתחלפו להם ספרי החכות בספרי התור' ויסתפקו כמה שלמדו כעשירים  
 או שמלמדים תורה במהם הקטנים וכשיכבדו כלל מנות זמבטלו וחד אבות ונבים : וכתב רבינו  
 יונה חייב כל אדם לתקן בביתו ומקום וישים שם הלכות או מקרא או תהלי' או סדור תפלות וכשיפסם  
 מעסקיו מדי עבוד וסור שם לכנות או לקנות וכו' עכ' : והחוקש' על המאמר הנו' לעיל דאך יתכן  
 שיתאר שיותר הש' על ג' עבירות חמורות שכלל' מהן והרג' ואל יעבדו ולא יותר על בטול תורה  
 והכל שכונת רזל היא שחל הש' מחילה גמורה ומסה כעב ג' פשעי ישראל ויתבאר זה ממאמר שאין  
 סבה ותמן אלא מאריך אפיה ונבי דליות הא למדנו שאין היותו הארכת אפים רק מחילה גמורה  
 ועוד ראיה ממדרש ר' תנחומא בפסוק ולקחתם לכם ביום הראשון והביאו העור כריש הלכו ר"ה עיון  
 שם על ערב רה הגדולים מתענין והנה מותר להם שלים עונותיהם וכו' עד והנה מתרצה להם ומחיל  
 להם ואומר להם הרי נזרתי לכם את כל עונותיכם וכו' הרו ראיה גמורה על שהיותו הוא מחילה  
 גמורה ואם כן אמרם פה יותר סבה ר' שלח לנמרו ודלא כדבריו הרה' אסף יעבד זל : ואינם המשל  
 בענין זה אשר בו יתישב הפסק הנזכר כך הוא משל למלך שהוא לו מנען ערב מאד לא כמ' כמורה  
 וסבבים המלך פעמים רבות והיה המלך בעל שכל והיה עובד על פשעיו והיה אומר כלבו אינו איש  
 אחר הוי כבר הייתי הורגו אבל כיון שזה הוא לי שעשועים ויש ווס כדי היא אהבת כנינותיו לכסות  
 על כל פשעיו כי על ביותא בנה כמות החכמה תחיה כעלוה ודי ליש' הוא עובד אותי ומשמחי כמנונותיו  
 כמאמר החכם על האשה דיוני' שגדלות בכיכו ומזלות אותכו מהחטא וכל עוד שהו מנען לפני לא  
 יקרא מורה כי אדרכה עבדו יקרא שהיו הוא עובדו : ולימים הסכים המנען של לנען עוד לפני  
 המלך וגם כשאר הדברים לא השיב ידו מנען ויקחוף המלך מאד ויאמר' עבדיו הראיתם כן הכליעל  
 הזה שזרד כי וזה כמה בסויתו על פשעיו כעבודה שהיה עובד עמדי כמנונו ועמה גמר אומר לפשוע  
 כי ולפרוק עולו מעל בורגו לגמרי וינו המלך לתלותו על שלל הוי רוכה לעשות לו לא זה ולא אותו  
 שזה ודאי היה מרודה במלך : כך ישראל כי היה העסק בתורה גדול יותר מאד ועי' זה מתבכרים כל  
 העולמות והעוסק בה כב יכול מגדל ומיחד שמו של הק'ה וזלכן : על עוד שהיה ישראל עוסק בתורה  
 היה הנה אומר לו עבדו אחת ישראל אשר כך אתפאר והיה מכנס על כל פשעיהם ומכפר עליהם

והשכל מחויב בן כי כבר כתבתי לעיל בדבריו רבינו יונה שהנפש שאינה חוששת לכתוב תורה הכרת  
 תכרת הכפז. והיא אעפ"י שתאמין בפי' ועושה המכות וכזרת מהעבירות וידוע כי מדה טובה מרובה  
 ואם כן כמו שהמכיל תלמוד תורה ויבואו העובש הגדול ולא יושגם לשאר הזכויות כן העוסק בתורה  
 ראוי שלא יבואו העובש הגדול ולא יושגם לשאר העבירות כי כמו שאין בהם כח להגדיל כך אין בהם  
 כח להרע ואם כן אינו מן המימה שיותר הש' על עבוס ויגלו ערוות וכו' אך כשבעלו ישראל תלמוד  
 תורה אז וירא ה' ויבאץ מכעס כענין הפושעים בו כי ראה שפרקו מעל נוארם פול מלכות שמים מכל  
 וכל לכלתי עשות לא זה ולא אמת : ועוד ראיה מספר הוהר זל ר' יוסי הוה אויל באורחא פנע ביה  
 ר' שייא אל האי דאוקמוה סברייא דכתיב בעלי אס יתכפר עון בית עלי בזבח ומכסה \* בזבח ומכסה  
 אינו מתכפר אבל מתכפר בדברי תורה אמאי בנין דדברי תורה סלקין על כל קרבנין דעלמא דכתי'  
 זאת התורה לעולה למכסה וגו' שקיל אוריתא לקבל כל קרבנין \* אמ ליה הכי ודאי דכל מאן דאשתדל  
 באוריתא אף על גב דאתגזר עליה עונשא מלעילא כיחא ליה מכל קרבנין והוא עונשא אתקדש  
 וכנין דילעי בה לשמה קלה אתפייס כהדיה עב' : ובשמות רבה פרשת תנוה אמרו לו רבנו של עולם  
 ענייני אנו ואין לנו להביא קרבנות אחר להם דברים אבי מנקה שכאמר קחו עמכם דברים וגו' ואבי  
 מוחל על כל עונותיכם ואין דברים אלף דברי תורה ובפ' קמא דברכות כל העוסק בתורה ונמליזות  
 המדים וקובר את בניו מוחלין לו כל עונותיו שכאמר בחמד ואמת וכו' עין עד כאן .  
 בתוב כמד הקמח באות ת"ו תורה זל וכיון שהתורה עיקר יצירת האדם יש לו לדלוט כמה שרוב  
 העולם ככשלים בעון בעול תורה והם משיימין כל זמנם בהכל ואינם קובעים עתים לתורת  
 בשבת ובמועדים ולפעמים ביומות החול גם בלילות וכל אחד מהם יומא עילות זה לרוב עונדו שאין  
 לו פנאי וזה לרוב חסרונו שהוא בריוך לרדוף אחר ערעו בין כך ובין כך התורה בטלה \* וזה דומה  
 לאדם שנותן לחברו ספר חתום והוא יודע לקרותו והוא משיב לו שאינו יכול לקרותו ושיעיה לכתי  
 דורו ומהי לכם חוות הכל בדברי הספר חתום פי חוות הכל בנאות הכל כלומ' דברי התורה והכנאות  
 שביד הכתאים והסכמים ופירו' כי חתום כלומר יומא זאת העילה לפי שאין רבנו לקרותה כי אם היא  
 רבנו לקרותה היא אומר פתח אמתו ואקראנו ואמר עוד וכתב הספר על אשר לא ידע ספר לאמר קרא  
 כא זה ואמר לא ידעתי ספר ובין כך ובין כך הספר אינו קרא ואין שואבין דברי התורה והכנאות לא  
 החכמים ולא העפשים \* וראוי לאדם לשית אל לבו תייל הגיע לאדם ספר ממלך בשר ודם והיה מוספק  
 בהכנתו מפני דמות הכתיבה ודקוה או עומק הלשון או יכעער בער גדול עד שיבניה וישים כל לב  
 ושכלו להבין זה ואם ככה הוא עושה על ספר בשר ודם חלש וכבוד שהיוס כאן ומחר בקבר על אמת  
 כמה וכמה על ספרו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא אשר הוא חיו והנליתו כמו שאמר כי הוא  
 חיוך ואורך ישיך : והנה בעון הזה ככשלי כמה כבי אדם שהולכין בכל חלמיני כח להשלים חסם בהכר  
 ספר מלך בשר ודם ומתשלי' בחסן ספר מלך מ'ה הנה וזה דומה למי שכאמר בו וילאוי כספא ודהכא  
 כספא פרזלא אבא ואכבא די לא חזיין ולא שמעיין ולא ידעיין טכחת ולא לאהא די כשמתך בידיה וכל  
 ארמתך ליה לא הדרת וכו' \* עוד שם קריאת המור' מנוה גדולה היא אעפ"י שלא יבין מה שקור' וכלכד  
 שירע שהוא קורא כי פעמים שיקרא אדם פרשה אחת מן התורה ולא יתבונן בעצמו שקרא כלל מתוך  
 שהוא משבח בדברים אחרים ולכך קריאת התורה כשיודע שהוא קורא מנוה גדולה היא וזכר גדול יש  
 לו בזה והוא שדרשו בפ' דע"א לצייל לברום איכיש אעב' דלא ידע מאי קאמר שכאמר גרסה בפני  
 לתאכה וכו' : האריך הרבה וכסוף כתב וכיון שהתורה היא עיקר הכל ראוי שיחזיקו הנכאין בעבין תלם  
 וששתדלו להעמיד התוכניות על בית הספר כי הוא העקר בלמוד התורה שאם אין גדיים אין משיס  
 ועקר התורה אינה אלף כימי הנערות כדתנן באבות הלמד ולר' למה הוא דומה וכו' ולפיכך מהיגי  
 הקהל שכל עיר ועיר חייבין להתעסק במלאכת המנוה הזאת ואם הם כרפים בה כעכשאים הם בדבר  
 נכון הוא אומר תעמל הקהל היא ושמין ליה אשר כשאי יתעל' ללמדך כי אם שסקהל תועאים אינו אלף

מעט הגדולים כי הם נתפשים בחטא הקהל כיון שבידם למחות ולמקן וארץ פ"כ כתבו אין העולם  
 מתקיים אלא בהכל פיהם של תכויות של בית רבן ע"כ מכת הקמח וואעפ"י שלא הוכיר הרב הדת  
 צהזרתו זאת למכהיני הקהל והגבאי כי אם ההזהר להשתדל על התכויות יש להודיע ולהודיע שעל א'  
 כמה וכמה שיש למכהיני הקהלות ולראשיהם לפקוח עיניהם לחומלה על התלמידים שהתחילו להגלות  
 בלמודם ובפרע לאותם שהגיעו למדרגה טובה בלמוד ובעיון עד שכל רואיהם יכירו כי הם זרע  
 בדרך ה' ושאם יתמידו הלמוד בלי שום ספק יהיו אכסים גדולים בתורה חכמים ובכובים מורי הוראות  
 בישראל ועל הכל לאותם אשר מלבד מה שכבר ובראה בהם שיגליחו תורה כדלוי עוד כראו בהם  
 סימני טהר וקדושה וסימני וראת שמים כי זה כל האדם ואינם לומדים לקמח רק לשמה והם הזירים  
 בקט ותפלה ומדקדקין במצות וטובאים החונף והליבנות כל מן דין סמוכו לכא על אלו וכיוצא באלו  
 תהיה חוזק ההשתדלות והזהירות ושימת העין לתמכס להכינם ולמעד' להחזיק בידם שיוכלו להתמיד  
 העסק בתורה לא כמו שראיתי כמה וכמה אשר מקטנות ומצעוריהם עסקו בתורה ועשו והגליחו  
 ובשהגיעו למבחר זמנם שהיה ראוי שיפנו מעינות מוכה בעת שהגיעו עני תכונתם להוסיף פירות  
 או פתאום לפתע בא שכרם ויבט המעין ונקבץ האילן כי הכריחם החוסר כל לפרוש מן התורה כי  
 בקשו אוכל לחיו ושיבוי את נפשם ובראותם כי יד החוסר כל הולכת הלך וקשה עליהם גם הם לאכחו  
 ושבו אחר מן התורה ובזור מאחר אלהינו רחמנא ליבן' מעוכסא דידהו כי באמת אם מכהיני הקהל  
 וראשיהם הם כעכסים כשאנים משתדלים על התכויות הילמוד בדברי כד הקמח כל שכן וכל שכן  
 שיפשו כשלא מחוס עינים על אל' העוב כי גאים איש אוכל ופסולת בכברה לברור לו האוכל ואחר  
 כך ישלך האוכל והכה כן הדבר הזה בית הספר הוא הכברה והתכויות ששם הם אוכל ופסולת והזון  
 הוא הכבור והתכויות אשר יגליחו הם האוכל והשאר פסול וראוי לכל בעל שכל לברור לו האוכל ושימיה  
 שיכו עליו וענין זה דומה עוד לאיש שעלה במשכבתו לכבות לו בית ולעשו' לו גן והכיח כל עסקו  
 בחורתו ומעשהו והמעסק בכנין ויסד הבית אבני גזית ועשה חומות הבית רחבות וגבוהות ואע"פ  
 בכותליו ועשה שם מחניים שמים וטליתים ועליות מרווחות ומדרי חדרים ויבך בראו ומשוח בשטר  
 ובכתלים בייר כרזנים ותמורות וגינים ופרחים ועוד עשה סמוך לו גן ופרדם ובעב בו מכל מיני  
 אילנות ויעקוהו וימלקהו והסקה את הגן ונתעסק בעבודתו לו או ה' שנים עד שגדלו האילנות ובעש'  
 הגן כגן ה' כיון שהגיע להעמיד דלתות לפתחים ולחלונות ולקרות את הבית בתקרה ומעובה או  
 רעפים כמשפט והגן לא היה חסר רק מלוכה ובה שומר וזוף לגן סביב גדר או שב ממסכתו והתרפ'  
 מן המלאכה ועונה לגמרי ושב לעסקי סחורתו כבראשונה ויהי כאשר כשאר הבית מבלי מחסר  
 ומסתור מזה וממער כיון שירדו גשמים פמחו כל הנזירים וכל המעשים אשר כבית מעץ כרקבו וגם  
 החומות בתקלקלו ושאר הבית להיותו משלם ונפשו היה למוחראות וכלילה יליכו בו הכלבים ושוועלים  
 הלכו בו שמה קנכה קפון גם שם הרגיעה לילית ושאינה יכת שער מנחם כתורא וכל יום הולך וסרב  
 יותר וכן הגן מבלי גדר ושומר היה למשלח סור ולמרמס שה וכל מיני זרעים יבשו וגם האילנות זה  
 בקצף זה יבש זה כשבר זה כשכה אין רואה והאדמה תשאה שומה והכה כן תא' עשה והגלית  
 בסורה ובמבחר זמנו הונך ליבעל מן התורה אין ספק שכלל יום הולך וסוכת מה שיודע ואף במעשה  
 המצות לא יוכל להזהר כבראשונה והמכשלה הזאת תחת יד הגדולים המתחדכים בעם בדברי הרב  
 בעל כד הקמח: הן אמת אלהי לא י הגדולי ללמד עליהם קנת זכות ולהקל מעליהם קנת ממסא העין  
 הגדול הזה הזכיר יען וכיען מונחא קנת סועלים קטנים חכמים בעיניהם חללו יענת המורה  
 והבאישו את דות לומדיה כלם העוב כחוטא כשבע כאשר שבויה ירא בעיני בני ישראל עד אשר  
 היה שם חסם להם לפרעה לא ופתנו בו בראותם או שלמדו מעט קט ליעול עערה להתגדל ולהתפאר  
 ומה שלמדו לא יקיימו ובמוסב לגים יסבו ויחפשו את הכרית יאמרו לרשע דיק אתה כשיקו להשיג  
 תועלת מה וחלילה להם לשפא משבירה ולתקוטע במתקומיו אבל ישבאו חסם לחכריהם לומדי

התורה לשמה העובדים מהם ויספרו בנמנות ואם יוכלו להכניעם וכמיצום וישיבום פני עשורו יסאו  
 גפני עמיים יעמכו וכאלה רבות עמם יראו שדע כי בשהיינו על ארמנו היה באומתנו שבט  
 מיוחד לזה וקרא שבט לנו וכפרנו מן הפרט הכהנים כי לפי שהיה העסק בתורה גדול ונחמד יעמי  
 הש"י נזה את שטניו ויהיה לתת להם כל נרכס כידוע מה"כד מחנות בהוכה רק כל מחסורם עלינו רק  
 שיעסקו בתורה תמיד לא יחסו ואל תתעסק ותאמר כי כל מה שנונו הש"י לתת לשבט לנו אחסם היה  
 חלף עבודתם אשר הם עובדים בבית המקדש לא לזולת זה כי באמת אין הדבר כך אבל בזכו הש"י  
 לתת להם התרומה והמעשר כדי שלא יפכה לבדם לעסקי העולם כלל ויעבדו במקדש כעת העבודה  
 וכשהיו פסוים מהעבודה ועסקו בתורה ולכן תמלא בהם הקדש שלעולם הוא מוכיר הכהנים  
 בשמך על עסק התורה ולמודה אחר כפ' שופטים כי יפלא מן דב' למשפט ונו' ובאת אל הכהנים  
 הלויים ונ' והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן ונ' אחר עוד שם ונכנסו הכהנים כתי לנו  
 כי בס' נחם ה' לשאתו ולכרך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב ונ' והיו שלא נחרם לעבודה כלבד  
 וכן אמר משה ונרו משפטיך ליעקב ומורתך לישראל ונ' וכתיב הכהנים לא אמרו איה ה' ומפני  
 התורה לא ידעו וכתיב כי לא תאבד תורה מכהן וענה מחכם ודבר מביא ונ' וכתיב שאל כל את  
 הכהנים תורה ונ' וכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו ונ' ויחן כורך להביא מהם  
 יותר ויארץ לא תכנה תורה אלא לאובלי תרומה: ובשמות רפה פר' תנוה אמר כל כהן שהו' אוכל  
 בתרומה ואינו בן תורה אינו כהן לעתיד לבא אלא באדם אג' לפרים שבאמר ב' אלה הדעת מאמת  
 ואמאסאך מכהן לנ' אלפין יש בו שבמאם מן הכהונה וכן המקדש וכן הלויים וכו' עכ' ופשוט מלא  
 בדברי הימים לתת מכת הכהני והלויים למען יחזקו בתורתם ויור' כפ' חלק מנין שאין בותמן תרומה  
 לכהן עם הארץ שבאמר לתת מכת הכהנים למען יחזקו בתורתם המיוחדת בתורת ה' לו ומתנוסאים  
 מחוקי בתורת ה' אין לו מנת עכ': וכיון שכתבאר והמעשה גם כי בעונותינו חרב מקדש ואין אנו  
 משפרכין הכהנים והלויים כימי קדם והכל מקום לפעור ונזוה זו בלא כלום אי אפשר כי כבר ביאר הדבר  
 בעל העקידה בשער כ"א שאף על פי שבזמן הזה חסרנו את כבוד מנזר מן המנז' דנמחה לא בעלה זול  
 למשכילי ויעילו תמיד כל מנות התורה ונבדחיתם יבא ריוח מוד ולדורות ואין הדבר להם בשעת  
 מעשיהם לאחר מעשיהם כי הנה כל מה שבתבונ מעבדיו המשכן והמזכרה הוא מועיל אלכלו היום  
 כיום המעש' לכן כל העובדים המושכלים לא יתחלף אלכל האדם השלם בין שימלאו לפניו בפועל אין לא  
 השלם השישכיל האדם שמנות טעוב' לשוכא תהיה לעזור ולהועיל בעבור ולהרחיק האיבה ויטעו בלבנו  
 מדה זו לקמן גמור כבר ותכנה באלו המדות השלמות בכל דבר שיבא ברכו לפניו ואף על פי שלא  
 יודמן לו חסור טובאו והקטע על זה בכל המנות כי הכונה בכלל ללמד האנשים ולהרגילם אל הטוב  
 והישר הראוי להיות בו תמיד עכ': ולכן אחרי שידענו שנונו הש"י לפרנס הכהנים והלויים לשיעבדו  
 עבודתו ויעסקו בתורה עכשו שאין אנו יכולים לעשות מנחות ממש כשבע לו אנו בריכים לקיים  
 סמכותה היא כאשר נדבה רוחם אומם לעבוד את ה' ולעסוק בתורתו: ונשתתכונן היטב במה  
 שכתבתי אז תבין כי אנו עדין ישראל לא כנא ידו חובת המנוה הנאת בתוכו לחכמים ולתלמידים  
 העוסקים בתורה כאשר ישאלו כי כשיטרכו וישאלו הם עמם אי שיבאו אחרים וידעו לנו בערם  
 הנה מוקדם אחר אנו מצווים לתת להם וזה בכלל המנוה שבינו הש"י לתת דק' לעמי דו' מחסורו אשר  
 יחסר לו אפי' סוף לרכוב עלינו ועבד לרוץ לפניו אבל עיני המנז' הנאת שאנו בריכים ליתד אכזום  
 לעבוד ה' ולעסוק בתורתו כמו שהיה הענין בכהנים ושבאמר להם לבנו עבדו את ה' ואנו נתן לכם  
 כך וכך ועירך בגדים ומחיתכם כל מחסורכם עלינו רק לא ימוש שפר התורה משיכם והניחם מן יומם  
 זלילה' מן דבר יהיו כעייטבו דנמחה הכהנים אז כנא ידו חובתו ממנוה זו ואין כלל את חרפת מנזרם  
 מעלינו טכ' כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם ונ' כי חרפתה היא לנו ממלכת כהנים שכבר  
 מהם ח' עוד זאת אדרש להם לכית ישראל לפי שראוי מאדקדים בעם רבים בכל מקום



מפזרים ממונם להחיות כבוד בני התורה מהם מי שיתן ויורע בשכ' בארץ מאה פרחים ומהם מי שיתן  
 מאתים וכן על זה הדרך או שפלו או וות אוש כמתכ' ידו יתן ללמדו התורה והיה מה שיתן ועבור שם ועני  
 שם למי יתן פרח א' לחדש ולמי יתן שני פרחים ולמי יתן מתכה בדרך מקרה כפי שיוצק ולמי לא  
 יתן מאומה עד שצמח כדב' או כותן לשמחה או עשרה לומדים לכל א' חלק מפרנסתו ולזולת אחד מקבל  
 מנדבנים רבים פרנסתו וכשהתבוננתי בדבר זה ראיתי והנה כל א' מהנדבנים עושה הרבה וכן כלם  
 עושים מעט כי כיון שיתנו מה שיתנו על הסדר הזה עד שלא יקבל לומד אחד פרנסתו כלה מנדב  
 אחד הנה מזה נפק חורבה וזה היה סבת חילול התורה וכוונה ולסבה זו כראה בלומדיה שצדוריה ולא  
 וכלו ללמוד תורה הרבה ולעסוק בה לשמה והוכרחו לשים ענות כפפס וזמם ולינה מה לעשות כדי  
 שוכלו לקבל מפלו ומפלו ומפלו ומפלו ומהם מי שיעש' עמנו לן ומזיל דבה כדי למנוח מן בעיני  
 העשירים ויפזרו הנבות שוכאיהם ויחניפו אוהביהם ויאכדו זמנם כדברים בטלים עמהם ויתכונן  
 בעיניהם ויכבדו לעשירים כבוד גדול וישתו וישכרו עמם כי לפי רוב העשירים אוהביהם תרבו  
 פרנסתם על כן יבא משפט מעוקל וכמוהו בלומדים מי שים לו פרנסתו ברינות ויותר מהנדרוך לו ומהם מי  
 שים לו פחות מהנדרוך לו ומהם מי שאין לו מאומה מהנדרוך לו ואם רב' שלא לכבוד רק להגיד האמת כאמר  
 כי כבוד הלבים והתפסים שבהם נפסי הרוח ומעושי התורה יתעבנו על רוב שלום גם עושר גם כבוד  
 רב עמם יוראיה וקושי שמו הכשרים והעשירים כדברים ללקס איה מבקשים מים ואין כללו של  
 דבר המולי הרע הזה נרם היות הלומדים בטוב כמותא כעובד אלהים כאשר לא עבדו ולא עוד אלא  
 עליונים למטה ותחתונים למעל' לפי שראובן העשיר כיון שאינו כותן לשמעון הלומד כל פרנסתו רק  
 חלק קטן ממנה אינו מקפיד וקושי לראות זלזולת אם שמעון הלומד עוסק בתורה כראוי ולכן  
 יעבתי היעוב' כובח פני ה' גם כי ידעתי שלא יקבלו ממני כך היא שאם ראובן העשיר כותן ללומדים  
 בכל טפה כמשל מאה פרחים לשבע' לומדים שיתן אותם לשנים לבד ויבחר לו העובים שבהם ויאמר  
 להם אני אתן לכם חמשים פרחים לשכ' לכל אחד למקית כתיבם ואם תהיו עשירים ולא יאמרו ספר  
 התורה משיבם והייתם בני יומם ולי' ולא תאבדו זמנכם בבקשת מותרות אבל קבעו חשבון כאו אתם  
 ימשיכם או אורגים או סנדלרים או כוכים מרוויחים באומותכם יותר ממשיכם פרחים לשכה או כאלו  
 אתם שכרו וגם אצלי לזכות ולהרום לכתוש ולכשוש ואין לכם אלא השכירות שאבי בתן לכם וכשהיה  
 הדבר כן או הלומדים ההם יפנו ויעהר לבבם מעסקי העולם ולא ילכו אחריו ההבל וילמדו תורה הרב'  
 ויעסקו בה לשמ' כי ידעו שראובן העשיר כיון שהוא מפרנסם פרנס גמור הוא משגיח בעיניהם וואם  
 לא יספיקו המא' פרחים לשנים יתנם לא לבד ויתנה עמו כאומר ואם את דבר זה יעשו העשירים  
 כמבא כל א' עושי' ומעט וכוין כלם עושים הרב' וזהו דרך ושרה שוכר לו האדם תמוה דא רוב וקנה  
 והנה הארכתו כדברים חלו לאהבת האמת עם היות שלם בנות מה היה לי התפוס' וראיתי לשמך  
 לזה ענין אחר שהוא מתחבר אליו ויאמר כי גם שבי' שראובן חייבים לפתוח את ידם ולהעניק ללומדי'  
 ככתוב לעיל מהל מקום ראוי לכל לומד אשר כגע אלהים בלבו שישתדל בכל מאומה ששלא יבא לידי  
 כך ויעשה שבתו חלו ולא ינטרף לכריות ויפשוט כבלה בשוק ואל יאמר אדם גדול' אפי' כי כמו שכתב  
 לאבנים לתת עושר וכבוד לחכמים כך באה לחכמים שלא לקבל מהם ואין בידך לומר לרדוף אחרים

וכבר חכרתי על זה שיר קטן וזהו  
**עושר וכבוד אל החכמים**  
**יוראו ארתים הוגים בדתו**  
**נאה לאישים להם לתת**  
**נאה אליהם שלא לקחתו**

וכבר ידעת מה שאמרנו בדבועי מאבות ר' גדוק אומר אל מעשם עטרה להתגדל בהם ולא  
 קרדום למטוב בהם וכו' ושם האריך בפירושה הרמזם אל' לדבר בענין זה אלא שחפיו על  
 המדה והקרוק הענין יותר מדאי ואשר לתא' אישור גמור לקבל ממון מהאבנים והפסידו  
 דכרין

דבריו החכמי' האחרונים עד שכתב אחד מהם בזה הלשון ואעפ"י שגפלו פני ארצה וכלמתי ממה שכתב  
הרמבם במשנה זו ומי יבא אחרי המלך מודה אני שאין להשיב וכו' עכ"ל ואני בעיני אינני מודה שאין  
להשיב ארצה אומר שהרבה תשובות בדבר ואשיב בקצרה ואומר **אמר ז"ל** והביאו בני אדם  
לחשוב בסבלות גמורה שזה מחוייב וראוי שיעזרו החכמים והתלמודי' וזה הכל טעות ולא כמז' בתורה  
ונדבריו החכמים דבר שיאמתהו ולא רגלים שישען עליהם כלל כי כשנענין בדבריו ר"ל לא כמנא שהיו  
מקסיים ממון מכני אדם ולא היו מקבצים ממון לשיבות וכו' **ואמר** בקשת המחילה אומר כי כמנא  
וכמנא דגרוסינן בירושלמי הדורות פ"ג מעשה בר' ליעזר ור' יהושע ור' עקיבא שעלו לחילת אנטוכיא  
על עסק מנבת חכמים וכו' פ' לקבץ מעות לחלק לחכמים והמעשה הזה מוזכרו גם ברכות פרט' ראש  
ושם בתוב בהדיא רכומיכו באו לבנות לעסק מכות עמולי תורה **ובאבות דר' כהן** פר' ל"ד אמרו על  
בני יתרו שהיו מתפרנסים מן הנדקה כשהלכו ללמוד תורה **ומה שאמר** שהוא סבלות גמור וטעות  
לחשוב שראוי לעזור ללומדים אין הדבר כן דגרוסינן בפרק המוכר את הספינה מי שעיניו נרות בת"ח  
פעולם הזה עיניו מתמללות עשן לע"ב ופרט' שעיניו נרות שלא להנותו מנכסיו **ובפרק חלק דף**  
**ג"ב** כל שאינו מהנהגת מ"ח מנכסיו אינו רואה סימן ברכה לעולם **הא קמן** שראוי להכות ולעזור לת"ח  
ומי שאינו עושה כן ונשא עונו **ומה שאמר** עוד שלא הזת' לת"ח אלא לתת ממנום לאדם לעשות בו  
שחורה וזיהו הם ראשונים למכור ולקנות ושיעזרו והמהמים אף אין זאת כדמוכח ממה שכתבתי ועוד  
דגרוסינן בפרק חלק כל הכביאים לא נחכאוו אלא לעושה פרקמטיא לת"ח ולמהכתי' ת"ח מנכסיו וכו' **הרי**  
**ש"ס** שכלבד עשיית סחורה לת"ח עוד ראוי לאדם להקנותו מנכסיו **ובסוף** מה' ברכות גרסי' שהתארת  
ת"ח בתוך ביתו ומאכילו ומסקחו ומהנהגו מנכסיו וכו' וגרוסינן בירושלמי דמעשר שני פרק במרא רבי  
יונה יהב מעשריו לר' אחא לא משום דהוה כהן אלא משום דהוה לבי באורייתא וכו' **ובירושל' דסקלים**  
**ס"ה** ר' אחא בר חיבאי ור' הושעיא הוו מטיילין בארץ בנימינא כניסמא לילוד אמר רבי אחא לרבי הושעיא כמה  
ממון שיקעו אבותי כאן אמר ליה כמה כפסו שיקעו אבותיך כאן מי לא הוה בני אכשא דילעון באורית'  
רבי אבין עבד ארבינן תרעיא דסדרא רבא אמר ר' מני לביה א"ל אמר מה עבדת א"ל וישכח ישראל את  
עושהו ויבן היכלות מי לא הוה איכסי דילעון באורייתא ע"כ **הכך** רואה צעיק שסחכמים האלו גינו  
לאשר הוביאו ממונם לבנין בית הכנסת עם שהוא מנזה רבה וקראום שוכמי עושים על שלא בחרו  
היאתר טוב שהוא לתמו לעוסקים בתורה **ובירושלמי** דפסחים ס"פ מקום שנהגו חד ומן אנרכון  
דבבן כדש' שלחו לר' עקיבא וחד מן רבנן עמיה וכו' ע"ש ובפ' כיבוד גולן מודום הוה משלח פרכסתהון  
דרכנן **ובספר** הוהה פרשת וחי אמרו זנולון וכה ואקדים כרכאן על דאפיק פיתא ממוניה ויהיב  
למוניה דישכר מהבא אוליפתא מאן דפעוד למריה לאורייתא נעיל כרכאן מעילא ותמא ולא עוד לא  
דוכי לתרי פתורי מה דלא זבי בר כש אטרא זכי לעומתא דיתכדך כהאי עלמא וכו' למהו ליה חולקא  
בעלמא דאתי וכו' **ובויקרא** רבה ס"ב בהר' ר' ערפון יסב לר' עקיבא שית קנעוין כסף א"ל ויל זבון  
לך מדא אוסיא פ' שדה דההו לעיין באורייתא ומתפרנסין מיכה כסב יתהון ופליגי יתהון לספרייה  
ולמתבייא ולאליין דלעיון באורייתא **לבתר** יומין קם עמיה אמר ליה אחמי לי אוסיא דזכנת אחמי  
ליה ספרייה ומתבייא ואליין דלעאן באורייתא עד כאן **ונבמכת** יומא הרונה לבסך יין ע"ג המזבח  
ומלא רגונו של ת"ח יין **ונבמכת** כתובות המביא דורון לת"ח באילו מקריב ככורים **ויש** לי עוד  
דאיה ממוניא דף פ"ד מהכך ספוכי דעיילו לר' אלעזר שיתין ארכי וכו' **ועוד** דאיה משלח הזרוע  
ההוא טקא דדיכוד דאמא לבי מדרשא וכו' פרט' דיכרי זהב ששלחו לכ"ח הישיבה **ועתה** מנאמי בסוף  
סאמר חסדי' **וכך** מהר"ק כיוור דעה סומן רמו שהר"ט בר גמח האריך בתשובה לחלוק על הרמבם  
ולסתור כל דבריו **ורכה** עתה התשובה היא ביד **גם** בעל כנה לדרך כתב בדף ע"ב כי ה"ר  
יסר"ל ז"ל כתב בפירושו לאבות כנגד דברי הרמבם דברים ככונים **וגם** הוא האריך קצת עיין ס"ס  
וידעתי כימי שיספס בדבריו ר"ל וינא עוד דאיות על דבריו אך כמה שכתבנו מהם די' **ועתה** וידעי

דעת ומצוה מדע הדיבור וראו מאחר שצאו כל אלנו המאמרים להזהיר ולזרז לאנשים שימתו לחכמים ולסודיעם שזו מנהג גדולה עליהם איך אפשר שיהיה אסור ללמוד לקבל היסודות כה הפכים ומה שהביא הרמב"ם אל ראייה לדבריו ממעשה דיהונתן בן עמרם ארצה מסר ראייה על דבריו ואני תמיד על הרוב אדפדוק מיהונתן בן עמרם ליסויעינין מכל שאר החכמים שהיו בזמנו אשך לא יספרו מרוב והתפרכסו מר' בסבת חכמתם ולא עשו כמעשה יונתן בן עמרם וחלילה לי להאמין על אלפים ורבות חכמים בהם שהיו כלם טופאים ומתירים לעצמם האסור להם ועוד אם בן הוא כדבריו הרב שאסור ללמוד לקבל הכנה מכבי אדם כגמא ר' עובר על זלפני עיר לא תתן מכשול במה שהתנה שלא יבא להתפרכס ממנו אלא מיו שהוא בן תורה כי לפי זה התנאי היה נריך כל אחד להודיע מחמתו וידועתו ולומר בעל מקרא אבי בעל משנה אבי פרנסתי והכי עבד הכי והא קימ' לן אין מאכילין לאדם דבר האסור לני ועוד אם היה חייב כל חכם או לומד לעשות במצוה יונתן בן עמרם איך לא כפל לב רבי בזה בשעה שהיה מנענע לומר אולי האים הזה חכם הוא אלא שלא פירש כי בן נוחה ועוד רש בר ר' איך כבא ואמר יונתן בן עמרם הוא איננו היה חוכה לכל לעשות כן ה'לל שמא א'מן החכמים הוא ועוד ראייה גדולה לדבריו מ' יונתן הוא שאינו רוצה ליהנות מכבוד תורה מיומו ואילו לדבריו הרמב"ם לא היה לו לתלות הדבר ברובו כיון שהוא חייב בו אלא ודאי כראה שהיה מותר לו ליהנות ולהתפרכס אלא שהוא היה מחמיר על עצמו ולא היה רוב ומה שהביא עוד ראייה מ'ל' טרפון שנתעבר על שבתתש בכתר תור' כפ' קונס יין ככר כתבאר שם שמותר היה הדבר והוא מה שהקשו אמאי יעבר בפשיה כלומ' איך כאן אימור כלל ומשני שנתעבר לפי שהוא היה עשיר גדול והיה לו לפייסו כדמים וצא"ר אראשו אבי היותו האמת בעיניו זה כך הוא שאם העוסק בתורה ישאל חלקו בפיו ויאמר לאנשים מנו לי כך וכך כי חכם אבי שמרו בפשו כי חסיד אבי ויהיה התורה אכלו ככלי להרויח בו כגרון אל החונק בו זה ודאי אסור ועל זה הזהירו ברביעי מאבות ר' גדוק אומר אל תעשם עטרה וכו' ובפרק קונס יין תביל לא להבס את א' וגו' שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשה שיקראוני ר' ושאייה זקן ויושב בישיבה אלא ללמוד מההנהגה ומוף ההכרח לרא' בר גדוק אומר עשה דברים לשם פועלם ודבר בהם לשמם אל תעשם עטרה להתגדל ולא קורדוס למתוך בהם וכו' פקח עיני שכלך וראה שלא אסרו ללמוד לקבל חכמי אדם עושר וכבוד ולא אמרו אל שקבל מכבי אדם מוזן או כבוד בשביל תורתך ולא הזהירו אלא על כובת לב הלומד שלא יהיה דעתו וכובתו בלמודו לשבילית השיגור כבוד ועושר ואלא יבקש הוא בעצמו מוזן או כבוד מכבי אדם אך כשיהיה כל כוונתו בלמודו לעשות רצון קיבו לא ילפת ויראה ראובן העשיר וידברו לכו לכבודו או ליתן לו מהיכו מותר ללמוד הוא לקבל ממנו ואין כאן השתמש בכתר תורה כי הוא לא כשתמש ולא בקש ולא עלה על לבו ולכן היה מתעבר ר' טרפון שאינו סיים בעל הכרם מכירו והיה מביאו מעצמו לכבוד תורתו לא היה בכך כלום אבל כיון שלא היה מכירו וקרא אחר לו ל' לצדפון ואו שמע והכינוו הוה ליה כאילו אמר אבי הוא החכם רבי טרפון ולכן הכיחתי וכמבא שבתתש בכתר תורה כי בפיו בקש ולולי דבריו לא הוכח ולאכתבד: ולפי שהענין הוא כמו שכתבתי ר"ל שלא אסרו לת' רק שלא יבקש הוא בעצמו הכנה או כבוד מכבי אדם לכן אמרו לו בגמרא אמר רבא שרי ליה לבורכא מרבנן לאודועי כפשיה באתרא דלא ידעי ליה ושרי ליה למומר שרו לי מונראי ברישא ושרי ליה למומר לא ויהיבא כר'א כלומ' א'עפי' שאסרנו לת' לבקש בעצמו הכנה וכבוד מ' אלנו ה' עניכים מותר לו לבקשם בפיו ולעשותם בעצמו במצא לפי זה ש' מדות בהולכיש לביית האדרש ועוסקים בתורה ב'קנות וביכונ' הקנה הא' המבקש כבוד ומומן מכבי אדם ורורף אחר זה והוא עין פליגי ועליו אר'ל המשתמש בכתר תורה בעקר מן הע'לם ולכן יקרא רשע אם לא שיעשה זה לשם שמים כגון שהוא רואה בעצמו שאם בא לקבל עליו שלא ליהנות מכבי אדם רק מיועיו לא יוכל לעשות בתורה ואומר בלבו מוטב שהנה מכבי אדם עם שהוא חסא מ'א ואלהה בתורה ויחם וליכס ומה שהתפרכס מיועיו ואשכח תורת אלהי א' כמי פ'ן יראה בעיניו ולכבודו יבין שאם בא לבקש לו

מלאכה להתפרנס ממנה תהיה חכמתו חכמת המסכן בונים ודבריו אינם נשמעים ותתבזה התורה על  
 ידו והיה לשחק גם הוא ומנא שם מתחלל ואומר מוטב שאקבל מן הכריות כדברי הר"י אברבנאל על  
 אלא שדבר זה מוכרח ללב ופלוני באמר ויראת מאלהיך : הכוונה הוא שאינו מבקש הכאה או כבוד  
 מכבי אדם ולא רודף אחר זה אך בשכונתו לזו מקבל זה מותר אלא שאינו מדת חסידות : הקנה הב'  
 הוא שאף אם יפחד בו ליטול לא יצמע ולא יאכה וזה יקרא חסיד ועושה לפנים משורת הדין וזוה המון  
 היה ונתן בן עמרם שלא היה רוצה לי הכות בכבוד תורה ואמר לר' פרכסמי ככלל וכעורב ומוי יתן כל  
 עשה ועדת הלומדים כמותו והיו שמים בחלקם הקטן ושלא ינטערו ויעבדו את ה' בשמחה ובטוב  
 לבב בהשר ובנחמא בעירום ובתוסר כל פאילו יש להם רב ולא יחסרו כל טוב וזוה המון ר' מביא בן  
 דוסא ור' אבא רבן פדת בשלישי משעניות וזוה המין עוד ר' יהודה ור' עקיבא רבו ואזכור פה מה  
 שאמר עליהם בשני מקדשים אמרו שר' יהודה היה עמי מאלד וכ"כ היה רבינו בחיי נצר עד שפעם א'  
 הביאו לפני ר'ט ולפניו מין אחד מתאכזים שהם קשים להתעכל אלא אלו אין יונאים מכבי מעום כל  
 עיקר ולא אכה לאכול ור' יהודה אכל ושמה עליהם שכיון שלא יבאו מכבי מעום לא ינטרף לבקש מה  
 יאכל מחר : עוד פעם א' ר' טרפון מה זה שפיך בהוכין היום אל אש יבאו עבדיך לשדם והביאו  
 לבו תרדין אשילגאם בלעו ואכלנום בלא מלח ואילו אכלנום במלח היו פכי בהוכין יותר ראה שהיו  
 בעיניו תרדין בלא מלח סתכנולת שמיכה : וכשהיה הולך לבית המדרש היה כועס חבית על כמותו  
 כדי לישב עליה בבית המדרש והיה אומר גדולה מלאכה שמכדת בעליה כלומר שלא ינטרף לישב על  
 קרקע ולא היה לו ולאשתו כסות בקרה יבאה אשתו ואספה נמר ועשתה מלבוש אחד כשהיתה ונאפה  
 לשוק היתה מתכסת בו וכשהיה הוא מהפלל היה מתכסה בו ומכרך ברוך שעטני מעיל שהיה חשוב  
 בעיניו כמעיל של משי שלבוש' בני מלכים פעם א' גור רשכ' מענית ולא בר' יהודה לפי שלא היה  
 לו כסות שלה לו רכב' כסות ולא קבל : ובר' דאבו דר' נתן ככל יום היה מביא ר' עקיבא חבילה של  
 קנים חניה מוכר ומתפרנס וחניה מתקטט בה עמדו עליו שכניו אח' לו עקיבא אבדלנו בעשן מוכר  
 אותן לבו ועול סתן בדמיהן וסכה לאור הכר : את להם הרבה בטוקים אנו מתפקין בתן א' שאני  
 שוכה בהן וא' שאני מתחמם כנגדן וא' שאני יכול לישן : ור' עקיבא כשא' אשה בחיורף והיו טובבים בתבן  
 שלא היו להם כרים וכסתות והיה מלקט התבן שפחות בשערות אשתו וכדי לבחמם בא אליהו וקרא  
 על הפתח ואמר תכו לי מעט תבן שילדה אשתי ואין לי במה אשביבה אל ראי עמי מוכו שאפילו תבן  
 אין לו וכו' ע"כ : ובסוף סוטה אל' על כל העוסק בתורה מתוך דוחק מפלתו בשמעת ואין הפרגוד  
 כעצל לפניו וכו' ומקבל פניו שכיב' שכאמ' חנוך יחנך לקיול ועקב כשמעתי ענך ונתן לכם וי' לכם נר וכו'  
 ולא יבקף עוד מורך והיו עיניך רואות את מורך : סוף דבר ופה תלמוד תורה עם דרך ארץ ומי  
 שוכל להיות בחסידים האלו אשרינה טוב חלקו וזוה כעום גורלו ומי שלא יוכל וירכה לקבל מכבי  
 אדם עשתי הויכ' לו סיהיה מה שיקבלוהו בתורת נדקה ר' מנד הוותו עמי לא מנד הוותו חכם ואם  
 יוכל ושתל' להזר שלא לדרוש כרבוס כדי שיתכו לו לא כאשר ראיתי בכוס סכלים שהיו אומרים להם  
 הפרכסום אנו ביתן כך מה שבימן מכלי שתדרוש בקהל והוא היה אומר יותר אבי רוצה שתכו לי מנה  
 ולארוס ממה שתכונחאיתם ולא אדרוש כי כשא' דרוס ותתכו לו זהו כבודי שנותנים לי לפי שאני חכם  
 אך כשלא אדרוש אני מתבזה שכהא' שאני שזה לשאר העניים : וכבר הארכנו כוח מה שיש בו די ואלדי  
 ישראל ויכחו להיות מיוחדשי שמו ולומדי תורתו לשמה : ובחזור לענינו הרשון לספר בשבח רוב  
 הקנייה בתורה אמרו בזהר ס' נו כל בר כש' דא' שתד' במילי דאורות ושפוטמי מרשן אורות קבה  
 קפוא עליה ושכוכת פרא עליה ג' דפאה ההל' ואשים דברי בתן ובכל' ידי בסומך ולא עוד אלא דהוא  
 מקיים עלת וקבה חדי עמיה כאלו ההוא יומא כע' שמיא וארע' ההל' לכטוע שמים וליסוד ארץ : תח'  
 מה בין איכון דמשתדלי באוריתא וכיואי מהומכו דאיכון דמשתדלי באוריתא עדישי ממכיוא בכל זמנא  
 מאי עשיא דאיכון קיימי בדרגא עלאה ומיר ממכיוא איכון דמשתדלי באורית קיימי לעילא בא תרא

דאקרי תורה הוא קיומא לכל מהימנא וכו' וכו' קיינו לתת בארץ דאקרון צנח וכו' ועל דא אקרון  
איכון דמשתדלי באוריתא עדימי מכביאי ועללון מכהון יתיר ועל זכאין איכון דמשתדלי באורית  
דאיכון דכרגא עלאה יתיר על כלא ועל מאן דלעי באוריתא לא אנטרדין לא לקרבנין ולא לעלוון  
זכו' ובריש פ' שמיני זכאין איכון ישר' דקב"ה יהיב לון אוריתא קדישא חזומא דלכל מדומא דקב"ה  
עוילומא דוליה דכתיב ונאיה שעשועים יום ויום ואוריתא שמא דקב"ה וכו' מאן דמשתדל באוריתא  
כאלו אשתדל בשמא קדישא דאוריתא כלא שמא קדישא עלאה הוי' ת"ח כל איכון דמשתדלי באוריתא  
מתדקין ביה בקב"ה ומתעטרי בעערי דאוריתא זאמרתומו לעילא ומתא וקב"ה אוטעי לון ומיכיה כ"ש  
איכון דמשתדלי באוריתא כמו בלוליא דאיכון משתפי בשכינתא זאמרתומו כחלא זכרתי נפרא קב"ה  
מעטד להו בחד חוטא דחסד לאשתמודעא כהו עלאין ומתאין זכו' : עוד סס ואכך כיון הטוב דא ייכא  
דאוריתא דאיהו טוב לכלא לעלמא דא ועלמ' דאתי הוא ייבא דבימא ליה לקב"ה יתיר מכלא זכו' דא  
מאן דמרו מייבא דאוריתא יתער לעלמא דאתי ויוכה לאחייא כד ווקים קב"ה לדוקיא זכו' עד מאן  
דאשתדל באוריתא ודכין בה והוא מלה דאוריתא אשתמע בפומיה ולא לחיש לה בלחשו אלא ארי קליל  
בה דאוריתא הכי צפיל לארמא קלא דכתיב כראש הומות תקרא לארמא רכה דאוריתא ולא בלחשו  
כיון הטוב דלא שמוק והוא עמיד לארמא קלא בד יפוק מהאי עלמא הולך לדודו למישרים דלא יסמי  
למובא ולשמאלא ולא יתכח דומי בדיו דובכ ספתי וסניס אפילו בההוא עלמא שפזיה מרחסן  
ואוריתא זכו' : וכו' חזרע כל מאן דלא לעי באוריתא ולא אשתדל בה כויעא הוא מקב"ה דתיקא הוה  
מייבא לא שריא שכונתא עמיה ואיכון כעורין דאזנין עמיה אשתלקו מיכיה ולא עוד לא דמכרוז קמיה  
ואמרי אשתלקו סותרניה דלזכו דלא חש על יקרא דמארוה ו ליה דהא שכקא עלאין ומתאין ליה  
ליה מולקא בארמא דחיי וכו' אויב אשתדל בפולחא דמריה ולעי באוריתא כמה כעורין ומיכין לקב"ה  
לכטרא ליה וסכיבט שריא עליה וכלא מכרוז קמיה ואמרו הכו יקר דלוקבא דמלכא הכו יקר דלרעה  
דמלכא איתגעיר הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי זכאה מולקא : ובפרשת אחרימות לית קלא משתמע  
לעילא אלא קלא דאינון דמתעסקי באוריתא זמאכא כל איכון דמתעסקי באוריתא דיוקניהון אמתקק  
לעילא קמי קב"ה וקב"ה משתעשע כהו כל יומא ומסתכל בהו והוא קלא דהכא סליק ובקע כל איכון  
דקיעין עד דסליק קמי קב"ה כדין כתיב ב' קולך ערב ומראיך גאו' : עוד סס ויחם קרים על כפס עיפה  
דא אוריתא דכל מאן דזכי למעי באוריתא ומרוי נפשיה מיהת קב"ה אכרוז עליה כמה טבאן לאועבא  
ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי ה"ל ושמעה טובה מאן אמת מארץ מרחק מאתד דקב"ה הוה דתיקא  
מייבא בקדמותא זכו' : עוד סס כל מאן דאשתעשע באוריתא לא דחיל מכלא דכתיב לווי תורתך  
שעשועי או אבדתי בעניי אוריתא שעשועים אקרי דכתיב ונאיה שעשועים יום ויום זכל מאן דאשתדל  
באוריתא זכי לאשתעשעא מההוא שקיי דמלכא דכתיב מעדן זכו' : זכע ויקרא זכאה מולקאון דנדוקי  
דמשתדלי באוריתא וכ"ש בזמנא דמלכא תאיב על מילי דאוריתא : ת' ח' דא דמלה לא קיימא כ' קמא  
מלכא אלא באוריתא דהא כל זמנא דישראל בארע אשתדלו באוריתא כ' שראת עמהון זכ' אשתעשע  
מילי אוריתא לא וכלא לקומא עמהון שמתא חדא ג"כ כשעתא דכ' אשתעשע ג"כ מלכא באוריתא  
אתיקף מילה ומלכא קדישא חדי לקב"ה לון וכל זמנא דכ' אמת לקומא מלכא ואוריתא לא אשתעשע עמה  
ככ יוכל טעס חילה וי לאינון דמחלשי חילא דלעילא כ"כ זכאין איכון דמשתדלי באוריתא וכ"ש כההוא  
שעת' דאנטרדין בה ככ' כדון קב"ה קארי עליה ויאמר ליעבדי אתה וגו' עכ' : וכס הכהיר הלמוד תורה  
גומל חסד לקומו דכתיב רובכ שמי כשורך וס' הוי אומ' כשאת לומדי תורה לשמה לשמה או אתם עוורים לי ואני  
דובכ שמים זכו' ער' וכל שעה שחדס גומל תורה לשמה המורה מתחברת להנה : אב' ערס אכלס  
לדב בעמין זה אנלה אוזכר על עמין גדול הט אוזכר ושמע' דע כי כל מי שאינו עיסק במוד או מתקטל  
ומתפס ממכה אם ימלט זכא לדי מואכות וכפיר לא ימלט זכא לדי דומ' למיכו וכפיר המטל ראובן אם  
לא יעסקו כמורה כראוי ימשך לו מוח שלא יתוש לדקדוקי המנות ולא יסורים הקטנים בעיני אדם. וכו'

וקדכור בבית הכנסת והשכמתו והשכמתו והכונה השלימה בתפלה והסתכל בשמים וכל כינא באלו  
 וזאת ותבעל יותר יגיע עד שלא יחוש להתפלל עם הכבוד ולא ידאג כשיאדע לו שלא קרא ק"ש והתפלל  
 בעתם או שלא יתפלל כלל ויהיה מותר בעיניו הליכות והנאווה והחכופה וספור לשון הרע ועניינים  
 אחרים מלבד אלה וזאת מולי הכטול מתת יסוק עליו יותר יגיע ענינו עד שלא יחוש לדרכי סופרים  
 בכלל ואם יקרא ק"ש ותפלל או יבדק ברכת המזון יהיו דרכיו בלי שום כונה כמו שמדכר בחלו ויהי לנו  
 מוקטו על מורה שבע"פ וילגג על דרכי חכמינו ויבדק להם כלבו ויתיר לעמנו הנזל והאופא והשכופה  
 לשקר ואולי גם מן העריו ובעל בת אל בכר כללו של דבר לפי רוב העסק בתורה ירבה חסידו האיש  
 וטוב אמנתו ולפי רוב התבטל מתת ירבה התרחקו מהש"י ומחקיו וממנותיו ורוע אמנתו ואין רנוני  
 באמרי רוע אמנתו שהאיש הוא יאמר כפיו שהוא מאמין אמנה רעה פלוני אך רנוני שיעשה מעשים  
 שיעורו על רוע אמנה כמו שכלבו כדע שסופנו למות ומעשינו לא יורו שחמין כן ואין נורק להאריך  
 עוד בזה כי פסוק הוא בהתנוכות מעט וכל זה תמלא רמזו בספר הזהר כדכרתי קברים אחרו כפ'  
 ויקר כד ברכה אתרחיק מאורתי רחוק הוא מקצה ומאן דקריב לאורתי קריב לקצה בהרים עב ונפק  
 דקדושתו אחר הקצה לישר כפי בראתי יצר הרע ובראיתו תור תכלין אם אתם עוסקין בתור אין אתם  
 במסרים כידוש הלך אם תיטיב שאת ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם במסרים כדור שאלת ואם  
 לא תיטיב לפתח שאת רוכן וכו' ובספריו פסוק השמרו לכם מן ופתה לכבסם ואל אוליאמ' להם  
 הזהרו שלא ועשה אתכם יצר הרע ותפרשו מן התורה שכיון שאלם פורס מהתור הולך ומתדבק לעל  
 וכו' ע"ש והוה שאמר הכתוב לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והנית בו ויוסם ולילה למען תשמור לעשות  
 ככל הכתוב בו ונז' וירק כי מי שלא ימוש ספר התורה בו ישמור לעשות וכו' ומו שימוש ספר התורה  
 מפינו ולא והנה בו ויוסם ולילה לא ישמור לעשות ככל הכתוב בו ולכן אם יאמר לך אדם שאינו מרבה  
 העסק בתורה בראיו שהוא נדיק וחסיד אל תאמין ושומר תורה אסרה: ויתן אל לבו כל מי שיס לו לכ  
 אם יהושע שהיה כבול וסומא את משה רבינו ע"ה מ' שסם ולמד ממנו כל התורה אל הש"י שאם ימוש ס'  
 מפינו וכו' לא ישמור וכו' שאר כפי אדם על אמת כמה וכמה

וְלֹא מִשְׁנָה וְלֹא רֵק מִלְּבָבִי	אֲבָל נִמְצָא בְּכָל סִפְרֵי כְּשָׁרִים
לְבַל תַּחְמוֹד יְפֵי חֲכֵמָה יוֹנִית	בְּלִבְךָ וְלֹא תַחֲזֹן מִבְּאָרִים
לְאִמְרֵי דַת בְּדַרְכֵי הַיּוֹנִים	אֲשֶׁר חִלַּק אֱלֹהִים לְהַגְרִים
הֵכִי שׁוֹנִים בְּאַהֲבַתָּה נְבוּכִים	וְכַמְעַט אֹמְרָה בּוֹפְרִים וּמְמַרִים
וְעַנְבֵי רוֹשׁ עֲנִימוֹ וּנְפֹן	סְרוֹס נְפִנָּם וּמִשְׁדָּמוֹת עֲמוּרִים
וְלִמָּה תַחֲבֹק חֵיק מִוֹאֲבֵיה	מְעוּדִים הוּא וְהוּא תַמְעִיד אֲשׁוּדִים
וְאִין מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הַטְּבָעִים	וְאִין סוֹד אֵל וּמִרְבֵּבָה בְּמַעֲרִים

בר

ביאור המלות ולא תחון פי' לא יהיה להם חן בעיניך ומשדמות עמורים פי' ומנפכי עמורה ומלת  
 עמורים אפשר שהיא דמיון כי מן עמורה יאמר עמורתי והרבים עמורתיים כמו מן כטופה כטופתי  
 ומן מחולה מחולתי חיק מואביה ככני לחכמה יוכית הנקראת אשה זרה כספ' משלי כפי מ"ס קנת  
 המפרשים מנודים מלשון ניד ומארכו בפלג מרומים ככ' רלכ"ב תמעיד אשורים פי' תשמית רגליים

הפירושי וכן משנה על לוח המוסר גדול שאמרו שהוא באב ואדון לכל המוסרים יש מוסר אחר גדול שהוא בערכו כמשנה אל המלך ולא רק מלכנו וכו' אמרתי כי כדי להסיר מעלי תלוכות קצת מחכמי עמנו אהבי החכמה היא ולמודיה כי ידעתי יחרה אפס על דברים אלו לכן אמרתי כי לא מלכנו לכד כי כל גדולי חכמי ישראל יראיה' וחושבו שמו הזוהר על זה והכני מורה אזהר מקומן מכלי שאקפיד לשמור סדר מעלתם: בעל קצרת כסף כתב וזל

ומחכמה יונית טוב נטה לך ואל תקרב לך אמרין נזירא  
נטה מעל ברמיה הבי מן סדום נפננס ומשדמות עמורה  
חביאך בני לדי טובה וכמעט אומרה לדי בפירה

והנאון רכינו האי זל כתרע במכתבו על לומדי החכמה היא תמנא לשונו בעין ישראל כמס חנוס במאמר ל ככנסו לפרדם ואני אנוה בא פה ראשי פרקים מדבריו אמ' אין דרכו לחסות על דבר ולפרסקו שלא מדעת מו שאמרו בדרך שאמרים עושים וכו' כונתו בזה על המכארים הפסוקי ומאמרי זל בדרכי הפלוסופי ומחסים על כתבי הקדש דברים אשר לא כן אשר לא עלו על לב אומרן מעולם אין וכשנחם רב שמואל גאון ויונא בן שחרכו לקרות בספרי יוונים מחכמי בכל מעשה שאלת שבעה בן כס גדוקים וכו' זהו רב שמואל בן חפני עליו אמ' ראב"ע אסף רוח בחפניו הוא כתב דבריו כמעשה קאול עם בעלת האוב אשר כל השומע ינחם לו וסוף דבריו אעפ"י שמשמעות דבריו החכמים בנימין בר כי אמת היה שהייתה האשה את שמואל לא יקובלו הדברים במקום שיש מחכמים להם מן השכל עכל ואכזו לא ידעתי אי זה דרך עבר רוח השכל מאת חכמי הגמרא לרבר אותו וכבר תפשו רד"ק שם: אמר עוד ואשר יתעסק בדברים ההם יסיר מעליו יראת שמים ויפסד באומן הענינים כי יסלק מעליו כל דברי תורה לגמרי ומזאת ההסרה יארע לכזו אדם שישתכח דעתם עד שלא יחשו לעצבת התפלה ולשאר המנוה ואם המתעסקים באותם דברים ודרכי הפלוסופים יאמרו לך כי הוא דרך הלונה וקוה ישיגו לידעת הכורא לא תשמע ולא תאכה דעו באמת כי יכזבו לך ולא תמנא יראת חטא ונריוות ועבוס וטהרה וקדושה אלא באותם המתעסקים במשנה ובגמרא עכל דבר' האי' והראש זל כתב בתשובה כלל כה זל ואעפ"י שלא ידעתי מחכמה חנוכית שלכם ברוך דחשבא לדינן מינה כי בא האות והמופת להדיח האדם מיראת הש' ותורתו וכו' עד לא תשא תורה שלנו כשואה בטלה שלכם חכמת הגוינוכ' אשר הרחיקו כל חכמי הדת וכו' עד כי חכמת התורה וסכמת הפלוסופי אינן עד אחד ואמר הסכם כל באיה לא ישובין ר"ל כל הכא וככנס מתחלה בחכמה זו לא יוכל לנאת ממנה להכנס בלבו חכמת התורה כי לא יוכל לשוב מחכמה עכשות ולא ישיג לעמוד על חכמת התורה שהיא ארתות חיים כי יהיה לבו תמיד על חכמת הטבע ופעלה ברוחו להשוות שתי החכמות יחד ולהביא ראיה מו לזו ויעות המשפט כי שני הפכים הם נרות זו לזו ולא יושכו בעיקר א' עכל ועש' כי קצרתיו בעל שילי אמונה ככד הראש' היה כמו שכתב פעמים בספרו דף ק' הוא כתב בכתוב ק' זל ראיתי תועי רוח שסכנו עשיית המנוה שלפני ורכא בושאן וכמתין בהן דבר קטן שלא עלה בוד המתעסק בהן רק שבר עשייתן שאין בעשייתן רק שקיים מצות הש' וכו' עד ומוס' ינא להם בטול העשייה בכלל המנוה כהפלה ומפילין ואיבור והיתר וזוין בומתין דעתן רק בחכמת הפילוסופי ומחשבוין שזו מעשה מרכבה וזה באמת אכדון מות והמאמינים כן בדללים מקהל ישראל וכו' עד ומרוב עובינו כמנאו מכבי עמנו במשכוס אחר הפילוסופי אשרים רועה רוח ורודף קדים זכרית עם חכמי האומות וברותו להתעסק בחכמת היוונים והיו לאחור ולא לפנים ומהאמונה הם חנוכים כי למדו הפילוסופי והכקראת חכמות חיוניות וכו' והביא ראיה משרק שלק' כי לומדי הפילוסופי אין להם חלק לעהב אהב' הודה ולא בוס על חטאתו אשר חטא כלמדו מעט מאת בזה הלשון עם היותי

דרך חיים

אידעמין עשית בזה עין אל תחטא את עיני איני מניד ומעמי אפי מוכיר זכו ע"ש כי קרתי : החסיד  
 הר' יוסף יעבץ הדורש חזר עפר קצר קראו אור החיים להזהיר על הפילוסופי ולאחר ולדק לומדים  
 ומה אביא לך מדרשו והוא כלו מראשו ועד סופו מדבר על זה : הרב מפורט וטוב אל הר' שלמה אלעמי  
 באגרת המורה אשר לנס לקט כגבור עריך להלחם עם מתפלספי בני עמנו ויש פיו כחבר מדה ולשכור  
 כחער מליטע ונלח בתפר השכורה שהם את הראש ושער הדגלים וגם את הזקן וכסכם כחמור ולא  
 אשתיק פה מדבריו כי כבר בדפסה בקושטכדינא והיא מנויה כיד כל אדם וגם כו הכיח דכרו בעל  
 אור החיים : והרשב"א ז"ל ס' תיד מתשובתו האריך בזה והא לך שנים שלשה גרורים מראשי אמרי  
 אמרו אמה התמיד בספרי היונים עושה אותם עוקר ועוקר תורת ה' ומן החרב אשר בידם לא שאר  
 וישים מר למתוק ומתוק למר מעורר על תורת אמת ומה ומריב' וכו' עד גם ראיתי את הלחץ שלומים  
 וכחלבים כנד התורה וחכמים וכמעט עוקרין כל תחומיה עד ואם יש בספרים ההם קצת דברים  
 מועילים יש בהם כמה חזקים ושופלים כרמים מחבלים ומחשכים המתמיד בהם כחכלו הסוף וכמעט לא  
 ואמן בשן וינא סכר הדבר הטוב בהפסדיו כמכות אשר הכוהו חכמים בין ידיו ואם אסרו חז"ל להגות  
 פס' נן סירא כל שכן באלה שגורמי' לסור מאדרי ה' היחזה איש אש בחיון ונבדל ולא תשרפ' כו' ויתר  
 דברי קטבו אשר קנפו על יושבי עיר פרובוכנא על התעסקם בחכמות חיוניות והחסר שהחרים הוא  
 נבית דיכו שלא להתעסק בהם הכס כתובים על ספר תשובותיו ע"ש : והשר הגדול החכם הופא הר'  
 יהודה ר' אלפסאר כתב לר"ק בזה הלשון ואמר בא קמחי שטור באת מתי ניתנו מקראי קדש להדרש  
 במדות החכמה היומית וילכו אמרוכית ומתי בהם ארם על אפרים ומעלה ונתא מרכבה מוכרים לא  
 פן הדבר כי מניין תנא תורה ודבר ה' מירושל' והאריך עוד ע"ש : והסמ"ד הר' ש"ט בהקדמתו לם האמונ'  
 אשר לו כתבע עם על מתפלספי בני עמנו בזה להם לעב להם וכסוף דבריו אמר כשחקרתי דבריהם  
 בערה בקרבו שלהת כי פרסה בכניסר אל פרעת מארת וראיתי כי בכל הדורות הלא כפרו והמירו  
 המופלגו בחקיר' ע"ש : וכוונא בדברים אלו כת בעל אור החיים בפ"ג וזל אלה האפסים אחרי שהם  
 מתפארים שילעו את השם בתחמתם שורקים מעליהם עול תורה ועול מכות ומתכבדים לביה' ששמי'  
 קלעיוגם ומשחקים במקומי התורה והמנות כער הייתי גם זקמתי ולא ראיתי כ"א למאה מהם עוסק  
 בתורה ומנוות ואותו היחיד פוסק על שתי העצמים וכו' עד מונורשו ספרד אפי וראיתי הכסים ועמי  
 סאר מפורספ' וממוכס על קדשת השם ורוב המתפארים בחכמה וכמעט כלם המירו את כבודם  
 ביום מר והתקצפו וקללו וכו' ועמו למעלה ואמרומה שדי כי כעכדכו וכו' עכ"ל : והר' מסלוי בספרו  
 אור ה' כתב בקדמה וזל ורבים מבני עמנו התנשאו להצמיד חוץ ודברו ככואות בחלומות והכלים  
 ובידלי כברים עד שנגדלו סמיוכו כסכו לדבריהם וכראשם הראשם זל חיון בספרי הפילוסופי שתורה  
 וישת ויחקרמועיהם החלשות עשה עמודים וסודות לתורה והיום קמו עכרים המתפרדים והפכו  
 למחיות דברי אלהים חיים וכו' ע"ש כי אני קרתי : ובעל ספר הישר מה' ד' דברים שמכילי עבודת  
 ה' : והא מהם החכמה הרעות וזל גם חכמות משתימות האמונ' כגון חכמות החיוניות וחכמת הפילוסופי  
 ואין פרוץ לעונד אלהים לסקוד עליהם רק ירחק מהם ככל כחו כי ערם שיסת' מהם תופלת יאכל  
 אמונתו וסאת חכמים כעביהם חסדו בעליו לתרום החכמה ושעמדו כסוד גדול וזל ידעו כי רחק  
 מהאמונה וזל ויכרו הדבר כי המתעסק בחכמת הפילוסופי תרחיקו ממצ' מעט והוא לא ילפי' וזל  
 יבעת הכבס בפילוסופי' שלא תאבד אמונתו אם לא יהיה לו מלמד בקי וחסיד שידרה ויסמרה מה המקומ'  
 שתחלש אמונתו ואז ימלעו אל בשימוע עם רב חכם שפיו חסיד' נמור או לכדו אין ספק שסתת  
 אמונתו וזה הכלל הוא עמוד לכל זרם ה' ולכן פרוץ להזהר בו עפ"ל בענין זה : וכסער ינ' כתב עוד  
 ז"ל אם יתפסק בחכמות חיוניות אשר מחיות מהם פרוץ לכקא' עמק אשר סתיה מחיותו ממנו ושלך  
 עמק זה בו יותר יהיה הסיוק הוא עלי מן התופלת שידות בו פי כל המחשבות אמונתם החלדים  
 תקוותם מהע"ב הם אשר דבקו בקסמות חיוניות ואז יתחברו ללמודיהם ואם יתשוב סכו' סמ"ד



ולא יוכלו החכמות להסתייג מאובדן אף הדבר כאשר ידמה אבל הוא מתרחק מעט מעט מהאמונה  
 ואיכו הרגש ויחשוב שהוא מחויב בתורתו והוא לא ידע שהוא רחוק ממנה מאד וכי עכ"ל: והחפ' השלם  
 בעל מפעלה אפוד בהקדמתו הנדולה המהוללת המלא לה חכמה וע' ויראת ה' גם הוא כזה למתפלספי  
 כפי עמכו האמנם לא פער פיהו לכלי חוק רק ספר בנכותם בדרך כבוד חלקו ממאמנות פיו רכו דבריו  
 משמן וזמה עתירות יורים קנים זקים וזל הכת ה' הם בעלי התורה המתפלספים ההולכי אחר  
 עקבות הפילוסופים בארצנו והנמשכים אחריו והם עם זה המהמספים אחר תורת מרעה לפי סברתם  
 ורובים לקבץ בין שני אלה הפכים וסוברים כי למעשה המנות מבא במקרה בזמני ההנלחה האחרונה  
 מחד שהוא שלמות מדומי לפעם ותהיה בזה מוכנת לשלמות המיוחד שהוא שלמות החכמות הנוכחיות  
 למודיות טבעיות אלהיות על הדרך שהכחוס חכמי יון ואלה הם פודות התורה לפי סברתם והטבעיות  
 בקראו מעשה בראשית והאלהיות מעשה מרכבה וכו' עד וחשבו שמעשה מרכבה הוא מה שכתב ארסטו  
 במה שאמר הטבעי וכו' עד ואלה האנשים מחד שהם נכחוס מכלל אנשי התורה וזרע אברהם יאמינו אף  
 יאמרו שיאמינו כי לחכמת הנמרץ מבא ג' במקרה בהשגת ההנלחה האחרונה מחד שתיסיר אל המעש'  
 הטוב והוא תכליתו לפי דעתם והוא במדרגת חכמת המדות לארצנו ולא כתבו לו מעלה גדולה מזה  
 אבל יאמרו זה בחסאינו יתן והיה לנכס שלם עם התורה ולא יאמרו כזה וכבר הגיע מסכלות  
 קצת שאמר ספורי התורה ובקצת ענות שהם משל דמיון לאלה העניכי הפילוסופים ועל כונת  
 באלו כאשר הפכתם דברי א' ל' דים חיים עכ"ל: והתבונן באמרו לפי סברתם כלומר אבל כפי האמ' איכס  
 מהאמטכים אחר תורת משה והבין אמרו סוכרי למעשה האמת והא' וכו' היתה לפי דעת הכנ' הים  
 ספר התורה וספר המדות לארצנו שנים ח' וגם יתר דבריו ירדו תריו בען' אלא שיש לתמוה עליו  
 משני דברי הא' כי יראה שהוא סותר את דבריו וזה כי אחר כל אלה הדברים כת' וזל לא מתאזכר שמהיה  
 פוכתי למתור שער העיון לגמרי בחכמות האחרות כי העיון בלמודיות מותר וכן גם כן ההגיוניות  
 וכן כדלה שהעיון בטבעיות והאלהיות מותר גם כן עם ההוה בתכלית מעשיות אחר מה שבא בספרי  
 חכמי יון חולק על שרשי התורה עכ' ונכוסף ההקדמה כת' וזל ל דורש ומבקשה ה' ימים כל מנמתו על  
 עסק התור' ו' ויה אשורו ממי הדרך אימ' אס' עכ"ל יבסוף המשכיל ויפנה לבנו מחד התורה הנכבד ויבר  
 לפי האדם אל העיון בחכמה וזלתה וביסוד הטבעיות והאלהיות לפילוסופי יון ויחזק עליו הקולו הזה  
 אשר לא יוכל להרפת הנה לראיתו מהסכנה ושלל ויבילה זה אל הנכבד הרע והאכזרן אי מקדו רפואה  
 למחלתו ומומן לו ענה הוגנת שיקדים להכין אל ההנלה העיון בדרך הכוור ואלה בתורה הנכבוס  
 ואולי יאמר אומר ולמוכות בסער יקום שאני באה דורש ואיני באה מקיים לפי שכבר נתינו בעיון  
 ספרי הפילוסופים ויתר מהראוי וגם איני אודה כי תשיתי בזה מדרך הסכל ולא שמעתי בקול מוכרי  
 ולמלמדו לא ה' וכו' עכ"ל: וזאת אפי המעיון לא תוכל להתעלם מהתבונן באמרו ויפנה לבנו  
 שהוא על דרך ואם יפנה לבנו ולא תשמע ובדעת וגומר ובאמרו ויבר לב האדם שהוא על כפי  
 יבר לב האדם רע וגומר וגם כן יש לאומר שיאמר שיש פה שמירה א' שהוא שמים או בראית כשמים  
 וזהו כי אחר שאמר על המתפלספים מכני עמנו כי באמת איכס באמטכים אחר תורת משה וכו' אם כן  
 איך הקור אחר כך העיון בכל החכמות המינוניות ואם העיון בחכמות הן מותר איך אמר אחר כך  
 על אשר יבסוף להם יפנה לבנו וכו' ויבר לב וכו' ויחזק עליו התול' הזה וכו' וקרא עמנו תופה  
 מדרך הסכל כי לקחה אינו שמן מהן: והתשובה כזה אכלי כי באמר שמתפלספי בני ע'  
 עטנו איכס כמשכוס אחר תורת משה וכו' לא אמר רק על המשכוס אחר דעות כחמי  
 יון לגמרי ומאמינים כל מה שיאמרוהו הם כי באמת הנה אלה רשעים כי ארצנו האמין  
 הקדמות ונכד' שאר האמוכות הרעות שאמינו השילוסופים והעד על אמונות העיון  
 הזה מה שאמר בתחלת דבריו המתפלספים ההולכים אחרי עקבות הפילוסופים וכו' כי כדלה  
 שהם דברים יתרים וקיה די במה שאמר המתפלספים אלא שפיון לבאר בוכמו ען יחשוב  
 שמעיון

שמעוין שעל המחלבים פתם הוא אומר כן לכך אמ' ההולכים אחריו עקבות וכו' להודיע שאינו אומר  
 אלא על אשר יסבדו כל מה שסבדו או רסנו ומכירו: והתשובה על התורה הב' שבדבריו כלל שבכת  
 פתחם היה הוא שלמוד הסכמות החינוכיות הוא בקצת דבריו שהם מותרו ולא ככין לנשות כן ואמרו'  
 על זה במרחב הלכה ואין מורים כן ועוד יאמרו להלכה אמרתי לא למעשה כלתי תא ברכות פתח וישו  
 אמר שמואל החינה שממש לאלכל בשבת רשות חד תלמוד מן דשמואל שמש מטתו הלך ורחק אל להלכה  
 אמרתי לך שזאל למעשה אוקפד עליו ומית' וכעכין ועת' תואר' שאחל' שלא התירפה תורה אלא  
 כנגד הוצר אבל טוב לפני האלהים וימלט ממכה ואיך שיהיה למה שאמר בסוף דבריו שומעין שאמר  
 בהלכה: והענין הב' שיש למחוק עליו הוא אחרו שהענין הפילוסופי מותר עם ההורה בתכלי מנעות  
 וכו' וזה תימה וכו' הטופה בעינו וכיפ' הוא בטעותו וכו' אלכל' וסרס' והכרכויו שעליהם אמרו  
 האסרובים שם רשעים ידקב ידעום היו כי מעדו קרסולו עיונס ושכטו מן האל' והיושר באמת אין זאת  
 אבל הם וכל הטופה בעינו חסבי שכיוול' כקוד' האל' וחסבי' שמי' שיאמ' ההקד' שהוא פתי וסכל וטוע'  
 וזאתה כו' לא עם ההורה כמד דברים אלו כי האמת כמ' הרשכ'א כי המתמיד כמפדו היוכוס מהחבר  
 אשר בידם לא כשאר ויחס מר למתוק ומחוק למר וכמ' בעל' ה' הישר כי הפילוסופי' מרחיק האדם  
 מהאמונה מעט מעט והוא לא ידע וכו': גם הרב בעל העקידה בהקדמתו כתרעם על מקפלקפי כגנ  
 עמנו ועל סבוריהם ופירושיהם ועל חכמו ישראל ראשיה' ווקייה' שהכרכו פניו להם ואל' כנאורהם  
 ונחמו חניכה אל חבוריהם והוא זל חכר ספר קטן כולו על זאת התלונה והתרעומת קראו חיות קשה  
 וכבר דפסו ספריו ואין בורך להעמיץ פה דבריו: האחרון הכבוד להרחיק ולאסור הפילוסופי' הוא  
 המסיד אשר קנא לאלהיו כהל' חל' נכחי' כמפדו אשר קראו עבודת הקדש והמפטיס קראוהו  
 מראות אלהים בחלק התכלית מתחלמו עד פרק' ו' וכו' חג' חרבו כמ' מעמאל' ודחה כמתי יודם  
 וטען טענות על בעל' דרך אמונה אשר ינא ליטע הפילוסופי' וסגיב על דבריו וסוכי' שהיא אסורת  
 לכל אשר כמ' יס' יכנה יעוין סם: וכמ' הזהיר פ' משפטים וסם אלדים אפרים וגו' מאן דיתעסק  
 כמפדו אחרתין דל' מסערא דאורייתא לא ישמע על פיך דאסור לאדכר'א לון ולמילף מביה  
 טעמא כ' על אורייתא עכ':

**דראיתין** בעיניך להקט חכמי ישראל הקדושים דומים ומרמיקים ואותרים הפילוסופי' והסם  
 כמורם מנא נפשי בקהלם תחד כבודי כמובי כמורהם כמבר'א זו אך בדבר אחד אבי  
 חולק על קנתם והוא כי קנתם אשר מהם בעל' ה' הישר אחרו שגלו ככלות הפילוסופי' לעיני מא' הכי'  
 חורו ומנאו לה תקנה והיחד בתנאי שיהיה למודה עם חכם בקי ומסיד באלו עם זה יהיה בטוח לב  
 הלמוד שיכנל ממכסל' וזכי אומר שא' לאדם ללמוד הפילוסו' אם לא שיקכל עליו קודם ההסתכן ויאמר  
 בלבו הכני בא להסתלק ויעבור עליו מה שיעבור מכוונת הסברות והפסד האמונות ואז ינא בה ככל  
 אות נפשו אך מי שלא ירבה לקבל עליו ההסתכן וירבה לשמור אמונתו וסיהיה תורת' אלהיו בלבו לא  
 תמעד אשוריו אין לו מחבולה ומקנה סבה ויכל להסתלק כלל כי תקנה זו שאמ' שיהיה עם מלמד בקי  
 וסמי' איכה כל' כי אין אדם יכול לדעת על מי יסמוך כמו שביארתי בדפוס הראשון: ואת' שבדברתי עד  
 סנה מנאמי בתאכו הריכז תאכו מיוחדת על ענין זה וכל דברים דומים לדבריו יעוין סם סימן מה'  
 גם היום לטיך זלכנסמוק וען הדעת טוב ורע האריך להרחיק הפילוסופי' עיין סם במפד מורת' משת'  
 זכור דוד בעלות שחר נפשים:

**והיו נכשלי כח ורבה**  
**והיו הם בני מות בפשעם**  
**ולא תסוב עלי כשתך אז**  
**ביר אל חי בליל היו שגורים**  
**אמונתו חדשים לבקרים**  
**והוא החזיר נשמות לפגרים**  
**במו דלת אשר תסוב בצירים**

וְלֹא תִהְיֶה לְאֱלֹהֵי הַדְּבָרִים  
 אַחֲרֵי דְבַרֵי הַנְּבִירִים  
 עָלֶיךָ בְּמֹת וְכַהֲנֵי הָאֱמוּנִים  
 בְּעֹד לִלְוֵה בְּטָרַם אֹר מְאֹרִים  
 הַיָּאוּרוֹ בְּאוֹר חַיִּים נְשׂוּרִים  
 בֵּית חֲלָל שֵׁם אֵל הַיֵּךְ בְּעֵבְרִים  
 בְּלֵב לְאוֹר בְּאוֹר עֹטָה לְאוֹרִים  
 עֲשׂוּ נִם הֵם בְּבֵא בֵּית אֵל מְאוּחָרִים  
 בְּבֵיתָה לֶךְ בְּטָרַם בֵּא עֲשִׂירִים  
 אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֵדְרִים

וְאִם עֹד יֵד תִּנְוֹמֶתְךָ נְשׂוּיָה  
 יְדִיד הָרַף וְכֵתֵר לִי זְעֵר נִי  
 הַטּוֹב כִּי יִצְדָּקוּ מִמֶּךָ בֹּזֵה בִי  
 מִשְׁחָרֵי הָאֱלוּלִים בְּשִׁבְחָם  
 יְדִיד אִם יִלְכוּ עֵבְרִים חֲשָׁבִים  
 פָּקַח עֵינַי שִׁבְלֶךָ אַחִי וְשׂוֹר  
 בְּאִמְרַם כִּי בְנֵי מִשְׁרָה מְבֹזִים  
 וְאִישִׁים מִמֶּךָ יִרְאוּ וְכֵן יִי  
 אֶהְיֶה דוֹד כִּי שְׂכִינָתְךָ אֵל מַחְבֶּה  
 וְאִיכָּה תֵאמְרָה לֹא אוֹכְלָה עֵד

לח

ביאור המלות כפשים כמו כפשות ככשלי כח חלשים ועיפים וינעים: הדרך וכמה פי' המתן והחזיק בעלי כמות ובהכי הם כומרים של ע'א'ג'שורים מלשון הנשור והמעצתי וישור פי' הכט' לאור מקו' מכנין כפעל עשירי מל' העשירי יסיה קודש :

חפירות

זכור דוד וכו' אל רבינו יונה כרטיס ספ' היראה ככל בקר בהקיצו משכתו יודעו ויהיה רצתו וכחפר מאימת הכורא בוכרו חסדו אשר עשה לו ואמונתו אשר שמר לו כי החזיר לנו בשמתו אשר הפקיד אכלו ואו יבכר בלבו הכורא אשר הגדיל לעשות עמי כי חדש והחליף כמו וכשמו אלה הדברי על לבו תבער אהבת הכורא בלבו ואו לא יסוב על מטתו דרך ענל אך במהירות וזריות יקום מיד ואם יפגע בו מנוול ויוליכו דרך ענלות ויסיב אמריו לו ויסיס אל לבו כי אם יקראנו גוי בעל חוב או אדם אשר יקום מיד או מפני כבוד או מפני ריוח שיבא לו חיי טעה או מיראת הפסד ממון כגון כפלה דליקה בעיר יקום מיד ולא יתראל או אם יבטרך ללבב לעבודת המלך יקום ולא יתראל פן יעלילו עליו או למנא מן בעימי המלך עמ' כי לעבודת מיה' הכה שיש לו להזהר לקום במהירות וכזריות וירא פן יחמר לבא עכ'ל : וכמדרש מלים מוזור כ'ה לדרד אלקי הכפשי אשא זש הכתיב כידך אפקי רוחי ככוהנ שבעולם אדם מפקידין אכלו פקדיכות והוא מחליף את של זה בזה אכל הקבה איכו כן אלא וס' אלהים אמת שמה עמד אחד שמריות ובקש כפשו ולא מנאה או שמה מנא כפשו כיד אשר או כפס אשר כידו הוי פדית אותי ה' אל אמת: א' אלכסכדרי כשר דמס מפקידים כידו חדשים והוא מחזירן כלויים ושחוקים אכל הבה מפקידים כידו כלויים ושחוקים והוא מחזירן חדשים מדע לך שכן הפועל הזה עושה מלאכה כל היום וכפשו ינעה ושחוקה וכשהיא יסן היא ינע ומשלים כפשו להכה וכפקדת אכלו ולשמרית היא חזרת כגופו כרזה שחאזר חדשים לכקרים רבה אמונתך עכ' ובספ' הוהרש פ' ויקהל רוא לא למארו מדין כלהו כשממין אתכלילו כלי'א כההיא כקודה וכטלא לון זמנא חדא כשאן דכלע כליעו דמלה ואתעברת באמת דמתעבר' ואתחכי מההוא אהכאות' דאתכלילת כשממא כהאי עלמא באיכו' עובדין טבין ובהי' אורייתא דאשתדל בימיתא ובטלא ההוא דעו דהאי עלמא ובהי' אמהכי כחדוה ואתכלילת מכל סערין' לבתרא פיקת לון כזר ואילידת לון כמלקדמין וכשממא איהי' חדמא השתא כמלקדמין ורוא דא' חדשים לכקרי' רבה אמונתך מט' איכו' חדשים

חלטי כיון דרבה אמונתך רבה ודאי דיכלא לאכללא לון ולא עלא לון לגווה ואפיקת לון ואיכון חדשים  
 עב : וכפ' במדבר בידך אפקיד רוחי וגו' כיון דעאל ליליא אולכא דמותא שליט בעלמא ואילכ דחוי  
 אסתלק לעילא וב'כ כל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ובר כש בעי לאקדמא ולמפקד כיד' פקדון  
 דנפשיה כפקדונא דבר בש דיהיב פקדונא לאחדא דאעב' דאמתיב לגביה יתיר מההוא פקדונא לאו  
 איכו כדאי לאתחדא ביה כך ההוא אולכא בני כשא יתכין ליה פקדונא דנפשיהו וכל כשתין דבני  
 עלמא טע' וכלהו טעמין טעמא דמותא וכיון דכלהו אמתירו ליה בשקדונא איתב כל פקדונין  
 למריהון א'ע' דכלהו אמתייבין לגביה עב : לשון בעל ספר הישר בשער ד גרין לקנא באומות ועבא  
 המענים כפשות בכל מיכי ענוי הנסגרים במסגר והולכים לאפסו ארץ מהלך כמה חדשים לחורב בוים  
 ולקרת בליה ויובאו מויבם כהכל ורין והנה מה שיעשו הפתאים והשונים עב' א'כ' ומה יא לעשות  
 העובד לארון העולם והלא יבטרך לקנא בהם ולעשות כפלו כפלי כפוי וכלתו עכ' : וא' אנו פה הטוב  
 בוי וכדקו ממך וכו' : ומ' עוד אם ילכו עבדים חסכים וכו' מו שאינו כל לכה נקרא הולך חסכים והבא  
 ע' ליאור באור החיים כמו שאת' אל בפ' דברכות א'ר' ינחם הרגיל לבא לבנה ולא בא יום א' הב' שול  
 בו שבאמר מו כבם ורא' ה' אשר הלך חסכים וכו' ועיין בספר הזוהר פרש' בלק' אח' דמותו במלכות  
 פיורי שראו למיפשו המורה ויכבדים אשר המערה על שמים להזהר בהשכמת בה פן יתחלל שם על  
 ידם לעיני העב' : ואל' הראש בתשובות כלל ד ס' יא טוב להתפלל עם הנביר בעשרה וזן מורה  
 לחוד וזמן תפלה לחוד וגם אין תורתו כ' אומותיו והרבה שעות אנו מנטלים בוים ככל תורתנו  
 בשעת תפלה וכשלא אותה השעה חשיבות הטוב וכא' ידו מובנת בתורה ומפלה וגם אם אין ת'ה  
 מתפלל עם הנסג' ולמדו' אחרים ק' ומב' ולא יחשוני על התפלה כלל ומכאן בחי כבסיות בטלות בני  
 הם לא ידומהו לכך זכות לומר שהוא עוסק בלמודו עכ' : וכפ' דברכות ג'רטי' עשרה קדמה שכיבה  
 ואתיא ופרש' קודם שיהו כל העשרה עכ' וא' בשו"י שכיבת אל זקנה וכו' שראוי לחדם שיחזו  
 דעדה ויהיה כחפו ללכת לבנה ויאמר בלבו כב וכול' הנה ממתין לי הם לא כמו שעושים כועדים בעם  
 שהולכים עד פתח כ' ובשרואי' שאין הם עדין עשרה כוננו אומר יבזו בשת ובסיקראוס לבא להכנס  
 ב'ה יא'לו אם יש מנין עמי אכנס וקיאלי כיון דעשרה קדמא שכיבה ואתיא יהי א'ר' יוחנן כשהנה  
 בא כ'ה ואינו מונא עם עשר כוע' וכל שמה שא'ר' יוחנן כשהנה בא כ' ה'ר' כשמיניע' למקו שכל קדוש  
 זאינן יכולים שאין הם יא' כועם והכי דיוק בשיפה קרא דא'ר' אין עונה וא'ר' ש'יעור שיוכל לעבוד  
 דבר קדושה עכ' ואין איש בוטריקון אמן יהא שמה' : ובס' הזוהר פ' כשא כל בני בנישתא דעלמא  
 מוקדס אקרי וסכיבת אקדמו' לני כנישתא זכאה הוא- ברכש דאשתבח מאיכון קדמא' בני כנישתא  
 בגין דבהו אשתלים מה דאשתלים ואיכון ממקדסי בקדמית כשכיבתא ובעי דישתכחו עשרה כומא  
 חלא בני כניסת ולא יתון פסקי פסקי דלא יתעב' שליומו דסייפין וכו' ע' ועיין גס בתרומ' ע'ר' ז' וכפ'  
 מן ע' תמה בשעתא דמתכנסי עשרה בני כנישתא וחד מניהו אשתמיט כדון קנה ארגו' עליה וכו' :  
 עוד סס בפרשת תרומה ההוא קדמא' דאשתבח בני כנישתא זכאה שילק' דאיהו קיימא בדרגא דגדיק  
 בהדי שכיבתא ודא איהו רוא ומשחרי ומנאוכני דא סליק בסליקו עילאה ואי תימא הא תיכין בשעתא  
 דקנה אתי לב'ה ולא אשכח' מיד כועם אלא' הוא חד דאקדי' אמתבר כשכיבתא וקאי דרגא  
 דגדיק למיכ' דטר' לכל בני מתיא דישתכחין כדוך פלן עד דהוו מומיני גרמיהו אקדיס חד ואתא אתא  
 מלכא אשכחיה אמר ליה בני מתא אן איכין אל מארי אכא אקדמוכא מניהו והא איכין אמאן אבתראי  
 כדון עב בעיני מלכא וייתיב תמן כהדיה ואשתעי עיניה ואתעביד רחמי דמלכא בון כך ונין כך אתו כל  
 עמא ואשתפיים מלכא עמיהו וסדר לון בשלם ואי חד לא אקדיס לאשתעי קמי מלכא לאחואה בניויהו  
 דהא אתין מיד כעיס מלכא אוק' הכא כיון דחד אקדיס ואשתבח כ'ה וסכיבתא אתיא ואשתבח ליה  
 כדון אמתחוב באילו כלתו אשתכחו מן דהא דא אוריך לון תמן מיד אמתכרת עמיה שכיבתא חתני  
 בווונא חד ואשתמודעת פהדיה ואתיב ליה בדרגא דגדיק ואי חד לא אקדיס מה כתוב מדוע באתי

ואין אוש ואין עשרה לא בלתי אלא ואין אוש לאתחברא בהדמי למהווי נצאוי כדף אוש האלהים בדרך  
 צדדיק וכהא איהו מאן דאקדים לכה למלקא בההוא רגא עלאה ע"כ ואילו היו העולם אבויס מה  
 ב"א בדרגא דקדיק היו מתפללים ותמיהם על גדולת המקדים לכה והיו בכל יום הפברים נטים כדי  
 להכנס כל א' קודם תנצו : והנה ראיתי אנשים כזהים היעב בהסמ' ב"ה כשחר אך במחנה ובערב  
 לא ולא עוד אלא שזרבה פעמים לא יבואו כלל לכה בערב ובבדרי וזה דרכם בכל למו כי מהפשתמה  
 תפלת הערב ותפלת המבחה מתפלת שחרית ואת הרי ארזל תפלת ערבית רשות משוכתי כקוט מיהא  
 מלא בדרך תפלת המבחה שלא בוסלת היא מתפ השחר אדרבא כראה מפרקא קמא דברכות שיש להוסיף  
 בתפלת המבחה יותר משל ערבית וכשל ערבית יותר משל שחרית דבר' התם א"ר חלכו לעולם וזהר  
 אדם בתפלת המבחה שחיו אליהו לא כענה אלא בתפלת המבחה וכו' רבי בתן אומר חף בתפלת  
 ערבית וכו' רב כחמן אמר חף בתפלת שחרית וכו' ע"כ : ונס לתפלת ערבית אין זו טענה כי אמרם  
 תפלת ערבית רשות תספיק לתפלה של ערבית אבל ק"ש של ערבית מאי איובא לימור : ועוד כי חף  
 ת"ע רשות היינו שאם לא ירצה להתפלל כלל הרשות בידו אבל מי שרצה להתפלל אותה וקבלה עליו  
 חובה שאם לא ירצה לכה לכה שיהיה הרשות בידו זה לא אמרו ועוד שחיו כמנא ברמ' פ' ונא ובפ' פנחס  
 שמאמר ת"ע רשות הוא סוד ואיכנו כפשוטו ואמר על המפרשהו כמשמעו ופירושא אחרובא איהו תנן  
 למיכל לבערין וכו' יעוויין סם : ועוד אפי' שיהא כפשוטו כבר הורה זקן הרי אלפסי והרמב"ם ופוסקים  
 אחרים דהאודא קבעה חובה ואין לבעלה כלל אבל האו הוא כי אין זה כי אם רגע לב שחר שערין  
 אינה טעה טוב' אדם לפעול ואם יפתחו הסביות אין גם א' איבא לקבו הם מקדמו ונא' לכה אך בשע'  
 המבחה שהוא זמן משא ומתן ובערב שערין יש כפי אדם שבאים לקנות איבם חוססים לכה בואת יבחנו  
 אם מה שמשכמים כבקר לכה הוא לאהבת הסי' בהיות' זהירים ורויים כמו כן לכה במבחה ובערב  
 ואם לא מי פרעה כי מרגלים הם ומקטני אמנה הם ואין בעחוסם כסי' כראוי ויראה בעוניהם שאם  
 יבוחו עסקם וחכות' באותה טעה כדי להתפלל שיפסידו קצת ממה שיש להם להרויח וחוסכים הפתאי'  
 שנתהבטלם מעבודת השי' ושמכרו איהו ממון וכבר חכרתי על ענין זה שר קטן ז'הו

**אָנוּשׁ כִּי תֵאֱמֹן בְּאֵל וְתִכְבֵּר**  
**הֲבִי בְרַבְתּוֹ יְיָ הִיא תְהַעֲשִׂיר**  
**הַבְּרַכְתּוֹ תְּבוֹאֵךְ בְּהַחֲסִיר**  
**עֲבֹדְתּוֹ וּבְהִיּוֹת אֵץ לְהַעֲשִׂיר**

עוד סבלות אחר ראיתי לקצת אנשים והוא שיהיו לכה בשינוי ובחמישי ולא כשאר הימים כאילו  
 לא היה החובה להתפלל בא' בכ' וכה' וכן לא יעשה כי מנות התפלה וק"ש שזה בכל הימים : ואחזור  
 לענין ראשון לספר בשבח המקדים לכה אמר שלמה ה"ה אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי  
 יום יום וכו' כי מובא ומא חיים וכו' וראוי להתבונן בפסוקים אלן שנראה שהי' לל אשרי אדם שיעש'  
 מנה פלונית או אשרי אדם שיוזר מעבירה פלונית כמו אשרי האיש אשר לא הלך וגו' אבל לשקוד על  
 הדלתות ולשמור מוונות הפתחים מה מועלת בזה ועוד מה דל' כי מובא וכו' שהכוונה בפסוקים לא להלל  
 ולשבח המקדים לכה וכה יתישב ויזכרו בפסוקים וזה כי להיות שההקדמה לבית הכנסת הוא דבר  
 קשה בעיני האנשים בחמה מפני החמה והלילות הקצרות ובנשמים מפני הנשמים והקור ובמבחה  
 להיותו עת' הטשא והמתן וכן בערב או להיותם בערב עיפוס ויכר לב האדם רע משיאו שלא יחוש  
 לזה לפיכך אמר אשרי אדם שומע לי ל' ולא ליביר ואמר לשקוד על דלתותי יום יום להזהיר שלא יחא  
 הקדמת האדם לבית הכנסת בדרך מקרה פעם מקדים פעם מאחר דק והיה מקדים תמיד ולא  
 יאחר אפילו יום אחד ואמר לשמור מוונות פתחי הבורות כינד ראוי שתהיה זאת ההקדמה שהיא  
 אומר עליה אשרי וואמר שראוי שיקדים לכה טרם יפתחו שערי בית הכנסת וימתין סם על  
 הפתח עד כא הפות לפתוח : לשמור פי' להמתין כמו ואכיו סמר את הדבר ונכיוס כמוסו

# דרך חיים

זמן פרטי כפסק דברכה גבי אמר ר' יוסי פעם אחת ככנסתי למורכב ונא אלוהים לי ושמר לי על הפתח  
 אשר כך כתן עטם למה ראוי לאדם להקדים כל כך ואמר כי מונאי וכו' ר"ל כי הכא ראשון בכ"ה כב  
 יכול הוא מונא סס הקנה שממון לו סס כדארזל עשרה קדמה שכיה ואתיא זמי שמנא להנה מנא  
 שייס ודאי חוספו לו סנות חיים כדארזל ריכל לבנים אקדמו ואחשיכו לבני כבושתא כי היכי דתורכו  
 סוי: זכפסק דברכות אל לר' יוחנן איכא סני בככל תמה כיון דאל מקדמי ומחשכו לכה אמר היינו  
 דאחכי להי ומלכד וסיפיק רבון מה יומענב על ה' ויתן לו משאלות לבו כמש' כוזה וראשעני עמיס  
 זאמעניד רחמיא דמלכא וכו' ככתוב לעיל ודאל' סא' מהדברים שאלם אונל פירומיהן בעה' והקרן  
 קומת לו לע"ה הוא השבמת ב"ס

בְּבֶן קוּם חַיִּשׁ מְכוּסָה גּוֹ וְשֵׁחַ רֹאשׁ וְיֶאֱךָ לֹא כְּאֶבֶל אִם אֹו בְּקוֹדְרִים  
 וְהוֹצִיא מוֹתְרֵי הַמַּאֲבָלִים וְיִהְיוּ כָּל קְרִבֵּיךָ טְהוֹרִים  
 וְאַחַר כֵּן רַחֵץ טְנוּף נְקָבִים וּמְרַק מְקַרְה לַיְלָה בְּשָׂרִים  
 וְאֵל יִהְיוּ קְדוּשִׁים מִמֶּךָ יֵשׁ מֵעַלִּים פּוֹט וְלוֹד מוֹאֵב וְהַנְדִּים  
 אֲשֶׁר הֵם יִרְחֲצוּ מִיַּם יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְרֹאשֵׁם בְּשִׁחְרִים  
 וַיַּצְהִירֵם עֲרִבִים גַּם בְּלֵילוֹת בַּעַת שְׁלֵג וְקַרְה מִמְּזוּרִים

## מד

כ"ה ושה ראש פי' שכל ראש כמו ושה עינים יושעי ומרק לטון קבוח וכקיון כשרים כתיב לערום  
 כמו זב מבשרו ומזרועו פי' דרך הרמות החזקות שהם מזרוע ומשיבים המים והטלג הפי' בכך קום  
 מיס וכו' לטון הסוד סי' ב' וימה' לקום ברמות ולא ילכס מושב לא יקח חלקו ומכיו' כו ראשו וזרועותיו  
 בעודו שוכב וכמוא' כשיקום שהוא חכמה כמו שהיה מתפאר ר' יוסי מצולם לא ראו קורות ביתי שפת  
 חלקיו ואל יאמר הכני בדדרי קדרים מי רואני ומי יודעני כי הנה מלא כל הארץ כבודו אשר לפניו  
 חסכה כאורה ויקום וילך כשיפת קומה כדאיתא פק' דקדושין אריכל אסור לילך בקומה זקופ' שכאח'  
 מלא כל הארץ כבודו עב' מהעור י' ופרטי' מלא כל הארץ כבודו משמע משתרבב ויודר למטה והזוקף  
 קומתו כראה כדוחק' ואני מנחם מפרש כיון דמלא כל הארץ כבודו לאו אורח ארעא לילך איש לפניו  
 עלכו בקומה זקופה אבל ישפיל ויטהר פניו דרך מוסר זאם לא יעשה כן הוא כוהן קלוק ומנחה המלך'  
 זכתב הר' יונה בס' היראה וזל ומעט קומו להתהלך על הדרך וכסוף קומתו יושח ראשו כי הסכיכס  
 למעלה מראשו ולכך כיון לכסות ראשו ואל יהיה בגלוי הראש וכו' עוד כתב סס וזל וכלכתו בדרך  
 אל יסות ותר מדאי ואל יטיל סידרו על עיניו כו יחשב ללעג ואל ילך בקומה זקופה אל ילך במדס  
 ביובות לא זקוף ולא כסוף יותר מדאי וכו' עכ"ל: ודומה לזה כתב הרמבם בסמיטי מה' דעות עש'  
 והוגיא ומתרו וכו' לטון הר' בספר היראה וילך לבית הכסא ויבדוק עצמו יעה כי אחרי שקרבנו זכמי  
 מעיו נריבין לברך את הסי' תמיד שכאח' כדרכי כפשי אמת ה' וכל קרבי אמת סס קדשו אין באה להביא בטון  
 מלא נואה לפני ה' ה"ה לברכו עכ"ל: ונאר' כן דמך וכו' פי' אחר ששעה ברכיו יקח עצמו כי נואה  
 במקומה פי' כפי טעמת אסור לקרות ק"ט כדאיתא בש' אמר להם הממונה' ודאל' כפי' הדואה שיקבט  
 כשמתלמלא בימין לפי טבה מראה טעויו תורה ואוכל נה ובל' כשיקבט כשמתלמ' ליתזה' לקבט טבה  
 אכבעות הראשונים אך לא באמעני לפי טבו כורך ג' פ' רבועה של יד שהוא כדוגמת עמודא דאמונעיתא  
 והמטביל יבין וזל הרב עפרטעאל כאשר תבך דגליך או לא תהיה עהור מוקרה לילה דמך מנאמך

והכון לקראת אלהיך: ולא יראה בך ערות דבר ושכח מחיך: ואל תקח בטחית גומתך כי היא תעזור  
 על עוונת כשמתך וכו' עוד כתב ואל אחרי חבורך אל חברתך רחץ ממתניך ולמטה לסמור משמרי ערפת  
 תפלתך עכ"ל: ואל ספר הישר בשער יג' ויהיה נפשו טהור ונקי מכל: עומאס ואס יקרב לאשתו ויוכל  
 לרחוק ולטהר גופו בכל פעם או ויכול לעשות כי נקיות הניק יחדש בקיות הלבו עכ"ל ובן בתור בסע  
 המשודים מ' קאל ואל בשארם משמש מעמולא יתכן שזכור שום דבר קדושה או תפלה או תורה אלא  
 יספיק במים עמוהיטוב שלא ידבק בו כשרדל עכ"ל: והרמב"ם זל כתב בתשובה זל זה הענין שאמר  
 עליו שזכיר רוחן מקוה שר הוא מעידן עליו שנים וארבע שמשנים לא כמעמי מרחוק אלא מקולי ואין  
 שואשם מכהני ומכהב אבותי בלא עילה ועד כאן לשונו:

עבוד אל בפגרים החמודות: זכור עשיו ואיך כבד להורים  
 ודילים יהיו כל עת עליך: וד מלית עשה לך מצמצים  
 וירידק שטוף שלש פעמים: שטוף פיה וחסר רוק ורירים  
 ואל תביא בידך אלוה: ויהיו הם ורגליך מהירים  
 ולעד יהיה שדי בצרים: ובא בית אל בטומפות קשורים

מט

כ"ס להורים פיל לאבות כמו על כבודם הורי חפירות ארצל כדברים רבה אר שנ"ל לא כיבוד  
 בריה את אבותיו כמו אבי את אבותי ומאחתי שכובד עשו לאביו ויתר ממני כינד הייתי משמש את אבי  
 בכלים נואים וכשהייתי הולך לשוק הייתי משליך אותן הכלים ולבוש כלים נאים ונוצא בהן אצל עשו  
 לא היה עושה כן אלא אותן כלים שהיה לובש ומשמש בהן את אביו הן מעולין תדע נשעה שיבא עשו  
 לכבוד ולהביא אמרה רבקה ליעקב בני אביך עוביו כהות זאבו מלכשת אותך אותן כלים כאים שאחריך  
 ללבוש ומשמש בהן את אחריך ואתה ככנס אכלנו והוא אומר בידך וסכור שאתה עשו ומכרך אותך ומכין  
 שכל ותקח רבקה את בגדי עשו החמודות שבהן היה למוד לשמש את אביו עכ"ל: אוי להם לבריות מה  
 יעשו ליום שקודה באמרה להם הלא כיבוד עשו את אביו כשר וזה יומר מאשר כבדתם לאביכם שבשמים  
 ביו עשו היום לובש לבושים מעולים משמש אביו ורבים מבני ישראל כשיקר מקרם להתפלל בכיתם  
 שהתפלגה היא עבודה לשי לא די להם התפללם בידוק אחרון לבה אלא שיתפללו כאשר יודמין על ראשם  
 המכנסת הקטן הפמות המיוחד לכוכף בתוך הכית ולבוש עמו בלילה וזאר גיפם מכלו כמות ולפעמי  
 גם ממלי לבוש רק באפודתו וכאבק שעל רגליו ורקיקה מקו' וכנאחתי לשוק ושלך אותן הכלים וישים  
 הנכניף העהור על ראשו או כובע יסעיה וילבש בגדים נאים א' למעלה ו' למטה גם כתי הדיוס גם  
 בתי השוקים ילבש ולא ככון לעזות כן רק לקו' הכון לקראת אלהיך ישראל: ונכס' החסידים סי' כ"א  
 כמות בזה הלשון שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שלא יהיו רגלך מטונפות הכון לקרא' ליהיך  
 ישראל כשארם נה לפני המלך לא ונא אדרס באוק אלא יתעטף להיות לפניו באימה וכבוד אלו  
 הולכי לפני אדוק כל האר' עאלכו שיש לבו להתעטף להיות לפניו באימה וכיראה אוי לאותם המומתיכו'  
 משבת לשבת כדו שלא זבולס ואיכן חוסבו' שמה ימותו ולא יוכלו ליתן כבוד למו שכתן מחבתו עליהם  
 בא' יכין ונדוק ולבש עכ"ל: ונכס' הרדאס בתוב ואל ושמרתן ילכרך בגדיו לא כרעו ולא כמו רגלים  
 ואם יש לו יוכלת והיו לו שני מכנסים א' ללבוש בעת תפלה לבד למען יהיה נקי ויתר בתפלתו ואם אין  
 ילוימה שלא יעטף את שלו ויכנסם תמוד להסיר כתמי תבואה שעליהן עכ"ל ונכס' החסידים סי' תת"ל

מחל על כן  
 עו"ק י"ג

חמור א' כשהי' משמש מעטת אדם זה חלוק לכן לכד כיומי' שמתא' ידבק שבא' רע צדלוק' ופן ידנק' זוא'  
 במכאבים ובמעצלים ואף אילך לכ' נאך תשמע תפלת' וכולי' עד כאן' והרמ' כי נגרון כתב שמא' כמות  
 שראו' למו' שכול' להסיר שלא יוכנס לבני' הסמא' בלבוש' הבקרא' שאין בלבוש' כש' ככמות' הסקרא' קאפס  
 לפי שהולך עמו לבית הכנסת וראיה ממש' בנדים' שכל כהן קדרה לרבו אל' ומוזב כהן כוס לרבו רק  
 זהו כגד מיוחד להכנס לבית הכסא' וזה העידו לו על א' מחבטו' א' היה ככנס' לבית' הסמא' בלבוש'  
 גזר עב' גדולים' היוו' וכד' לשון' הס' הראה' והיה להעלות' קטן' ולבטבו' מיד בקומו' כדי שלא ילך ד' אמו'  
 בלא' נגיית' כו' עקר מנות' בימות' ללכסו' עמיד' כי לזכרון' המכות' במש' ולמז' לא יסור' האדם' אחרת'  
 שרירות' לכו' ואחר' מראש' עובדו' המחטא' והגוף' ודבר' זה לא ימנע' ביאס' בלבוש' בדרך' שדברי' ערוה'  
 מנזאים' שם זלכו' גם ללבוש' על הכנדים' כמ' ראב"ע' וראיתם' אותו' מזה' שהיה כראה' ולפי' דעתי' ויתר'  
 קוים' אדם' להמט' בבוז' בשאר' השעות' משעת' תפלה' למז' חזרו' ולא יעשה' עבודה' בכל' שעה'  
 כי בשעת' התפלה' לא יעשה' עבודה' ע"כ' ובס' אורחות' חיים בני' מו' יסור' להתעטף' בעטופת' מזה'  
 כסוי' מזה' על גוף' צדיק' יבוא' וכל' מי שאין' עליו' כסוי' מזה' בקרא' ללבוש' בגד' בינדים' כי מעיד' ערות'  
 שקר' בעצמו' ע"כ' ואל' העור' במחין' כ"ד' טוב וככו' להיות' כל אדם' יסור' ודורו' במנות' בימות' שהיה' לו  
 צדק' קטן' מנוי' שילבש' אותו' כל היום' כי עיקר' מנותה' על זכירת' המנות' ובכל' שעה' ובכל' רגע' נדוך'  
 לכך' דומה' לדבר' כאלס' המהיר' לחכרו' על עיני' א' שקישר' קשר' לאורו' כדי' שיתברר' ע"כ' וטוב'  
 להסיר' שהיה' הטלת' לבן' שבכל' עת' יהיו' בגדוך' לכנים' ודרשו' דל' כלפ' שאל' זה' נגיית' שחלוק' הכנוד'  
 זללא' כמות' שעושים' עליה' קטון' מהיני' בצעם' זה לשון' כד' הקמח' באות' גדל' כתייכו' להתעטף'  
 צטלת' לבנה' שהיא' סימן' סליחה' וכפרה' כי כמו' שהאדם' סימן' החטא' כן' הלבן' סימן' הסליחה' והרחמים'  
 עכ"ל' וכן' כראה' מספר' הו"פ' שבחם' דעלית' לבנה' איהו' לומכא' וכולי' עוד' נדוך' לזהר' שהיה' בו  
 בשעור' כי רבים' פועים' בזה' ועושים' העליות' קטן' קטן' ומכרבים' בבה' לבעלת' ופערע' הכס' מהא' שכל'  
 יעשו' עליה' קטן' ורת' ארבו' ורת' רחבו' כפול' ולכן' הרא' את' דבר' ה' אומר' שהיה' בו כשיעור' שאמר' דל'  
 והוא' כל' שיקטן' בן' תעשה' שנים' וכול' לבסות' בה' ראשו' ורובו' יגדול' אינו' מתכוין' לנאת' בה' בא' פתח' לשון'  
 גאפס' שא' לשער' שיעור' זה' היעב' מל' זאת' ישיב' אל' לבו' כי זה' שיעור' לא' מעט' וכבר' ראיתם' א' מגדולי'  
 הדור' שלא' היה' מתקן' על עליה' קטן' מראשו' שחל' אין' בו כשיעור' לבן' ירא' אל' הים' ויעשו' גדול' כל' מה'  
 שיעב' כי אם' יהיה' ארוך' ורחב' יותר' נחל' לא' יפסוד' ואם' לא' יהיה' בו שיעור' יבך' ויעשו' ויחלל'  
 שבת' כי כיון' שאין' בו כשיעור' להשתחייב' בנגיית' במנא' הנגיית' משא' ו' עוד' יא' להסיר' שהיה' הטלית'  
 מתנה' צמר' של רחלים' כי אם' יהיה' עמיר' גפן' או מקשו' או חכום' של עינים' כגוף' מושא' ידיו' ונא' ויטו' ויש'  
 אינו' קוים' נגיית' מן' התורה' ואם' יהיה' של פשתן' או סור' לעשות' בנגיית' כפי' דעת' הגאונים' ור"ע' ובתב'  
 הראש' בתוכה' כלל' כ' שכן' מזהנים' באשככו' וכבר' שאל' לעשות' עליה' של פשתן' ואל' מה' הראו' פי'  
 ע' כיון' שלא' לעשות' עליה' משם' דבר' ולא' מתמר' רחל' כי היכי' דלוקיים' מנות' נגיית' מדאורייתא' וכן'  
 כתב' האגור' בשם' הר' ישעיה' והר' חזק' אירא' שמים' ינוי' פסגו' מלבושתא' ולא' יעשה' עליה' אלא' מתמר'  
 עכ"ל' יהיו' ויהי' שחמו' האחר' אחר' בע' פתח' ברמ' ע' תעו' תיש' תיש' ובקדמות' התקונים' שברך'  
 לעשות' בכל' נגיית' ג' חוליות' ובכל' חוליא' היא' ג' כרוביות' כי כד' יעשה' אחר' שהעבור' המוסי' במקב' הכסף'  
 קושר' קשר' כמתנה' ור"ח' מתחיל' וכורך' עם' חמו' הארוך' על' שאר' הסוטים' ג' כרוביות' סוכות' ו' או'  
 זהו' בקרא' חוליא' ח' ח' מ' ח' ק' מעט' ועושה' חוליא' כי ימרחיק' מעט' ועושה' חוליא' שלישית' קושר' ועושה'  
 עוד' ג' חוליות' וקושר' ועוד' ג' חוליות' וקושר' ועוד' ג' חוליות' וקושר' ועוד' ג' חוליות' וקושר' ועוד' ג' חוליות'  
 ובקשתם' משם' יעידך' שמוך' וכן' אל' העור' כפי' ד' ירחק' כקוין' כפי' ויברך' עב' ידקק' לערות' עליה'  
 ו' פעמים' חכמי' שרוב' רעה' שורה' על' הדים' קודם' כעולה' ואינה' ערה' עד' שיערב' עליהם' ג' ולכן' נדוך'  
 שלא' יעב' בידו' קודם' כעולה' לפה' ולקוטעו' ולא' יוכים' ולעיינים' חכמי' שרוב' רעה' שורה' עליהם' עכ"ל' כס'  
 ס' ד' אגודה' רעה' לרחוק' דעת' מפני' ההורג' שבו' שנדוך' להסיר' השם' בקדמות' ובעתה' וכן' כמות'

צד



ככל בניו א' ואל תבוא זכו אל מלצת ועקב הקולך לאמות בידים וצואות חיים מותה לפי שמביא  
אל אחר בידו ועליו הכתוב אומר ועליו אהלים לשודדים וכוונות למרנו אל לא אהר הביא אלה בידו  
מוס המרנו אל אותם המביאים א אחר בידים עכל וכל שהפירו על המדה ב"ג חייב מיתה ואינו יודע  
מוק לו כי שפטיה דקרא בע"מ אריו וכן המהר"ם בראשית אמרו כד בר כס קאים בנפלא אית ליה  
לכרכא למאריה כשעתא דקפא עינוו היך מדרך סבי הוו עבדי חסידו קדמאי מכל דמיא הוו מותבי  
קמיווה וכומבא המתעבי כליליא אסוק ויהו וקיימי ולעאן באוריתא ומברכו על קריאת מרבנלא כד  
קרי בדין שלבנו ליליא ממו וכדון קפה אשפתה בנפלאסיר לברכא בדין מואסין וכן כל שעתא כגון  
דבשעתא הדכ בעס כאוס דקוה פרחא מיניה והוס מסאבא זמין ושדאי על ידו ומסאכין ואסי לברכ'  
הכו כלל כמילה ואי תימא סימחא ללא כתיב ולא פרת רוחיה מיניה ולא שריא עליה רוח מסאכ' עאל  
לביה הכסא לא יצרך ולא וקרא במרה אפי מלה קדא עד דימסידו ללא בגון דמלוכלכון ניהו אללא  
רואא קדא אית בכל בית הכסא דעלמא דשריא זמן ואתהכי מההוא פנופא ומוד שארי על ידו דכר  
בס ע"כ ; ש"ד ש"ג ט"ז לדרך הדרכו של שמה כל א' נאמר במ"ה הרמ"ה וכן משא סונו דנמ כדרכו וס"מ  
סאין לברך ט"ז כדכ"ד ק"ד כמ"ל ; וס"מ האין ב"ו רוח רעה שור על ידו כמו בלייליא וס"ה הככס לכה אע"פ  
שלא ע"כ כרכו ברוך כש"ל ; יגור קבת משא סברך לישול מיד כשכננה אע"פ שאין רכוכו לקו עדין ; עוד  
ס"ס בפסוק ונרש את האדם כל בני עמלאות עמו עמא דמתא כליליא בשעתא דמיוו ודוס ; מסאבא  
שריא על ודיהו ואסתאכן וכד איתער בר כס ואהדר ליה כשמתיה בכל מה דיקרב בידו כלסו מסאב  
ועד לא יסב בר כס מכו לאתלכשא ממאן ללא כמל ידו דפא אמשך עליה הווא רוח מסאב ואסתאב  
ואית ליה רשו להאי רוח מסאב לשריא בכל אתר דאשכבס כשזמן מסטרניה ועד לא ישול בר כס ידו  
ממאן ללא כמל ידו בגין דאמשך עליה הווא רוח מסאב וקביל ליה סאי דעמל מוא מיבי ואית ליה  
ידשו לשריא עליה דכה כס ; ע"כ כע"כ בר כס לאסתמרא מהא' מוא כושא דלא ישלטו עליו ע"כ ; וכן  
אורחות חיים כתיב הווא היה ככלו של מוס סמוך למעשה וכשתקום בתקרא אל מעול חלוךך ללשו כלל  
כעולת ידים לא מחדק ולא מיד אחר שלא בטל ידו ביד רוח העומאה פורה בידים לא תעבירם על עובר  
תן וסללו רבים במראית עיניך כו' אין ברכה טובה עין סקבל טובאה ואי עבוד להשתכל  
לשכואו סוכאו כמלע ואוהבו כסל' ; הו הקיר כעולת ידים כו' היא מהדברי העומדים כדיוו של עולם  
וכל המולול בכעולת ידים מוכנה לשמים ואין לו חלק לעולם הבא וכשתרחך ידך וקפי אשכעמך  
למעלה וברך לונקך ; ואל תסרף עד סוהיו הידים רחובות כו' אסור להקביר קדושת שמו בלכלך  
הימים בשכן מוהמות ואל מעול ידך ממי שלא כמל ידו עד כאן ; וזה שאתתה סוהו הידים  
בהרגלים מהימים לפי שאצת שוכסו ארס דשחר אס הווא מתהלל לאש ולוכס בעללה ומאריך  
בבית הכסא ומתקרב ומתחייב לא יגיע להשתכל עס הנכור וכמא ששכסו לשול ; גרמין כפא  
דכרכות אמר רב הובא הונא מכות הככסא אל ופסיע פסיעה גסה אמר אבי לא אהין אללא למיפק  
אלל למיעל מכוה למרהע סכ וזכר' כרדפ' לדעת את ה' ע"כ ופרהי כרדפה לטון מרונה משמע שהדוקף  
רץ עכ"ל ; ותמהני על הר יונה שכתב בס' היראה ואל וכבואו סמוך לבית הכסא ימרה פעמו כחש בבית  
אלדים כהלך ברנש ע"כ ; דמשמע כבואו סמוך לכה ימרה הא משעה שונא ללכת לכה אין ברוך למחר  
ואפסר סוביא חילוקה מדהוסך במרא דין זה לדין הונא מכה אל ופסיע פסיעה גסה דזה לא  
סוין אללא כעורו סמוך לכה דכשהרוח מכה אפי פסיע פסיעה גסה מו לא מחוי שהשתלה עליו  
למשא ולכן מקיס ביאה לביאה דוקא סמוך לכה אף ביאה כו' ; אך קשה שאין הסדון  
דומה לראיה דכשלא כוניה לביא אללא מפכו מראית העין סכרחה שהשתלה עליו לטורח ולכן  
כשהרוח מו לא ברוך אלל כוניה מלכד ט"ז לרוץ מוס העצם להראות שהו מחכב המכות  
ועוד יש טעם אחר שאם הווא מתהלל לאשו בעורו מהלך הנכור אומרים והלכסו וכשיגיע לב' ה'  
נמצא שאמרו הנכור חנו התפלה ופסיד קדש אן כרכו או קדושה ולכן אדרבה כל אשר ירסק ביתו

מכאן נראה שכל הנהגתו כדרכו וכן תמונה שכל הפוסקים כתבוהו פתח מנהג לרצון לכה ולא חילוק  
 בין סמך לו לרחוק וכך הוא בנמר' פתח והכי בקיטיבין ואפי' ההולך לכה בעת שזולאו לו שאין הנכבד  
 בקבצים עדין יש לו למהר פעמיו בכל הדרך כי חבובי מנהג שייך לעולם י ואולי שהר' יונה מודה שכל  
 הדרך יש לרצון ויהי כבואו סמוך לכה ר' שאו ימהר יותר וכוה יתישב ספק אחר שיש בדכרי הר' יוסף  
 שהיה למהר הביא לראיה פסוק בבית אלדים כהלך ברגש ולא הביא הפסוק שהביאו בנמ' וכלעה כרדפס  
 יימור יזקטיא ל' מאי קמא אבי לא אמרן אלא למויפק פטוטיא שהיו בהדיא אר' הובא הובא מבי' י  
 איל' שהיה כראה לומר שגם ההולך לכה אל' ופסיע פסיעה נסה מאזנא העעס ענמו שדומה כמו שם לו  
 מוט ולאסכה לפסות וממהר לעשות כדי לנא' לדי' מוכחו ולהפטר ולהשליך ממנו עבנות אדמוני לנא'  
 מונרך לומר לא אמרן אלא למויפק' ויעל יהיה וכו' הכונה שיהיה מוזהר בפתח כי בנות שיש בו מוזהר  
 אין שטן ואין פגע רע בו שם שדי ומכרח כל כר' ואויב' ומלת בנרד' שכתסוקי' המפרשים כסף' או  
 זהב אך ר' ל' סורסוהו כמשמעו לשון כרים והבית שמוז' אמרו כפ' הרואה המסמך שם שמים כנערת  
 כובלין לו פרכסותו ויהי שדי כנרד' ונ' ובס' פ' ואתחנן כשעתא דאימון וזנן ביסין קיטובין  
 לפתח דבר כש מוסתכלין ברשימא קדושא דאתמו' לבר' דליהו שדי וד' סלנן מוכות ועי' קי' וכו' ועוד  
 שם בר' אנטרין בר' כס' דלא יושיל מיין עכורין ולא יעביד טכוסא וכלכוסא כהרעא מד' דלא יעביד  
 וקללא לנכי שמיא דמאריהו נחד דאית ליה רעו' להיהו מחבלא דמחן ל' מחבלא בנב' יודער בר' כס' מהאו  
 יודער דלא ימכע מתרעוה שמיא דמריהו בנא' דסמוך לפתחא אודמן חד שמיא דאית ליה רעו' לחבלא  
 וכד לית מוזהר לתרע' ההוא שידא ויכר הרע שזו ידעוהו על רישיה כד עייל ונפיק ואמרניו לשלבי דנפק  
 מרסומא דמאריהו כההו' ומנא קאי בלא כטירו' דלית מאן דטעיר עליה דחמכא לשזנן' עוד שם אר'ש  
 כד בר' כס' אקדים בנפרא ואתעטף כנייט' ואכח תפילין ואתי לנפקא מתרעוה איערעב במוזהר ד'  
 מלאכין מודונן עמיה ונפקי עמיה מתרעוה ואופו' ליה לבי כנישתא ומכרו' קמיה הכו' וקר' לדיוקא  
 דמלכא לבריה דמלכא רומא קדושא שריא עליה אכריו ואמר ישראל אשר כך תפטר וכו' עד ואי  
 לית תפילין כרוסיה וטכית כלכוסיה כד עייל לבי כנישתא ואומר אשתמוה אל' היכל קדשך כיראתך  
 ק'כה אחר אן הוא מוראי הא אסהוד סהרומא דסקרא עכ' וזכרדט' רות הכעלס כמוב' ועשו להם  
 ציטת ונומר כדורותם לדרתם כמוב' כדירתו של אדם כמנא קם חון מפרס' טיטת כמה כשלם אלא  
 כסאדם מתעטף כנייטת ונכח בו לפתח דירתו שלם והנה שמו ומלאך המסחית זו משם ונכול האדם  
 מכל סוק ומכל מסחית והיינו לדרתם כשביב דירתם ומאותיות מוזהר משמע זו מות שלא כומן דמות  
 למסחית לחבל וזו מפתחו אר' כהוראו אסהדכא על מאן דנפיק מתרעוה בעטוסא דמוזהר ומפילין  
 כרישיה כד כפיק אודמכת שכוכמא עליה ומרין מלאכין דקיימון עליה מד' מומיכות' ומד' משמאליה כלאו  
 מלויין ליה עד בי כנישת' ומכרכין ליה חד מקערנ' דקאי קמו פתח דבר' כס' אויל כתי' יסוד' ועכ' אמוב' אמן

ברן כל כוכבי בקר היה את  
 היה רץ בצביקל כנשרים  
 ולא באשר לבשתם נעצרים  
 אשר הוא מן שלש עשרה עקרים  
 ונבחר בארי עז בנמרים

דפירושו וכן כל כוכבי בקר וכו' הלכנה שיבא לכה ושורר לאל אורים ותמיבותא וזקס' וביטלות  
 הסמך ד' אבד' הש' כהן ומי' מוככי בקר משקלסו איתו זרעו של יעקב וסמול' לבגובים  
 ו' סכ

ואתה ויריעו כל כפי אלדום עבד וצמח פ' וישלח דוד מלכא הוה קם תפלות ליליא ומשנת ומודה  
 ואתנבר בשירין וישבחן עד דסלין גפרא וכו' עד בעי בר כש לשבת לק'ת תדיר בנין דלוייהו אתרעי  
 בשירין ומשבחן ומאן רידע לשבת למרי' כדקרא יאות קב'ה קבול כלתי' אשויב ליה וכו'ס' ויחי תושבחתא  
 מתתא עביר עתירו ושלמות' כמה דרוד כל וימוי אשתדל למעבד ומרין לומר' וכו' עד ועד מאן דאסג'  
 מושבחן לגבי ק'ה אסגי שלמא לעילא וכו' : ובה תרומה כד אתו גפרא וכדורא אשתכחו כפי כפיסת'  
 בעול לאשתכחא בשירין ועושבחן לאתערא רמינו' עילא ונתת לאתקנא תקונין ולא תער' ח'דוה דהא  
 בג' לויא ומתערו באינין שירין ומשבחן לאתערא רמינו וחדוה לעילא : ובה ויקהל כד כסור ומתא  
 שכיבתא קדמא וכתתא וישראל עאלין לבי כפיסת' לשכחא למ' ח'סון פתחין בשירין ומשבחן וכו' ע"כ  
 ולפי שהרכה אכסים איכס עושים כן לפי שבגושים מכני אדם לפיכך אמרתי בסמוך שלא יערוץ ולא יחת  
 מפניהם וישויו פשוו לבעכותה בוראו כומר שהוא עו פנים יותר מן הכלל לפי שמלכד היותו מהסו' הרעג'  
 הוא גם כן ממור כמ"ל רבינו עובדיה במשבת והזהר בן תימא : ובי' עיקרים להר'תבס' אל כפי העתקת  
 הר' שמואל מבין שעליה סמך ר' אברבנאל בס' ראש אמנה כתוב בזה השלשון היותו החמושי הוא שהכה  
 לכדו הוא הראוי להעבד ולגדל וללכת ולהרי' קול ברוממותו וכו' ע"כ : וזהו שאמרתי אשר הוא מן  
 שלש עשרה עקרים ומלת עקרים מקובץ מן או לעקר כמו מן עדר עדרים : וגם אמנה אזהרה זו איב'  
 למי שקולו משונה לגרועותא ומכוער ביותר ואיבו יודע להוליך השיעוים והפזמונים על פי בנוכס  
 ונעימות ואיבו בקי בלחטים ומ"ל אפי' איש כזה ראוי שיבכה קולו מכרוך שאמר זאילך כי אין בפסוקי  
 דומה ומכרכות ק"ש בעיניו שוכדל לשום אדם אבל אזהר' זו היא למי שקולו ערב והוא בקי בלחטים  
 והוא כוזב כפי אדם שלא יקראוהו חסיד שזעה וכן גם כן למי שקולו ערב קנת והוא כוזב מאשר קולו  
 ערב מקולו שיפתארו עליו וליעניו לו : ובה ס"ג ויחי בהלו קולך וגו' מהכא אוליכא מאן דבעי לשכחא  
 לק'ה קלא כפי ליה קלא בעומות דיערב לאו תרין דשמעין ליה זאי : לא לא יקום לארמא קלא : ואל'  
 ספ' החסידים ס' ק'ה כל דבר שאל לידך זאילך עושה מפני הכושת שיקראוך חסיד שזעה תשזכב זאיל'  
 היות כשעת הנזרה היות הכוזב על עבירה קלה או סוכל וסורין קשין זכש שתסכול זה שאין רעתו  
 יגענו כ"כ גדול ותכוף יכרך המסור בידך כי טוב לעשות אותו דבר שהיכר מתגבר עליו משאר מוגת  
 שאין יב' הרע מותו כי לפי צער כופו יכרו יהיה גדול שכרו ואם הכושת מלכת פניך הרי לך בקרבך  
 כפרה ומוטב שתתנייש בפני מלאה ואל תתבויש בפני רבבי רכות וכפני אותם ענמה לאתר מותר  
 שהימנע מדבר מגונה מפני שבנות יבתייש בפרהסא לאתר מותו בפניהם ואלו אפי' כפיים : עוד שם  
 בס' ק"ח אם באת להלל ולשבת לשי' דע כמו שתתה מתאזהר לשבת קול כפי' וסור של שבח אם היו מרב'  
 ומא הניסו בלא כגון לא היה מקובל לפיכך אין לעשות במהרה לא במשך ובקול כעיס ובקול רם שכאמ'  
 להרים קול בשמחה ואם תשורר להכתתך תמשך בקולך ואיך תרון לכפי מ"ה הכה לכן תכרכש  
 בקולך וחקור לך אשר מגוים ואותו כיוון כעוים ומתוך כפיכך בו אמור תפלותיך ובקשותיך ומשך  
 לבך את מנא טיך לדבר בקשה ושאלה כיוון שמכין את הלכ לדברי שבח כיוון המשמח הלכ למען ימלא  
 טיך פה לפע אהבה ושמחה למי שדואה לכהך ותכר כהו בחבה רחב זבילה עכ"ל : עוד שם כפי תשע  
 מי שקולו כעיס ואין הבה כסחה מקולו ראוי לו שלא בא לעולם זאם הבה כסחה עליו כאמר השמיני את  
 קולך כי קולך ערב וכו' וכתיב וכעיס ומירות ישראל ויהרמי שקולו כעיס שלא יומר כגוים בכרים  
 כי עבירה היא ולכך כבדא קולו כעיס לשבח בוראו : כשהיו אמורים ברכות ושבתות אמרו לאתד שהיה  
 מרים קולו יתאמר בקול במוקד באמרו אמ' אבי מרים קולי כפי לבוין כי אמי יודע לבוין כשאמי מרים קולי  
 וכעוב היה עושה כך מה שדעם עוסק להרים קולו כפי שיאמר בסוכה וילמי ב"ח כרכות שאיבו רשאי  
 להרים ע"כ : עוד שם בסיומן תתג' כתיב ברכי בפשו את ה' וכל קרכי וגו' כשיכרך להכה גריך לכרכו  
 בקול רם כי בקול רם כל הקרכים מתנועעים וכמשכ' אחר הקול עכ"ל : וכן בריך להרים קול בעניות  
 אין יח' שמה רבא כי כן כתבו' התוספות בפר' כל כתיב וזל ר' און דע' בעסקתא כפיט'ל ככסין

וזהו (הרי) קולך



בזאת יבחנו לאל בני איש  
 ביראתו ואהבתו בדת או  
 אשר יעבוד לאל בפני מבזים  
 אשר לא יערב קולם בדגן  
 אשר יחשוק עבוד אל תוואין יש  
 דרפיהו בני צרות כמו אל  
 ולא יערוץ ויחת מהמונם  
 הלא איש עת כזה נבחן ונבר  
 ואז הוא יעצור פה ומחק  
 אשר יבטח בכל לבו בשם אל  
 ולא יעלה אבל יצרו צעדיו  
 אשר יכיר למעבדיו נבוחים  
 ויום יום התל אות כתרזהו  
 והושלך משמי ערץ לארץ  
 ולא ילון אבל ידם כאדם  
 לטובתו מחצו צור באהבה  
 אשר ירבו תפלה לאלהים  
 ולא ענם ועודם מחזיקים  
 הכי לא כבדה אוזן יי  
 אשר קנו בסלע הרשעים  
 והוא לא יעשה ממעשיהם

הל בותם חוקים בשמורים  
 הנרפים הם כלי חרש שבורים  
 והוא יבוש ופגיו נחרים  
 דגנות לו ואת קולם להרים  
 לאל ידו והוא בין המצרים  
 וכאשר תעשינה הדבורים  
 ורעיוניו בחיל נאורים  
 הכל חסדו כציץ או כחצירים  
 עבודה לא ירע חוט שערים  
 בעניניו ואליו הם מסורים  
 והתעתד לפגע גם למקרים  
 וטוב גם עם ייגם גברים  
 הממוהו עדי שכן חררים  
 ועצמותיו לפי שחת פוזרים  
 ויאמר כי לישר ההדורים  
 באב את בן ולתת לו שכרים  
 בצום ובכי ומספד ממרורים  
 בשועתם ומי דמעה מערים  
 וידיו לא להושיע קצורים  
 ולו בינות מגוריהם מגורים  
 ולבו זך ביין על שמרים:

ער

ביאור המלים כשמורים מלשון חוק מנור כמפורז שמור והתעמד הוכן וכו' ודמך  
 למעבדיו למעשו כמו יכיר מעבדיו כס' כתובה סכנהו מררים ענין שרועה  
 ערץ לשון חוק וסיף מלה מורגלת כפי הפייטנים כמו במרומו ערץ הסדורי התעוקלים  
 מערלי ענין יניקה מלשון זמער כדה קצורי פי קברים כמו נשלכות העלויות קבורות בינות כמו כץ  
 כמו בינות לנגל  
 כזאת וכמו וכו' לפי שלמעלה הזכיר שלא יבטל אדם עבודת הסי מפני הכוונה  
 אמר עתה בואת ויבחנו וכו' כלומר אינו בטעם סלעם עובדת הסי היו הכל

משכמים ומפארים ומגדלים אותן שקול טיבותם וסדייה אחתיו ולא היה ראוי להחזיק לו טובה אז  
 לתת לו שכר הרבה אך בשקוף בוש מהמלפניוים ואינו מביא הדבר באהבתו את הש' אז שכרו גדול  
 וכל המביא דבר מעבוד הש' מפני הכוונה בידוע שאינו ירא שמים בכל כמו כי מי שלבנו חזק ואמין  
 באהבת השם יתברך ויראתו לא יבוש כלל בעבודו אותו ואפי' ילעינו לו כל באי עולם לא ירגיש כמו  
 שלא תרגיש האכן כשיבוש אך מי שאז מתביש ולא אהבת הש' הוא מתחזק ואינו מביא עבודתו ירא  
 שמים הוא אך לא כראשון \*

ובספר החסידים סי' ז' שורש החסידות כיצד כשאלם מושך את לבו במדת חסידו' קשה מפני שהכל  
 מלפניוים ממנו ומבישים אותו ואומרו' דברים לבערו ולביישו ומזכירים לפניו מעשיו הקדומים לא  
 יעזוב אדם מדתו וחסידותו מפני הליביים ועל הליבנים כאשר מחטאיו אדם דברר שמדברים רע על  
 עושי מזה וכו' וכו' ו' וביקר חוזק החסידות מתפלה ועד סוף אעפ' שמתלככים עליו אינו מביא  
 חסידותו וכוונתו לשמים וכו' וכו' 'אסיד' בקרא על שם חסידים ועוד בקרא חסיד על שם והחסידה  
 שתרומו וחזותה וכו' ולא עתה שכי' וחזרו לסיך נזשת והלכת פנים שמביישין אותו ומלבישים פניו  
 והוא כהרס לא ישמע וכאלם לא יפתח פיו ובעמיד לבא פניו מתחזקין ויוכה לשפת שבשג בתות  
 המקבילות פני שכינה וכתבות מזיו השכינה וכו' שכל: ומכנס כלחך להביא ראיה מהחסידים ותרומתו  
 כי הנה חסד הוא פן יחסדך שומע עיניו כושה ומרפת: וזל ספ' הישר בשער ו' הבכנס לעבודת האל  
 יצית עליו לכל יצית לכלול לבג הלועגים עליו ומרפת ואם יאמרו עליו שהוא חכך וכו' דעת החסידים  
 אין לו לשום לבו אל דבריהם כי לו ישימו כל בני אדם לבם ללעג הלועגים ומרפת המהרפים לא היה  
 אדם עושה טובה ולא מזהה ולא חסד ויחשוב כי לא ימלט אדם מלשון הסרטיים כמו שאין שמו בשמות  
 שיהם ולשונם תהליך בארץ וכו' עכל' עוד בספר החסידים סימן מ' כי עליך הורגנו כל היום אלז  
 בני אדם שמקבלי' כושת והלכך פנים על המנות כי כשאומרים לאדם לקיים מצות ציוות ומפילין וכוונת  
 בהן כשך דמו' כיום מפני הכוונה מעלה עליו הכתוב כאילו בקרן עליו וכל המלכות פשו' מעלה עליו  
 כאילו הרגו וכו' עכל' אשר לא יערב וכו' כבר כתבנו לעיל במתוך מה שום לבתוב על זה' אשר  
 יחזוק וכו' אכתוב לך פה עיניך גדול בעבודת הש' קחני ועיניך שים עליו: אתה סאום המחזיק עמנו  
 לעבד ה' לא תמשוב ואל' תאמין שתהיה ובאמת עבד ה' אם לא היה כל עבדך עמו בענין עבד בשר  
 אדם עם אדוניו: ולכן אם תחטוף להיות עבד ה' לא לך בעקבי עבדו כשר ודם וראה אופן עבודתם  
 אל אדוניהם ועשה כן לארץ הכל אל תפל דבר כי כל זמן שיחמר לך עינין מה קטן אז גדול שיעבד  
 בשר ודם היה עושהו לזדוניו ואתה אינך עושה אינך עבד ה' וערקש עולו מעל בוארך: \*

והנה כאשר תחקור עיני עבד לא רובני בשר ודם תמנא שהעבד יאכל וישתה מה שאיכיליה וישקהו  
 אדוניו ואם לא ישיב יעמק ואם לא יערב לו אותו האוכל יבוש ואם הוא רעב ואכלתו בעל כרחו ולא  
 יאמר לרבו אתה אוכל בת בקיה ומאכלתו עינת הכלבים אתה שותה יין ומסקי מים וכן ילכש מה  
 שילבישוהו ולפעמים שילבישוהו בלויי שמכנתו ויש שילבישוהו ערום ויחך וחסופי שת ופה לו ולא ידבר  
 יום שאין לו כמות בקרה ומנטער מאד וסובל: ואם יתחדשו לעבד עבודות כגון שבאן לרבו אורחים  
 וכוונתו בזה והיה מכהה העבד תמיד לערוך לפני רבו שלכן ולהביאו לו מטה ולשכל לו תבשיל וכדומה  
 לזה יאשרך לא זור חיל והתגבר בכל ועוד לעשות קעבודות שבת חסדו וילוי והעבודות התמידות כי אין  
 בשרה מעבודתו דבר ואם היה אדוני העבד רוכב על שום בעל בקר כגון שהוא סר או רופא הנה בכל  
 וים תמיד בלימשה ישיב יקום בעוד לילה ללכת מספוא לבהמה להכין אותה ולשעדה ולא יוכל לומר  
 קחם היה לא קמת כי היה קור גדול והיה קשה עלי לקום או לשי מהלילה קטר ולא בשעתי שיבת  
 ואם ימהו רבו להליך משא על כתפיו כשוק או להטיא הזבל יעשה בעל כרחו ואעפ' שיבוש ויחפר  
 מאד וכן ילך אל אשר יהיה שמה ונותן רבו כורס וכמטר וקרח הכורס אז בעלת השמים כבודתו ואין  
 לפתח מתמנה ואם יפנה רבו מכת עובדו ויפנה אבדו ויטעמו לטובל במו שני ותקן לו יור מעליו

שננו: ומה אפריך עוד בזה הנה העירומך כגדק על דבר אמת ואתה תרסוב הענין יותר כשתביכין  
 בו היטב: לבד ראה זה אומר לך למען אל ישיאך וכך להעבירך על מנות ונכרך באמור אליך כל היום  
 אכנס אלה ופטור. מלך אל שלח שנים מעבדיו לטמי שליחיות ומהה מרו את דכרו ולא הלכו שמע המלך  
 וינו למלותם. ענה א' מצבדיו לא יחר אף אדוניו וט' ללמד עליהם זכות ועתה פדעם ומדת. שחת  
 מנאתי כושר כי מה שלא הלך הא' כשליחיותך הוא לפי שהשליחות גס יכלו לא חפשו שליחו באלו ואמרו לו  
 אתה עבדי ואכנין ועתה הואל וטוב מדרכך וניתן לך אלף זהובים וכתרנה להם כעבור ההכאה והממון:  
 ומה שלא הלך הב' כשליחיותך לפי שהיה השליחות הזה עליו לטורח גדול בלאה כנאו כי רב ממנו הדרכך  
 והעת גשמים מן הסדר תבא סנפה וממורים קרה ויירא פן יקרהו אסין בדרך כי וקן הוא ולכן בנכע  
 להמלט מן הכער והנרה היא: אשאלך והודיעני מה אתה רואה הימלטו השליחים יתם באלו העענות  
 אם כראות אכנס מראה הכך רואה כי לא יכנלו מההריוה לפי שהיה להם לעש' את מנות המלך ויעבו'  
 עליהם מה שיעבור: ומעתה כי וסותך ונכך להחטיאך חטא מה ויאמר לך אין בזה יעין כי לסכת כן  
 וכך אתה עושה אף אתה אמר לו אי שוטה וכי כל המורד במלך בלא סבה הוא מורד בו ועובר את  
 מכותו בלאת אין זאת אבל כל העובר מכות המלך להטיג תיעלמ מה אלו להמלט מעבר מה הוא  
 עובר ועכ' מורד בקרא ואת דתו להמית ואיך תחמתי הכל ותשוכותיך כשאר מעל התחשוכ עבדות  
 אל אלוים פחותה מעבודת עבד כי תיעבני לעבור מנות לסכה שאין כיונא בה פטור בעבודת כשר  
 ודם ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת ומטאמי לאלהים ואהיה מן האכסים הפושעים מה האומרים מה  
 שדי כי כעבדנו ומה כועיל כי כפגע בולא אשמע ולא אובה לענה ככערה כוונ' סוף דסר בכל סכה  
 שמוזמן לך להחטיאך חטא מה מיד הגע עמך שאתה עבד למלך כ' וראה בלבך אם לסכה זו היית  
 פטור מקנפו ומועמו ולא היה כועס עליך וכאשר תראה עשה. וכן תמנא שכסכתרעם השי' על  
 קצורכו כעבודתו הביא ראה ודמיון מעבודת כשר ודם שבאמר כן וככד אב ועבד אדוני ונמר ואם  
 אדונים אבי איה מוראו הרי שכתרעם על שאינם מתנהגים עמו כמו שיתנהג עבד עם אדוניו כשר  
 ודם. ועתה אחי התבונן בכל זה היטב ומהה שכתבתי לך הכן מה שלא כתבתי כי ענין זה גדול יתרה  
 ואני ידעתי שאתה תחשוב שהכמתו מיד והקרוב אלי שלא ירדת לסיווזה לך האות לדעת אם הכמתו  
 באמ' אם לא אם אחרי התבוננך כדכרו לה יתחדש בלבך סברה זו והיא שתאמין לעמך שכמעט שאין  
 במנא מו סיהיה עבד ה' בלאת כוונ' הוה נדקת כמה שחשבת שהכמתו: ואם אחרי עמך על דברי  
 אלה עדין אתה חושב ומאמין שיש כעולם הרבה אכסים שהם עבדיה' דע כי עדיין אתה מבסוח ואילו  
 הכרת ערך עבודת ה' הלא היית חושב כן. ואל יחר אפך על דברים אלו וגם אל תיחמס לי לנאוף ובוו  
 כי ענין אחתי אמרתי לך ואת ה' אבי מגדל וגם אמנה גס אבי אנדך שיש ויש הרבה אכסים שהם עבדו  
 ה' בערך וזלמס ובערכי כמו שכל א' מישראל קרוי עבד ה' בערך א' מהעכסים שכ' לי כני וסר עבדו  
 עבדי הם וכתי' כי עבדיהם כן אך בערך העבוד' הראויה אלנות' זה רחוק מהמניאות: ולכן תמנא  
 בפסרי הכבושה שלא כקראו עבדי ה' רק מתי מספר זכור לעבדיך לזכרה לביחא ולעקב משה עבד  
 ה' ולמען דוד עבדי ולא כקראו חוקיה וזאיה עבדי ה' עם היותם כשרים בכל הכתוב בפסוקים  
 ולחוקיה כאמר אלהי דוד אפי' יורה שאיכו ראוי להקרא עבד הכדוד. ומש יעקב כי הקרה ה' אליהיך  
 וכן עובדיה אל אליהו ה' אליהיך דרך מוסר היא כשאתם מדבר עם גדול ממנו ליחס אל אליו  
 כלומר שהוא עובדו כראוי יותר ממנו. ואמתים ענין זה כשר קטן שחברתי עליו וזהו:

לו ידעו אישנים מקום בניה  
 לא יקראו חכמים ולא בנינים  
 איזה ואי חכמה ומה מדם  
 בנינים סבילים לובשי מדם  
 לא ידעו ביה הוא חסידות ואו  
 לא יקראו חסיד ילוד מדם

ביאור של חזונו **מדם הראשון פי' מדתם כמו ארובה מארץ עדה שפי' מדתה** . והכ' פי' לכושם  
 כמו מדו בד והג' פי' מן דם . בנים הראשון פי' ככבושים : וזל הרמב"ם ס"פ הרואה  
 צ"ת לעשות לוי הפרו תורתך וימ' כשיבא העת להפדע ולהקנס ממני אדם יודמכו להם סבות להפד  
 המורה כדי שיבא עליהם העיבש במשפט וכו' ע"ש . כתוב בפי' הישר שער ששי וזל הקורות והתלאות  
 הנאות על כפי אדם כגון מדושים רעים או טובים או שיהיה במצוק או יעלה למעלה גדולה או יעשיר  
 או יסקמחהו בשבי או יאבד לו ממון או יחלה הוא או א' מבני ביתו או יהיה גולה מארצו או מבוש בבית  
 הסוהר או מות אהד יאלוהו כל אה המדושי ורבים מהם יעדידו לכ' כפי אדם מעבודת ה' ושיבחהו  
 אותה ויפירה ממנו . אך בעת הזאת יודע ויבחן שכל כל משכיל החוק הוא הרפה כי אם יהיה חזק  
 ואמונתו קיימת לא יוכל כל המדושים לחסר מעבודתו כאשר לא יוכלו הרמות המוקות לעקור ההר  
**הגדול** : וכדיך האדם ליהרר בעת הזאת יודע כי על זה התכאף בא' בכרית עם אלהיו ואחריו שהמנה  
 על נפשו לעבדו בדין להשלי' כדורו ונרדף לו להכין לב חזק לקבל המאורעו ויחשוב בהם טרם בואם  
 וימתיכ בכל יום ויבטל שעה ויאמר בלבו אם לא יבאו היום המאורעו יבאו מחר וכו' כשיבאו המאורעו  
 לא יערידוהו מהעבודה כי יומאווהו מוכן לקבלם וכו' ע"ש : וזל הרמב"ם בשער הגמול כך דרשו בכ"ר  
 היוצר הזה אינו בודק קנקנים רעים שאינו מספיק להקיש א' עליהם עד שסוכרם וכמו הוא בודק  
 בקנקנים יפסיד שאפילו מקוים עליהם כמה פעמים אין בשברים כך אין ה'ה מנסה הרשעים שאינן יכולים  
 לעמוד ומוי הוא מנסה הנדיקים ש'ה' נדיק ובחן . ומהו הכסיון הוא שיבא עליה' בעבודתו ובעשיות  
 מנותיו עורת ועמל לפי שיש כפי אדם שמושים מנות ומעשים טובים כשידם משגת וכשהן בשלו וברו'  
 אבל מתוך הלחץ או כשהעבודה באה עליהם בטורח ועמל גדול אינן עושים לעיכך הנה מטרות על  
 וריאיו בקצת כסיון כדי שיעשו מנות מתוך הטורח ויהא שחרם כפול עכ"ל הרמב"ם : והתבונן במשל  
 שהביאו רז"ל מבודק הקנקנים ונמאש שאיכו בודקן לדעת אם הם טובים או רעים שהרי קודם שיקחם  
 לבדקן ידע בהם שהם טובים ושהאחר' רעים וכוכתם לרמוז שהכסיון שהנה מנסה איכו במתקן  
 בדבר רוננה לדעתו שהרי הכל גלוי ונפשו לפכיו מקודם שינסה ואת אם כן למה מנסה מירץ הרמב"ם  
 שם לפי שאין סבר האדם כח האמונה שלו כשכרו בפועל וכו' ע"ש : הכלל העולה מהדברים שכתבתי  
 אדם חטא מה או יבטל ממונו מה לנסה שכעבור' לא היה פוטר מולך בשה ודמ את עבדו יש לו להתאבל  
 על שמרד במ"ה הנה ונדול עוכו מכשאל לולו חסדיה' . וידאמן הפורענות כי אולי מאת ה' היתה  
 זאת להזמין לו סבה לחטוא כדי להביא עליו פורענות כדבריו הרמב"ם . ויבוש ויכלם וינקט בפכיו  
 על שכל יוכל בדקו הסי' החזק הוא הרפה בידאתו ואהבתו ומנאו עכשיו של מי רגלים רל' שאין לבו שלם  
 באהבת הסי' ויראתו כדבריו ספר הישר כי בעת הזאת יוכר ויבחן העובד ה' : ויתעצב אל לבו כי אולי  
 הסבה הזאת מעט ה' נבאות יבאה להטריחו בעבודתו כדי להרבות שברו כדבריו הרמב"ם והוא הביא  
 עליו קללה ולא ברכה . כל זה ישוב אל לבו ואל ישיאנו ויבחנו לאמר כיון שלמכת כך וכך עשיתי פעו'  
 אכי כי גא האות והמופת שמתחומין של הכל הם אלנו : וכשתבונן היטב בכל מה שאמרנו אז תבון  
 כי העושר והכבוד והשלוה והמונה והמרצה והתענוים שבתם אדם מתבעל אם מעט ואם הרב  
 מעבודת הסי' והאמין בתורתו אין כל הטובות ההם טובות אלא רעות גדולות והם חבלים ועבודות  
 המושכים את האדם לניהום . וכחלקקות הממעידות רגלים ומעלות לשאלו הוא לא ידע ואשם  
 וכשא עוכו וחלילה למו שיש לו דעת לחמדם . וכחיי ראשי אינם בעיני אלא כדמיון הבנינה ששמים  
 במזודת העכשירי ללכדם שכריות העכבר הנביכה והוא יודע שיתערב למכו מיד חומדה וכאשתנו

אמתה ככתבם שם ומת וכך הם העובות ההם לאנשים ואשאי משלי ואומר

אמה עושר עבדתנו הכיאת

לאישים פה בלי גישחת ונשברו

טמנה הזמן לצור נפשות

ושם תוכך ברב תבן ועור בר

ודבשי



בראש פתן מרורת החברכה  
 וסרו לאכול שמה בעכבר  
 מצודה מעשה רשת במכפר  
 נסו שמה לחיים לא יחובה :

ורבשי תענוגיה בללם  
 והן פתה ויכול אל בני איש  
 אשר ראה גבינה לאכול תוף  
 וסר לאכול וסבל כי בהבי

מנודת טל עושר  
 נחוסך מיושר

מנודת טל זכמר  
 להעשיר אן יום יום

מנודת כפור פט  
 נעת רעה יען

מנודת דג חכס  
 אכוס חכס וקס

הרבות רכושנו וקנינונו  
 עפר בספינו וחרוינונו  
 חנו בנקל יש לאל ידנו  
 קרובוכמו פינו ובלבנו  
 גדול והחלש בגבורנו  
 לאת את אסמינו ואוצרותינו  
 לינו אוי יקום ויט מלנו  
 לא נמצאה אביון בכל ערינו  
 השאיר לעולמים גויתנו  
 חיים בתור פנים ואור עינינו  
 יהיו כעבאות מלאכי צורנו  
 יום יום לחיות את נבלתנו  
 לעד גמלט את לביש נפשנו  
 ירדו רמעות או עלי פנינו  
 גרע גויעה מה בכל ארצנו  
 מי יתנה ויהי בקל אלינו :

מי יתנה ויהי בקל אלינו  
 לצבור זהב אופיר בטיט חיונות וכ  
 באשר קנה חיי נפשינו ורו  
 אף לא רחוקה היא אבל במאר מאר  
 או נאזור חיל למקטון וער  
 מה רב יהי השתדלותנו למ  
 געשר ונמצא און וכל יקר וחיי  
 לא יהיה בנו אנוש עני ורש  
 או יתנה לנו בנקל גובלה  
 לעד דשנים רעננים נהיה  
 באשר בקל נוכל להשאיר תוך צרור  
 באשר בקל נוכל להלבינם ערי  
 נתאמצה יחדיו ולא נתעצלה  
 נחיה ולא נמות ומשחת בלי  
 ויבולעו כל מלאכי מות ולא  
 לא נמצאה בית אשר בו מת ולא  
 לא נראנה על מות נשמה או אכור

ואוסף עוד שאת מטלי בסיר קיכה מכש לי :  
 אוי בני נאו לפדות גויתנו  
 לו מנוע נוכלה מלט אוי  
 מיד שאול מטה בכל לחנו  
 נתן בטוב לב כל רכוש ביתנו  
 בתים

דרך חיים

ישארה בלתי נמתנו  
נתן בנותינו וגם בנינו  
על זה ימותנו ולליתנו  
לא נהפויץ החיות בכל ימינו  
זהב בעד מחט וגם חלינו  
נתן בעד גרה ולא קנינו

בתים ושרות נתנה כפר ולא  
חיל והבלים והללים נסבלת  
לו יעבדונו בפרך נעבוד  
אך הנשמה כי נחיה בקל  
נרמה כשקלנו עשרת כפרו  
בעדה פני גבר אשר לשם שבו

כתיבנה הרב  
זממני חרם

אוי כו בערכנו  
לו מענונינו  
מזות אלהינו  
היו עבודת אל

ואל תקשה בגיד עורף ומצח  
הטון רעות ורוב צרות לגעה  
ובין כלם יביאוד לו צח  
בטרם יוס יד ישוק בקצח

שמע עצה וקח מוסר לבבי  
ראה כי תענוג שעה ימן לך  
ראה כי תענוג קורא חברו  
בטרם בא לך חבל לאל שוב

ולכן עמתי העונה אל ידחוק אדם בתחוכים וירבה תפלה וישפוך כעפו לפני ה' שיוסיף וירב פרנסתו ויעשירה וכדומה אם לא שיתנה כהתפללנו שזה הוא מנקס אם לא יבעל מעבודתו אכל אם גלו לפניו ששכיל זה יבעל מעבודתו לא ימן לו : וכן מנאמי אה"כ בחוכה הלכות שער חסדן הנפש סנדוק א' היה אומר בתפלתו ואם אשאל מורך כסכלותי מה שאיכו טוב לי ואבקש ממך מה שזין בו תחמתי בחירתך העלוכה טובה מכחירתי וכבר הכתמי כל עניני אל גוייתך וההנהגתך וכו' עכ' וכל כך למה כי כשאדם מנקס דבר מאת ה' בחסכו שטוב הוא לו וה' יודע שסבתו וכל לו רע אין ה'ה כותן לו אבל אם האיש הקורא ירבה תפלה וינטע מלך על הדבר ה'ה שומע תפלה היא ונותן לו פן יאמרו הרב כמה קשה ה' ונכחא מנקס רעתו כמעשה אהל' פ' ואלו ימגלתיך פהו גברא דנעא רחמי דתדומין ליה פלכותא אל' פנא לא תעביד רחמי הכו ופן לבתר שמעיה דקאמא רחמא או איהו לימות מקמה או איהו ממות מקמה אל' לא אורי לך לא תבלי הכי וכו' : והכין והפוכ לבקש מאת ה' שיתקדו בענה טובה מלפניו ויעזרהו ע"כ כבוד שמו וזו תעל קטנה וכולל כי אם הוא יעבו ה' כשיהיה לו עו' והחוקק הרי יש ככלל תפל' זו עושה ובכד' : וכן לענין הרע כל מאורעו קשות שארעו בל'דם ונרות רבות ורעו שימאניהו בין בגופו כמו רכים מכאיבים וננעים גדולים והללים דעים וכאמרים בין נחמונו כזו עובית ספיקמו או שודרי לילה ודקדוקי עביות אשר בסתם ומשך לו שיעבוד הס' עבודה מה שלא היה עושה וולת אין כל הרעיות ההם רעות ח' לא טובו גדולות ולא יקראם רעות אלא הוט' שאיכו מנייר סיח' טוב רק טוב המאכל רדוב המסת' והמגל והסיכ' והתענוג הסחוק והלכנו ויפתי התלכנו' אבל מי שיש לו לכי יסמח עליהם כעל כל הון וידע שהם גו' גוזה טון שהם סכה לעוב כמ' דוד טוב לי כו עובת עו' עוב לי תורת פוך וגו' ולבאורה וראה שפסוקים אל' ענין כפול במלות טובות הם ואיכו כן אכל לימדנו שכי עפיים כשפי פסוקי' אל' אמר טוב לי כי עונתי וגו' ללמדנו שכל הרעות שיכאו לאלהם בגופו שיגרמו לו עבודת ה' איכס אלא טוב ואמר טוב לי תורת פוך וגו' ללמדנו שגם הרעות שיכאו לאלהם בממוכו שיגרמו עבודת ה' איכס רק טוב וכן אמר אשרי הכרם אשר תיסרכו ים ומתורק

ומתורתך תלמדנו וזאתו ב' השוכר את הפועלים ר' אלעזר בר שמואל קביל עליה וסורין לערב היה  
 אומר להם אתו וקנינו בזו וכו' הורה ברבריו אלה שהיו המכות והבגדים כרוע כאלו לאוהדיהו  
 למי שאמרם ויבולמדנו פכי נתן דרך אדם להחזיק טובה לה' בה בזמן סיפורין באין עליו שהסורין  
 מושכין האדם לה' וכו' עד אם באו יסורין על האדם יעמוד בהן ויקבלם שאין סוף למתן שכרן ומה  
 בסוף ועין עבד ונא לחיות יסורין שמאקין כל גופו של אדם עבלי עב'  
 ועתה י' אחיהט אונק לאשר אבי דונר אונק ידעבו כי לא מחמת ישאל השואל מדוע עשה השי'  
 האדם מורכב מחומ וברא בו יפהר כיוון שבה לחטוט לו למרות עליו ולא עשהו כאחד  
 מברא הממוס ויעבדהו כל הימים כי משבתו גלוה לעוללים והוא שאלמלא כך לא היה האדם ראוי  
 לשכר על דקמתו אכל רנה הקמה לכות את האדם ולפיכך קרנו מחמו וברא בו יפה הרע הבא לערנו  
 קעבדותו לשיטעור להתקבר עליו לכנסו וכוה והיה לו סכר ועתה השמע לאונק מה שמוניא מפין  
 הכן אומר כי לעבותו של אדם ומי אהבת ה' אותו עשה אלו הנורמים לו ביעולים מעבודתו ומטרידים  
 אותו מחמת אומר מעתה כל אשר יבנו התלמות והטרדות על האדם לבטלו מעבודת ה' כודע הקבר  
 כי רבה אהבת ה' אותו ולפיכך ירבה עליו טרדות וקטולי לשיטעור התנכרות ענינו ורוב ויטעב עבר  
 גדול לכך ינרו ולהשליך כל הערדות ומכבוד לכו ולאל לבטל מעבודת יקונו וכוה והיה שכרו הרבה  
 מאד עין לא ראתה אלדים ונתת כילפוס בערא אברא וקפ' לאבות דר' כמן אם למדת תורה בעצת  
 קריוס אל משכך בשע' הלקח שטוב לאדם דבר א' כבער מחמה בריוס וכל אשר יעמטו הטרדות על  
 האדם לבטלו מעבודת ה' כודע הדבר כי מעט אהבת ה' אותו ולכן יביתחו ולא יבוא עליו טרדות כי  
 לא יחוש שירבה שכרו וזאתו הודיע אלדים אותך את כל זאת אם ימנאך גרות וקרנות ויטרידיך  
 מעבודת ה' השמר אל תפן אל און לאמר מה זאת עשה אלדים לו אני רונה לעבדו והוא אינו מוכחי  
 אכל תורה לה' טוב ומטיב ונכר עליך חסדו וזה הכך וכל להטיב ולהרבות שכרך כאמר וראוי  
 שתדע כי התלמות והכפר שמוניא על אהביו הם דברים הנורמים לבטל עבודת ה' כנה  
 מה לבד וריוס נורמים גמורים אך ישאירו עבודת ה' אפשדותי אכל האדם אמנם כשיקו התלמות  
 באופן שיתטלו העבודה בעול גמור ויהיה כמעט לאדם לעבוד קונו בהם אין אלו התלמות מאות שאנו  
 עעביהם כך אצל יסורין שז בהם בעול תורה או בעול תפלה אינן יסורין של אהבה ואף על פי  
 שכלו עסק כך היא המדה דע שיש עוד מדה שכית והיא הפך הקודמת והיא שלפעמים יסיר השי' מכבוד  
 אהביו כל דבר שגורם בעול עבודתו ויבילהו מכל נרה ושמרהו מכל תלמה ולא עוד אלא שימנא לו  
 סבות הנורמים לעבדו ויעשה באופן שיהיה וכל כהכל ללמוד תורה הרבה ולעשות מכות הרבה כדי  
 שירבה שכרו מאד שכן להקד' ולסופת' ורבה עלההם רעות וטרדות לבטל מעבודתו וזמין להם  
 סבות להנכות להרועים לנארת שם ובעל דרך זה הוא מה שאנו מתעללין ותן בלכנו לשימר לעשות  
 ולקיים את כל דכיו מת' ויחד לבטלו לאהבה ולהאשהו ובעדו קדושה הוא יפתח לבנו בתורתו  
 וישים כלבנו אהבתו ויראמו לעשות רכבו כלבב שלם ויה' שכתמור חוקיך ומנותך וכו' ועל ענין זה  
 ברכה מיוחדת בתפלת' ויה' ברכת האיכנו ומה הענין פרעה ועבדיו שהכבוד ה' להם עד שהמדם  
 ופסוק ויהי מוכסלים לבניך פי' אצל כשעושים כדקא הונו להם אכסים בלתי הנוכס כדי שלא יקבלו  
 שכר ורכו מארבה הפסוקים שבאו בענין זה במקרא ואם תשאל מה בין האכסים שהשי' מתנהגמהם  
 במדה הראשונה לאכסים שמתנהג עמם במדה השניה: משוכתך דע כי הטובים שהשי' מתנהג עמם  
 במדה השנית הם עושים הרבה מאד ומה שהטובים שמתנהג עמם במדה הראשונה הם פסוקים  
 גמורים ועליהם כאמר להקמיל אהבניו וכוהים כל כך גדול שאין כורך שיבערנו לטורכה שכרם ולכן  
 יוכלו לטוי טולמכות כי גם שיכלו ויהיה בטוב אין טען ואין פגע דע לא כשיביל זה ימנעו שכרם ולכן  
 תמנא באכסיהם בעל המסד כבד מאד במקרה כהסך וכוהב ואמר לו הסם ימתךך אל מודא אכרם  
 אכיו מן כך שכתך הרבה מאד קודיעו שלא ימנעו שכרו כשיכלו הפעולות שהטובים בו מכל נרה הנלהו

וצאויצו ראתה עינו: וכן מוצא בספר דחולין דרכו פתחה בן ואילו החמוד גדולי שהיו חולך בדרך  
 והביט את מי הכיר ועבר בתוכו בחרבה ואמרו עליו שקול גברא כמסה וסיתין דבבן ועוד ובעשו לו  
 בדרך ההוא נסים מראים ועוין סם יוכן הרעים שהם מתנהג עמם במדה השכית הם רעים הרבה  
 מאד יותר מהרעים שמתנהג עמם במדה הראשונה יוש לי עוד בשאלה זו תשובה שכית והיא זאת דע  
 כי כמו שהפירות והמחיים ובעלי חיים כלם הם או מועילים או מזיקים והמועילים זה מועיל לדבר  
 פלוני זה מועיל לדבר פלוני זה משלשל האדומה זה משלשל השחורה וכן על זה הדרך כלם וכן המזיקים  
 זה מזיק לדבר פלוני זה מזיק לדבר פלוני כאמרו זה מכאן שחין זה נרעת זה שפית זה קדחת וכן  
 כלם על זו הדרך לכל א' סגולה מיוחדת כך הוא מעשה האדם בענין המנות כי המנות הם מועילים  
 והעבירות מזיקים ותועלת המנות והטובות אינו על דרך שזה אך לכל א' סגולה מיוחדת כאמרו נדק  
 תבול ממות פשר בשביל שתעשה ככד את אבדך למען יארכיבך ומיך והעוסק בתורה יסודין בדלות  
 ממנו ואמרו בוהר שלמשה הקטורת סגולה לעצור המגפה ואנו עתידין להביא לשוכס לקמן בעת  
 וכן יש מנות וזכויות מה סגולתם הוא שיתנהג הא' עמם במדה השכית שהזכרנו באמרוס נגוס גורף  
 נגזה ששכר מנה מנה ולכן אמ' הפסוק זה האמורך וגומר ולשומר כל מנותיו וקשה כי לשמור כל מנותיו  
 הוא זה ששראל עוסי' אלף ההכונה למה שכתבתי ואמ' כי בשכר שאת האמרת וגו' זה האמירך לשמור  
 כל מנותיו ולהיות עם קדוש לה' וגו' וכן היוק העבירות ועכשם אינו שיה האמירך המלה ברכות בכסוף  
 מתמטטין ומי שאינו כותן נדקה כראוי לו בא לגדו עניות והלוקח שומר אינו מת על שיעניו בהנות  
 וכיוצא בזה וכן יש עונות ומעשים מה סגולתם ועכשם הוא שיתנהג ה' עמם במדה השכית באמרוס  
 ושכר עבירה עבירה ה' הא למדת שהתנהג ה' עם האדם במדה הראשונה או במדה השנית יהיה או  
 לכמות המעשים או לאיכותם: ועתה נדבר מן הערכות והתלואות אשר גם מניאותם גם העדרם אינו  
 לא מוסוף ולא גורע בעבודת ה' ואמרו כי גם באלו יתנהג ה' עם אלהינו כשנו מדות הא' הוא סיה' עין  
 השגחתו פקחה עליהם להביטם מכל מוטו פורעניות המתרגשות לבא בעולם אם יאכלו מאכלי רעים  
 לא יווקס שרב ושמש לא יכס בלכתם לא יבר בעלם ואם ירנו לא יכסלו יברך את חמם ואת מימם  
 ויסיר מחלה מקרבם סוף דבר יברס כאישון: והמדה הב' היא ספק הקודמת יביטם ה' למקרה וענש  
 אם לא יבוא ועליהם תלואות לא יביאם ואם יבואו לא ימכסם כשיאכלו מאכל רע ויוקס שרב ושמש יכס  
 סוף דבר יסמיר פניו מהם כאילו אינו רואה ונתגלב עניכס כמו שמתגלב וסני אלו המדות ססד גמור  
 ואהבה רכה: אמנם הראשונה איכה נריכה ביאור אך השכית נדק יאבי לבאר אך היא מאכנת ה' על  
 האדם ולבאר זה אמנו לך משל: שלשים מרעים כוענו לב וסדון בוונותיה ללכת לארץ החיולה אשר  
 שם הזהב להביא חסס מזהב הארץ היא טוב ומן הסדולת ואכן ססוזה ויוקסו בידם מהסחורו הנמנאות  
 בזול בוניותיה כמר וכלי וזכויות וכלי ברזל וכחוסס וכמחסיס וכמינים וכדומה וילכו לארץ החיולה  
 ויחליפו הסחורות הנזכרות בשוה יקד וספיר תחת הכח שת הבוא זהב ותחת הברזל הביא כסף על  
 שקנו מה ששוה זהב בפריעה וישומו לדרך פעמיהם לשוב לוויניותיה וירבו הימים כי רב מהם הדרך  
 ותהל הפרועה לבלות מן הכיס ולא היו המעות שבוים ומסיוקים לשיאכלו וישתו היטב כמנהגם אבל  
 היו מסיוקים להכרמי כלחם ומים ובראותם כי בלתה הפרועה לא חסשו כלל ולא דאגו אך בטחו  
 בעשרם ואמרו תל רב חילינו וכבור מנאס ידיו ועתה כאכור מן הזהב והמרגלות שבידנו ונכנה כשר  
 שמן ויוק יסן כמיה מיה ועוף ודגים ונאכל וכשכע ונהיה טובים ועשו כן: ויהי בהם פקס אחד ולא  
 עשה כמעשיהם אמרו לו חבירו מודע תמוס על ממוכך ותסנך עמך כאכול לחס בר ומים לחך ויען  
 הפקס ויאמר התבוכמתי בעמך והנה היא ענה ככערה כי הזהב והמרגלות בארץ הזאת שוים מעט  
 ובארנכו שוים הרבה כאשר ידעתם ואנערך לתת בעד ליטרא כשר מה שסוה בארנכו זהב א' או יותר  
 וכן על זה הדרך שאר הסוגיות והדרך ארובה מאד ויכלה רוב ממוניו או כולו ערס הניעי לכינה  
 ואך אענה הרעה הנדולה הזאת כיון שתל יש בידי מעות מסיוקים להכרמי ולא ארעב ולא אכחא

השחקו האנשים על תשובתו ויוחיקוהו לכינו וכלל וכלל ויעררו איש מעל אחיו הפקח החזיק  
במוסרו וחבריו הלכו כשרירות לבם לא ורנו מתאמתם: וזוהי מקץ סבתם וימים הגיעו ליבויא ואבאסר  
דמה הפקח כן היתה כי במאזן בחכירו מי שהניח כל מחיבו במאכל ומשתה ולא כשאר לו מאמה  
וזהם מי שכשאר לו מעט מוצר לא כביר: ויתעצבו האנשים מאד על שלא שמעו לפקח לא אבו לעבתו  
וילמדו איש אל אחיו מה זאת עשיתו כי בלינו את הוכחו בהכל לא לעור ולא להועיל כי לבשת וגם  
לחפרת הן האדם הפקח היה באחד ממנו כריח וחזק אבו שלא חסרנו כלבשנו מכל אשר התאונו והו'  
שלא אכל בטובה בלבו שלמים וטובים הגיעו לביבתו לא העדיף בכריתות גופו המרבה בטוב המאכל  
והמשתה והתמעט לא החסיר אבו לא עלה בידיו הכאה דק הבשר עודיו כין שנינו ערס יכר' וק' הכ  
כל מעצמו היו כלל היו וחורנו דלים כבתחלה ערומים ינאנו מביטנו וערומים שבו שמה ועתה  
בשכנה בכשתנו ותכסנו כלומתנו כי כדי להתענו תעבינו שעה אכדנו תענונו נכחי ועוד כל ימי  
חיינו לא נשכח לחם: וזוהי כן האנשים הם עשו במעיל בשתם והיו לחרפות לראיון עולם והפקח היה  
כאחד מהבסוכים והעשיר עושר גדול ויכלו בטוב וימיהם וסביהם כעשמו' הוא ונבוי כל הימים: וביאור  
שמאל הדיעים הם הכשמות ועירם שאין הם וקב ומרגליות דמיון לאותו עולם שהיו בו שאין הם מורה  
ומנות וארץ הסוה' אשר הם הוקב הוא העולם הזה שבו יוכל איש לקנות תורה ומנות: הסחורו שלקטו  
ביום דמיון לכותה הכשמה והמשים וכל הכלים שבאמצעותם יעשו המנות ומה שהחליפו הסחורות  
בשוקם יקר ופסיר עד שקבו מה ששהו זהוב או יותר כפרוטה רונה לומר שבעה' בטורח מעט יעשה  
אדם מנות ויהיה שכרם מה שלא יוכל איש לספר לרוב גדלו: האנשים סחורו ומכרו מה שקנו מהזהב  
ומרגליו' בארץ הסוה' לאכול בטוב משל לאביו' שעשו תורה ומנות והכחו להעולם הזה ולא כשתפקדו  
בהכרתי אכל כל היום התאוו מאה וכל אשר שאלו עיניהם לא אכלו מהם ולא כנטערו כלל עד שינא  
שכרם הפקח ענינו ידוע הוא האיש שקנה תורה ומנות וראת בעין שכלו כי כמו שאין שכר ושונון  
היוב והמרגליות בארץ הסוה' כך שכר מנות בהאי עלמא ליכא כי הדמיון שיש בין מירת הזהב  
והמרגליות בארץ הסוה' והבשמים בהודו למכירתם בויניא' או בקושטכדיא הוא הדמיון שיש בין  
קבול שכר המנות בעה' לקבולו בעולם הבא כי שכר העה' הוא להשיג ההשגות העלויות האלהיות  
אליהן כן מויו השכיכה ולהיות הכסף נרצה בנרוד החיים את ה' אלדים עין לא ראתה אלדים וזלמך  
יעשה למחכה לו ואלו ישיג אדם בעה' להיות מלך ומשל ממלך רב ככבודכר ונאשורו' אין כל זם  
כלום בערך חוט השער מהשכר ההוא כלש באכות יפה שעה א' של קורת רוח בעה' מכל' חיי העה'  
ולכן ראה הפקח הזה להטעיר בעה' ולהסתפק בהכרתי כדי שלא ימעט שכרו בעה' וכמוא מחליף  
שכר גדול ותענו נכחי בתענו שעה' ומעתה כתבאר איך עובת הש' את אהביו למקרה ופנפ  
הוא אהבה וחסד כי כזה ישר שכרם שלם לבעה' משכ' אילו היה שומרם מכל צד כמשאל אל יעמוד  
אדם במקום סכנה שמה אין עושים לו כם ואם עושים לו כם מכיין לו מוכיותיו וכסוף הנדיק ההוא  
אומר אוד' ה' כי אכפת בי והסתמי למקרים וכסודמין לי נרה וצער ומכשול הסתר' פניך הייתי כבהל  
ועובתיו יעבור עלי מה שיעבור ולא עשית עמדי כמי' בכל עת לככות לי איחך מוכיותי ומיהס' הגדול  
ועטוב הרב אשר נפכת לירויך' וראוי שתדע כי הנדיקים שהס' מתנהג עמם נמדה היתה שהארכנו  
בענינה עד כה אין וכותם גדול מאל ולכן יתנהג עמם במדה זו כדי שלא ימעט שכרם לבעה' ואמנם  
הנדיקים שזכותם גדול מאל יתנהג הש' עמם במדה הפתרת כי גם יעשה עמהם כמים בכל עת לא  
בשכיל זה יפחת שכרם ועונם הנסין לבעה': אשר ירבו תפלה וכו' גרסין בפר' אין עומדין אר' לעור  
מיום שחבר בית המקדש כנעלו שערי תפלה אכל שערי דמעה לא כנעלו וכו' אמר רבי חנינא כל  
המאריך בתפלתו אין תפלתו מורדת רוקם נבו' אר' חמא ראה אדם שהתפלל ולא כענה יחזור ויתפלל  
שכ' קום אל' חזק וכו' מל' ד' רביבין חווק תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ' ופרטי' קום  
והתחזק ואל' תמשך יודין אלל חוור וקום' ד' רביבין חווק שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו עכ"ל.

# דרכ היים

וכמדרכ תלים טימן כל א"ל תימי אס כתפללת וחורת ותפללת תהל מכוסר שבטאפס חפלתך והוא  
 שתיד לעשות רבוך מה טעם קוה אל ה' חוק ונו' עכ' והכי לא ככרה וכו' כלומר שלא כעובד לשבת  
 עובותיו כי לא קנאש יד ה' מהושע ולא ככרה אולי משמוע וכיון שאין הדבר תלוי אלף בו יחזור ותפלל  
 מכה להתחנן ולהקדולת ולהכבש לפני בוראו ויעתר לו. ולבו זך וכו' כלומר שלא לקח לבו שמתן  
 יאמכותיהם ולא הסיר תומתו ומנו' : ולא יעשי ששכח הוא לדה בין הרשעים ואינו סולך בדרכיהם מלי  
 אין לדרם לדרם כיבוים אלף כשאפיו יכול להפרד מהם אבל מי שיכול להפרד מהם הוא חייב להרחוק  
 כדור משכן רע ואל יתחבר לרשע ואל יבא עצמו לירי כסיון כי שאל לא יוכל כקיון ולש סורו ממני  
 מרעים ואכרה מ' לא אמר רעים אלף מרעים כלומר מרעים לנולדת מחטיאי אדם ועל כן מרם  
 אף ה' בשמו שלט השמידו את ושביו הארץ והיו לכבות כס את ישראל וסם באמר מה זאת עשיתם כלום  
 שהבאתם עמכם לכסיון

<p> <b>לאל ברוך אמור מאה ברכות</b>  <b>ימי צומות ימי שבת ימי חג</b>  <b>עקידת נעקד תזכור וסודה</b>  <b>ואחר כן תטהר היחידה</b>  <b>עבודת מקדש אלי אשר כז</b>  <b>תרומת מזבחות הישן מגורה</b>  <b>קריצת בר זריקת דם קטורת</b>  <b>ומנחתו ומנחת החבתים</b>  <b>וגחשב לך כהעלות נר מגורה</b> </p>	<p> <b>וטוב להיות בעתם נאמרים</b>  <b>להשלים קח מנדים עם כפרים</b>  <b>לעורר החקרים הנמורים</b>  <b>בסדר קרבות אל המטהרים</b>  <b>נוודי הלא שמה סדורים</b>  <b>וסדור מערכות עם גזורים</b>  <b>וחקטור הנתחיס עם פדרים</b>  <b>והנסך וסוד נוגנים ושרים</b>  <b>וכבכשים בני שנה ופרים</b> </p>
--	---

## פ

ביאור המלות מנדים מימי ספרות כפרים כלומר מיני בשמים החולה הנשמה גזורים בטביות של  
 גמים קרינת בר שפיעת הכבש החבתים מכה על המחבת חפירות לאל כרוך וכו' לשון  
 הדמם פא מה תפלס חייב אדם לברך ק' כרכות בין היום והלילה וכו' עש' ועד כיוש הבחאוטוס  
 שמושב' אמות ק' ברכות א' מלמח מע וכן דעת רש' ג' גברול סאמר ונברכות בגמרא מאת הנמורים  
 ולא עשי שאין כן דעת רמבם ורמבן מה כת הלש בר נחה שברמה מנוה וזכוה וכבכאים וכמוביס  
 כמורה מה י' אליהך שאל מערך אל מקריו מה אלף מאה כדתביא בפ' התכלת ודרשו כן לפי שיש  
 בפסוק גס' אותיות וכסמוק' א' על מה יהיה מאס במשמע הדיבה וכמוך האמוות. וכן מה באת  
 בש"ץ שעולה ק' : וכבכאים כלום הנבר הוקם על הקס כתיב שהקוס מאה ברנב כמכץ על : בכמתנ'ג  
 בוי כן יסורך גבר כי כן בוי מאה יבורך וברך במיב עכ"ל : וכל זה כמוכ גם כרנס שבני הלפט : לשון  
 הרמבם פא מה תפלס כרכות אלו אין להם קדר אלף מברך כל א' מהן על דבר שהכרכה בשינו  
 בשפתו כינד הרי סמך סמורו והוא על משמו מברך תודו ושראל שמע התרגול מברך הכותן לשכנו  
 זהכונגים לברכם בבית הככנסת זו סוף כמתחבו בהן בין לא כמתחבו בעות הוא ואין ראוי  
 לעשות כן עכ"ל : וכבר הועתו לעיול מחה שיש לברך כל א' בשמחה ועוד ראוי כרנס פ' ויקהל ר"ל  
 יר יסוי הוו יתכי ער לא אשעילונ' לילול אדהכי קרא גברא ברכתו וכו' וכן הוא משמעות הנמר'  
 בפ' הרואה אלף סוד ברוך מתאי' והוא שיהיה לו בלי של מוס אמר לעמנו ועוול רדו מיד כסיון אף

בלאו הכי אסור לברך ובלאו הכי אסור לברך ולאו כבודו ולאו כבודו ולאו כבודו  
לברך בכחות של שמלות קודם כתיבה וכו' וראוי שלא היה הנדקיק ההוא כבודו כי אינו היה בראש אז מאת  
הזהר שהבאתי לעיני ובעספר המנות לקדם ע"ה הארוך בסוד המנות הוא ובוטוף אמר לכן אתם בני  
הגלות סימון לך לדעת את ארצות ולברך בכל יום ק' ברכות כדו שתתברכמו מהם כשעל ימי הברכות  
ואלו אלו חיים וקיימים בגלות לכן שמעו אלו ואל תקלו בהם עכ"ל ועוד בכתוב שם ששבת אחרים  
ל' הברכות וזה טעם לא ידעתי אם מסופר או שהמחבר שכתב קדוש היום ומתקן וסעודה שלישית  
ואני שמעתי על מנין התפילות בשבת ומצאתים יז בשלל כמה ימיון שבע והערכו כא וראיתי שטום  
לקלקם עליוהו בעבודת ר"ל עכ"ל סעודה ויטוף ה' ברכות ע"י שירות ורומז וכו' וקל על האדם  
להשלימים ולא יטעה בהשכונו ולפי שרוב בני אדם איך וכולם ליטול ודוהו ימיון בהקיים ונס' ש  
אתם בבית כלום של נואה ומי רגלים ולא יוכלו לברך כל הברכות בשעתו בהגו לדרך בבית הכנסת  
הדרך וסעודה שוחר לענות אמן ארצות וזל כד הקמה בראשו כריך קדם להזכר בתפלה וכו' וכו'  
שענה אמן שהיא מלה בנורת מלשון אמונה וכל מי שמעמו אבותיו על הר פוכו וכלו המורה הקפדאת  
אמונה והוא מורעו של אברהם דאם האמונה סבאחר גו והאמין בה' חייב הוא לכמון לבו ומהשבתו  
בעצמות אמן לא ש' בדרך ש' הברכות והוא כהרש לא ישמע וכאלם לא יפתח פיו או שירבה דברים עם  
תבירו כאילו היה ברחובות קרוה כמנהג קנת מכבו עמנו המקליו דברר והוא עין פלגיו שהרי העבד  
השומע שמברכות את רבו חייב הוא מדרך הסכל שיענה אמן וכש המכרך הש' אשר בידו צפס כל מי  
שיתחייב השומע לענות אמן וכש שהוא יתברך קובץ לו מטה ברכה זה ומטוהו שיכרכבו סבא' וכרכת  
את ה' ארריך וכן אימא נפ' הברכות ושמעאל בני ברכו וכמו שהוא ית' מפץ ככרחה הוא הדון  
בעצמות אמן שהוא לשון קיום הברכה ונפ' אלו דברים אר' ויט' גדול העינה אמן ויתר מהמכרך אל  
ד' כהואי השמים כך הוא וכו' ותן אל לך איילו הקהל מברכין למח' ב' בשאת ל' קראתו ועינין אמן  
בקול רם וא' מהעומדים לפניו לא ענה אמן הרי זה מבוה המלך ואם למלך כשר ודס אין ראוי שלא  
לענות אמן עכ"ל לפני מות הק' עכ"ל ובעשר הוזהר פ' עולך אמר רבי יהודה וכו' וקלו מאן דלא  
ידע לאוקיר למארות ולא אהכוון באמן דמכיון גדול העוב' אמן ויתר מן המכרך והא אוסימא קמי דרש'  
דאמן משך ברכאן מאלף למס וממס למון אלף עמיקא דניורא דכל ברכאן מתמן כנעין וכפקון  
ומשתכחין מ' ע' עתוה כהרא דניור וכפיק: כון פשוטה כללא דמרון כוכין בנפ' כלל אררי כון ואו כון  
בון פשוטה כללא דדבר ונוקבא דמן כעופה בכללא דפשוטה הוא כיון דמטו ברכאן למון מתמן כנדין  
וכפקון ברכאן לעילאו ומתאו ומתפשי בכלל וקלא כפיק אשתקין משקימא דברכאן דאפיק פלכא  
עבדא דמלכא קדושא וכד וסבאל לתתא משארין לאתבא אמן ולכוכא לכייהו כמה דאנטרריך  
כמה עתון ברברין פתחין ליה לעילא כמה עבון משתכחין בכלהו עלמין כמה שדו בכלל מאו  
אנר ל' סבאל דגרמין הוא אנר לכו בעשא וכערה בעלמא דין כשעתא דשאקין להו ומנלן עלותא קמי  
מאריהון קלא מכרז בכלהו עלמין פתחו שערים ונבא גוי נדיק שומר אמונים אל תקרי אמונים  
אלא אמונים כמה דושרל פתחון תרעין דברכאן כך השתא פתחו להו שערים ופתקבל עלותון מאיכון  
דשאקין להו: בעלמא דאתי דבר וסוף בר כס מהאי עלמא דהוה שומר לאתבא אמן מאי שומר כלומר  
כטור ההוא ברכה דאמ' הוה דמכר ומתנה ליה לאתבא אמן כמה דאנטרריך כשתי' סלקא ומכרתי קעשה  
פתחו שערים כמה דאיהו הוה פתח תרעין כל ומתא בר הוה שומר אמונים: תאבא כל מאן דשמע בהב'  
מהוה דמכר ולא אהכוון באמן עליוס כא וכו' וקלו יבשעת' דאנטר' מאו עונסי' כמה דלא פתח ברכאן  
לעילא כך לא פתחון ליה וכד כשק מהאי עלמא מכרתי קמי' ומתא שומר גלי פי סגרו הפתחים קמי  
דפלכא ולא יעילו ולא תקבלו ליה וי' זהו לכשמתי ומתא מאן דכתי' לאבדון דאקרי פתחי לא פלגן  
לעלמין וקמי אקרי נבר דאשתבו ומתאבי' מכלהו עלמין ולהוה אמה כחתין להבטו גברי דמכו' לאתב'  
אמן א' ביוסי מ' אוחי עובן מקן מוס חיי ד' הוא דלא בשא לקר' סמא דק' באמן מאו עונסי' למקוב

והם בארות וגו' דכחמין לבינה דרנא במר דרנא עד דכחמין לא בדון דאקרי חמיות ואי איהו קליש  
 שמי דקפה לכוכא באמן בדקא יאות סליק דרנא על דרנא לא תעדכ' מהסוי עמלא דאמי דכנדי תרו'  
 ולא פמיק הד' אמוכיס בוגר ה' ע"כ : וכיון שגדול כח עניות אמן ככ' ראוי למדברך להשמיע קולו  
 בשמברך כדי שיעבו השומעין אמן ואם אינו עושה כן כמכא שהיא גורם שלא יעבו אמן והעובש הראוי  
 למי שאינו עושה אמן ראוי לו : וזכנע' הסודים סימן דרנ' האומר בלחש ברכת המורה ונכרי גוול  
 המנות שהיו תרין קולות לאתמלא' א' עם אמן וברכו שפויין לכך יאמר בקול רם ובתיב וענני הלוי'  
 זמרו אל כל איש ישראל קול רם כסקודין בתורה המכרך על המורה חוטא אם מכרך בלחש שלא יענו  
 בדרך ה' הלוי ויענו הקהל אחריו אמן' ונבמין תלפיו כחוב' שם כל האומר אמן בעהו יזכה למורא אמן  
 לעהב שגאמר ברוך ה' ליעולם אמן ואמן אמן ליעהו ואמן לעהב לכך פסק בין אמן לאמן עכ' - ימי  
 פמוות וכו' אעפי שלא כתבו הפוסקים שיסתכל אדם להשלים ק' ברכות ע' רוח טוב ביום בום בראש  
 פשיכו דלבר שסוס הוא ואין לומר שכיון שהוא מתעב' שאין לו ליהנות ברוח טוב כי לא מביט שיהא  
 הנאת היום אסור אפילו כע' באב ונב' אכ' עקמת בעקד וכולו בספר הזהר א' רש"י לית אמן דמבט  
 מותכ' לא דוכא מוכי כשא בקרין דעקיד' ונחק דאמ' ביה ויעקוד את ינחק ככו אפקסר מדת הדין  
 שאתעקד ליעולא ולא הוה ליה דע' לקרבא לכית לין דרנב' דאיהו גבורה ועקידת ינחק מעליא לישראל  
 לא דכרא לה ככל יומא בגלותא דמגין עליהון מכל מערערו בשיין וקלא נעיק מההוא זמא אל תעש  
 לו מאומה בגין דאעבד רחמי על דוכא ורוח דמלה הוסיפה לו ימיכו ורורו קדשו דאמבד רחמי על  
 דוכא וימוכא על שמאלא ודא איהו כי גבר עלינו חסדו וכו' והביא לשון זה הרמ' מריקנט בעעמי המנות  
 אשר לו ועיין במקומם דף רל ז' : ונפרשו למורה כתב ואל כפרס וירא כל הנקשות שאדם מכאש  
 מולפכי הסי' ולוי המקטרגים והמוכעים שיש באלותה הנקטה היתה בקשות בעצת כין שיהיה בדיק או  
 חוטא אמנם בהגיע המעב' או הנקטה היתה דרך נפון ששם מעבר כל השאלו אותה הכחות מערערו  
 ולאמרים בעמוד לדין עליה ואם אינו ראוי לא ישיגוה והיא נפוכה שם לנדיקים שכ' ונפון לנדיק חיל  
 חוטא ולאחלא עקיד' ינחק אין א מכל הנכראים יכו' להפיק רגון שאלתו מרוב דקדוש הדין במקום  
 הזה עכ' - והרמ' יגדן כתב בספר היראה ואל והמכיל יבין שאין לומר ער' העקידה בשבת שאין  
 בו דין רק כלו רחמים וכמ' כתוב בשם מהר' יהודה ק' שזשן שלא היה בזה לאומרה והוא מטעם זה  
 לדעתו עכ' - ואע"פ דלכאורה מסתבר ועמיה מ"א אם קבלה ככל ולא מסתבר כל שיש תשוב' דקטור'  
 וזכית שמדור להעביר רוח העומאה ולעמ' מקדש של מעלה ולכבוש הדין כמו שכתוב במחן ואע"פ כ"ב  
 קרב בשבת - ואבי תרמי בלבו וראיתי כי הזמן היותר ראוי לומר' העקידה הוא בזמן מפלת המכחה  
 אע"פ שראוי לאומרה גם בשחר והיודע עוד זמן מפלת המכחה יכיר מיד כי כדברי כן הוא ונאמרו  
 בקברה אמרו בזהר פ' חיי טרה בלומא דמכחה זמא דדוכא קשיא שרי בעלמא וכו' ע"פ ינחק תקן  
 מפלת מבחה כנגד מדמו פחד ינחק שכ' יוכא ינחק לשוח בשלה וגו' התכוון במלת בשדה שהוא לשון  
 חורבא כמשאל' ינחק קראו טדה והתכוון באשירו והנה גמלים באים אע"פ שהדבר כפשוטו יש לו  
 עוד הרמז לכחות הטומאה מיוולתו של שמאל שרוטל עשו הכאחיים ונשפעים משחד ינחק ותכין זה  
 אמר' בספר הסוד ירד שמאל עם כל חילומיו ובקש חכר כמזהו זמא בשח וסו' לו דמות גמל רכב  
 פליו ובא אלל האסה וכולו ולא לחכם רק לסוד גדול היה ינחק יוכא לטדה להתפלל תפלת מבחה וכן  
 טוב לעשות מי שיכול ותכין זה ממה שאמרו בוחר פסוק ובמדבר אשר ראית וכו' מדברא איהו אתר  
 שולטכו דכחא ובגין לתברא תוקפיה וחיליה ולכתתא ליה ולאכפייא דלא יטלוט אעבר קכה לישראל  
 באתריה וחלקיה וכו' עד ואכן אתפרסכא מיזוכא למדברא לעייבא תקן באורייתא בגין לאכפייא התי'  
 סטרא וכו' ועוד ראיה שיש לומר פש' העקידה במכחה שמאל' תקנו לקרותה כרה שהוא יום הדין  
 הקשה - וארז' בדר' אמר אכרהס להנה ירמ' שכשעה שיהיו כבי ינחק באים לידי עבירות ומעשי' רעים  
 פהי כוכר להס העקידה ומתמלא עליהם רחמים וכו' פ"כ : ועוד ראיה מפ' פ' ונא' פ' עיניו התי' שעת'



דלתתקד ופחם עץ מדבב' בין העדכים הם : זא' חס' מטהר וכו' כשה' פרש' במדבר' בשעתא' דבר' כש  
 עאל' לכו' כבישתא' ידכו' גרמיה' בקדמיתא' בקרבכו' כמלולא' דפומא' וכו' עש' : זכ' וירא' מאן' דמדכר  
 בפומיה' בני' כבישתא' עיבא' דקרבוניא' ומקרובת' ויכוין' בהו' ברית' כרות' הוא' דאינון' מלאכי'א' דמדכרין'  
 מוכייהו' דכבו' כשא' לא' כשא' לון' לא' וכלון' למענד' ליה' אלא' טיבו' : ר' פנחס' זמנא' חדא' היכת' אויל' בארשא'  
 וערעית' באליהו' אמוכא' ליה' לימא' לי' מז' מלה' דמשלא' לכרייתא' אל' קיים' גזר' קב'א' ועאלו' קמיה' כל'  
 ואילין' מלאכי'א' דמומין' לאדכרא' טובי' דבר' כש' דבעידכא' דידכרין' כבי' אשא' קרבני'א' וימרון' ברעו'ת'  
 בעשא' ולכא' עיבא' דקסרת' דיתבעט' מותג' מוכייהו' וכו' : ר' אשא' אזל' לכפר' טרשא' אמו' לנביה' כל' בני'  
 אמא' אמרו' ליה' אית' טבעה' וימין' דשארי' מותבא' כמתא' זכ'ל' יומא' אתתקף' אל' אפרישו' מככו' מ' כבו' כשא'  
 מאינון' דוכאין' ימיר' : כל' סטרא' מסטרי' מתא' ואמרו' ברעות' כפסייכו' עיבא' דקטר' ועיבא' דקרבי' :  
 זכ' דתסיומו' אמרו' אלין' עסקו'א' וזמרו' חסה' אל' אהרן' קח' את' המחתה' זנו' ויקח' אהרן' זנו' ויעמד' בין'  
 גזר' וכן' עבדו' ואתבעט' מותג' : קס' רבי' אשא' וזהרר' לון' בתיוכמא' וקבילו' עליוהו' דלא' יתבעט' לון'  
 מאורוי' : ואפלע' שטא' דקרתא' וקרין' לה' מתא' מחסי'א' ע'כ' : זכ' סוף' פרשת' ויקהל' קערת' תנירו' דינר'  
 הרע' איהו' ודאי' בכל' סטרוין' דלי'ת' לך' מלה' בעלמא' למתכר' ליה' לסטרא' אחרא' בר' קסרת' דלית' לך' מלה'  
 חבוכה' קמי' קודשא' ברין' הוא' בקסרת' : מלה' דא' גזרה' קיימא' קמי' קב'ה' דכל' מאן' דאסתכל' וקרי' ככל'  
 יומא' עובדא' דקסרת' וסתתב' מכל' מלין' דמרטין' בעלמא' ומכל' טעני' ב'סין' מדויבא' ב'שא' ומההרשא'  
 ב'שא' וממתכא' זלא' יתקן' כל' ההו' יומא' דלא' יכיל' סטרא' אחרא' לשלטה' עליה' ואנטרין' דיתכוין' כיה'  
 אר'ש' אי' בני' כשא' הו' ידעי' כמה' עילאה' איהו' עובדא' דקסרת' קמי' קודשא' ברין' הוא' הו' כטלי' כל' מלה'  
 ומלה' מוכיה' וסלקין' לה' עטרה' על' ר'י'סיהו' ככתרא' דהכא' ומאן' דאשתדל' ביה' כפי' לאסתכלא' בעובד'  
 דקסרת' ויכוין' ביה' ככל' יומא' אית' ליה' חולקא' בהאי' עלמא' זכ' עלמא' דלתי' וישתק' מותבא' מיני' ומעל' :  
 וישתתב' מכל' דיכין' דהאי' עלמא' מסטרוין' ב'סין' ומדיבא' דגיהנס' ומדיבא' דמלכו' אחרא' : פתח' ואמר' ויב' :  
 מוזב' מקטר' קסרת' אחאי' אקרי' מותב' הא' לא' זכ' חסין' עליה' אלא' בנין' דכעיל' וכפית' לכמה' סטרוין' ב'סין'  
 דלא' וכלי' לשלטה' זלא' למהו' קטיגוריא' דכ' : ההו' סטרא' אחרא' הו' חמי' עמודא' דקסרת' סליק'  
 אמתעו' וערק' ולא' יכיל' לקרבא' ככל' למשכבא' : סימנא' דא' אתמטר' בידכא' דככל' אתר' דאמרי' בכוכב'  
 ורעומא' דלכא' עובדא' דקסרת' דלא' שלטא' מותבא' כההו' אתר' ולא' איתוקו' ולא' יכלין' שאר' עמין' ולא'  
 שאר' דרגין' אחרין' לאתקרבא' כהדי'הו' : מאן' דדיכא' רדיק' אבתריה' אנטרין' להאי' קסרת' ולא' תבא'  
 קמי' מריה' דהא' סויעא' איהו' לא' אסתלקא' דינון' מעליה' וכהא' ודאי' אסתלקן' מוכיה' אי' הוא' ר'ני' כהאי'  
 לאדכרא' תרין' זמנין' בתומא' כבפרא' זכ' רמשא' זלא' איהו' קיומא' דעלמא' לתתא' וקיומא' דעלמא' ליעלי' :  
 באתר' דלא' ארכ' : ככל' יומא' עובדא' דקסרת' דינון' טרין' עליה' ומותבין' סגוי' ביה' ועמין' אחרין' שלטין'  
 עליה' בנין' דכתיב' קסרת' תמיד' לפני' יי' תמיד' איהו' קיומא' לפני' יי' ימיר' מכל' פולחנין' אחרין' קסרת'  
 קטי' קטי'ו' כהיר' כהירו' אשכר' ומהא' ועד' בעינן' ככל' יומא' לא' עברא' זומא' מעלמא' דאיהו' מקובל'  
 דכלא' דאסתכר' בה' : אסתכר' בו' ו'סליק' ואתעטר' בה' אסתכר' בו' ו'כלא' סליק' רעומא' לאין' סוף'  
 והו' כלא' קטי'ו' חד' ורזא' דשא' קדישא' אסתכר' ואתעטר' ועלמין' כל'הו' כהד'ה' ואתכירו' כוכי'ו'  
 זמוני' אסתתחו' וברכאן' בכל' עלמין' : אסתכח' דכלא' בקסרת' תליא' עובדא' דקסרת' אנטרין' לא' אקדמא'  
 לבלומא' וסירי' ומתעבה' וכו' עש' כ' אינון' קנרת' עבודת' מקדשא' אלי' וכו' וז' הוא' חבורי' הקטן' קר'א' פיי'  
 עבודת' מקדש' והו' סדר' עבודה' לאחר' ככל' ויס' כעין' סדר' עבודה' של' יום' הכפור' ויס' כתבתי'  
 בהקדמתי' שהט'ה' כשתעוררתי' לחכרו' הו' להיות' הוכרת' במעשה' העבודה' והקר'נות' וקסרת' מוזב'  
 דכ' כמו' שהארכנו' עד' עתה' כשתב'ה' ור'איתי' שאנו' מוכירין' מה' שאין' בו' גורך' כל' כך' ומניחין' לנאמר'  
 היותר' ברין' ואין' איש' שם' על' לבו' כי' כמו' שבמעשה' הקרבן' אין' טורף' להזכיר' איך' כעשה' הכבש' והזרע'  
 וז'רמו' אבל' עיקר' מה' שנרין' להזכיר' הוא' מעשה' הקרבנות' שחיעתו' ור'קת' דמו' הפסעו' יתומי' העל'א'  
 אי' בריש' לככ' מלי'תס'ם' סול'כתם' מהכב' : למוכ' אר'קתם' על' האש' כך' במעשה' הקסרת' אין' עיקר'

הפסוקים הלל תראה כי כל הדברים הקדמונים שמקבצו וזכרו סדר עבודה ליום הכפורים אין גם אחד  
 בהם שזכור בסדרו איך היו עושים הקטרת אבל הזכירו בו ההקטרה וכו' וביאר ביום הרמזים אל הספר  
 המצות בשרש ה' שלל ימכה למע' אומר קח לך מיים וכו' שהוא משפט פטום הקטרת כי אין זה אלא  
 הקדמה לעשות המזבח אבל ימכה הקטרת הקטורת בכל יום כמו ש' והקטור ועליו אהרן ויגמול שזהו  
 החכמה המובקש עד כאן וכו' ראיתי שזענין הקטרת אבו זכורין ה'א' שמין וז' קפריסין ומלח  
 קדומית ואילו היה בתוך בה דבס וכו' אחת לששים או לשבעים שבת וכו' כשהוא שותק וכו' ומיחזק  
 העיקר ומענין התמיד אכן אומרין קנת פסוקים לבד: ופר' אהיה מקוץן שאבן אומרין רזכו אז כלו איך  
 בדרך לעבודת כל יום כי מה ענין פר ושעיר של יום הכפורים ואשם שפחה חרופה וקרבתן פסק ושאר  
 דברים שבו לכל יום והתבוננתי איך לא הספיק לראשונים לומר בהם הפסוקים שהיו זעמן עבודת  
 היום בלבד עם קנת משניות אבל סדרו כל מעשה העבודה אחת לא' למנח חטבו ולכן אובתו כגבר  
 הלבו ועשיתו כי גם אבי סד' עבודת התמי' והזכרתו בו כל העבודות כלם על הסדר בלשון סד' וקנת  
 אשר בחיו ראשי אלו יבא השיכור ההוא מתחת יד רבינו האי' זל אפי' שלא היה מוסר או גורע את  
 אחת היה נחשב בעיני בני זמנו לדבר חשוב מאד והיו מרגילים עצמם לקרותו בכל יום קנת אשום  
 שאין משגיחין בו לפי שזאת מתחת ידי שיכנשו שירא באילו הם רביבין למעשי ידו ויהי' שמי' בוסב  
 זה באומר קבלו דעתי שהם רשעין ולא אבי אבל קנא קנאית לה' אל'דים אמת כי היה ראוי לזרע קדם  
 כלו זרע אמת לקבל האמת ואפילו שיהיה האומר חרפת אדם כמוני לא כמו שראיתי בסאלוביו. אסד  
 מן המפורסמין בחסידות שכשראה חבורי הכור מעלתו ולא יוכל להכחיש שהוא מנוה דבם לאמרן בכל  
 יום ומנ' לא אכה לאמרן כי בוש ואמ' לי יום אחד בגלגל בתגלגל זכות אש' אמרתו לו מהו אמר לו לפי  
 שראיתי חבורך קבלתי עלי לקרוא בכל יום כל המשניות ממקבת תמיד וכשמעי נחמתי בלבי כי ראיתי  
 שהקבאה עונם את עביו ולא ראה שום במקבת תמיד דברים רבים שאין נרביבין לסדר העבודה ועוד  
 כי סדר העבודה בשלמות בריך עיון במסכתות רבות ובתבואה הפוסקים וכו' האי' ואלו כמו שיראה  
 מפרשנו ס' בדם זכור אותו האיש לטוב ויהושע ברזילי שמו החסיד ההוא היה ראש ישיב' ת' אמרתו  
 לו כתוב כי לא באו לעזרת יי' וגו' אף על פי ששטע הפסוק ודוע מנ' בכל יום ויום יש אשר באו לעזרת  
 יי' ויש אשר לא באו לעזרת יי' הא כינע יש מנות שאין בני אדם ורזי'ם בהם לפי שאינן רואים שיהיה  
 בהם קנת גדולים מהם אבל אם כוונים שהגדולים כוונים בהם הם בוש'ים ק' ובענין ואומרים הנה  
 עלונו הקבס ורין בדבר זה ואך אבנשה אבו ואמנע מלעשותו ונהנה כן הענין בחבורי זה אין הינון  
 קעם מזכרים שהוא מה שסידר רבינו הקדוש ושאר תנאים ואמרין אכל האיש אמת ונאל' מתחת ידי  
 ואכבי אש רט ונקלה ואין מחשיבין אותו והיה כריך לעזרת יי' בנפריס' מיד גמ' למלמדיו שישכחו  
 וסם בישיבה היבא להו גרסו היינו אומרים ה' עלי בבקר בבקר אבי ונאל' וסם זכרה לו אלוהי לטובה  
 כי בא לעזרת יי' ומדי דברו בו זכור אזכרנו עוד לטובה אומר היה אותו חסיד מאכה הבסם כפשי  
 על מה שכוהנין בקהלותנו לתת פרס לאיש יהודי עמ' שיכתוב ודו שאין לו חלק באלו ישראל וזהו  
 השטח שמשכירין אותו הקהל ואיכו יוכל לקיים לא מנות טובות ותפילין ולא קש' ופתלה כי הוא כריך לתת  
 להם טליתו ולהם תפיליו בעוד שקורין קש' ומתפללין ואפילו הקטן שבקהל ישלמנו בשליחותו או להביא  
 ילד או להוליכו ולפעמים הוא כריך לחלל שבת וז' ויהי ב' ד' וכו'

ובתורה לענין חבורי עבודת בקדש ואומר כי עתה נקראתי בחסידות הרס'א' סווח ש'ט' ששאוה  
 על ב' משניות ממש תמיד והשוב באורך נשוב חור' הר' שסת ושאלו שניות זכאנו לקנת  
 דבריו והרס'א' הסיבו באורך' וראיתי אבי לחנות דעי כי כל' גמ'ומים בדבריו והמענין אל ומהה פי  
 איכו מיהב כבכודו וימר מבכבוד אלהים אמת: כתוב סס בשם ה'רמב"ן תיבא' בספר'א' בכנס ומת'א'  
 בנות המורחיות דולקנת מדסן המורחיו ומננת המערבי דולק' אלמא' איכו מדלוק המורחיו ובתמיד ספן

ככנס ומנא ב' כלות המלכות דולקין מדשן השאר ומכית אלו מנאן שכבו מדשן ומדלקין וכו' וכדא  
דכריתא משכמא וסמי כריתא מקמי מתמיתין עכ"ל. וכמחילה לא דק דמתמיתין איירי בבא המדשן  
להטיוב ה' כרות והדלקת המזרחי לא שישאר כן עד הערב אלא עד כונו שנית להטיוב ב'  
כרות וכריתא איירי בבא המדשן להטיוב ב' כרות שאו מניח המזרחי ככונו וכדמתקן בשמי ממילא והעד  
הכאן דכריתא לביול מופה ובשעה שהכמים ככנסין להשתחות הוא הים מקדים לפניהם כימד ככנס  
ומנא ב' כרות מוקמין וכו' ואי אמרת דכריתא זו היינו הכריתא השניו בשלישי ממחיל הכי קאמר דכשעה  
שהכמים ככנסין להשתחות הים בא שקר גמור הוא דכריתא השנייה הם הויא קודם שחיות ואילו כריתא  
כחטים להשתחות הויא אחר ששית' וזרית דם והפשע וכמות ושאר דברים אלא ודאי כריתא דכריתא  
היינו השנייה בשמי ממילא דהויא בשעה שהכמים ככנסין להשתחות וכדמתקן לביול מיכה ע"כ כתב  
וכך הוא מדקן של הכרים בערב מעלין ו' הכרות וכו' מתקן בכל כר חמי לנו שמן יכו' דכריתא הים אלנו  
דמשמע דכמתלה מדלקין ואמר כך כותבין בהן שמן ודעת הפוסקים שאפילו קודם שידליק אינו כותבין  
השמן בערב אף כותבין ועומד הוא מאו הכקר' עוד כתב וכבר משערנו בלכ"ד הקפידים תורה להיות  
דולק שמונה וכו' וקס' דלדבריו מורה כמי פתוח בה תמיד והוכי' אמרו'ן בשלמה חגיגה מורה לא  
כתיב בה תמיד ושנין ובמבנין הקפידים קוסא זו גם על רמב"ן ומוספות' עוד כתב אצל השאר  
אם מנאן דולקין מוקמין עד הערב וכו' וגם אלו הכריתא הים שאו אומר שלא היה הטובה בכל כקר  
ובמסכת ומוא משמע שכל כקר היו מטיבין' עוד כתב כל שמך רחם על מה שאמרנו במסכת דף  
פ"א א"ר בר שכתב וכו' והוא פירש' בר שכתב בתנ' הילית או קודם היום עכ"ל ולפי זה אין שמך  
משם' ומיהו קפידים ב' בגונה טובא דמא' ודעובין והלא כל הילית דליתיה הויא סגורות ואין כפתים  
עד אוב הכקר ואדם אין לעבד ולא תימא לרש' כלכה קפידים אלא אפילו להר' שאו דמפרש לה ביום  
קפידים דמא' ודעובין והלא משכמא עבדית הממיד אין אדם ככנס פתוח עד לקטרת וכרות של כין  
הערכים דהל' בואה שלא לגרור נטיב מיתה וכלע"ד דבבא המדשן להטיוב ה' כרות מייירי ובמזרחי  
במקובן דמתן לאם מנא המזרחיות שכבו מדשן ומדלקין ואשמעין דאף ע"ה דהדלק' זו של מזרחי  
אובה לשיאר כן עד הערב אלא עד כונו להטיוב ב' כרות ולהוכי' בעלמא ע"כ אין להדליק ולא בשמן  
חדש ופתילה חדשה ודלא כרובי עובדיה וכשא' להטיוב ב' כרות מכבין ומדשני שנית ולפיכך קא  
מבעיא לרבי ורופא כשהוא בותן בה שמן במדה דאזכר או כמו שהקרה דהוה מסתבר שני השיתן הם  
שמן כשיעור שוא' דולק עד כונו להטיוב שתי כרות יא' לים רבי ירמיה דכא' ידעין במה שמן כריך  
לשיאה דולק עד כונו להטיוב שתי כרות וכי תומא דמשערנן כמה שמן צוער בזה הדין ואזני שיעור  
באם א"ב הו' להו שמוקם מרות ואין כשעה מדות תכין וזה הפירוש כפתור ופרש אף לדברי המשפטי'  
אין דבריו רבו וימיה עולין ופה דכא' פירש כמה שהקרה כמה שזכר לדין ואם בן הדין קאמר' מא' ו  
ידעין שאו חסר וכי אינו כו' כמה ודק וגם מש' וכל' דמשערין ליה אינו משפטי' שיש' ודלן ומשכח  
עוד כתב וכינוי סדר הטבתין והדלקתן בין הערכים וכו' וגם אלו דכריתא הים שאו אומר שיתיה בין  
הערכים הטובה והלוקין עליו מכיריו ואזכורין שלא היה בין הערכים הטובה אלא למערבי כלכד'  
עוד כתב שבערב כמו משמיתין עבודת הכרות כקטרת או בעבודה אחרת וכו' וגם זה תימיה  
ולא כתב כן גם אחר המשפטי' וכבר תפשו' כו' ע"ד כתב בריך יוסף גם המזרחי דולק  
תמיד כדי שיהא השני לו בקרא מערבי וכו' וגם הרמב"ן כתב כן וכבר הקפידים עליו כמחילא דמא'  
אזכרין לן אם הוא ככוני מוק' כ' כרות הן זה מזרחי וזה מערבי ועתה מנאמי' הן ל' בדברי הים  
ששתי' יעוד חמי תקפה עליהם שיש' לו ראה גמרה מהמראה על שהיה אתי ומדארל כבר מערבי  
שנותן בו שמן ופתילה במדת תכרותה ומנא הים מתחיל ובה הים מטיב ואפ"ל וטיבו דבה בס' זה  
אין היה אם תאמר שב' כרות המזרחיות היו דולקין לעולם קשה דשוניא דמראה בדרך כמה מדלקין  
וכתבן ערך בקלפי ובמסות דף פ"ו לא משמע שהיו ועוד אם בן הלל אלו שתי כרות ומזרחיות

שנותן בשן שמן למדת וכולי אלא לאו שמענו לכוונתה אף אמר וז"ל מערב וז"ל כיון שהמורה  
 בכנו און זה מערבי אלא מאי אית לך למימר דכיון שיש כבוד לנד מורה נר כבדו שפיר קרינן ליה  
 מערבי אם כן סבא בניו שמעו לאו כדן מה שאתה מושיא מפיך - עוד כבוד והוא הדין לכל השאר אם  
 מנאין כלן דולקין אינו מדק כל מי מהם שדולק וכולי מנאין כלל כוכות שלפעמים היתה העובת ה' כרות  
 בבקר ולא בערב והיינו כשמנאין בבקר כולן כבדות ולפעמים היתה העובת בערב ולא בבקר והיינו  
 בשמנאין בבקר כולן דולקות ולפעמים היתה העובת מקמתן בבקר ולא בערב ומקמתן בערב ולא בבקר  
 והיינו כשמנאין בבקר מקמתן דולקות ומקמתן כבדות - והעובת המורה היתה בערב ולעולם היתה אצל  
 בבקר אם מנאין שכבוד מטיבין ואם לאו לא - ומלבד שדברים אלו וז"ל עוד יש לי בהם קושיא חזקה  
 והיא גשע עמך שכלך מנא שמי המורחות דולקות להניחן כך אי אפשר שהרי אתה אומר שהמורה  
 מקפידה שהיא היערכי דולק כל היום והיא אכן שהדי כי עוד מעט מעט וכלה שמן שכו' - לרשען אי  
 אפשר שאתה אומר שהמורה אברה לכבוד שום נר בבקר ואם כן מה יעשה ולא מנעית כוונן שלל  
 הים הנם אלא איננו כוונן שהיה הנם קשיא להכחא מערבי שכו' היה הנם מורחי מאי איכא למומר  
 אם וכימנו כן והמורה שברך שגם הוא יסא דולק כל היום דאם לא כן אף השמינו קרות מערבי ועוד  
 בתה שאמר לכבוד שום נר בבקר מדמנא אי מערב עד בקר יכול יכנס וכולי ולא הוה אלא הכי  
 שישונו כדמער' עד בקר ומו לא קאמר ולפי זה יהא חובה עלינו לכבות מיד בבקת תלמוד לומר  
 ואינו וכולי כלומר ולא בא הפסוק למיננו לכבות מיד בבקר - עוד כתב מנא דהכא פליג אתה  
 דסדר יומא וכולי מאן דעביד הא כפיל בהא לפי פירושו ומסתמך ומאן דעביד פליגי אהדרי אף  
 לפי המפרשים לא קשיא מורי' - ואומר אבי אינו הוה הדבר כמו שעלה על דעתו לא הוה שמקי מיכס  
 בגמרא והוה אמרו ורמיהו וכולי הלא תראה דגרסינן בפרקא קמא דיומא דף יד ורמיהו מי שזכה  
 בדיוסון מוכח הפסוקו מי שזכה במורה מי שזכה בקערת ומשני אמר רב הונא וכולי - ושם כתבו  
 התוספות ואל וק' אלא לא משני כמו הכי דמתבין דהכא בסמי כרות ומתבין דלמוד כחמשה כרות  
 ולא דקו דאי אפשר לומר כן כלל דהא כהדין מנן כשמי מתמיד הטבת שמי כרות ברישא והדר קטר'  
 אף לדעת הרשב"א קשה דמאי מקשה ורמיהו תנא דלמוד לא סבר הפסקה כרות סילכך תנא כרות  
 ברישא אבל תנא דיומא סבר הפסק כרות סילכך תנא קערת ברישא והדר שמי כרות וכן הריטב"א  
 וע"ל דלא משמע דלפסקיהו לרות כתיי מביטא וליכא לשכווי הכי אלא השמא דתיי מרישוו כדלא  
 מוסכתא: עוד כתב הרשב"א ומתי' דלמוד דערק שחלו עולין בהעכה של בין הערכים וכולי וקשה דהא  
 מראש המכתא עד כוונה סדר תמיד של שחר קתני ואויל - וינו מאי שמחה מרליק המורה בין  
 הערכים דקאמר: שוב ראיתי שגם החכם השואל הקשה לו שני קושיות אלו ואחרת עמם - ועוד אני  
 מקשה קושיא גדולה דאי אפשר לומר כן דהא שחלו עולין היינו שני כהנים שהיה זהו בקערת וזה  
 במחמה של שחר הכוכים בפרק שלפני זה וקאמר מתבין דמי שכו' בדיוסון מוכח הפסוק והמורה  
 הוה מקדושים לפני השני כהנים הכאים להקטיר קערת של שחר ומה הוה בין לפסוק מי שזכה בדיוסון  
 המוכח היה בא ליעול לפני השני כהנים שם זמי שזכה בדיוסון מוכח היה בא להיטיב כ' כרות וליעול הכו  
 שהיטו שם כשהטיב מנא כרות אלא ע"כ כשח' מורי' וז"ל הראש החלו עולין מי שזכה בקטר' ובמחמ'  
 במעלות האולם היינו יב' מעלות שבין המוכח והאולם - הוה מקדושים לפני השני ליעול הכלים שהיטו  
 שם ולפי שדעונו מוכח ומורה יתנין במקום א' - והנהך מדגן המורה להיטו שם הכו בשכ"ל הטבת  
 פ' כרות היטו גם מדגן המוכח את הטמי כדי שיוניאום ביחד עכ"ל: ועוד אני מקשה מאי טבא הכא  
 דתנן והשתמוס ויכא ובשחר תנן וינא גרודא ומו מ"ה הכא לתנן וכטל הטבי וכטל הכו ובשחר מביחן  
 שם ומו מאי טבא הכא לתנן ככנס גרודא ובשחר תנן ככנס ועניו בידוככנס וכוו' בידו ומיהו הא לא  
 קשיא שיכול הוא לומר כדוחק שבשחר הוה מביחן שם הטבי והכוו' ולא היו מביחין אותם עד הערב לא  
 שוה כנרא דעה דלמא יביח טמי מלא דגן ושמוסין וכוו' מלא פתילות יכנו ושמן יסן לפניה מכתא לערב

הקדושה כל לפתח ונזמר ועוד אבי נוקסה לו קושיא חוקה דתנן בלחרון מתמיד באלו ועיניו יעל  
מעלות האולם הטובי כיד אחד והכח כיד אחד וברכו את העם וכו' ואני שואל לרב במאי עמיקין  
אילימא בבין הערכים והלא אין בין הערכים כשיאות כשיאם ואלא מאי בשחר איך אמר הטובי כיד אחד  
והכו' כיד אחד והלא עמי וכחו בהיכל הם מוכחין דהכי אמרת לעיל וכן כתב בהדוף הרשב"א עמנו  
בסי' מט' בכוף משומל להל' שסת שלא היו מוכי'אין הטובי והכו' עד הש"ס והכה אין לקושי'איו תירון  
ויכיון שנתבעל פירושו ביעול נמור אינו צריך להאריך יותר בשאר כל דבריו כי כולם בנויים על זה  
היסוד ככל היסוד ככל הכניין ועם כל זה אילו הייתי יכול הייתי מאריך לשלמות הענין על כל  
פרטי דבריו לפי שבראה שהוא מקשה על פירושו וזלמו אי כל לא אוכל כי מהדפוסים אנים לאמר  
כלה והאל יודע כי כמחנה רבה וקייבד גדול כתבתי כל זה וכרוך כותן לפתאים פרמתי וראו שמתע  
בי הפירושו שרבה הרשב"א לדחות הוא שאמר עליו רבוכי עובדיה שהוא הממור שכלל הפירושים והדון  
עמו לומר כן וגם הר' שסת כתב שהנאהו הפי' הוא וכך פירשו המוספות במנחת דף פ"ו וכן לעת  
רש"י בפרק כמה מדלוקין : ועם הקשו התוספות על רש"י ז"ל הקשה רבוכי ונחך כן אשר הלוי אם  
אפשר להדליק המערכו מן היסכה אם כן גם השאר ידלוק ממנה ומאי פריך לרב והלא כיון שהנזף  
הפתילה היסכה מן הכר לנו ליכא לא משום בזוין מנה ולא משום אכחשי מנה אלא ודאי אי אפשר לעשו'  
וכן עכ"ל : ואינו אומר דמאי קושיא לעולם אימא לך דאפשר לעשות כן ודקאמרת אם כן גם השאר  
ידלוק ממנה לאו מלמא היא שגזירת הכתוב היא שלא להדליק רק מנר מערכו עמנו ופתילה ישנה זו  
גם אמה מודה שאין מנחה עליה כיון שהנזף מהנר ואיכה בקראת כר מערכו : ואחר כך וככו השי'  
ומכתי כדכרי במדושי הרן למסכת שבת : ונחזור לכונתנו תרומת מנחות הכזבה על תרומת מנחה  
הפסוק ודיוטן מזבח הפנימי וכחטכו וכו' ירנה כי באמרנו סדר עבודה זה אין באמת כשלמה פרום  
שפתינו והיה כאילו הקרבנו התמיד כמועדו והקטרכו קטרת הסמים אך בכל מה שיאמר האדם זולת  
סדר עבודה זה אי אפשר לו להזכור כל מעשה העבודות בשלמות : וזה ימים ראיתי ונחמן אל לבי  
בראשונה לא היה יכול לעבוד עבודה אלא בסוף ולא היה טעם תקנה אפילו לגדול שכושרא' לכהן לוי'  
ועתה בזמן הזה קלקלתנו תקנתנו אפילו טען שכושרא' משכים לכה' וקורא בסדר העבודות והקטר'  
הקטרת והכה מעלה עליו כאילו היה עומד ומקריב על גבי המזבח כאחד הכהנים

וְהַחֲלֵל עָלַי הַלֵּל בְּרַבָּה	הַיְהִי מַחְרִישׁ יְהִי חֶלְקֶךָ בְּגוֹמְרִים
וְהַיִּשְׂרָאֵל וְהָרְאוּי לְאָמְרוּ	לֹאֵט בְּמוֹמְרִים אֲךָ לֹא בְּזוֹמְרִים
זְכוֹר בִּינְקֵרָאוּ מִסּוּד יִשְׂרָאֵל	זְמִירוֹת לֹא זְמוֹרוֹת אוֹ זְמוֹרִים
וּבְקִרְיָאֵת שְׁמַע בּוֹן לְיַחַד	וְהַפְרֵד הַדְּבָקִים וְחַבִּירִים
וְעַת מִתְּפַלְלִים אוֹ רוֹמְמוֹת אֵל	בְּגֵרוֹן אוֹ בְּדַת הַזְּנִים וְקוֹרְאִים
חֲדַל דוֹד מִלְּדַבֵּר אוֹ לְחַשֵּׁב	חֲדַל אַף מִלְּעֵיִן בְּסִפְרִים

פט

באור חמלות כוונתו ענין כרומה והסרה מלשון לא תזמר : זמורים כמו זמורות מן זמורהם  
שחתו וקוראים האלף כמה כמו קיראים אל וי' הפירושו ומתלכו וכו' כתב  
רב אלפס בפרק אין עומדין מכני ליה לאיכיש ללא לאשתעווי ממי מחליל כרוך שאמר עד דמסיים  
ית עכ"ל ונפקר כל כתבי אמר רבו וסויהא חלקי עם גומרי הלל ככליוס ומאי הלל דקאמר מתהלס  
כו א I 27 לרוד

לרוד עד כל הנשמת תהלל זה ע"כ והישר זכו זכור זכו הכונה שצריך שתהיה לאנשי הקראת  
 הזמירות וקראת כבשת ובמתן מתן ובקול גדול של זמרה כי לכך נקראו זמירי אבב אין ראוי לקרא  
 בשפתן כמו שמסר משא מפניו כלינו הים המוכה בהם לקראת המלים ההם לכך כדמיון זמרה הכרם  
 שאין כונתו רק לכרות הזמירות ולהסירם כי המצוה בזמירות היא לשודר ולומר לפני הש"י ואל ספר  
 החסידים סימן שט"ו טוב מלא כף חמת וגו' יותר טוב שימלל אדם בשבחו של ה'ה מצע וזמנו מצע  
 שלא ירוץ ולא ימהר בו משכחות הרבה וימהר שאלו תהי מרובת רעה וכתוב ולא אומי קראת יעקב פי  
 הללוים אומרים שירה וזמורים בה ומה שיר שלפני מלך בשר ודם מלרבים ומעומים לפני משה ה'ה  
 עאלו עכ"ל ובקט וכו' אל שכיני אמוכה בכתיב ז'אסואמר שבע ישראל יכוין לבו לאכית ששמים  
 ואם זכה לקבלה האמתית יכוין בו למה שרא' ואין לגלותו רק פה אל פה כי כן כתקבל עד מרעה  
 בסיני וכו' לצורך אז הכונה טוב הוא להסיר ידועל עיניו כדי שלא יעדידהו ההסתכלו בשום דבר  
 עכ"ל והר' מבט כתב ב'מהלכו קט' ואל נריך לרקק באותיותיה כונד יסמור שלא ירפה החוק  
 ולא יחויק הרפה ולא יכית הכד ולא יביד הכח לפיכך נריך ליתן ריוח בין הדקקים בין כל שמי אומות  
 אדומות שאחת מהן סוף מיבה והאחרת תחלת מיבה הסמוכה לה כגון בכל לבבך קורא ככל וזוהו  
 יסוד וקורא לבבך וכן ואכרתם מהרה הכנף פתול עכ"ל פי דכריו חוק אופ' שבדגש רפה אור  
 שאין בו דגש כד שוא מתנועע כמו שם של תשמעו שהוא שוא שאחר שוא וכן שוא שאחר תנועה  
 גדולה וכן שוא שבראש תיבה וכן שוא עם דגש כמו דלת של הדברים כי שוא כלמי מתנועע כמבט  
 כמו שין של תשמעו וכן אור ששסוף תיבה כמו דלת של אחד זמט לפיכך וכו' הוא דק במאי  
 דמליק מיכה ולא יביד הכח וה' לפי שאמרו שלא יביע שוא שהוא כל לפיכך נריך שושה מצע אחר מלא  
 בכל כי למד של כלל כס ואם לא יספיק יבא לקרוא **בְּבִלְבָבְךָ** זמנא שהיב הכח כמו בולגלי  
 בשר שלמד ראשית כעה זהו כונתו אל דבריו בכונים חסדים והר' אבד כפנ'ס ואל לא ידעמו כוד  
 הכח מה הפס' י' בו אפי'אל לבבך כבוד הכות הכ' כדי להטעמו' שלא תראה ו' וכן אם יעבי' וד והו  
 יוד ושרל שלא תראה אלף וכן כל כיוכל באלה יביד הכחוס ומבט עליו בדבה עכ"ל ודע שהוא קורא  
 בת אור שקרוא מה דעה וזנה אלף בין שתי' האות היא בקודה בשוא או במח'ס או אפי' ביקוד שתי' ו'  
 זכד הוא קורא אור דגוש' שהיא כרגשת במבטא' זה הש' שפירשתי בדבריו קשה להאמין אבל הוא  
 מוכרח והער' הנאמן שאמר על יוד שדאל יוד והו יביד הכחוס וכו' וזה יודים האלו אין כס שוא לא כס  
 ולא בע אלף ודאי האמת כמו שפירשתי שהוא קורא כח אור דפיהו זאף על פי שלא הייתי נריך דאיה  
 אחרת אומר כי בעיר כמב' בדברי הרא'בך כך אפי'אמר על לבבך כבוד הכות השכית וכו' ע"כ הרי  
 שהי' השני' של על לבבך איבה בקודה בשוא לא כח ולא כע אלף כמנ'ל ואף על פי כן קורא אותה כח'  
 יעוד אפילו אם תחבו לומר שהר' אבד דבר מן הביט'השכית של בכל לבבך שהיא בקודה בשוא יעדין  
 יקשה אין קראה כח והלא בע הוא שהו שוא שאחר תנועה גדולה אלף ודאי כדפירשתי וכו' שכתב'  
 כל זה היטב מויל'א כתבאר כי אין מדבריו על רמב"ם קנשי' כלל כי רמב"ם לא אמר רק שצריך לשהות  
 מצע אח' מלת בכל אלף בית שכות של לבבך מאן דכר שמה אין זה מה שקורא רמב"ם כח סוף דבר  
 הרמב"ם אמר ענין אח' יוסר' אבד הקשה מענין אחר שלא דבר בו רמב"ם ולא עלה על לבו ואסב' זהו  
 מה שדבר בו ויש לשאול הן אמת שלא היתה כוכת רמב"ם כוונ' שאמר לא יביד הכח למע' שהר' אבד  
 חשב מכל מקום בחיו אכן מה יהיה דעת ר'ו במש' ר"א יהודה לדברתי אם לא ובראה לעב' דודאי  
 לא יודה כי מה שקורא רא'בד כוד הכח קורא רמב"ם חווק רפה ובהדיא כתב ר"ם לא יחויק הרפה ואם  
 כדי שלא תראה הדי' וא' ויהוד אלף אומר רמב"ם כי בלי שדגוש הרפה אפשר לקרות הכות והוא  
 היסוד ולא תראה הכות וא' ויהוד אלף ויש עוד עה דקדוקי דברים וחיוי דיבה להארץ ומהרי'  
 קארלו אל המכ ואל כית שכות של לבבך בקודה כס'א ומספטה להיות כחשפת ואז הוא כחה ע"כ ז' וזע'  
 דעת המדקקים כית שכות של לבבך מספט' שלא להיות כחשפת והיא כעה כי הוא שוא שאחר תנוע'

גדולה עור כתר ואם יקראנה כאילו היא נקודה כצדו או היא כדה ע"כ ופלוזה דעת מחבי א"ל  
 הוא מפרש דברי הראב"ד כי מ' לא עלה על דעת הראב"ד לומר שבקרא בית שנית של לכנך הנקודם  
 בשוף כצדו וגם מ' או היא כדה אין כן דעת המדקדקים כי לא יקראו כד רש שוף מתנועע אבל בית  
 של בן שורת הנקודה כצדו היא תכונה עומדת לא כדה : וגם על דברי רבא בנח' קס"א לי איך השות  
 הכנף פתול לככל לכנף מי דמי בשלמא בכל לכנף מבעא שכי הלמד'ן סוה זכך ואבדתה מהרה מבעט  
 שכי הממין סוה אבל הכא מבעא הך לחוד ומכא' הפ' לחוד ואילו היה כתוב הכנפ פתול או היה כדבריו  
 ובאשר הניקמתי רוס כעמי בקוטיא זו כי מבאתי גם בירושלמי כדברי רבא ורבותי לומר שאין האמת  
 אתי ולא יבולתי כי ראיתי שאם אומר בן אבי מבייש המוחש כי באה' הסיון מוכיח דשפיר מוכיח לקרוא  
 הכנף פתול מבלי כשעהא בין זה לזה ולא דמי לככל לכנף כלל ואפי' היה כתוב הכנף פתול במקף לא  
 היה נריך לשהות ביוחס כל שכן עמה שיש במלת הכנף טרחה שזו ענין מפקוק ולכן הסכמתי בלמי  
 שאנו עושים בקריאת הך ואחמין שהקדמונים לא היו קורים אותה לעולם רפויה כמו שאנו עושים אך  
 היה הפ' והק' אצלם סוה אין ביוחס הפרש אלא שהע' לא תבא כסוף מינה והק' לא תבא באמצע כמו  
 שאנו כוהנין במס' ס' כ' וכן פ' של ויפן הרפויה לפ' של פרעה הדגושה היו מבדילים בהכלל מועט עד  
 שהיתה קריאת שניה כמעט סוה ולכן הוצרכו להזהירנו לתת רווח בין הכנף פתול : ומעט שכתאת'  
 ענין זה אנו אחר כך ואי בעית אימא קרא אי בעית אימא סכרא אי בעית אימא קרא מכתבו א"ל  
**תוסף** על דבריו ובהכרח זאת הך נריך לקרוא כמו פ' דגושה כי כן לעולם כל מכה שבסופה שכי  
 שואין האחרון דגוש ויכך עליו ופת אליהם ונולדת בן נידד מועקב וכן כלם ולפי שידעתי מהו ובספרי  
 הדגוש כמות הך בלי דגש הלכתי לברוק בספר בתיבת יד ומבאתי ק' של אל תוסף דגושה והמסרס  
 ענין ל' מלא ודגש וגם בספר מכלל יופי מבאתי הך דגושה כראיה שמתכרו דק ואשכח וכל הראי'ע  
 במ' מאזכיר דף ד' כ' : אי בעית אימא סכרא יש בלשונות הנונים מלות רבות מסיימות באות פ' וראוי  
 לדעת אין יבטלו אותם המלות באותיותינו אם תאמר באות פ' כסוף יקשה כי לא מבאתי בכל ספריו  
 פ' כסוף תיבה אלא וראוי כראיה שיש לבתבם באות ק' ובקראנה כמו פ' : וכן תמצא בסדור הכדפס  
 בויבוי'ה לכתב הערביים שאומר מבכח קהל קדוש הלך רונה לומר חלפ' : ומכל מקום לא אטוש  
 תורת אמי ולא אשנה קריאת הך תמה שהעולם כוהני' רק ק' של אל תוסף כי בודאי גמור נריך לקרות  
 דגושה כמו שאמרתי לעיל : והוי יודע שאין העולם בקיאים להבדיל במכתב בין היות הרפויה לדגושה  
 והם קורים יוד והוי יוד והיה יוד אויב יוד גוים כדגש ועושים הם : וכן איכס יודעים להבדיל בין הנרי  
 הכלתי דגושה לדגושה ולכן יעטו כדעאם בשפתים מלת צינות כי הם קורים הנדון כדגש : וכן הם  
 טועים בזין של חזק בהדגושה אותה : ודע כי כל מי שלא ישהא מעט בין מלת בכל למלת לכנף וכמע  
 הוא שומע מא' מב' טעיות או סיביליע הלמד הפ' בספרתה ויאמר **בְּבִלְבָבְךָ** ולא זכיר משכי  
 הלמד'ן רק א' דגושה או שוכיר שתיקן הראשונה כעה בסוף והשנית בנרי' כזה **בְּבִלְבָבְךָ** וכוס  
 המין מן העצות כשלים רבים לא לבד כשהאות שסוף תיבה זו היא האות שבראש תיבה הסמוכה לה  
 אבל גם בכלתי דמות כמו וקשרתם אותם המהדרים שבהם איכס כוהרים אלא שלא יאמרו וקשרת  
**מיתם** אבל הם קורים **וּקְשַׁרְתָּ מֵאוֹת מְרֵאוֹת** וכן עושים בכל דומה לזה והם כעושים  
 במקדשים הקריאה והם לא ידעו כי חללו ופעתה ושנו את טעמה והביעו הכה זה טענת גדול ראוי  
 להסדיר ולהזהר בו : וכן ראוי ללמד דעת את העם במלת אחד כי יש שמארוכים בקריאת האלף וכל  
 הסוהה בקריאתה הרי זה מחקף ומגדף ובמקום אמרו יסוד אמר רבו כי יאמר אי מד אין אחד מ' ולכן  
 נריך למהר קריאתה מאד ולא ושהה בה כלל זהו שאמרנו כוהר פ' שלת' כך עמוד של מאן דקשר יתארך  
 מאן דאת אחד אנתריך למטפ' ולקנרא קריאה דולה וכו' ע"כ וכן אין לשהות ולהאריך בקריאת הית'  
 וכעל מנדל עוז כתב שיש להאריך בחיות שלים ולא הודי' לו שחמוס ארבעה אפכא משמע בגמרא ד"פ  
 סיה קורא דמכתי סומכו' אומר המאריך באחד מ' זיבין לו ומין ושכתי' א"ל אחא ובגלגל ע"כ ואם אימא

דרך היום

ה'לל בחיית ובדלת אלה ודאנאין להאריך בחיית כלל זכך שם רש' וזל' ונדלת וזל' בחיית דכל כמה  
 דאמר א"ה בלא דלת לא משתמש מדוי ומה נכב בהארכתו אבל בלתי יארוך עד שיגור שיעשנו  
 בלבו יחיד בשמים ובארץ ובארבע רוחות עכל' ובעל שבילי אמונה כתב ויחטוף באלף ויאריך מעט  
 בחיית ע"כ פי' לפי שאמר ויחטוף באלף לפיכך אמר ויאריך מעט בחיית בלומר שלא יחטוף בחיית וזל'  
 בגמרא אמר רב אמי ובלבד שלא יחטוף בחיית אבל אין בוכתו לומר שיאריך בחיית בדכרי בעל מנדל  
 עז' ויהרואה שהביאו דכרי ברפת על שיש להאריך בחיית כשיצוה שיומליכוהו בשמים ובארץ והיינו שליש  
 הכוכה כדכרי בעל מנדל עז' מדאמ' במכחות חטרי לגביה דחיית כלומר מי הוא כדכרי של עולם דכר  
 עיניה הוא מה זו ראייה והלא לא דכרו שם מקריאת החיית רק מכתיבתה ולא מהארבעה באחד ואטילו  
 היה משם ראייה עדן יקשה והלא אין ללמוד משם רק שיעור שיומליכוהו בשמים והיינו שמת' סוף דכר  
 כלע"ד שאין להכחיש משמעות הגמרא דפרק היה קורא שכתבתו ודכרי רש' המפורשים ולאסוף דכרי'  
 מוגוממים וחלוטים וזקף על פי שבעל מנדל עז' בא אלינו בכה קבלה שכתב וזל' קבלתי מרבותי  
 שקבלו איש מפי איש מפי הגאונים וכו' וכ' גם כן בכמה שם טוב שלו וזל' כתבו הגאונים שמאריך  
 בחיית תולתא ובריות תרו תולתי עכל' מכל מקום אנו אין לנו אלא מה שעינינו רואות ואנו רואים שלא  
 הזכיר קבלה זו כשם הגאונים אטילו אחד מהפוסקים ולא א' מכל המחברים וזלתי ובהדיא אמרו  
 כירושלמי בדרך להאריך באחד אחר רב בחמן ובלב' בדלית ע"כ ר"ע היה קורא' ואשרי אומר הירושלמי  
 שהארבעה תהיה בללית בלבד איך יוכל אדם אפילו שיהיה מהגאונים לומר גם בחיית וככ' כתבתו שגם  
 משמעות גמרתו הבבלי' כך הוא שאין להאריך בחיית וככ' כפירוש רש' ורמב"ם והל"ה וזה יונה בספר  
 היראה ודס וזהו גם בספר המדות לקחה זל' כתוב בזה הלשון וצריך להאריך בדלת עד עלנות דרך  
 אשר יוד' אל הארץ ע"כ וכו' בראשית ע"ג אבנעריך לארכא בדלת דאחד דד' דאחד גדולה והיינו  
 דכתוב ומיראה היכסה דמתחיו ומתקשר ד' דאחד דאווה ויבשה וכו' ע"ש ועיין שם גם בעמוד כ"ז וכן  
 משמע בתקומת דף מ' בדרך לסתרא קורטא ולארכא בה האי אבכא בלילא מתמש כא' מעש' עד דבליק  
 לה עד אין סוף נרוח דלתי יאריך ימים על ממלכתו וכו' וצבתקן מ'ד' מלכותא קדושה עלה אמשר  
 יאריך ימים על ממלכתו ע"כ ובהאן הוזאת היא אבכא דו מסת' לגלמא הוה לטור רב ולפיכך הדלית  
 גדולה כו' בה בדרך להאריך והכו' קייטובן וכבר הארכתו בזה' לא בשאר אלא לומר כו' גם הראיה  
 שהביאו על שיש להאריך בחיית מדאמר רב אשי ובלבד שלא יחטוף בחיית איכה רליה כו' לא בא רב אשי  
 דק לסליל מן החיית החטפה כו' בא רב אחא ופירש לנו שהאריכות שיש להאריך באחד הוא בדלת בלבד  
 ובשארתי ה' והח' שנים סביב' מסוללי' מהאריכות ואולי תעלה על דעת שכמו שיש לחטוף באלף כך יש  
 לחטוף בה' לפיכך בא רב אשי ושלל מח' החטפה אך לא חייב בה אריכות וכן ממש' לישא' דבלבד  
 כלומר בדכרך כן הוא שאין להאריך בחיית בלבד שלא יחטוף בה' ר"ל גם ארך לא יארכנה גם חטוף לא  
 יחטפנה' וגם בקריאת הדלית טועים רבים שקורים אותה כאילו היא בקודה בכרי ובע"ש כמו די  
 מחסורו כך הם אומרים א"ה ומאריכות כתובעת ה' ואחר כך אומרים ה' וכוונת בה טועים  
 רבים טענית אין שהם אומרים א"ה ומאריכות כתובעת ה' ואחר כך אומרים ה' וקוראין הגון  
 דגושה וככרי וברך להחיות ולומר להם שיעקמו עיניהם ויראו דלית של אחד וזמן של אמן אינן  
 דגושה ולא בקודות בגוול או בברייתו בכלל על כל פסוק' אמש' נריך להחיות רבים שהם קורין כך  
 שם עישרא לארבעין ואלהינו ארבעין כמו שאמרו ברכת החמיש' של רשבתיאן וזללנו כך  
 הוא ברו' כאתה ארבעין ואלהינו מר' בעז' ממוציא ל' מנאריך ודע כו' העשות הוא של  
 הדגשת דלית של אחד יבא ממש הטור כפי ס"א וזל' ירושלמי אמר רב בחמן ובלב' שדגיש בדלית שלא  
 תהא כריש וכמא' מחירק עכל' וקסא' לי בדכרוי הרבה ראשונה כו' לא יתכן שיאמר אדם בדרך  
 להדגיש האלף מן תבאה קוף כימה עבין קוף עס אלף הכלל רב כיסיהם וכו' כדגיש' האלף בין לא  
 לעולם לא תיראה קוף והכה כן עבין בדלית נריש כו' אע"פ שכתבונתם אין כיסיהם הכלל רב מע'



במחשבתו יש הכלל גדול ביניהם והדלית היא מאותיות הלשון והדגש מאותיות הסיכום וא"כ בין כדגש  
הד בין לא אי אפשר ל' להיות כדגש לעולם והכסיון יוכיח דוק ופסחכ ב' אטילו היה הד' כדגש היכי  
קאמר וכמנא מחרק והלא כהי שלא ייחד כיון שאמר **אָחַר** כדגש כמו ולא אחר הכער ואחר עד עתה  
מז חירוף כמו אין כאן כזלא קרא **אָחַר** ג' כיון שהשי' רנה שלא להדג' הדל' וכמנא לנו רפו' ארך  
יבוכו אדם להדגיש מה שהשי' רפה ל' וכי אפשר לומר כן ח' והלא הקורא אחד בדלית דגושה לא ינא  
כלל ידו יחובת קט' כי לא ייחד את השם וזכיאור זה ידענו שיש הכלל גדול בין אל שדי ובין שדי ולכן  
זה גורם ההכלל הגדול הזה אינו רק בקודה אחת שבדלית והכה כן שעיין בדלית של אחד כשקרא  
הדלית כדגש אז שתתנה המלה בפירושה שבני רב ופירושה או אשמה כמו ויחד ויחדו ואעפ' שיד ויחד  
יתרו בקודה כחירוף וכאן האלף בקודה בסגול אין זה כלום כי כן משפט אלף של מדבר בערו לבא  
בסגול ואעפ' שחית ייחד בקודה כפתח וכאן בקמץ גם זה אינו כלום כי לפי שדלית אחד רפיה לפיכך  
חמית בקמץ אבל כשחקראכה בדגש בהכרח תקרא חמית כפתח כו הא בהא תליא וכמנא שנמקום  
אמרו יי אחד אמרו יי אשמה ולא קיים חמת יחד י' מאו' סודג' בדלית ה"לל' שידגיש הדל' וכשהוקס'  
לי כל זה הלכתי לבקש הירושלמי הזה ובקשתייה ולא מנאיהו בירושלמי שבידו וגם ממש שם מהר'  
קארו אל ככר שבקסו ולא מבאו ו' ולפי שידעתי שדרך העור כמקומות רבים להעמיק אתם מהפך אבי  
העזרי הלכתי לבדוק באבי העזרי ומנאיתי שם בסיומן מ' כך ירושלמי תני בריך להארי' באחד רב כחמץ  
בר ובקא אמר וכלכד שידגיש בדלית ע"כ' אז בתברר לי שני דברים הא' שהירושלמי הזה הוא הוא  
המאמה שירושלמי שלנו ריש פר' היה קורא תני בריך להאריך באחד רב כחמן בר יעקב אמר וכלכד  
בר עב' וירוסמות מחולמות הן ראב"ה ועוד הו' גרסו' וכלכד שידגיש בד' ירושלמי שלנו גרוס וכלכד  
בר ויאעפ' שכראב"ה ועוד כמנא רב כחמן בר יעקב. וירושלמי שלנו בתוב בר יעקב לא בסגול זה  
יש לומר שאינו זה אותו ירושלמי הלא תראה בו במקום סומכוס שבבבלי בתוב כאלה זכאיין  
זה האש ספקוס כן יוסף ובמקום רב אחא קבוס באב"ה ובמדרכי רב כחמן ובמקום רב אשי בתוב  
בהראש רבא י' והב' שמש בעור שלא תהא כריש וכמנא מחרק דברי העור הן זאיין מהירושלמי אחר  
כך בדקתי במדרכי ומנאיתי כך ירושלמי רב כחמן בר יעקב אמר וכלכד שלא ידגיש בדלית ע"כ' הרי  
יש בירושלמי הזה שלשה גירסאות והכוכבה שבשפתן לעד היא גירסת ירושלמי שלנו ויש ליעל זה  
ג' עדים הא' כי היכי לא תיקשו גם א' מהמש קושיית שהקשיתי ליעל לגרסת העור י' הב'  
הגמרא בבלי מורה על אמתה גוס כי כמו שבבבלי בשאמרנו שברוך להאריך באחד מיד בא רב  
אחא ופירש לנו באות אות יש להאריך כך בירושלמי אחר שאמר בריך להאריך באחד מיד בא רב  
כחמן ופירש לנו היכן תהיה הארכה ואמר וכלכד בד' י' ה' א'ס מאמר שגירסא האומות קול  
גירסת העור ובפניה שפי' הוא דהיינו שידגיש הדלית שלא תהא כדגש יקסא שאין מקום מאמר זה  
כאן בראש הפרק והיה לירושלמי להביא מאור זה למטה גמרת ומתבין קרא ולא דקדק באותיותיה  
גבי יין דמזכרו והדומה י' ושם מאמר ודילמא אב"ה ועוד השם הו' גרס' יליה אינו כן שהרי אחר  
שכתב ראב"ה זה הירושלמי של וכלכד שידגיש בד' כתב מיד סורך לו זל' ואמרין כמו בירושלמי  
בסירקין הלכה הקורא את שמו אמר רבי לוי בריך להמיוון של מזכרו וכו' ע"כ על פי שלשה  
עדים אלו יקום הדבי שגירס ירושלמי שלנו וכלכד בד' היא עיקר מחורף לזה שקרוב הדבר  
שאות תלמיד כשראה את רב כחמן וכלכד בד' ודא שאינו אומר מה יעשה בה הניה מלכו שידגיש  
בד' כו לא הנין שדכרי רב כחמן הם פירוש מאמר שלמעלה י' ועוד אינו אומר שאילו היו הרף  
והקמץ ופמ' והר' אש גודקוס בירושלמי כגירסת ראב"ה ועוד לא הו' שמקו מוכיח ומדלא הוכיחו  
ע"כ לומר או שכלס היו גורסין בירושלמי שלנו או שאיננו היו גורסין כגירסת אב"ה ועוד שברי  
שאין למש לה' וגירסת המדרכי גם היא ככוכה אך לא כראשונה ופי' גרסין כגירסת אב"ה  
ועוד הנה מוכח כל מה שכתבתי כלכד שאין לפרש במש העור אלף הכפ' ונשו' דע כי כל מי שקורא

בלאש מאד לא וכל לכתא הדלית ומתחלק לו הדלת בתו ואם בא לומר אדון יאמא אמון ולכן מהו  
 חידושי בדלת כלומר שזהר שלא יקרא את שמע כלמיסה רבה פן מתחלק לו ד' של אחד בתו ובמקום  
 אחד יאמר אחת הכלל העולה שיהיו לקרא ל' של אחד דמיסה אלף רפוייה כי בן ימנה לנו אלהינו  
 ואין לנו להפוך דכרו אלהים מים להדגיש מה שרפף ודע כי מלמ מד בשתהיה בקדוה בקצת מהי פעל  
 גברי ועבדין חוד חידה וכשתהיה בקדוה בשפת או שיהיה ממספר כמו אחד במוד דכר מד את אחד  
 ויהי כותב כך זה למען ידע כי מה שאמר מהמאריך בקריאת האלף הוא ממספר שקראו יי' חוד שיפירושו  
 אין אחד לו הכי מילי כשחטף בחית רובה לומר שקראה באינו בקדוה בשפת אבל אם קראה בקמץ  
 גם קוד לא קב גם כדך לא בדרך רובה לומר לא ייחד ולא חירף ועמה אחי בינה שמעה זאת אילו  
 בשעה שהכבוד קורין קריאת שמע היו שומעין איש אחד אומר כן שמע ישראל וי' אלהינו וי' איהם אחד  
 או וי' איתו און ספק שהיו הכבוד מדלילים אותו לרעה ויאמרו כל העדה לרובם אותו באכבים באמר  
 זכי הרשע הזה עשה עבמו אלוה והנא' יחד את עבמו שאמר וי' איתו או איהם אחד והנה מאכנו  
 בקהלם אל תחד כבודו שפי לא תמוחד וכך לא תחד אתם בקבורה פילא תמוחד או לא יהיה אחד  
 והנה התו במלת אחד לכמה והמדבר בעדו יאמר אלהי כמא שמו שאמר בקרמו קט' וי' אלהי  
 הוא מדבר בעדו ואומר איתו או איהם אחד ובין שהדבר כן ראוי לכל חרד אל דבר וי' שיהי ויפחד  
 ויראה בעממו איך הוא קור' כי אלוה הוא קורא אלהי ואינו כותב כבוד לשי' לא מכעוה ואין להסתב  
 בתכחומים של הכל ולומר הסי' ודע שכוכבו טוב' כי מנות החוד גדולה וסגנת עולה זדון וכתיב גם  
 בלא דעת כפס לא טוב וכתיב והלא ידע ואל' כפי' עובדו ואל' לאד' לדע' אם הוא קור' אלהי או אלהי  
 אם לא ידע קודם מה הכדל יש בקריאה בין זה לזה וההכדל הזה הוא באמת ממה שיעלם מעיני  
 דכום מבני יעמכו והלווי שידעו הכל שום בניהם הכדל אלף שכללם מהם כי רבום יחסנו שאין  
 בניהם הכדל כמבטא וכו קריאת אלהי בקריאת אלהי ולפי שראיתי שדב' זה מדברים שיעמדו  
 בדומה של עולם וכביא' מ' מלילים בהם ראיתי לכתוב פה ההכדל אשר בין קריאת אלהי לקריאת  
 אלהי דע כי הקורה אלהי בריך שיחטוף באלף רובה לומר שיהיה בקריאתה כי הסגול מנוגע  
 קטנה ונריך שלא יתקוה בחית רובה לומר שלא ימהר בקריאת' כי הקמץ מנועה גדולה ונריך לקרותה  
 במתוך והקורא אלהי בריך שלא יחטוף באלף כי הצירי שבה היא תקיפה גדולה ונריך שיחטוף  
 בחית ומהר בקריאתה כי הפתח מנועה קטנה וכל' אלכן אמר רב אשי רב היה קורא ובלכד' שלא  
 יחטוף בחית משמע הוא באלף יחטוף שאם יעשה להפך ויחטוף בחית ולא יחטוף באלף כמא שקרא  
 אלהי או אלהי ועם שם רש' אל' ובלכד' שלא יחטוף בחית בשביל אריכות הדלת לא ימה' בקריאת'  
 החית שלא יקראכה בחטף בלא פתח ואין זה כלום עכ'י' קשה מאי חטף ומאי פתח דקראר והלא אין  
 בחית לא חטף ולא פתח ומכל מקום כוננו בעירושו ככונה ואית' איך דבריו נריכין פי' כי במוכו לא  
 היתה חכמת הדקדוק מבוררת ופשוטה ולא היו להם הלשכות והסמיות שהמניאו א' ח' מהדקדוקי' ולכן  
 דע שהו קרא פה חטף מה שאנו קורים פתח וזה לפי שניריך לחטוף ולמהר בקריאתו ומה' בלא פתח  
 רובה לומר בלא קמץ ואל' תמהה כי כן מונא בדברי ר' אב' שהו קורא ללות קמונה פתוחה ראה  
 בעירושו למורה בפסוק ה' ימלך לעולם ועד כמא שכוכב רש' להזהיר שלא יקרא החית בשפת אבל  
 יקראכה בקמץ ולכן כתב לא ימהר בקריאת החית ומה' ואין זה כלום כן הוא כשיחטוף גם באלף  
 ויקרא אלהי כי אין למלה זו הכנה ופי' כלל ואיכה מלה מלשון הקדש ואעפ' שראה לכאורה מדברי  
 רדק' שיהיה פרושה אכחמ מלשון ויחד יתרו שכתב שלגש הדלת למקון הקריאה בעבור שהמל' מלעיל  
 משמע שלא בא הדגש לכורך פי המלה כי גם מכלפדו הדגש היה פירושו וישא' יתרו ואילו היתה המלה  
 מלרע לא היה דגש בדלת דע כי כפי הדקדוק הוא כמכע שיבא ויחד יתרו מלרע כי איך יבאו כחי הלמד  
 על משקל מסרי הפא כמו או בן ינח יגם אלהים וכל כחי הלמד לעולם מלעיל כמו ואפן וארד מן ההר  
 ויקן את חלקי וישן פדעה וישן את פני ולכן פי' דבריו דק' כך הוא בעבור שהמלה מלעיל כהכרת

עליו מ"ט שפעבור שהמלה מלעיל כדנשפת הדלת קשה ביה היות המלה מלעיל אינו מכרח שידגש הדלית  
והכוון מ"ט במכלול בשער השואל ולא יוסד ויתר היס דלוי [ו]יחך כמו [ו]ישב ממנו שני לוי כובד  
סקריאה כי החית גרובית ומעני זה נקדו הדלת ש"א עכ"ל וכן כתב ר"א כע שהיה דלוי כמו [ו]ישב  
וגשאר הדלת כשהיה :

השאלות

הענין אשר בו דברתי עד הנה דלוי לנאר פה לשון הרמב"ם בשני מהלכות ק"ט  
והשגת הר"א"ב \* ואומר כבר ביארתי לעיל שאין האדם אומר אי חד שפירושו  
אין אחד רק בשני תנאים הא' שלא ימטוף כאלף הב' שימטוף ביות זהנה המכאי הראשון לא נוכר  
בגמרא אך הב' הנוכר והוא אמרם דיש ערק היה קורא את ר"ב אשי ובלבד שלא ימטוף ביות וכתבו  
הרמב"ם ולא נודק שלא ימטוף ביות כדו שלא יהא באומר אי חד עכ"ל \* והרא בר' בראותו שאין אדם  
אומר אי חד רק בשני תנאים וראה שלא הוסי' רמב"ם כי אם אחד מהם כתב וז"ל ויש מוסיפין שלא יאריך  
באלף שלא יראה באומר אי חד עכ"ל \* פי' על התנאי הזה שכתב המחבר יש מוסיפין עוד תנאי שבו שלא  
יאריך באלף אך בתנאי הא' בלבד אינו אומר אי חד \* ואמת אמרו גם רמב"ם לא יסלוק על זה ואמנם  
לא הזכירו כי מה שמותא בגמרא הוא מחבר ולא קבל עליו לחבר כל אשר יעלה על לב איש \* ואם באת  
לקשטות לו למה לא הזכיר התנאי השני ואחד לך הקשה לרב אשי ולא עלי תלכוותך כי אינו בוס  
דק מעמיק דברו דב אשי \* ואם תאמר שגם התנאי השני אי לאו בפירוט אמר בדבריו רב אשי מכללל  
אמר כולם אינו לעיל כי אמרם שלא ימטוף ביות משמע הא באלף ימטוף אם כן גם בדבריו הרמב"ם  
מוכל לדיוק ולומר כן \* כתב רבינו יונה כפר היה קורא שמות קריאת שמע הוא לקרוא עם הענין  
שלא וכן כתב העור בשמו בסוין ס"א ולא כתב הר' יונה שגריך לקרוא בנעמים כמו שהם בתורה  
עכ"ל \* וכתב מהר"א קארו ז"ל \* ולא נוכר רבינו דנעמים הכתובים בתורה קאמר זאפשר דלא בעי  
סיקראתה בנעמים הכתובים בתורה ומ"ט שגריך שיקראתה בנעמים היינו לומר שיפסיק במקו' שראו  
לפסוק כדוסיחא עעם הבנה לדבריו עכ"ל \* וכל"ע שגם כן בכת מורת כל אחד ואחד כידו כיהטוב  
אינו מכיר בעצמותו וישגזב כל אדם שהפסיק במקום שראו זהו לא הפסיק ובאמת קרוב לכנעם הוא  
אפילו לחכם שבחכמים להפסיק במקום שראו אם לא ידע הנעמים הכתובים במקומו וזלילו היה אפשר  
לכל אדם להפסיק מעצמו במקום שראו לא היו עוררים עורא וזכירו הכתובים לתקן לנו נעמים \*  
ועוד ק"ל כי לא יאמר קורא בנעמים אלא לקורא בנעמים הכתובים בתורה והסימה שה"ר יונה כתב  
בהדוא נעמים עם הנעמים שלה לאפוקי מדבריו כי באמת אין נעמים שלה אלא הכתובים בעורה אך  
בסיקרא איש כלתי הנעמים הכתובים בתורה ונפסיק במקום שיראה לו שראו להפסיק יאמר שקרא  
עם הנעמים שלו לא עם הנעמים שלה \* ועוד קשה לפירושו דאי הכי מאי למומר אטו סד שאין גריך  
להפסיק במקום שראו ושאי' נודק שהיא טעם הבנה לדבריו \* ובפירושו זה הוא משוי להו לכיוריות  
טעמים טעמת מוכחה לגרעיותא מאד כי לא מיכע"א שלא היו קורין את שמע בנעמים הכתובים בתורה  
אלא אפילו מיפסק במקום שראו להפסיק כדו היה טעם הבנה לדברית לא הווסקל' ואין ראוי להגדיל  
טעמות כל כך לומר שהיו קורין קריאת שמע באופן שלא היה הבנה לדבריה הלא תראה שכל המפרשי'  
טעמות בגמרא מקטינים טעמות דבא אחר שלא היה טעמות רק שהיו אמרין היום על לבבך דמחשע  
היום על לבבך זלא מהר פי' לא היו כדורים בשרחא שבמלת היום \* רבי יהודא אומר שלא היה טעמת  
רק שלא היו אמרין גריך עם הקור מלכותו לעולם ועד וזאת דגמרי שהיו אמרין \* ולכן כראה שגם  
דבי מאיר אינו מנדיל טעמות אחד כי מוסקין היו במקום שראו אך לא היו קורין בנעמים הכתובים  
בתורה \* ועוד זלילו היה בפירוט שלא היו מסיקין במקום שראו ולא היה לדבריהם הבנה היבי מתן  
בפ' מקום שנהגו שלא מיוס בידם תנאים סלילה להם שלא למחות בטעמת גדול כזה וכי משייבין  
פתם בג' דברים שמוס בידם אשכתן דאישורין קטנים סיכרו אלא זדלוי הפו' האמתו הוא שגריך  
לקרוא עם הנעמים הכתובים בתורה וכן פי' העור ואשי מהר"א ז"ל עמנו אחר בסוף ספן דלוי  
לעשות

לעשות וכן המנהג ברוח הקדמות לקרומה בטעמים הכתובים בתורה אלף שאינן ממשקין צמח  
 פשו כמו שנושה מי שקור' בתורה ואין להם כזה על מה שיסמוכו אדרבה יותר בדרך להזהר להפסיק  
 בקוף פשו' ממשום טעם אחר וכן ראוי להזהר בערסא והכלתי זהיר בה כשיגיע אל כל הקרב הקרב  
 אל מסכה וי' מיות הוא מחרף וצמח פרשת צויות אלהי' אלהי' ים במלת אני ערסא והכני מכר למס  
 אחר דוד אלא ויכי אני עבדך וגומר והנה באמרו אני עבדך אינו שולל שלא יהיה גם איש אחר עבדו  
 דק אני עבדך ובכר ימאזו אחרים גם כן עבדיו וכן ולי אני עבדך וגומר ולשלמה עבדך לא קרא ולכן  
 אם אמה אומר אני ה' אלהיכם בלא ערסא משמע אני ה' אלהיכם ואפשר שגם אחר יהיה אלהי' אבל  
 בשאתה קורא אני בטעם ערסא או משמע אני ולא אחר ולכן בכל אני ה' אלהיכם יש ערסא במלת אני  
 לנד כשיבא מלת כי בתכיר קודם לה לפי שאי אפשר לערסא לבא אחר תכיר אם לא במאריך באמצע  
 ואינו רחוק בעיני שלבתיחלה סיים הפ' פרשה זו כך כדי לרמוז ענין החוד בסוף ק"ט ונמא המיח  
 מסיים במה שתחיל' במ"ט וירעת היום והשבות אל לבבך וגומר כלומר דע זה ועוד טוב פעם אחרת  
 לדעתו ולשית אליו לנדך ולכן כל שתקו פסו זה בעליון לשבת לפי שקראו ק"ט ויחדנו הש' אצל הכנס  
 פעם א' זהו בעצמו טעם למה תקבו עלינו לשבת לעד ומה שהעולם אומרים אותו בחכמה לא מלאו  
 זה בטור ולא כדל' ולא כסוד ספר אדרבה כתב בעל מולעת יעקב ז"ל אין אומרו עלינו לשבת אלא  
 בבקר ובערב ולא במנחה עכ"ל ראיתי שליח כבוד א' אשר מדי אומרו עלינו לשבת היה אומר כי  
 ה' הוא האלהים בשמים ממעל ומפסי' מעט ואח"כ אומר ועל הארץ מתחת אין עוד ולא היה מפסיק  
 בהאליהם ולא במתחת ארתי לו אמה אומר הסך הכונה כי אמה אומר ועל הארץ מתחת אין עוד  
 משמע על הארץ הוא דאין עוד הא' בשמים יש עוד ועוד כשאתה אומר וי' הוא האלהים בשמים ממעל  
 תשמע בשמים הוא אלהים אך לא בארץ כמנח שאתה אומר שיש בשמים שתי רשויות ועל הארץ אין  
 גם אחד מוד הכור עשותו ואמר לי ואיך אומר ארתי לו זה גרם לך אמרך הפסוק בטעמים מחודשים  
 מלבדך ולא בכמותים בתורה פסוק זה בפרשת ואתקן הוא ראוי לך שתענין גם בטעמים שלו וכאשר  
 תראה עשה ותמנח שהפסוק אומר כי ה' הוא האלהים ומפסיק ואת' מפרש היכן הוא אלהי' ואומר  
 בכל העולם כולו וחילק העולם לשני חלקים ואמר בשמים ממעל ומפסיק מעט שהוא החלק העליון  
 שבו כלולים כל העליונים למיניהם וא' חכ' אומר ועל הארץ מתחת שהוא החלק התחתון וכולל כל מיני  
 התחתונים ומפסיק במתחת ואח"כ אומר אין עוד סתם משמע לא בשמים ולא בארץ כתב הטור  
 בסוין ב"א וכשמגיע לכו כל אלהי' העמים אלילים יש להפסיק בין אלילים ובין זה שמים עשה שלא יהא  
 כחזר למעלה עכ"ל ואכן אלהי' שהעול' טועים בפסו זה ד' טעיות הא' שאין מפסיקים בין מלת כי  
 למלת כל' ה' שאין מדגישין סף של כל' ה' שאין מפסיקין בין מלת העמים למלת אלילים ה' ה'  
 שמפסיקין במלת אלילים יותר מדלוי והכני מבאר טעם כל א' הד' שמפסיקין במלת אלילים כאילו היה  
 שם סוף פסוק או כאילו היה שם סוף המזמור וכן לא יעשה וראוי לכל אדם שיפקח עיניו שכלו ויראה  
 שאין שם סוף פסוק ואם מפני שלא יהא כחזר למעלה כשיעשה תנועת האתכת אשר במלת אלילים די  
 וכן המה יאבדו ואתה תעמוד כשבפסיק הפסקת הטעם אשר במלת ויאבדו תול' מחו' באומר המס  
 זאבדו ואתה ה' תמנח שיש פסק בין העמים לאלילים לפי שדרך להפסיק ביניהם דאם לא כן כראה  
 באומר העמים אלילים ואין כוכת הפסוק לומר שהעמים הם אלילים אלא שאלדי העמים הם אלילים  
 ה' והא' תלוי זה כזה כי לפי שיש פסק בין כלל וברוך להפסיק ביניהם לפיכך כף כל דגושה  
 ואחמם הטעם למה בא פסק בין כן לכל ולמה בריך להפסיק ביניהם הוא מוד ואחרתי לא אוכרכו והיה  
 בלבי באם כוב' כי ואמרו המהבילים שאין ככך כלום ולכן ארמוז בקננה ואומר ארזל כל המורה כולם  
 שמתנו של הקדוש ברוך הוא ואם יקשה זה בעיני קנת אכסים מה לנו ולהם כל העמים ולכו איש בשם  
 אלדיו ואכתבו לך בשם וי' אלדיו לעולם ועד בריך שכתב בהם ובמסכת והמגלגל על דברי חכמים  
 קויב מותה והמהרהר אחרת מהמהרהר אחר השכיכה הן אמת שאין בכותם לומר שכל מלה ומלה הוא

שמו של הקדוש ברוך הוא כי אין מלת מת או רשע שמו של הקדוש ברוך הוא ועתה דע כי הסי' לקרא  
 כי כל בפסוק כי כל בשמים ובארץ ומי' לחיך בשמים ובארץ והוא נדויקו של עולם שעליו אהל  
 עמוד אחד יש מהארץ עד הרקיע ונדויק שמו ועליו העולם עמוד שאלמר ונדוי' יסוד עולם וכן כי כל  
 בני יסוד והנה הסי' הוא אלרי וטרלל ואם אתה אומר כי כל אלו העמים ככף של כל רשויה וכלי הפסק  
 בין כי לכל הוי באילו אמרת וי' אלהי העמים מעתה ראם גם ראה כמה יש לוזהר לקראת הפסוקים  
 בעצמים הכתובים בתורה ודע שצריך להפסיק בין רחמך רבים וי' שלא יהא כאומר רבים וי' ולכן יש  
 פסק ביניהם ונדוי' להפסיק מעט בין וי' ומלך כדוי' שיתן ריוח בין הדבקים וכן בין וי' ישמך מכל רש  
 ובין וי' ישמר באתך וכן תהלת וי' ידבר פי צריך לתת ריוח וכן בפסוק אם תקטול אלוה רשע יש פסק  
 בין אלוה לרשע וצריך להפסיק ביניהם וכן בפסוק הלא משכאוך וי' אשכא יש פסק בין וי' אלשכ' שלא יהא  
 כאומר וי' אשכא וכן בפסוק וידוך עמים אלהים יש פסק בין עמים לאלהים שאם לא ופסוק בראה  
 באומר שהעמים הם אלהים סוף דבר אבי אומר כי הסוהר לקרא בעצמים הכתובים בתורה הוא לפי  
 גדולה מרפאה שליוס רבים וראוי שתדע שיש אמותיות שמי שקורא בלחש הרבה לא וכל לבטאם  
 היטב בעצמו ויתחלפו לו באותיות אחרות והם כגד' אף סב' תתחלף לו כפא' ובמקום ברוך ואמר  
 ברוך הגימל תתחלף לו בק' ואם בא לומר גבר ואמר קבר : הדלית תתחלף לו בתי' הרגושה בגושה  
 והרעויה ברעויה : הוין תתחלף לו בס' או כדוי' ובמקום זה יאמר סה או נא' : הכף הרעויה תתחלף  
 במית ובמקום מלך יאמר מלח' ולכן אבי אומר שאף על פי שמי שקרא את שמע ולא השיע לאזניו יבא  
 מכל מקום לא מן השם הוא זה ולא משכת חסידים היא זו והירא את דבר וי' וזה לקרא קריאת שמע  
 בקול רם כדוי' שיוכל לבטא בעצמים כל האותיות במקום : ולא עוד אלא שאפשר לומר שכל שקרא  
 בלחש הרבה לא יבא ומה שאמרו יבא היינו כשקרא כל האותיות היטב אלא שלא השיע לאזניו אבל  
 בשקר בלחש הרבה ובתלפלו לו אותיות מה בוולתן לא יבא כי לא קרא את שמע שהרו במקום אחד  
 יאמר אסת ובאלף רבות עמו ומה שאמרו אם לא דקדק באותיותיו יבא הינו דוק' כשלא כתן ריוח  
 בין הדבקים ולא כשהחליף אותיות : וזל בעלכתמר מורה וכן ראוי לעשות לקרא קט' בקול רם כמו  
 שיפה פירש הרמבם שכתב הקורא קריאת שמע כשהוא נומר פסוק ראשון אומר בלחש כשכמלו וסוד  
 וקורא כדרכו ואהנת וכו' עד סופה עד כאן וכן מוכח מהגמרא ע' מקום שנהגו שאין אומרים בלחש  
 רק כשכמלו משום כבוד מרעה והסאר כולו בקול רם ולא פוקי אותם שקורים כל הקריאה בלחש  
 מברוך שם עד סוף קריאת שמע שאין לעשות כן עד כאן לטויו כסיון ע"ו : ולא בקט' בלכר אלא אף  
 בכל הקרבית והסבחות ואפילו הקורא בתורה ואפילו המתפלל ראוי שלא יעמיק קולו יותר מדאי או  
 לפחות וזה כשהוא מניע אבל האותיות הבוכרות להגביה קולו קצת פן יחליפם בוולתם : וצריך  
 אתה לדעת שכתו שהרונה לקפץ ולגלגל שיגור מה צריך לדחוק רגלו בפרקע ולדרוס דריסה חזקה  
 ואז נבט הדריסה היא הוא מקפץ היטב כך בכל מלה שבה מקף צריך להדבוקה לפימכה לה צריך  
 לעמוד מעט במלה שקודם המקף ואז יקפץ על המלה שבה המקף וימאכנה לחברתה כמשפט כמו  
 וכתו מטר ארכ' צריך לעמוד מעט כאלת וכתו וכו' וקל עליו לקרא מטר ארככם במקף  
 ובכתו זה לפי שראוית הרבה אכסים אשר לפי שלא ידעו הפלל הוא ולא קבלוהו מרבותיהם כאשר  
 קבלתו אנו וגם לפי שלא שמו לבם לקריאתם הם קורים וכתו מטר סמוכים ודבוקים ומפסיקים  
 בין מטר לארככם והנה שמים רעום עשו שמו מקף במקום שאינו ובמקום שיטנו לא קראוהו  
 וכן עושים כותרה אף ה קורים וחרה אף סמוכים ומפרידים בין אף לה וכן קורים ככסים כבי  
 סמוכים ומפסיקים בין מלת כבי למלת שכה וכן עושים בכל כיוכא בללו וכן לא יעשה והר' משה  
 בינרין כתב מנאיתו כמוד שצריך להפסיק בין אף לוי וכל העשע שלא יהא כאות שס' הוא אף או שהאף  
 הוא השם ח' ועוד לרמוז למס' שמלאכי אף רחוקים ממנו ות' סכ' באים מארץ מרחק ונומר וכתיב ה'  
 ארץ אפסים ות' מרחוק רגו לכן צריך להרחיק מעט מלת אף מהשם עכ"ל יאמי אומר שאין לשמוע לאלו

הנוראים העשוקות מלבם ואדרבה כרוך להזרם שלא להפסיק כיון אף להשם בכל כוונתו שם מקף ציון  
אף לוי ספקראם סמוכי ולכוסים והמרחיק ביניהם עליו כאמר את אשר קרבת רחמתי ומה שמבא  
במוב רמ' כגון אס היה דעת הכותב ההו' כדעתו אין שומעין לו שלא אמר כהלכה אבל אפי' לו אומר  
לפך וכות' ואומר שלא היה ככותב רק להזהיר שיסתמך מלת אף היעב' שלא יהא כקורא אפ' לדור' עוד  
בסג' הרמון דלויא בזהר פלוגימא מתנדבך בפני וחוטמנו ועינינו ולא מנאם בו ולא כדראי לא כזהרת  
בדקוקים שבאמת וימים עכ' ועת מתפללים וכו' לטון התוקם המדבר בכנות הכנסת ואבדו מעש בחון  
משורחון קורא אפי' עליו על כל שכונו הרעים כי ישראלים דלבו הי' הדוקים ילבו דם ופושעים יבטלו דם  
ולא כמנה עמ' חבירו ומומאם לשכח לקונו הוא חסין גבול הכורא' זאהי להם למקדש שפט' אלו בתי  
בכסות אין כוסגין בהם קלות ראש כדאמרויך בפר' שני דמגילה אלהים נכב בעדת אל והמדבר עושה  
כאילו קופך אליו עפרו ואמ' מדוע באמו ואין אים קראמו ואין עוכה בטומו ירו ואין מקשיב למה יקנה  
ה' על קולך ויקרא עלך דמי בקש זאת ממך רעום מברואך השתמה לו ושב לפניו במויא' ככפית ראש  
בענוה בשביות הלכ' שתחכן לפניו ותשורר לפניו בשמח' וכל לפניו ברכב' אז קרוב אליך וכוונ' לך ומיחד  
שם ככוון הלכ' והתפלל ככוון הלכ' כשתאמר ברוך אתה שם תשב בדברים בטלים כאילו התלוננת  
בו ולא באת יראמו על פניך אך חשוב כי הוא כב' לפניך שויתי וי' לנגדי תמיד וכו' עכ' ונכסר  
הזהר פרסת תרומה מאן דמשפיע בני כנישתא וי' ליה דאשוו פרודו וי' ליה דגרש מהימכותא וי' ליה  
דלית ליה מולקא באלהא דושראל דאשוו דהא לית אלהא ולא אשתתח תמן וליית ליה מולקא ביה ואכני  
קלבא בתקופא עילאה דלעילא וכו' ועל דא אבטרוך לשואה לבא ורעותא להאי ולא לאשתעי כלל  
דלא ליפסוק ביניהו ואי פסיק ביניהו מתמת גרפי כרובי' כפיק חד שלהובא אקרוי בחיל ואמ' פלוגא  
דפסיק גאומא דק'נה ושתמי ושתפסך דלא יחמו גאומא דמלכ' קדושא דלא וכל יראה גאומ' וי' וכו' עכ'  
זכרשת וקהל כד פליק ספר מורה למינה כדיון בעאין כל עמא לסדר' דרמיהו באומתא כדאילו  
ברמת בייע כלל לתתא ולביבא לבייהו כמה דהשתא קיימין על טורא דסיכי לקבלא אוריתא ויהון  
ציותין וירכוך אורכיהו וליית רעו לעמא ולא לאחרא למפתח שומיה באורית' וכ'ס' כהלל אחרא לא כללו  
באומתא כמאן דלית ליה שוא' והא אוקמוה דכתיב ונפתחו עמדו כל העם וזכו כל העם אל ספר  
המורה עכ' וכן ארל בפ' אלו באמרויך כיון שכפתת סת' אסור לספר אפי' ברברי מורה סכ' ונפתחו  
עמדו כל העם ואין עמדו אל' שתקם סכ' עמדו לא עמו עוד \* וכמו שבבלי הקטש שאין לומר דוקא  
לספר אסור אבל לעיון מותר דהא כתיב ואזנו כל העם אל ספר התורה וכשיעוין לא יוכל להכין מה  
שקורין הילכך אסור עכ' וכן שסת דהוה גרים שאני דפני' כהור הוה זמורת' אזמכותו הוה זמדר  
שעה הוה זכות הר' וכה אע"ג דמופק בין גברא לגברא מותר לדבר אסור מדאמרויך כיון שכפתת  
סת' השמע משכפתת הפעם הראשונה אסור לספר עד סיום הקריאות כולם \* וכמה רבינו ירום דלית  
דאסור לספר כשהמפתיע קורא בכחי' עד שיטלי' כמו בסת' שאין המכות תלוין בקורים לכך אלא לכך  
העניוין שם כ"כ הר"ן בתשובה עכ' וזל הרב מפורטוגאל באגרת המוסר אשר לו הזכיר מאד בשנת  
התתק"ה מדבר דבר וז'תה כי התרהר בדבר ההוא בעת התפלה ותאבד כותבך לא בכחי דורכו העורכי'  
בעת הפעלה שיחותם וכן המשכילי' יכשלו להביא אז אל בית התפלה ספרי' תכובת להתכבד כגד זקני  
שנים דקרי ע' דתם עכ' ובספר המסירים מותן' אסור לספר סיחה ולכבוה קלות ראש כבית הכנס'  
השומרי' לפני תלכז' ארון כל הארץ ואין להם לרשעים הכוונת קלות ראש אשר לא אימת שדי עולות'  
ולא פחדו ונוראו' על פניהם ולא יכירו' ולא יקחו משל כי עכרו' אי' כתיים ומאו' והתכובכו כי בכל  
שאר' כתי' הם המלבי' בורשים על ברכיה' כבית תפלות' ועומדים באימה וכפחד וכרע' וכפיה פרוסו'  
ל' אליהם מעשה ידי' אדם אשר לא יראו ולא ישמעו אכו העומדים לפני ממה הכה' קו וקיים דם  
השם ית' אפי' שיש לנו לעמוד לפניו באימה ביראה ברמת כפחד ורעדה \* ועל אותם הנושבים  
אלה יוראין עמם כשיפיע' שאי' יכולין לעמוד עליהם באמר ולא אורי קלאת ועיבך כי ינעת בו ימר'

כל יומא

כל יומא לא לא יתבשרין בלילאוי כל היום עומד בטוק לפני הפקוד או לפני צניעות ואינו עיף ויחזק  
 התפלה ויכוז לשמור ועד כאן לשונו וברום מדרש איכה ר' עזרא פתח ולא איתי קרית ועקב קאים  
 וערוך כל יומא ולא לאו ובלוי קמאי את לאי קאים טרון כל יומא ולא לאי וואמר לית חכמים איתא יומא  
 והוא אמר לית אכא זכיל אכל העבל מה כתיב וקראו כסם העבל מהבקר עד הסכרים וואמר הווי כו  
 ינעם בני ישראל

ולא עבד עבודה עם לבבו	ולא יבוש ויבלם ויאמר
הלא דתו להשחיתו אבל ר	אדמה איש אשר ירפה תפלה
לאיש צוה לבשל הלבבות	ביען שאלת אל היא לעבדו
ולא צוה לאישים יעמודו	מאד קרוב לקוראיו באמת אל
הלא הם היונים עת תפלה	ועתה לעותר צור בהתפ
זככה תעמוד דודי בהתפ	מאד ירא מאד חרד וזוחל
בראש כפוף מחנן קול בעני	בידים עליו לבב ברגל
זה שמר לבדתי שית לבבך	והתנהל לאטך ביצאתך
	קו

להתפלל לרם משפיל ומרים  
 ורעיוניו לאחור הם נזורים  
 לצור יהיו לרצון האמרים  
 חמי אל כל חמתו אין מעורים  
 בדבריו פיו בלי לבב דבורים  
 אלי מלכו והוא הביא פרושים  
 בכל לב לא לצפצף בעגורים  
 עליו עמדם ולא לרמוס חצרים  
 ורחוק מאשר קוראים ושוקרים  
 להתחנן וצאת משם ממחרים  
 ללו במקום אשר צבור צבורים  
 ללך לפני אביר כל האבירים  
 בלב פוחד ורעיונים יגורים  
 אטום אוון ועינים סבורים  
 ישרה גם במתנים חגורים  
 לצרכך ורא אל השארים  
 ואל תסב להיכר אל אחרים

באור המלות - כוורים מלסון כוורו אחר. האמרים כמו אמרים אחת. הלבכות מיני מוונות  
 מנבק פרושים מלסון וכסלו כפרור. כעגורים מלסון כסום עגור כן אנפנך  
 גולכדיכויכ כלעז ויש אומרים נראה כלעז. וסוקרים מלסון אם תסקור לי. ויעתר מן ויעתר לו  
 י. לעומר פי' למתפלל מן ויעתר ויבק. ככור כוורים פירוט הקהל כאפסים מלסון אם וככו כעפר  
 כסף. אכיר כמו מידו אכיר ועקב. יומחל מלסון על כן וחלתי. יגורים כמו אשר אתה יגור מפניסם.  
 סבורים פירוט סגורים מן ויסכרו ועיכות תהום. הפירושו לפי שלמעלה בסמוך הזהיר שיתפלל  
 אדם ככל כוכוון ויסיר מלבו מחטבות אחרות אמר עתה ודע כי איש אשר יכא וכולי כלומר סכל מי  
 כס כ 28 2 סאינו

שאינו מתפלל בטובה ראוי שיסתמחו הש' ויטה ויפתוהו בעוהו ובלשונם ובקולו ולבם לא בכון עמו  
 וימר והוא רחום יבשר עון ולא יסחית וגו' שי יען אשר בהתל באנוש התלו בש' פתוהו כעת בלבד  
 ובלשונם כונו לו ולבם לא בכון עמו ראוי היה שיסתמחו הש' ולא יסחית אפס מהם ושיעיר כל חמתו  
 עליהם ולו כי אל חנון ורחום הוא וברחמיו רוב חסדיו יבשר עון ולא יסחית והרבה להשיב אפס וגו'  
 ויאמר ולא יבוש ויכלם וכו' כי באמת אין צעולם כוונת וכלמה גדולה כזו שיבא אדם לפני בוראו כשאל  
 מאתו שלמות ויעווב לפיו וללשוכו שיאמרו מעמם מה שהם רגילים לומר ועיניו נופות אכה ואכה ולכו  
 במחשבת הולך חשכים ואין מנה לו שרואה במחק ומתלוצץ בש' ה' ה' העוב יבשר בעד ולא עוד  
 אלא שאומר בסוף יהו רבנו אמרי פי והגיון לבי וגו' ויאלם מי יתן אלהי דבר ויפתק שפתיו עמו  
 ויאמר לויהלא הגיון לכך היה במונאך ומיבא' במשא' ומתקך במקדך וממכר' כמאכל' ומסתך ומעשה לך  
 פלוי ומח דבר אל פלוי והלכות אמר לך פלוי עד שהיוותך מתפלל לא היית יודע אם אתה  
 מתפלל או את קורא בספר איוב ואיך יודע אם אמרת כל י' ברכות שכתפלה או אם אמרת מקמתך  
 בלבד אלא שאתה סומך בזה על החוקה כי חוק' שליח עושה שליחותו ולכן אתה כונע על פיך ולשונך  
 שודאו אמרו כל מה שהם רגילים לומר וכיון שמנאת עמך בעושה שלום מסתמא טריביה קטש ומפלה  
 אשר כואת איך תהי' לרנון כל אשר בו מוס לא תקריכו כי לא לרנון יהיה הכוח יהיה הגיון לב אכרתו  
 הקריבהו כל לפתח הידנך או הישא פניך: אדמה איש וכוליוט אכאים שרואה בעיניהם שחכו התפלה  
 משלם להם כבואם לבית הכנסת ויעמדו על רגליהם ויאמרו מן השמי' תפתח עד עושה שלום וכשעשו  
 כל זה מיד כראה להם שקיימו מצות התפלה שבוה הש' ואמכם עליו לטבח לא דין הכל מקור החכמה  
 והתבונה והדעת אשר התמכם בתורתו הקדושה להוויא מלכם של אלו ולהטילנו מסכרא כזו אלא  
 שעינומינו עמו מראות עיניו ולא השתחו ברכיו קדשו כראוי אבל איש שתכנו הש' דעה וחלק לו  
 בכינה וסקיף ויתבונן איך התמכם הש' בנאו לכוותינו מצות התפלה ולא כתב והתפללת אלי או  
 תעמיה אלי או שאל ממני ואספה וכיוצא בזה כמו שבקריאת ששע אמר ודברת עם ובלתי ובלדת' איתם  
 את בכיכם וסכתם לכיך אבל כשזוה על התפלה אמר ולעבדו בכל לבכם להודיעני שחכו מבה  
 בנאו' על דברי' אל על כוכת הלב ומי שיביאו לו כוכת הלב יקוי מכותו ומי שיבי' לו דברי' בלבד לא קוי'  
 מכותו כי לעבדו בכל לב שאל ולא דברי' ויולי' ההא אפש' להבי' לו כוכת הלב בלא דברי' הימה מכותו פשט'  
 להד' למלך שחכו לעבדו שיעשו לו מעשי'ם כאשר אהב ויבאו לו ויאלם כי אעפ' שגרי' לזה מלאכות  
 דבו כמו בקיש' עבדו וסאיב מים וסחיט' כחמו' והפסעו וכתוח והנת' האו והסק התכו וספיתת הסיר והסרו'  
 לכסל' ומ' אין מנו' הנה' וכוונתו לא שביאו לו מאכל' לאכול ואילו היה אפשר להקיא לו המאכל בלי כל  
 אלו המלאכו הימה בעשי' מכותו כי מה חסנו בחטיב' עבוס וסאיכות מים וסאר המלאכה כמבוס וכמס'  
 אבל אם לפת' האוכל' כונו ועבדו המלך לפינו ופרורים וקדירות בידם ויאמר להם המלך מי אלה ויאמרו  
 לו אתה נייטנו לעשות לך מעשי'ם הנה בלא הפלים מכשלים איתם הלא תבער בס כמו אש חמת המלך  
 ויאמר להם וכי אבי בויתי שביאו לי קדירות ופרורים והנה כן הדבר הו' מאד קרוב וכו' על דרך  
 קרוב יי' לכל קוראיו לכל אשר יקראו: כי באמת ומכלל שיש שקוראים אותי בסקר וזהו שאמרתי קוראים  
 וקוראים כלומר קוראים ואינם קוראים וזהו ולא אותי קראת יעקב כי יגיעתו כי ישראל אמר הש'  
 לישראל עמו לא אותי קראת ויעקב ולפי שהיון ישראל יתחול על דרכים אלו ויעעבו לאמר והלא אכני  
 לא שכתבו סס אלהיכו ולא שפראו כפינו לאל זר ס' ונתעלו ויבין ובקשמו יבין אנו אומרים אלפי אכרהס'  
 ונתן ויעקב האל הגדול הגבור והמורא יי' אלהים בראות אל סו אל עליון א שדו וסאר שמוטו הקדוש'  
 ועתה מי אל מבלעדי יי' ושי כור מבלעדי אלהיכו ויקרא באלה השמות ואך' ומה' יאמר לנו לא אותי  
 קראת' לסיבך אמר כי יגיעתו כי ישראל כלומר מה שאמרתי לא אותי קראת' אין כוכתי וכוונתי לומר  
 שאתה קורא לכמיס שקון מואב או לעשתורת אלהי בידוים או לזולתם מאלה העמים אך אמרתי לא  
 אותי קראת' לפי שכבודו שבעולם מי שיש לו לדבר אל המלך מוטהר ומחליף שמלותיו ולוכס כנדו



החמודות ואח"כ מתכונן היטב אך ומה ידבר וסוקל בפלם דבריו ומסדרם עד שיהיו שגורים כפיו של  
 יאסל דבריו ובהכנסו לפשו עומד מרעיד ומדבר דבריו בנסת בישות לא כחפזון בכניעה כשפלות  
 בדבריו פיוסו וקולו כעני מתחנן ולכבו אינו פוכה לשום מהשכה העולם וכשאתה בא לדבר לפני  
 אכל שאיך לוכס בנדים כיום אלא אפי' אותם שאתה רגיל ללכוס כבאתך לשוק איך מקפיד אם יהיו  
 עליך או לא ולא עוד אלא שלפעמים אתה בא מהשוק לכיתך ומסיר הכסות אשר עליך והנבך העהור  
 מעל ראשך ומשים הבגיק הקטן הפחות על ראשך ועומד ומתפלל כי תלך וימינך להתפלל בכסות  
 שעליך וכמנפת אשר על ראשך ואתה עומד לפני כמי שעומד בשוק לפני הלנים ומדבר דברך כחפזון  
 גדול לשים מהר ולפרוץ המשא מעליך ואתה מביט ופוכה בה וכה קורץ כעיוך מור' כאכנעומיך מביט  
 מה שעושה פלוגי מוזין מה מדבר וטורח גדול הוא עליך ויגיעה רבה להוציא כל מחשבותיך מלכך  
 בעת התפלל וכדילוג להטריח עצמך בזה אתה מתפלל ולכך מורש מחשבות און עד שכל כך הלכ  
 ערוד במחשבותיך עד שאיך יודע אז אם אתה מדבר עמי או אם אתה עומד בסוף ואילו היית קורא  
 אומי לא הוית וגע להתפלל כבגדיך החמודות ולא היה עליך טעור ויגיעה להוציא מלכך כל  
 מחשבותיך בשעת התפלל ועוד אני רואה כימי שידבר אל המלך ישמח כלבו כי הגיע למעלה גדולה  
 ואילו היה יכול לדבר עמו בכל יום פעמים שלש או יותר ולהתחבר עמו כל היום ולסבון כחכמותיו כל  
 סימום היה עושה ברכו והיוב וכל הן כיתו יתן להטיב זה כי אין זה עליו לעורר ויגיעה אלא מנוחה  
 ושמחה וכשאתה מתפלל לפני אתה יגע לדבר אומה המעט ואתה ממרה באמירתו עד שמרוב המהירות  
 אפי' ממלות איך מומיא מפיך היטב כדי לזאת מלפני מהר וללכת לדבר עם החכירך או לשא' חפזיך  
 לבן חכמי סמי אתה מזכיר ואותי איך קורא כי מי שקורא אל המלך אינו יגע ואל בעל מוכת  
 הלבבות כשער חסדו הנפש ואם יתעסק בתפלה ובשבת הטי' יפנה גופו מכל מעשה העולם ויפנה  
 לבו מכל מחשבות המעוררות אותו ומעבין התפלה אשר שיעהר עגמו וירחץ מכל עופוין ולכלוכין  
 ויגעלה על לבו מה שמכוין בתפלתו ומה חכסו בה ובמה מדבר לפני בוראו ממלות התפלה  
 ועגובה וידע כי ממלות תהיכה בלשון בקליפה והעיון במלות כלל והתפלה כגוף והעיון כרוח  
 ובשיתפלל התפלל ולברורוד בולת מעבין והתפלה תהיך תפלתו גוף בלא רוח וקליפה בלא לב  
 מפני שגופו כמא' ולכדל עמו ועליו כל יען כיכנע העם הזה כפיו וכשפתיו כדרכו וגומר ומשלו זה  
 עוד לעבד שכל אדוכיו לביתו וזוה אשתו וכבו ביתו לכדו ולעשות כל כרכו והוא הלך לו  
 והתעסק בשמחה ובחוסק וכמנע מעבוד אותו בעגמו ומל השתדל ככבודו ולעשות מה שהיה ראוי  
 לו וקנף עליו אדוכיו ולא קבל כבודו ועבודתו והקטב הכל כפיו וכן מתפלל כשהיה לבו  
 ומכפוכו רקים מעבין התפלה לא יקבל האל זמנו תפלת איבריו ומכופת לטובו הלא תראה שאת  
 אומרין בוקף תפלתו והיו לרפך אמרו פי וגומר וכשהיה אדם מושב בדרכו העולם ואח"כ יתמום  
 תפלתו ויאמר הגוין לבי בשכור הלא זה נבאי גדול שיטעון דבר עם אלהיו כלבו וכמפסוין ולכו כל  
 עמו ושאל ממנו אח"כ לקבל אותה ולרבותה ממנו עכ"ל ועוד הירין ע"ש ובספר החסידים סימן  
 מ' כשמתכך על הפירות או על המנות השגורות כפי כל אדם יכוין לבו לברך לבוראו אשר הפליא  
 חסדו עמו וכתן לג הפירות או הלחם ליהנות מהם וכוה' את המנות ולא יעשה כאלה העושה דבר  
 במהרה ומוציא דברים מפיו בלא הגוין הלכ ועל דבר זה חרה אף ה' בעמו ואמר יצן כי נגש העם  
 סוה כפיו וכשפתיו כדרכו ולבו רוח ממנו ותהי יראתם אותי מנות אכנים מלומדה אשר הקדוש  
 ברוך הוא לישעיהו ראה מעשה כבי כי אינו אלא לפנים ומחויקים בו כאלם שמחין וכוה' מכהג  
 אבותיו בודו האם כבימו ומתפללים לפני תפלות הקביעות כמכהג אבותיהם לא כלל שלם כוטלין  
 מדיהם ומרכיין על כ"י בנעוים מרכיין ברכת המוניא שמים ומכרכים כיוו שהדבר שגור בפהים  
 אך בעת שסם ומרכיין איכם מתכוים לכרכני ועל כן חרה אשו וכשנע לכדל חכמת החכמים  
 היודעים אותו ומכרכים אותו כמכהג ולא ככוכה שבארם ואבדק שקמת חכמו וגו' ומעשה כ' שמח

בקוצר שנים לאחר יב' חדש הרבה נתגלה בלום לאחד מקצותיו שא"ל לו איך אדם צלומו עולם א"ל  
 בכל יום לזון אומי על שלל אומי מדקדק לדרך ברכת המוציא וברכת הגומן בבוסת הלב זאומכ"ל  
 להכאמך כתבוכת שאלו והלא משפט רשעים כניהכס יב' חדש כלבד א"ל איך לזון אומי שורענחית  
 חזקים כמו כ"ב חדש ראשונים עכ"ל ובעפר הזוהר ספ' במדבר זכאה איהו בר נש דרע למפתו לקב"ה  
 ברעומא ובטובה דלבא וי למאן דאמי למפתי ליה בלבא דקיאק ולא ברעומא כל"ל ויפתוהו כפיסם  
 ובבלאנס ויכזבו לו ולבם לא ככין עמו הוא אומי א"ל ד' ספסי אשא ולזון כל מלון אלאל כלבא דקיאק הא  
 גרם עליה לאסתלקא מעלמא עד לא מטון ומיו בומא דלולבא דמוקא איתער בעלמא למעבד דיבא  
 ועל דא בעי בר נש לאדבא פשיה ורעומיה במאריה ולא יומי לגביה ברעומא דבויא בגין לכתוב  
 דובר סקריה לא יבין לנגד עיני מאי לא יבין אלאל בשעתא דהוא איתקין גרמיה להאי ולבית דקיאק  
 מקב"ה קלא בטיח ואמר לא יבין לנגד עיני אומי בעי הכא לא תקבא גרמי לא יבין לא בעיבא דיתתקין  
 כל סכן אי אמי ליתדא שחא קדישא ולא יחמד ליה כדקא יאות זכאה חולקתין דנדוקייה עליהו כתיב  
 ובאו ודאו את כבודו וכתיב אך נדקיים יודו לשמך וגו' ע"כ ויעתר לעומר וכו' אל הרמכס פלח שמיי  
 מהלכו תפלה תפלת הגבור כשמע קומד ואפי' היו בהם חטאי' אין הנה מואם בתפלת' של דני לסיבך  
 נדוך אדם לשתק עצמו עם הגבור ולא יתפלל יחיד כל זמן שזבל להתפלל עם הגבור עד כאן לשונו  
 אבאר מנחם מסבס הוייתו של להאריך עוד בשום מקום בחבור הזה בעיקר פסולת זכבדא  
 וקוסיות ותרונן לפי שכבר יצאטי מכונת הסבור פעמים רבות ולפעם שלל הויה יביאטי  
 יצאה גמורה מכל מקום דבר בעמו ובקומו מה טוב ומיחל אבי שהס' ברחמוו והי' עמדי ויוביאבי לאור  
 זמננו ובלה בידו וזמתי להם מקום אשר יבואו שם אך עתה בעונותי לא אוכל להאריך לאפעם הפכא  
 זמנ' לא וכולתי להתאפק מהעיר פם על דברים ואומר נבור בבית הכנסת ויחיד בכה' ואין נדוך לומר  
 יסוד חזן לכה' פשיטא קנבור בבית הכנסת עדיף יחיד בבית הכנסת ויחיד חזן לכה' א"כ נבור בכה'  
 ונבור חזן לבית הכנסת הוינו דאבא כיוון דאמר בסוף דכרבות אין תפלתו של אדם כשמעית לא בבית  
 הכנסת נבור חזן לכה' ויחיד בבית הכנסת מלאמר אבא בכיוון און תפלתו זכו' איהו נראה לכאורה  
 לומר דיקוד בבית הכנסת עדיף אבל אין הדבר בן אלאל נבור חזן לכה' עדיף והוינו דאמרנו בסוף  
 דכרבות אומי עת רזון כשעה שהנבור מתפלל ויחיד מין סוף הקדוש כדרך הוי' מואם בתפלתן  
 של רבות וכו' עד ויתפלל עם הגבור מעלה אבי עליו כאלו פלאטי וזככו מנין ואומות העולם ע"כ  
 ומכאן הוינו הרמכס הלשון שהעתקתי לעיל ויש הבדל בין מאמר זה למאמר אבא בכיוון כי אבא  
 בכיוון לא הזכיר רק להתפלל בכה' ולא דבר מענין עם הגבור ויחיד זה של עת רזון וכו' לא הזהיר  
 רק להתפלל עם הגבור ולא דבר מענין בכה' והראיה שאבא בכיוון מלה נביא ולא נבור שאלו הו'  
 מדבר נבור אין אומר שאין תפלתו כשמעית אלאל פשיה הכנסת דקשמע דנבור חזן לבית הכנסת אין  
 תפלתו כשמעית זה סקר כיון אל נבור לא ימאם ולעולם תפלת הגבור כשמעית אשלו חזן לבית  
 הכנסת זכבדא חשמע מואם במה' רכה שם מהא תפלה שלל בא' לא ללמדנו המקו' סבו ראו להתפלל  
 ואיכו מדבר מענין נבור אלאל ליחיד ולפיכך הסמיבוליה בגמ' אמר רבו ונחמ מנין שהקדוש כדרך הוא  
 מצוי בבית הכנסת שהכרת הכונה בו ליחיד דאי בעשרה מאי אוריח' בבית הכנסת אפי' חזן לכה'  
 בנין ונמו' אי בעשרה הויכו דבסמוך ומנין לעשרה שמתפללין וכו' אלאל ודאי ליחיד והזהיר שיתפלל בבית  
 הכנסת דאי לאו להכי למאי כלל להודיענו שהקדוש כדרך הוא מצוי בכה' וכמא' מאמר ד' ונחמ טעם  
 למאמר אבא בכיוון והראיה שמאמר של עת רזון וכו' איכו מדבר בבית הכנסת שהי' הכיאו רבי  
 ונחמ דרב קמין לסיכות לו שהיה ראוי שאסוף עשר' בביתו להתפלל או שיתפלל הוא ביחיד כשעה  
 שמתפללין הגבור וכן משמע הלשון ע"ש ועוד אילו היו מאמר אבא בכיוון ומאמר זה של עת רזון שיהם  
 מדברים בבית הכנסת והנבור היה לו למא' להביא א' מהם כלבד או לפחות להביא' יחד ומדבריו  
 בניהם הרחק רב שמע מינה דמא' שכבר זה לא דבר זה וכן משמע מלשון הרמכס שא"ל שכתב תפלת  
 הנבור

הנכבד בשמעת תמיד וכו' והוא מואמר של עת רצון כתב וזעזעם יאמרו אדם זוערוב לבית  
הכנסת שאין תפלתו נשמעת בכל עת אלא בבית הכנסת וזהו מאמר אבא בכיוון וכן ממנה  
בשאלות שהביא מאמר של עת רצון בשאלת א' וענין התפלה בבית הכנסת בשאלת א' כב' וזה  
פירושו אלא לחנם כתבתיו וכו' כתב הטור וזה לשונו לא יתפלל אדם אלא בבית הכנסת עם  
הנכבד ואמר ר' יוחנן אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת פי' עם הנכבד עכ"ל וכמו  
עליומרה קארו וכו' ר' יוחנן לפרעה וזה לשונו נשמע מדבריו שהיה לא שאני בין בנותמפלל ככה או חוץ  
לכה אבל ה"ל יונה כתב בשם הנאכוס שאפילו היחיד יש לו להתפלל בכה עכ"ל ואינו אומר שאין ראוי  
ליהם לעור עבדא זו ואם באו להוציא משמעות רעות הכרעות בתחלת העיון כוכל להוציא משמעות  
אחר ולומר דמשמע מדבריו שאם אינו מתפלל בכה לא שאני בין מתפלל כנכבד או ביהודי והאמת  
כי מה שאמר הטור פי' עם הנכבד כי הכי דלא מקשי ג' קוסיות אמר כן כמו שאבאר ומה שאמר עוד  
אבל ה"ל יונה כתב בשם הנאכוס וכו' כחיי ראשי תימה גדול הוא עליו ועל ה"ל יונה למה יחסו זה  
לנאכוס והלא נראה ע"כ הוא וזל ה"ל יונה ואומרים הנאכוס אפי' כשאין האדם הולך לבית הכנסת  
יש לו לעור שיתפלל בשעה שמתפללין בקהל ועוד אמרו אפי' כשאין הנכבד מתפללין יש לו לאדם  
להתפלל בבית הכנסת מפני שהוא קדוש ומיוחד לתפלת כבוד עכ"ל וזכה שני הדברים האלו הם נ"ל  
בדרכי הרשון היינו לאמרן פראק קמא דכרכות רב כחמן לא הוה יכול לזיוול לבית הכנסת ואמר  
ליום ר' יוחנן למה מר ללית כבוד ליתו ולדעיה בעדא דמנלי כנורא דאמר רבי יוחנן אומתי עת  
רצון בשעה שהנכבד מתפללין והדין השני היינו לאבא בכיוון וד' יתקן כמו שאמרתי לעיל ונראה  
לענין דעמי שהנאכוס כתבו אליו השני דיוכי סתם וסמכו על המעיין שידע שהנאכוס הובאוס ואמר  
מתלמודי ה"ל יונה לא דק וכתב מה שכתב של מפי ה"ל וקודם שכתב דבריו הטור ר' יוחנן להקשות  
בדבריו א"כ כתב דאמר רבי יוחנן אין תפלתו וכו' והלא לא יכינו שם כן רבי יוחנן לא אבא בכיוון  
ואין להתפנות ולומר שהטור היה גורם ר' יוחנן במקום אבא בכיוון ועוד שאם כן מהו ההכרח שיכריח  
לפרש המאמר עם הנכבד אדרבה הוכחנו לעיל דאמר אבא בכיוון ליתא הוא והאמת שאין זה מאמר  
אבא בכיוון אבל הוא מאמר של עת רצון שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי ואלא רבי  
יוחנן לא הזכיר אין תפלתו של אדם נשמעת שנוכתך במר' ר' יוחנן לא הוזכר לשון זה בדברי רבי יוחנן  
אבל בגירסת הה"ק ה"ל אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת  
שכאמר ואני תפלתו וכו' וכן גרים הראש ולכן הטור כמו כתב כן בשם רבי יוחנן וסמך והשאלות  
ש"י ג' ר' יוחנן אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הנכבד ואנחנו ההכרח שהכריחו לעור לומר פי'  
עם הנכבד היא כד' של תקשה עליו קושיא א' ועל הנאכוס ב' וזה שהטור כתב שכתבתי לא יתפלל  
אדם אלא בבית הכנסת עם הנכבד והנה אלו שני דברים ובהוכיח זה הביא מאמר רבי יוחנן ואם לא  
היה אומר פי' עם הנכבד יקשה עליו שכל להוכיח שני דברים בבית הכנסת וכנכבד ולא הוכיח אלא  
א' דהיינו בבית הכנסת ועל המאמר יקשה שכל להוכיח בית הכנסת ומוכיח עם הנכבד ועוד יקשה  
א"כ הביא רבי יוחנן לרב כחמן מאמר זה לראיה שיש לו לאסוף עשרה בבית או שיתפלל יחד בביתו  
בשעה שמתפללי' בבית הכנסת והלא מאמר זה אומר שאין תפלתו נשמעת אלא בבית הכנסת וכוון  
וסדר כחמן מתפלל וכוונתו מה יעצו בתקנה זו לפיכך כתב הטור פי' עם הנכבד והוא ודע שגירסתנו  
היא הנכונה לחלו לגירסת הטור קשיא שכראה שכל להוכיח שני דברים בית הכנסת ועם הנכבד ולא  
הוכיח אלא עם הנכבד ואפשר לתר' קושיא זו ולומר דלא בא אלא להוכיח עם הנכו' והא דקבע בית  
הכנסת לפי שדרך תפלת הנכבד להיות בבית הכנסת וכוכל לדייק כן מדברי הטור שאמר פי' עם הנכבד  
ולא אמר ועם כוונתו שזהו משמע שהם שני דברים ויש פה עוד דקדוקי דברים וזל אאריך בהם  
דק אגיד לך מה שהוא חמתי דע כי ע"כ כריך לומר שאמר זה של עת רצון לא בא להוכיח לא סגריך  
כס' ולא בשעה שאם אתה אומר שהוא סגריך אחד מאלו יקשה א"כ יתקן לרב כחמן שיתפלל

בוסיד בניתו בשעה שהצבור מתפללין דאר' יוחנן וכו' והלא מאמר דרבי יוחנן מצריך אחד מאל' ולר' א  
 בחמץ אין גם אחד אל' ודאי לא בא מאמר זה להוכיח אל' שצריך לתתלל בשעה שהצבור מתפללין  
 וכן משמע הלשון ובהכרח אל' מה שאר יתכן לר' בחמץ שיתפלל בעת שמתפללין הצבור דאר' יוחנן  
 אומתו עת רכון בשעה שהצבור וכו' וכיון שהיא מוכרח שלא בא מאמר זה סתם ללמדנו השעה הראויה  
 להתפלל כרא' כדלמי שגירסת העיר אין תפלתו של אדם בשמעת אל' בב' איהי כסוכה אבל גירסת  
 במ' וסאלמות בכוכה היא שמה שאמר עם הצבור פי בשעה שהצבור מתפללין ואחר שכתבתי כל זה  
 אנה האלדום לידו מס' כרכות כותבת יד ובדקתי ומצאתי גירסא דביעית וזו היא אל' מאי כולי האי  
 אל' דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אין תפלתו של אדם בשמעת אל' בשעה שהצבור מתפללין  
 דכותב ואת תפלתו וכו' וגירסא זו ככוכה מכלל והיא מעידה עדות גמור על דברי שכתבתי שלא בא  
 מאמר זה ללמד אל' השעה הראויה להתפלל ולפי דרכנו למדנו שמה העור לא יתפלל אדם אל' בב' עם  
 הצבור כן הוא למנוח מן המובח אך מה שהביא ראיה מדאמ' רבי יוחנן לא דק ואולי לאסמכתא  
 בעלמא הבריא והתכוון שלא אמר העור אין תפלתו של אדם בשמעת אל' כבי' הכנסת עם הצבור  
 כלשון הגמרא בתב אבי העזרי על מומר דאבא כיומן בסיומן וא' זה לשונו והכי מיילי לאיבוש  
 דעלמא אבל לצורכא מרבין לא הוה רבי אמי ורבי אסי אף על גב דהוה ליה מליסר כי כבישת בעצריא  
 לא הוה מבלו אל' כיבי עמודי היבא דהוה גרסי דאמריבין אין להקדוש ברוך הוא בעולמו אל' ארבע  
 אמות של הלכה ועשרה הוה מכפי ליה וכן מוכח בפרק תפלת השחר עד כאן לשונו ונפרק תפלת  
 השחר סיון פ' כתב וזה לשונו ר' אבא אומר אין תפלת המוספין לא בחכר עיר וכו' והלכת' בחכמים  
 דעובדא דרבי יבאי מסייעא ליה וכן פירש רבינו סנכאל ומו דרבי יוחנן משמעיהך דרבי יבאי משע  
 מוכה דהכי מביירא ליה ומו שגער בו שפסק ברכי יהודה והכי נהגינן וכן רבי אמי ורבי אסי היו כל  
 תפלותיהן כיבי עמודי בוסיד ולהכי מיימי ליה עד כאן לשונו והנה רואים שדבריו סותרין זה את זה  
 שבסיומן יא כתב דעשרה הוה מכפי ליה ובסיומן פ' כתב שהו מתפללין בוסיד וכדלמי לענין דעמי  
 דטעות סופר כפי בסיומן אל' וברוך לומ ועשרה לא הוה מכפי ליה ולא רציתי לתרץ שמה שאמ' בסיומן  
 פ' לדעת ר' קאמר וליה לא מביירא ליה חדא שאין הלשון משמע בן ועוד לפי שכתב בסיומן אל'  
 וכן משמע בפרק תפלת השחר ולא מנינו בכל פרק תפלת השחר לטון שיהא משמע מוכו דעשרה הוה  
 מכפי ליה אדרבה מדמיימי' להא דרבי אמי ורבי אסו בבונף פרק תפלת השחר משמע לר' דלא הוה  
 מכפי ו' ומה שאמר בענין תפלת מוסף דהלכתא בחכמים בן כתבו כל הפוסקים והוספה בעיני  
 מאד היכי שבקי רב הובא בר חינכא אמר רב סווא בר רב חינכא בר אבין דאל' שפיר קא אמרת  
 וסמואל דעבד עובדא ורב ונחק בר אבדמי משום רב דבולקו פסקו הלכתא כרבי יהודה וקבעו לכו  
 הלכה בחכמים כרבי יבאי דאיהו יחיד דפסק בחכמים והתוכתמי בראיות שהביא אביה לפסוק  
 בחכמים ומכאן חלוטות דמה שאמר משום דעובד' דרבי יבאי מסייעא ליה ואי אומר ולימא דהלכתא  
 כרבי יהודה דעובדא דסמואל מסייעא ליה ואי משום דרבי יוחנן משמעיהך דרבי יבאי אין זו ראיה  
 כי למה לא יספר מה שראה ואי משום דגער רבי יבאי נההוא דאמר הלכה כרבי יהודה פשיטא דקיון  
 דאיהו סבר דהלכה בחכמים לא יסן בעיניו מי שיאמר ההך והתמימה על ראב"ה שמביא ראיה שהדן  
 עם רבי יבאי מרבי וכו' גיטיה ואי משום דרבי אמי ורבי אסו דמימי ליה התם אין משם שום הכרה  
 ועל זה אני אומר ערכך ערכא בעי דהא דרבי אמי ורבי אסו אינו ודאי שהיו כל תפלותיהם כוחד  
 וההוא כתב הרמב"ם שהיו מתפללים בעשרה ואיך כביא ראיה ממנה שהיו מתפללין בוסיד גם תפלת  
 מוסף ואכתבו לא כדע בודאי מה היו עושים בשאר התפלות סוף דבר אפי' אומר כי כל האמוראים  
 שהוכרתי לעיל אומרים בפירוש שהלכה כרבי יהודה והא דרבי אמי ורבי אסו ושאר טענות ראב"ה  
 טענות ספק הם ואין ספק מונחא מידו ודאי כל שכן שיכול המנהג לומר שאפי' טענות ספק אינן  
 ומא' זי כפי אל' דר' גריו אופכא במילתא דרב וכתקור דעמי בזה כי זו טענת טובה לפסוק בחכמי

דה"ר רב לנבי שמואל והלכתה כרוב באיפויו אבל לפי שלא מאתנו גירסא זו רק לר"ה כמנהג גדולי ראייה  
 זו הלכותה וברוך עיון וכפרט שהחלקי' על ר' יבאוי בתראי בוכהו וקומא לן הלכה כבתראי וואחר  
 שכתבתי כל זה אכה ה' לידיו מ' ברכות כתיבת יד ומנאמי הגירסא כד ר' יבסחן כד אנדמיו משום רבינו  
 אמר הלכה כר' יואדה שאמר משום ר' אבהו ולא היא אין הלכה כר' יואדה שאמר משום ר' אבהו וזו ראייה  
 גמורה ומספקת לפסוק הלכה כהכחשים שהרי בהדיא מהיק בגמרא הכי ואין להכריח אתה גירסא זו  
 דלמא משוכשת היא דלדבריה איפכא מסתברא דגירסתא שפירי הדפוס היא המושכשת כי עשות של  
 חסרון לשון שכיחא וקרוב היא להשמיע הסופר מן עווריה לעווריה אבל טעות של יתרון לשון כזה  
 שיוסיף הסופר ולא היא אין הלכה וכולי רוקח המביאות מאד וכתבת לי ראייה על הגירסא שגמראתי  
 מהמוסעות שהמחילי הדבור אין הלכה ולא דאין ודוק ועוד קשה לי מאד על כל המפרשים דלא  
 בהרמבם שכתבו דר' אמי ור' אסי ביחוד הו' מתפללים לדבריהם גם את הכל יקחו הגורכא מרכבן  
 רובה לומר לא יתפלל כלל דגילו שישב כינו עמודי היבא דגרום ואם תתמה ותאמר מה זו קושיא מי  
 פטרו שהתפלה והלא לא אמרו לא אלא שאובס ה' מקום זה יותר מאתו מקום אף ואני אומר תמה על  
 עמך ואין אתה אומר שהתפלל ביחוד וזו פטרו מעניית קדים וברכו וקדושה של יונה ושל תפלה ושל  
 סדר קדושה ועניית אמן והלא כל אלה מדכורים העומדים ברוחו של עולם ואח"כ אמר ה"ה המתפלל  
 עם הדבור מעלה אמי עליו כאילו פדא לי לי ולכני מבין אומות העולם על וברט הקדושה הוא מש' מן  
 התורה לרעת חכמי הזהר ממנא דבריהם בל"מ פ' אמוה פסוק וקדשתי בתוך כני ישראל פקודיה  
 לקרש' לזה בכל יומא לסלקא קדושתיה וכולי ובמדרש רות הנעלם אר"ל כל מי שאינו אומר קריאת  
 שמע עם הדבור איכו משלים איבריו משום דפטרו השלשה תיבות ששליח בכור חוזר וכולי וזו פטרו  
 מכל אלה והלא לא אמרו בגמרא אלא שאובס ה' המקום שבו עוסקין בתורה מן המקום המיוחד לתפלה  
 וזה שמע כשהיו שבו המקומות שזים רובה לומר יחיד כאן וכאן או כמו בכור כאן וכאן שאין הדבר  
 אלא בבחיבת המקום עצמו אז יש לבחור המקום המיוחד לתלמוד תורה שהוא אהוב יותר אבל שיאב  
 ה' התפלה ביחוד במקום המיוחד לתלמוד תורה יותר מן התפלה בכבוד בבות הכנסת זה לא אמרו  
 דרי קושיא א' לדבר המפרשים שנית אם איתא לדבריהם היה לו לבעל הגמרא להביא ענין זה של  
 רבי אמי ור' אסי במקו' למה שאמרו אין הקדוש ברוך הוא מואם תפלת רבי וכו' אמר הקדוש ברוך הוא  
 המתפלל עם הכבוד מעלה אמי וכו' לאשמועינן דא"ע דתפלת הכבוד חניכה כל כך מכל מקום תפלה  
 ביחוד היבא דגרום עדיף טפי ג' אם איתא דתפלה ביחוד היבא דגרום עדיף מתפלה בכבוד בבות  
 הכנס' היכי אמר ליה ר' יבסחן לרב כחמן מט' לא אמי מר לבי כנסת וכו' ליככני למר עשר וכו' מאי קושיא  
 והלא לא כפל הוא רב כחמן מרבי אמי ור' אסי ואני וה"ל לרבי יבסחן לאסוקי אדעתיה דהאי דלא אמי  
 לבית הכנס' משום דתפלה ביחוד היבא דגרום עדיף טפי ומדמקס' ליה ורב כחמן כמו מהדר ליה לא  
 יוכלא שמע מיכה דתפלה בכבוד עדיף ומו' לדבריה ר' יבסחן גופי מאי טעמא הוא אויל לבית הכנס'  
 ליכלי היבא דגרום וכן רב שסת דמהדר אפי' גרום ליכלי ביחוד בביתו לא ודאי תפלה בכבוד עדיף  
 ור' אמי ור' אסי עשר' הו' מכפשי להו כדכרי רמבם ואם תחתיה הכו מאי קא משמע לן פשיטא שהרי  
 כמו בני הכנס' עוסינן מירץ הר' וינה דאשמעינן דאף על גב דבבות הכנס' מתקבנין הרכה בני אדם  
 וברכ עם הדרת מלך אפי' הכי בעשר בלבד היבא דגרום עדיף ואני אומ' כי עוד לזאת מליס ומדוס  
 גדול אשמעינן לפי שבות הכנס' הוא בות מיוחד ומקודש לעבוד' ה' והו' קרא' בות ומקדשו וזרים לא  
 יעברו בו ואין משתמשין בו משמיו מול כלל כאכלוס וסתיה וסיב' וקדוש המקו' בלבד מכניס יראת ה'  
 בלב האדם כמו שאמר יורא וירא מה כורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים ויש לתפלל בתוכו  
 הכנס גדולה לשיכון לכו לשתי סבות האחד כי בו מתפללין עם רב ומטעם האדם כשרואה רבים  
 בועקים ומתחככים ודך לרבו גם הוא ויתחנן בכל לב' הכ' שאין שם סוס מוכע מלכוין כמו כלי בית  
 ודאי נמי ועבדיו וקאמרי ושמיע קול שוקתם וגם דרך בית הכנסת להיותו מוכדל ומרוקח מהשוקים

# דרך היים

והרחבות ולא יערד לב המתפלל בשבת העצורים בשוק אבל ביום חמא כל זה להפך כי היות הוא  
אינו מיוחד ומוקדם לעבודת ה' אבל הוא מיוחד לנורך התלמיד חכם ואשתו וכמו ועדו ושפתו  
ושאר כל אדם ולפעמים וכמו בו אכסים לעסקי העולם והמתפלל בו יקשה עליו לכיין לבו לטבת כליו  
היות וראיית נשים ושמיעת שיחתם וקול השכנים והעצורים בשוק ואולי יעלה עשן באפו מריח  
התבשלים ושל הרוב אין וכוליה להרים בו קול צעיר ושבת לעורר הלב ולטבת כל זה הזה ס' שיש  
לכית הכנסת מעלה יתירה עליו קא משמע לן דהפוך הוא כי אהב ה' שערי ציון וכולי' וראוי לך  
שתתבונן דממה שאמרו אהבה ה' שיערים המנויין בהלכה יותר מכל בתי מדרשות מכלל דשער המנויין  
זה הלכה דקאמ' אינו בית המדרש וכן הוא האמת כי בית המדרש הוא מקום מיוחד לכתי הישיב להתקבץ  
בו בכל יום לפלפל בהלכה להקשות ולתתן ולדרוש בו כרבים בשבתות וכמועדים וארזל פרק בני  
העיר שקדושתו גדולה משל בית הכנסת ואף על פי כן שער המנויין בהלכה אהוב ממנו והוא המקום  
שבו עומד אדם ונורם מהכניס והלכות וקורא אותם בפיו בקול זמרה ועושה כן רוב היו' או כולו תמיד  
לא יקשה ולא יתן דמי לזוה תורה גדול לאדם וכפרט כשיגרום על פה ולכן חבה יתירה בודעת לו  
מאת השם ויתברך ושכמו האמת אומרים כי זו עבודה גדולה לשי' והרמו אליהם אל דמי לך אל תחרש ולא  
תשקוט אל וכתוב המוכרים את ה' דמי לכם ובכר כתבתי לעיני מ'ש ארזל כנמרא' שדוד המלך ורבה  
ורב חסדא כוון פעירתם לא היה יכול מלאך המות להתקרב אליהם לפי שלא היה שומק פיהם מניד'ם  
ולכן אמרו באן לא היו מנלו אלא היכא דיתבי ונרסי ולכן ארזל כל הקובע מקו' לתורתו אויביו כופלים  
תחתו וכולי' ובראה לי שכונתם שיקבע אדם מקום לתורתו ולגירסתו כבימו מדר מיוחד או לפשו פתח  
א' מהיות ויכה כבוד נאותו מקום כפי מה שיוכל וישמרהו מנזלה ומי רגלים ולא יעשה בו כרכיו כוון  
שהוא גורם שם והגירסא חביבה כל כך לפני הקדוש ברוך הוא ועיין בשאלות שיתן יט' וכשתתבונן  
היעב בכל מה שכתבתי תראה שיש לתמוה על מה שאמר הרמב"ם פרק ה' מהלכות תפלה זל' בית  
המדרש גדול מבית הכנסת וחכמים גדולים אף על פי שהיה בעינם בתי ככשו הרבה לא היו מתפללי'  
אלא במקום שהיו עוסקים שם בתורה עכל כראת שהוא מפרש שער המנויין בהלכה בית המדרש ובכר  
ביארנו כיטול זה ואולי באמר דהכי קאמר בית המדרש גדול מכה ואף על פי כן חכמים גדולים אפי'  
בבית המדרש לא היו מתפללים רק היכא דיתבי ונרסי אבל אין לזכור כראת כן' וכן תראה שיש לתמו'  
על מה שאמר הר' ויכה זל' אהבה ה' שיערים המנויכים בהלכה כלומר ששם קניעות התורה והוראות  
בכל יום יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות שלומדים בהם לפי שעה דרשו' או פסוק מפני שהמקומות  
הקבועים הם במקום בית המקדש כדאמר אין להקדוש ברוך הוא אלא ד' אמות של הלכה מיום שחרב  
ב'ה וכמו שהקדש חביב יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות כך מקום קניעות התורה חביב מסאר  
בתי כנסיות ובתי מדרשות שאינם קבועים עכל' הכך רואה שכלל כונתו שאהבה ה' המקום הקבוע  
לית' מן המקום שאיכו קבוע ואי הכי מאי ק'מל פשיטא' ועוד קשה מנין לו לחלק ולומר שאהבה ה'  
שערי ציון יותר מבתי מדרשות שאינם קבועים והלא האמר אומר שאהבה ה' שיערים המנויכים בהלכה  
יותר מכל בתי מדרשות ששם ומשמע אפילו קבועים' ואנה מנא זה הפירוש כנמרא' שיקרא בית  
המדרש המקום שלומדים בו לפי שעה דרשות או פסוק והלא בית המדרש האמור כנמרא' הוא המקום  
שכאמרים בו בכל יום חכמים גדולים ללפים ולרבות ומתפללים בחכמה וקשים ומתרגים שואלים  
ומשיבים ומלככים ההלכות והשמועות ומוקיים הדיכים כיוסתר וכמנרף כסף ודי כמעשה רבן גמליא  
ורכיו והושע שם משלת השחר דף כ'ע לבאר כל זה ושם אמרו ההוא יומא איתופשו בבית המדרש ת'  
שפסלי ואיכא דאמרי ת'ס שפסלי וכולי' ובית המדרש הוא מקום הישיבה ומשם ההוראות ויבאות כדאמ'  
פרק השוכר את הפועלים בעובדא דר'א בר'ש כפין לבי מדרשא אייתו לקמיה שיתין מוני דמא וכולי'  
עיין שם דף פ' ובדף פ'ו כתב רש' כשהיתה סאלה כסאלת בטעם המטבה בבית המדרש או שאלה על  
מעשה המאורע כדן מניין או אסור והתר כל אחד ואחד אומר עשמו וכולי' ולמה אסריך בדבר פשוט  
והנמרא

והמרא מלך ממנו והתימה על הר ונה שהרי בהדיא אמר אביו מרש הוא גרוסכא בביתא ומלכא  
 בני ככשתא כיון דשמעבא להא דעולא לא הוה ומלכא אלא היכא דגרוסכא שמע בהדיא דשער  
 המכוין בהלכה היינו המקום שבו גורם אדם בכיתו ודע דגרוסכא כפרס בני העיר דף כ"ט אמר  
 אביו מרש הוא גרוסכא בביתא ומלכא בני ככשתא כיון דשמעית להא דקאמר דוד ה' אהבתי מעון  
 ביתך הוה גרוסכא בני ככשתא והנה דברו אביו ויתרין זה את זה דכאן אמר שחל מהתפלל בכה  
 והיה גורם ומתפלל בכיתו וכאן את' שחל מלגרום בביתו והו' גורם ומתפלל בכה וכל'עד לה' מרש  
 הוא גרוסכא בביתא ומלכא בני ככשתא כיון דשמעית דעולא לא הוה ממלכא לא בביתא והו' בני  
 כשלא היה עשרה בכיתו היה מוכיח מהתפלל במקו' גרוסתו בביתו והולך ומתפלל בכה בני ימיה היכא  
 לגדים ונבור בבית הכנסת נבור עדין וז' כמנילה מרש וכולי כלומר מרש אפילו בטר דשמעית  
 דעולא הוה גרוסכא בביתא ומלכא בבית הכנסת כשלא היה לי עשרה בביתו כיון דחזאי אהבתי  
 מעון ביתך הייתי גורם ומתפלל בבית הכנסת לפי שהכרח היה לו ללכת לבית הכנסת להתפלל אבל  
 בשעה לו עשרה בביתו לא היה טורח ללכת לגרום ולהתפלל בכה ונס מכאן קושיא למפרשי דיוסוד  
 היכא דגרים עדין ממכור בכה דלד ברויה קשיא דאביו אלא כיו' ועוד קשה לדכריה דכפר' הורע  
 והלחיים דף ק"ג ערך גמרא לאביו ולפרוש ידוע פרט' יפרש כפיו כל השנה וזוהו מחזיק עצמו לכהן  
 ומשכי אכיס ליה עדינה פרטי עמיס שקבע לתלמודיו היו טורדים אותו מלישא כפיו שהיה עוסק ללמוד  
 לתלמודיו בעת שהנבור באקפס לכה עכ"ל ואי אמרת שהיה מתפלל ביסוד היכא דגרים מאן פרחא  
 מאי פירוקא ונחזור לענינו וככה תעמוד וכולי מאד ירא וכולי ז' השאלות סי' ט' וכד מלכי  
 מבני ליה למוס באימתא דארש חסידא המתפלל עדין שיראה את עצמו כאילו שכיב שרויה כנדר  
 שכאמר שו"ת ה' לנדי תמיד וגומר בראש כפוף מחנן קול וכולי ידוע שאין קול האדם שוק לעולם  
 בכל פעם שידבר אבל ישתנה קולו כפי השמעות הענין שהוא מדבר וכפי הכונה שיכוין בדברו באילו  
 תאמ' שלא ישורר אדם בקול בוכה ולא יבכה בקול משקם וכשיחנן עבד לאדונו לא יקיה קולו בדברו  
 בקול הקורא בספר דברי הימים למלכי מדי ופרס אבל יקיה קולו כמו שכונה ומתאכז ועצם תכונות  
 בראשו או בידו וכשאר איבריו כמנטער ומינר עד שאם ועמוד סם מי שאינו מנין בלשונו כלל מקולו  
 ומתנועת איבריו כלבד ידע ויכיר שהוא מתחנן לאדונו ושאל מאתו חסד וכשיהיה האדם מתחנן  
 באמת לפני בוראו יהיה קולו בדברו על הדרך הזה וכאמ' קולו ודכרו וזכותו דומים זה לזה ומקולו  
 יוכר ויראה כזכותו ומה שבלבו וההפך כשיהיה להפך כמו שתיראה רבי שאין הבדל בין קולם בהתפללם  
 לקולם בקראם בדברי הימים לאמאדוש שרי ולא עוד אלא שהקורא בדברי הימים מפסיק בסוף כל  
 ענין ואלו אין מפסיקון בסופו העיכוש ולא יפסיקו רק כשלא יוכלו לומר יותר ככשימה אחת ואילו  
 היו וכו' לומר כל התפלה ככשימה אחת היו אומרים אותה כעשרת בני המן ולכן ראוי לכל אדם  
 שישים לבו להפסיק בסוף כל ענין ויאמר שאלה שאלה לבדה וריות ישים בין בקשה לבקשה ויאמר  
 הכל בקול מתכוים בקול עני ואביון המתחנן כל'ש הטור סי' כ"ג ויתפלל דרך תחנונים כרש המבקש  
 בפתחו וז' ספר הזהר כפרסת כלק מאן חשיבא מכלהו תפלות תפלה דעבי דתפלה דא קדים לתפלה  
 דמשה ולתפלה דדוד וקדים לכל שאר גלותין דעלמא מאי עמא בנין דעבי איהו תכיר לכא וכתיב  
 קרוב ה' לנשכרו ל' וגומר תא חוי מסככא עבד מדיר קטטה בקפה וקפה אביט ושמע מלוו כיון דנלי  
 גלותיה קפה פתח כל כיו רפיעין וכל שאר גלותין דקא מלקין לעילא דחילון ההוא תפלה דמסככא  
 מאי עמא בנין דאיהו תכיר לכא דכתיב תפלה לעבני כי יעטוף כי ומעטף מכעי ליה מאי כי יעטוף  
 אלא איהו עבד עטופא לכל גלותין דעלמא ולא עאלין עד דגלותיה עאלת וקפה אמר ימעטפון כל  
 גלותין וגלותא דא תיעול לגבאי ולא כעיסא הכא כי דיבא דידונון ביבכא אלא קמאי ליהו תרעומין  
 דליות ואכא והוא בלחודא דכתיב ולפני ה' יטפון שיחו לפני ה' ודאי כיון דמאד דוד דכל כיון וכל  
 תרעי שיחא בלהו זמין לאפתחא למסככ וליות בכל גלותין דעלמא דקפה אביט מיד כנלותא דמסככא

ועד גרמיה בענין ומוסכבא פשט לנחש דמלכותא ותיב בארעא במסכבא ואין תפלה לתיב תפלה  
 לדוד הנה האזכר וצנכי בוי עני ואזכר אבי וכו' עד ועל דא אכשרוך לבר נש דגבלי בלומיה למהו מתן  
 עני ואביון ולמעבד גרמיה עני ואביון קמי קבה כגון דתיעול גלותיה בכלל דכל ענייה דהא כל  
 בטורי תרעין לא שבקין הכי למועאל גלותא דבר נש כמה דשבקין למועל גלותא דמוסכבא דהא דא  
 בלא רשותא עלת ואי עבד בר בשא גרמיה עני ואי רעותיה תדור במסכבא בלומיה סלקת ואיערעת  
 באזכור בלומין דמוסכבון ואתערבת בהו וסלקת בה דיוהו ואתקבלת בה עווא קמי מלכא קדושא וכו' ו  
 עש עד ליהוי בגלותא דעמידה עביר לבא עכו"א ומסכבא ולשווא רעותי לא תכללא גו מסכבי בתירו  
 דלכא במאיבו דפסא עד כאן ויכב בספר אורחות חיים וזל בני בכל תפלתך סיס ענמך עמי ואביון  
 בפני בוראך כי כמה הם מקטרגים עליך וכו' אעום און כלומר שאם יהיה שם מדבר לא ישים לו לבו  
 ולא יאין דבריו וצניס סגורס זל ספר הישר בשער ד' ונריך זיהוי עניו סגורס בשעת התפלה  
 וכו' עוד שם בשע"ג ונריך סגור עיניו בתפלתו כי זה יעזור על הכונה עד כאן לשונו וכספר  
 הזוהר פרשת ואתחנן גלותא דבי בר נש לקבה לכוכא דיהא בלומיה תחובוס מכלך משה דתיב  
 זאתחנן אל ה' דא איהי בלומא מעליא תא מאן דקאים בגלותא בעי לכוכא דגלו ובעי לחסיה  
 דיוסיה במאן דתיב קמי מלכא ובעי למכסייא עיניו כגון דלא יסתכל בשכיכא וכו' וכספרא דרב  
 המכוכא סבא אמר מאן דפקח עיניו בשעתא דגלותא אר ללא מאן עיניו בארעא אקדים עליה מלאך  
 המות וכד מיפוק כפסיה לא יסתכל בהירו דשכיכא ולא ימות בכשוק מאן דמוזל בשכיכא מתזולא  
 הוא בההוא שעתא דאכשרוך כיה דכתיב בזונו וקלו דא מאן דאסתכל בשכיכא בשעתא דמגלי ואן  
 יכול לאסתכל בשכיכא אל לובדע דולאישכיכא קיימא קמיה דהא הוא דכתיב יוסב סוקיהו ופני  
 אל הקיר דמתן שארי שכיכא בנפ לא בעו למהו מונן כונו זכין קיר עכ' ידוע עלי לבו וכו' ו  
 ג' ריבוס אלו פשוטים כפוסקים והשאר לכל תשית וכו' וזנה לומר שלא יבין אדם בלשן מהתפלה  
 לכד ביה שדריך וסאזר וניא מפיו ולכו לא בכין כגון אס וע לו חולה שיבין בברכת דופא או אס  
 בריך פרנסה סוכין בברכת השנים ובברכות שהם שבת הש' ונודך כל ישראל כגון ג' ראשונות וב'  
 אחרונות וכו' וגלעיו ויהינה שופעיות ואת פמס דוד זכונה זכושם לא יכוין אס עשה כן און תפלתו  
 ראויה להתקבל ומדת הדין מקטרגת ואומרת בברכו הוא מכויך ומתחנן ולא כן בשבת בוראו ולא  
 בחלה על ספר ווסף וחרבן הכית וקולו השם כאשר בחלה על ספרין כיון ובריות איכריו זכוכא  
 כזה ואז טורפין לו תפלתו כפניו ולכן נריך לכויך בכל התפלה כלה ועל הכל בתפלת הדרכות נריך  
 לזהור מאך כשאומר בריך אתה ה' לברך השם בכל כובתו וזל ספר החסידים סימן קכ"א לא ירנן  
 בתפלה כאלו סימן אס היה כבר מסיום אלף בכל תובה יחשוב לתת לבו בונה בכל מה שמעו משיו  
 הלא זו לך לחשוב אס יש לך דבר להתחנן ולבקש מאת המלך שהוא כשר וזם הירכך אריהא פכין אס  
 תמהר דברך לפניו ולא יוכעוהו שלא יעשה הפך אלף שיאמר אין אתה לא מתלוצץ וירש אותך משמו  
 אל תחשוב ממלך מלכוס תפלות מן המלכוס אס תתנו שאם אתה דובר לפני מלך כו' לא ירובו דברך  
 וכו' ועד ואל תעשה כאלו תובה לך שיאמר משיך אלף בשתאמר דברי בקשות תאמר בדרך תחובוס  
 תחובוס ידבר רש כי כסאל מתחנן לפני שווע אינו מרין דבריו ועל כל דבר משיס לב שלא יעשה  
 בדבריו יקודס מתחנן לשלוט ענדך דבריו על הסדר שלא ינמנס וסלא יסכס וסלא ודלא אונת קך  
 יעשה אתה שכאמה היערך שועך לא ככה וכאמר קחו עמכם דברים וכשתאמר ברכות ושבתות  
 תעשם כאלו אתה עומד לפני מלך והוא אומר לך השמיעוני את קולך וזל מרין דברך ואל תמה ל'סוכא  
 דנריך משיך ואס תנערך לפרנסה אל תשים לךך דק לאומה ברכה או אס יש לך חוליה אל תשים לךך  
 דק לברכת חולים משבו שאומרים עליך למעלה זה פלוגי סבור שאינו נריך אלף לואת לכן תכוין ככל  
 הברכות שהרי זח יראת ה' במשלי להיות לפניו בירא ככל הברכות ואל תשים כובת לךך דק לכפשו'  
 כי עקר הכונה לברכות ולשבת ואס תכוין דק בבקשות אן יקוה למעלה שוקטוס שאומרים אין דאין

לכא



לכבד תפלתו של כבוד המקום אינו חושש לכבד כבודו ונדרך תחבובו ואף כעשה רמזו שברזן  
כשמו מוכן ולא בשבט עכל ראתי לכתוב פה דברים ששורים על הכונה בתפלה והפס' מטעם  
אותה מלבד מה שהזכרתי מהם בשיר כדי לפנות דרך העם והיה כל מבקש ה' יוכל לעבדו כראוי  
ואמר שכל שיש עוד דברים ששורים על הכונה והפס' גורמים ביע' לה' ואלו הן מורה חידוש  
נורף לשון מוש קול הכנה ככס' סכן זמן והכני מבאר אחד לאחד הראשון והוא הגורם  
הגדול שבכולם מורה דע כי כשירבה האדם העסק בתורה ובמדות הנה בסבת זה ובאמצעות  
קפח אל האלהים ויתדבק אליו ותהיה יראתו ונחשתו תקושה בלבו ואז כשיק' להתפלל לא יקשה עליו  
כלל להתחנן ולכוון לבו אבל יקל עליו מאד כי תפ' ומיד יבוא הסי' במחשבתו כיון שהוא מוכן לכך  
כמו שאמר החכם המוכן לדבר תפסיקו הסלה שבסבותיו ולכן אמ' הפסוק אודך ביושר לבב בלמודי  
משפטי נדקך אבל כשלא ירבה האדם העסק בתורה ובמדות ואין נהיך לומר אם ירבה לנעט העסק  
בס' או שלא יעסוק בס' כלל ולא תהיה מחשבתו ביראת ה' כל היום אלא כלי יגר מחשבות לבו רק דע  
כל היום הנה בסבת זה ותרחק מהסי' ולפי שאין להיום כל מיומנותו כשיבא להתפלל לא יוכל להתחנן  
ויקשה עליו מאד לכיון וקרוב למצב הוא לו לכיון כי כיון שהוא רחוק מהסי' איך ידבק בו כרע והנה  
שומר הכתוב רחוק ה' מרשעים ותפלת' נדיקים ישמע לא אמר הפסוק רחוק ה' מרשעים וקרוב אל  
נדיקים או לא ישמע ה' תפלת' רשעים ותפלת' נדיקים ישמע לפי שרעה ללמדנו דבר ועצמו כי מאמר  
רחוק ה' מרשעים ומשמע הא' אל נדיקים קרוב ומדאמר ותפלת' נדיקים ישמע ומשמע הא' תפלת' רשעים  
לא ישמע והכוונה להודיענו כל מה שאמרתי כי לפי שהרשע רחוק מהשם יתברך ואינו יכול לדבקה  
בו כשעת תפלה ולכיון לבו אליו אין תפלתו כשעת ולפי שהנדיק קרוב לש' תפלתו כשעת כי ידבק  
באלהיו בשעת תפלתו ומק' אין הרשע יכול לעשות ואר'ל בזהה פרשת ויקרא כד ברש' אתה רחוק  
מאורותי רחוק הוא מק' ומאן דקרוב לאורותי קרוב לק' בהדות' ובספה הסידום סימן לה'  
יש לזוהר שלא להרבות בדברים הטלום פן ישכח הכונה אשר הוא תמיד לנגד פניו כפס' אשר לפני  
העור הוא בהיותו ובכחו בכל מקום והעור הוא אשר אינו רואה רק במחשבתו של הנאי ואינו זוכר  
את הנור ומתרחק ממנו ומחיות ירא מפניו כי אינו מבי' בלבו מחמת קושי הלב שהוא עו' וקשה ורחוק  
מהאלהים ואינו מונא במחשבתו רק דברי הבאי ולפיכך אינו מונא במחשבתו האלהות רק בקישי  
ובחוקה כמו שלא יוכל העור להכין ולהאמין האדם אשר לפניו אם לא ומשמע בו או ישמע קולו כך לא  
יוכל האיש ללמוד ולקשור בלבו תמיד האהים אם לא על פי ענינת העין כי העינות מכדיעות ומשכחו'  
היראה ומשנים הפנים וכן הוא אומר כי אם עיבותיכם היו מבדילים בו כיכם ובין אלהיכם עד לאבן  
לשוכו ה' חידוש רונה לומר שיחדש דברי תחבובים ושאלות ובקשות בקצת ברכות התפלה אם לא  
בכולם והדנדוסים הם יראו לו לכיון לבו אך אם אינו מחדש דבר בתפלתו יקשה עליו לכיון כדמנן  
פ' תפלת השחר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחבובים ומפרי' דנה גרב יוסף דהיינו כל שאינו  
יכול לחפש בה דבר בקשתו ויחיו לטין קבע כיום כן אמתו כן חסר עב' והעצם בזה כי אז העב  
אומר והולך רגילותו אך הדנדוסים אי אפשר לאומרם אם לא ישים אליהם לב וז' ספר החסידים  
בסימן קל' ובשתתפלל תוסיף על כל ברכה וברכה מענינה לברכך כי בויתר הם מכינים את  
הלב ואם לא יתוכל להוסיף בכלם לפי שהקל סימון קודם תוסיף באחת או בשנים כדי שלא  
תבטרך למהר בהכנה אחרת עכ' הנה נירך בזהה נורף גדול לחדש לדעה מה יתפלל  
על ככה ויכוין לבו היטב ובפרט בזהה הנוסף גדול מאד כגון כמו הנוע' למוות או הוא עצמו שהכבוד  
עליו החלו או שהוא כלב ימים והים הולך וסוצר וזאתה משנה להשכר או יתפלל ויתחנן בכל לבו  
ויחיד דמעות על ככה ויפסוק את כפשו לפני ה' אך כשלא יהיה האדם נהיך למה שהוא של בתפלתו  
יקשה עליו לכיון לבו ולכן תראה קצת אנשים שלא יכוין בתפלתם ועליהם כאמר מה שזו כי  
כעבדנו ומה כושל' פי שבענו כי בתיהם שלום משחד ולא שבע אלות עליהם בריאות אינם כריבים

פרנסת אינס צרכים כי עשור מצאו און להם ורעם ככון לפניהם עמם ולכן שכינו עמור בתפלה  
 מזרדין לפני המיכה וקן ויש לו כמים ובימו ריקם כדי שיהא לבו שלם בתפלה סוף דבר כפירוש נזר  
 האדם למה שהשאל בתפלתו וירבה כוחו ולפי מעוט הנזר ימעט כוחו ולכן איש ברא ועשור. סה  
 הכיח לו יקשה עליו מאד לכיון ומקמתו שיחשוב כי ה' אלהים הוא הכותן לו כס לעשות חיל ולא כחו  
 ועונם ידועה לו את החיל הזה אך הסי' הנלית עכננו ונוה הכרחה כמלתי ידול ויחשוב כמנה שלום  
 ופקטום ממנו שהעשירו עשור גדול ואכל העושים הוא בעמון רע ויש אשר בחני ומו יעצבו ובאחריות  
 יהיה בכל ויש עשיר אשר זכרו אכל מני-ארץ ולא שם לו על פני חוץ לא בין לו ולא ככל בעמו ואין  
 שריר במגדויו וירבה לאשכב בדברים כאלה וזכה וראה בעיניו ולכבו יבין שהוא נרדף להתחנן לשם  
 יתברך יתמוד ברכתו ושלמו והנחתולו ואל יטול פקדויו ממנו: ולפי שאיש כזה אין לו צורך בגאולה  
 וזראל כי מה ימן לו ומה וסיף הגזאל ואינו חסר לכפשו מכל אשר ימאז לכן נרדף התחממות רב כדי  
 שיוכל לכיון בכרכות שם מתפללים על הגאולה ולכן יחשוב שהגלות הוא מועד לכמה עליבות  
 שאפשר שיביטוהו הן רב על אל חמם בכפיו והוא מועד לסודרים וסוללים ואם בעל כפס הוא ידאב  
 על חרבץ המקדש ובזווי התורה ונרות ישראל ושבים ונעמם וחלול השם הגדול המחולל בגוים זה אלף  
 דתק שנה וכשיחשוב בכל זה ירד לבבו וקרב שיכוין. הד' לשון כשיתפלל אדם בלשון שרבי ברומה  
 צומר משמחם בו כל היום לכל דרכיו יקל עליו לכיון וכשיתפלל בלשון אחר יקל על פני שיבין מה שיאמ'  
 לא יקל עליו כל כך הלא תראה בט' באב אפי' המבינים היטב בלשון הקדש מתפעלים יותר בקוה  
 אחת בלעז לפעמים שאומר אותה יותר מעשרה בלשון הקדש ולכן מי שיוכל להרגיל עצמו לדב' בלשון  
 הקדש עם ריעו יעשה ויכיל עשו. ה' הנוע המתנועע בתפלתו גורם בטול כוחו והעמידה בלי  
 התנועעות כלל עזר על הכוונה מה שאמר כל עצמותי מאמרנה וכו'. היינו בסירות ומשכחות וכרכות  
 קרית שמע ותלמוד תורה אבל לא בתפלה ואם יש מי שאמר כן גם בתפלה בל שאין לחוש לדבריו כי  
 הנסיון מוכיח שהעמידה בלי כענוע בתפלה גורם לכיון הלכ וראה בעיניך הישאל אדם שאלות ממך  
 ב' ונפשו מח כועע כנוע עני וער ומפני דוח. ה' קול המזמיר קולו מאד בתפלתו גורם לכיון הלכ  
 והמגביה קולו אינו מכיון ומה שאמר שמי שאינו יכול לכיון שמומר לו להגביה קולו כדי לכיון דע כי  
 האיש ההוא כשיגביה קולו יכוין אבל אינו מתפלל בכונה וכך הוא אמיתות הדבר הכענוע בתפלה  
 והגבהת הקול יעורו למי שלבו כל עמו שלא יענה בתפלתו אבל היה יודע היכן הוא אבל המדבר על לבו  
 לא היה מתנועע ומגביה קולו היה טועה בתפלתו ולא היה יודע היכן הוא אבל המדבר על לבו  
 חסכה דק שפתיו כעית וקולו לא ישמע ונפשו לא יתנועע. וכספר הוהר פרשת ויש מאן דכלי בלותיה וקם  
 קמי מאריה לא אנטריך ליה למשמע קליה בבלותא ומאן דאשמע קליה בבלותיה בלותיה לא משמע  
 מינע בגין דבלותא דא לאו איהי בלותא ומאן איהי בלותא דא הוא קל בלא ודלתיא בקלא דאשמע  
 דאיהו קולו בו ובכל לא אנטריך ליה לבר כש למשמע קליה בבלותיה אלא לבלאה כלחש בהוא קל דלא  
 אשמע ודא איהי בלותא דאתקבלת תדיר וסימן והקל כשמע קל בלא ושמע דא איהי בלותא דאיהי  
 בחשאי דקבא קביל כד אשמע כד ברעותא וכוונה כדקא יאות וכולי ע' כ ומדאמר למשמע קליה משמע  
 אפילו הוא עצמו לא ישמע קולו אך ברע פכחם ע' מכל בבלותא כל חד מבלי בחשאי דלא ישמע  
 קלא דיניה בבלותיה לגבי חדרוה וכולי עש'. וכל דה' לא אנטריך למשמע הוא עצמו ואם שמע אינו  
 פעכש אך אם השמיע לזולתו כעכש אפ' של השמיע הדברים רק הקול דיקא כמו דקא ומאן דאשמע  
 קליה ולא אמר ומאן דשמע קליה ומיהו בתבא רכי ליהוה פירק כל אמרו בפירוט המתפלל ומשמיע קולו  
 לאזכוו הריוה מעיד עדות שקר ויש אומרים מקוסר אמנם: וכפרשת ויקהל איבון משריון מדרוהון  
 דאודכין צייתין כל איבון דמנלן בלותהון בלחישו ברעותא דלכא דלא אשמע ההוי בלותא לאחרא  
 ואי הויא בלותא אשמעת לאודכין דבר כש לית מאן דכית לה לעינא בר מאן דשמע בקדמותא בנ"כ  
 בעי לאסתמרא דלא ישמעון להסיף בלותא ככי כשא ותו דמלה דנלותא אסתדא בעלמא עלאה ומלה

דעלמא עלאה לא אנטרין למשמע עכו"ת. הו' הכנה שיגשה הסכה ללבו לכוין וכינר מצויים את הלב  
 קודם שיקום להתפלל ויש מעט בעל דומם ויסיר מחשבותיו מלבו ויתקיל לחשוב בגדולת מי שמר  
 וסיה העולם ובכפלתו ונוראותיו ונכבדותו וחסדיו אשר עשה לעמו ויחשוב בטובתו ובספדו שנמלא  
 בפסדו הנזול לסייכים טובות ממה נרות הנילה ממלאים רפאשו ומעורבו הטובות והוא לא כנמוץ  
 השיבו כי האל גמלו טובה זה וא גמלו רעה ויחשוב כנרעושת ופחיתו' עמנו כערך בוראו כי במה נחשב  
 הוא עלה כדך וקשיב ויחשוב שעתה הוא רונה לקום לכא' א האלך להתחנן לו ולקבץ מלפניו שאמנו  
 ובקשותיו ומן הדקן הוא אינו כדאי וראו לעמוד לפניו בלוי גודל חסד ושלמות הבורא שהרשהו  
 ונזהו ככך עם היותו מקבר בעבודתו' ואחר כל זה יקום ויתפלל ויאמר אל אין עומדים להתפלל אלא  
 מתוך כבוד ראש ספרים הראשונים היו שהיה עשה א' ומתפללי' כדו שיכונו את לבם לא ביה שכשמי'  
 ובכס' ב' דמ' דרך' ארץ' נשעת פטירתו של ר'א בן עזריה אל' תלמידיו ריכוז למדנו דבר א' בלבד אל'  
 הסדרו כל א' בכבוד מבירו ובשעה שאתם עומדי' להתפלל הו' יודעים לפני מי אתם עומדים ומתפללי'  
 שכשכיל דבר זה תכנסו למי העיב: בוכתו למה שכתבתי לכך לא אמ' בשעה שאתם מתפללים מיזה  
 כפ' יט' מאבות דר' יתן ובשע' אתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדי' להתפלל אך מרקאמ' עומדים  
 להתפלל על כרחך שכי' קאמ' בשע' אתם דמי' להתפלל ולאו דוקא קבץ מתפללים הס' ככס' כשיעמוד  
 אדם ויתפלל ויכנס עליו אדם שהכנס ההוא צורם ביטול בכות המתפלל ובוה יטעו רבים שכשמתארים  
 לכא' לנה' הם כפנים בשעה שהכבוד יקורים פסוק שמע' או בשעה שמתפללים ונורמים ביטול בכות  
 הכבוד המיוחדים הם וינרבו וכות המתפללים אליו ולכן ראוי לזהר שלא להכנס לכה' בשעת היחוד  
 ובשעת התפלה וכן ראוי לזהר כשאדם מתפלל ביחוד שיתפלל במקום שהיה בעושי' שלא יכנס עליו  
 אדם אם יוכל' הע' שכן כשיהיו שכני האדם ר' היושבים אבגו מתפללים בכוכה יקל עליו לכוין לבו  
 גם הוא אך כשהיושבים אבגו אכשי לבין מתפללים שלא בכוכה יקשה עליו לכוין ועל זה נאמ' או' לרשב  
 ואוי לשכנו ואר' הרחק משכן רע ואל התחבר לרשע' ובספר התפילות מיומן תשעב' כרך האדם  
 שהוא דר' שמים כשמתפלל לא יעמוד ולא ישב בתפלה אבל רשע שכשעומד רשע בתפלה מהרהר  
 הרהרים רעים ושיכונה מתרחקת מחמו ומעליו עוכו ממכו ככתוב ובפרושם כפוכם ונמר ויחוש  
 שיהיה שערו עם נדקיה ואחאב עכ' ואזי אומר שכשהדיק מתפלל בכוכה לא בשכיל הרשע שאבגו  
 ממאם תפלתו וזה שאמר הכתוב רחוק ה' מרשעים ומפלת נדקיים ושמע כלומר אעפ' שרמק ה' מרשעי'  
 מפלת נדקיים ושמע וא' עפ' אלנו כנר אלרי הי' מן כשיטהא אדם בתפלתו שיעו' לא מעט מהזמן כדי  
 שיוכל לומר שאלה שאלה לכה' לאע' ויכל לכוין אך כשלא יהיה לו זמן כשיעור הזה או שהוא אינו מדבר  
 במתן אלא בחפזן לא יוכל לכוין ואי' לאו דמסתעיב' היותו אומר ששיעור מהזמן שסוהן בתפל' הנכור  
 בזמנו אינו מספיק לשיוכל אוט לכוין והלואו' שיעפיק לומר מלות התפלה ולקרנתם קריאה שלימה  
 כי אבי רואה בעניניו כי ת' למארה לכה' אבי ולא עלג ואזכי מספיק לומר מלות התפלה עד שסיומו  
 הנכור תפלת' סוף דבר בענין הכוכה ביחוד ובתפלה ובכרבות אבי אומר שהאכשים נחלקי' לשני  
 חלקים החלק האחד הם מיוחדים את השם יתברך ומתפללים אליו ומברכין אותו' והחלק השני הם  
 אומרים דברי היחוד אבל אינם מיוחדים ואמרים דברי התפלה ואינם מתפללים ואומרי' דברי הכרבו'  
 ואינם מברכים: והנה החלק הראשון שהתבוננתי בהם והנם מעשים מאד מאד וכבר יכתבם והאכשים

שם מהחלק השני רבו מארבה והלואו' ולא אהיה גם אבי כאחד מהם:  
 גרסינן כירושלמי פירק היה קורא אחר רבי חייא רבה אבא מן ומאי לא כיונית אלא חד זמן  
 בעית מכוונה והרהרות בלבי ונאמרית מאן עליל קמי מלכא קדמי ארקסס או ריש  
 גלותא' שמואל אמר אבא זוכית אפרותא' רבי כו כר רבי חייא אמר אבא זוכית שמוסיא' אמר  
 רבי מתניה אבא מחווק עיבו לראשו דכר הוא מטי למודים ברע מנרמיה עד כאן' המפסע דברים אלנו  
 כר אה' שהיו השלמים חלנו נדקעים בעיני הכוכה בתפלה חקל שבישראל ותליה להאמין בן על שגמתי  
 אמוני

אמוני ישראל ולכן באתי לצנות דעו ברוחם כל הוא נקודם אלא כל המצות ארקססת פי העליון דהיונן  
 אלקפתא ופי לאלקפתא ממוכה על רוס גלותא וקסה לפי מדא דרוחק לומר שיהיה פי ארקססת ופי  
 אלקפתא אחד כיון שהמצות מובלגות ועוד אם ארקססה היינו אלקפתא והוא ממוכה על רוס גלות  
 איך היה מתפק מן מהם ככנס ראשון לפני המלך פטיטא שהאלקפתא יכנס ראשון כיון שהוא ממוכה  
 על רוס גלותא ולכן כראיה לי שפירוש ארקססה ראש השמים ארקי כונה לומר ראש בנה רופה לומר  
 שר כלשון יופי ועיון בערוך ערך ארץ ולכן היה מתפק כי רוס גלותא הוא מורע המלוכה והוא כיון  
 מלך על ישראל אבל היה בגלות והארקססה לא היה בגלות אלא שמו כביתו ורעין בהיכלו בארצו  
 בכבוד אבל לא היה מורע המלוכה ולא במקום מלך אלא אחד מצד המלך דימוסיה פירוש מרחבא  
 פ' יונס מה שאמריהו כפי הממרא זה הוא דע כי כמו שיש דברים חלקים שהם נשמים מיד האדם  
 בעל כרחו שא"פ שיהיה דעתו עליו לשמרו שלא ישמע ויפול עם כל זה לרוב חלקתו עשה ועשה לו  
 בכניס מידו ברוח יברח כמו הכסף חי ודומהו עוף ודג חיים וכיוצא בהם כן מחשבת האדם קשה  
 מאד לכבשה שלא תשוע אנה ואנה כיוסף על פי שרצה אדם להכריח מחשבתו שלא תבא משעולת  
 מחשבה או עיון מה עם כל זה שלא כרצונו תשוע מחשבתו לחשוב כענין אחר ברבע רמז ושוב  
 במראה הנבון וכשאלם מתפלל לפני הסי' היה ראוי ומתווכח דולף האלוה שישו מתפלל שלא תשוע  
 מחשבתו לשום דבר אחר כלל אפילו ברבע אחר וזהו הנה הבוכה הראוי לבנות ולכן אמרו אלו השלמים  
 שלא יוכלו להגיע לאת המדרגה הנכונה בכונה שיוכלו לכבוש כח דמיונם ממלה ראשונה של תפלה עד  
 מלה אחרונה שלא יהרסו ברבע בדבר אחר וזה שאמר רבי חייא מן יומאי לא כיוצא ב' וזה אלא חד  
 זמן וכולי הכי פירשו פעם א' רניתי לבוין בעל כרחו של שטן ושמתו כל מאמני בחי לכבוש כח דמיוני  
 שלא יחשוב כלל בדבר אחר מתחלת התפלה עד מופה ולא עולה בידי כי ברבע ברכה מחשבתו והרבה  
 מן יכנס ראשון לפני המלך ומיד הרגשתי וסמורתי לבוין ועם כל זה א"ל יעשה בעיניך מעל כובה  
 ז' כי באר' רכה היא שהרי לא פנה לבו לדבר אחר בכל התפלה רק ברבע בעוד שחשב מן וכנס ראשון  
 ואילו שאר בני אדם תשוע מחשבתם אנה ואנה פעמו רבות ומקשים בדברים רבים וכמו שפירשתי  
 דברי רבי חייא ופרשו דברי שמואל ודברי רבי בון ומה שאמר רבי ממתיא א"ל מחיון עיניו וכולי  
 מילי בדרישותא כיכהו ולנחות בעלמא אחר כן או כאמר דהק' אני מחיון עיניו וכו' שאם לא היה ראשי  
 כודע מעמנו אולי פעם אחת היית שוכח

מח

שתקנו בתפלה כי אתה שומע תפלת כל פה ולא תקנו לומר תפלת כל אדם או כל חי כראיה  
 לי שכוונו לומר שהאל ברוח חסדו שומע תפלת הפה אף על פי שהלב לא כיון עמו וזה  
 לכו שמעו ואספרה כל יראי אלהים אשר עשה לנפשי אליו פי קראתי ונמר אמר לכו שמעו כל יראי  
 אלהים ואספרה לכם החמד הגדול אשר עשה לנפשי הסי' ואמר כל יראי אלהים לפי שאין לומר דבר  
 זה ללאר כל אדם כי ובאר להתרשם מהכונה בתפלה מכל וכל ומהו החמד שעשה לי אליו כפי קראתי  
 בעת הנורא והתחומם והסתבך מלחזכי ומפיו והכה היה ראוי לשתקובל תפלתי שלא תפכה מחשבתו לשו'  
 דבר וזאת מה שיוצא מפי אף אם בעת ההוא והיה הלב חורס מחשבו' און לא מוכני שאיבי ראוי שתכתן  
 לי שאלתי אלא שאיבי ראוי לעיפוש כי הייתי בעיניו במתעבת והבאתי עלי קללה ולא ברכה: אבל הסי'  
 בחסדו עשה להקך און אם האיתי בלבי בעת התפלה לא שמע ה' ולא הענישני אכן שמע אלהים עם  
 היותו מדת הדין והקסי' בקול תפלתו וזה חסד בפול שאילו פטרכי מנעם חוסר הכוב ולא קבל תפלתי  
 דיו והוא פטרכי מהעובש וגם קבל תפלתי לכן כרוך אלהים אשר לא הסיר תפלתי וסמרו מאתו  
 בתב' ה' יונה כספר היראה כשפועג פסיעות כותן שלום בסמאל בתחלה וכודע לימין וכודע  
 לפניו וכודע על כל קסה לו בדבריו מדא כרועה לשמאל וכודע לימין מה טובן של כרוע'  
 הללו וימין דבר שמייהו והלא און להם זכר וראייה במרא' פסית היתכן שוכרע אדם ויתן שלום  
 קודם לימין קמלך ואחר כך לשמאל המלך ואחר כך למלך עמנו: א' אף לפי דבריו פשו להו כרועית  
 שהוא

שהוא מצדו ו' כרעויות ו' צפטרן תמונה ח' שהיה בהדיא אמרוין פרק אנוניו לו דף כ"ג אביו ורנא פסעי  
 לנ' פסיעויות ככרעיה אחת וכל דהיינו מה שאמר לפסיו וכרע אס כן הזה ליה כתיבת שלום קודם לנ'  
 פסיעויות ואכן איפכא מטיבן ככריתא כתיבת שלום אחר ג' פסיעויות : והכונן דעת רמב"ם ועור' זל  
 הטור סימן ק"כ. בשומר התפלה כרע ועסע ג' פסיעויות לא חריו ככרעיה אחת ובעדו כרע קודם  
 שיוקף ויעה כראשו לנד שאלו כמו שכל ליפטר מרבו ואחר כך למויכו עכ"ל : א"ך דעת הוהר"א לא  
 כדבריו והוא לא כדבריו זה זל רמ"ם פסכס ע"י ט"ט וקופות אהפעה וכרעויות ארבעה באבות והנהגה  
 וארבע בעיסה שלום במדמויו כרעיה וקופא לשמאלא וכרעיה וקופא למויכו. הא אויבן זב' כון  
 כרעויות וקופותו כהון ע"כ עיוניו כ' כרעויות בהון ח' כענינין תלת בכל פעם ראש' ונוף' וזכ' הדריך  
 למכרע בה' מוליון סלקון ע"כ וכו' ע"כ : והמנהל לאטך בנאחך כפך דכרכות א"ל הובל הינא מביט  
 הסכס' ליסמיע פסיעה נסה יול' מסכ' להיכל' א' אחרים הפך אחריו'א' הובל ח' כי גבאי הוא להפט' מלפני  
 המלך ואחריו אל המלך : ג' רסיבן פרק הוניאו לו דף כ"ג פסעי' בעבודת' וליווי' בדוכס' ושאל' בשעמ' :  
 בשכטרין לא היו מחזקין פניהם והולכין אלא מחדקין פניהם והולכין וכן תלמיד הכטר מרבו לא  
 מחזר פניו וי"ך אלא מחד פניו והולך כי הא דרבו אלעזר כד הוה מופטר מיביה דל' יוסבן הוה אויל  
 לאחוריה עד דמכסי מביה דל' יוסבן רבא כד הוה מיפט' מיוכי דרב' ווסף הוה אויל לאחור' עד דמנסבן  
 כפעהו ומתנוסן אסקופתא דרבו רב ווסף דקא ע"כ : ראה מהו הראוי שיעשה הכטר מן השכינה וזה  
 שאמר הכתוב ויהי דוד בא עד הראש אש' ושמחו סם לאלהים הראש' הוהא היה מקום אשר מירוסלם  
 עד סם היה כרארסלם אז בית ה' וסמס' והלא' היה כעל מן העין ולא היה כד' עוד והוה מכהנו של דוד  
 כענינו סם הוה מחו' פניו ומסתמוה לאלהים והולך לו וכן בכואו כשהיה מגיע אל הראש' ורא' ורסלם  
 אז ביתוה ועד היה משתחוה : וואמין שבכר זה סם הקרה ה' אלהיו לפסיו מו' שכל עבת אבותיהם  
 באשר שאל נהיכלו : וכן ראוי לכל לכה כענינו לפתח ומסתמוה מוד כנד הארון ואומר ואני ברוב חסדך  
 וס' י' וס' א' כאת ביתך וכו' וכן כבאתו כשמגיע לפתח וחזר פניו ומסתמוה ונא' :

הנוף את עַנְיָאִיךָ בִּירַתָּת  
 תביאמו לבית אל לענות מ'  
 פְּאִישִׁים הַמְבִיאים שֵׁם בְּנֵיהֶם  
 תחיימו בעץ חיים ואל נא  
 אלהים יפרחו בה כתמרים  
 הלל אל לא לשחק בשבורים  
 לבשתם להיות בלתי שבורים  
 המירתמו בעץ דעת סחרים

ק"ח

כל באנאך פירוט סכנוס סקטניס : כשכורים מלשון ושכורת ולא מוק' : שכורים מלשון שבר שכורי  
 סחרים מלשון מסחר כסף : הפירוש ג' רסיבן כרוס מסכ' חגיגה דרש רא"ב הקהל את העם האכזי'  
 והכסים והטף אכזסים בלויס ללמוד כסים סהות לשמוע טף ליה באין כדו ליתן שכר למבויאין : וכתבו  
 סם בתוספות ועל זה סאכנו להביא קטנים לבית הבכס' ע"כ : ואמר : מנחס כומן הזה יס טף כל לבוי'  
 הסכסת לתת עובס למבויאין לפי שהוא בא לחלל קדושת בות' אלסומו ולסחוק בו ככרסוכית קרוה  
 זקומו לכחן זה עס זה מה מנחס עס זה וזה מכה את זה זה מרנן וזה כוכ'ס מרבו וזה בועק זה רץ אילך  
 זה רץ אילך רץ לקראת רץ ורוץ ויש אשר יעס' כרכיו בבו' הסכסת ווא' אמרו מוס מוס יש אשר יתן אביו  
 בידו ספר והי' לילכו לארץ אנוקדעהו לשכינעסר קבע' סמוף דבר מקול שעט' סוכו' המתפלל' כפסד'  
 וכמא סס שמוס מתחלל והמביא טף בזה האופן לכית הסכסת אין ראוי לו לקנות ועל זה סכר כי אס  
 לדל' מן הפור עברה' למה הוה דומה לאיס שיש לו עכס' סנו' והלך לדב'א' המלך ועבדו עמו עמוד העב'  
 כשעו' וכו' את המלך וחרטו ואדוכו ראה ושתת הל' יקטוף המלך על אדוכו העבד ווא' לו לא עבדך

91

כי אם אתה ויורסרו כדו רשעו וזענד לא יעשה דבר אין לעבד טעם כי הטהו אלוה סמחה ולא חלק  
 לו כתיבה והנה כן הדבר הזה ולא עוד אלא שלפניו גם האבות משחקים עמו למען שפוט הרוע  
 על הנמאה והיותר רע כיוצא בו הכערי על זה המנהג הרע והמכונה הזרה וכל אשר יגדלו עוד ויסיפו  
 טרה להכות בעיניהם עיני בית הכנסת וקדושתו ולא יתנו כבוד למורה זכיון שעבר אדם עבירה  
 ושנה בה התורה לו גם כיוון מזה לא יסור: סוף דבר ראוי לאדם שלא להביא הטף הקטן מאד  
 לבית הכנסת כי נפסיד בהנאו ולא ירוי אך הטף קטנו קצת יביאנו לבית הכנסת ולא יביאנו לו  
 ומקומו וילמדו ויורו לעבתי אמן וקדיש וקדושה ולא יביאנו לדבר דברי הכאן ולמדוהו לטבת שם  
 באומה ויבוא ובו יהיה לו שכר טוב מאת השי': מתנינו בעין חיים זכולי הקורה בקראת עין חיים  
 שהכונה שיגדל כיון לתלמוד מורה כי זה יהיה סנה סימיו ויגדלו הכערי זגם עד וקשה וזונה אלהים  
 אל יגזום אך אם ימירם מהמורה בקטנותם כדי ללכת אחרי ההכל והעוסר והסחורת קרוב הדבר  
 שנסכת זה ימותו בקור שנים כך אלה בספרו בטהותוכס מתחיל לדבר אביו מדבר עיני לטון הקדוש  
 ולתלמוד תורה ואם אביו מדבר עיני לטון הקדוש ואביו תלמדו תורה ראוי לו באלו קוברים שכת' ולמדוהו  
 אותם את כתיבם לדבר כס וגומר למען ידעו וגומר אם למדוהו אותם את כתיבם ורבו ימיכם וימי  
 כתיבם ולא יאוי יתקנו וימיכם וימי כתיבם עכ"ל וכן אמרו בספר במה מתלבין מפני מה כיום מתים  
 בעין בעול תורה עכ"ל ומהו מבחור ישראל הכריע השיק מהו בעין אביום של הכינים ללמוד  
 בקטנותם כמו שאמרנו וכו' שאל הפסוק ומכת תור' אהרן אשכח כבוד גס אביו זמחה גזעו כעוסם  
 שהם ענמם פירשמן התורה ככרות כדמתן דלא תוסיף יסוף ודלא ירקי קטלא סיב כיון הוי סיב  
 וזורך ימינו וכתוב אורך ימים וימנה וכלתכן באבות גדולה תור' שהיא בומת חיים לעושה בעולם  
 הזה וכולי עי' מאר' יח' הלומד ומוסיף עליהן ויש מי שפירשה שלא כמשמעה ולא טוב עשה שהיה לו  
 להאמין שהקורה והמכות מאריכין ימי האדם כי כך דעת דאל' הבמרא אמרו בע' מנת חלובה במיב אם  
 יתכפר עון בית עלי בזבח ומכה אמר דבא בזבח ומכה אינו מתכפר אכל מתכפר דבריו תור' אביו  
 אמר בזבח ומכה אינו מתכפר אכל מתכפר בגמילות חסדים רבא ואביו מדבית עלי אמר רבא דעסק  
 בתורה חיה ארבעין שנין אביו דעסק בשורה ובגמילות חסדים חיה שנין שנין תל' משפחה אסף  
 דימה בירושלים שהיו מתים כגון יח באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שחא משפחה עלי  
 אתם שאלו וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לבו ועסקו בתורה וזמחי הלבו ועסקו בתורה וזמי וזמי  
 קורין אותך משפחת יוחנן על שמו עכ"ל בדף קה' ובמדרש קהלת פסוק עת ללדת רבבן אביו מש' ע  
 שאלם בולד בגור עליו כמה שנים יחיה אם זכה מוסיפין לו על שנותיו ואם לאו שנותיו לו משנותיו ודא  
 מוסיפא למאי דאמרי כתיבא ורבין מעשה באחד מגדולי ספורי וכולי עד אמר מלאך המות לה שמעון  
 בן חלפתא לית אבא שליט על פראך דירך ולא על דחכרך דככל יום איתון עמלון בתורה זכמות  
 ועוסיס גדקות וקדושה ברוך הוא מוסיף ימים על ימיכם וכולי עכ"ל זוף על פי סר' עקיבא שולק  
 שם עם רבבן אין הלכה בר' עקיבא בחוקי רבבן כל שכן שהקברא שרבבן כי ביון שאם לא זכה שוחתן  
 לו משנותיו אך באמר שאם זכה לא יוסיפו עליהם זהו קומא לן מדה עובתה עובדה מדרת פורענות  
 וכן תחא שבעד ויך דבה הביאו מעשה ש' שמעון בן חלפתא ש' אל' המלאך על פרא ש' ואל' כינא  
 סך אביו שולט כי פשיס שהקדוש ברוך הוא חפץ בעשאיס העושים ומוסיף בהם חיים שאלו וראש  
 ה' מוסיף ימים עכ"ל ולא הביאו דבריו עקיבא כי לא חסשו להם: וב' פ' דע' א' אל' מלאך המות  
 ורב' ביבי בר אביו אי אובא גורבא מרבבן דמעביר כמיליה מוסיבא ליה טבי דכספה כלא משעת והו  
 מלוסוב וכתבו התוספות וק' ל' עקיב' דל' ליה זכה מוסיפין לו היא משמע הבא שמוסיפין לו נצ' וכולן  
 ע' עקב מעש' כ' אל' שהקדוש הרב באל' לבני ד' וימי' אמר ליה ד' דוקנתי יומי מדאי וע' חיי' של כיוול' הם  
 שאיני עושה לאחככל ולא חסתי והייתי רוב הפעם מהעול אמר לה מה מביא את למוד' לעשו' ככל יום אמר'  
 לו למוד' אב' אביו יטלי דבר כתיב אביו חכא אותו ומשבת לבי הכנס' בכל יום אמר לה נעמי עבדך מביא

משה

הכנס נ' ימים ותמותי עשמה כן זכיוס השלישי חלמה ומתה לכך כאמ' אשפרו אדם שמוע לו ונו' כי מנאי  
מאן חיים ע"כ: עוד בילקוט קהלת מעש' כנכומן הנדיק וכו' עד וקרעו לו גור דינו והוסיפו לו כ"כ סנה  
על שכותבי ע"כ: וכן כתבתי לעיל שדעת ר"ל בפרקא קמא דברכות שהמסכים לבית הכנסת  
מאריך ומי' ולא טענה כמה שאמ' רבא בשלהי מק' חיי בני ומוזני לא בזכותא תליא מלתא לא במולא כי  
איך מלתא זה כפשוטו חלמה ומה מאד הייתי רוצ' להאריך בו ובמאמ' ר"י כן פדת שבת עבדו לכו שראיתי  
שהיו לזמן כנף ולכור מהסול וכו' וכו' רבי ונפלו ונשכרו ויבוקשו ונכלדו אבל כעובותי לא אוכל כו'  
אפס כסף אשר לו יומי לצורך ההדקס וכסף אחר לא אוכל ללו' לי פן אשתי את כתלתו אשר לאו' אנער'  
מכאן ויאלץ לקצר מאל' ולכן דיש מלין אזה שדעת ר"ל ורבא עמם כנימוזני בזכותא תליא מלתא  
והרא' על חיי הא דאמרן: ושוד דגרסינן בפ' כני העיר שלו תלמודו את ר' זכאי במה הארכת ימים  
פרש' באיזה זכות אמר לו מומיו לא השתכתי מים בתוך ארבע אמו' של תפלה ולא כניתי סם לחכרי  
וכו' שלו תלמודו את ר' לעזר בן שמוע כמה הארכ יומי אל' מומיו לא עשיתי בית הכנסת קפנדרו'  
וכו' שלו תלמודו את ר' פרידא במה הארכת ומי' אמר ליה מומיו לא קדמוני אדם לבית המדרש וכו' שאלו  
תלמודו את ר' כחובאי בן הקנה במה הארכת ומי' אל' מומיו לא כתבכדתי בקלון חברי ולא עלמה על  
מטעי קללת חברי ותרו' בממוזני הייתי וכו' של ר' עקיבא את ר' כחובאי הגדול במה הארכת ומי' אל' מומיו  
לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי לשלם גמול רע למי שניערכי וכו' של ר' חת' ר' הושע בן קרח  
במה הארכ ומי' אל' מומיו לא כסתכלתי בדמו' אדם רשע וכו' שלו תלמודו את ר' זירא במה הארכ ומי' אל'  
מומי לא הקפדתי בתוך בימי ולא נעמדתי בפני מי שגדול ממני ולא הרהרתי במחזות המטובי' ולא  
הלכתי ד' אמו' בלא תור' אבל תפלי' ולא שסתי בתקל' חברי וכו' עכ' יואי חיי לא בזכו' תלי' כמו שמאמינו'  
אשר יש מראו' עיביה מהסכול לבנות מה שש' הסול' ומה השיבו המשובי' כלם כאחד בתלמודי' כרבו ותו'  
היו בודע' כעם וכפלי' לא יביבו ח' לא ודאי חיי בזכו' תליא מלת' ואומ' אבי דאפילו ר' עקיבא שחולק  
במדרש קהל' עם רבנן ונשלהי החולץ ואומ' שאם וזה איך מוסיפין על שכותבי חור בו והוד' לדברו רבנן  
דאי לא תמו הכי קשי' דודי' אדודי' דמדשל ר' עקיבא את ר' כחובאי כמה הארכת ומי' משמע דסביר ליה שאם  
זכה מוסיפין לו' ונשלהי שבת דרש רבי עקיבא ונדקה תבול ממות אפילו ומייתה עמה מבלת וכתב'  
חיים: ובספר הוזהר פרשת וישי אהרו שקרבו ימי רבי יצחק למות ורסבי' בקס מהש' שלט יומיתו  
ויצאה בת קול ואמר ליה כדברך ולא מת עד סוף זמן רב: ובפרשת בלק אמרו שר' יוסי בן לקוביא  
חיוו' של ר' אהיב ועמו להפטר מהעולם ונהש' פדעהו מרדת שחת והמית שחתו ר' יוסי דפקיעין וזכות  
בכו הקטן וזכות תורתו חור השי' והחיהו ויחי אהב' כב' שנים: ומה אריך עוד ומקרא בווס' וזהו עד  
רע וימיתו ה' ואומר וימת גם אותו וינזף ה' את ככל המטה אשר עלית שמה לא תרד ממנה כי מות  
תמות הסכה אתה מת כי טרה דכרת' הכני ויבי' על ימין ט' וסנה ומש' הרשע' כמסכות ו סימן קמ"ח  
מה היה לפי שהמלך כנכור שהנכור וכל ישראל תלווין בו וכולי תמיה לי דאם כן למה אמר הפסוק  
שמעתי את חלפתך ראיתי את דמעתיך ובמדרש קהלת כראה רבין לרבנן בין לרבי עקיבא איך הכיל  
בין מלך ליחיד אחר ועוד אבי תמיה למה אמר חזקיהו זכר בא את אשר התלכתי לפיך באמת וכלב  
שלם והטוב בעיניך עשיתי אם היה שאין זכותו מועיל בזה אלא ודאי חיי בזכות תליא מלתא וכן בני  
כדמתיב וה' פקד את שרה ויעתר לו ה' ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה  
וירא לה' כי שואה לאה ויפתח את רחמה וישמע אלהים אל לאה ותלד ליעקב בן חמישי ויתן לה' הריון  
ותלד בן ואלהי ישראל יתן את שאלתך וכאלה רבים ובפרק ואלו מנלמין רבי מנין לא הו' ליה בנין  
בעא דחמי והו' ליה וכו' וי' והראיה על מוזני אמרם כל מי שיש לו לאכול היום ואומר מה אוכל למחר  
הרי זה מקטני אמנה: ובפ' דמעביית דף ט' אמר רבי יוחנן מ' עשר תעשר עשר בשביל שמתעשר  
זכה ללמד יומר לבנות לה' שכל ונחביכי בא בזאת אמר ה' נבאות אם לא אפתח לכם ארובות  
השמים והדיוקוטי עליכם ברכה עד בלי די' וכיוצא דף כ' מלא מעולם לא סנה אדם בקטרת מופני

שזעזזת שגאלר ושימו קטורה בלפך וכמוכ בתורה לך ה' אלו וכו' וזו ראיה גדולה שבמקדש לא  
 היו הכהנים מוכיחן לכהן שהקטיר פעם אחד שיקטיר עוד כל ימיו ויבירו שלמי אחר רבי חנינא וכן  
 למת' כמא אומ' סבו כהנים היו ומכרכין בכל פעם ובפרקא קמא דבתרא כל הרודף נדקס הכהן  
 ממוה לו מעות ועושה בהן נדקה וכו' דרש רבי יהודה בשם אמורתינו של אדם קטובין לו מראש  
 השנה כך חסרובו של אדם קטובין לו מראש השנה וכה הלא פרום לרעה לחמך לא זכה ועניי מרדכי  
 תבוא בית כי הא דבכי אחתיה דריבא חזא להו בחלמא דבעו למחמר תל' דוכמי שקל מייסיהו לנדקה  
 וכו' וכשני מוכנה מבי רב תלמיא כל מוזכותיו של אדם קטובין לו מראש השנה ועד יום הכפורים  
 חוץ מהנבא שבתות והנבא יום טוב והנבא כיוו לתלמוד תורה שאם פתת פותחין לו ואם הוסיף מוסיפין  
 לו ובשלהי קדושין תכן לעולם ילמד אדם את בנו אומנות בקיה וקלה ואל יאמר בלבו אומנות זו  
 שאינה מעשרת אלא יבקש רחמים ממי שהעושר והכבדים שלו שאין עמית מן האומנות ואין עשירות  
 מן האומנות אלא הכל לפי זכותו וכו' ומה שכתבו שם בתוספות הכל לפי זכותו פ' לפי מולו דכתיב חיי  
 ומוזכי לאו בזכותא תליא וכו' תימה אחי אם דברים אלו בתבוס המוסר וכדלה לי דהגהה משוועת  
 ביה כי איך כפרס לפי זכותו לפי מולו והם שכי הפכים זה דומה לאומר שתמא פרושו טהור ויותר פירוש  
 אסור ועוד דאם כן היא גושה קשיא מתמיחין קמי רישא ויחשל למו שהעושר שלו דמשמע בזכות  
 תליא מלתא והדר תמי הכל לפי המול ועוד דבמקום הכל לפי זכותו דמתי קמי ברימא אלא למו  
 שהעושר שלו שגאלר לי הכסף ולי הוהב אחר ה' בבאות ועוד דבהדיא תכן קהם איני שכרמתי  
 לשם קוני אינו דין שאתפרנס שלא כבער אלא שהרעתי מעשי וקפחתי פרנסתי וכו' אלא בוכו'  
 תליא מלתא וכשלהי פיהה שכיכו וכל מי שאינו בריך ליעול וכו' וכל מן הזקנה עד שיצטרך  
 לבריו וכל מי שברך ליעול ואינו כועל אינו כעטר מן העולם עד שיפרנס אחרים משלו וכו' אלא  
 בזכות תליין ועמה דאה גם ראיה הריו אמרינן במנינא דף בט דאמר להו רבא לבני מתחא אוקרין  
 לכשיכו בו היכו דתתערו אלמא רבא גופיה סבורא ליה דבזכותא תליין ואיך יאמר רבא גס זה  
 דלאו בזכותא תליין ועוד דאמרינן בפרקא קמא דברכות דהו ליה בנים ומהו הו וסורין של אבי  
 דלא הו ליה בבי כלל יסורין הו וסורין של אבי לא הו ואלו לאו בזכותא תליא מלתא הא ואלו וסורין  
 כלל לא הו וגם בראיה שמיא רבא איבא לאקשוו דמה זו ראיה והאמרינן בהשוכר את הסועלים  
 דרבה מחמת אימת מלכות מות שכתבס בנאי' של מעלה להכריע בין קמה ובין מתיבתא דקיעא  
 אלמא שלא בזכות מתי נתו דילמא הא דכי רבה שתן תכלי יסורין של אבי הו וכדלה ויחמן וכן יש  
 לדמות הראיה שמיא למוזכי דדולמא לא כל אדם זכה לשמי שלמכות וכדא' ה' ויחמן לר אלעזר וכו'  
 תימא דהא לא קשיא דר' זוחן לבעמיה דאמר בשלהי שבת אין מול לישראל אבל רבא עבר כרבי חנינא  
 דפליג עליה ואמר מול מחכים ונעשיה ויש מול לישראל קשיא דהתם פירש' יש מול לישראל אין תפלה  
 מסכ המול עד כאן לכוני ומוזכי שאלר רבא כמועד קטן שפסג מהנה בחמוסו של רב הובא ועשרו  
 של רב חסדא וכתן לו ונתו דהתם בתבו התוספו אין מול לישראל והא דאמר רבא בני חיי ומוזכי לאו  
 בזכות וכו' ואזי אמרת דרבא עבר כרבי חנינא מאי קשיא אלא ודאי סבורא להו לתוספות דרבא  
 עבר אין מול לישראל סוף דבר סברא זו של יש מול לישראל ר' חנינא לכדו אמרס רבי ויחמן ורב  
 פליגי עליה ואמרוס אין מול לישראל ויחמד רביס הלכה כרביס וכן דעת תמא דגמרא דמיימי ריחיה  
 דאין מול לישראל מדשמאל ומדרבי עקיבא ומדרב בחמן מלבד שאר תנאים ואמוראים שכתבת ליעיל  
 ויזתר מהמה אספ לא שתכתי בו אילו באתי לכתוב כל הראיות שיש להביא על כך וארך הדבר וכדלה  
 לי דאפי רבי חנינא חזר בו דאולא מוחא הכי קשיא דיקיה אלידיה דבפרק כל הוד אמרינן דבשע  
 עשה זו מה תהא עליה חכם או טפש עשיר או עני וכו' דאמר רבי חנינא הכל כדיו שמים חוץ מיראת  
 שמים וכו' ואל דרס מריקטס בפרשת מולדות וכתן על ה' הוא איהו וכקרא בשם מולא עילא וזהו  
 מה שארל הכל תלוי במול אפילו ספר תורה בהובל כי ספר תורה עמנו משם שואב ומקבל והו מאמר'  
 עד כתי חיי ומוזכי לא בזכותא תליא מלתא אלא במולא כי אריכות חיי חוקיה ולידת האהות ומכא



ואטוּך שמוֹן דאָלֵשׁוּע יבְחֹשׁ הַיּוֹם דְּכַר וְהוּא בְּשִׁמְעוֹ רַק הַפִּי כִּי לֹא בִּזְכוּתָא תִּלְיָא מִלְּמַלְא מְלֵמַלְא הַעֲחַד  
 זְהַנְכוּרָה אִשְׁרָה שֶׁסָּה הוּא בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה שְׁהוּכָה שֶׁסּ זוֹכָה לְדַבְרוֹ רַק בְּשֶׁם אֱהִיָּה וְכוּ עַשׂ . וְלֹא רָכִיבוּ  
 בְּחַיֵּי בִּפְרֻשָׁת כִּי תִשָּׂא יִרְאַת ה' תְּנוּסִיף יָמִים וְגו' שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹ לְמַדְבָּר בְּפִסּוֹ זֶהוּ כִּי שָׂבוּ הָאָדָם  
 מֵאֲרָכִים אִוּ מִתְקַדְרִים לְפִי הַזְכוּיָבוֹעַ וְהַעֲבִין הַזֶּה הוּא יִסּוּד הַמִּזְרָח כְּלֵאֵיךְ שֶׁאֵיךְ לְאָדָם חֵלֶק בְּתוֹרַת  
 מִזֶּה עַד שֶׁאִמְרִין שֶׁכָּל דְּרָבִיבוּ וּמְקַדְרִיבוּ כָּלֵם כְּמִים נִסְתָּרִים אִין לְהַם טַבַּע וּמִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם לֹא לְיִמּוּדֵי  
 וְלֹא לְרַבִּים אֲבָל בְּעִשְׂמוֹ הַמְנוּהוּ יִגְלִיחוּ וְכָרוּ וְכוּ עַשׂ . וְהַרְמַם אֵל הָאֲרִיךְ בְּתַסּוּב לְכַטֵּל דְּרָבִי  
 הַאֲבַטְנִיכִין הַקּוֹמְרוֹ דְּחַיֵּי בְּכִי וּמוֹזִיב בְּקוֹלָא תִּלְיָא מִלְּמַלְא וּבִסּוֹף דְּכָרֵי אֲמַר חַיִּיבִין אֲבוּ לְקַטְבוֹעַ בְּדַעְתָּנָה  
 שֶׁאִם יִשְׁמָא הַעֲשִׂיר לְזָקָה וְיַעֲבִי וּמוֹמֵי בְּכִי וְאִם שֶׁבֶרְשַׁע וּמִן דְּרָבִיבוּ וְהַלֵּךְ בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל יַעֲשִׂיר וְיִרְאֵי  
 זֶרַע וְיִאֲרִיךְ יָמִים זֶהוּ עֵקֶר הַמִּזְרָח . וְאֵל אֲמַר אָדָם וְהָרִי רַבִּים עֲשֵׂא בֵּן וְלֹא אֲעִילֵוּ אִין זֶה רִאִיָּה כִּי הָיָה  
 לְהַם עֵזֶן הַגּוֹרֵם אִוּ יִסּוּדִים לְכַחֵל דְּכַר שְׁהוּא טוֹב מִזֶּה כְּלָלוֹ שֶׁל דְּכַר אִין דַּעְתָּנָה מִצַּד דִּיבִי הַבּוֹרָא  
 אִין הִם נְעוּלָם הַזֶּה וְנְעוּלָם הַכָּא . וְאִבִּי וְיֹדַע שְׁמִנְפָּאוֹ דְּכָרֵי יִסּוּדִים מִרְזָל שֶׁל דְּכָרִיהֶם מִרְאִים שְׁבַע  
 מוֹלְדָתוֹ שֶׁל אָדָם גִּרְמוֹ הַכּוֹכְבִים כִּךְ וְכך אֵל יִקְשׂ זֶה נְעִיבִיךְ שֶׁאֵיךְ רָאוּן הִלְכִיט דְּכָרֵי שֶׁל דַּעְתָּ שְׁתַּאֲמָתוֹ  
 הַרְאִית בְּהֵן וְלִתְלוּת דְּכָרֵי יִסּוּדִים מִהַחֲכָמִים שֶׁאֲפַשְׁר שְׁכַמְעַלֵם מִמֵּנֵהוּ דְּכַר אִוּ שִׁישׁ בְּאוֹתָם הַדְּכָרֵי רַמּוֹ  
 אִוּ אֲמַרְם לְפִי שַׁעַה וְכוּ עַד כַּאֵן לְשׂוֹכְנֵי יַעֲבִי הַיּוֹרָא אֵת דְּכַר הַיִּאֲמִין מִהַ שְׁהִאֲמִין אִבִּיבוּ מוֹר בְּדַק הַרְמַם  
 וְרַבִּיבוּ בְּחַיֵּי אֵל שׂ . וְאֵל אֲמוּכַת חֲכָמֵי הַבְּהִירָא וְאֵל יַעֲבִי אֲשׁוּרוּ מִכִּי הַדְּרָךְ לְהִאֲמִין מִהַ שֶׁאֵיךְ יְהוּדֵי לִירְמָא סִפֵּי  
 כִּי דְאִבּוֹת כְּנַד רַמְבַּם וְכַנַּד הָאֲמַת שָׂרוּ לִיָּה מְרִיָּה וְאִבִּי אֵת כְּפָסֵי הַנְּלִמְתִי וְהַמְסַל מֵאֲכַן סְקַלְתִי וְדִי בּוֹקֵי

וְלִמַּד מִשְׁפָּטֵי בֵּית לְבִיתָךְ וְלֹא יִשְׁגוּ וְיִתְרוּ אֲסוּרִים  
 בְּדִין בְּשֵׁר בְּחֵלֶב דִּין מְלִיחָה וְדִינֵי חֶגְוָה מִצּוֹרֵת מְרוּרִים  
 כֶּרֶת מֵהַ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹר בְּשֶׁבֶת וְדִין חֵלֶה וְשׁוֹמְאֵת הַמְקוֹרִים

לְפִי שְׁלֵמַעַל הַהַיִּד שִׁמְחוֹךְ אָדָם אֵת בְּאֲבָיו בִּרְאֵת ה' אֲמַר עֲשֵׂה וְלִמַּד מִשְׁפָּטֵי בֵּית וְכוּ וְהַכּוֹנֵם שִׁלְמַד  
 אָדָם לְאֲשֵׁמוֹ וְלִכְבוֹ בֵּיתֵי הַדְּבִיבִים הַנּוֹהֲגִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת . וְלֹא הָרִיבוּהָ בְּפִסּוֹ הַדּוּחָה גְדֵל כְּכוּךְ לְתַלְמוּד  
 תּוֹרָה וְלַמְעֻשִׂים טוֹבִים גַּם לַעֲשֵׂת זָקָה לֹא יִסּוּרוּ מֵהַם וְלִמַּד לְכַבֵּי בֵּיתְךָ הַלְכוּת כְּדֵה וְסֵלָה וְאִסּוּר וְסִיקָר  
 דְּכָרִים הַכּוֹנֵנִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת מִן יִאֲבִילוּךְ דְּכַר אִיִּסּוּר אִוּ לְכַבֵּי בֵּיתָם עַד כַּאֵן לְשׂוֹכְנֵי :

שְׂרֵישֵׁי דַת שְׁלִישִׁיָּה בְּכָל יוֹם וּבְרוּךְ שֶׁנֶּן בְּאֲרַבְעוּרָה וְעֵשְׂרִים  
 בְּתוֹרָה שְׁבַע פְּהַתֵּן זְמִירוֹת וְכָל לַיְלָה וְתִשָּׂא קוֹל וְתָרוּם  
 וּמֵה טוֹב לֵךְ אֲשֶׁר תִּקּוּם לְהוֹדוֹת חֵצוֹת לַיְלָה בְּסוּד נוֹתְנֵי זְמִירִים  
 וְתִשָּׂא עַל גֹּה קְדֻשָׁתְהֶם בְּמַר עָלָיו כְּהִכָּר עַל בְּכוּרִים  
 וְעַל תּוֹרָה שְׂרוּפַת אֵשׁ כְּסוּחָה בִּיד יוֹן וְעַל תּוֹמִים וְאוּרִים  
 וְעַל גִּבְנֵי נְטַעְתָּה יְמִין אֵל בְּקִינּוֹת אֲבִי תִקּוּן מִרוֹתְנָהּ  
 וְעַל הַטָּאֵת גְּעוּרִיךָ וּפְשַׁעְךָ וְעַל גִּבְנֵי נְטַעְתָּה יְמִין אֵל  
 וְאִם יִקְשׂ בְּעִיגֵיךָ בְּקוֹמְךָ בְּקִינּוֹת אֲבִי תִקּוּן מִרוֹתְנָהּ  
 דָּאָה סוּרְקִיִּסְרָאָה אֲוֹרְגִים וְתוֹפְרִים וְעַל גִּבְנֵי נְטַעְתָּה יְמִין אֵל  
 דָּאָה טוֹוֹת וּמוֹרוֹת בְּלִבְנָהּ אֲשֶׁר קָמִים לְהַשְׁתַּבַּר צְרוּרִים

ה תרבה לך עלי משכב תנומות בעת קום אל מלאכתם האמורים  
 ואתה בעבודתך תקוה לרשתך אתונאות אל עם בחורים  
 וישלך בעמלך רוב שכרים לאין מספר והם לא נחקרים

קבר

באר המלות שכן מן וסכנתם ופי' ר' דוד קמחי ענין הדבור המדומי' והמר ענין מרידות כסוהה  
 פי' כדומה ענין כרית וכליו' סורקים קרדלויש כלעז מוזרו כך קורין  
 דל' לכשי הטון לאו הלכני' נדווי' מלסון נדור הכסף' הפירוש שלישית דת שלישיה וכו' מורה שבכתב  
 בקרא' משולש לפי שהי' ג' חלקים תורה כתיבי' כדומים וכמו שאמרו רז"ל בריך' דיהב אורייתא תליתי  
 זכו והכונה שיקרא אדם בכל יום מעט מור ומעט כתיבי' מעט כתובי' כקול' דכה כמו שאמרו רז"ל הקור'  
 בלא כענין וסוכה בלא זמר עליו הכתוב אומר וגם אכי כתיבי' להם חוקים לא עובדים ומשפטים לא ימיו  
 בהם' ואח' בארבע ועשרי' כי דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם כעל פה' וזל' הרמזים בפרק ראשון  
 מהלכו תלמוד מורה כל איש מישראל חייב בתלמוד מור' בין עני בין עשיר בין שלם כגופו בין בעל  
 יסורין בין בקור בין שהיה זקן גדול שמשש כמו ואפי' עני המתפרנס מן הגדק ומחו' על הפתחי' ואפי'  
 בעל אשה וכנס חייב לקבוע לו זמן לתלמוד מור' כיום ובליל' ששאלו הגוים בו יומם וליל' . עד מתי  
 חייב אדם לתלמוד מורה עד יום מותו ששאלו ופן יסורו מלכבך כל ימי חיך וכל זמן שלא יעסק בתלמוד  
 הוא שוכת' וחייב לשלש זמן למידתו שליש בתור שבכתב ושליש בתורה שבעל פה ושליש בעיון הגמרא  
 כינד היה עוסק בתור' ע' שעות ביום קורא בג' מהן בתור' שבכתב וכו' בתור' שבעל פה וכו' אחרים  
 מתכוון בדעתו עכ"ל' והסן אמרו קורא בג' מהן בתורה שבכתב וכו' בתור' שבעל פה כו' כונתו לומר  
 שהמנו' בתור' שבכתב ובתורה שבעל פה היא לקרוא בפה לא כמו שעושים קנת אנשים שפיתחי' הספר  
 לפניהם ורואים בו לכד' באלם לא יפתח פיו' והמכס הגדול בעל מעשה אבוד הארוך מאד בקדמתו  
 לספר בשבח המרב' ההגיה במקרא ולא אוכל להעתיק פה כל לשוכו דק שמן מכהו אמר וזל' ואשר  
 אראהו אכי יותר טוב שתהיה חכמת התורה היא התור' היא בעצמה וכי העסק בה תמיד ושמירתה  
 בלבבו והקפד בה והעלמה לזכרון ושלא תפסה המתקב' מוכנה לדבר וזלמה בעת העסק בה זהו מה  
 שיביא האדם להנלחמו האחרים הנכחית וגם בהכלל המדומית וישיטו עביוכו וישיטו דרושו מובל' בהשגת'  
 ה עליו אשר תמחק מעסק התורה על הדרך הכז' כסגול' דבקה בואת התור' הלאה והעלף טאמ' הכתו'  
 והגית כתי' וימם ולילה וכו' יורה כי ההגיה לבד והיא הקריא' בה תביא אל זה כסגול' וכל סכן אש יהיה עם  
 זה טוב הקב' ככרזה מוכנה והשגת תעלומותיה' . וגם לבכתי' וכדומים מדבק הסגולה הזאת והוא  
 בשלל ישתנו ללאן אחר אך שהיו בלשון הקדש' והקדמונים קראו הארבע' ועשרי' מקדש' והטעם  
 אשר דברו כי כמו שהיה המקדש סבה להתמדת השכינה בחיך ככי ישראל ככתוב ועשו לי מקדש ושכנתי  
 בתוכם כן הספר הזה המקדש בעבורו היתה ההשגת' הלאה באומ' בהרבו הקריא' בו והו' סבת קיומה  
 בזמן הגל' הארוך הוא וכמו שהמקדש בעבודו הפעשו' בו הוא סבה שיכפר ה' עיבותיו כן העסק בספ'  
 הזה המקדש ככוכו רצו' וזכירתו ושמירתו בלבבו הוא סבה שימלח ה' עיבותיו סכאמר כתיבי' תורתו  
 עקרנס וגו' כי אסלח לעובסי' ומכני' שהם הזה המקדש משמיה בסגולותיו למקדש היה שמלך לג'  
 חלקי' תור' כנגד קדש הקדש' שיהו כנגד עולם השכל לאלהי ישראל והמלאכי' הקדושי' . כתיב' כנגד  
 שהיכל' וקום השלמן והמכור' ומוכח הקדשת' שהו' כנגד עולם הגלגלי' כתיבו' כנגד האול' והעור'  
 שהיו כנגד עולם השפלי' וקראוהו מקדש יה' לפי שהוא מקדש בגלות היה שכן וכול' אין השם שלם .  
 והעסק זההגיה והקריא' בהם לכד' הוא המעבוד' האמתי' הראויה לגדים ומה שימשיך ההשפע' הלאה  
 וההשגת' כסגול' דבקה בהם כמו שראינו בכסיון והמוש' כי כשהעסקו' בפרק הזה המקדש בגלג' בכל'

ככתוב ויקראו' כספר תורת האלקים מפורש ושם שכל ויבינו במקרא הוי' מענינם ודנקות ההנהגה  
האלהית בהם שעלו מן הגולה. ואחר זה בהתענגם מהעסק כספר הזה נמשך להם החורבן והגלות.  
ואחר כך כסיוותם בתוך הגויים כשהרבו העסק כספר הזה המקדש היתה השגתה האל עליהם לית  
הם בעיני העמים ולבטל מהם כל גזרות רעות והתמוד זה יותה מאלף. ומאשים שבים. ואחר כך  
בזרפת ולא שכבו בהתענגו מעסק המקרא והפקיד להם ממנו שעה אמת מהשבוש לקרוא הפרשה  
שבים מקרא ואחר תרגום וערוך אולי היתה שהיה מהספר העמים והיו הנהוסיין ופגזות ואחר כך  
כתשע החולי כספר ל'סכ' סגור' דלתו הספ הזה המקרא אשר הוא מקדש היה כוכבו ודיו והתענגו מהעיון  
בו חרה אף ה' בשמו זבתן למשים יעקב וגומר וחי יודע אם הכלת קהלות אהנון שם העקר שכלטו  
מגלות ספרד היתה לרוב שקידתם על התפלה ולקום כלילה להתחנן בתחוכים מיושדים על מאמר  
שכתבו והמאורים שכתפתהלים שפגזתם להמשיך השעה וההשגה על העם באמת אני חושב זה  
סנה להגלותם. ואלו הסכמו שזה מגולה למער הזה המקדש שאמרנו שהעולם מתקיים בהכל פיהם של  
מקוות של בית רבן ומאמרם בהכל שיהם יורה שההגיה במקרא לכך סבה לקיום העולם בגלותם.  
ואשר הביא האשויס להתהטל מהעסק במקרא הוא עיון הנמלה העמוק ויבלי הימים כו והכסו המקרא  
לגמלי והכס מהם יסונו להשגת עומק המאמר והמתן לכך ולא לירידת משפטי המורה אך להתפאר זה  
על זה. וחסון דבר העובד האמיתית לאלהים הוא העסק בשור והזכר באים ובטובים ולחן ולשון  
בהם וכו' בתקרב לאלהים אבל לפי שהעסק בנמלה הכרחי לדעת משפטי המורה בהכללים המקורה  
גם בו מחוייבת ולכן ארזל שישלם אדם ביום שלישי במקרא להתקרב לאלהים בעבוד'ו ושלם כמסכ'  
ושלם בנמלה וסוה הדרך הישר לכל דורש ה' ורובה להגיע להכלל האחרונה ואין לו טורף לעיון בתחום  
אחרת וזאת הסורה על הדרך שהתאר. ועל המתענגים מהמקרא באה הבה בדבר ה' מאמר ומכמת  
מה להם וכבר הגיע מחבלות קצתם שאמר שהעיון במקרא דבר בטל ועמו ונחיתו מעלת המשתדלי  
בו ועליהם באמר היום להם דבר ה' לרפאל לא יחפזו בו וזה מהם שורה כי העסק בתורה ונספרי  
הכנאותה על הדרך המובר הוא הברכה של האלהים והמקרא אליו. והעסק במקרא ראוי שיהיה באופן  
שיהיה שומר בלבנות שתי אהידי עמו בזולת ספר ועל פה זכר ראוי שיהיה מה שיועד מהמסכ' כמט' כל  
סכמה שלם תכנס עם בעליה במקרא אינה סכמה ולא כמו שיעשו רוב העוסקים בתורה היום די להם  
ויותר מדי כדיועת עם הספר ואחר פגורו טח מהסכיל לבנות. וראיתי להעיר על דרכי העסק  
בתורה הדרך הא' שיהיה הלמוד עם חכם גדול ובחברת חכמים טובים ואלו חכמי אל הכדים אלו  
תלמידי חכמים שבחוקים בתורה כד כבר רונה לומר ביומד. הדרך הב' שיהיה העיון בספרים  
שחברו גדולי חכמי ישראל שדבריהם רבי הכללות עם הקטור ולא יושגם לחבורי רבי קדברים כאלו  
רב העלים וזעזע ספריו. הדרך הג' שיכונן האדם למה שיקרא וישכ' לדעת הפירושי והמכוון במאמרו.  
הדרך הד' שיכונן תמיד לבשות סיימם למה שיקרא ויטעה או לגמל. הדרך הו' שיעיון ויקרא תמיד  
בקצף א' ולא שיהיה בקצף א' ומאחר כוונתו באותו ענין. הדרך ו' שיעיון תמיד בספרים ופי' הסכימה  
ויפי' הקסירה ויהיה מקום פעול יפה שקנין. הדרך ז' שיהיה העסק בתורה כקול והדבור המוחש  
שיושע מה שמיניא מפיו ולא כמשהו ונקול ביוך באוב מארץ אבל כהכנת בלי הדבור כלם וכל כמות  
הנוף וכתב הרמבם כל המשמע עולו בשעת תלמודו ותלמודו מתקיים והקור' בלשם במה שוכח' הדרך  
הח' שיהיה הלמוד בסוד והלמנים בין במקרא בין במשנה וזה תיובת שפרי המענה הקדמונים במנינים  
עם הקוד והטעמים. הדרך ט' שיהיו הספרים הכתיבה אשורית. הדרך י' שיהיו הספרים הכתיבה  
גסה ולא דקה. הדרך יא' שילמד לזולתו. הדרך יב' שיהיו הלמוד והלמוד כצב' וזכמת וביטוב  
הדעת ומתיבות ולא שיהיה האדם במהר בעסק המורה. הדרך יג' שיהיה העסק בתורה לשמה להשלי  
דנון האל ולהתפאר אליו. הדרך יד' שיהיה ויקבע זמן מוגבל לעסק המורה ויטעה בו מחשבתו מכל  
עסק ומעסק וזולתה. הדרך הו' להתענג לאל שיתן לו סכמה וזכיה וחכמה עובת אלה הם דרכי ה'

שנים נדוקים וכלו כש עכל וקצתנו מאל וכן כמי האמת אומרים שהעוסק בתורה שבעל פה ולא  
 מורה שבכתב או שבכתב ולא כשבעל פה הוא מקצן כנטיעות וזל הים מריקנט כפרשת יתרו  
 התורה כמלקת לב חלקים מורה שבכתב ומורה שבעל פה ויחייב אדם ללמוד בשניהם כדי לימוד שמו  
 של ה"ה וכשאר לומד תורה שבכתב ולא זכה ללמוד תורה שבעל פה הרי הוא כרנן מפרוד אלוף  
 כמו שהמין החתן לחופ והכלה עומדת בבית אביה והוא מחלק רשות אחד לשנים אבל היסוד האמתי  
 הוא לחבר שניהם חתן וכלה האמורים כשיר השירים ופניהם איש אל אחיו והיו עני הכרוכות או כרוב  
 ופעם כמסוף ממקור האין אל הים וכל מדות הדין בפרטמו ופני הלובן פני הרחמי כתרבו והו ובתורתו  
 יהנה יומם ויליה הרמו למדת יום ומדת לילה ובמה מאן דקרו שית סדרי משנה דא הוא מאן דידע  
 לסדרא ולקשרא יודא למריה בדיא יאות אילון אוכין דמקדישימא דמאריהון בכל יומא תדיר  
 ובאבות דר' כהן פי' דשכן אלעזר אוח למה יבהר דומה לכרול שהטילהו בתוך האור כל זמן שהוא  
 בתוך האור עושיין ומנו כל כלים שירצו כך יצר הרע אין לו תקנה אלא דבריו תורה בלבד ובספר  
 קהנור דוד הרג ליצר הרע דכתיב וכלי חלל בקרבו וכמה יכול לו בדרסתו שלא היה שומק לילה יום  
 והוא מחבר ומאי היה מחבר מורה של מעלה הים מחב' להכה והיינו דאח' לעולם ולמוד אדם תור' אפ'  
 שלא לשמה שמחך שלא לשמה כל לשמה ומאי כיוס' תורה היינו כלה שמקושטת ומעטרת ומוכללת  
 בכל המנות והיא אוצר התורה והיא ארוסתו של הכה' שכאמר תורה צוה לנו משה מורה אל תקרי  
 מורה אלא מאורסה הכה' כך בירורו כי תורה שבעל פה היא מלכות והיא ספקולת וכלה והקבה  
 שהוא תל' הוא תורה שבכתב ואמרו פי' דוד בדרסתו כשניהם היה מחברן והכן זה' והמנהג בתורה  
 שכעפ הוא לפלג טיעת ההלכ' וספן פליגיה האומרים מה לנו ולברה הזאת ללמוד כל' ששק סדרים  
 ולאכד בהם כשנתינו יותר טוב הוא ללמוד הפסקים ולהתעסק אחר כך בהחמות אחרות אמנם  
 גמרא גדול לישא וליתן בהלכה כמו שביארנו הסוד הרמון בו' ודע כי בירור' אדם להתעסק בתורה  
 שבכתב ליום ובתורה שבעל פה בלילה דבר כפי ענינו וכן ארזל בפרקי' ד' אליעזר כל אותם ארבעים  
 יום שעמד משה בהר היה קורא כדת מקרא ביום ושונה כדת משנה בלילה ובפסוק דיריב' ואלדס  
 אמר המתרגם כן שריאת כיוסתא דישראל למשתעי בשבחי דמרי עלמא וכן אמרת לההוא אלהא  
 דעמי למפלג דעטיף ביומא באינטלא כתלג חיור ועסיק בעשרין וארבע ספרין דאורייתא ופתגמי  
 כבא' וכתיבו ובליגיא הוא עסיק בשמא סדרי משנה וזו יקרא דאכסוהי והרין כנורא מסניאות חכמתא  
 ובכרא דהוא מחדת שמועיון חדמין בכל יומא ועמיד לפרסומיכו' לשמיהו וכו' חאר הלובן הרמון  
 במלת נח לתורה שבכתב שהוא כנגד מדת הסדר והרחמים ולכן אמר באינטלא כתלג חיור והאודס  
 הרמון במלת ואלדס לתורה שבעל פה היוצאת מן הכלה שהיא מדת הדין ואמרו דהוא מחדת שמועיון  
 חדמין בכל יומא רומן אל המשא ומתן שברך לעשות בתורה שבעל פה ועיין במכתב יודעה דף  
 ל' וכן אמרו כי למדנו כפ' תשא מוכין היה יודע משה אומתי יום אלא כשהיה ה"ה מלמוד תורה בכתב  
 היה יודע שהוא יום וכשהיה מלמדו ע"פ משנה יגמרא היה יודע שהוא לילה עפ"י ובפסוק קומו רוכי  
 בלילה אח' התרגום קומו כיוסתא דישראל שריא בגלותא עסיקי כיוסכה בליליא ארוס שכיוסתא דוי'  
 שריא לקיבלך וכפתגמי אורייתא כשירו' שפרא וכו' וארזל בס' שהעוסק בתורה בריך להרים  
 קולו ברכה ובכתבי מאמרס לעיל דף י' ומה טוב לך וכו' בפאכו דר' כהן פ' כ' רבי ועקב כן חכניה  
 אוח' הכעור בלילה ואיכו פותח פיו כדבריו תורה ראו' לו אוושב לו כשהסכה לו שלייתו של אמו על פניו  
 עלא יבא לאייר העול ולא ראה את העולם ובספר הויהר פראת לך לך כפלגו' ליליא כד בערין מתערין  
 דוח בשון אמצר וקבה אשתעשע עם נדוקיא כגן ערן בההוא שעתא זכאה מולקיה דבר נט דקאים  
 לאשתעשעא באורייתא דקבה וכל נדוקיא דבגן ערן כלאו בייחין לקליה דהא הוא דכתיב הושיב' בגני  
 סכרסו מקייבו לקיולך וקבה משוך עליה חד חוטא דחסד' למשו' תדיר כטיר בעלמ' דהא עלאין ותמאין  
 בערין ליה דהא הוא דפטיב' ומס' יבוס' ה' מסדו ובליגיה סירה עמי' אמר רבי חוקיה כל מאן דאשתד

בהאי וצאי אות ליה מולקא תדיר בעלמא דאתי . אמר רבי יוסי מאי טעמא תדיר אמר ליה הכי  
אוליפנא דכל פלגות ליליא כד קבא אתער בנן עדן כל איכון טעוין דגבת אסתקין ותיז מהתא  
כחלא דאקרי כחל קדומים כחל עמדים דלא פסיק לעלמין כב יוכל הוא דקאום ואסתדל באוריתא  
כאילו הוא כחלא אתרק על רישיה ואסקי ליה כנו איכון טעוין דכנן עדן עכ . וכפרשת ויקרא  
כל מאן דקאים בפלגות ליליא ואתעסק באוריתא אקרי חדרים דקבא וכנסת ישראל דסתיב חדרים  
מקסיבים לקולך ואלין אקרון אחים ריעים ליה דכתיב למען אחיו רעיו וכולי עש . וכפרשת אמור כל  
בר כש דלעי באוריתא בפלגות ליליא כד כנסת ישראל אתערת לאתקנא ביתא למלכא האי אסתמף  
בהדה והאי אקרי מכו מלכא ויהבין ליה כל יומא מאיכון תקיבו ביתא דהא הוא דכתיב ותתן טרף  
לכיתה וזומר מאן כיתה איכון דמסתמי בהדה בליילא ולא עוד אלא דנדיק חד עלאה אית ליה לקבא  
והוא אסתמף בהדה וירמין תרוויה לכנסת ישראל דכתיב נדויקס וירשו ארץ עכ . סוף דבר ענין  
אשוב ומתיב מאד לפני הסי' וזכות רם וכסא הוא לאדם שילמוד בכל יום מעט תורה מעט כביאים  
מעט כתיובים מעט משנה מעט גמרא מעט מדרש גלוי וכעלם דהיינו סתרי תורה וגודל ענין זה וסין  
עדין מעלמא לא יבין היטב רק לכתמי הקבלה . ובמדרש חזית כאו לחייד בתורים בוארך בחרוזים  
בשעה שהם חרוזים בדת מתורה לכביאים מכביאים לכתיובים וכולי עד הלך רבי עקיבא אנל בן עזאי  
אל שמעתי שתיית דורש והאש מלהט סביבך שמיא בחדרו מרכבה הוית עיובך אמר ליה לא לא הייתי  
יושב גחורו בדכרי תורה מתורה לכביאים מכביאים לכתיובי והיו הדברים שחין ככתיבתן מסיבי עכ .  
ומשאב על כוח קדש וכולי לפי שנוכו ומתכרך ללכת בדרכיו וארל בפך דכרבות שלטה משמרות הוי  
הלילה ועל כל משמר ומשמר וושכ הנה ושואב כארי ואומר אוי סהרבותי את ביתי ושפתני את היכלי  
והגלתי את בני וכולי . וכתיב הראש ראוי לכל ירא שמים שיהא מיניד ודואג באותה שעה עלסוף  
תחכוכים על חרבין בית המקדש שכאר קומי רובי בליה לראש אשמורות וגומר עכ . והעשר הראויה  
לכך היא אחר שלוש הליה קודם חנות דארל בווהר פרשת ויקהל משיריא מתיבא אילין איכון אכלו  
ביון איכון דכבו על חרבין כי מקדשא ובשירומא דארבע שעתו אמענין פתחי ואמרי על כהרות בבב  
וגומר ומוסימיו וכור ה לכבי אדום וגומר כדון כב יוכל קבא נעו ובכי דכתיב ה' ממרום ישאן ממעון  
קדשו יתן קולו שאונ ישאן על כוהו ואדכר לון לישראל וכב יוכל לית כייחא לקבא עד דאתפליג לילי  
ועאל לגבתא דערן לאשת עשעא כנסתהון דנדיקיא וסימניך כי כמכרבו אכי ועמי וגומיר והמלך קס  
בחימתו א גבת הכיתן וכולי עכ . וכפרשת גשא בפלגות ליליא מוש ודא קדישא סלקא רימין ומשבת  
ואריות קלה כדון כרוזא קרי בעלמא דהא עדין הוא לאתער לשכחא למלכא וכדון מושבחן מתערין  
ואתכסמותא דכלא אשתכח וצאה מולקא מאן דאתער לזונא וזונא וכולי עכ . וכפרשת תרומה  
כד אתפלג ליליא קמו ר' אור' אבא למלעי באוריתא אל אבא השתא דאי עדין רעותא לקבא וכולי  
עש . ועל גפן וכולי ישראל כקראו גפן שכאר גפן ממנרים חסיב . ביקיות אב קינות של תשע באבי  
בדכרי מחזורים הם פזומים ותוכחות ובקשות של ראש השנה ויום הכפורים . ואם יקשה וכולי עד  
הסוף הכוכה שיעשה אדם קל וחומר בעצמו ומה אם האורג והתופר והפחמי דומיהם שלא וכוונת  
באומותם אלא כ' און ג' לכבים הם קמים חנות לילה לעשות מלאכתם אני טבעסקי בתורה משתכר  
שכר בלתי בעל תכלית וקובה חיי העולם הנא על אמת כמה וכמה טראוי אקום . וכספר החסידים  
סימן גל הן יקטלני לו איתל ימים אדם אל לבו ויקח משל מהפרשים ההולכים למלחמה בזכות מלכא  
ולא יבואו מפני חרב ובפגעים וכהרגים ובמותם במלחמה לא יקבלו שכר אנו על אמת כמה וכמה שיש

לכו למכול כרות ויסורים אף להערות כפשותכו למות על מנות מלככו ויתכרך  
**יקר ביקר זמן אין ביקרים**  
**קנה בינה קנה שם טוב אשר י**  
**עלה על גב שלשת הכתרים**

כְּשֶׁל תּוֹרָה וְיִזְתֵּר הֵם חֲמוּרִים  
 וּבֹא שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה הַסְּנוּרִים  
 עֶרְת כִּסְפָּה וּסְפָר הַיְשָׁרִים  
 הִנֵּה בָּהֶם וַיִּמְסוּ אֲסוּרִים  
 וּפּוֹצֵר בְּךָ לִבֵּל תְּזַהֵר בְּזֵהרִים  
 וּמִי הוּא זֶה אֲשֶׁר יִמְצֵא חֲקָרִים  
 יִרְאִיו חוֹשְׁבֵי סוּד שֵׁם וְחֻקָּרִים  
 חֲקָר לְאֲשֶׁר בִּידוֹ מִחֲקָרִים  
 וְסוּד מְלִים וְשֵׁם עֵצִים וְזִמְרִים  
 וּפֶה לְהֵם וְלֹא דוֹבְרִים וְאוֹמְרִים  
 אֲשֶׁר יִנְהַג בְּלִי מִלְמַד שְׂדוּרִים

וְהַזְהֵר בְּדַבְרֵי הַחֲבָטִים  
 הִיָּה חֹזֵק לְחֻבַּת הַלְּבָבוֹת  
 וְשִׁירֵי זֶה קָשׁוּר עַל לֵב וְשִׁיר קָ  
 עֲנֹד עַל גַּרְגְּרוֹתֶיךָ וְתַמִּיר  
 וְאֵל יִשְׂאֵךְ יִצֵּר וְעִצֵּר  
 מִנֵּי לֵב בְּהַבְלֵי שְׂוֹא וְאוֹמְרִים  
 וַיִּתְּנָה חֲכָמָה וְסוּד אֵל  
 וְאוֹלָם דוֹד שְׂאֵל חֲכָמָה וּבִין מִ  
 לְמוֹד דְּקָדוֹק לְדַעָה סוּד פְּעֵלָה  
 הָבִי בְּלִתּוֹ וְיִי אִישִׁים אֲסוּרוֹת  
 אֲדַמְמוּ אֵלַי רוּעָה אוֹיְלֵי

קלט

ביאור המלות עץ כדורונים מלסון כדור לשיף חמורים רזל כהנו כלסון זה חמור וקל' היסורים סס  
 מקובץ מן יוסר לכי אמרי אסורים סס ועונר פי מוכע' ופונר מן ויפנר בו' זמקיר בוקרים מן  
 והירו כוהר חקרים מן החקר לוח תמנא' ותארים פי שמוות תפול' מלמד סכע סתקוע כראשו מסמט'  
 חפירוש יקר ביקר זמן וכולי כך אמר החכם הזמן יקר סכמנאס' וזלרזל על פסוק ימיו ככל עובר  
 ככל עוף שפורה והולך ולכן בריך להזמר מאד ככל חלקיו הקטנים עם הגדולים שלא יעלו  
 בתאו נואכדו ויכלו כחפס תקוה ואמר חכם אחד אם מדע להשתמש כראוי בימי סייך תמנאס ארוכ'  
 ועל זה אמרתי בשירי

בְּנֵי כֹלֵל וְהַתְּנַחַג בְּמִשְׁפָּט  
 זְמַן וְעַת לְכֹל הַפִּץ חֻק־חוּשׁ  
 וְיִמֵי הַלְּדוֹת מִצְעָאס אֲרוּכִים  
 וּבִלְתֵּי יִצְבָּה לְפָנֵי חֲשׁוּבִים

קצה סס טוב וכולי כדמתן ג' כתיבס הס כתר תורה וכתר כסוכה וכתר מלכות וכתר סס טוב עולה  
 על ג' כתיב: וזהוהר וכולי כפ' עוסין פסין דרש רבא מל ויותר מהמה בני הזהר ונאמר בני הזהר בדברי  
 סופרים יותר מדברי תורה מדברי תורה יס בהן עשה ולא תעשה אבל העובר על דברי סופרים חייב  
 מיתה ולהג הרכה וביעת כשר המלעיג על דברי חכמים כידון כנראה רוחמת' ומועשה בר' עקיבא  
 שהיה בכית הסוהר חזר למשרתו תן לי מים לטוב לדי אמר ליה לשתות אין מגיעין ליטול ידיך מגיעין  
 אמר לו מה אעשה שייכין עלייך אומה מועב אומה מיתת עבדי ולא אעבור על העת חכמים וכו' ע"כ  
 היה חונק וכולי דע כי כמו שזלרזל כרוס מדרס איכה בפסוק אימי עובד ואת תורתני לא שמוג הלואי  
 אומי עובד ותורתני שמוג מתוך שהיו מתעסקין בה השאור שבה היה מחזירן למנוע כד' יס לומר והלואי  
 תורתני לא שמוג ובספרי המופרים והמכות קראו כי מתוך קראס בספרי המוכחים היו חוזרי לתורה  
 ועל ידי המורה היו חוזרי למועב כי באמת אין מספ לאשר חכמו כפסא כללתי קראס בספרי המוכחים  
 המודיעים בדרך יסרה כי הקורא בדברי הסופרים יראה ה' הכרת וכמו הדברים ההם כלכו לפי סמל  
 שאמרס מלכו אמרס כמו שאמר בעל ספר היסר בעשר יג וזה לסיכו כל דבר שיכא מן הלכ וככס כלכ

וכל אשר לא ינא כי אם מן הפה לא יעבור הארון והיום החכם אומר בשו"פ רמב"ם אדם וארצה להכיר אם  
 המום' ההוא יבא מהלכ ארץ' אם נכנס מותרו בלבו והתעורר נפשו לדבריו אכיר כי בכל לבו הוא  
 מדבר ואם נפשו לא תשית לבה לדבריו ולא תתעורר להחיות בם אדע כי מותרו אינו כי אם דבר  
 שפתיים עכל לכן הנהיה שירגיל אדם עצמו לקרא ולעייין בחוכת הלשונות ובשערי הסוד של דביו  
 יונה ובספר הישר המוכנה לר' ואיכנו ואמת שרית חבר ספר וקראו ספר הישר אך הוא חכור תלמודי  
 ואינו כמנא ואינו שמעתי שספר הישר זה שדפס בקוסטנדינא פעם אחת ובוינוביא פעם אחד חכרו  
 הר' זרחיה היוני ואך שיהיה הוא חכור כחמד מאד וכתב בעל צדור המור סוף פרשת בכנים וז' תנאי  
 התשובה הם רבים והמחברים דברו בהם ומכולם לא ישרו נעשו אלא דברי ספר הישר עכל' ומלכד  
 הפפרים שהזכרתי בשיר וש עוד פפרים שראוין לסרדום אל דבה' לשקוד עליהם וממכסם ילמדו ליראה  
 את ה' ולעבדו כראוי והם ספר החסידים מכורת המאור ספר המוסר כד הקמת בית מדרש אורמו חיים  
 המיוחס לרבי אליעזר הגדול בן הורקנוס בעל הפרקים וש' דעתי אינו אלא לר' אליעזר הגדול הכוזב'  
 בפוסקים והזכירו העור אורת חיים סי' תקפ"ב ואף על פי שיש בראשו כעין הקדמה ממשע ר' אליעזר  
 בן הורקנוס אשכנזי סקדמה זו שמה מי שחשב שר' אליעזר בן הורקנוס חבר הספר' ועל כל ספרי  
 החסידים הוא ספר עין ישראל שהוא מדרשי ז"ל והנדרות הנמרא' ותנאי בספרים עקב דורשו רשומות  
 אמרו רבנוך שתכור את מי שחמה ויהיה העולם למוד הגדה שמתוך כך אתה מכיר הנה ומדבק בדרכיו  
 ואם עשיתם מה שעליכם אף אכי אעשה מה שעלי ע"כ' ואל' ושיאך יצר וכו' הכונה שלא ימנע אדם  
 מללמוד חכמת הוהר לשום סכה בעולם ומלת בזהרים תרמונו לספר הזוהר וספר התקוים וספר  
 דעיא מהימנא וספר הכהיר בי כלם ככללים בספר הזוהר' והלשון רבי יהודה חייב בהקדמת  
 לפי' מערכת האלהות רוב העולם הרמיקו דרכם מחכמת הקבלה ויש בזה שלשה כמות אחת להיותה  
 בעיניהם מאוסה שלא יתפון כסוב בתבונה בראש בהתגלות לבד רונה לומר בדברים הנלוים והוא  
 הפסג ולא די לבד זה העבר אלא שפופרים הם ואומרים שהן בפופה אלא פשעה' הכת השכי' להשכם  
 כי מן ומי הוא אשר יבא אל שער המלך' השלושית מפני פחדם משגיאה בחכם כי שגגה עולה ודון'  
 ועל מי שהוא מהכת הראשון אמרו במקום מ' מאן דמסלק קבלה ומחמתא מאורית דבעל פה ומאורית'  
 דככתב זרירם דלא ושתדלון בה נאמר דלא אית אלא פשע באוריתא ומרא' בודאי כאילו מסלק  
 דביעו מהסוף כהר ומהסוף וי' ליה טב ליה דלא אתכרי בעלמא ולא ויליף ההיא אורית דככתב ודעל'  
 פה דאתחייב ליה כאילו אסור עלמא לתהו ובהו וגרום עניותא בעלמא ואורך גלותא עד כאן לשוני'  
 ואינו מוסף ראיה מהתקוב' דף ע"ו וי' לון למאן דגרמין דיזיל ליה רוחא דמסית מעלמא ולא יתוב בעלמא  
 ואילין איכון דעבדן לאוריתא ובהה' ולא בעאך לאשתדלא בחכמה בקבלה דגרמין דאשתלק כתיבו  
 דחכמה דאיתו' מוכה ואשתארת ויבשה וילין דגרמין עניותא וחרכא נבה והרג ויחדן בעלמא עד  
 כאן לשוני' ומי שהוא מהכת ה' עליו אמ' החכם ראיות לאוול חכמות כשער לא יפתח פיו וכו' ו'  
 וברוש' ד' דאכות דרבו כתיב אדם למד אדם' תורה ודע' דעתו של מקום' סכא' או תנין יראה ה' דעת  
 אלהים תמנא' ואינו עבדף ראיה מפרש' ויקהל קחו מאתכם תרומה מאתכם הוא אשתכחא לקבלא  
 עליוכו היא תרומה למהו חולקא לה' ואי תימא דלא ברשותיה דבר כש קימא מלה ת"ס מה  
 בתיב כל כדוב לבו ויבאה את תרומתה כ' כדוב לבו ודאי' מאן דיתרע לביה ומסך לה לשכחיתא  
 לגביה וכו' עיי' ס' ומי שהוא מהכת ה' כוכמו דגויה ומעשו איכס דגוים כי לא מפני זה  
 דאין להתרשל מוכה וה' העוב יכפר בעד ועל כל פשעים תכסה אהבה והשגיאה' היא עריכה  
 לפני הכה' כמו שאמרנו בספר הבהיר מ' מפלה לחכקוק תהלה מנעי ליה אלא כל המפנה לבו  
 מעסקי העולם ומשתדל במעשה מרכבה ומקבל לפני הנה כאילו מתפלל כל היום' מאי שניכות  
 כד' כההכתה תשגה תמיד ומאי כיהו מעשה מרכבה' מ' דרך חיים טובחות מוסר מלימד  
 שכל הרגיל במעשה מרכבה ובמעשה בראשית אי אפשר שלא יכשל טכאמר והמכילה הואת תחת

ידוך דברים שאין אדם יכול לעמוד עליהם אלא אם כן כבשל להם והתורה אמרה מוכחות מוסר  
אכל באמת וזכה לדרך חיים עד כאן וכו' מוסף ראיה מספר הוסף פרשת בח' מאן  
דכסיף ולאסתכלא ולמכדע אף על גב דלא יבול שבחא איהו דליה וכלא משבחן ליה  
עד כאן עוד כתב זזה לשונו ולא ראן הפתאים שהם עמילים לתת עליה את הדין כמו  
שאמר חכמים זל במדרש משלי כי אדם מהלכרים שמבקשים מהאדם ביום הדין הוא נעית במרכבה  
צפית בטבור קומה וכולו וכו' ואני מוסף איה מספר הוזה פרשת תרומה ע' ד' פ' וכו' רע' ק'ה' כ'ה' כ'ה'  
לכר כש ברוא דקמתא ועבד ליה באולמו בני ונפח באכפיו כשמתא דחוי ליכדע ולאסתכלא כהיון  
דחכמתא למכדע ביקרא דמאיה \* ובפ' ויקהל ע' ט' ע' איבון חייבא דבישראל דלא מסתכלי למכדע  
למאריהון הקוא ממא מייבי לכשת' קמו מלכא קדוש וק'ה' אמר לה נאומי לה דכד תימות להאי עלמא  
דתשתל למכדע ליה ולמכדע ברוא דמאימכותא דכל מאן דהוי כהאי עלמא ולא אשתד' למכדע ליה  
טב ליה דלא יתברו הקד' אתה הראת לדעת אתחוי' ע' דהו' ממא קמו ק'ה' לדע' למכדע ולאסתכלא  
בהאי עלמא ברוא דמאימכותא ברוא דאורייתא דלא כ'ד' אייתי ק'ה' לכר כש כהאי עלמא וכולי ע' -  
אחר כך הוכיח מספר התקונים כי יש עשר ידות לכעלי הקבלה על כעלי מקרא וכעלי משנה ומארא  
בי הם עומים בעולם הזה טעם מהעולם האל וכל הקים כש' וכולי \* ואני מוסף ואומר כי כמו שיש  
במפרשים מי שאינו מרויח רק ארבעה או חמשה לכמים ליום להווימו מוסר בנדים גסים ומי שהוא מרויח  
עצרים או שלשים לכמים ליום להווימו מוסר בנדים דקים ומצולים וכן כוונת מרגליות ירוש' דובר ז'כ  
ביום ונוקב כלי וזכוכית לא ירויחנו בשבוע אחד והכל אומרו אחד כך בשאר המדות יותר ושתכר ביום  
אחד מי שודע סודם מיה ששתכר בשבוע אחת הכלמי יודע סודם \* המשל דאובן שמעון לוי אכלו  
באחד ג' ובפתלי דן אכלו באחד לוי המקובל זמון וכרך ברכת המזון וכוס של ברכה בידו וכיון למה  
שראוי לביון דן הכלמי מקובל זמן גם הוא בקבורתו ובירך ברכת האזון וכוס של ברכה בידו ולא כיון  
לסודות הנכרה כי לא ידעם הנה שנישם מזה אחת עשר א' י' ו' יתרון לשכר לוי משכר דן כיתרון הא'  
מן מסתך ועל זה הדרך שאר המדות וזה פשוט ליעשים תן \* הן אמת שכמו ששכר היודע מודות המנו'  
גדול מאד משכר הכלמי יודע כך עכש' כשיעבור עבירה או יכבול מנוה גדול מאד מצוה הכלמי יודע  
ומכל מקום לא האדם בן חורין ליכעל הימנה ולומר לא היא ולא סברה כי על מנת כן עכרנו בכרית  
ס' אלהינו ובאלתנו לששוק כל מה שהיא חפצנו וכבעלנו רבוננו יפקוד בשבת עשנו ולא כפרוך עלנו  
מעל נוארנו באומר לא מדע הקבלה ולא מעקבה כמו שאמרנו שער' ופארן במאנס התורה \* ואלו  
גריך לודיעה הוי' ב' תפא'ם הא' לב' כגון מלא מיראת ה' ואהבתו \* השני שקידה רבה על' קה' למוד  
דקדוק וכולו יש אכסום רבים שאין משגימים בחכמת הדקדוק להווימה בעיניהם בלתי ברובם וגם  
אני מטא' אכיר ואומר כי בתחלה היה בעיני העמק דקדוק איבוד זמן הן אמת שהייתי בקו בעוב  
הלאון בעבע \* ועם כל זה כשהתעסקתי בה ואורו עיני בה הכרתי כי מתחלה הייתי טועה במשכונני  
זל הראשע כראש' ספר ישוד דקדוק כל מנין לשמוע אם יפרט המקרא והוא לא עמד כסוד דקדוק  
לשון הקדש יגש בעורים קיר ולא ידע כמה יפסל וכאמר י' לפס' בעשרה טעמים ותהלל כפפשו ויעז  
במחשבתו מעשרה שלטים ושמש השומע ותמה על גדולת מעלת חכמת המפרש והדכר הפך כי בשומע  
טעמים רבים לפסוק לא ידע אי זה יכשר הזה או זה גם יתכן שלא הזכיר בפירושו פירוש האמת וכולי  
עד כאן לשונו \* זל רבי דוד קמחי כראש' המכלול לא טוב היות האדם ערירי מחכמת הדקדוק אבל  
גריך לו להתעסק בתורה ובמדות ובעיונים ונרכי ענינם בדכרי דל' ולשתעסק דקדוק על דרך  
קנרה כדו שספיק לו ללמוד התיבות בתקוין ולדעת יתרון האמיתות ופסוקן ולהסתר' בו בדכרנו  
וכביאורו ובמכתבו ובפרויו עד כאן לשונו \* דאמרו חכמים זל במדרש משלי כי אדם מהלכרים שמבקשים מהאדם ביום הדין הוא נעית במרכבה צפית בטבור קומה וכולו וכו' ואני מוסף איה מספר הוזה פרשת תרומה ע' ד' פ' וכו' רע' ק'ה' כ'ה' כ'ה' לכר כש ברוא דקמתא ועבד ליה באולמו בני ונפח באכפיו כשמתא דחוי ליכדע ולאסתכלא כהיון דחכמתא למכדע ביקרא דמאיה \* ובפ' ויקהל ע' ט' ע' איבון חייבא דבישראל דלא מסתכלי למכדע למאריהון הקוא ממא מייבי לכשת' קמו מלכא קדוש וק'ה' אמר לה נאומי לה דכד תימות להאי עלמא דתשתל למכדע ליה ולמכדע ברוא דמאימכותא דכל מאן דהוי כהאי עלמא ולא אשתד' למכדע ליה טב ליה דלא יתברו הקד' אתה הראת לדעת אתחוי' ע' דהו' ממא קמו ק'ה' לדע' למכדע ולאסתכלא בהאי עלמא ברוא דמאימכותא ברוא דאורייתא דלא כ'ד' אייתי ק'ה' לכר כש כהאי עלמא וכולי ע' -



ובמקום תענית מתענוגים **חדל לדו והכנע היצרים** וזו חזת  
 והוסף בעבודת אל והקשב **למצותיו ואל תפדוך נדרים**  
 הכי חוטאים בהודות ועזוב הטא ירוחמו ואם אוכלים ובורים  
 ואין חפץ בכופף ראש ועם צום **וחוגר שק ומציע אפרים**  
 ואף ביתענית בתענוגים **שחוק שנה ויצאת אל השערים**  
 ולשוט בשוקים ברחובות **ולכת אל שפתים או יאורים**  
 הלא פרום לרעב פת וערום **יבם בנדר וישקיף על בשרים**  
 אגודות תוך ובל מוטה ינתק **ועושי טוב הלא אלה בחדים**

קמו

אדם וי סלחה וי סלחה **כס השרים מן כיוצר לכ האדם רע** ובורים מן ולא נדרם אמת לחם כשמים פי קרונים כמו ומנסך  
 לא תתעלם **תוך עמון מרמה מוטה כמו רשע**  
 דופרדוש **ובמקום תענית וכו' רובה לומר כשירפה להטענות אם הוא מכיר בעצמו שעל ידי התעני'**  
 יכנע ויכנו הערל וישוב עד ה' וירכה בעבודתו מה שלם יעשה זולת התענית או יתענף  
 מוכר לטוב אך אם הוא מכיר בעצמו שעל ידי התענית יבטל קנת מעבודת האל שלם יוסיף בה לפי  
 שיכטרך לושן או לטייל להטוב נער התענית או יותר טוב הוא לו שיאכל וישמה ובמקום הנער שהיה  
 רובה להטענער בתענית יקבל עליו להטענע בשימיעים בתענוגיו ויוסיף בעבודת ה' יותר מאונגו האטל  
 אם היה רובה לננס ביום שכי יקבל עליו שלם ינוש ספר המורה מפיו כל אותו היום או יקום בחמי הלילה  
 ולא ישחק שיו מגריסא עד הכי קר ויקבל עליו דבר תמיד ללמוד כך בכל יום ולהשכים ולהעריך לבית  
 הסכמת ותשכח לו לנדקה יותר מאילו התענה שכי ותמישי וכן ראוי שיעשה גם כן איש שלם שמוק לו  
 התענית וזהו דרך ישרה שיכנר לו האדם שאמר השפך לה בעולות ונכחם כשמוע בקול הנהכה שנוע  
 מוכח טוב להקשיב מחלב אלים וכתיב הכזה יהיה גום אבחרהו יום עבות אדם כפשו הלבוך כאגמון  
 דאשושק ואפר יביע הלזה תקרא גום ויום רגון לה ופי' רדף אין הגום הנרעה התענית מלאכול  
 ומלשמות וכפיפת הראש כאגמון ולא הנעת השק והאפר כי אין מעשים אלו כנחרים וכרנוס לפני ה'  
 דק כלב כסדר וכמעשים טובים וסוד מדרכים רעים עכל' אהם ביאר הכתיב שהגום הנרעה לה הוא  
 סוד מרע ועצות טוב וזהו אמרו הלא זה גום אבחרהו פתח חרבונות רע ונומר כנגד הסוד מרע  
 וכנגד עצות הטוב אמר הלא פרום לרעב למך וגנא' ועל זה הדרך הוא מה שכתוב בידימיה כי על  
 דכריל הקשיבו ותורמיו ומאשו בה' למה זה לי לבנות משבא תבוא וקנה הטוב מארץ מרחק עולותיב'  
 לא לרגון ונחכיכם לא ערכו לו וכן כתיב בזכריה אמור אל כל עם הארץ ואל הכהנים לאמר כי נתמס  
 ומפוד בחמישי וכס כיעי וזה שבעים שנה היום כמתוכי אבי וכו' תאכלו וכו' תסתו הלא אמת האוכלים  
 ואמת השופים **הלא את הדכרים אשר קרא הידי הכנאים ונומר הרי שביאר שרגון ה' הוא קיום**  
**דכריו ומצותיו ואינו מושג עם זה אם יבס נכר או יאכל'**

**ונח ונאץ קצות כל הדברים** **וקח לך המציעים בדרים**  
**יהי נדך ונשמתך שלמים** **ולעד לא יבואוך טגורים**

הנה זאת חקרנוה ובקוהיא  
אכילתך שתיהך בעיל  
ותור אחד לארבעתם בעת ת  
ודע כי כל נגעים וחליים  
הלא בועל קטנה או זקנה  
והזולל והסיבאומרה  
אשר הורק אשר הוקו ורחץ  
והחלש והעלם והשב

יהלך איש פהולך על יתרים  
תך שינתך תשמור לתורים  
תך אל המזורים המזורים  
בהרבות במ הלא צומחים ופורים  
והבועל שנאה נעקרים  
במשגלו ומכיש אל מעורים  
והמרבה אכול חומץ וקרים  
והמשהא נקביו הם עקרים

קכ

ביאור המלות זכח ענין ריחוק • וכאן ענין מיאוס: ממנוים פי' פחדים • יתרים פי' חכמים מן כוכבו  
פחדם על יתר • לתורים מלשון וכהגיע תר ענינו זמן • אל המזורים המזורים פי' לשליו הרפואות המזורים  
הראשון כמו ויהודה את מזורו והשינו כמו אין דן דיכך למזור • ופורים מלשון פרו וכו' • מעורים כמו  
למען שיכיש אל מעוריהם ענין גלוי וערוה • הורק פי' שלקח תרופה משלשלת •  
והפירוש זכח וכאן וכו' זה לשון הרמבם בראשון מה' דעות שתי קצוות הרחוקות זו מזו שככל דיע'  
ודיעה איכן דרך טובה ואין ראוי לאדם ללכת בהן והדרך הישרה היא מלה בינונית שבכל  
דיעה ודיעה והיא הדיע הרחוקה ומשי הקצוות ריחוק שזה לכן נזו חכמים שיאסו אדם דעותיו וישערום  
ויזכרו בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בנופו כינד לא יהא בעל חומה כוח לכעוס ולא כמות שאינה  
מרגיש אלא כינוכי וכן לא יתאה אלא הדברים ההכרחיים ולא יקפוז ירד בוותר ולא יפור כל מזונו ולא  
יהא מהולל וסוחק ולא ענב ואיכן אלא שמח ועל זה הדרך שאר דעותיו ומכות עשה ללכת בדרכוס של  
הבינונים שהם הדרכים הטובים והישרים שגאמר והלכת בדרכויו ודרך זו קראת דרך ה' וההולך בה  
מביא טובה וזכרה לעמיו עכ"ל • כהולך על יתרים הוא האיש המצחיק שההלך על החכל עי' משקלות  
שגומר ענינו מאל ללכת באמצע וביושר פן יטה לא' משני הנדדיו ויפול ולא יספיק קום כך נריך האדם  
להזהר בכל עניניו שלא יטה מהאמצע • אכילתך וכו' לשון הרמבם ברישיו מהלכות דעות לא יאכל  
אדם אלא כשהוא רעב ולא ישתה אלא כשהוא כחא ולא ישתה מים בתוך היינון אלא מעט מזונים • בין  
וכסיתחיל היינון להתפעל במעיו שמה מה שהוא נריך אך לא ירבה לשמות מים • ולא יבעל אלא  
כשיחבא נפשו כריא וחוק ביותר והוא מתקפה הרבה שלא לדעתו וכשרו חס ולא יבעול כשהוא רעב  
ולא כשהוא טעב ולא מעומד ולא כשנריך לנקביו ולא ביום שבעכם למרחץ • די לאדם לישן ח' שעות  
בלילה ולא יישן ביום: רוב החליים שבאים לאדם אינם אלא או מפני מחבלים רעים או מרוב אכילה  
ומטייה ופליזו מחבלים טובים וכל הסגוף כבעילה זקנה קופנת עליו וכחו משש ועינו כמות ושינוי  
בופלים והרבה כאבים באים עליו חזן מאלו אמרו חכמי הרופאים ח' מחלף מת מאשר חליים והאלף  
מרוב התשמים עכ"ל • הלא בועל וכו' לשון שיסן הרפואה בראשון מהלכות ה' עקריות ומעוט במסגל  
יקרה ממסגל עם קטנה או זקנה או שפועה שלא כראוי ובנכות ורואה איברי האשה או שהאשה ככאש'  
או מכיבדת וכתפבת הראות או שהוא כבד או זקן או זולל או סובא או כריא שלא בשלמות או מלוט או  
שהוקו או לקח תרופה ומשלשלת או רחץ או התעמל או שעסה ממסגל מותריו או מוקרים פכמיים כמו  
פחד וכעס ויגון אלו והמרגילים המקנה יותר מדאי לא יולידו רק על המעט או יהיה כפעב הולדתם •

ומשגל כפר הסוף וכלי צעת ועקר האכסום הפרונים אבל יש אכסום רעים שכל מה שזוכלו לפעות  
בנבות יותר מתעבנים יותר ואמרן סיכא שיותר ויוק משגל אחד בלתי ראוי מארבעים הקזות עכל  
וארזל סממסהא כקבו כקטנים עובר משום לא יהיה כך עקר ומשום אל תסקבו את כעשותיכם

והטהרו ברעיון גם במעשה	בעת המערים תהיו מערים
שניכם את ויעלתך ותזכו	לבן טהור בקדישין ועירים
ואם תבעול למלא תאותך	ותהיה רק באחד החמורים
הלא ילד אשר יולד לך ב	אמת יהיה כאחד הערים
בחטים איש ודעם הוא קצרים	ואיש זרע שעורים השעורים
ועמל זרעיו הם יקצרוהו	ויש זרעים לפי חסד וקוצרים

קסג

ביאור המלות אמערים עבין ערוה ונלוו מן כמעט איש ולויות מערים עבין חבור מלסון רזל כאיש  
המעורה בלויה שלז זעירים פי' מלאכים מן עיר וקדושים העורים מן ועל עיר בן אבות  
הפירוש וטהרו וכלי הכונה שיקדש אדם עמו בשעת תשמש במחשבה טהורה וראויה וככעשות  
המעשה שכל הראוי וזכה לכנים כשרים והגונים ואופן התקדשות הזה במחשבה ובמעשה ברוך  
ביאור ארון וכבר חנר הרמזין אל על זה ספר קטן קראו מלמד אדם דעת לפי שהוא מלמד האדם  
דרך החבור שנקרא דעת שכל האדם ידע את הוה וכבר נדפס הספ' ההוא וגם בעל ספר המוס' הביא  
כל דבריו והמרד אל דבר היעין ס' וכספר הזוהר פרשת תזריע כתיב אל תהיו כבוס כפרד און  
הבין כמה אתערטן בני כשא מסום ופרד בקדושה דגרמיהו ועל דא וזוגא דכבי כשא הוא בזמין  
ידעין לכוכא רעוהא לא תדבק בקבה והא אתערבו בפלגו ליליא קבה עא כנמא דערן לאסתעשא  
עם נדיקיא וכנס ישראל משבת לקבה כדון עידן רעוהא רוזוגא לאתקדשא בקדושה לקבה ולכוכא  
רעוהא לאתדבקא ביה ולי בני כשא אתרסקו מיכיה ועבדין כבעירין אן הוא קדושה ליהוין  
לאסתכחא קדישין אן און כפשתן קדישין דמסכין מעילא ושלמה אמר גם בלא דעת כפס לא עוב  
דעת דא קבה כפס דא הוא כפס דלינין מסכין בעובדיהו לא טוב דהא מסערא אחרא אתמסכן עליהו  
כפסן דלאו איהו טוב בנין דלא מכווני לביהו לקבה מאן דאתלשט בינר הרע הוא בלא רעוהא  
וכוכה דלבא לקבה ומסערא דינר הרע אתמסך עליהו כפס דלאו איהו טוב ואן ברנליס מאן דאיהו  
אן ברנליס ודסי שעתא בלא רעוהא קדושה חוטא חוטא ודאי בכלל ועד סיין מכתשין ביוק ככוי  
כשא ואסהודו ככפשיהו ככפיותא ללהון לא הוא' דהא קבה מאים בהו ולא דעתיה כיון עד דוכשרין  
עובדיהו וזמכרו עכ' וכסוף מידע תכין דבעי בר כש לכוכא כההיא שעתא דווג ברעית דמרי  
בנין דישין כיון קדישין לעלמ וכו' ובריו קדושי' וכו' איון איון נדיקים דמשתדלו באריותא ודעו ארסו  
דקבה ומקדשי' דרמיהו בקדוש דמלכ' ואסתכחו קדישין ככלא וכגון כך משלפי רוחא דקדשא מלעיל  
וכנייהו הלהו וכו' קשע ואקרון ככוי מלכא כיון קדישין וי לרשיעיא דכלהו סטופין ועובדיהו כנישין  
בנין כך ירמין ככיהו כפשאן חנישין ומסערא דמסאבא ועל דא כתיב אל תהיו כבוס כפרד דאיון  
מארי וכו' דאי ככי כתיב סכא און הכין וכתיב חסם והכלבים עזי כפס לא ידעו הכין כלומר הא  
מודמכין איון דאקרון עזי כפס והמה רועים איון מדבריו ומכניגו לכך כש כהיכנס לא ידעו סכפא  
כד'א לעלוקה שמי ככות סכ הכ וכל דא מאן גרים להו בנין דלא אתקדשו כההו וזוגא כמה דאנטריך  
ועל

וּמַל דַּל בְּלִיטָה קְדוּשָׁה תִּשָּׂו כִּי קְדוֹשׁ אֲבוֹתָ מִחַ מֵאֵן דְּבַעֲבֵי לֹא תִמְקַדְשֵׁךָ בְּרַעֲוֵתָּהּ לְמַלְרוֹת לֹא לְשִׁמְשֵׁת  
 אֶלֶּא מַחְלָנֻת לִיזִיא וְאִילֻךְ אִוּוּ כַּפְלָנֻת לִיזִיא דְקָא בְּהַוִּיא שְׁעֵמָא קַבְּהָ אֶשְׁמַכְהָ בְּנִבְמָא דְעַדָן וְקַדוּשָׁה  
 עֲלֵהָ אֲתַעֲרָ וּבְדִין הוּא שְׁעֵמָא לֹא תִמְקַדְשֵׁךָ - בְּזִמְנָא דֹּא שְׁמַכְהָ כִּי כֵּס בְּזִינְנָא מִד דְּכֵר וּבִקְבֵּי וְאִתְכּוּזָן  
 לְקַדְשָׁךָ כְּדָקָא יִאֲוִת כְּדִין הוּא סְלִים וְאִקְרִי אֲמִד בְּנִכְ כְּעִי בִּר כֵּס לְמַחְדֵּי לֹא תִמְסִיָּה בְּהַוִּיא שְׁעֵת לְזִינְנָא  
 לֵה כִּרְעֻמָּתָ עֵמִיָּה וּכְוֹכּוּן מְרוּוִּהוּ כְּמִד לְהַוִּיא מְלֵה וְכִד עֲשִׁמְכַחֵי מְרוּוִּהוּ בְּכַךְ כְּדִין כִּלָּא מִד  
 עֲנַשְׁטָא וּבְנִבְנָא וְאִקְרִי אֲמִד כְּדִין קַבְּהָ סְאֵרֵי בְּאֲמִד וְאִפִּיק רִנְתָּא דְקַדוּשָׁה בְּהַוִּיא אֲמִד וְאִילֻךְ  
 אִקְרִין כְּכִין לְקַבְּהָ עִבְּ

בְּעֵינֵיהֶם מָאֵד זִכִּים וְכָרִים  
 חֲשִׁבִים אֲךְ בְּבַהֲמוֹת הַיַּעֲרִים  
 בְּעֵלִים וְעַגְלִים וְאִשְׁרִים  
 חֲרָשִׁים בַּחֲרוּ לָהֶם יְהוּדִים  
 מְקוֹם מוֹלָךְ עֲבוֹד מוֹלָךְ וְשָׂרִים  
 וְתַחַת הַבְּעֵלִים הַעֲשׂוּרִים  
 הֲלֹא הֵם עַל לְבָנִים מְקַטְוִים  
 בְּרַב הוֹן תוֹךְ צָרוּר הַיּוֹם צָרוּרִים  
 לְטַבַּח יוֹרְדִים אִישׁוֹם כְּכָרִים  
 וּמִי גֹכֶם וּנְשַׁמְתֶּכֶם יְהוּדִים  
 הַמְּמִינוּ וְהֵן הָיוּ בְּעוֹכְרִים  
 וְאִךְ נִתְּאוּנָה עוֹכְרֵי שְׂאִירִים  
 לְרִדְתָּנוּ הֲלֹא הוֹפְרִים וּבוֹרִים  
 הַבְּאֵנוּם בְּעַדֵי זֶהָב וְדָרִים  
 חֲלֵי כֶּתֶם וְעַל רֹאשׁן נָזִירִים  
 וּמִצוֹתַן לְכָד עוֹשִׂים וְשׁוֹמְרִים  
 בְּרִית עִם אֵל וְתוֹרַתוֹ מְפִירִים  
 בְּעוֹנֵת דַּת וּמִצְוֹת הַמְּאִירִים  
 אִוִּי הָיוּ נִפְשֵׁינוּ בְּהַיּוּדִים  
 פָּרַעְרוּ וְאֵל תִּהְיֶה בְּעוֹכְרִים

אֲנָשִׁים רֵאתָה עֵינֵי בַחֲלָדֵי  
 וְלֹא זָכוּ בְּעֵינֵיהֶם אֲבוֹתָם  
 בְּיַעַן עֲבָדוּ אוֹ לְפָסִילִים  
 וְלֹא שָׁתוּ לְבָבָם אֶל אֱלֹהִים  
 מְקוֹם בְּעַל זָבוּב בְּעַל זְהוּבִים  
 וְתַחַת הַבְּעֵלִים הַבְּעֵלִים  
 וְתַחַת קַטְרָם עַל הַלְּבָנִים  
 בְּאֵילוֹ הַנְּפֹשִׁים אַחֲרֵי מוֹת  
 אֲשֶׁר עוֹד רֵאתָה עֵינֵי וְהִנֵּה  
 שְׁאֵלֹתֶיךָ מִי יַעֲזֶה זֹאת עֲלֵיכֶם  
 הַשְּׂבוּנוֹת נִשְׁוֹתֵינוּ בְּכִסְלָה  
 וְגַם אֲמָנָה עֲלֵיהֶן אִין הַלּוּנָה  
 עֲלֵיהֶן וְאֲנַחְנוּ בּוֹד וְשִׁחַת  
 אֲשֶׁר שְׂמַנּוּם לְרֹאשֵׁנוּ עֲטָרָה  
 וְרִבִּיד עַל גְּרוֹנָן וְעֵנְקִים  
 וְהֵינּוּ בַחֲלָדָנוּ דְּצִוּוֹן  
 וְלֹא נִפְרַת בְּרִית אֲתָן וּנְחַנּוּ  
 וְנוֹסִיפָה בְּעוֹנֵתָן וְנִגְרַע  
 וְלוֹ אֲצַנּוּ לְהַפִּיק כֵּן דְּצִוּוֹן אֵל  
 בְּנֵי אֵל תִּלְכָּה אֲתֶם בְּדָרְךְ

בְּחַר אִשָּׁה שֶׁפִּלְהָ מִמֶּדְבָּה	רְאֵה חַיִּים עֲרִיבִים לֹא מְרִירִים
לְקַחָהּ וְאֵל תִּקְחָהּ פֶּן	תְּהִי לָהּ בַּעֲבָדִים הַמְּכֹרִים
שֶׁבַע רִצּוֹן וְהִי לָחֶס לְנַפְשׁוֹ	בְּנֵי בֵיתְךָ דְּחַיִּים לְנַעֲרִים
וְכֹל קָנָן אֲשֶׁר לֹא תַעֲבֹד בּוֹ	לְךָ נֶחֱשֶׁב בְּמִנְהַגְעֲרִים
וּמָה בַעֲצֵה הָיוּתְךָ בְּאֵנְשִׁים	אֲשֶׁר כָּל הַכְרַחְיִים יִתְּרִים
אֲשֶׁר בּוֹנִים לְשִׁבְתָּם חֲרֻבוֹת	עֲלִיּוֹת עַל פְּנֵי מַיִם מְקָרִים
וְכֹל חֲפֵצִים לְהַתְעַנֵּן וּלְתַת	מַעֲיֵל עַל גּוֹ וְעַל הָרֹאשׁ פְּאִרִים
לְהַשְׁתַּכַּח בֵּין מַלְכוּת וּלְאֲכֹל	עֲבִיִּים תְּרַנְּנוּ לִים יַחְמוּרִים
וְדוּדָפִים מֵאֵיִים בְּהַמִּיִּים	וְעוֹשִׂים כָּל יְמוֹתֵיהֶם כְּפֹרִים
וְיִמִּירוּ בְּקִלּוֹן אֶת כְּבוֹדָם	וְיַעֲבִירוּ שְׂבָלִים לְחַמְרִים
וְיִשְׁיִשׁוּ בְרִצֵּי הַכַּסְפִּים	וְכֹזֵב אֲשֶׁר נֹתְנִים וּמוֹכְרִים
לְנַפְשׁוֹתֵם בְּקִנְיָנִים בְּהַחֲלִיף	בְּנִשְׁפָּרְתָם וּבַעֲבָדוֹת דְּרוּרִים
כְּאִישׁ יֹשֵׁב כְּעַל הוֹן עַל שְׁחִין רַע	לְהַתְנַרַּד בְּחָרֶשׁ אוֹ בַּעֲוִוִּים
וְכִמָּה עֲבָרוּ בְּסָף כַּעֲפָר	וְהִכְנִינוּ לְבוּשִׁים כְּחַמְרִים
וְנִעְוָהֶם וְעֹבְדוֹ לַמַּשְׁאִים	לְבוּשֵׁיהֶם וּבְתֵיבָה לְנִכְרִים
נִשְׁיִהֶם טוֹחֲנוֹת אוֹ לְאַחֲרִים	וּבַסְפִּיהֶם לְאוֹיְבֵי אֵל בּוּזִרִים
וּמִי יִתֵּן וְהָיוּ הֵם כְּקֶרֶחַ	בְּבֹא חֵילֶם לְקַצְבֵי הַהֲרָרִים
וְלֹא הָיָה רְכוּשָׁם אוֹ נְסִיבָה	לְהַכְעִים אֵל בְּתוֹעֵבוֹת עֲכוּרִים

דא

בַּזֹּרֵה הַמֵּלֵם כַּחֲלָדֵי פִי כְּזוֹמֵי יְהוּרִים כְּמוֹ זֶה יִהְיֶה לָךְ שְׂמוֹ הַכְּעִלִי מִן וְעֵצְדוֹ אֶת הַכְּעִלִּים הַכְּעִלִּים  
פִי הַאֲדוּכִים לְכַנּוֹס כֶּךָ קוֹרֵן הַמַּעֲוֹת כְּכֹרִים כְּכַסְיִים יַהֲרִים כְּמוֹ יַהֲרִים אֶתְרֵי פִי כְּשָׂרִים  
זָרִים מִן וְדָר וּמִחֲרַת כְּזָרִים פִי עֲטוּבוֹת אֲכַנּוּ פִי מִהֲרֵנוּ כְּהוּרִים עֵכִין לִזְכּוֹן וְזוֹנָה מְקָרִים מִן  
הַמְּקָרָה כְּמוֹס עֲלִיּוֹתָיו מֵאוֹיִים פִי תֵאוּת לְחַמְרִים מִן אֲכַנּוּ הַמְּזוּרֵר בְּרִצֵּי פִי חֲמִיבוֹת כְּסָף וְתֵם  
פִי שֵׁלֶם דְּרוּרִים מִן וְקִרְתָּם דְּרוּרִים כְּזָרִים עֵכִין סַעֵר כְּחַמְרִים מִן וְיִבְכְּרוּ אוֹתָם חַמְרִים כְּזָרִים  
כְּמוֹ פֹּרִים לְקַבְּנוּ הַהֲרָרִים פִי לְסוּפֵי הַהֲרָרִים וְלִמְחַמְתֵּם

הַבִּירוּשִׁי אֲכַסְיִים רֵאמָה וְכֹלֵי הַכּוֹכָה עַל קֶבֶת אֲכַסְיִים שֶׁהֵם כָּל כֶּךָ לְהוֹסֵפִים אַחֲרֵי הַכְּנַעַן וְהַמְּזוּרֵר  
עַד שֶׁלֹּא יִחַשְׁבוּ כֹּלֵל לְכַטוּל הַמְּזוּרָה וְהַמְּזוּרָה כְּשִׁיחֲשָׁבוּ לְהַשְׁתַּכַּח וְלִהְיוֹת רִיחַ מֵהַ כְּכַתּוּב  
וְעַל פֶּת לָחֶס וְיִשְׁעֵי נֶחֱרַב אֲכַל אֵין הַכּוֹכָה חֲלִילָה עַל עוֹבְדוֹ מִלֶּךְ וְשָׂרִים אֵף עַל פִּי שְׂלֵמִית הַשִּׁי הַאֲרַכְתִּי  
לְמַעֲמִית הַלֵּשׁוֹן שְׂהָרֵי עוֹבְדֵי הַיָּם עוֹבֵד לְאֲחָאָה וְכַחֲמֵי הֵן חֲכָלִים לְאַרְתַּחֲשַׁתָּא וּמִן הַאֲחַרְיוֹתִים  
לְכֹ א I 32 הַרְמָנֶם

דרך חיים

ברמב"ם זולתו רבים ועוד חרמתי על ענין זה שיר קטן וזהו

מאד אהמה על איש	אשר יפסיר ויבאיש	ואת ריחו יבאיש	בעין אביו קבו
זמן מאה מכה	בעד גרה מוכה	וכשמתו מוכה	בעד קטין קבו

מוכה כמו מוכה מספר לכוכבים מוכה מן והאכלתי את מוכיך קנו מקור מהקל כפלים כי מרו מריתי וזה לשון ספר השיר בשער י' ופריך לו בבואו בעבודת הבורא אם יהיה בעבודת המלכים להסיר מעל נוארו עול בעבודת כבי אדם כדי שלא יהיה לו ארון אחר כי אם הבורא ואשריו אם יבא מעבודת עבדים ויבא בעבודת המלך הגדול אשר הוא נריך להתקדש ולהשמ' כי אין לבא אל שער המלך כלבוס זרות ומעשה עבירות ובעבודת כבי אדם הוא עבד עבדים ובעבודת האל הוא חפשי ומה טוב אמר המטורר עבדי וזמן עבדי עבדים הם עבד ה' הוא לכד חפשי כי מו שיש עליו עול כבי אדם לא יעשה דבר בעתו לא יתפלל ולא יעשה עבודת אלהיו בעתה וכן אשר לא יהיה עליו עול ארון יהיו חפשי ברשותו יתפלל בכל עת שירגה ויהיה בשלום ולא יירא מאימת המלך ולא משוד רשעים ויהיה לו כנאו לעסוק בעבודת אלהיו ויהיה שפל ועניו ולבנו כשבר כי כל מתחבר למלכים ולשרים תיקר בפשו בעיניו ויתנאה ולא יכבש יצרו לעבודת אלהיו עכ"ל אשר עוד ראתה וכולי הכונה על קנת חפשים שסופן יורשים גיהנם בסבת נשיהם כי הוכרכו בכל זמנם להיות אף להעשיר כדי לפרכמן בכבוד מלכו' זולתם כל תאוותיהן ולא כשאר להם זמן לעבוד ה' כראוי בני אל תלכה אתם וכולי פי עס שתי סתמות הכוכרות ועל המניעה מהכת השכית אמרתי בחר אשה שפלה וכולי לקחה ואל תקחך וכו' ועל הפרושה מהכת הראשונה אמרתי שבע רנון וכולי ונרמין בריש פרק כסויו הדם כהשום ללבושך מנו כהשי ישי מלבושך פרשי קנה לך נאף ויהיו לך הניזון ללבוש עכ" ולי כראה לענה טובה קא משמע לן שילבש אדם בגד נמר שהוא מתקיי הרבה ואינו בלה מהר מה שאין כן בגדי כונה של עינים ובגדי חמשי ופסחן ונמר נפן עוד הם ודי חלב עינים דיו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים ועל אים שכתוך ביתו ויחיים לבערותיהן תן חיים לבערותיהן מכאן למד מורה דרך ארץ שלא ילמד אדם את בנו כהר ויין פרשי ודי חלב עינים הכי משמע די לך בחלכם ולא תשחטם ומאכלם וכן חיים לבערותיהן לכבי ביתך למד דרכי חיים להתאפק בזמנות קלים עוד הם טוב איש חונן ומלוה וכלכל דכרתי במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתקפה כמה שיש לו וכולי פרשי עוב איש חונן דלים ומלוה איתם ועוב המכלכל דבריו כמשפט לפי היכולת הוא עומד על דרכיו ולא בכל תאות לבו עכ"ל

ועל דברת שבועת האלהים	ידי כל יצועי שיר קצרים
לספר מהלומות גו בסילים	בחטאתם בין סכלות עבורים
מקום מאה ברכות נשבעו יום	ביום מאה לשוא או לשקרים
ולא בנו בלבותם כבוד אל	וגאותו ושפלותם חסרים
ילוד אשה קצרים טמא לב	טמא שפה באל ודי הורים
לאל כבוד בני כבוד והוד שים	חדל לך משבועות או גדרים
לבר את הם בעת צרה ויגון	מצאוך לתנצל גדרים
אוי טוב הוא אשר תדור ואך לא	כאישים וום רוחה בו ממורים

ושוב לנדור להכניע היצרים בעת משתדרים על איש ונוכרים  
 ויראי אל לבקש אהבה או סרים אסר וגשבעים ונודרים  
 להקים דברות קדש להפיק רצון מאיר ארץ ודרים  
 רוב

ביאור המילים עבדים מן וכנר עברניו - בנופי הכינוי ממוזרים מלשון ואם המר ומירכו

הפירוש ועל דברת וכולי הכונה שקבר מנע השיר מהשתרע לספר עונשי הפרזונים בשבועות  
 ונדרים זה לשון הראשון בפרשת יתרו וטעם לזכור השם בשבועה כי כמו שהשם אמת  
 כן יהיה דבנו אמת והנה אם לא יקיים דברו כחלו מכחיש השם ומכנה אפשי מנרים אם ישבע אדם  
 בראש המלך ולא יקיים דברו הוא בן מות ואילו כתיב משקלו והכ לא ימיה בעבור כי הוא בונה המלך  
 בפרהסיא ואם כן למלך בשר ודם כמה אלפי פעמים חייב אדם להשאר שלא תחשלהו לשוכו למת את  
 פיו לחטוא את בשרו לזכור השם לשוא והנה ראוינו בעבור שנסבענו ישראל על דבר פלגש בגבעה  
 בהרגו העובדים על השבועה וכן אפשי וכן גלעד אנשים ונשים וכן לא יעשה אפי' במחללי שבת  
 ושאלו בקש להריו והונחן בנו והוא לא שמע השבועה והטעם הביא רעב בעבור שאלו יובינו שעברו  
 על מה שנסבעו לנבעונים וכסכרנו אן וועתה ה' לארץ ולא מנאנו בעשרת הדברים עונש מפורש  
 רק בעכו ושבועת שוא ורבים חושבו כי הכושף השם לשוא לא עשה עבירה גדולה ואינו אראה להם  
 שהוא קשה מהל לאוין הבאים אחריו כי הרוגה והכוף טעם עבירות קשות לא יוכל כל עת לרנות  
 ולכאוף כי יפחד ואשר הרגיל עצמו להשבע לשוא יקבע ביום אחד שבועת און מספר וכל כך הוא  
 רגיל בעבירה זו שלא ידע שנסבע ואם יוכיחוהו למה נשבעת עתה אז ישבע שלא כשבע מרוב רגילותו  
 בה כי לפני כל דבור שידברו וקדמו השבועה ואילו לא היה בישראל רק זאת העבירה לכדה תפסיק  
 להאריך הגלות והטוביף מכה על מכותנו ואינו אראה שבעונם כי הרוגה אם רגח אויבנו מלא תאותו  
 בכמתו גם הכווף כן לפי שעתו והגובט מנא הבאות לנרכו ועד שקר להתרנות או להתקנס אך  
 הנסבע לשוא בכל עת הוא מחלל השם בפרהסיא בלא הכאה שיש לו עכ"ל וריכינו וינה ביאר בראש  
 שערי תשובה שהנסבע בלא נודך בכל עת כקרא מומר לעבירה אחת ובפרקי רבי אליעזר פרק ל"ג  
 דבן עקיבא אומר החרם הוא השבועה ושבועה היא החרם וכל המישר את החרם כאילו מישר את  
 השבועה עכ"ל מכאן נראה שהשבועה יותר חמורה מהחרם לכן אדם וכולי אינו שוב הוא וכולי  
 בנזכר רבה וידר ועקב כדר לאמר מהו לאמר לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת נרתם אשר פנו שפתי  
 ודבר פי כבר ליאמר רבי ינחם שכר מנזה בעת נרתו עכ"ל והפלא שאמר הפסוק כי אתה אלהים  
 שמעת לנדור ואך לא באשים וכולי ככתוב משמרים הבלי שוא חסדם יעזובו אמר וינה הרשעים  
 ישכחו חסדם שעשית להם כשינאלו לרונה ולא יקיימו בדריה אך אני בקול מודה אנוחה כך אשר נדרתי  
 אשלים וטוב לנדור וכולי בחרי מות רכה פ' כ"ג שלשה חקף עליהו יכרו ונסבעו לו יוסף דוד בעז  
 יוסף שבאמר והעמתי לה און כתיב אלא לאלדים כשבע ליכרו ואמר לאלהים אינו חוטא דוד שבאמר  
 חיה כי אם היפכו בעז שבאמר חיה שכבי עד הבקר אי חכיל לנדר חכם זה בועז ואיש דעת מאמץ  
 כח שנכר על יכרו כשבועה עכ"ל בעז אומותיו בועז ובכספר הזוהר פ' יתרו אומאה לקיימ פקודת  
 דמאריה דאיהו שבועה דקטוט כד יכר הרע מפתי לבר כס למעבר על פקודין דמאריה דא איהו  
 אומאה דמאריה משתבח בה ונאטריך לבר נס לאומאה במאריה על דא עד כאן

לאיש חימה שמור מחסום לפיד	בכף לא תהיו מדון מגרים
שבות מריב וכס פשע וקלון	דוף שלום ואנת שביל ותערום
הכי קנאה דני ורמב עצמות	ולב מרפא לה חיי בשמים
זכור נגיד אשר נכנס וחרף	אלהים חי בביתו בדברים
ולא פרע פרעות בנו וחרשו	לרב שקה כהמשיל צור לצנחם
זכור שם אל מחולל בעממים	ודתו מאכולת אש ואורים
והמה ויחצו שונאים והם	קודאי מקרא ואותו מאמרים
זה שנים חמש מאות ואלף	ועוד יותר ואל שותק לסרים
בעת איוב יחרפק ותשא	ופניק אזי בושים והופרים
ותוריד עדיך רוד מעלינו	ותחת הצחורים כס שחורים
עדה שפלות ומד גאות ונחה	ראה כי גאווה לפני שבדים
לקח כבוד אשר איש בכרך	בטוב לבב והיותר תהחרים
ואם אישים יפארוך דאנ דע	הכי את חלקך הם מחסירים
ודבר לחכדיך במתק	שפתים ויהיו הגבירים
מבירים לצמיתות לה בלא הזן	בלא כסף ורבות במחירים
והכל שונאים שנאה גדולה	לאיש חומה ולבוטים ודוקרים
ומה נאווה ענוה בנעורים	ומה נעמה תשובה בבחורים
ומה רב נוי סליה עת נקמה	וננו נפש שפלה בעשרים
ומה רב טוב עבדת אל ברב כל	וטוב נכנע בעת אין לו מצרים
וכן ארחות יראי אל ואוהבו	להוסר בלי מכים ויוסרים
והרשע להענות ימאן	עדי יודש בקוצים או בסירים

רלב

ביאור המלים • מחסום ענין מסגרי • מדון מגרים מן איש חימה יגרה מדון • צור לבזרים מן כי לא כנורכו ברום • ואורים מן לבו כאלו אסכס • מאמרים מן האמריך היום • זמורים מן וספרה הלכתי • סלחורים פי' לנכים • ומד ענין לכוש • נסחה ענין רימוק • ורבות במחירים מן ולא רכית במחוריהם • ולכונעים ודוקרים מן יש בוטה כמדקרות חרב • לבחורים מן משרת משה מחמוריו • כעסאים מקוכן מן עשתי • ניוסרים מן יוסר לץ • להענות פי' להכנע •

הפירוט שמור מחסום וכולי כלומר שלט נשים קדם תשובה לשים חימה וכוונת לא ויכונ כאשר יאמר



משל הדיוט כשאת אינו רוצה שנים אין מרובין ואם יאמר אדם ולמה אתה יושב והוא מתרפא למה את שבו  
מריב וכו' כלומר כי כבוד לאיש שבת מריב כמאמר שלמה שכל אדם האריך אפו ומתפרתו עבור על  
פצע וכמה קלון ערס ואומר חיי צדקים לב מרפא ורקב ענמות קבאה כי באמת הכעס והיגון טבה  
לכמה חלשים רעים ולגרות רבות ורעות ולכן ארץ בעלי כעס אין חיוהם חיים וכל הכועס אפי' שכינה  
איה שזוכה כנגדו והוא כאילו עובד עכו' ובספר הזוהר פרשת תמוז אמרו על הכועס דא איהו כח  
כח דמריד במאריה ואסיר לקרבא בהדיה ולאסחכרא עמיה ודא אקדי עורף כפשו באפו איהו ערוף  
ועקר בפטיה בגין רוגזיה ואשרי בנדיה אל זר ועל דא כתיב חדלו לכם מן האדם אשר בשמה דהסיף  
בשמה קדישא ערוף לה וסאיב לה בגין אפו אשר בשמה אמתף באפו כי במה כחשב הוא עא אמתשיב  
סהיף בר כס זמאן דאתחבר עמיה ומאן דאשמי בהדיה כמאן דאתחבר בעל ממש מאי עמא בגין  
דעל יתאשרי בנדיה ולא עוד אלא דעקר קדושה עילאה מאתריה ושרי באתריה ז' וכו' דכתיב  
אל תפנו אל האילים כנוונא דא אסיר לאסתכלא באנפוי דככל חטאין דעכיד בר כס לאו איהו עיל  
מאס כהאי ת"ח בשעתא דעקר קדושה דכפטיה ושרי בנדיה הוא אל זר אסתאב בר כס ואקרי  
עמא וסאיב למאן דקריב בהדיה והיה קדושה ערקת מיניה וכל גופא איב מגו זמיר כפשא וכלא  
זמאב עכ' זכור טעום וכו' כלומר שלא יקשה בעיניו להמאפק ולהתרושט ישוב אל לבו כי האל  
סוכל ויתר מזה כי אין צדק כלהיכו כהשארץ בהזקין מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין ומתאפק  
שאתה שומע גרופו וניאוי של טעום ושתיק דכי רכי ישתעל תכא מי כמוך בחלים יהי כמוך באילמי  
עכ' ומשנים בכל יום שכלו אכבונ חוטאים ומכעיסים לפניו והוא רואה ושותק בעת אויב וכו' ו  
כלומר זכור כל זה בעת שמתרפך ואזרחי תסבול ותבוש ותחפר ולא תחיש ולא עוד אלא שמתרד  
עדין מעליך ומתכח' שמורים להתחבל על חלול הדת וחלול הסם עדה שפלי' וכו' הכונה שיחוק  
אדם במדת הספלות והעבודה במש' ראל מאד מאד קוי שפ' רוח כפי כל האדם שחוק אנוש רומה  
וכתיב והאיש משה עבדי מאד וגומר לא אמ' הפסוק ומשה עבדי מאד לפי שרצה להודיענו שבתו של משה  
זה כי הַעֲנוּיִם שכי מימי' סא' מעבדם שהם שחוריים או לבנים ולכן לא ירגשו כשיעבדום  
שהם שפלים בטבע ואלו אין ראויים לשבת: ה' עבדים לפי שהם כובדים יצרו ומתגברים עליו ולא  
מתעבם כיהדרבה בטבע הם כמעט זדוניים ולכן אמר והאיש משה וגומר להודיענו שמהם הוא עבד  
מאד להיותו איש ונבחר וכובש יצרו ומוטל ברוחו ובאומיות דרבי עקיבא אית ס' קרוב ה' לכסברי לב  
מלמד שכל מי שלכו עבור בכל יום ורוחו נמוכה ודכירו מיעט בפיו בכל יום עמו שכינה מהלכת ולא  
שוד אלא ששעלה עליו הכתוב כאילו מוכח כנו בלבנו ומעלה עליו עילות וזכאים שנ' זכאי אלהים רות  
בשר' לב כשבר ונדכה וכל שברוי לב חביבין לפני ה'ה' ויתר ממלאכי השרת שמלאכי השרת מרוחקים  
מהשכינה שכ' שפים עומדים מומעל לו אבל שברוי לב ה' קרוב אלכל כל היום שכלא קרוב לה לכסברי  
לב וה'ה' מרחיק שכינתו מומעל ג' בהי' לב כלם כחשין עליו כחועבה שכ' תועבתה' כל גבה לב ואין  
תועבה אלא עבור' לולי' שכאמר ולא תביא תועבה אל ביתך מכאן כל מי שיש לו גסות הרוח באילו  
עובד עליומה וד' ליד לא יקח מלמד שאפי' כו תורה וחכ' כמשה שקבל תורה מיד ליד ויש כו גסות  
רוח לא יקח מדוכה של גהינס לכך כאמר כי רס ה' ושפל יראה ומהו גבוה ממרחק ידע בב' יודין  
מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא כל מי שיש בו גסות הרוח מעלה אפי' עליו כאילו מקלכני בשמי  
עולמות וכל מי שזוכה יצרו בכל יום ומתורה עליו כאילו ככדכי בשמי עולמות שכאמר זוכה תודה  
יבבדכני בשמי כוכין עד כאן' וכריס מוטה הפליגו ראל מאד בגבות הגאות ועוין סם: וכסמי  
מ' דרך ארץ גסו הרוח ומתפרי לטון הרע ומדברו בכלה ומכמים בעיניהם עליהם הכמוב אומ' כי  
הנה ויש בא' בוער כתכור וכ' שמאוסין בעיניהם והנכו' בעיניהם והכבוטין את יצרים והמטפלין את  
דוחם עליהם הכתוב אומר כה אמר ה' גואל ישראל קדושו לבזה כפס למתעב גוי לעבד מושלים מלכים  
יראו וקמו שרים וישתקמו: ובפרק בגמר סדין אר' כל בא' וראש כמס גדולים כמוכו הרוח לפני הק'ה

עיון טבה קיו' אדם מקרוב עולה סכר עולה בידו מכה סכר מכה בידו אבל מי שדעתו טפלה מעלה עליו הכתוב באילו הקרוב כל הקרובו כולן שכל זכאי לה' רוח כסבר' ולא עוד לא שאין תפלתו במאס' אם ל' כסבר וכדכה להים לא תבו: וכפך דמענו' מי שהתפלל וכעכ' והיום דעתו עליו מכו' אף לעול' עוד שס כפרכ' ג' מעשה ברט' בן אלעזר שהגים דעתו על שלמד תורה הרבה והיה שחח שמה גדולה עד שאמר לאי' א' כמה מכוער הוא ולסוף הכיר שחטא וכשתחם לפניו נארו' שיחול' לו ולא אמ' לעולם יהא אדם רך כקנה ואל' יהא קשה בארו: ואם אוסיף ופארוך וכו' ל' ל' שון ספר החסידים סימן ע'ד אל' ישמח לכך אס' וכבדוך כי לפי הכבוד וההנאה שיש לו לאדם בעולם הזה על מעשיו מוכני' מוכני' ומוכני' לעולם הבא עכ' ל' שון רבינו יונה בספר היראה אל' תתפאר משום דבר שעשית ואל' תעמוד במקום שיטבחוך פן יגכה לכך ולאם שמעת בני אדם שטבחוך דאג' וכנענע בדבר כי מחסרין חלקך לעמיד' עכ' ל' וכן ארמות וכו' ל' שון ספר הישר שער י' הרשע לא יוסר עד י' סרוהו ולא יוהר בהיותו באגדת' עד שתבואה שואה יאז' ייקן משנתו אך הנדון בהיותו בשלוח ויהר ויפחד פן תבא עליו רעה וכו' ל'.

עשה בשת עלומים מעלומים	ומזדים ויהיו לך זכורים
יהיה נקיט בפניך עליהם	ובין מה רב נשוא חטא היעורים
בדת אל נתנת הדת לבניו	רגום בנים בעת סוררים ומורים
ומה יהיה ידיר משפט אשר י	חטא לאל והוא נחשב ככופרים
חסדים העניקה רב חסדים	בלבך יהיו כל עת נעורים
רכושך אשר תרכש וקני	נה עשר ותתן מעשרים
לאביון עמך לגר ליתום	לאלמנה ואכלו בשערים
ובארץ זרע את זרעך אל	צדקה תמצאה מאה שערים
בכל יום תן בכחת יד ליד דל	ועשת לך כמו נטע קצירים
בכל רגל תנה מתת לשלם	ויחשב בהראות זכרים
חקור ודרוש עניי עמך איך	וכמה הם ומה די מחסורים
ויותר לא אשר עושים מלאכה	ואינם סובבים בעיר וחוזרים

רמה

כיאור המלים עלומים פירוש כעורים מעלומים משגיאות כקוט מן ונקוטתם בפניכם קנינים ענין סעיק' לשלם לירושלם

הפירוש עשה בשת וכו' הכונה שזכור אדם תמיד כל עובותיו ככתוב זכור אל תשכח את אשר הקנפת את ה' אליהך וגומר וכתיב כי פשעי אני אדע וחטאתי כגדי תמיד וטעם הפסוק כי האל לפעמים כחברו כושא עון ועובר על פשע אך בתכאי' שיכור החוטא ההוא שהיה ראוי לעונש גדול ויבוש ויחאל' על שחטא ככתוב לא אפיל פני ככם כי חסוד אני כאום ה' לא אטור לעולם אך דעו עובד כי בה' אליהך פשעת וגומר אבל כשאינו מכיר חטאו לא יאכה ה' סלוח לו ולכן אמר דוד הרב כנפשי עעזבו ומחטאתי עהרני כי פשעי אני אדע וחטאתי כגדי תמיד ואוכי כאותם שאינם

מכונים חטאים ושוכחים פשעיהם ואל ספר הישר בשער יד ויש לאדם לזכור על לבו כל חטאיו ואשמיו אשר עשה בכל שעה ובכל רגע וכוליו עש' בדת אל וכוליו ענין כאה הוא לזכור גדול העין ועוד אכי זומר כל וראה כמה גדול עיני העין שהיה ארץ האומר דוד חטא איכו אלף פועה וכתוב גם ה' העביר חטאתך לא תמות ועכ' ולקח בנ' מימי פורעניות אחד לא תסור חרב מבייתך עד עולם שכי הכני מקים עליך רעה מבייתך ולקחתי את כשיך לעיניך ונתתי לרעיך וזמר שלישי הכן הילוד לך מות ימות : ונראה לי כי שלשה עונשים אלו כנגד שלשה עונשים שאמר דוד בפיו כנגד בן מות האיש העושה זאת לא תסור חרב וזמר כנגד ושלם ארבעתים ולקחתי את כשיך כנגד ועל אשר לא חמל לא חמל האל על הכן הילוד : ומה יהיה וכוליו לשון ספר היראה ואם יעבור עבירה קלה שבעולם אפילו דברים בטלים כאלו כופר בעיקר שהיה איכו מאמין שהכה מלא כל הארץ כבודו שאם היה מאמין מי הוא אשר יצמוד לפני המלך ויבטל גזרותיו עכ' : חסדים העניוק וכוליו לשון ספר הישר בשער יד יש לאדם לזכור כל התלאות שמכאזו מיום היותו והגילו האל אם כחלט ממותה משוכה אם חמסר כוד אויב אם עבר על מקום סכנה אם חלה והגיע מות אם היה עני והאל העשיריה אם היה שכל ובוני עם והאל העלהו לגדולה בכל דמוים לאלו הדברים שלא יספרו מרוב כריף האדם לחשוב בכל עת עכ' : ונספר חסידים סימן ל' השב אל לך וקח מכל מאכזו רמה אם יתן לך אדם י' והזכיר או יותר כמה תהיה אהבתו חתונה בלכך ואם יתן לך פרנסתך ופרנסת בני ביתך מה תשיב אל לך זה האיש שלא ראיתי מעולם ויעש עמדי חסד כזה לו אחיה אלף שנים לא אוכל לנמול לו כל הטובות שעשה עמי אהב אותו ככל לבי ובכל פשאי לא יוכל לננות עלי דבר שלא אעשה בעבורו הן ממוני הן גופי הכל שלו ומה באהבת אדם כך באהבת הכה' הנותן מחיה לכל עאלכו שיש לידבק באהבתו שלא לעבור על מצותיו בין גדולה בין קטנה עכ' : רכושך וכוליו לשון ספר היראה ובמעשרות אל חרפה ידך מליטלם כראוי כינד מכל דבר שמשתכר הן ללמוד הן לכתוב הן לעשות מלאכה או אף אם מנא מניאם או כתבו לו במתקם או כל ענין שינא אל הכסף או זה כסף מן הכל יפריש מעשר עכ' : וכן כתב בעל שביני אמו' בדף ק' וכן כתב בעל גדה לדרך דף ס' ובפ' דמעניות כתבו התוספ' תניא בספרי עשר תעשר וזמר אין לי אלא תבואת זרע שחייב במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מכין תל' את כל לרבות כל דבר שמרווח בו ע' והובא בעין יסר' : ובארץ וכוליו בפרקי רבי אליעזר פרק ל' כתיב ויורע ויחא בארץ ההיא וכי ינחא זרע דגן אלף לקח על מעשר ממזכור ורע נדקא לעניים כד' זרעו לכס לנדקא וכל דבר שעבר הביא לו הכה' מאה שערים של מאון וכרכו שאלמר ויברכהו ה' עכ' : וברביעי דאבות דר' כתיב מה הן גמילות חסדים שהיה לויאל מתעסק בהן מתקן את הכלה מלנה את המת כותן פרוט' לעני מתפלל ג' בימי' בכל יום תן וכוליו לשון ספר הישר שער י' וירגיל ענמו לתת מעט נדקא בכל יום כפי אשר תשיג ידו ויכלל היום שיתן נדקא יבטח להנצל ממותה משוכה שאלמר ונדקא תביל ממות או להאכיל עני על שלחנו כי כזה יכבד שלחנו כמש' החכם כשיזכה הכורא לשלוח מנחה לחסידיו וימין לו עני על שער ביתו עכ' : ובספר הוזהר פרשת וירא כשעתא דק'ה רחיס לבר כש משדר ליה דורוכא והיינו מסככא דיוכי ביה וכיון דוכי ביה איהו אמר' ע' עליה חד מנשא דאשתתך מסער וימכא ופריס אריסיה ורשיס ליה דכד ייתיר' ליה לעלמא דההוא מחבל וידהר ביה ווקיף עיכו ומחא לההוא רשימין כדין אסתלק מניה וכוליו : ובע' בהר מאן דרחיס למסככ' יהיב שלמא כבי' ואוסוף ברכמא בעלמא ויהיב חידו וחילא לאתר דאקרי נדקא לאקרא ברכתא לבי' וכו' עד תח' כני מהימכות' מדכרי לבי' לרעותהון ככל יומא מאן איכון בני מהימכותא איכון דמתערי האי טוב לקבלה ועברו נדקא ולא חסו על דיליה וידעי דק'ה יהיב ליה יתיר' דכתיב יש מפור וכוסף עוד מאו עמא בנין דהא ארער ברכאן לקבליה ולא יומא אי אמן האי השתא מאו אעביד למחר דק'ה יהיב ליה ברכאן עד בלי' דו וכוליו וס' מעשה באחד שכתן מלמולו לל' וישן תחת העין וכל כחש להרגו וישן ס' שרף והרג את הסנין וכיכול וכוליו עיין ס' ובפרשת בחקותי ככה רבי שמעון ואמר ון לון לכני כשא' ללא ידעי ולא

מסגתו ביקרא דוואריון מאן עבד שם קדושא ככל יומא הוי אימא מאן דיובי דקקא למסככא הווא  
 עבד לעילא שם קדושא שלים כדקא ימות דנדקא דא אינכא דחוי ונדקא יסיב לנדק ואתקצר דא  
 ב דא וסמא קדושא אשתלים מאן דעבד אמצעותא דא לתמא ודלו כאילו עבד שם קדושא בשלמותו  
 במוכא דאיוס עבד לתמא הכי אתער לעילא ועל דא כתיב אשרי שומרו מספט עושו דקקא בכל עת  
 עושו דקקא דא קנה כב וכול הוא עבד ליה זכאה חולקיה בנ"כ דקקא סליק על כלא וכוני מילי דקקא  
 לשמה דהא אקער דקקא לנדק ולחכרא לון כמדא ולמסוי כלא שם קדושא כדקא ימות ע"כ ראה  
 כמה גדול שכר הכותן בכל יום פרועה לעבני לפסות :

והן דומות למתים לא קבורים  
 ומה בינה ובין מבין נעורים  
 ימי חמה ובין בימי מטרים  
 ואולם כל שארה בסתרים  
 בחר התבודדות וזנח חברים  
 ברח דודי דמה לך לעפרים  
 ויראה מהטאים אין בבורים  
 ראה תמיד ישני העפרים  
 חרל מלעשותו לאחרים  
 חרל מלעשות גם בחריים

דרוש מצות אשר אינן דרושות  
 בכל יום החקור כל פעליה  
 ביום שבת סעוד שלש סעודות  
 עבודת אל אשר גלו בגלוי  
 ואם תאבה שמוע לעצתי  
 ואם יראת אלהים אין בארצך  
 חסידות אין בעמי הארצות  
 ואם תזאל להכניע לבבך  
 אשר תמאס לקבל מאחרים  
 אשר תבוש עשות בפני גברים

דנה

ביאור המלים מכין מן כוכה כעורים מן כעור ורק סברים שם מן חנר כהטום תואל מן  
 ויאל משה  
 דהפירוש דרוש מנות וכולי לטון ספ' החסיד' סי' קה כל מנוה שאין לה דרוש תדרשנה לפי שהיא  
 כמת מנוה ומנוה שאין לה רודעים דרוק אחריה לעשותה שהמנוה מקטרנת ואומרת כמה  
 גרועה אכזי סתמעלמתי מכל וכל וכס' רס"א הרריך עוד ועיוון סס' בכל יום וכולי הכוכה שיפספס  
 אדם כמעשויו בכל יום ואם יראה שלם עסק בתורה יאמר בלבו אזי ועם הארץ שנים ואם יראה שבעל  
 קרית שמע או תפלה או עבר עבודה יתעכב אל לבו כי הוא ורשע שנים וזה לטון ספר הישר שער א' ג'  
 ונריך לו לסקול מעשויו בכל יום ובכל חדש ובכל סנה לראות מה בין מעשויו בשנה זו ובין השב' שעבר'  
 וכולי עיון סס' ובספר הוהר פרשת וישב מכני לבר קט למדק במוכו כל יומא כד אתי ליליא כני  
 לאסתכלא בכל מה דעבד כל ההוא יומא בנין דיתוב מוכיה ויסתכל בהו תדיר בנין דיתוב קיו מריה  
 כדכתיב וחסאיתני כגדי תמיד וכפרשת קרח אמרו על מלת ומסבין שבפסוק כי אין משה וחסבון  
 נדעת וחסמה בסאול בכל ליליא עד לא וסכב בר קט בעי למעבד חוסככא מעובדיו דעבד כל ההוא  
 יומא ויתוב מוכיה ויכעי עליו רמיו ונודי עליו וכולי וכס' ט"א כעי בר קט כד איהו אסתכח בהאי  
 עלמא לדחלא מן מריה ולאסתכלא בכל יומא בעובדיו ויתוב מוכיה וכולי כיום סבת וכולי בספר  
 סוהר פרשת יתרו וי' לפי קט דלך אשלים קדומא למלכא קדושא ומאי קדומא דיליה אינין מלת  
 סעודתי

סעודתו מהימנותא ומאן דגרע סעודתא מוכיחא אחוי פנימותא לעילא ועבטתו סגיא ומאן דלא שלים לה  
 קלא מכרוז עליה אז מתעבב על ה' וגומר תת בסעודתי אילין אשתמודען ישראל דאיכין בני מלכא  
 ומאן דפגים חד סעודתא מוכיחא אקוי ללאז מכבי מלכא הוא ללאז מורעא דישראל קאי וכו' עיין סבי  
 ובפרשת האויבו בעי ברכש למיכל תלת סעודתי דמהמכותא בשכתא ולמחדי בהו דהא כל מהימנותא  
 ביה אשתכח . אמר רבי שמעון אשהדכא עלי דמין וומאוי לא בטילנא אילין שלטס סעודתי ובגביהו  
 לא' אכערויכא לתעבית אטילו בינתי אחריתי וכל סכך בשבת וכו' ע"כ . ולכן דרך להקור בימות  
 פגשמים לקיים מצוה זו כדי לקבל שכר על קיומה בקין אך אם לא יקיימה בחורף מודע הדבר בימה  
 סעודת בקין סעודה שלישית אינו רק להיותו רעב . עבודת אל וכו' כלומר כל דבר מנוה שאי אפשר  
 להעשות בבתר יעשנו בגלוי ואל ימנע אך כל מה שאפשר להעשות בבתר לא יעשה בגלוי וזה לשון ספר  
 הישר בשער י"ג ויקחיר כל עבדי עבודתו מבני אדם כי אז יכפל שכרו ויכפל מלצני העושים וזה  
 יודע שאינו גובש דעת הכהוות כי המגלה דקתו כוכתו להללו בשערים ולהיות לראש ולכבוש בו בין  
 הכסילים כדי שיוכל למכא חפצו מהם דומה לכובר במשלים כי החתול כשהזקין כעשה כויר ובעתו כג  
 הנכבדים עד שלכדם וגרם עצמותם עכ"ל . ואם תאנה וכו' לשון סוכת הלכות בש"צ חשבון הנפש  
 הכדויות והפרודה מבני אדם סבת ההגלה מכל מה שזכרנו מהעברות ומביא אל המדות הטובות ולכן  
 פאמר כי עמוד בר הלכב אהבת הכדויות ובחירת היסודות על כן השמר אמו פן יסאך הוכר ויפס  
 בעיטך החברה והתעברות עם בני אדם וכו' עכ"ל . ובקת רבה דף קפ"א ע"ג מ"ו מקיים את התורה  
 מ"ו שמשים עצמו כמדבר ומפליג . עצמו מן הכל . ובשלהי ברכות תביא רבי אומר לעולם אל ירבה אדם  
 ריעים בתוך ביתו שפאמר איש ריעים להתרועע כראה לו להקטנה לרבי דאדרכה טוב לאדם שיקא  
 הכל ריעיו ואוסביו שפאמר בכל צת אוהב הרוע וגומר לכך פירש שאהבסא טוב אך התמדת חברתם  
 דע ובתוך ביתו לאו דוקא . ואם יראת וכו' לשון רמב"ם בשם מה' דעית דרך האדם להיות כמסך  
 בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וקבוינו וכו' במנהג אכסו מדויבתו לפיכך דרך אדם להתחכ' לפדויקום  
 ולחכמים כדי שילמד ממעשיהם ויתרחק מהרשעים כדי שלא ילמד ממצעיהם שפאמר הולך את חכמים  
 יחכם ורועה כסילים ירוע ויאמר אשרי האוס אשר לא הלך בעגת רשעים וגומר וכן אם היה במדינה  
 שמנהגותיה רעים ואין אכסיה דיוקיים ולא הולכין בדרך ישרה ויך למקום שאכסיו דיוקיים ונהגין  
 בדרך עונה וכו' . ואם תואל וכו' לשון ספר הישר שער י"ג וילוח מתים לקבורת' ויך לקברו המי'  
 בכל שבו ועמוד לכדו בהם ויזכור להטשו המעמד ההוא וכו' ע"כ .

בלום פיה ואל תשתק והמעט  
 ואל תלך ברום עין הכי נור  
 ברית תכרות לעיניך ידידי  
 אלו נשים ובלבבם מאוים  
 ואל תביט בכל עוף או בהמה  
 ואל תשב בסוד עומדים ותעצב  
 היה נותן דמי מקח לאלתר  
 דרוש אל אל בטח בשמו בכל צת שמר לך מגולים הצעירים

מִבְּק נִזְל מְקוֹרָאִים וְהִמָּה  
בְּאַחַת הַגְּבֻעוֹת אוֹ בְּהָרִים  
וְאֵל תִּשְׁמַע בְּקוֹל יִצְר בְּאָמְרוֹ  
לְקַח בִּי לִוְקָחִי אֱלֹה פְּטוּרִים

רסה

כלום מן עדין לכלום כמקורים פירוש כמבועים מן ומסקרות עינים וכך אל שלמה ו' גבירול סוקר  
פשוטות שיק יקטיב ולא יהודה הלוי לככות חוקר ונפוכות סוקר בלויטת מן כי לויטת מן מעורים  
מחוכרים משלון ראל המעורה בלויטת שלו

**הפירוש** כלום פירך וכולי לשון הרב מעורטונגל באגרת המוסר אל מדל פירך בטחוק לנלות שניך  
כי תגלה קלוקך המעט דברך ויגדל הדרכ ואל תלך וכולי לשון הנזכר א תלך כרום  
ענינים כי הוא כיר רשעים התרים אחרי עיניהם ברית תכרות וכולי ארל ספק דמס דרך ארץ ר'  
מיישא בר ברית דר' יוסטע בן לוי אומ' כל הרואה דבר ערוה ואיכו ון את עיניו ממנו וזכס ומקבל עני  
שכינה של עונם עיניו מראות ברע מה כתי' בתורה הוא מרומים ישכון וכת' מלך כיפיו תחזינה עיניו:  
ובספר החסידים סימן ט' מ'ו שהיה בבית החופה שהכשים שם מלכות עדיים והכל מסתכלים והוא  
אינו ומסתכל וזה לרב טוב הנפון בכתוב אשר נפכת לירידיך ועיניו משבע מזיו שכינה מלך ביפיו  
תחזינה עיניו לכן טוב לאדם ששפיע אשה הן פנויה הן כשואה הן גויה הן יהודית קטנה או גדולה  
להעביר עיניו מלהסתכל בה ככתוב ברית כרמי לעיני ומה אמתנון על בתולה וכך א'ן סורא בתואר  
אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגים העלם עיניך מאשת חן ען תלכד במגדלת' לכן אמר  
החכם אין חונן כפני האוה בעצמות העינים ובסיומן כל לא תחמוד אשת לא תהיה חומד לאשת  
דיעך וכתוב בלא ו' לא תחמוד אזהרה שלא ליפות עצמו כדי שיעבד בעיניו אשת רעהו וזכס אהבת  
ויפיו בלבה ועוד אזהרה שלא ישכח אשה יפה בפני סכרו כלום לא תחמוד אשת רעך לאשרים ולא תהב'  
מזיו פנויה כס' מאשת איש כדי שתהנה מזיו שכינה עכ"ל גרסי' כיומא דף ע"ד ארל טוב מראש עינים  
באשה יותר מגופו של מעשה שכ' טוב מראש עינים מהלך כפס עכ"ל חילנה שבא ללמדנו מעבנות בני  
האדם אך בא להזהיר שלא יתיר אדם לעצמו ההסתכל בכסים באמרו וכי מה עשיתי לשי שכתבתי בה  
כלום שכבתי עמה או קרבתני אליה או נבעתי בה לכך הודיע' כי טוב מראש עינים מהמעשה וכן תמצ'  
באשרי מות רבה אמר רל' כואף בעיניו קרא כואף שבאמר ועין כואף שלא תאמ' כואף בגופו בלכד  
קרא כואף עד כאן ובכא רבה ר' יו' למה כסמכה על כוזר לפ' סוטה האשה קראת בשן אמ' הנה  
א תאמר הואיל ואסור לשמש באשה הריכו תופעה או מנפעה או נוסקה ואין לי עון כי כסם שאם כדר  
כוזר שלא לשתות יין אסור לו לאכול עכבים לחים ויבשים ומשרת עכבים וכל הונא מנפן היין כך  
אשה שאינה שלך אסור ליגע בה כל עקר' ורבינו יונה בראש שערי תשובה בכלל הדברים שהעושה אסור  
מהם קרא מומר לעבירה אחת הכנים המסתכל בכסים והדין עמו לפי שכסמתכל מיד חומד ועובר  
על לא תחמוד ונכס' אחרי מות ע' קמ"א מאן דחמיד אתמא אחרא כילינו אעבר על אוריות כללה  
וגרמינן בע"א דף כ"מיו שרי לאסתכלוי באשה והתמיא וכסמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה  
כאש ואפי' פנויה כאשת איש ואעילו מכווערת ולא כבגדי כעב אשה אפי' טעוין על גבי כותל אס מכיר  
בעליה ולא כבהמות ועופות כטחוקין זה לזה עד כאן ומכאן לירא שמים שלא יגדל יזינס או  
תרכנוליס בחוך ביתו אס לא שיהיו בחקום מונמד לפי שמבוא עמנו לידי איסור זה ולא דמי להקיא  
דאמרינן התם בעבדותיה ערוד ואין כל אס כודמכו לו איש ואשתו שודאי שנריך שיבדח ויתרחק מהם  
ען ירמ' בעיניו ובאזניו ושמע ולכבו וכו' וחסד נוספת ארנה: עוד שם מר' וכסמרת מכל דבר רע שלא  
שורה אדם בו' ויב' לגדי עומא' כלולה פרש' וכסמר' מכל דבר רע ומי' לויס כי יס' כך איש אשר לא יהיה  
עמו מקר' לילה קא מוהר לויס להשמ' שלא יבא לירי כך עכ"ל והרס מריקטע כתב שהראשונים היו ממעמי'

בראותם קרני בחלום כי אינן לא היתה נפשו מטומאה לא היו באים לכך כמא' וסוקאל הכה' נכסו לא מטומא' שלא הרקמתי ביום ונבאתי לידו טומאה בלילה . והא' לך שירים קטנים שמכרתי על ענין זה

ערי גם בחלום רע יחלומו  
בכלפות ובשיל יחלומו

טמאי לב מאוי תאוות רע  
גדודי מלאכימות לנפשם

אסקול במאוזני בין	אזנים ולא אמנא'	סכל כאיש דכר	לא יוכלה השג
יחמד הכו יפגע	לרוק ובלהל	ששון וניל יכיס	יגון וסיל ישג

ובירושלמי דדה כל הוד המרבה לכדוק באכשים תקנץ כינו מתביא כל המרבה ליתן ידו על עינו מרבה להוציא דמעה ר' טרפון אומ' תיקנץ על טבוכו : אל' והרי כרימו כנקעת . אמר לכן לכך אב אמרתי שמונו של זה יפה לו מחיוו . חכריא אמרי ר' טרפון מקלנו קלס שהיא בוגעת כנופו . א' ר' יוסי לא בא אלא לפרש שאמר למשה מן הטבור ולמטן . ובע' ד' מימות כתבו המוספות יד' לאמה תיקנץ דינא הכי כשרגול בכך ועיין בעין וברא' דף ק"ט : וכשכת דף סל' וקטוף משה על פקודי החיל אמר משה לישראל שאל חזרתם לזכות את כבו מדין ולכך אתם מקריבי קרבן אמרו לו לא אלהים אב כפרה למה אמרו לו אם מידו עבירה יבאנו מידו הרע' לא יבאנו מיד וקרב באת קרבן ה' . תכא דבי ר' שמעל מפני מה הוצרכו ישראל או כפרה מפני שזכו עיניהם מן הערוה . אמ' רב ששת מפני מה משה הכתוב עבדת עם כומו לומר לך כל המסתכל באבנע קענה של אשה כאילו מסתכל במקו' התורף שהרי כשר זו על שסתכלו באה ע' וכפרק עושין פסין תביא לא יהלך אדם אחרי אשה בדרך ואפילו היא אשתו וכל העובר אחרי אשה כהר' און לו חלק לעולם הבא והמרנה מעות לא אשה מידו ליה או מיד לידו כדי להסתכל בה אפילו דומה למשה רבינו שקבל תורה מהר סיני לא יבקה מדונה של ניהא' שאל' יד ליד לא יבקה רע' . ובסנהדרין דף עב' המסתכל בערוה קשתו כנערת שכאמ' עריה תעור קשתך ופירש קשתו כנערת כח קושי אבר שלו כנער שאינו מוליד' . המסת' כל המסתכ בעריו' באשת איש' . קשתו נבחר ידו כנערת מתהלכת ומתמעטת כמו ויכער ה' עבד' וקשיא לי שהיה לו לפרש קודם המסתכל בערוה ואחר כך קשתו כנערת' . ועוד למה חזר ופירש קשתו כנערת ולמה לא סמך שבו פירושי קשתו כנערת זה לזה ולמה לא אמר או כמו או ליטבא אחריבא' . וכראה לי שסבר בגורמא שלנו בגמרא ושבי מאמרים הם האחד אומר הרואה ערותו וזה אין בריך פירושו ועל זה פירש' קשתו כנערת כח קושי וכולו מדה כנגד מדה והשני אומר המסתכל בערוה וזה הונרך רש' לפרש המחשב ומסתכל בערוה דאשת איש וכולו וראיה על דברי אלה תמצא במערכת האלהות דף ק"ג כך ארזל וכל הרוא' ערומו קשתו כנערת והמחבר ומפרש' כלם מפרשים דהיינו המביט בכרית מילה שלו ועוד ראה שבעין ישראל תמצא ברש' כך עריה שאתה מסתכל בה ממש בערותו היא תעור קשתך ע' כ' . ונראה ספ' בשלם אסור להסתכל בקשת דלעילא ובקשת דלתת' דאיהו ההוא את קוממא דאתרשים ביה כבר פש' דכל מאן דאסתכל ביה עבוד קלמא לעילא' ובכתרא דף ע' ועובס עיניו מראות ברע זה שאינו מסתכל בנשים כשעומדות על הכנים היכי דמי או דאיבא דרך אחריתי ואילו כהך דשע הוא אף על פי שעוב' עיניו שהיה לו להרחיק מן הכיעור אלא דליבא דרך אחריתי ואפילו הכי מבעי ליה למיכס כפשיה ולהטות עיניו לבד אחר

ובספר הוהר פרשת קדושים מאן דוסתכל בשפירו דאתמא ביממא אתי להרהרו בליליא ועבר משום ואלהו מסכה לא תעשו לכם ועל דא הוה אמר רבי שמעון לחכריא במחויבון כשיא אל תפסו אלה הלילים . ואל תשכ וכולו בספר היראה אל תשכ בין העומדים ואל תעמוד בין היושבים ואל תקי ער בין היושבים ולא יטן בין הערים ולא שמת בין העבכים ולא ענב בין השמחים כללו של

# דרך חיים

דבר אל ישנה אלם מן חלפת ע"כ: פום כמתן וכולי ביומא דק פ"ו סיפ' דמיו חלול חלם טא וכו' וזכר  
אלף בקימס אמר רב כגון אבא או שקולכא כסר מטכסא ולא יסיכסא דמי לאלסר: וכן טכס  
וכולי אף אס לא ימבעכו טשכיר

חזק והיה לאיש אל תערוץ בי	אשר יחת יגשש קיר בעורים
שדה חרוץ וכול יתן בעתו	שדה עצל פני כלו שמורים
וכרכת האלהים באשר ת	עשה תבא ותעבור בין בתרים
בכל דבר אשר תרץ ללמדו	תמידות שים מקום מורים ברדים
עשה לדך כל אשר תוכל עשהו	ודעבי חיל ורוב עירים בעירים
ודע דוד כי בני אדם כהפ	בדם הכבדם ממנורים
בדרך תלכה יוליכך אם	שמאל ישמיל ואם ימין יהררים
ודרך בעלוי מדע והשכל	בטרם דברם צופים ודוכרים
ודרך אזהבי האל להקדים	עבודתו וחפציהם מאחרים
ולא יוכו בכתר דת ותורה	לבד אישים בכל לילה זהירים
ורודפית ענוגים אין יכולים	עבוד אל כאשר יאות במרים
והנה זאת חקרונה וכן היא	בהנתיח צרפתייה בכורים
והם גט בת הנפים נחשבים	כעובדים גם לאל גם אל נכרים
היה תמים ואל תדרוש בשמות	בגורל בחלומות בשעורים
נעור את לבך כמחשבי רע	נער בהם עדי יהיו נעורים
ואל תבא בסוד וקהל אנשים	מסיתים עם י מעבירים
וכי מסך ודם ענב ושכר	בני הזר ואך לא בנזירים
הכי אל למלכים או לרוזנים	שתו יין ואי שכר לחורים
וכל שונים בזה לא מחכימים	וגם כל אזהביו לא מעשירים
חלייד כהחלם רפאם	ואל תאמר קטנים הסוצוערים
ואחר טהרת הרפאך אז	מאד השמרה כמחזירים
נקלה שבסכות חלייד ת	חזירה וותדמה אל נזורים
ביען רודך סרה ואין אזן	במהניד וכח בשרירים



וסוד אחר וסוד אל אל תגלה

וסודיך לך יהי ונטורים

בעת צופנים בלבם סוד ונטורים

בזאת יבחנו אנשי אמונה

רצ

בואר המלים שמורים מן שמור וסתי. ברורים תאר בפלם בחור ברורים מן ציר כאמן. ממכורים  
 פי' משרים ונכירים. יהלרים כמו זלרים מן דרום שהוא יומן. כמרים הכף שמוט. געורים פירוש  
 מושקטים. למורים מן מורי יהודה. ונעורים כמו נעורים. גזורים פי' כרומים.  
**הפירוש** חזק וקיה וכנלי פשוט הוא: ונאכות דר' כתיב פ' יא רבי יוסי ואמר אין אדם מת אלא  
 מתוך הנעלה ודע שיש אכשים חיים שהם מתים והם הכרפים והעבלים ובעלי יגון כי  
 כמו שהמתים אינם עושים מאומה כך אלנו אינם עושים מה שהיה אפשר להם לעשות לעגלתם ויגונם  
 ולכן אמר השמוק איש מי רב פעלים קראו איש מי לפי שהיה רב פעלים וזהו מי הוא יודך מי שהוא  
 מי ולא מי שהוא מת ובתוכמה לעבו וודע להליך בנד החיים העשירים להיות היגון בהם בלתי כמנא  
 הם חיים. ודע דוד כי וכו' פי' כפי מה שהאדם כבד בעיניו כך הוא בעיני זולתו ולכן תמנא אכשים  
 שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים מוסקים בעיני האכשים לגדולים לקוותם מתהנים בכבודם  
 וכמה יודעי דעת ומביני מדע יראו אלהים וסרים מרע אינם כחשבים למאומה להיותם ככונים בעיניהם  
 פשימך וכהו בעינינו כמנבים וכן היינו בעיניהם בדרך וכו' כי אמרו רבותינו זכרם לברכה  
 בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. ולא יוכו וכוליכן כתב הרמב"ם. ורודפי מענונים  
 וכו' כך אמרו רבותינו זכרם לברכה עד שאדם מתפלל סיכנם תור ל' תוך גופו ותפלל שלא יכנסו מעדני  
 לתוך גופו. ופי' כל דאבות דר' כתיב רבו יהודה הכסאי ואמר כל המקבל עליו מענוני העה' מוכעין  
 ממנו מענוני העה' וסאינו מקבל מענוני העה' כותבין לו מענוני עה' ונכס' פ' פנחס ע' תמ' לב  
 בשכר וכדכההוא גרדל דלא אתנאי ולא אתענג בענונין דעלמא אלהים לא תנזה בוקרא איהו  
 לגביה: והם גם כן וכו' לשון חובת הלכות סוף שער היחוד מפסגדי היחוד כלל שלם הרבה מהם  
 עונדי על ומהם השמוק הנעלם והוא החונף ומהם הכטיה אל תאונת הנוף מפני שמתק אדם עבד  
 מאותו עם עבדותה' וכו' עש' הוה תמים וכו' בס' החסידים סימן מתק' אס יאמר לך אדם אכתוב  
 לך קמיע בעד החן או כדו שתעשר לא מבעיא בשבת שאסור לשאת לפי שמחלל שבת אלא אפילו  
 בחול לא וסאינו עליו לפי שזוהר באותם הכלים וכו' ובסוף הספר אין המזיקים מתגרים אלא בני  
 שמתגרה בהם בנן שכתבו הוא או אבותיו קמיעות או עסקו בכשפים בהשבעות או בשאלת הלום  
 לך לא יעסוק אדם בהם כי הוא מקצר חייו וחיו ורעו וכתב תמים תהיה ואין לך לא מפלה ופסחוכים  
 על הכל. ובראש שיערי אורה כבי אס יפתוך חטאי' ויאמרו לכה אתנו וכמסור לך שמוט שכולל להשמש  
 בהם לאתשמע ולא תאכה כי אותם השמות והשמושים כלם מיבי דשת לכוד הפשטות וללכת לאכדון  
 והארץ על זה עש'. ומעיד אני עלי בורא עולם שראיתי בבית אדם אחד חסוב בעיר הזאת ספר שהי'  
 אומר שהוא ספר רוזל ומנאיתי כתוב בו זמשים קצרת ולכונה על הנחלים לשם המלך אמרתי לו זה  
 עיל גמורה ויחר עלי אפו. ומהו כפי הדק מותר לשאול בשדים כדאמר בסנהדרין דף ק"א אלא שאיכה  
 משכת חסידים ונכור את לך וכו'. וכד הקמת אות עוית אה תבא מחשבה רעה לאדם כדיר' סיגער בה  
 שלא תגמר ללכו טאס איכו גוער נה והיא כמרת בלבוהרי זה כעש כו' בודאי יש עובש על הסהרוד  
 בלא מעשה כלל לפי שהוא מעומא כפשו השכלית ע"כ. וכן מנאמי בספר הזהר כתיבת יד פ' כי משא  
 מאן דחטיב למעבד מבוה כאילו עשאה בנין דגרים למימי סעוקא דכרכאך להאי מנהו מההיא מחשבה  
 דישא דכלא וכאילו עשאה ודאי כד' וצמיס אותם זמלין דלאו מנהו אסיר למחשב דכתיב לא תחמוד  
 ואי בר כש עבר על האי לקו ופסטי מחשבותיך מאורחין דאורייתא כדון אתרבך כסערא אחרת

בטורף לשקר אבל כד חשיב בפקודי אוריתא כדון אמפשתא הווא מחסנה בכלהו דרנן וכלהו  
 עלמין מתמלאן ברכאן עלאין דכנרין מעמיקא סמויא דכלא וכפרסתו זאת מורת דא בלא עול דא  
 מחסנה רעה דאיהו סלקא על רעותא דכר כס לאסטאס ליה מארס קאטו כעי לאוקדא לה כנורא  
 ענן דלא אמיהיב לה דוכתא לאסגאה וככב על מוקדה וגומר ע"כ וממחק ודס עכב וכו' כפ'  
 פסוא רכס האריכו רזל בנכות היין מאד עש בפרט כויר אל תרא יין כי יתארס הוהירא רוח הקדש על  
 היין שלא יסתכר אדם למהוכי ומארס טאחרייתו דס טעוכר עכירה סתחויב עליה מיתה וכו' עד סא  
 למדכו כל מקום שיש יין יש ערה וכו' עד מה נפעון זה מפרש בין חיים למיתה כך היין מפרש את  
 האדם מדרכי חיים לדרכי המות כי היין גורם לע"א ולנ"ע ולכל העצירות ועוד האריך ע"כ וכמדת  
 בעלם פ' וירא מעולם אין יצר הרע מתגבר אלא באכילה ושתיה ומתוך שמה היין הוא טולט באדם אבל  
 נדיק אוכל לשזב נפשו ואיבו מסתכר בעולם דא"ר יהודה האי גורבא מרבין דמרוי קריבא עליו כוס  
 זהב כסף חויר ולא עוד אלא מסתכל ספ שמים וכו' עד שאין יצר הרע מתעורר אלא מתוך היין  
 שפערק כן מורר אין לך דבר שמכיל וללא לאדם אלא יין ועוד האריכו בנכותו ע"כ וסוד אחר וכו' ו  
 בטני ממסת דרך ארץ בעלי אמנה ומכסי ריזן ומשיכו אכרס ומחורי פקדון עליהם הכתוב אומר  
 עיכו ככאמי ארץ לשבת עמדי:

אֲשֶׁר שָׁמָּה אֲסִירֵי אֵל אֲסִירִים  
 פֶּאוּ וַיִּשְׁוֹלְחוּ מִמַּאֲסָרִים  
 בְּנֵי יַעֲקֹב כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים  
 לְחִיל חַד מֵאַבְרָהָם אֲבִירִים  
 וַיִּמְחָדְלוּ לְצַעֲוֹק בְּצִירִים  
 וְאֵף אִם הֵם לָךְ שׁוֹנְאִים וְעִירִים  
 אֲשֶׁר קֹבְבִים לְשׁוֹנְאֵיהֶם וְאוֹרִירִים  
 לָךְ תּוֹלִיד לְמוֹת לֹא סָדְרִים  
 בְּצוּם נַפְשׁוֹ בְּיוֹם חִלוֹ כְּפִירִים  
 בְּפִיהֶם פִּעְרוּ נִעְרוּ כְּגֹרִים  
 וּלְפָנַע בּוֹ בְּעַד זֵדִים אֲרוּרִים  
 מֵאֵד לֹא לְעֹבְדִים אֵד לְזֵרִים  
 קָטוּ עֲצִים וְהָאֲבוֹת מִבְּעָרִים  
 לְבַל יַעֲתֵר וַיִּפְנַע בּוֹ כְּעוֹתֵרִים  
 עֵז עָגַל וְחִטָּא קָרַח וְתֵרִים  
 וְהַתְּפִלָּה בְּעַד כְּבָר וְעִירִים  
 וְהִישׁ יִהְיֶה יִי לָךְ בְּעוֹזֵרִים

לְכֹה דוֹדֵי לְבֵית אָבֶל וְלִמְקוֹם  
 סַעֲרָם בְּאֲשֶׁר תּוֹכֵל וַיִּירֹ  
 וְזֹאת תִּשָּׁיֵב לְלִבְךָ אֲשֶׁר בָּל  
 וְחוֹל תְּחוֹל לְחִיל שְׂבָרָם כְּחִלוֹ  
 וְחִלְיָה לָךְ דוֹד מִחֲטוּאֵי לִי  
 לְהַתְּפִלָּה בְּעַד אָחִים לְצוֹרֶךָ  
 וְאֵל תִּהְיֶה כִּמּוֹ אִישִׁים אוֹיִלִים  
 דְּאֵה כִי אֵין לָךְ שׁוֹנָא בְּנַפְשֶׁךָ  
 זְכוֹר דוֹד לְבוֹשׁוֹ שֶׁק וְעֵנָה  
 אֲשֶׁר דָּמּוּ יִחִידְתּוֹ לְטִרְפָּה  
 וְכֵן אֵין לְחִדּוֹל לְצַעֲוֹק לְאֵל חֵי  
 זְכוֹר דוֹר יִרְמִיָּה רַעִים וְחוֹטְאִים  
 בְּלוֹשׁ נְשִׁים וְהַבְּנִים הַלֵּאֵל  
 וְצִוָּה צוֹר נִבְיָאוּ פְעָמִים  
 זְכוֹר מִשָּׁה אֲשֶׁר יִשָּׂה לָךְ מִ  
 וְאַבְרָהָם אוֹיֵי הוֹאִיל לְדַבֵּר  
 וְאִם תּוֹכֵל לְעוֹרָם תַּעֲזֹרָם חֵישׁ

דרך חיים

קלב

בזאת המלכות אכרים מקונן מן אבר כמו עדרים מן עבר בנינים ענין כאב וערים מן ופסחים  
 לערך כערו פי סגנו מן כערו כגורו ארוות  
 דפירוש לכה דודי וכו' לזון הרב מפורט וגאל בקר המלכות והאמורים ואם דלום הם כאשר  
 תנקר עשיריהם ועקר הכקור לראות בעניים ולחמול עליהם ולך אל בית אבל וראת  
 במכאובו כאשר הוא סוף כל האדם והמי ותן אל לבו וואת תשיב וכו' כי ירושלים דכרדים דף מ' א'  
 פתיב לא מקום ולא מטור את בני עמך הן עבדה הוא מומך בשר ומקד ידו בסכין וכו' יחזור ויחמך  
 ידו להקסם והסתם לרעך כמון ר' עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה ע"כ ומלילה וכו' שכאמר גם  
 אככי מלילה לי מחטוא לה מחטוא להסתכל בעדכם וגומ' ובפרק לו הן הגולין מן אמוניהן של כהנים  
 מספקות מחיה וכמות לרוכס סגלה כדי שתפלא על כהיהם שלא ימותו הא לא מכלו מיימי לפי שהיה להם  
 לכקס רמזים על דורם ולא בקשו ע"כ וזה נור וכו' שכאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה  
 וגומר ומדקונן לכמותו שלא יתפלל כראת שהיה ראוי לו להסתכל

והנה שלמו שירים ובתים	מלאים טוב בשדר בין מתוארים
וכל בתי בארזי אל ספונים	עליותי במי דעה מקורים
ומנפני יבוס גפני זמירי	ומזמרת זמורותם זמורים
זמירים בעלי עשב רביבים	ומסרים עלי דשא שעירים
נתיב חיים קראתימו והם ב	אמת בשמם והם רפאות לשרים
וחיים הם למוצאיהם ומרפא	ורוב שלום יהי מכל עברים
אני שלום ורב חסד ושלום	אני נוטה לה דוד כנהרים
מנחם בן יהודה בן מנחם	לה דודי מחבר מאמרים

היש

היש מספר לעבאות מהללי	ומפקד אל גדודי וחילי
הידמה קול המותים אונחלי	לקול המות גבלי וחילי

בזאת המלכות ספונים פי מקורים כמו בכתיבם ספונים יכוס היא ירושלים ומורים פי כלומים  
 מן לא תזמור עכרים פי נדדים

בני אם לחיות תחאב	וחיתך לבל תדאב
עשה זאת לך שמע וושאב	עצת חכם ומוסר אב

בשדה שירות	שרים שרות	שרות שרות	אורות אורות
בשדה שירים	שרתי ברים	ברים ברים	אורים אורים

על כסדה שירות של משוררים ומשוררות שככות אשר נעדה עלי סוף מלקטות ויקות אך כסדה שירי  
משוררתי כפרו רים הכנים הזכים מלקטים אורים גדולים שרות הסני מן שרומיך מערכך  
והשלישי מן עלו כשרותים  
כרוך ה' אשר וכני כחמדו להחל ולכלס חנוני זה עם שכחתינו כתבתי כפי וכלתי ולא כפי רצוני

להבנות העסק במלאכת השיראם לא שיהיה לעבודת השת :

הראית ידי מתק זמירים	השעמת דבש שירות ושירים
הבאת עד תהומות המשלים	וירדת לעוטק הרברים
עניתים כן ועשיתי כמותם	ימי סכלי וכימי הבהורים
וחדלתי וסור מאחריהם	ימי סכלי ועת אור המאורים
ביען כי חקרתים גם מצאתים	במדרגת שחוקי הנערים
אשר הם יצחקריום יום בקושנם	בכדור באגוזים בתמרים
כגורי הכלבים בחתולים	עכסים פעמונים גם נגינים
ואין בין זה לזה הכרל לבד כי	לת'נוק זה וזה אל הגברים
שחוק חטף ומשחק הגדולים	הלא חכל עצת רוע יצירים
ושאלתי לשירים מי אביהם	ואמרו ישמעאלים לוש וחגרים
ואין לבד תורה ומצוה	ודבר שנקבל בו שכרים
ויש שירים במחלל אל ושובים	לחודות לו בלילות גם בקרים

סיר זה כשינוי מליעל בקול כלה כסקל סחר אכסך

ציון עדי בגדי	הוד עם ערניך	עווד ותפארתך	לבשי גאוניך
תיפי ותתיפי	תעדי עדי זהב	חרו ענק רביד	על צוארונך
ספתם עונך לא	יוסף להגדותך	אור למושב לו	עירך ובניך
שובי לבצרון	שובי בשיר ורון	שובי בתולת יש	ראל לעריך
גברת בליעל	כלו ולא יוסף	עוד לעבור זד כד	ובכל גבולך
תגל ערבה תפ	רח כחבצלת	מדבר וציה י	שישו בגילך
תפרח ותגל אף	גילת ורגנ כי	הוד הלבנון לה	והרר שרונך
גילי מאד ציון	שישי והרועי	עלוי בכל לבבי	מלך אלהיך
יבא להשתחוות	כל איש לפניו כל	חגב ושפתך	ראשי חרשיך
גאו לחריד	אפך ועיניך	בטנד ושדך	יפו פעמיך
מלך יאו יפיד	קסדם לרחמך	השתחוי אליו	כי הוא אדוניך
שלום לה יעש	תאות לבבך לד	יתן ולא ימנע	ארשת שפתיך

תם וכשלים האצנע הרביעי • שבה ותדאה לני רועי :

האצבע החמישי

# טובה תוכחת

אלה שמעו רבות  
שלא יזנה ויפקד  
זוכה וצדיק  
אלה יזכרו ימים  
ויזכרו ימים  
ויזכרו ימים  
ויזכרו ימים

הוא שר גדול מן שלש מאות ושמונים בתים כמזכרת מוסר חכמתו נקוטטכדילא  
סימן כסול

יחי לבי ויאיר בעלילי  
אלהים הו לעד אשא משלילי

כבודי עוד ועוד נבל וכבוד  
ותוכחות אמלא פי ולכבוד

אמר מנחם די לזכרוננו המסכר להיות השיר הזה ארוך מאד ראיתי כי עזב לחלקו לחלקים כדו  
למח רוח בון הדכקים וכיון שזקקתי לכך אמרתי אנכי מדא מרתו ונסוץ כל חלק אפרש  
קפת חלות קסות להקל על המעיין ווס זכרון החלקים

החלק הראשון כעין התחלה והקדמה בהמצאה בחוכמת  
החלק השני כדברי כבושין להכניע חלב ככתוב הביאה למוכר לכך  
החלק השלישי מהחיל בפרטי הדברים שבועת שוא ואין להעשיר ואבשי לעון  
החלק הרביעי בבטול תורת והעדר למוד הדינים הצדיקים כפי ש ותפלה ווציצית ותפילין  
החלק החמישי עוד בענין זה ומצות מזוזה ומשחית הפיאה ובענין שבת  
החלק השישי בצערן של תלמידי חכמים החפצים לעמוק בתורה ואין לאל ידם  
החלק השביעי בצערן של עניים צנועים והגונים ובני טובים  
החלק השמיני בזכרון מנהג הראשונים עם העניים ובשבת בעלי יסורין  
החלק התשיעי במתהלל בבת שקר והעדר הכנסת אורחין ומתפאר ביחסו  
החלק העשירי בהעדר שיר ושבח וטהלל להקבץ בשבתות וימים טובים והיה קולות ובקין  
ואין אומה ואין דברים ובלעגם לקיכות  
החלק הוא יען כי נבהו בנות ציון ובעליהן הסכימו על ידיהן וחשכנה בגלות  
החלק היב בצער ירושלם על חובותיה ופירשה ציון בידיה וציון היא דורש אין לה  
החלק היג בתלמידים הפורשים מן התורה וחסיוס חתוכות  
החלק היד בזכרון קצת צרותי בכלל ואשר התנכרו לי והחילוני ביום אידי  
החלק הטו במענה פי למחללי כבודי ובתת נחמה ללבבי וחתימת השיר  
החלק אסאסון כעין המחלה וקדמה בהמנחה מחוכמה

בעת רצון ווס רפאות לשררי ויוס הובא צרי גלעד לצירי  
ביום בו שוכרו דלתות נהשתי וגדעו בריתי מאסרו  
ביום בו חיתה נפשי מעט קט כבוד מן שאול יצא וקברי  
לד א I 34 ביום

ביאור המלות - גסה  
סובל עכר כפלס  
נכה וענינו רופא  
מורכב הראשון ק  
אדעת

טובה תוכחת

חלק ראשון

ביום בו חיתה רוח נבאה ביום גרפא ירכי מצליעה מעט אך עוד מקונן גיד אשורי  
 ואת הלב ואין משען בידי והתחלתי היות הולך בישרי  
 ונכנסו בתוך כיסי כספים מעט מעור ולא גדל צדורי  
 וקמה הסערה לדממה והשביח שאון ימי וסערי  
 וקלו מי יגונות ואנהות וחודשו נעורים לי כנשרי  
 ואותי לקול שירה וזמרה אשר ינים מגנת לב צעורי  
 אשר ינים שארית עצבוני ושש לבי ורם לרום ומריא  
 ולקחתי ביד תוף וכנור וסדרתי נעימותיו בסדרי  
 וקשרתי ומשכתי לאטם כמשפטם לכל נימיו ויתרי  
 והבו אצבעותי על חבליו והן אין קול ואין עונה בשורי  
 ותמתתי ראות פלא כמו זה ונבהלתי ונחפזתי בכרי  
 ושאלתי עלי זאת לחברי וגם למלמדי רבי ומורי  
 הנהיה כפליא הזה לעולם ואמרו לא לכל נוגן ושירי  
 ואתבונן בכל צפור וכנף בני יונה ותורים וענורי  
 ואין קול צפרים מבין עפאים ושיר לא צפצפו סיסי ותורי  
 ואביטה ואין עוזר לשירי ואשתומם הכי בזבי לזמרי  
 וסבותי ליאש את לבבי ומה אחקור וברור מהקרי  
 בעת לא יענה נשאל לשוא בידוע אשר מענו ברורי  
 בלי לשון השיבני חלילי אהיה לאעת חדרל לך מזמרי  
 שתיקתו תשובתי ויש לך שתיקה דמתה אל קול דברי  
 בלי שירי בצדק החרשתם והדין עמד נבל עשורי

זרפא וסכי מולני  
 מקונן מסוך כלמי  
 מתפסט אשורי  
 דגלי נעורי פעול  
 מעכין בער ומריא  
 וינכיס ומריא  
 ימרי למיס כשורי  
 מקור כפלס כומי  
 מעכין שיר ככרי  
 כככס ומריא מסור  
 מעכו מסוכתו

כה

סמלך ססכי כדכני ככוסין לסככיס סלכ ככתוב סביאס' למוסר לכך  
 הפוך ידך זמיר כי החליתי ואיד נשיר והושבת מטהרי  
 ואיד נשיר והר ציון שממה מעון תנים פראים וחוררי  
 זזה

בואור סמלות  
 עוכר מולך לסורי  
 מן ומורי כארץ  
 יכמכו

טובה תוכחת חלק שני קלר

וזה שנים חמש מאות ואלף וארבעים אשר חרב דבירי ועמי ירדו כל יום פלאים בבין יון ושמעאל והגרי ויום יום ולמדו ממעשיהם בעל כרחם ויש ברצון בחירי וסר שבט ואין מושל ועוצר בעמנו ואין יוסר לסורי ואין יוסר יוסר הרשעים בעקרבים ואין זורק מדורי ואין מגיד לדור חטאו כגולה ללא רואים והוכו בטחורי ואין מי יחזה לנו נכוחות לבר שוא וחלקות לעבירי ועמי אהבו בן על נקלה ירפו מחלה חווי והוכרי ואין ממשל לארזי הלבנון ביען משלו עיתי שמירי והמשרה לערער בערבה ולא אל עץ אשר לצל ולפרי ואין משרה ביד חכם ורבן כקדם נקראו מלכי ושרי ויכוף ראש כאנמון ראש לזנבו טוב לרע ועיר קדיש לעירי עדי גבה ונשא עד שחקים פריץ חיות וקוץ מכאיב וסירי והן כל איש ואיש שורר בביתו ומי ירגום לבן סודר ומורי אנתנו עם בעי נקוב בלב יס ואם יחפוץ כסל ירחיב להורי אני איש אעבוד יוצרי ביצרי ויש איש מחליף יוצרי ביצרי לרוב אישים חטאים אם בשנים כמו שלג וכתולע בצמרי כסול שונה באולתו ואומר בלבו כי כמותי אסורי והן רבו כמו רבו פריצות ואין עולה ואין גורר גדר

וכתבו מדורי סס  
המות של כחט:  
לעכירי כמו ל  
להעכירי: סווי  
והוכרי מן הוכרי  
סוים הסוים:  
לעירי מן אוקרי  
לנסן עירי:

החלק השלישי מתחיל בפרטי הדברים שכותב טוב ואף להעשיר ולכתי לבין

מו

החלק השלישי מתחיל בפרטי הדברים שכותב טוב ואף להעשיר ולכתי לבין

בכל חוצות שבועות לאפים בכל שעה בשם א חי וצורי ואין קנאו ואין לובש חרדות ואל ירב ואל יוכח בשערי ומכה זו אמת מכת מדינה ועיר ועיר בכל קצוי פוזרי ופשו מספחות ננעי שחינה עדי הורגל כפי גוצרי ומצרי ולצים חמדו לצון לרצון ויראי חטא סחי מאים בעירי

כה ככסה הראשון  
מן כי ככסיף  
ככסת וזנורי מן  
לאגרת כסף  
מרוז הראשון זהב  
זהב מן ויד חרובי  
מעשיר כחמרי מן  
וכתום יכין מלבוס

חלק שליש עשר טובה תזכרת

באריה על שדה בית א והרג נביא האל ולא שבר חמור  
 ויצלח כל אשר בותחו ומרמה ואוי א איש אשר תוכו כברי  
 יטהר נעלו כל איש וסותו ונשמתו ונפשו אין מטהר  
 והכל אומרים זה הב לזחב וכל כספם לכספם ואגור  
 וכל איש רץ למלא את אסמו יקר כל הזן וסוחרת ודרי  
 וכל איש יאסוף חרוץ בחרוץ להעשיר אץ בכח נאדרי  
 ויצבור לו כמו עפר כספים ויבין מחלצות לו בחמרי  
 והוא מרבה והוא ממעיט בעיניו ולו אסף לחומר העשירי  
 ולו היתה תשוקתי גדולה כמו זאת אל תעודתי באשרי  
 אבל ברבות תשוקה לנכסים תשוקה לתעודה נעדרתי  
 מתי מספר ונער יבתבמו בתורה מחזיקים גם בעשירי

כב

סחלק הרמעי בכעול מוקס והעדל למוד הדיכס הכדיכיס כקט ומפלה ומניח ומסלין

המוני יפתחו דלתי חנותם וכל דלתי ספרימו סגור  
 ודי להם בתורת אם ומצות מלומדה ביד אשה ונערי  
 ודי להם כללים שבירים כצום כפור והשתכר בפור  
 ודין רבא אמת חובה ומזכה ואף אם קס ושהטרב זעיר  
 לביבות עם גבינה בחנוכה רקיקים בדבש הדלק לגיר  
 ובפסח אכול מצה ומרור וחרוסת ולשכית את שאורי  
 קנות יין ובשר מן יהודי שמע לקרוא בכל ערבי ושחרי  
 והתפלל בפיהו לא בלבו ומה ישאל ואין לו מחסורי  
 תפלתו במשא על כתפו זה ארץ בולח שליכו מהיר  
 ולא יבטח בשם אלי ואמין הכי ברבתי מעשירי  
 ודבה חד לאחד כל דבריו בבית מקדש ומי נער לרוברי  
 ויש איש לב יחולב מתנתו בעת חזן תפלה מחזירי  
 בעתות הזמירות או לאחר ועת יקרא מקוראי וקוראי

ביאור המלות  
 ימו כמו יחוס  
 דעת: לב מתכתו  
 מן ויאכל את  
 לב מתכה:  
 וקוראי סלף  
 כח כמו קוראי  
 אל י: כדוכרי  
 כסוק הדלת  
 מלסון כל כפק  
 דכרכו כדוכר  
 קיימת קמי  
 מאקד סי' כסתי  
 רטנות וסא  
 דאמריין כפק  
 דכתרה אמ' לים  
 רב טסט 5  
 לטמיה לכל  
 רוחת אוקמן  
 וכו' ובתכו סס

ובני



טובה תוכחת **חלק רביעי והחמישי קלה**

ומי חשלהית ראשון בבית **א** והן היה במשבימי מאחר **ב**  
 ומי חשלהנות דת קרבנותיו **ג** ומירותיו בסדר מחזורי **ד**  
**אני אתפללה** **א** מול דביר **א** חש מימיויש משמיל בדוברי **ב**  
 לבוש ציצית וטושפות ואם לא **ב** הלהכתן פסולים או כשרי **ג**  
 וכמה בוערים בעם ישומם **ד** עלי מצחם ונזפל על נהירי **ה**  
**כאיש בוחר במיעוטו ברעה** **ו** תפילין יש כמו זית ועירי **ז**  
**ולא יתקיימו ימים מעטים** **ח** זאורי מתחלתם בעור **ט**  
**ביען גליונים צר וקצר** **י** ואיך יכתוב כדת בותבו וספרי **יא**  
**פנ**

אכל רבים המתפללים בבית אחד מתפללו קנתם לנפשו וקנתם לדרום זאת לא אמרה אדם מעולם  
 ואין נך בפתי רשויות גדול מה ואפי על יחיד המתפלל חזרי בת סכסכת אם אינו מחזיר פניו לבית  
 הכנסת אמרי בקך דבפנות קישוי כשפי רשויות וסיני מיתת כס העומדים בבית א אלו לנפשו ואלג  
 לדרום דהוי דלא כשתי רשויות וקשיא לי על התום אשו שלמה מי לא ידע דשכיבה בכל מקום ואפי הכי  
 אמ והתפלל אלך לרך ארכס צדלמיאל סמיב וכין פתיחן ליה בעלייתה כנר ירושלם וכו' וכו' קשיא לי  
 עליהו מחו בריתא דקאמרונהא תבא דעמתי כמו הכו סתם לך כדמנן הוה רבנן על החזיר יחזור את  
 פניו וסוף דבר כבר פסקו הפוסקי שניך להתפלל כנר ירושלם כעורו לך כעור בעלמ' שאין בו קדוש'  
**יחזיקום אא זכרתי**

החלק החמישי בענין הכו עור וכמויות מוזוק וכמחיתו הפיאה וכענין שבת :

וכל היום באומנות ומשא **א** ומתן באמנה או בשקרי **ב**  
 ומה צורך לפלול הנמרא **ג** אמוראים ורבנן סבורי **ד**  
 ומה צורך לכל דיני גטילה **ה** ויוקח נא מעט מים לטהרי **ו**  
 ויבבו הון שרפתהו שריפה **ז** ולא יבבו שרפת דת וספרי **ח**  
 ואין לומד דין בשר בחלב **ט** ודין נדה ובמליחתבשרי **י**  
 ומי ידע הלכות הצריכות **יא** כמו דיני שבועה או נזירי **יב**  
 ומי מתיר בפתה והרטה **יג** ומי בעל כיום שמעו מפידו **יד**  
 מוזות יש ואין בהם מוזהוויש משחית ומקיף ראש בתערי **טו**  
 וישאו אוהבי רבם בראשם **טז** דכות פרוז כעין שולי קדרו **יז**  
 ולא יאבו בניא שאת כשיעור שיעורה שערות חן חן בתורו **יח**  
 ומי חש משפטי שבת לרעה **יט** ומי חושך אמרו בו לנכרי **כ**

ביאור המלות **א** כתורי מן תורי **ב** זהב : ותורי מן **ג** ובהנוע תור : **ד** וילכך ויקל'כ' : **ה** מהירו פתי **ו** כמהר ויכה פי' **ז** ויאספו : שתילי **ח** ואמרי רמו **ט** לכעדי ולכחורי **י** ויורו יורים **יא** בהגמס : כזהר **יב** ספר חוסר : **יג** ורוי וסודי : **יד** שערודי מן **טו** ראיתי שערורי **טז** ומלירי ומחוק **יז** **יח** **יט** **כ**

חלק המישי טובה תוכחת

וְמִי יִטְמֵן וְיִדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם	לְהוֹסִיף חוֹל עָלַי קִדְשׁ זְהִירִי
בְּשַׁבַּת יִרְבִּיזוּ יוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת	וּמִי יִקְבַּע לְתוֹרָה עֵת וְתוֹרִי
וּמִי יוֹזֵל כְּטַל אֲמַרְתָּ אֱלֹהִים	צְרוּפָה כְּעָלִי דְשֵׁא שְׁעִירִי
כִּאֲזוּל רַב וְדוֹרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ	בְּכֹל קָהָל יִחוּ דַעַת וּפִשְׁרִי
וְיִדְרִיבֶם בְּדֶרֶךְ הַיִּשְׁרָה	וְיִזְהִירוּם וְיִלְבַּב מְהִירִי
וְיִנְהוּ עֵדֶת אֶל אַחֵרֵי יָהּ	וְיִשְׁכִּילוּ וְשִׁתִּילוּ וְאֲמִירִי
וְאֵל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי שׂוֹא וּסְפּוֹר	כְּאֲמִירֵי שׂוֹא וּפְאֵל מִדִּין סְלוֹסְטְרוֹ
בְּדַבְרֵי מַלְחָמוֹת וּגְוִיִּם בְּגוִיִּם	וְשִׁלְיִשִׁים וּפְרָשִׁים וְיִזְרִי
גְּדוֹלִים חֲקָרֵי לֵב מִיִּדְעָם	וְאִין חוֹקֵר וְאִין הוֹגֵה בְּזִהְרִי
וְאִף כִּי אֲדַרְא רְבָא וּזְוֹטָא	וּסְפָרָא דִּי צְנִיעוּת אוֹ בְהִירִי
זֶאִין דּוֹרֵשׁ יִסּוֹד סִפְרֵי יִצִירָה	וּמִי שֶׁאֵל לֹאֵל צִפְּן וּסְתָרִי
בְּצַקְלוֹנִי מַעֲט מְסוֹד יִי	וְרוֹזִי לִי וְאִין דּוֹרֵשִׁי וְחוֹקְרִי
וְיֵשׁ דּוֹרֵשׁ לְרַבִּים חֲקָרֵי לֵב	אֲדִירֵי טוֹטֵל וְחַכְמַת שְׁעוֹרֵי
וְיִבוֹשׁ מְדֻרֵשׁ לְעַם דְּרִשׁוֹת	אֲשֶׁר לֵב לְעִבּוֹד אֵל מֵאֲדִירִי

קח

החלק השמי כנצער טל תלמודי חכמים הרונים לעסוק כפורה ואין לאל ידם

אָהֵה עַל כָּל צְמֵאֵי מִי תְעוּדָה רַעֲבִים לְאֹכּוֹל לְחֵמָה בְּבָרִי	בִּיאור המלות
וְאִין לַחֵם וְאִין שְׂמֵלָה בְּבֵיתֶם וְאִין מְסַפִּיק כְּמוֹ בְזִמָּן בְּבָרִי	ככרי הראשון
יִבְקִשׁוּ הַכְּרִחִים יִחְפְּצוּ פֶתַח חֲרִבָה עִם בְּצֵלִי וְחִצִירִי	מן בר ולחס
סִפְחָנוּ לְאַחַת הַכְּהוֹנוֹת וְנֵאבַל פֶּתַח לְבַד וְיִרְק מְרוֹרִי	וסמי מן ככר
וְעַמִּי אוֹמְרִים לְהֵם לְכוּ נָא בְּלֹא בְסָף שִׁבְרוּ וּבְלֹא מְחִירִי	היה: וסמירי
לְעִצְמֵי לֹא אֶלְמַד דַּת וְתוֹרָה וּמָה חֲפִצְנוּ לְכַלְכַּל לְאַחֵרִי	סראסון כרמי
וּפְנֵנוּ עַל יְמִינֵם עַל שְׂמְאַלֶם וְאִין חוֹמֵל וְאִין מִן מְטָרִי	וסמי עש: כן
וְאִין לַחֵם וְלֹא בִשָׁר בְּנֶשֶׁם הַיִּתְחַנְּנוּ לְחַתִּי לְאֲמִירִי	יכרי קורם:
הַכְּנַחֵשׁ יְהִי לְחֵמֶס עֲפָרִי הַכְּבַקֵּר יְהִי אֶכְלֶם חִצִירִי	

טובה תוכחת

חלק ששון חמור קלו

הִירְדוּ עִם אֲשֶׁר לָהֶם שְׂאוּלָה וְלִבְנֵי מַעֲטוֹ דֹרֵשׁ יִתְעוּדָה כִּי וְחָדְלוּ לִזְמַדֵי תוֹרָה וְשׁוֹחֲרֵי בְּאִמְרָם הֵן אֲנִי אֲמוֹת בְּרַעַב הַגֵּם בֵּיתִי אֶעַן עוֹבֵר שְׂאֵרֵי וַיִּבְחַר אִישׁ בֵּיתָת בְּתוֹ אַחֲוָתוֹ לְרַמָּה לֹא לְחֶכֶם דַּל נְעוּרֵי חֲכָמִים רַעֲבֹר שׁוֹד דֹּרֵשׁוּ וְהַיּוֹבִים שִׁבְעוּ כָּל טוֹב וּבְצַרֵי וְהֵן הָיוּ בְנֵי תוֹרָה לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם וְאֵל חוֹרְפֵי וְחוֹפְרֵי וְאִישׁ קִנְיָה תְבוּנָה רַב קְלוּנָה וְכָל כְּבוֹד לְלוּבֵשׁ בּוּץ וְרִקְמָה וְאַרְגָּמָן וְכִרְפָּסִי וְחוֹדֵי בְּפִי מְדֵי וּבְתַנְתִּי וּכְמַעֲוֹל וְעִנְיָן בֶּן כְּבוֹדֵי וְהִדְרֵי אָהָה עַל דָּוִד מְכַבֵּד חֲבֵדִים וְלוֹ הָיוּ עֲלֵי סוֹס וְעֵרֵי וְלֹא יָדַע כְּבוֹד תוֹרָה וְיִרְאֵת אֱלֹהִים וְחֲסִידוֹת מַחְמִירֵי וְלֹא זָכְרוּ אֲדוֹן כָּל הַגְּבִיאִים וְהוּא רֹעָה בְּמִדְבָר צֶאֱן לִיתֵרֵי וְיִשְׂרָאֵל לְלִבְנֵי חֲאֲרָמֵי וְאֵלֶיהָ בְּאֲדָרֵת שְׁעָרֵי

קלא

סחלק השכפתי כנענין סל עניינים כנעניוס וסנזכוס וכני טוכוס

אָהָה עַל כָּל בְּנֵי טוֹבִים עֲנִיִּים וּבִישָׁנִים וּמִשְׁכִּילִים וּבְרֵי בְּהִתְהַפֵּךְ בְּתַחְבּוּלוֹת מַסְבוֹת כְּבֹאֵם אֵל יְדֵי בֹרִים נְבָלִים וְעֲלִינֵי אֵל פְּנֵי כִילֵי מַבְכָּה וְהַחֲשִׁיבוּ פְּנֵיהֶם מִשְׁחֹזְרֵי בְּמַר יֹאמֵר מֵאֵד עֲנֵי צְבוּרֵי וְכִרְגָא דְמַלְכָא מְנֹרֵי וְלִפְחוֹת וְלִרְצֵי וּבְרֵי הָיִם לָנוּ וְאֵם לָנוּ נְהָרֵי כָּל בְּנִמֵּס כְּדוֹנְגֵי בְּאוּרֵי וְהֵן אוֹכֵל וְהַקִּיץ רַק חֲרֵרֵי וּבְכָד אַחַר עֲבוּר נִיסָן וְתִשְׁרֵי בְּלֶדְךָ וְשׁוֹב עֲדֵי יִשְׁבַע בְּחַפְרֵי

ולסוף

בואור המלות  
זכרי מן סוף  
טוב : אסן כמו  
אעבס :  
כדורי מן כעיר  
בנורס : זכרי  
זהב : זכרי  
מן זכר  
הלככה זכר  
מחפרי :

בואור המלות  
זכרי מן זכר  
לככה : כרי ולזרי  
טמט זכר :  
כורי כסורק מן  
סין כור ירח  
טמט : ככורי  
כמו ככורי ל' :  
קהלי : מכורי מן  
מכורין ככרב  
חכרי מן זכר  
חכרים : כמדב  
כדכרים  
כחפרי מן  
זכרסס הלככה

זהר למורה :  
במסרי כספא  
מן ספר יבואנו  
בפת מן נכס  
ישראל וכה  
אושא טס מקו  
בו סקינד  
סמכונא יכונ  
זיתר חומש  
ספד  
זכו ספד  
זכור :

ולסיף יעניקוהו מעט קט  
ואף גם זאת מעות רעות קצתם בקושי עוברי לתר וסוחרו  
עשירים יש רכושם רב ועתק ולא רומלח מכונם מבחסי  
וצדקתם בעיניהם מרובה באוש בנה לנשי עפר בהרו  
ובקורא לפרעושים גמלים ורואה באנשים על חרתי  
ולשוא תקנו חומש באושא ומי בזבו והוציא מעשרו  
זיפתם תסכח ארתי קמח  
המלך הסמיני בזכרון זמנב מלא סומס עם הפניוס נעמבב נעלוי סבורן אר

פילור המלות  
זמרי קמח  
סמוץ מן סוסר  
כל : כניערי  
לסון נערה :

שאל נא דוד לדור ראשון וכוונן לחקר דוד אבותינו והורי  
אשר שמו למרוס השפלים יישע שנבו דלים זכור די  
ולקחו מנבלים לצדקה בלח על ידי שופטיו ושומרי  
זנתנו לעניים תרנגולות זכוסם לדבוב וכל צרכם וחסרי  
וחלילה למוסרם להכאות לבב די אר סחח פניו בגזעו  
אבל כי ענמה נפשם לאביו ונדו לו להסיר ממורורי

וכדו עכני כחמי  
דל הסכי פועל  
עכר בכורי מן  
ככורי לנגד  
פיוני ככרי  
מקור יענין  
סכרות סתל  
סוטצ מאמרו  
קסיט סתל נו  
סאמירד למארי  
מן מארי סלמל  
לסכאך בכורי  
כסוק ולבו  
מן ויהו ערד  
סכות

לנחמס דברו על לבמרודים דברוס מתקו בדבש תמרי  
ונחשב לעניים צוף לשונם סחח עתק כמו שור ופרי  
ודורי בחזות דל אומהים זה כרשעו דל ועשרת בביתם  
יהי בכ ו לעונג לו וענגיו חחי ויהי ששוין וקול רנה בשפת  
ואם עליו חביבים היסורים הלא עלי מאב חביב דנרי  
ולב הותל אמת הטסואתם משונתם כמו רעה באפרי  
ולא ידעו ולא בנו וסכלו ולא קראו בתורת מאמרו

סלמס יוסר  
כמו די זכור  
סלמס יוסר  
סלמס יוסר  
זכר נא יעקב משה ודוד  
הנינא קב חרובין מאבלו  
ואל ער בנו שמעון באורתא

בתורה בגביאים ככתובים מוסרים מחובבים למארח  
נדולי הנביאים בתהלה יוסרו ויערפו במרחן ארטי  
זכר נא יעקב משה ודוד צדוס אמנהם צה ועשה  
הנינא קב חרובין מאבלו ועדוק מי גרונהות או דפארי  
ואל ער בנו שמעון באורתא אתו אחו אמר בארי בעפרי

טובה תוכחת חלק תשועה קלו

ועם אביו בעער המערה שלש עשרה שנות בהול קמורי  
בלא לחמא בלא מדוי למיכל לחוד מיין וחרוכא דאברי  
והם המה מצוקי השחקים עליהם תעמוד ארצי לדורי  
לשל ישים מחולקות תל אות ושליש אל משיחנו וצירי  
לתיים תוכחות מוסר בדרך והשונא לתוכחת כבערי

כאמרי

קעא

החלק השני במתהלל כמת סקר והעדר הכנסת אורחין ומתפאר ביחסו

ביאור המלות  
ונורי מי פ  
פיליגריכר  
כלעז כמערי  
מן כמעכ איש  
ולויות לתת  
כמו לתת ככת  
לתת טס את  
ארנון באסרו  
טס מטעב  
לשעירי לשען  
ויפריש וירכה  
לכוזי לכתרי

ובי יתנדבו קהל ועדה לדבר הכרחי או אם יתרי  
ויש נודב ובל לא ידבנו לאנסס נדרו נודבי ונודרי  
להרבות מהלל ימו ושכחם כפי כל לא לשם ישעי ואורי  
ואם נדר ומיטמו יקימו ומי אחר ומי הפר לנדר  
ואין אדם מאסף איש בביתו ואין לנר ולנולה ונרי  
שקטים שאננים על שמרים אשר לא ידעו נודי ונודי  
ברעבם שבעו לתת צדקה בשבעם רעבו מתת כמערי  
ואיך יתן אשר אין די לאשתו וביתו כל זהב אחאב ועמרי  
אני אוכל לתת לעניים בתת חר משמונה באסרו  
בהוסה כל אני אשבע ואותיר ולכל הזן והוא חסר ביתרי  
ואין בסף זהב לצדקה ויש הרבה לתתו לארורי  
ואין בסף לחונן העניים ויש להבר נדולה או ליוהרי  
ויש איש מאלהים טוב מקבל ונותן חן וחסד לשעירי  
בהתהולל בהברת לץ וסכל בנבל פיו בסוד שותים ושוכרי  
והיום יסבאו שכר והיה כזה מחר מאד נדול ופריא  
והקיפוי מי משתה בבית איש ואיש יומו בלא עולות בבקרי  
ויש מתיחסים דים היותם קרובים לארודי או לערי  
לשוחם משפחות שוחם ובלעי בריעה או צלפחד בן לחפרי  
לירבעם לאיובל גבירה לבעשא בן אחיה או לזמרי

בכבוד יחסם יבס על כל פשעים ועל כל מוס ואין צורך לנגוד  
ווש להם ראיה מעמלק ומעשו בני יצחק קשור

קצב

החלק העשירי בספר סיר ושלל לוי כשכמות זמנים טובה ויהי קולות וברקס  
ואין אומר ואין דברים ובלעגם לקיבול

והאבתי ביום שבת זיוס טוב שמע שיר בשיר בעל מאורי  
בשיר אחיו ואביו או גבירול ואברהם ומשה בן לעזרי  
כשי מנדיל בשיר לוי יהוד אשר נבר באחיו ראש משוררי  
בשיר יוסף בנו צדיק ונחום בשיר מבלוף ואל עזר קלירי  
בשיר ריאג בשיר הרב יהודה בנו או שיר בשיר השניתי  
אשר אמרו בעשירי מהללי בכל יום טוב והמעטיט בעשירי

רשות נשמת ולו פיני מחרך וקדיש ברכו אהבה מאורי  
ופזמונים ואופנים וסלוק ושים שלום גאולתי ויוצרי  
ווללות ווללות יוללתם לכולם בשם יקרא בספרתם ספורי  
אאו אומר יעזע לבבי ועירוהו כמו גבר מעירי  
יחיני יחדני ופעם יבכני גאון לבי כשוברי

ויניר נוזלי עיני בנחל ומפחד בשיר גופי סמורי  
ויכניס אהבת האל בלבי בהכנסיתך ברזל בחתרי  
כמו שירי והיו לי סגולה ולא אראם לכל אדם יצורי  
ביען כי יסודתם בסורות בסניני קבלו חרסי וסהרי  
אבקש ניב משמח אלהים ולא קול המשמח בעירי

ולא אשמע לבר הנה והנהו והיו והיו ואין מלה ואמרי  
אוילול הה והוהי עליה והוהי ולא אטעם ברירי  
ואמאס בא ביום זמרס לבית א לגל ושלח לאפי הזמורי  
נגינות חדשו עתה הזנים ומפטירים ותלמירי וינגרי  
לבלי יצטרכו חכמה ודעת בשם ספועל וצווי או מקורי

להבדיל

היבדל ד' תוס  
השיר והיה  
השיר והיה  
השיר והיה  
השיר והיה

ב'ה' מאורי  
הראסון ססספר  
וקסני סס סומון  
סאומרי כרכב  
יובר סמאורתי  
סבירי ככו  
לחכס ס' אלו  
כמו אלוה מן  
כיסאוח כסגך  
אומר סס דכר  
סחכסי וסחכסי  
סככני מן רחל  
סככס סחכסי  
סן סחר לך  
כקירי סרמי  
סרמי סחכסי  
וירחי ככו למס'  
ויהושע: כוב  
דגורי כעירי  
סן וסלח סס  
כעירו וסמרי  
סס מן אין אוח'  
ואין דכריס'  
כחומרי חלסון  
רלל כמין חומרי  
כעזרי לטון  
עומר כוירי  
מטערי כדכרי  
מקור מן דכר  
דכורי וכוכבי  
מן כערו כגורי  
כריועי יתמו

טובה תוכחת חלק עשירי קלה

להבדיל בין אשר עבר לעתיד ובין לשון נקבה אל זכרי  
 לבל יצטרכו לספור תנועות וישלימו בהו והי חסרי  
 ולא יצטרכו שוסלב לבד קול כקול שחל כקול שורי וכמריא  
 ודשוא פילסושרים קדומים לכל שיר מעגל ראוי בחומרי  
 קטן חלדי ביתגדל ונשמת יעמר כל נגינות שיר בעמרי  
 ורע מזה בזותם שיר קדומים באמרסרע לטוב מתוק לבדי  
 ויאריכו זמירותם בקצר זמיר דוד משיח אל נזיר  
 להודי וכטוב ולכבוד השמחות יבולע הכאושר בהצוצרי  
 ויפסקו בספתם קהלי תפלתם ברעיון גם בדברי  
 להזן ותמכו מזה ומזה מרימי קול כקום אהרן וחורי  
 בדרך השבו להם בלי שיר מרימי קול לבד בארי ונוערי  
 והם לא זכרו אמרו יתנו לאל וירננו לבי בשרי  
 הלב אלי כלב פתי וישמח ללא דבר כשוש ילד צעירי  
 הירצה אל בקול גער ובער אשר ישאג בקול ינער בנורי  
 הסר שומים להרהולד לפניו אלהים כי יבואו רקנעורי  
 הלא בעי ללבא רחכנא ולא פומא בלא לבא דלוישרי  
 ומה חפצו בקול גדול בלא לב ואין אומר ואין דבר דבורי  
 ואין שבה ויחד לא ירומס ואין מהלל לפאר שם מפוארי  
 ואם בן יעשו מאינים ועברי אלילים אלמים ארץ שעירי  
 הלא משחת מקור מיטסולנו מקור חי ולא משחת מקורי  
 וקינות אב שחוק היו בשבת לקולם יעלו כל איש חמרי  
 בלענם הפכו אבלם לששון וקינות הפכו מזמור ושירי  
 ובחורים ירוצו כצבאים להשתעשעוההעתע במורי  
 במטתם ושלחנם ישושום בבית אל יעקו כר להמירי  
 בלא בכי כמו בוכים בשקר בניהם שעירי דמעה סבורי  
 ועיניהם מעדות על לבכם בלי נעצב בלי מורר בממרי

כמו סס יתנו  
 נדקו' וי' בעירי  
 מן ככה יהיה  
 כעור ודק :  
 דלשירי כמו  
 לישירי לן מר :  
 במורי מן עמי  
 יסל' מורס מאד  
 להמירי מן ומר  
 עליו כסמר \*  
 כביסה הכון  
 במדק עכין  
 הספל סבורי  
 כמו סבורי \*  
 בממרי מן וממר  
 לילדתי קנורי  
 עכף מנידי מן  
 ארץ מנוריסם \*  
 כיקרי סס מן  
 כבו ויקר נטס  
 כקודו' וסוערי  
 מן מאה שערים  
 כי כמו טער  
 עכין מסנס \*

אלי כשָׁמַע וְגַם דוֹמָה וּמִשָּׂא בַעַל בְּרַחֵי כִּמוּ בִּיבוֹשׁ קִצְרֵי  
 לִקְנִיאֵי עַל כְּבוֹד אֱלֹהֵי אַחֲשֵׁב בְּאוֹלֵי כִי מַעֲוֵנו תוֹךְ מְנוּרֵי  
 וְאוֹלֵי כִי אֱלֹהִים לִי קְרוּבֵי לְזֹאת יִקְרַו יִקְרוּ לִי בִּיקְרֵי  
 הִירְחַק מִקְרוּבֵי אֵל וְיִשְׁנֵא יִרְאִיו אֹהֲבֵי שֵׁם יְהוָה וְשׁוֹעֲרֵי  
 לְשִׁבְרוֹנֵי כִּיִּם גְּדוֹל בְּאוֹלֵי כִּיִּם גְּדוֹל שְׂכָרֵי הַשְּׁמוּרֵי

רמז

החלק היא יען כי נכחו כמות כיון וכפולין הסכימו על ודין והסכינה כנלות :

לְכוּ עִבְדוּ גִשְׁוֹתֵיכֶם בְּנֵי אֵל וְחָדְלוּ מִעֲבֹדַת אֵל אֲבִירֵי  
 נִשְׁיֵן דִּידֵן בְּהַאֲזִיכֵיִן לְעָרֵן בְּאַרְצוֹי לְגוֹבְרֵיהוּ בְּשׁוֹפְרֵי  
 מְקוֹם קְרִי שָׁמַע לְקָרוּ שְׂמַח דוֹד תְּפִלוֹתֵן בְּתְּפִלוֹתֵן מִמִּירֵי  
 וּמִצֹּת לֹא זִמְן אַחֵר אֲשֶׁר עַת גִּרְמָא הִלְכוּ אֲנִי גִרֵי  
 וּמָה נִבְעַר אֲשֶׁר צְלִיחַת בְּנֵי אִישׁ מָה לְחֻמְיָ לִבּוֹ וּסִיבְרֵי  
 הֲלֹא עוֹשֵׁר וְרֵב זֶה בְּאִשָּׁה יִפֹּת מְרָאָה צְלִיחַתִּי וְנִירֵי  
 לְכוּ אֲסִפוּ זְהוּבִים לְאַלְפִים וְרִבּוּאוֹת בְּאוֹצֵר רֵב בְּאוֹצֵרֵי  
 לְהֵל בִּישָׁן בְּשֵׁנֵי עַם עֲדָנִים עֲרֵי זֶה בְּוֵהֲכֵתִירֵן בְּכֵתְרֵי  
 לְהַעֲלוֹתֵן עֲלֵי גֵב אִישׁ בְּנִבִּישׁ וְרֵאמוֹת וְעִגִּיל אוֹזֵן וְשָׂרֵי  
 וְטִיר אוֹדֵס וּבִרְקַת וּפְטֵרָה שָׁבוּ לְשֵׁם וְאַחַלְמָה בְּטוּרֵי  
 שְׁבִיטִים שְׁהַרוּגִים וְעַכְסִים וְאַצְעֲדוֹת וּטְבַעוֹת וְקוֹשְׁרֵי  
 חֲרִיטִים מַחְלִצוֹת מַעֲטָפוֹת וּמִטְּפָחוֹת צְנִיפוֹת וְחֲגוּרֵי  
 בְּשִׁמְסֵי רֵאשׁ וְקִנְמוֹן לְקִטֵר קָנָה בּוֹשֵׁם זָנִים עִם מֵר דְּרוּרֵי  
 גִּהְמָא דִּי סְמִירָא בְּרֵ אוּזָא בְּשֵׁר סְגִיא וּבוּרֵי וְחֻמְרֵי  
 דְּבִשׁ יַעֲהֵר וְרוֹב רִגְן וְתִירוּשׁ וְתִיף בְּמָאד מָאד בְּזִיו וְהֲרֵרֵי  
 וְתַעֲלַח לְמַלּוּכָה כְּנִבְרִיהַ כְּשִׁרְחַת פְּרָתְמֵי שְׂרִי וְחוּרֵי  
 וְכָל אִישׁ יַעֲשֶׂה עֲצָמוּ כְּטִייל לְיַחְמֵנָה בְּכָל יַחַס וְקוּרֵי  
 וְהַמְלִיכָה שְׁבִיחַת הֵיתָה אוֹ וְאַמְרוּ לָהּ פְּשׁוּטָה סוֹת וְעוּרֵי  
 וְהֵן נְפִלָה וְעוּר לֹא יִסְפָּה קוּם בְּתוֹלַת יַעֲקֹב שְׂכָבָה עֲפֵרֵי  
 שְׂכִינַת

ביאור המלות  
 אבירי הכית  
 דפה כמולאכיר  
 יעק' כתפלות  
 מן רובה אזה  
 פקב ותפלות  
 מוירי מן ולא  
 ימורכו וסוכרי  
 מן ואהי שוכר  
 בחומה וכויר  
 מן רב אככל סיר  
 רטים כאוברי  
 תואר כמו זוכר  
 שומר זכיס מן  
 כשמים זכיס  
 עתיף כמו וייף  
 בגללו עכין  
 יופי והדרי מן  
 סלרי וחיוי ותוב  
 עלוי ועוירי מן  
 פשוטה ועורה  
 אטרי סס מן  
 נאסרה אשר  
 אסרה ותמהתי  
 על רלך סלא  
 כתכ כשרטס  
 מסקל וס



שְׁכִינַת אֱלֹהֵי בְנֵי לֹוֹת נִשְׁשָׁה עַל עַפְרָא אֶרֶץ בְּצוֹאֲרָה אֶסְרִי וְאֵל יִשְׂאֵן בְּאֶרְיָה עַל מְעוֹנֵי וְנִוְהוּ וּבֵיתוֹ וְחִצְרֵי

רסה

פחלק פ"ב כנרת ירושלם על מונותים אשר הסמנו עליו על נוארם וניון היא דורש אין לפי

שָׁבוּ עִמִּי בְּבִתְיֹכֶם סְפוּנִים	זוֹבִית אֵל שְׁמֵמָה בְּמֹת יַעֲרִי
בָּנוּ בָתִּים מְרוּוּחִים וּסְפוּן	בְּאֶרְצֵי אֵל מְשׁוּחִים בְּשִׁשְׁרֵי
וּמָה לָכֶם לְצִוּוֹן אוֹ לְמִקְדָּשׁ	שְׁבוּחֵי לֵב וּמִי יַעֲלֶם בּוֹבְרֵי
אֲנִי צִוּוֹן מְמוּשְׁכֶנֶת בִּיד צַר	אֶפְרָשׁ כֶּף לְכָל רוּחַ וְעִבְרֵי
מְצוֹלֹת חוֹב בַּל עֲתָנִי וּמִתִּי	וּטְבַעְתִּי בִּים נִשְׁוִי בְּצוֹרֵי
דָּכַל יוֹכֵן אֲשֶׁלְחָה בִּים שְׁלוֹתִים וְאִין מִי יַעֲלָה מִן מַהְמוֹרֵי	
וַיִּנְעַתִי בְּקֶרְאֵי חַר גְּרוּנִי	וַיִּנְעַתִי בְּאֶנְחֵי וְצַעֲרֵי
וְלֹא יֵאֱמִין שְׁבַעֵי אֵל רַעֲבֵי	וְלֹא יֵאֱמִין לְדַל שְׁלִיו וּבְרֵאֵי
יִשְׁקֹץ אֶת עֲנֹת עֵינֵי וַיְבֹוּהוּ	וְשִׁחַת רַחֲמֵי רִשִׁים מוֹרֵי
וְלֹא יַחְמוֹל בְּבֶת פֶּרַע עֲלֵי קוֹל כְּבוֹ מִשָּׁה כִּי הוֹשֵׁלֵךְ יֹאזִרֵי	
וְאֶבְיָשָׁה וְאִין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי	וְנִשְׁכַּחְתִּי כְּמֹת בִּשְׂאוֹל קְבוּרֵי
וְאֶשְׁתַּוְּמַס הַכִּי אֶבֶד כְּנוֹסִי	וְאִן אֲנוֹס וְהֵאֹרֵב כְּחֹדְרֵי
וְלֹא אוֹכֵל וְלֹא אֶשְׁתָּה וְאֶכְבָּה	וְנִשְׁחַתָּה תְּמוֹנֹתִי וְחֵאֲרֵי
וְדַמְעֹתֵי לֵלְחָם הִיתָה לִי	וְאִיד אוֹכֵל וְחֵמֹת פְּסִירֵי
בְּנֵי צִוּוֹן לְמַחַר לִי יְבוֹאוּן	בִּיד רַמָּה כְּאֶמְרֵם הֵם בְּכוּרֵי
פְּרִי בִטְנִי וְאִיד לֹא הַחֹזְקֹתֶם	בִּידֵי יוֹם קִטּוֹב קִטְבַּ מְרִירֵי
בְּיוֹם בּוֹ נִעַר גּוֹרֵי אֲרִיוֹת	וְטִרְפוּ אֶת שֹׂאֵר צֵאֲנֵי וְעַדְרֵי
וְלֹא הִיָּה לְבַבְכֶם לִי בְּהִיָּה	לְכַב יוֹן עֲמֵלְקִי לְמַצְרֵי
אֲשֶׁר שָׁלַח אֶסְמִיָּהֶם לְקוּיִם	לְהִיכְלִיָּהֶם וּכְסֵלֵם וְאֲשֶׁרֵי
רָוֹב זָהָב לְשַׁחַד יִשְׁמַעְאֵלִים	וְחֹק לְכַהֲנִים וְלְכָל כְּמֵרֵי
הַבָּנִים אִין לְיִשְׂרָאֵל לְשֵׁלֶם	נְשִׁי צִוּוֹן וְאִם צִוּוֹן עֲרִירֵי

ביאור המלות  
 פכוסים מקורי  
 ומכוסים שמחה  
 הסק בחירק  
 כששני מוכי  
 ככעוכין ועברי  
 מן אש אל עבר  
 פכויזמתי פועל  
 עכר ככור ומן  
 זכית ככור  
 משמורי מן כ  
 במהמורות כל  
 יקומו חר מן  
 זעמתי חרם מני  
 חורב רעום  
 עכיים מזרימן  
 מזרע רעעים  
 כשי סוב נסוף  
 פמוך

רפו

חלק יב' תוכחה טובה תוכחת

פחלק סוף כתלמודים הפרטים מן התורה ומיום המוכח

עוזב תורה נטוש מצוה בני לך  
 קנה שם טיב ושם חכם ודי לך  
 לבד שירי משודדי חור ודור קח  
 לעתות הפנאי תפנה לקוביא  
 משוך את לוצצים ירך ולצון  
 לקול עיגב ישמח ומשוך בין  
 בתולעים לבבות וחרוטים  
 למטעמים קחה לך תרנגולים  
 טלה חלב וברבורים ודגים  
 אכול משמן שמה ממתק ומלא  
 וכן יעץ בנו צפור למואב  
 והן אלה קצות דרכי זמני  
 ועוד כזה וכזה יש בלבי  
 לדעתי כי תבנות דל בויה  
 הזמנו למעני מחסורים  
 היכנע וירך לב אשר עז  
 ואיך ישאו פניהם יאמרו קום  
 והוי אומר לאכמה תאכלה עץ  
 והוא אוכל פרי כחש בלא טוב  
 וראיתי אשר כואב לעבר  
 ואירא מפרי עצים נטעתיים  
 בעין יאמרו עובדי אדמה  
 ואם ברמי אבל אקוץ ורוח  
 היקצור פול אשר זרע עדשים  
 והדורך בגתו ענבי רוש

קחה חנות למד מסחר סחרו  
 ואל תוסף דאות ספר חבורי  
 לשעשע נפשך בס יום מצורי  
 ולא טב לי ואל משחק נירס  
 חמוד ושמח בילדותך בהורים  
 בשרך ואכול כבשו ושורו  
 מנובנים ועם חמאת בקרי  
 גדיים צפרים עם יחמוריה  
 עשה על מחבת ועלי קדרי  
 שחוק פיד תנה תוף שא זמרי  
 ובלעם הפתורי לאמורי  
 ומי נמור ויספור כל ספרי  
 אכל אשיב ברק חרבי לתערי  
 למי אומר ומה אועיל באמרי  
 ואם יתקון מעוות בעבורי  
 בשן סלע וחזק מן שמירי  
 והושע יה בעת מצוק וצרי  
 ידיעת טוב ורע בגן לדקרי  
 ומידו בחרבו הוא דקורי  
 ועל עתיד בלבי רב מגורי  
 ולא אבכה תמולי רק מחורי  
 לפי מזרע יאור יהיה קצירי  
 יהי נטעי וסופתה בצירי  
 וחטה יקצרו וזרעי שעורי  
 היטעם צוף דבש יני וחמרי

טובה תוכחת

חלקיך

קט

דאיך ימתק בפיו עניב וגפן  
 זה שואל רצון אל מעונות  
 ויולחו שלומות מפשעים  
 ביום וילרו צאן סן בפירי  
 ארמה בל מקוה טוב כתבל כאו בל עם יקו מות מות ישרי  
 אבל אוחל יי טוב וישר  
 בהכמתו יישר בל הדורי

שני

ביאור המלות : מנוכמים מן גביה : ספריו מן אחרי הספר אשר ספרים \* מנוריקן  
 יגור מקוב \* ומרי במגול סמות כמו כרס חמר \* יקו כמו יקוס \* מות הראסון  
 מקור והשני סס \* הדוריק עוקל מן והדורים אישר \*  
 ספלק ה'ד בוכרון קנת גרומי בכלל ואשר התכרו לו והזלכני כיום ארוב \*

ויסור יסרני זה באהבה  
 ומי יתן והשוני לאיוב  
 בהברת אוהבים טובי חכמים ברוב כל הזן וכסף בעשירי  
 אבל צנוף צנפני צנפה  
 כמו פרוד והושלכתי כנצרי  
 ולא ארע שלום בית עזבתו  
 בחוטר כל ולב אשה מצרי  
 הלא יתעו בלי אוכל ילדי  
 וצרי יחטפו לתת לשודרי  
 ויריקו נפשות הרעבות  
 ומשקה הצמאים מחסירי  
 ולבי יחרד ימק בתובי  
 ויתר ממקומו זאת בזכרי  
 ליסורין אני נבר כאיוב  
 ודעי מחלי מושי מרי  
 יעוץ מרמה ועברן ואחירע  
 ואומר אח לאח באח לב עירי  
 אבל איוב ירא אל תסו ישר  
 ואנכי לדעתתי מקרי  
 עברני בדין אל ואהבתו  
 חשבתיו לאוהב לא לעוברי  
 וסודקתי ושושפתי כטרי  
 ומודקתי ושושפתי כטרי  
 וצנפני ומרצעו בנזם  
 עדייתיו ותובחתו פארי  
 המיתני ושם מותי בחיי  
 קברני ולא בשאל בקוברי  
 המיתני להחיות ומתי  
 וחייתי בחי פינחס בזמרי  
 אסרני בזיק ריש ומדויס  
 הרגני וגשמתני בפגרי  
 הרגני וגשמתני בפגרי

עקדני

ביאור המלות \*  
 וסוריו מן אדלג  
 סור \* בכנרימין  
 כנר כמעב \*  
 לטוריו לאויבי  
 כמו ידלני כ  
 כסודרי \* יעוץ  
 מרמה סמות  
 איכסוס חס גדל  
 סי \* יאח  
 הראסון כמו  
 אוי והשני כ  
 במשמעו \*  
 והסלכני מדורת  
 עס \* מקרי מן  
 הקרה רעמה \*  
 כטרי סס מן  
 טוררי עדייתיו  
 מן ועדיית עדי  
 סיכחם כומרי  
 סערס למות  
 כפאו ולכן סי  
 כחל רזל מה  
 יעל אדם ויחיה  
 ימית את עממו  
 ריש ומדויס  
 עניות וסליים \*

טובה תוכחת

חלק ורבי

עקבני שהטני בקרבן ויו על מזבחך נצתי ופרתי וזאת  
 ואם נשאר ערן מני מעט קט אני לא אחשוך מנהו שאר  
 ושאנן שוקטים עלה באוני אשר בוז ביום אידוי יקחי  
 מתי סודי ורעי תעבוני חשבוני כמו משתיך בקירי  
 ולא ידעו ולי לבב כמוהם ובינותי במשנה נס נמה  
 בהיות דאבי ורביא ופלפלתי בדון קלי והומרי  
 ובינותי בתוספות ורשי והרשבא ופירוש המאירי  
 אבל עתה לבי מת בקרבי לרוב עני וחלי נס לערי  
 אשר ארח לחברה

אשר אני הביאותיו לציון אהבתיהו ושמתיו לנבירי  
 והוא חנם צרני ושפך דמי לבי ואכל את בשרי  
 וסיבב אל מנות היות לאשתי ונלות ליואוי לבני ולברי  
 ועיני נגרה מאין הפוגות ושאתי ונהמת בשברי  
 ואשום מראות כי אזלת יד וכי אפס עובי ועצורי

שמו  
 המלך הטו כמעכה פי למחללי כבודי וכתת כמות ללכמי וקטומת הסור

התתפאר שליו כי מת תמותת וכי תעוד עבי קשור וזמרי  
 פגשתני בידים אסורות ותתהלל כמו גבור ובאריא  
 בידך תליך אין כל בידי ותאמר הן כפיתוחי כהנרס  
 תנה לי לבך שאנן ותראה גבורתי וחכמתי כדודי שח  
 ואראך פלאות בזמירות בשירי בן גבירול או פיירי  
 ראה נא שיר וספר אין בידי ולא קמחו ולא נתוב ואירס  
 והונע בו שוא אחד אשר נח ואין דלת אשר ידבק לסוגרי  
 ראה נא שיר בלא כזב וטובו אמתו היא וצנתו וסחרתו

אמתו

כנסי ופדרי דמי  
 וחלבי: עדן מן  
 עדן לא סיס  
 ופירושו עדיין:  
 וסאכן פירוש  
 וסאון: ואשום  
 מן אשום ואשאף  
 ופירושו  
 ואשתומם:

ועל ענין פלוגי  
 הכו' חכמתי שיר  
 מיוחד בן מ'ט  
 כתיס לסודיע  
 באורך הענין  
 עלא ריבתי ל  
 להדפיסו כי  
 חכל שירי לא  
 ריבתי להדפיס  
 אלא שירי של  
 שכת קסי' לו של  
 חכמתי ומומר

באור המלות  
 טלו מן קומן  
 עלול גוי טלוי:  
 וזמרי מן ותאו  
 וזמר: כפיתוחי  
 כחברי כלומר  
 תתהלל חונר  
 כזפתח: טאכן  
 מן טאכן מואב:  
 ככודי מן עיר  
 ככודי: וכמרי

טובה תוכחת חלק טו קמא

אמתו היא מצודתי וסלעי ומכפתי ועיר עוז לי בצורי  
אמתו תעביר קנאת מקנאי ושנאת כל מחרה ררוב ונחרי  
היקצוף על אמת נכון וחכם ויתעבד כאיש מדון סגרי  
וחשבתו מלאכ שיר נמבזה כמו הוטב כמו חורש וקוצרי  
ולא אתעסקה בה רק להלל לשבח לצור חוקי ושומרי  
ואם הוא מעש רוח נדיב הלא טוב לי הגות תורת מפארי  
אבל לא אבדה תקוה ואשליך יהי על אלהינו ושברי  
והוא ירום לרחמני לנאלי ולא אשב לעולמים בבורי  
ואם לא כן וגם זה טוב ואמצא בעדן נן אלהים כל שכרי  
אני בין כד וכך אך בתומי עדי שיבה כמו מימי נעורי  
ראי נוער בוקנתי אטהר אתקן כל עון שחרי בצחרי  
ואסתפק בקט אומ למר מן לתא היכל ותכריך בוץ לקורי  
ואאהב אורכי תורה ואם דל ואשנא זר ואם עשיר יהירי  
ואבחין בין אצלי בין עולי ואבריל בין טמאי אל טהורי  
ולא אחניף אבל אוכח עמיתי ולא אשיא לנפשי חט ביסרי  
אקו ישעי בכל עת ואיחל עמוד כהן אלי תומים ואורי  
והיתה לוי המלוכה וקם שבט בנו דוד וחטרי  
ולא אחת ואם אחר הכי עם אלהים חי פעולתי ושכרי  
ואילו יקטלני לו איחל ואתחולל ואם יקרע סגורי  
לדעתי צדקו יחריו שפטיו והוא ישוב ויעתר בעתרי  
מנחם בן יהודה בן מנחם שמי נקרא ולונאני בזכרי  
בארץ נור בבית חכם ונדיב שלמה איש בחיר כל בית בחירי  
סמכני ברחו הנדיבה וממתקו רבש צופי ועירי  
בקושטנדין מלון אורחים מלוגי ואולם כי בציון בית מדורי  
יהי רצון ואשירה בציון בעת רצון ויום רפאות לשררי

מן כל הכתובים  
כד מברי מן  
יגלה מדון  
ושכרי מן שכרי  
עליו ראי מן  
ושמתי כרואי  
ענין ענין ענין  
שחרי בכחרי  
מעוות צחרי  
בזכותו צדק  
מן אל תא  
הרבים ענינו  
חרי לקורי מן  
קורי עכביש  
אסי מן וסטיא  
אית עין אשתי  
ביסרי מקור מן  
יוסרלן וחטרי  
מן ויבא חוטר  
ושכרי מן  
סכר אמת  
סגורי מן סגור  
לכסי כזכרי  
ענין ככוי  
סימן

ל

וממתקו רבש צופי ועירי  
בקושטנדין מלון אורחים מלוגי  
יהי רצון ואשירה בציון  
בעת רצון ויום רפאות לשררי

שפ

ה'וש מספר ל'צבאות מה'ל'י  
ה'ירמה קול ה'מות ים או נח'ל'י  
ובמקד אל ג'רודי וח'ל'י  
לקול ה'מית נב'לי וח'ל'י

שני הכתמים האם עשיתם ביום חרפי סימן לשיד לר'ך חיים שהם טעו כמים כמין היס ועתה פניתי  
שם כפנתם יסיו נס כן סימן לשיד הוא שקראתו עובד מוכחת כדי שהיו שני הסימנים יחד היס סי'  
לד'ך חיים ומספר סימן לעובד מוכחת שהיו ש' כמים וזכרון אחד יעלה לכאן וכאן ומה שהקדמתי  
ההקדמה ש' ישמח גם לכאן : ואם מראה שם או כאן כית א' אוב' כלי עשם דע כי בכונה סיניתי  
ועצמו לסתק :

התנצלות

אובח מוסר אובח דעת  
אל תראוני כזוה עני'  
וההוכח מליים אהשוב כם  
אם לא יחס העם משת  
מאזין תוכחת קניה לב  
איש מבאבות ועלוב עולב  
שיר גדול אהביר ואטלב  
או הושע יחס כלב

כפינו טלאו כספר מוכיח וזוכר תמים יתענו ועל זס אחרתי כשירי

ואחר כי אשר יבתי יתועב  
אנ' אובח ומה יוסף מתעב  
והדובר אמת מרפס ומדלל  
לתעב ואנ' נתעב וכאלח

זאת כחמתי בעניי

מה תהמח לי לבי כי אין  
מזל ענני תבל שוב לך  
מה תהמי נפשו לרוזני  
יום ישישו חם בזהבם  
חלב ודיבש יין פנב  
אם על אל שדי תתעבג  
כי כביר מצאה יד רוזני  
אבכי אשמה בני :

כתיב

כככל עשור זמרו לו וכתי' עלי עשור ועלי יבכל וכתי' כככל עשור אזמרה לך וראו לי דעם  
מאי רבותיה דהאי עשור איציתא טל עשור בימון כל כזור כמו אית ביה הכי זלל עול זלל  
היס כמה כלי כגון שיש בו מ' אר' בימון כמון סכסור ענבא קורדי דומיהם אבב האמת הוא בי  
זמר עלי עשור הוא יקר המכילות מאד ובפרט במלכות יון ואלדוס וערב אינו כמבא כלל לא הוא זלל  
קרוב לו זלל ידעוהו זלל שמעוהו ומעולם אכל בשירי התורמי' כמכאז רבים קדוכי ל' שהם על השמיכות  
או על השמיכות אכל עלי עשור ממש אפילו אכיו כל מופשט הבור ועונב ר' גדול השומרים שבהם לא  
יוכל למכור זלל אחר זמן הדכה ומפושט גדול בין שיריהם וזו אפסר שימכא א' : ואבוי גשו שמישתי בין  
שיריהם שנים רבות מכאמי שבים הא' קרד שלדוס אי יאריבלר וכו' והוא שיר שמוכר על יוסף בהמחכנו  
לסמו

לחיות ועליו חבדתי הפזמון שקראתיו שבדך שיהי המסתחיל דלוק ומזועזע: זמנתי הוא ביד פירווי ונול  
ועליו חכרתי הפזמון המסתחיל אודך אורי ככנורו: ועל עלי עשור הוא שדריך להנבזה קולו עד המדרגה  
העשירית מן הדנואל ולמעלה והוא חכלית מה שהארם יכול להנבזה קולו ביומרת מהו או חסדר כלל:  
ולפי שהסתמה שמהו אחד הגאולה שהיה שמהו שאין למעלה ממנה לכן ארץ כפי לעמוד לכל יהיה  
הכבוד של עשר כומין: ולפי שהשיר והשבה לשי ראווי שהיה בתכלית העלמות לכן אמר הכתוב בככל  
עשור ומרו לו כלומר בכל מואמני כח: ולכן תמצא בכחמה הירט ויועקו בקול גדול אל וי אלהים:  
ובדה ב'ס' כ'להל' ו'להל' ו'להל' בקול גדול למעלה: וזאת היה לו סעה גרומת למצד רוב שירי על  
בגובו הישמע'עליו עליו שהם מבוסהים קולם בשיריים יותר מוולחם: ואע"פ שבחבורי עבודת סקדש  
בתכלית סבה אחרת הא והא גרמתי ליה: וזאתי קנת חכמים במתאוכנים ריע על המחברים שירי וסבתו  
לשי על כנורים אשד לא מבוי ישראל שמה ואין הדין עמה כי אין בכך כלום: אבל מה שראוי למחוש  
הוא קנת שירים שתקליקן במלות דומות ללשון הלעז באומי שיר לכועס מואורומי אלמא אוי  
מואורומי ואמר מרומי על מה עם רם הומה וכו' וכראה כעיוו עשעה דכר גדול והוא לא ידע כי שיר  
כזה פגול הוא לא ידעה כי האומרו וזכר דברי הכואף והנואפת ולכו ורעיוכו עליה וכן האומרו שם כורא  
במקום שיבירה וכל הדומה לזה: והנה ומנאכו בשור השירים דפרי אהבה בין הנה וכנסת ישראל בדבר  
חמן וכלה אכל לא בשליל זה הותרה הרצועה וזימנה תורת כל אחד ואפי' ידו להכניס בין הנה וכנה'  
ישראל כל הדברי' והנואפת אומרו זה לזה: הנה בשמי' עדו כי כשהביאני ההכרח כשיר הכדפס  
לעיל בדף ע' המסתחיל מרומם על כרכה וכו' ואמרתי והוא אדום ונה הכני לכו וירע בעיני לפי שסיכותי  
מלצון הפסוק שאומר נח ואדום וכו' רבנו נח ונתחבר לו מעט אור' פי' רבנו חסד ומיעוטו דין וזה אמת  
אכל אדום ונח משמע להפך רבנו אדום דין ונטפל לו מעט נח דהיינו חסד: ואז הסכמתי בדעתו לתקן  
ולומר והוא אדום עם נח כי כזה תמצא אדום טפל לנח: ראה עוד היכן הגיע עיני להזהר בדבריו  
ואולם ראיתי לכעול זבירותו ישראל שאינו חושש כלל וכתפסע בענין זה יותר מדוי והתיר לעצמו  
לומר לשי' מנד כנסת ישראל או לכ' מנד השי' כל מה שהבואתי אומרו זה לזה: אמר בסי' ל' ודרוך חצו'  
קשת עיך לכו נכח לו מטרה חוסי על לכ כדודוך לא יכוס וכו': והנה מלכד שיקשה עליו כי כפי  
הקדקוק אינו יכול לומר ודרוך חבוי קשת לפי שקשת לשון נקבה עוד קשה עליו כי הדברים בעצמם  
אינם לפי כבודו של השי' להנבוי כמטרא לחן ח' וטלמה בווח ואומר האלהים בשמים ואתה על הארץ  
על כן יהיו דכריך מעטים: ועוד איך אמר שהשי' מתדעם שאינו יכול לישן וכן אמר גם בסי' לה' כה' כה' כה'  
לתשוקתך מעפעפי תכונות ואדרבא זהו שבהו שכ' הנה לא יכוס ולא וישן: וכסי' ה' כדודוך קרבי קרשו  
ולא דמו וכו' לזאת יחדר לכו יותר ממקומו כי דברים כאלה אסור לראותם וכס' לקרותם: ובסי' ע' ושב  
במארב אור עיך לגוד כל לבבות ופה שמת לכנס בגאונך באור: מוכל משריפה דברים אלו ראויין  
לנאספין והותרה אמרה איכה יעבדו הגוים האלה את אלהים ואעשה כן גם אני לא מעשה כן לוי'  
אלהיך ואין לומר הלא ממש משלים הוא כי גדול כבודו ולא התמל באכוס יהלכו: ובסי' ק' שפתי למה  
עיך לעין כל דורכים קשת וכו' בעיני השיר ההוא כלי טמא מעשה תמנועים וכן מש' בס' ק' דם  
אורים חני עיך כס מלחמה תמגרי ובסי' ק' א' יחדר האים וילפת אשר עיכו כך כסקפת ובסי' ר' אה'  
מנד הקפה על עיני ככס' רבים חללים יפולין ונחנים ולחמון כלכרתי בתוך רשקך ופח חשקך לוי  
טמון וכו' כל אלה דברים בלתי הגוים על השי': ואני כהוומי בדמשק זה כמה שנים הוכסמתי על שהיה  
אומר לשי' לו אהיה שורס ואתם הוא בני: ועתה ראיתי בסי' ל' שמיקן לו אהיה יונק נאמה אומני: גם  
הוכסמתי על המש' בעולת קדש פי' ס' וזן אותה לשיר כל שר משחחו וכו' איך מלאו רבנו לשום הכורא מסת  
הזמן ולומר שהזמן העלהו לבדולה ולא עוד אלא שקראו שר שרים בלשון טורקי ביגלר ביגני ולא מלך  
מסת היותו ממה' הנה וראיתי שלא מיקן כזה כלום ודעתי לדוכו לכך זכות ולומר שלא יחבר שיר זה  
לאמר לשי' אלא לשכח כשר ודם ולא יכולתי לשכת ג' קושיות א' דאם איתא כשהוכסמתי היה הוא מתרץ

לכן כ' לאס איתא לא היה לו לכנסים שר זה בתוך שכי' הסי' ג' ט' הוא אמר שם קרבו אקדחם לט' וזכרונם ואמרו לו ואתפלג וכו' ואין אדם מקריב קרבן וכס ומתפלג אלף לסי' א' ח' דכח הדין הוא שבעולת חשש מ' ס' כלו סג' וידיו באלת ואופו ראוי לכא כקהל ולהאריך לסי' וכן השכנס סל אחריו שהם סד ס' שלשם דברים ראויין לכאופין : ועוד הוכחתי או על דבריהם אחרים שאינו זוכר עתה : וכלן לא באתי לעשות השנות לספרו אפילו באתי לזה הייתי נרדף לחבר ספר ושימי מקחיל מן הכי' הראשון שכראס ספרו שאמר לכל שום בח' ויאל נשימי אומר כי שום הוא כ' תבועות : והוא רוכה לעשותו תבועה א' ואינו יכול : ואמכ בשיתו הראשון שמתחיל ויזכרו וסוף עשהו ימד וכ' תבועות ואינו כן אלא כשיבא בהקטק כיון נו' ונרמז : וכן אמר שם הלא ארבה ועשה הלא יתד ואינו א' כ' תבועות כי היא כפסח לכד : גם הוא הוכה שם להביע דלת הדיוט ואינו יכול כי הוא שכא לפי ואמכ הייתי ככסם כספרו לכדוק לאור הכר לכל אשר ימאס ס' כדק כי כלמת בקיבו עיניו רכז אבל לא לכך באתי רק לפי שארכל כל מי שלא חס על כבוד קומו ראוי לו שלא כל לעולם לכן כתבת וזה המשט לכבוד קומו קטומע יסמע :

ספר תוצאות היום להרהר משה נתן

תלתלים שחורית : ציורו כהרזים ופולה כתת אופי' כמראה לבנת תזפיר : פניו למנהר בעצם השמים ארמון עם יפה עינים : רתוו כפלה הרמון : וקול דבריו קבול המן : לא נמצא ח' נעתי שיש : וזכותו כהר שיש : וזכרונם ידיו מאד נאים : ויניגוליו זהב סמולאים מקשה אחת אצבעותיו : ותרכנה פאראותיו : כל מיס וכל נעץ אין ככל כליו מראשו דעה רגליו : ועין ובינתיים הומן ינפח ידו עליו ויחם : ויצא אביו אל הקוגרים : וקרא ראשו ראשו : ויקם בו כחשו : וסא המקרה עליו ינעץ : וכשה היה כעץ וסא ח' הפץ כדאו והראת אורו וזאת נהוה אל תכסא ס' מראהו : ויבשנות דרמונו ויפיו : ואני אמרו אי' ועליו יתמהו : וירחו : ואמרו אל ה' א' ואם אפיר ברתני : שוא יהיה תמורתו : לכן כל המכלב כלמוריס למשמע און ועיר : כי לא לו הרדך ולא נו' העיר :

הכתר

בכחו פרץ פרץ ואיש ירוע לו הארץ וביס הקרה הנלא מסתף פארתו אשר עלה שמים כנאותו : הלא בעברתו כלוח החמוד יכה את זמרו ואת יקשו : ולעגו סלף הכשו : יערץ סלף גדים ואמרפל : ואולם הר נופל אפילו הארץ וירושלם מול כל רגליו מני השני מבידיו ועיר קמה נבדו ואיש חסם : העה המשיע צרמולטולוים : שוכר אריים אלגני הפשן ישימכנשעמי רימי הקום ירועים ליות יחשיל : בתכה יגא את האני : כאת הרב בתה : יקוב וישקיע לישעין כנאותו וראני : ואם יבא כשואת פחדו : וישוכששתו וחרפו : ככלו אין הפץ בו כן זמן ורומה וכל כלי יקו יתו כאן : התגב ויתכל והפילו בו בלא ידלקו עלה נה' יהודי וידיעה : מזה עוד : ינוה כעצור נידר סקן ויהי כן יקו : אם להתהלך כנודרתיו : מזה אחד וזה אחד : לכלב ז' כה סליל ריכש וחמי סניע : לכל מקשה בתחית : וסליל העצב א' לכל בכירים : יבא במערת עוליס : ולא מצאו כל אנשי הול ידוים : ככא רעה עליהם : וישכח ודרים : חרב מפרות בימים : לכן לכל מקשה אשכב : וסליל אבחישי : כי לא בכח יגבר איש : וביום חליו ובעת וקנתו : יתדעה חלו וחזקתו וכל מעשה תקפירו כנודרתו :

הכתר

הג העישר בתת ש' לאיש אדם מפרת : איצר כל כלי חסרת : ואשר המלך הפץ בקירוישם דבריו הוכח על צאוריו אמר לאשר יתנו עליו השלך יתקף נתון ל' ילא המיש אל עמל ובעש : וכפא אותה ויעש יעשה לו ספקה וסופים : וחסמיים איש רימא ישי

המנכחיו : לשבת המשפילי לראות כאשר עיניו יב' ד' יכל מעשהו כמרוס ומפוא ובארץ 'אורש' : ואחר אשר כחפצו חשרת מיס חשר' ומערנות קומת קשר : אסיקוס חלר אסיקשד' : עשה את הארם ישר : נתן מהורו על שלי מעיליו : ויצא מן הרות אשר עליו : עשה להם את כל הכבוד הזה : כי דאי זה כראי זה והשפלים כמליים : והרמסו כקרי ואמיס : וחדיו יתיו תמיס : ומקטמס וער נדוליס : קצב אחד לכלם : ודיס דרמס : את כל החלך : כתאר כני המלך כלם שויים להשמעו אונסי' : ואם יראה לעינים : ואל הדרש והמסגר ואשר לא כנס קלקל' : כמספר כמקול' : לא תמצא שנוי כמפניו ושולו כי ממשותף כל כליו ועשה לדלת הניס לאנשי שם : ככתות עור ולימישם : וכל העם מקצה קצרו יד' ורבי יום : נמולי מלך עתקי משרים : הנמיס כמפסיכ' כמפחה יצאו : על עז ישאור : על הוק אמתם ענהו וירענו : ועל כחסיס ישעשעו : וכאשר נדלרו הנעימיס יעביר אלת לערים : אס לכנדיס כלים וסא לכישו סמליות : וכלם נתן לאיש חליפות שאלות : כעכר כאוניו יאכלו וישבעו : כאתת ותקעו ימלוד בכל אשר יאוה : כמלוה כלוה : פהס לעתים יסכר : כקונה כסוכר תמצאם בכל אשר תהוה אל עמק שיה' הכל כאשר לכל אמניסם ורננים יחר : ויהי המשכו אחר :

אך אמנה

לאשר יתפוז המלך לעשות יקר : וסא יתנכר כעליו : נתן סהורו עליו : ועמלהו ינשארו מעמים וכלים נפלו לו בנעימים : ונתן כדירתי תמינו ופתליו : ואל אשר יבהר בו יקרו אליו : ולהראות הנמסו כסבור ונדל : ורכב אותו כמרכבת המשנה אשר לוי' ד' ש' ויענה להלבישו : ויש כתר סלית ככאשו : ולאשר אחת נתן מתנות : למשלה ממת : וכמאתה סלך חדריו ומשחה ששן יששון מתכריו : וי' אמר כאשר לפני ינעם : החמותו כחור מעס בו כדתיי סכל לאומי זה יעצד כעמי : ויסל יקו ויזכר צורכי ית החבור : ותרב אריותתו כמפשות כלס ואם המת חסוריות : חמיס יות' : הן הנה חמיס מעלות המשח בדרים : ואלה הדברים :

הכתר

התני והתמארת לית כעין כל ריאה יפה תואר ויפה מראה : ימלא הכית אורו ונגהו : כנכוח ארום גבוה : ורהוה גבוה : ויהי כהית אורו כשמינו ומעלה ארום סכל העם : ויתגלה לאשן וללכת לא חפז דראשו כתם פו' יתללוהו שרים ושרות קווצותיו



השומע עמי כהחכם ומו ידוע על פני שמו ועל פני חושים  
 מימיו נאמנים ככה ישירו ומאס פראים מהמקדש חמה  
 יוצאים להיות נגיד ומצוה יצאו שא כל איש הפך עשיר  
 ואשר כנגדו רצונו ידועו בעיני קוסים יגוננאלם ואלה  
 הפנים לא יחזו נברנים לא פטו מפעולתם והיטו היה  
 מלא הגנים ונדעו בשערים וכחוצות ימי המלכים שופט  
 הארצות והחכמים המלכים ומעשיהם ישמחו הם ימכבו  
 השמים וסמיליהם יחכמים בעיניהם וככה חסיה המעלות  
 אשר נברו לכל אלה חכמים וחסמתנו למחשת את  
 החמשה :

**הגוי**

כל איש יבין רעיונו כי חכמת אדם תאיר פניו  
 וסת אשר יביתיו חנה עינו פניו ישוא קרן  
 עורו והנה ה תעב עליו וראו מנשת אליו וא אשר בעל  
 החכמה יורו במינים אלו כי עיני ההדור :

**הנבונה**

ידוע לכל ישיבי האדמה כי מן מתחילות  
 תעשה לו מלתמה וראוי נפל שחרו נאור  
 כנבונה והחכמה העולה עם עשרת זאמין כל לכר  
 כרגים כמנורתו ולמט הוא את העיר ככלתו ואין  
 נביר תכנס כדורו ואיזה גפרה הכניש את עורו :

**העושר**

כי כמקום יעלה שמי וישית בהכמה יכנה  
 ביתו ככמה ימלאו אזעיים וידעת הדור  
 הצבור תמים דעים כל הן יקרונלים ויהיה לא אפק  
 כי בעל החכמה בעל הכסף ואמר אשר חכמתו מורעת  
 וכל יקר שפת דעת :

**המשפחה**

מקן יסביל ונסים טוב ילך מבין  
 וחכם ואמר החכם מלמד החכמה  
 אל תהיה חרול כי החכמה היא היחס הגדל כי  
 אשר כל החכמים חכמה שנו מ'אפסים יומס

**ואחר**

כל דבר יחי למים זיור החכם היה שבעתים  
 ואפלת העוברים והמה היה רחב יאין חבו אם בית  
 אלהים וזה שער השמים וזה השער לה יבאו בו עושים  
 ודעי החקים והדברים עתיקים אשר חזולם השפל  
 בין רגליהם כמעט נפל המאוסים חולם והונם מקננים  
 וקנינים לא שמו תכליתם המאלו והמשתה והמץ וכל  
 המלאכה לכבוד ונס ראו ארובי מיטב העולם הכל  
 הוא וזהו למרמס יחס השמים ינסו היו כעניתי לוחות  
 רוכבי אתונות עזירות אל שמו לכס אל כל הקורות  
 מואים מ תרות לא ישאמו כעלוקה חב כל אשר כסף  
 לא יחשיבו והם כוהנים מלונית מערי מסגנת  
 אוהבי מעט מהרבה מוין מגורו האוב אשר כביר מתולד  
 מתאיים פת להם מנפת להם יאיר חל ירק משור אבוס  
 מגדלות סבקים סגנת להיות שפלים תלפילתם  
 ולהבין דברי החכמים מליצות ומשלים וישבי אלהים  
 עומים על הצפח מאין פתים שילשת ימים לילה ויום

**ואנכי**

נדע כישראל לא כן ביתנו עם כי  
 אחרי התהו העלמי מכל מלמדי השכלתי  
 ומדוח הוין שתינו עולמי נמתי ברם נבית כמתי  
 שמת והב כלי יכוב מואי מרבדים רבתי ערשי מעט  
 הרבש היה עולמי ומורית פתנים לא בקרבי לא מעט  
 זכרתי וכמת כי עסקן ולבתי אעפוני ער צואר הדומני  
 סביביה סככתי ותיקחמי וצויה נפשי וזה וקתיני  
 כעצת ראשי זה יתפני כנרתי להפיק משאלו ער  
 אנת כנדי אצתי ואם עת ופני יקרה כמרבדים יאמר  
 צא אתה והלחם כם רבים ורעיוני עד אוב גם כי אבא  
 חרר כחורו להחכם ובעת כיני להבא ולשעבר אין ביני  
 הדבר אם אראת אובת כיצת לו מי יאמר לא סוף סוף  
 עסק העולם המכיל בתי ודור אחי לא יתינו השב  
 רותי כשנטי כועל הלתי ולא אובל אתי לא כיני ימי  
 ויערב שיתי ואמר יקרתי עתה נתתי אל כיני ימי  
 האדם מעט ורעים הכל חסם מעשה תעושים ותמתי  
 לא אחי :

קשים על הכתוב על החצרות ישי חמישי שריו עשרו  
 קראי עדה כינו מתינו ומאלי וימלו להין הרלי נשים  
 שאנקות יקת לרקחות ולטבחות ותגשן השפחות  
 ואלו תנונים נתנום ששים אלה נשא קבל ושמונים  
 ובמקום צוה ורבה היה העיר קרובה מרוחק ובאו איש  
 לא יהיה לראות את העיר ואת המגדל מגדל בני  
 לתלפות תפוחי וזה במשמיות וביחולו כלו זאראפסי  
 ושהבנים וקומים יגבן או הק ששים קברו אמה ארכו  
 זאמה דחכו ען כל פרי ישע כננו עוש פרי למינו שרשו  
 פתוח אלי מיט כנן הלאץ פצעים ולשכות כמדוקי שן  
 כומו ריה כס היה שלהני מלא דשו ולכ בל יאחר  
 ככל הוי מכל כשר עתודים חמשה ככשים וברכורים  
 אכוסים יכיש כרתת פסים מעשה וי אמן ותכלתו וארגמן  
 הזה מתנו ורצה רבה איה חמה יש ומשי ולקמה כאפו  
 הים ויניו חמשים בשלח ארכנה נבני משקיים  
 יתחור קיר וכחדי הדום שמיני מסתרים כסף צרוף  
 כל אוצרותיו קנה תיו כפותיו ובמשקל כמסורה  
 שלשים ומה הקערה וכחאריך ומס על ממלכתו אם  
 דח אליהם רעה כמעת יורר מסאס משלתו יאם נפל  
 למשככי כמה נחשב היה לבין ואנו ומחסו את  
 המשכן את האלו ואת מסכה גלי ודוע ידועה כרורה  
 לא יועל הון בינו עברה ולא ישה אגרות כשי כי יא  
 הקפה ורצה רבני יוש ער ועיני מרחם ורעו מכש  
 לתם ואבר אשר לו מקנה וקני העושר החיי בעיני  
 ולפעמים המרבה עיר לשירים וחממני שפר ישרה  
 חממה ומה יתהלה שר כראתו ער שפר לכלי  
 לרענו על ואת יבנו עריו וישילו קני מינס כות לא  
 כהרה :

**הכתר**

הד למשאת ואזרתי משפחה ומשפחה  
 באמר הלאיש קצות הארץ החוקמת  
 ומאצילה קראתי אנשים כל שתול עמי ילדים  
 אשר אין בתם כל מל רבנו מל למלד ולמלד השל  
 בהם לעמוד שכי מהאזהרה תמיה ומשכלים  
 בכל חמשה חמס מן לכל הדרוים הלוים כעל העושים  
 יעשו שגבול חילים כשם הצדקים אלה כתי חתיים  
 וכמותם ורק קיש מצבתם יגובו בשונה כמאדנים  
 ושנים ודענים כקום אתר נכון הכרו עמי ויהיה רוח ה'  
 לפעמי יבנה כחכמתו וביטתי ביר לה כות מלכותו  
 וכן המשיל ידע אבותיו כי עשת אשים משפחתם  
 ותפארת כנס אבותיו וכל הפע יפנו חב וכה ילוצאי  
 יחבו יאמרו לו הנה נפל שמי ותלני לק קרא שמך  
 עליו ובער אשר לק כרות הרוב ובשחת נתן יבני עליו  
 מאה מהרמתן אך אד און לקרבו שוא עמלו  
 מינו בו ואם לא ימשוך וקבשת לתומו לא נשא  
 בערטה שטרלה לו אמן ואיש ידוע מכל משפחו האדמה  
 ולא עין מימי לשמאלו ורבה מיתן ומה יושף לו  
 את כבודו ואת גדלו אם אביו לקת כדך יקראו לפניו  
 אריך ואל הן הביע שפן רוקח יאמרו לו עלה קרה  
 נעה לב ויהל לבו אם ילדה ה' דינאל כמניה משאל  
 נוריה ישוב על הערף כשהיה ונפשו לא היה ואחר  
 אשר הכתר היה הלה ונתפך למה יסר המצנפת  
 והיה העטרה :

**הכתר**

הה מעלה נשאת והמה יתרון הכשר חכמה  
 וחכמה ומעלה תהיה תהיה את בעליה כה  
 מלכים יחוקו ויחזקו ויחזקו יחוק ידוק כישל צעודה  
 יתמוכו כה מיני מלכים אשרי איש אשר לחזקתנה  
 בידו ויחשבה לא יארו ולא יחסן כנדה כזו שמי הוי  
 וכל מדה שובה ותמורה האלוקים אלה לידה גדלה  
 תהיה מעל שמים כרה מאירת עינים וכל ידוע  
 תהלה מאפס ותהו נחשכו לה ויראה הוואה וישמע  
 לא אחי :

לאחרתי מתי אעשה גם אנכי לכותי וראיתי לשים על  
שאר לזקק אותם דברי חכמים ודורותם ולמען אקרא  
עם ודמילולי והרמתו קולי ואני אל לבי מהשבות  
חורש לעצמי אני חורש וזהוה ממשל משלים  
כמלקט שכלים כי בארץ ישולם מבין חיות וכל העם  
אשר ראינו בתוכו אנושי מות ואמרתי אל לבי מה הנה  
שבע כבשות להביאם כמכתב והתיתי תו אפתאל  
מי יודע יותר מסך בנמי חושני לך נא אל הצני ואם  
תבשר מי עליך בגדולתך אל נמלה אם תסובך ככל

העיר אני הצעיר שחם מאזיני חושש וזמכר לך  
תושב ובעבור אדע המותר אי דאלי ימצא פרוי ונכאי  
בימים אשלם נשיו אני כותב על הספר כרו וראיתי  
לישר רכבו ולהאיר נתיבי למען ירין קולא בני והצנתי  
ציונים לברר הענינים והלקתי למאמר הן הן הרברי  
לת משה בן נתנאל בך שלמה זל  
משכיל שמע חיות בינו ונתיני נאמית קרבנא אצל לבך  
בהם רכושך שקול עצמך מהם והכך ערק לרגלך

א מאמר החכמה

אם תשכיל או תעוב לרבות אם תחזה כך תחיר ערבך  
אם מין ערבך תחור מחכם אם מחכם לא תתענה דרכך  
ע חכמה יעלז לים כאוכים עדי יהיו קטני עם נכסיים  
שכלים ושלטו כל הארצות וישפטו חכמים למלכים  
מי שתמן לב מדעו לכחור מהון דברו חכמה  
מאוכרותיו יחול כניו ולמכון דעת ומנוחה

קחה עשה למען תקוה לך  
במקום באמון יתד תקושת  
וכונת כלבו בת מהרה  
דאה כל כי כרוב יוצץ חשוע  
ג מאמר האמונה

קדמון לכל קדמו לבכי תאמין  
כל היטור כלמו כטוט ורפט  
וגני דברים אחריו תקח לך  
לפאר בתקונך ומקון כשט  
כשתי שלמו בהיסוד גוף זל  
לידע ולא תוב לו והיומן תמי  
תוכך סיו אשוע וגם ייטב לך  
עולמך תכחל והארבת מים  
בכל כשתי האל ליעברו  
כלכ שלם ולעשות את רענו  
ביך עז לחוק אהבתו  
והרבזן אשר ביך וכובו  
פרסום נפילות חסדי השם  
יש רבצו מעליו שטע ואון  
סמור וסאלים וכקת  
אם זקרו לא תמצאו ביון  
אך זול חסד גדול בהכרחי  
אור והמים והמוזן

גשה אם דל אלפי קחה כפת נופי וחכל אמרו עי כתב לך גליון  
כעכל ראמי וכל זו נסיתי ולא תמנא חכם כנשל כסיון  
דרוש חכמה על כל ומנכה לך בית ובתוכוה מלא סדרים או היכל  
ואל תאמן דבר להאמין אין ראוי ולא תדרוש דבר להשיג לא מוכל  
אסוב דעת זך אל בית חכמים ואם תלך היס סולך ועושה  
עובד ומאם בני חכמת דברים ולשון אך תהי חכש חמשה  
אם לא תהי לומד כני חכמה וכוך תהי לרוי כחשב ולא תבא במוך  
מדע לך כי יהיה כל גוף בני חכמה כמו בית אשר אין לו יסוד  
לשוא שקד שומר ואיס שיחכמם לאחר ששבר גדלה שכל  
ויקרא חכם אכוש שומר כפשו כטרם יכשל ויכהו כשל  
דברים ריק ורוח עה נכאם חסרי לב כמלכותם לכוזים  
זהו שו דבר כהון לכל איש וחכמת לב כמנכה ליחידים  
כא עת תקודה על ימוד ועל רבים גדיו כיד יקח רמח ונקמו  
אם העדה כפשו לזאת והון סוד אשריו אשר מלט העיר כחכמתו  
יום תורה חכמה תתכבד אם לדרוש אותה תתבושש  
ומחיה חכמה לא מת לא קובה דעת ומתרושש  
שכמים הם לשומעיהם כמו האור לשיבים  
והם כראים עליו ארץ כככבים בשמים

ב מאמר העצה

גשה כל מעשיך עם תבוסה ותכין מחשבותיך וסגבל  
ומתן לך אל הדברים ועל הכל שמע ענה וקבל  
בנח כטוב ענה זהוה גם היא הגבל כוולמה פעל קרה ושמע שוכב  
מלומים הרפיון למשכיו בקר ענת מעוה רוח וכפתולי לבב  
גלה און וקח ענה עכונה לאיש שונה וחשף עתו סלה בא  
עבור מלון ללא מקשיב דברך קחה ככל כמעט הקוזה

ד מאמר התפירה  
אם יש לך רגל לך אלי מלך  
מירא ותחלחל בדרכך  
לכן ככל לבב וככל כש  
הכין בני לקראת אלהיך  
מחשבתך תהיה פכיה כל מן  
מקרא ותתפלל חסל סך  
סיום

לפי  
הוא  
ומאמר

ים פשוט ויך פשוט ויך  
 בעת כי תפלה ופוך לקיח  
 למכלית לא כאת אצל איה באיש  
 ארז מה יתהלל בעת כי יתפלל  
 ויגלו אדרתו ולכו למלכותו למיטב שדשו — ואל מיטב כרמו:

תמוס פה ומשכר  
 לך יאמר כי יאמר ארז את לכוניך  
 לא תעש' דפס' אס לא למעלה  
 תחריט ולא מוה' לריון פאריך  
 תחלל לבקרא אוש  
 יקץ כסכרתך

ה מאמר הזריות

לכה אחי וסודרו והפלג  
 בלא רשול ולא עגלות ומסוב  
 אכי אלעג אלו בהמת פתאים  
 ורכים חללי יאוש ורשול  
 כרמים וזתים כנדים ובליים  
 גשובל דעו כי מלאה הארץ — שלל הסריוים — זלאת פתאים:

תמנור ללא מקיוב סד קצוה  
 פתח דכריוך  
**ט מאמר הסבל**  
 סבול דכה ולא תשמע דברים  
 זכה סבל וסממן נכרות  
 זוט דעה פדמנה לרעה  
 זיהא עובה לדמיון האסדות  
 אהוב את הכריות  
 לטס לא אכרות והאוסה פהוב  
 זהעוב סווא מטיב ומפאר אדס  
 עבור על כל פאע  
 זאס מקום תדאב  
 זאס תמחול מטיב

ו מאמר החריצות

שמע בחור בחלקך ועמלך  
 הים סרין דאה טוב החריצות  
 בוים מרובע ולא מטיב רמנך  
 גאחר תבטחה בגל ועזר  
 אס לא תפלס כל אשר תנויא  
 פעת מנה פעם קפון יךך

לא סמניס דכרי ככל  
 כי סמה תהז וכהז  
 לך בא וסכול דכר אסר  
 פן תשמע איה כמאוי  
 דאה כל הימים  
 זראה פאיוים זאס זשמט אשיר  
 הלא ידאן מאה זמדעו יתמח  
 למי שלל וצן — לכל פנע סכך  
 לעובכה הודאס

ז מאמר הענוה

בגורם כל בני תחם ענוה  
 מכהן בה פאר אהבה ואמוה  
 בפסך במותו חכמוס הסבל  
 דקה והסתלג בני הסבל  
 מעשה בסתור באשר בגלוי  
 איש לא יחו בוש בינו לבינו  
 יקומיאל אבריו בוים הסתור פנו  
 זובה לטלסס אשך קרן עורו

זאס אורה ופר פערב ומונה  
 זמלכו פך מעיב דינה ומדוס  
 ערות מאוסרות קמות הסתל  
 רומה והסתלסל כלי הסנדל  
 כי כל תכס לפ סבל ועבו  
 אין לו לכפשו ערך כעיווי  
 זגרא מהניע בסודו למחפה  
 זיראו מעשת ומראה אל דאה

ח מאמר השתיקה

שתיקה מה כאת גאסון יודע  
 וסדבר הטוב לכל טובה ראסון  
 וסככל חיים גאוס יערוך מלין  
 וסכמה אילון זפריוס הלסין  
 הרך כבי מאף ועת וכבוש  
 אל מעבה לכסול באולמו  
 שמוע ענה ומנלים ומסכיל  
 זאס מסכיל ולא מדע זיחסר  
 אמרו שמוע מסכיל סכיל מוכחות חיים  
 פאלף לך זאהיה אכלך אמון

הסם אלהיך אשר הוניאך  
 מכית עבדים סלפלו ומרומנו  
 בו תדקקה לעד זאומו עעכב  
 זאן לכל חוסים יזיה שמו  
 לא תעשה פסל ולא תשתקת  
 אל אלמים פמים אשר כל יקון  
 כסך עבדי הם זיח אשיר וצן  
 הכועסום בהם כמוסס יהו

אם לַמַּעַל תַּרְוִיז לַחֲשָׁפַי

אם תַּעֲטֶה אֶת כַּחֲטָא אַרְךָ  
בַּשָּׂה כֹּל עַפְרָא אַרְךָ וְחַדְרָא  
לְשַׁמְעָא מַעֲבֹד וְעַשֵׂה מְלָאכָה  
כַּד לְאוּרִיךְ בְּלֹכַ כְּפֵי וְהִין  
עֵין אִשֶׁר תַּלְעֵב וְתַבְוֹ לְנִיקָתָהּ  
אֵל כֵּא דַּתְרַבַּח כִּי קוּל הַרְסָה

מִשְׁכָּר דַּם לְמוֹיִסְכָּר  
אִינוּשׁ אִשֶׁה כּוֹאֶף כְּלַמְתּוֹ שׂוֹאֶף  
יְבַלֵּה בַּה זְמִינִי וְחַלְבוֹ עִם דְּמִינִי  
מֵאִם עוֹשֵׁק גּוֹל וְלִנְכוּכֵי אֵל תַּמְאֹ  
דְרֵאמִיתֵי אִדְם אִשֶׁר כְּלַמְתּוֹ דְּמִינִי  
תּוֹרַא אֶלְהֵיךָ וְלֹא יִתְרַא אִינוּשׁ  
אֵם לֹא תַּהֵי יִרְאָ וְתַרְדַּד עַד מֵאֵל  
אִינוּשׁ וְעִידוֹ סִקְרָה מַהֲרָה יַעֲקֹר  
זְלוּכּוֹ וְיִכְרַח קְלוּבוֹ יִסְפַּר  
לְאִינוּשׁ לֹא תַּחֲמוּד אִשְׁתִּי וְעִבְרֵי  
וְלֹא כַּסְפּוֹ וְהִין כִּימֵי וְסִמְיֵי

לָשׁוֹן וְפִה חֲטָא מִן מַסָּא

הֵן תַּחֲטָא אֶלְךָ כֹּלֵי תַּחֲטָא  
דְּקוֹשֵׁי הוּד מְכֹדְתֵי וְסַלְעֵי  
וְתַכּוּס וְתַשְׁבּוּת בַּשְׂכִּיבֵי  
כְּאִשֶׁר בִּילְדוּתְךָ לְךָ הֵם אֶתְרַבִּים  
אִבְיֵי וְזִמּוֹ וְיִקְרוּ עוֹרֻסֵי  
מִן בְּאֵלְמָה נּוֹעֵק עוֹרֻב  
הוֹרֵג כֶּסֶף הוּא וְהַרְבֵּי  
וְחַרְפְּתוֹ כּוֹסֶף וְעַשֵׂה בּוֹ כַּחֲטָא  
וְזַכְרֵתָּ מַעֲמֵינִי וְיִשְׁחִיתֵי אֵת כְּפִסִּי  
וְאִצְרֵי הַגְּבֵר מִיִּשְׂרָא מַעֲגֵלוֹ  
וְלַקַּח אֶתְּיִן לּוֹ וְלַקַּח טוֹב לּוֹ  
וְעַבְדוֹ עַבְדוּתוֹ וְחַפְּצֵי תַּחֲטָא  
וְלֹכַל יִטוֹר עַבְדֵי דְּמִינִי  
לְכַנּוֹ דִּקְרָר וְעִיבּוֹ דִּקְרָר  
עוֹבּוֹ לֹא יַעֲקֹר לְכֹל תַּכְלִית חוֹקֵר  
וְסַדְהוֹ וְסַדְרוֹ וְסַמּוֹרוֹ  
וְלֹא כְּלִי וְסַמְלֵתֵי לְעוֹרֵי

תְּכִיר גְבוּרָה בְּחֻלְטָא

וְזַכְרֵתָּ כֹּחַ כָּל אִינוּשׁ וְעוֹרֵי  
תַּחֲטָא וְיִשְׁחִיתֵי וְיִשְׁחִיתֵי  
גְבוּרָה לֹא יִדְחֵה אֵת הַגְּבוּרָה  
יִשְׁחִיתֵי בֵּית תְּלָאָה יִשְׁחִיתֵי  
גְבוּרָה תַּהֵי גְבוּרָה  
מִן לְבָבְךָ מֵה וְעוֹלֵל לְךָ אִינוּרְךָ  
מְכֹר שְׂלֵטָה לְךָ  
גְבוּרָה בְּמַלְטָא  
מְשַׁכֵּל בְּעֵת כְּעַסֵּי  
מְכַר בְּעֵת גְבוּרָה  
קְרָא חֲכָם לְאִישׁ מְכַל אִכְשִׁיט  
יִתִּי לְמִדָּ וְלֹא יִכְעַח כְּכִלּוֹ  
קְרָא עֵסִיר לְסַמְּחַ כַּחֲלָקוֹ  
קְרָא גְבוּרָה לְאִישׁ מוֹשֵׁל בְּרַחוּמֵי  
פְּעוּלוֹתֵי וְחַדְרֵי וְעַבְדֵי  
אִינוּשׁ מִן חֲסִמֵי יִסּוּר וְעַשֵׂה  
יִתִּי גְבוּרָה דְּבִרּוּכֵי כַּח כְּכִי  
יִתִּי יִרְאָ וְרַךְ לְכַבֵּד כְּחוֹמָא

יא מאמר הצרקה

גְּדַקָּה וְעַשֵׂה מְשַׁכֵּל וְחַסְדֵי  
וְעוֹשֵׂי יִשְׂרָא עוֹבְדוֹתֵי לְקַבְרֵי  
נַחוּל חַסְדֵי אֶלֵי כָּל הַיְּהוּדִים  
וְלֹא יַעֲפֹר אִינוּשׁ בְּזוּר וְזִמְמֵי  
עַרְוֵךְ שְׂחָן וּמוֹזֵי שִׁים  
וְזִמְּן הוּא לְכַל חוֹסִים  
עוֹבְדֵי רַעֲבֵי קוֹם הַאֲבִילָה  
תַּחֲדֵי יוֹם מַחֵר בּוֹ יַעֲבֵה כַּחֲטָא  
כְּמוֹעַ מוֹשֵׁל כְּעַמְדָה עַל כַּחֲטָא  
וְאֵם תַּפּוּל עַלֵי אַרְךָ וְתַכְבֵּד

בְּטַרְסֵי וְיַחֲדָר אִינוּרֵי בְּחוֹמוֹת  
וְהוֹכּוֹ יַעֲבֹב לְאִשֶׁר בְּבֵיתוֹ  
וְמַעֲשֵׂיךָ יִהְלֵלוּ בַּשְּׁעָרִים  
וְיַדְבֵּעַ כִּי צְרִיכִים לְנוֹחֲמֵי  
לְדוּלְכִים וְכַתִּים בִּים  
מַשְׁלֵם טוֹב לְטוֹב עוֹשִׂים  
לְחַס וְאֵם נַעֲמָא יִשְׁכַּח כֶּךָ דִּישׁוּ  
פַּחַס וְנַחֲלִים תַּחֲמַה עַלֵי רֵאשׁוֹ  
בְּלֵי עַמְלֵי הַלֵּא אִחַד יִקְיָה  
וְלֹא וְיִכְלֵוּ שְׂלֵטָה לְתַרְוִימָה

יב מאמר המחילה

רֵאשִׁית בְּקוֹרֵי אֲדַמְתָּךְ  
אֵל הַחוֹלִים יוֹאֵל וְשׁוֹב  
אִיעֲבֵד מֵאִם וְבַע רַבְלֵךְ  
גַּסֵּס כְּתַמּוּדֵי וְקוֹנֵן בּוֹ בְּנֵי  
עַשֵׂה חַסְדֵי וְחֵן עִם כָּל בְּרִיָּה  
וְאֵל תַּכְבֵּד לְמִוְלָה לְךָ מַהֲרָה

אֵל רַעֲיִים וְחוֹלִים תַּחֲדֵי  
טוֹב אֵל אִחִים שַׁבַּת יַחַד  
הַנֶּקֶר רֵאחֵי וְיִשְׁחִיתֵי וְלֹא יוֹמִים  
אִינוּשׁ אֶךְ בְּהַעֲבֵר מְכַנְּסִים מִים  
לְכַקֵּר כֵּן אִשׁוּבָה כֵּן שְׂעוּפָה  
וְתַלְמֵי אֵל לְהַחִים לְנוֹ רַפּוּאָה

תַּכְּפֵי וְתַחֲמוּל לְאִישׁ דְּבִי וְסַעֲתָא  
וְסַרְף וְנִדְף בְּפַעַל וְזוֹכְרָא  
רֵאשִׁית אִתְרִית כָּל עַבְדֵי מְכֹדְתֵי  
רֵאשִׁית אִתְרִית כָּל קַטְטֵי מְרַעֵי  
תַּחֲדֵי בְּתֵי לְאִישׁ יִשְׂרָא גְדוּלְטָה  
וְתַלְמֵי כְּפַתֵּל וְעַקֵּשׁ הַתְּפִילָה  
וְעוֹבֵד כַּסֵּף לְאִישׁ אִינוּרֵי לְנוֹ יְבוּלָת  
וְעוֹבֵד אִישׁ יְבוּלָת הַתְּפִילָה  
בִּינֵים תַּשְׁנֵה תְּבַנְּשׁ הַתְּפִילָה  
כְּלֵא תַּתְּלִימוֹת וְעַלֵי תְּלִימוֹת  
וְתַלְמֵי כָּל דְּכַר פַּעֵשׁ וְעִין  
כְּפִיר מְטָא פַּחֲסֵי כַּסְכֵי עוֹבֵד  
אֵם יַתְּטֵא אִינוּשׁ יוֹדֵת וְזַכְרֵי  
יִסּוּב וְכַחֵס לְמִוְרֵי דְּזוּכְרֵי  
מִוְדָה וְעוֹבֵד חֲטָא וְזוֹכְרֵי  
עוֹמֵד בְּמִוְרֵי כּוֹפֵל עוֹבֵד  
טוֹ מַאֲמֵר הַנְּחִמָה

יג מאמר הנבורה

טו מאמר הנחמה

תוצאות חיים

קמה

אשר לכל יוסר בעיניך וכשר  
אל תדווק דבר אשר חלף עכר  
ביום תאבד במקרה או בקנין  
ולא תתן להעדרו לך לדבר  
ואל תרו ואל תביע על ההלמה  
לכן איש לבי ועוונותיו סומה

זכנך או בחר אמו כי טוב פתר  
ותשמור הכסאך ותסהי בכומר  
רחץ את לכתך מאף כבודית  
אשר תאבד ותשמור השאריות  
פעם גרום פעם קמה  
כי נער רבים נחמה

יו מאמר הרב

כ מאמר קנייה האוהבים  
פקוד כע' כד' ככסף וכנדום  
תהלל בכדורים ופחו' וסננים  
ונתר העמי' פקוד כהו' תמים  
ובכתיב' שלום והסכרת פנים:

במחשבה — האיש מעולה  
לא טוב להעמיד ככד' לנקה  
תפסי ועבד הנס ככבור  
הלב למחשב הפה לדבור  
לכ לעבוד אל דמו וחקיו  
ומרה כככד שבתלקיו  
וחירותם בנ' דיו וקטוב:  
ראה כל הדברים הם כלל טוב:

יו מאמר השכל

מתק שפתים יוסף לך רישי'  
תצי' כפ' חל' ממון ומסמורין  
קחי עבדו עם הוב' מאד אתמ'  
אלא כבי' לכו' יקנו בני חורין  
כפי' מי חל' כעדך שיאבדו  
פעל' ת' ד' ואל' מעו' יעבור  
בעת תשאך שאלך  
ואם מריב ירובוך  
ומעשיך ירחקוך  
ומעשיך יקרבוך:

כי המכבים הם הכסבים  
אך הכמבים שפטי' מלכים:  
היקרא גביר דעות?  
קטנה מסתי רעות:  
ועבוד והתאבק במשכילים  
מהיות גביר וראש לטובעים:  
יהי עני וחיט יראה תמורות  
ודי וסב ולכן נחנרות:

יו מאמר המוסר

כבבת אש מרה אוהב אהבתו  
ומחי בפסעי לא שלחתי  
וטוב מות אשר יפליג ויאמר  
בפשעי או בפשעו לא אכדמיו  
דרוף שלום וקח מדות שמודו  
ותקנה אויבים אלפי רכות  
ולא קנה' חכום קנה גוויות  
תקל קנין לקונה הלכות  
האובדי מוקד ובריו' תאבד  
ממאס בני' גליס נבדכי שחץ  
תקריב רחוק ילך וקנין תהיה  
התקנה קרבה ומכמה יחס

יהיה לטובה שוט ושברון  
אך לענוף — סוד ושברון:  
אך לפעמים — ברפות  
מהכסילים — להכות:  
יהיה שטוב חסום שיבא תכוחת  
יסכב ויהרס  
מאשים בני אדם:

יו מאמר קנין חברים

כא מאמר קנין העושר  
יקו' בבור הון יקר וכעיס  
בו איש יכלכל כל מאונו  
לו א I 37 כי

אקדם בארבע להרחיב במוסר — ונתאו לכתר  
לנגדו כנאו — ואזינו דבריו — בשהוא מספר:  
ברבים קח ואל' ינועט בעיניך ויער מאויבים  
ואל ירבו מאת — אחים בעיניך ואלף אויבים:

צבא 2/4  
אין אה צבא

אין אה צבא

**תוצאות חיים**

מאד קשה עליהם לנדוניהם  
 והירידה אליהם כקלה  
 המעלות חמש במין מחולקים  
 בהם ועלה כל איש לא מעלה רמה  
 עמו ומשפחה הם לזכו מקרה  
 הכמוהם בבנין והאכמה:  
 לא הוד שמך יגדיל

כי טוב לאדם — יבחיז לאוניו  
 ונאמרה תבטחו  
 דעה צרום וקטחו  
 מהי לעד אפירחו  
 ולכבוש בקבחו:  
 לעד כבוד ביתי וקביני  
 אטע אני שיאכלו בני:

**כב מאמר יתרון החכמה מן העושר**

גרה והסוד  
 כי איש למוטבות  
 מושב בסיבה הוא:  
 תהיה למוטב קבלה  
 והיר כחכמה מחורה  
 שכל למוטב לחמותה  
 נשכל עבירה עבירה:

ראו מה בין עושר לחכמה יערוך — לברזל סודרת וחרם לכהטום  
 דעו כי לא יועיל ביום עברה הטון וחכמה תעוץ — עזרה שליטים:  
 דורש שכיב חכמה ולא כחלם — יותר גרואי אור והוד יוסף  
 טוב לחמוז בזה וגם מזה — לחסות בגל חכמה בגל כסף:  
 ועל מה זה יגיל אכזב כספו יכפיל והוכו לא יועיל — כיום אף ועברה  
 וזהו פתי וזה כיון פתי כוב — והחכמה משגב — לעמות בדרם:

**כג מאמר העשיר**

מחמדו ארץ נקשר ים  
 מן מכלות בסחרותו  
 מוד הכלל בקיים:  
 בעיניו יהיו איסוס כלסטים  
 בעת נשמת בדת או במפתן  
 ואל תפגיו להלל איש ערו  
 סים עמו לך משא ומתן:  
 עתים הן לחים לבנות  
 ולתשה לתעשרת  
 והם כילות ממורך לב  
 כמות זאת על מרוס קרת:  
 בשלש לא אכוס משזב וכל  
 אשר יקום לאביו ממקומו  
 לעיין עכבי סוסו ורכבו  
 זאת אורסו ללכ הוא בענמו:  
 החכם יהיה אורסכל  
 או אס יהיה מלך אלקוס  
 אם לא ברשות בא על ענה  
 יהיה כחאם עד סיקוס:

אלך שתי מדות מאד רעות  
 עשיר בעשירי באשר יבעט  
 אם לא בחיים הובך מתן  
 למחפדף אחרי מותך  
 בתכל אדוים להוכס ומהם  
 ופארם ואכין ואכיו ואכיר  
 אומר לאיש יבכור בעפר הון  
 יבא לריב עמו ויגד מה  
 רבים אשר עשיר בעשרו אורסום  
 איש הון אשר יסגור ויקפון יד לרל

**כד מאמר המתון**

עפשע רב בו בקית  
 מהשיב מה שעיט:  
 בכעם יקריב ביהו ורכבו  
 ויש ממתון ומגיע לחפנו:  
 ויהיו מעלליו בעיך כחמק  
 ותדחוק השעה לאיש שעה דומק:

מתון מתון כחמר מהון  
 מוכל לעשות שלח בעשה  
 במתן האכוס ישמח ויגיל  
 ויש כמהר ולא יסוג רכבו  
 זמן לטע שחמה והעת לא מדסם  
 ולך למרנעה

**כה מאמר המעולות**

רוח טוב במור קנה וקדס  
 לעוב מרע וממדה למדה:  
 ותאהבם ויהו לך סגולה

למי מתן אלוה הוד והדר  
 למעמיקים ביון ויגד להטוב  
 קנה מדות ומעלה במעלה

*Handwritten notes in the right margin, including the word 'אשר' and other illegible characters.*

*Handwritten number '117' in the left margin.*

התצאות היים

קמו

ענין אלהים

ועקר תקידי לא פני על התורה  
לשפוט בתבל כבכיר בחנך  
אם יחמסכו איש לחנך יעצקה  
מי יעצקה אם יחמסכו מלך  
תשמע ולא קול מלוטה  
ותהי בלכך מרוטה  
כום כל מעוים שלטה  
מלך ויון ואטה

אלהים אלהים  
אלהים אלהים  
אלהים אלהים  
אלהים אלהים

בכפך ובכלים פני מוטל מלה  
ואוקיר אסיה עד בלא תנשרך ליה  
וונפר בזולתו  
ועדה להליכותו  
אשר והיו לעזרתו  
להרבות לו מנוחתו

בני אם הטאם בערם ונלה  
ביום מהיה בריו ורא מהיות מולה  
מאשר איש אשר ושיכל  
מאיש מכין בדיו ברכו  
מאיש כי יעצה אמיים  
מיעע נתימו

כו מאמר הרשון

ואל כל תפסן עשון  
והמיים ביד לשון  
ומהיה אב ושר קנין וכהן  
ולמד את לשונך לאמר הן  
בנש מרובה מעונה  
לא אפרי כן מצויה

ענה רכות בלי שרון  
ודע וחקור אשר מות  
להוד ונבי אמים מעשה לך  
תלמד ידך להיות בתוחה  
כל איש דכרו ומלל  
לא עוד לדרך תשכה

כז מאמר השפלות

בככה ושיהיין  
וכמה מנופה  
וקם מדות ממובעות  
ולך יהיה למוטעות  
מאד לבי כאלם ואביעה ראשי  
בעת הפלותי לכוות את כפטי

בככה ושיהיין  
ועשיר מוכס  
קנינות מן הרחק  
ומשפלות קחה ענה  
בהביעו עולם מובאין כלם  
והקלה חכמה להראות אלני

כח מאמר הראוי להמור ערו

מיודעו ונכו  
באבדו ממונו  
לענו כמות  
ועשיר שרודם וחסם בפתמים  
ומדקל פרת אוכל ואלו  
יום ישאל אכוש כדוב לזכיר

מאסהו קומו  
במאבדו ומאבד  
לכעסן אין חסרם  
לככה סכסל  
ואת ותרו  
בככל בככר

כט מאמר הסתרת הסוד

ולא תהיה אטוט רכיל ורוהב  
לעיולם לא תגלהו לאוהב  
כי כל מגלי סוד לא ידעו מה הוא  
תהיה אסידרה  
מקרקר קיר והחומה והסוד  
ולו יין בלא יכול מעט סוד

בכוש סודך והסמך והסקע  
ודבר תעלמיהו לאוהב  
תחבוב עלי סודך תוך לבך קבר  
כל עוד תכסהו ובעת תגלהו  
מבלה סוד למרחק רוב אודון  
מיוף יכול אשיטה סוד ואססר

ל מאמר המרד

שטה יין וכראו למוון  
וקם מים להשפיל נתימו  
ואם תרבה והחמת תמלא  
לך וכבד ולא מוכל אמתו  
תסתה בקו מדה ביום טובה  
פן יהיה לך טעמו בטהה  
מראה מקום לא ראטה ענך  
קלנ מודמנה ושכנסה  
כל איש וסכה טעמו בפוד  
כן יעשה כשאל ימו טכה

כמה וראו

לא מאמר היון

אכוש מר לכ מעט יין ישמח  
ועדי יקשוב רישו לאין  
ואם אין הנרי במאס בלנעד  
מנו סכר לתיס אובר ויון

אלו וראו

לב מאמר האשה

בשרה כנשים  
במיים בכוכי  
ומנחר בהמות  
ושבעת אלני  
אם אש מך מרשע ואם תמחו בך  
שימ בטיט חובות דרוכה כעל  
היא תהיה אשה והיות לאיש  
אז תקוה אשה והיא הכעל

ענין אלהים

בזריכה לבעל  
במיים בכוכי  
ומנחר בהמות  
ושבעת אלני  
אם אש מך מרשע ואם תמחו בך  
שימ בטיט חובות דרוכה כעל  
היא תהיה אשה והיות לאיש  
אז תקוה אשה והיא הכעל  
ואם תשאל עלי דבר תכוסם  
והחכות למתי יהיה טוב  
לו כ 37 2 ככל

ענין אלהים

**הוצאות היים**

בכל עת תאמר נופך להלויים — וימך לקר מיט ולקטופ  
 ושאלו עליהם — לאיס גבר חכם — ואמר כי ושרו — בעיני הרואים  
 ולא תחם מהן — לכד הדריך לך — והמה אילן מר — וצביה כאים:  
 אם אשךך פיתה טובה ולא טובה אל כא תגלה את — בשמה וערותה  
 ודמא לךך סליק אס טוב ובוט גרדיס — ולך לך לא לה הודס ומרפתה:  
 מדות הנכונות ישמרו אשה — חמוות הנכונות ישמרו קרים  
 גדק ופשט ישמרו עוצר — ודבר אמת ישמור לכל כרים:

**לג מאמר האכילה**

באכילתו יודע איש — החכם יהיה או סכל  
 לכן באמר תרבה לאכול — לא תאכל עד שלא תוכל:  
 אכזב משתוו ונאכלו ושלם — יבל בטוב ימי חייו ועמו  
 ויובכל בכל חולו בהכחיו — אכזב עצמו כמו וכהו בהשתוו:  
 ואם תשאל עלי מאכל — באיזה עת יהי ברבה  
 לשש לו כשירעב — לשאין לו כשימא  
 תחלת תקולואיס בהרכות הנאכל — והבטן תחסר וכלכל לא תוכל  
 שאל מוזן לאכול למען שמחה — ולא תשאל חיים למען שתאכל:

**לד מאמר המלבוש**

כברוא אנוש הטור ועורמו — לשכון בנן עדן והטו חם  
 להם דברים לאכול אסר — אך כותנות עשה והלבישם:  
 אם את בני תאכל מעט פת עם מעט — מלח וזרעונים ותשתה מים  
 לא יהיה גבר בעת תלבוש לבוש — ככבד אשר הוא לך כסות עינים:  
 אישים בקוי כף זכרי לב לבו — לבשו לבוש מלכו וסות תפארת  
 בויט אכשים הם מלאים שוא ונתוך — איכן לכחש ילבושו אדרת:  
 אדרת קורץ לשכניו — לירות איכן מן האשכב  
 משכבי קורא הובכ — כי שרנה קורא לבכב:  
 אכזמיו על מה מאר הרכו אשמה — בלבשם בגלימה לבושו מכלוליס  
 חזית מרת חקה אשר היא מועקה — לנאף ולפוקה והרכה מכסוליס:  
 למן הייס אשר תכלו בגלות — בקוריו עם לבו היו ושמיה  
 ויוס בשאו עלי כחף גלימה — עליהם קבלו גלות שלמה:

**לה מאמר ההתעסקות**

היס עמל כלי השקט ונעמה — עדי מן הזמן תתא ארוחה  
 דרישת המוכחה כמכוסה — שלא תרבה ויגעה ואכחה:  
 שמי ענת אסיןך למלאת — ותקנה סס ועישר רב וכבחר  
 אשר תוכל גלילה לצאמו — עשה הכלת ואל מאמר למחר:  
 ומינס אין לך בלמי שלשה — זמן חולף והעתיד והווה  
 ואם לא תעשה טובה בעתה — לאיוה עת מהי תאב מאוה?

*ק' רמון  
 ק' רמון  
 ק' רמון  
 ק' רמון  
 ק' רמון  
 ק' רמון*

**לו מאמר העמל**

מי קוא שלוש על הארץ — כל איש עמל לא הורש  
 אין רש בארץ כעשיר — שהוא בטוח מן הרש:  
 חסר לבב ומחכבד — ככודו ריק ושוא גדלו  
 פקח עין שבע לחם — וטוב כלה ועבד לו:  
 ואם תשאל לזון איך תעמול בו — כדק תאמון אותו ומבור  
 ולא לטעון לקברו בעפר — בעוד חי האנוש יתן ויחזור:  
 בכי וימים שכי מיכים — כלי השקט ולהס שיב  
 וזה משיו ולא שבע — וזה יודק ולא יסוב

*11  
 145  
 146*

לא תחסר האש בעת וקמו — מכו אכל תכבה באין ענים  
 גם לא יאכה חון אשר פור — יחסר אשר יובא ולא יזיס:

**לז מאמר המותרות**

לעולם לא תראס — מכובד חמדה  
 וכעבן שמת ולא שס אש חרץ — ולא קחא כריב  
 ולא חומר עשיר — ורודף חותרות  
 מוכס חסרון: — ולא תשחץ ליתרונות  
 ולא חדאג למרעות — ואין רעה כלי טובות  
 ואין טובה כלי רעות — שמת אחי בחלק טוב וראוי  
 ולא תתאו גדולות למחומות — ראם פתיו אשר כסו וסדס  
 כמותרות כסכות עבומות — לט מאמר



לח מאמר התאווה

מא מאמר התמורה

חוסר אשר בית והון מכליתו	רוב תאוה ופסוד לאיש נורמו
קחת קבוצ מה שפיר זולמו:	ירבו קטטות עם חרטות בחטוב
בזון להכיר איוס וכדנל	תרחיק ותמעיט תלות במכונת
לרבות במאכל חסמה ואשגל:	השכו פחיתוס ביוזר כרס
לכמול עם מנזל מוס מלוחוס	דמות אדם בבקשת זמבו
כאיש ומוזן במוזן באלות כפוחוס:	ועת יוסוף שמות יוסוף במלו
מאכל קטעלות	סזה פועל אדם וכל ועת אמו
להכניס הבט	לחקר הכפרד להפריד הבנמד

אם כרכך האל בברכתו  
 אותו ירא מדכך בתורתו  
 כקל להעמיק שם בשמחתו  
 מהעמיק דואב בדלגמו

תמורות לכל איש יקבד ופככ  
 להקיסם בכפלו להשפיל גלוכו  
 וראויו למשכילו זל כל חכס לב  
 להכיר זמכו זלמור לשפכו

לט מאמר תוכחת הזמן

זמן חרנה ופיל	הנכוס ואולופוס	והבועת נו	כבאכה ואלפוס
העמק מוכיח	בעכר העמיד	וחוסים במתוס	ובאוס בחולפוס:
מאזכר איש	אשר יזכור	ביום נאמו	ימו לדמו
ומטפתו	ומולדתו	ומטפתו	ומתכנתו
זיוס יוקס	בעת רשתו	ואכה הוא	מקוס רדמו
ואפעלו	באמתתו	עמוכרתו	במרכולתו:

אשר וכיר בעולמו  
 לכער יחטוב אותו  
 ולא ידלו לרעתו  
 ולא ישמח לטובתו

מב מאמר הולדתהשאה

הכן מלאכתך	כאשר יגזור	העת ומתכות	וגם תחיה
אם לא יהי דבר אשר תחפון	אמה חפון דבר	אשר יקוס:	
סמרכה לחטוב ומלע	כי יבין דעת ומזמנת	סיומו ירוך חכמות:	
אם תמנח רגעי העת	מי ודע מה ילד ויומו	עד שתגיע למקומו:	
אל תאמן כך עד ווס מותך	גאו יושעיון	בשונה נכחת	
לא תדון רע או חבר	דעו וראו כי די	בכסווכות מוסר	בימים תוכחת
אשר רנון ידעיון לקולו ישמעיון	דעו וראו כי די	בכסווכות מוסר	בימים תוכחת
אכל שומעי מלי	דעו וראו כי די	בכסווכות מוסר	בימים תוכחת
בעולם אין דעס כלתי מרורות	ביום כשלם לך צפה לבורוי		
ובל דבר אשר אמה תקוה	ימם כמו אזור	כליו וכל ביתו	
מכין ויודע	כי הוא וישעתו		
איכה לניק עמיס יחול וחיל גדול	יסור באב קטן	כי יזכרו אותו:	
דעה מוסר ותוכחת מלכים	במיתת עם ענדים ככפוכוס		
יעוד תראה ודי לעס הכחה	ובחסה המיתת המלכים:		

בקיץ יאסוף משכיל  
 בחיף יאביל כנאל  
 קבוץ על די ולא תשקוט  
 ואכוו נפשו מנאל

ואם תרעב יאכול עפר  
 במו בחס ולא חסאל

עונס לשואל לו ואם אוכל  
 שוא מעבה פיהו ושוא שור  
 טוב לעבות לו לא יושן כי  
 הוא מעבה אכזר ורע זמר

עשה שבקך חול  
 ולא תשח מאיש ושואל מתכס  
 בפניו היא מוכפת  
 והכה טעמתי ממורת כל דבר  
 ואין מר כשאלה  
 אשר איכה כעשית

מ מאמר היחס

מג מאמר כפיר החסר

במשפחות בני אדם פלוקוס	יש מהם להנזיל בין ולרזוב
ואין שלא הלא קרוב לקרנ	לכונס עכו ואח עשו ליעקב:
כסיל דמה בבטנן מהיות מן	בנו משרת היות כהס גליל בר
בדמיון יס קליעה ועמית גם	בקכה קס וסתנו וסבר:
ילד והוא מוסכן ויחול חכס	טוב ממלך וזן בלא מעשים
סנה בבוי אדם בדעותם	תודעו כי לא ביוחסים:

יריד כי עורך בהון או בדכור  
 תהי אונך לו - גדלת דנועה  
 זאל כא תכחש  
 אכונש טוב זמלך  
 כפורת חסדים  
 תאמנ מביעה

**הוצאות חיים**

לכבוד שוקי צמח - אשר בעה לזנות - ומנא מעין טוב - וסתה ויחי  
 פיתכן אליו - עשות ערות דבר למען ישים את מקור ישו לטחי

**מר מאמר האהוה**

כל עוד ישנו אחים יהודים - הוד מבנתם ועד קדש  
 עת ישרדו - כפרד הודם - חלק לכם יאכלם חרש :  
 בעת אחים הקרי לבי וריבון - פארם סג וסר כלם והלם  
 יקצו וסין יהוד כל עוד הייתם - כלב אחד זכים אח כלכלם  
 כחוב בעט עלי ספר ומקא - אשר ריבות לאיש מכסול וטוקה  
 ואלם חוב רב כזיר אחים וחסה - ומה ינדק ויש לו עוד נדקה

**מה מאמר הערבות**

קחה ענה ברם מן הערבות - ומתהיה לך כמויך לכזיר  
 ולא תהיה כמוראני כף במסא - ומתן על מנת שלא להסחור  
 אם תהיה ערב ומקעת לור - כף רוח והככל ככפור כדור  
 לך כל והתרסם ויפך רהנ - עד תהיה חפשי וקראו לך דרור

**מו מאמר הקנאה**

קנאה שלת אושכיל לים כררת - היא משחיתות מעשים כררת  
 שזאכך יגיל ואתה תאכל - לא היא באויבך רק כך כררת  
 קנאת איש אש מתלקחת - תוליד מדון מעיר טכאה  
 דע כי לאזול יהרוג כעם - ולאיש פוקה תמית קנאה  
 תתאו להמית - אויב וטובא - מדות שמודות תאסוף ומקכה  
 תדכה להטיב - ובמעלתך - תוסף וידך - מן המקבא  
 אויב בקלאו - טעמו מוסכה - מרוב קנאות - יסר מנסה  
 אהסוב בענמי - אראה וכל איש - אובל לרבות - מן המקבא

**מו מאמר הצהוק**

צאו כמים והקצבו ושמעו - ואני לכם ישבות גם חדשות  
 גסה לבי והכנא כבולות - אמת על הפנמות הנסות  
 למי אוו וסית - ואל מו סעמים - חבלים וצורים - לעובדי פסילים  
 צרומים וחסים ולריק עינים - צמאים רעבים - אמלים עמלים :  
 פקולי איש וסדוה ובהמה ונסוהו למדפסו דרסוהו ועל כזיר הדפוהו  
 ויכוהו עדי חרמה - ולשמה ודיכוהו ועד בלה וביאוהו ומתכל ויידוהו :  
 בקוביא מנחק בעמיו משחק קרוביו מרחק - ודעתו והולל  
 לבקר יהלל לערב ימוולל - והסם יהלל ואכיו וקלל :  
 מנחק וצעה כוב וסטים - ורעיוכיו עשות רעה להוטים  
 יום וקניף ויריק הפרטים - יהי פסול ואסור כדקעים

**מה מאמר התפכפות**

*Uthubite de Juedstange*

בעשות אכזש משת ורכו והו  
 יכזור מוז לדל יחסוד  
 עשיר אזו ולעיט

וראו שגיאתו כי טוא תמורתו

לרב הלל ירבה

למעט הלל וישע

כהיות לאיש עשיר

טדה מאל גדול

ודעה מעט מזער לרש

מה כפרו רואיו

כי יאשרו מה טוב

חת המעט לרב

עשות עזר כנדו

בשכל בחן דבר בכאר בין

כרופ ארמו ול תאמן באיש

אשר שוא מכת כוסו

ואין עד לדבר שוא

היותו בעט כחוב

מכחש כמו פיהו

מכזב בקולמוסו

מלוה לאיש עשיר

יחליק ויאמר לו

תן כל אשר תתן

ומסול כממוכני ואמ לאיש עני

תן סות וערכון

ארמו כמו כחש ישר ונפעוכני

**בט מאמר האורח**

דכרו ארבעה אשר הם אולת

מנכה האדם כמה שהו עושה

מוראה לדעת דכרו לא גרש

ואיש רש מתעשר

ובכל מתקפא

האיש אשר ואבד

עשרו בסכמו ופול ולא יקוס

כי תפשו דרכו

ובסול חסר לכב

יהמום כגן סכו

ידעב והתקנף

קלל בשם מלכו

ואחר

שמו  
 פה  
 16  
 חרין

הוא  
 חסד  
 וחסד  
 וחסד

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

ואחר

תוצאות היים

קמח

איש מהיר ויחזק למלאכתו  
 עגל ומרפס ובעת  
 אס תמאז עושר אל תאמר  
 הן עוד היום גדול לא עת  
 לא יתרוט עגל בעת חורף  
 יקצוט בעת קציר קונוותיו  
 ואשר בכבו בסתו ירע  
 יבוא בשיר כושא אלוותיו

דומה ואין נדק בנדקתו  
 דע כי קרובה היא בשואתו  
 ואחד הממעיט ואחד המרבה  
 ביה דלא לא ביה מה ביה דלא ביה כלל ביה  
 כל איש אשר פור הונק הלא יחריב  
 מנויא כדי ספקו לא יסר חקו  
 קונה ללא רכבו ימכור אשר ברין

ג מאמר הכעס

אינר בקיץ כבון ומשכיל  
 כרדס בקניר לובס קללס  
 יסן בקיץ יקיץ בחורף  
 יסאן לערף לך אל רמלה  
 עכל פסח עין עגל ומוס גרש  
 אל הזיוות רוח לך כא והדרש  
 כומה לאיש תלבוט קרע ויורש  
 בקש ותשאל ה  
 קצר ולא הרס

כמשול באיש האף והתמה  
 כו באשר חכמה מפיה איש  
 גאה מנוד וסככה בממות  
 סיה קסה לעורר אף ולכעוס  
 בכעסו אל תרנה איש  
 ואל תכוד בעת אבנו  
 לבנו וכל רוחו בסיל וינא  
 כעס אויל ככר בדכרו  
 לא טוב לאיש שמה שוות אדון  
 כל איש אשר על כעסו אינו  
 כל משגל לך לא תמכס  
 אל תהרוס דבר בהלמס

סל  
 1723

נד מאמר הפתאים

אל המבויים - פתחו שערים  
 אך לתאים - עמדו סגורים  
 תסמ משלים לפני בסלים  
 משליך פכויס לפני פורים  
 פתאים כעביהם  
 פכמים וישיבו  
 בערס אשר שמועו  
 לואת פתחו דרכם  
 ופתי אשר חוסך  
 פפתיו ידיומו לכבון ויפסב  
 פויל מפרש חכס

מסחית מאור כפשו ורע יעש  
 כן לאוילים יסרן כעס  
 דאס כו המרודים סס במנות  
 ואס תכעוס היה בוס לרנות  
 זעור כתר עדי סורו  
 ואל תשאל בעת כדרו  
 חכס באפו יעבור מולו  
 אך מאכוס חכס כמפעליו  
 כוי יחריב עולם בפחומו  
 מושל ואך ימשול בזולתו  
 וככוס פרון אפך בעת יתס  
 טלא בנות מוכל בהכמס

נא מאמר המחרוקת

אבידת היו אבידת נוף וקבס  
 געיתים כו מנכח מנכח  
 כל עומק סודות וספקות  
 ידע בטלו המחלוקות  
 אס תאמת הנד לטא תכס כו  
 אס הוא דבר שקטא ויארנו שומעיו טלא מרמו ומדך בתוך קרבו  
 תהי שדוד וגם מכר לאוילך  
 ולכנוד ככלואך יכנדרו כך

נב מאמר המהירות

פרי תאמנה להוסיף חברים  
 פרי המיתנות ספכו להטיג  
 אש תקבין עליך לרלים סול תסול  
 ורובכיס כמהירות קרובים סס לכפול וקאלכי תס כטא ואין למו מחסול  
 שרונות קח לך עס הזריוות  
 ויש כמחר וכל אן אך למחסור  
 ודע כי מחסבות פרוץ למאקר

נג מאמר הטערה

מעגלך פלס וכתיב דרכיך  
 תן לכאלי סהו  
 גוס גס לעסכר  
 ערוס אשורו איש  
 יבין ויתוכן  
 סנה וישו פתי  
 ואמין לכל דבר  
 ראה הבן סבעה ראוי א קלון  
 מניה בית אדס  
 כפכיו וכמולו

לואת פתחו דרכם  
 ופתי אשר חוסך  
 פפתיו ידיומו לכבון ויפסב

וכפנס אל דכרו פנים ושלשה — ויושב אל מקום — והוא איך ראוי לו  
 מןקס תועלת וכבוד מלאכו — והולך אל כונו — ושאל משאלו  
 והבא לטעודה ואיכו קרוא לה — ומיוד דכרמו — ללא מקסוב קולו:

נה מאמר הנאות

נאותה הלא יפול לרוכב על מלי — איש ומשוק. בו — ומשוק שמת כלי  
 הוא יחריב ביתו ויטחית הכלי — ראשון לכל ענב — והוא ראש לקלי •  
 לא תשא מעור קול שאון — אם עשרת מנאת און  
 מדע כי לפני משאון — גבהות לפני סכר גאון  
 לפני כבוד איש — ספלות וכשרון — לפני בטיאות — לעזור ללא און  
 לפני קרובות — שמה ומרון — לפני שכרים — גאה וגאון •  
 כל עת שררה מרדפו מברח — מכס ולכן בקשו שלום  
 כס משררה אחריו מרדוף — וראו דבר שאול ואכסלום •  
 עלו נאות כחש — אלהים הפילו — אשר נתן עיניו — בשאון ראוי לו  
 והמן עת בקש גדולה על גדלו — בעץ תלו אותו — ונאות קספילו •

נו מאמר כת המהבלם

אשר יסתתרו כנגד ויקוד — ומתת יד כחריבך וכרא  
 תשוב אותו כמו קסת דמים — בשורכה לה ככע ויורה •  
 ברוך תהיה מכל בנים — אם לא תתערב עם שונים  
 ובעת תחלוק עם כרמים — ישבית הגורל מדיכוי •  
 כפאנים עזבו מדות מעולות — באיש ומתקשו מוס בכרואים  
 והם כוכב בגוף ירדוף בגעים — ויטח מקומות הקרואים  
 פאויס בקים ויכו איש — כפרי דרכם וכמוס קרנם  
 שמים מוס באדם מדע — כי משתתם בהם מוס בסי  
 תטיב לאבשי חוד כדכרו חן — ולור בשוע שטוף וכליון  
 לא תמנאה מרשא לאוש ככל — כי אם בהכנעה ובזיון •

נד מאמר הרבילות

הולך מלשני גודה לכפשו — רודף אמרים רעה מרדף  
 חרף אשר מנעו תרפות — משיב אמרים הוא המרדף •  
 מחוב אהבת אויב כמים עליו האש אשר יחמו ובעת חסירם יהו קרים  
 ועת תבטח חסד לאויב כך ידכך ובעת תבקשהו ינוסף יד ירום •  
 אכוס תמים לך ויטיב — וכן שלום לך וקרים •  
 קחה ענים להחליק אש — ואיש מדון לחסר רבי •  
 כרנו ואיש רכיל מדחה ומנער בו — אם תאזין אותו איש תבוכתך  
 כאשר לך הגור דכרו רכילותו יגוד ויגיש — ממך לזולתך •

נה מאמר השלום

ביום שתשמרו דת אל ומקור  
 ירדום כהלו רכש ומתנות  
 ויום רע תעשו פחדו ומרדו  
 ויום טוב תעשו סיסו וגמחו •  
 מאד אתמה באלים כי ישועה  
 כשאין בו ואך ויגיל וישמח  
 ואך יאנף אכוס אם גרפסו  
 בשאין בו ויורה חן ורומם •  
 שלו כיחך בהרש' הוא ועבדה  
 שלו נופך בהרחק רוב אכיל  
 שלו כפסך בשית לכך למילה  
 שלום אישי' כמת להם תהלה •  
 ככת בהכנע בהם לכה כחר  
 מזה וריב תחל' מוחלות הדוף  
 למת בר' שלו לכל כות' מסוף  
 מש' אחת בקס' והשלו' רדוף •  
 קחה עבות אושרים מאירים  
 כאור שמש וירח בהלם  
 והתערב לשום לב אל דכרי  
 אשר יסקוט ולא ימוט לעול' •  
 מלי בני תגור ומנותי שמור  
 אם תאזין קולי בילדות' שמת  
 רעאות לשרך לעולם יהיו  
 שקיו עבמוך ומספרם רמתי •  
 סוף הקדברים את אהיך קרא  
 כל עת ואת שקיו כבוד' ואמו •  
 הכל בלא כמעט והלאים ירא  
 כי זה כבו' אדם ומנומוי שמו •  
 אכלו רועים עין החיים  
 מי האים חספן חיים  
 וקחו ספר ארץ חיים  
 וקראתיהו מובלות חיים •

תס ספר תוצאות חיים

גם אלה משלי מנחם וזהם שירים נפרדים

ישמח ויבטח רגליו אל  
 און גיל ובעתה בקף קרבו  
 כפע ורוח אלה ונשמתי  
 יחדיו שלטתם ויפקד עשיתי  
 ידאו ויורוהו כי שבות מספר  
 תבא מאל בלטי במקצתם  
 לאסיה אוקיר עד - גלח תצדק ליה  
 וקאין הוא מארי לאברה' די  
 הכה בשכטו רב למלמד על  
 תלמיד בכסלה מתעיימו  
 כן איס אסתהוכח במסאוס על  
 יום ויקראת רופא לחסתימו  
 לא וספקה שימו וישם אף  
 לא שכ להטיוב מעליו אף  
 או יישן אף אל וקבאתו  
 כל טום והון אל  
 הכה לבואף  
 למראה איס והלבושו ונלכה  
 דאה איס מעשהו ודו וישר  
 אמוס ידעו למראה תכביסם  
 לאוס בער וככה הפסוקים  
 יום תת גלל כלי שרדן כעל כדור  
 לבו ידם כי העשירהו וכי  
 איס יעשה רשע דבר נדק  
 לבו ידמה כי כדקתו  
 שמע קולו ויאיעקף  
 עשה מה שבאותך  
 איס יושלך כדור עמור מעברה  
 בא אל שבי טיב ואם יקרה  
 וס מעלות איסים להמליך מלך  
 כל חד חמי אמלוד כאמרס כהרו  
 ככהל לבון איס על כל הון  
 מתקת איס חין כל ואמר  
 אל ויאמר כל די בשם הומר  
 פוס כהפקד פדר תפל לקבל  
 לאכוס לא יתבי כחש לטוב  
 באשה מעלות איס  
 מעש כולות מעש סבלות

ישמח מורד ורגלס מן  
 מעון ביתה מעט המיס  
 על לב תכחוכ דת לא תכ  
 טל על עני חיה וכחמה  
 כי חכמה שלל תכניס  
 כה במרחק איתת חכמה  
 איס רופא יבטח על ספר  
 הן יעשה בוסה וכלמה  
 אף כי לומד תורת אל בי  
 הוא רופא רוח וכשמה  
 אל תחמלו על טוב ובוד ובר  
 רע רק ככו על רע בטו אית  
 דיוק ברע ככנען אל עובד  
 רשע בטו ערשו סאל רוכד  
 מלכת סיר כורע המלוכה  
 לבן מלך לבד מלכות כסוכה  
 לאוס ככרו לעולם און ארוכה  
 זמקה תעשה אתו ברכה  
 דיוק יגע עשו שירי אשה און  
 בעבעו זמית שמורה וצמוכה  
 ואמרנו שמחיו טוב שמוס  
 והסמחה בכתם לא תסולה  
 ואין אשמח וזמתי כלה רכוש  
 ומכש ועד בשר וכלה  
 ואם תרבה פתוח יד סלחוס  
 ווד איסים להסיר לך ברכה  
 ככה לפני אלהים חו ולכני  
 דכונים גיל מצוב חיה ספוכה  
 ועניך תהי מעון כבוסה  
 אהב כל איס ותעל לך ארוס  
 שמע דכרו שלמה במקלים  
 וקהלת ואל מריב מהרה  
 הלל טוב לך כשו מנע ולא רב  
 קבול דבר ולא מסבול עשר  
 אל תהיה ביטכים ביום  
 יסחיתו גופם כל ידעו  
 אל תתאו להיית אתם כי  
 לא ייסכו איס לא ידעו  
 לא א 38 I טענות

ישמח ויבטח רגליו אל  
 און גיל ובעתה בקף קרבו  
 כפע ורוח אלה ונשמתי  
 יחדיו שלטתם ויפקד עשיתי  
 ידאו ויורוהו כי שבות מספר  
 תבא מאל בלטי במקצתם  
 לאסיה אוקיר עד - גלח תצדק ליה  
 וקאין הוא מארי לאברה' די  
 הכה בשכטו רב למלמד על  
 תלמיד בכסלה מתעיימו  
 כן איס אסתהוכח במסאוס על  
 יום ויקראת רופא לחסתימו  
 לא וספקה שימו וישם אף  
 לא שכ להטיוב מעליו אף  
 או יישן אף אל וקבאתו  
 כל טום והון אל  
 הכה לבואף  
 למראה איס והלבושו ונלכה  
 דאה איס מעשהו ודו וישר  
 אמוס ידעו למראה תכביסם  
 לאוס בער וככה הפסוקים  
 יום תת גלל כלי שרדן כעל כדור  
 לבו ידם כי העשירהו וכי  
 איס יעשה רשע דבר נדק  
 לבו ידמה כי כדקתו  
 שמע קולו ויאיעקף  
 עשה מה שבאותך  
 איס יושלך כדור עמור מעברה  
 בא אל שבי טיב ואם יקרה  
 וס מעלות איסים להמליך מלך  
 כל חד חמי אמלוד כאמרס כהרו  
 ככהל לבון איס על כל הון  
 מתקת איס חין כל ואמר  
 אל ויאמר כל די בשם הומר  
 פוס כהפקד פדר תפל לקבל  
 לאכוס לא יתבי כחש לטוב  
 באשה מעלות איס  
 מעש כולות מעש סבלות

ל  
 ח  
 ח  
 ח

פטרם מעלות ספלות ונכחות  
ולא וחתן אבוס עלינו ולא יק

פדי עמוס בפינו אל זולות  
דכס אל סאלתים רק בשפלות:

ואמרתי על העויות שפלו בדפוס במקרא ובמסרה

טעויות המקרא בחול

איס חס על לב אין בארץ

אין איס ולכוד קרות מסר

על זאת לכו וסנה אימס

איס שוקל איס מסר:

ואמרתי על עיובת המעבדים

כפסו ולא אשמח ולא אסעד

אשיב לשאל איך אענה את

קרכת אלהים טוב וערב לי

אמקרבה אליו בהתבודד

שרד כנייהס לנגן עדן

ממעדן חלך וכל מסעד

עמו וטב אגיל וגם ארעד

אלך כניס מות לחיי עד:

ואמרתי על המטורים

וראיתי לרוב שרי זמני

ועמי אהבו כן יטעמו קול

וביאון קול לאל שואל לכרוס

ולא אטעם אכי רק עוב אמרוס

תם וכשם האנכפ הממישי וכו בשלם יד עני שהיא חלק הראשון ממסר שתי ירות

### שננות שיצאו מלפני הרפוס

בדף ה' סיטה כל לחומה כל לאותה : דף ו' שי' כז כזר כל כזרי : דף ז' שי' ל"ב כזרי כל כזרי : דף ח' ריש  
 שי' א נאו כל נס ואו : דף ט' שי' כח כחא כל הפא : שם שי' כט הנרים כל הנרים : שם ריש עמוד ב' כל  
 הראשון : שם שי' יד אד כל הו : דף י' שי' כז ויטכו כל ויטכו : שם שי' יז אין הפסק בין מלת קרא למלת  
 ככל : דף י"א שי' יג ובכבוד אכבי על ואחמקן גס הוואתוך מארץ מנרים טעמיהם כפוליס כרוך למחוק :  
 דף י"ב שי' כט זמני כל זמני : דף י"ג ריש שי' ט' ונתמס כל ונתמס : שם שי' ט' ונטלו כל ונטלו : דף י"ד  
 שי' ד' כן כל כן : דף כ"א שי' ט' משלום כל משלים : שם שי' כה כמניו כל כמניו : שם עמוד ב' שי' ל"ב דדוק  
 כל דדוקא : דף כ"ב שי' ח' כפו כל כפר : שם עמוד ב' שי' ו' כיתך כל כיתך : שם שי' כט אומר כל אומר :  
 שי' ל' ואומר כל אומר : דף כה סוף שי' ל' כל מוכדלת : דף כט שי' ל' ועיטיכו כל ועיטיכו : דף לאסוף  
 שי' ח' כל כלעומין עין : שם שי' ח' כל ועירושו : עמוד ב' שי' ז' עורדא כל טוררא : שם שי' א' וכבוש  
 כל ושבוש : שם כסוף הדף כל הנלבים : דף לה שי' א' בערך כל בערבו : דף לז שי' ב' סלים כל סלים :  
 דף ל"ח שי' ל' סהכקיס כל סהכריוס : דף לט שי' ב' קבות כל קבות : דף מ' עמוד ב' שי' א' למטר כל  
 למטר : דף מ"א שי' יט כדו כל כדו : שם עמוד ב' שי' ל' ב' קדמיתין : שם שי' ל' כל קורסם : דף  
 מ"ב שי' ב' כל והוא סה והוא : דף מ"ג שי' א' כל אדוכיו : דף מ"ד שי' ב' ס' מומחוס כל ממוחוס : דף מ"ה  
 סוף שי' ל' כל שאין בה : דף סה שי' ז' וזוכן כל וכהן : דף ס' שי' ט' סתוב כל סתמו : דף סג ס' ריש  
 שי' ד' ככל כל ככל : שם ריש שי' ח' ככל כל ככל : דף ע"ט שי' ט' כהתבר כל בהתמבר : שם שי' כ' ע  
 ולמס כל ולכן : שם סוף שי' ד' כל הפיחמות : דף פ"ד שי' א' מכלי ווסריוס : דף פ"ה ריש שי' ט' כל מעמר  
 דף כ"ב ריש שי' ד' מנד מטה כל ונטל : דף פ"ז שי' ב' יג רע : דף ק"ה שי' א' מנד מטה בון כל כנון : שם  
 עמוד ב' שי' ב' מנד מטה התבכל כתב : דף ק"ט ריש שי' ח' כ' כן שם שי' ח' כל מרעם : דף ק"י ב'  
 סוף שי' ל' כל וכלקוט : דף ק"ך ריש שי' ב' כל כחורה : דף קכ"ה שי' ד' כל קנו הראשון תואר כמו  
 אביך קך והסמי מקור וכו' : דף קכ"ו שי' ט' וכוסכרנו כל וכסכרנו : מאכף ואליך ערס ויבין לאסרו

דבר הלמד מענינו



# יד המלך

כאן החלק השני מספר שתי ידות

האנכב הראשון וצורת הראשית

פרק א פרישת תורה וירא וי' כי רבה רעת האדם בארץ וזה כי לכל הפך יש עת ומשפט כי רעת האדם רבה עליו לפי שהרשעים מכעיסים את ה' וה' ואומרים שכבדו לעולם שלא יביא מכול לעולם אנו עושים כל מה שאנו מקשים ומינין שכבדו הקבה שלא יביא מכול לעולם שכ' כי מינין ואת לי אש רשעתי מעבור מינין וגו' וכי יכול דואה את הרשעים שמכעיסין אותו והוא מזה שכבדו ואומר אה עשיתי שכבדתי וכן ישעיה אומר וקחי האמת בעדרת וספר מרע משתולל וירא וי' כי אין נדיק בעול שמתפלל לפני' ממנו להם וירע בעיניו כי אין משפט לפעול למעשיהם דין אמר להם ה'ה לרשעים כן אתם אומרים שכבדתי שאיני מביא מכול לעולם עוד חייכם ככונת ללנים שפטים וההלומות לנו כפילים מהלומות מהלומות אש שכבדתי שאיני מביא מכול של מים איני מביא מביא של אש ונפרית ואכבים ש' ווי' המטיר על סדום ועל עמורה נפרית ואש! וכשבאו האמוריים על יקוטע הביא עליהם מכול של אכבים שכ' הם כמורד בים מורון ווי' המטיר עליהם אכבים גדולות מן השמים עד צוקה וימותו ואף פרעה הרשע כתיבן עם וועביו ואמר לא מניבו דכר שכבדו הקבה כש אלא מכול של מים ובה אנו כעכניעם ונאומי שכ' כל הבן הילוד היאור' מש' אמר לו ה'ה תדע לך שיש לי כח במדה זו לדון אותך וכיער פרעה וחילו בים הוף וכשבא סיסרא על ישראל שפטו לא באש ובמים שכאמר מן שמים בלחום הכוכבים וגומר וכת' במל קושין גרפס וגו' וכן שכאריב בשבא על ירוש' לא שפטו ה'ה אלא כבכול של אש שכאמר ויבא מלאך וי' ויך במחמה אסור מאה ושמונים ומחמס ארץ ואף כל הדורות אם אדם יחטא ודין אותו מעין הטאו אם דינו בסקילה כופל מן הגג או מן החומה או מן האילן או מן הבהמה או כופל עליו מעולת ו' ואם דינו בשריפה כופל באש או כופלין עליו מים דומחין ו' ואם דינו בהרגו יקדים לו קבה מי שהרגו אותו או יפול עליו סכן או סוף או יפול הוא עליו ו' ואם

דינו כחוק ועל כן א וכהנה או כדור לכך אמר שלמה כי לכל חפץ יש עת מן גרם לכל אלו כי רעת  
 האדם רעה עליו ד"א וירא יי כי רעה זשה אנשי רע לא ידעו משפט אנשי רע אלו אנשי דור המבול  
 שהיו חוטאין ולא היו מתכלין שפורענות באה עליהם ומכאן יי כינו כל זה כח וכינו ששמעו שהנה  
 מבוא מבול לעולם ובתוראו ומה אמר הנה לכת שיעשה תיבה כדי שיראו אותה ויעשו תשובה וכי לא  
 היה יכול הקבה להחיל את כח באמונתו ובהפירושו להעלותו לשמים שאמר לו יעשה לך תיבת עצי גופר  
 אלא כך אמר הקבה מתוך שהוא עושה תיבה וכורת ארוזים מתכסין אכלו ואומרים לו מה אתה עושה  
 והוא אומר להם הנה אמר לי עשה לך תיבת וגו' שאכי מבוא מבול לעולם מפני שמכשדים אותי והם  
 שומעין ועושין תשובה שכאמר אנשי רע לא יבינו משפט ד"א וירא יי לשי הרשעים אומרים אין הנה  
 דואה בשאנו חוטאין כי דרוק הוא ושבעה רקיעים יביכינו וביקו שכאמר ענים סתר לו ולא יראה יוכן  
 דוד אמר עליוס ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב והקבה אומר להם רשעים שלעולם הנוטע  
 און הלל ישמע וגו' הלא הוא מכיט לכל דבר שכאמר כל ראתה עיני שמעה אזני ותבין לה ומיין שהנה  
 בטע און ויבר עין שכאמר הנוטע און הלל ישמע אם יונבר עין הלל יביט ואל תע שיהיה חומת כן עלי  
 כי הוא ידע מתי שוא וירא און ולא התבין אף הדבר הזה עשייתו בשלכס שכאמר וירא ה כי רעה רעת  
 שאדם הארץ ד"א וירא ה כי רעה רעת האדם זשה רעה ראיתי מתת השמש ורעה היא על האדם  
 אמר הנה לאו מה רשעים הללו עושין בשכראתי אותם כחתי לכל אחד מהם כי שמי' א טוב וא רע והם  
 מכיחס השמש הטוב ומתדבקים ומתחברים עם הרע ומיין שכן מנינו שאמר שלמה עיר קטנה זאנשים  
 בה מעט וכא אלהי מלך גדול וסכב אותה וככה עליה מנודים גדולים יעיר קטנה זה הגוף ואנשים בה  
 מעט אלו איברים שכו וכא אלהי מלך גדול והי יבנה יבנה עליה מנודים גדולים מפני שיבר הרע  
 מחשב על האדם לבוד אותו ומנודים גדולים ימנה בה אש מסכן והכס זה יבר הטוב ומלט הוא את  
 העיר בחכמתו שיבר הטוב מדרך את האדם לחיים ואלס לא זכר את האיש המסכן ההוא אמר  
 הנה הרשעים הללו לא די להם שלל עשו מייב הרע יבר טוב אלא עשו מייב טוב יבר רע טפל וכל יבר  
 מחשבות לבו רק רע כל היום וסליק פרשת תורה

**פרק ב ופרשת בניאים** כה אמר יי אלהים ביום ההוא יעלו דרכי על לבך וחסבת מחשבת  
 רעה אמר הקבה לגו אל תאמר מה שאתה מחשב כלנך שאיני יודע כל  
 יבואו ואמר עקוב הלב מכל ואכס הוא מי ידענו אמר לו דמח אברים בראתי באלס זה וכל עומדים  
 במדתם כמו שב ראיתם מוז מן הלב אמר ילמיהו לכו זה משלך מטעה לטעה והוא מסכה את עיניו  
 ומעס את עיניו עקוב הלב מכל האברים ואכס הוא מי ידענו אכי יי וסוקר לכו אכי שבראתו יודע אכי  
 מה הוא אכי וסוקר לכו ולא תאמר שמשפראתי יאותך אכי יודע לכוך אלא עיר שלא בראתי אונך אכי  
 יודע מהיאת עמיד לטכ ומיין שכן יודע מניס לטכמה עבר וזו לו אותה טלמה בני דע את אלהי אביך  
 ועבדהו כלב טלס ובכפס חפנה ולמה כי כל לבבות דוהס יוכל יבר מחשבות מיין אף אמת מהו וכל  
 יבר מחשבות מיין אלא עד טלא יבר הוא יודע מה שהוא עמיד לחשב כלכו משיכרא וכך אמר לכו חרוב  
 מפני שאתה מתנאה ומרה דברים חידך עד טלא בראתיך יודע הייתי מה היית עמיד לעס' סלא שכתך  
 ונאך ובאך יד עמי כשעה שפשי ענך עומד מכאף ועושה תשובה שכאמר וינע הדבר לא מן כסוס  
 וגו' וכן התנודך אלו וגו' אף חייט בר כהנא מי גרם לך להתנוד אלי מפני שכתתי לך סליו והסקט סאלו  
 היית לטנין וכל כידך ונמרפה ככתשך ונורף ביבין פי מפנה כמרכסאות לא היית מכשמי לכך  
 שאמר יען התנודך מפני מה וסאלך עליה באזני וגו' ומה אכי עושה ושמתי אחי באפך כדרך שכתבין  
 לחמור אף לגו כן גשיתי הכני אלקי וגו' וסוככתך וגו' אמר לו הקבה אל תאמר שאיני יודע מה  
 שהיית עמיד לעשות ראה קודם כמה דורות אמרתי עליך שכאמר כה אמר יי אלהים האתה הוא אשר  
 ידברתי בימים קדמוים כוד עבדי כבואי וסאל הכבאים בימים ההם למה לא תאמר עליהם אלא  
 תאמר שנים אלא שנים ראה דורות קודם אמרתו לאלרד ומידע שכתב עליך טכאן מי וסאלו שני



אנשים ונשי' ומה וימכרו ולא יספו היו מתכבדים ואומ' שחר גנו ומנוב אין גלות ולא שבו ראה  
קודם כמה דורות נתכבדו עליך ולא עוד אלא ויחזקאל כתבבא עליך מה שאתה עושה לכבודי שכל  
כה אמ' ויגו' ועלו דבריו על לבך וגו' לבך בא' עקוב הלכ וגו' אחי וי' בן און' ד' א' ועלו דבריו על לבך  
הכל חסנו בלבבם תחלה עשו שבאמר ויאמר עשו בלבו וגו' כבודך כבודי ואתה אמתת בלבבך השמים אשלים  
וגו' הן ויאמר' הן בלבו וגו' ומלכותי סודם שכ' ועתה שמעני כא' זאת עדיפה וגו' ואף גו' כן שבאמר יעלו  
דבריו על לבבך וגו' וכל מה שחשב לבנו יפירמו הקב"ה ומה חשב עשו (עיון לקמן סוף פרק מב')  
הקב"ה לא יאכל ושמעאל שבאמר וי' אומר לו אין זו דרך ארץ שאתה רוא' אבי את אבא  
יפסק אלא את הורגו ומני' שהוא אחר וי' אבי אהרן את יעקב אבי אבי ואתה בירש כל העולם כלו : כך  
היה אומר בפיו אכל כל בני הים אומר ושמעאל הורג לא בא ואבי ליעקב אבי בא לישמעאל והורגו לומר  
למה הכנה את אבא ואני יורש את כל העולם לבעמי הוא מחשב בלבו והקב"ה מפרסמו שבאמר בי אבי  
חשבתו את עשו וגו' אומר הנה חייך יודע אני מה שחשבת בלבך שכ' יען אומרך את שני הנשים זאת שני  
קארבות לית הויבה והחכמה שם היתומים מתכבד בלבך מה שחשבת שבאמר וי' סם הים : כך אף גו' מחשב  
בלבו שבאמר ויהי ביום ההוא יעלו וגו' והקב"ה יעפרם מה שאמרו שבאמר ואתה על ארץ פנות  
וגו' ומהו מחשב אלא כך הוא אומר שחש עבא על ישראל שועה היה הכיח פערונן והלך לו עליהם וכן  
עמלק ויסורא וכל מי ששמד עליהן הכיחו להקב"ה שזעין הוי אלא מה אבי עושה אבי הולך תחלה אכל  
פערונן של ישראל ואם הורג אבי את מי שאת תחלה הוא מעמיד משיחין אחרים אלא אבי הולך תחלה אלא  
על הקב"ה שבאמר למה דגשו גוים וגו' ימכרו אלבי ארץ וגו' מתועבים ומתמלכין בעצמות רעו' ישראל  
כזלהן באחד לכא' על הקב"ה שבאמר כי כועבו לב יחדו עליך וגו' אהרן אהרן וישמעאלים וגו' נבל  
ועמון וגו' גם אשור וגו' : ומה עושות עומדין על רגליה ומתמלכין למעלה כנגד הנה ואומ' לכו וכבדו  
פגו' וגו' מהו שם ישראל אלא אומ' כעקור אותם שכתב בדרך וי' אלהי ישראל : ומה הנה עושה להן  
מאדום עומדין על רגליהן ופוצע מהן שבאמר ואת תהיה המצפה וגו' המק' כשרו והוא עומד על רגליו  
ואתן הרגלים שרבו לעמוד כגדוה המק' כשרו והוא עומד על רגליו והוא עומד סתם מתכלו למעלה  
ועיניו תיעקבה בחוריקין ואומ' הלסון שאמר על וי' ולשונם תימון בפייהם : את לכה הנה מתמלכה להם הים  
לכם שלום זה עם זה שבאמר אין שלום אמר וי' לרשעים ועכשו עשיתם שלום זה עם זה לכא' עלי דכתיב  
כי כועבו לב יחדו וגו' אהרן אהרן וגו' נבל ועמון וגו' כולכם עשיתם שלום לכא' עלי אף אבי עושה כן  
ואתה כן אחר וגו' אומר לנפשו וגו' כשרו גבורים וגו' כשם שאתם לא היה לכם שלום זה עם זה ועשיתם  
שלום לכא' עלי אף אבי קורא את העושות ואת השיות שלא היה להם שלום זה עם זה ואני עושה להם  
שלום זה עם זה לכא' עליך ומני' שאמרת ולא יזכר שם ישראל עוד חייך שאתה מתוסן קוברין אותך

פרק ג' וכתובים למנחם משיב לרוד' ככא דואר האדומי זשה בשוט לטון תחבא וגו' קשה לטון  
סרע מן הסוף ומן הכרח והיאך מי שיש בידו חרב ומקסס להרוג את חבירו  
ימקסס לחזור בו וחזור למה שהחרב בידו והוא מוכש ודו ואיכו הורג אללמי שה' ומקסס להרוג את חבירו  
בחן איכו יכול לחזור בו שכבר יכא הקץ מידו והאומר לטון הרע על חבירו אפי' הוא מקסס לחזור בו  
איכו יכול למה ששה הולך שמה יכול לחזור בו עוד כך הוא משול לטון הרע כח שבאמר תן שחוט וגו'  
וכן שלמה אומר כל עמל האדם לעיניו וגו' אפילו הוא מת אף מפסדין לו בוא ולמד מדואר אעפ' שמת כך  
סודו דבומיו שאין לו חלק לעולם הבא ההד וגם הנפש לא תמלא לכך אחר איוב בשוט לטון תחבא : ר'  
ישועה בן לוי א' כיעקב היא אמורה ור' סמו' בר כחמני א' כדוד היא אמורה' ברעב פדך ממות בשעה  
שכרח והלך אכל אחימלך והיה רעב והאכילו לחם קודם שבאמר ויתן לו הכהן קודם וגו' ובמלחמה מירי  
חרב בשעה שירד על גלית והרגו שבאמר ויאמר דוד אל הפלסטי אתה בא וגו' בשוט לטון תחבא  
בשעה שכא דואר ויאמר עליו לטון הרע שבאמר בקא דואר האדומי ויגד וגו' לטון ולכפן משתק בדואר  
ואחיתופל

ואת המוסר ומחית הארץ אל תירא משאלו שבה עבדיי מן שמשל לחסד שגאמר כמאין אלך וערף  
 ברח ד' חורר ויזכר אליהם את נח אשה נדקתך כהרדו אל בשעה שאלם וזכה אתה עושה לה  
 נדקת ואת מונביהו ויתר מן ההרים דכתיב כהרדו אל ובשעה שאלם חוטא אתה  
 פורע ממנו ומשפילו עד תהום התחתון דכתיב משפטיך תמוס רבם ד'ל' נדקתך כהרדו אל דבי  
 שמעון בן יוסי או פרם המקרא נדקתך על משפטיך כהרדו אל על תהום רבה הויך אלף מלך הקב"ה  
 את מי תהום רבנה ותהום שהיה רואם מימיו ומחבריו היה כוטל הר גבוה ונתן על תהום דכס וכך כל  
 תהום ותהום כבש למעלה מהן הרים כדי שלא יפלו וינישו את כל העולם וכסם שקבץ הרים למעלה  
 מהם כדי שלא יפילו את העולם כך כבש את הנדקת על הדון שלא יאכזר בדון את העולם לפיכך אף  
 שמעון בן יוסי נדקתך על משפטיך כהרדו אל על תהום רבם ד'ל' נדקתך נדקת ששית לבס מיא  
 ברמה לו שכתם עינבדו על ההרים שגאמר ותכה התכה משפטיך תהום רבם משפטים ששית לרור  
 המבול שגאמר ביום הזה כבקעו וגו' ואחר כל הפורענות הזה אלם ובתהום מוסיב יי' אמתו ויזכור  
 אליהם את נח ד'ל' ויזכור אליהם את נח אשה וזכר נדקת לכרכה זה נח דכתיב נח איש צדיק  
 ומהו זכרונו שזכרו הקב"ה לכרכה שגאמר ויברך אלהים את נח וגו' ונח רשעים ורחב אילו דור המבול  
 שברכנו מן המים שגאמר וימח וגו' הכד' א' בו מאסן' אמתה ד'ל' ויזכור אליהם אשה וידע נדקת  
 פפא כהמתו וגו' מידע נדקתו של עולם כפס אפלו בחמתו אפילו כשהוא כובעם איך מדמתו של הקב"ה  
 כמד' כשר ודס כשר ודס כשעה שמדוב' סורח' עליו שולח עליה לביובות להחריבה והוא עושה בה אדברו  
 למוקיא (פי' הריגת אכסים) והורג עובים עם דעים ואין עם לומר עליו כשר הכיחו אותו אל הורגו  
 את הכל אבל הקב"ה אינו כן אלף הדור מכעיסין והוא מרחם עליהן ואין עם אלף נדקת אחד מידע הוא  
 בו ומנביל שגאמר וידע נדקת כפס בהמתו וכך הוא או עוב יי' למעו' ביום ברה וגו' ורחמי רשעים אכזרי  
 אילו אכזרי דור המבול שהיו אכזריים ויתר מדלוי אמתו רבותי בשעה שהעלה עליהן כל התהום דכתיב  
 פנקעו כל מעיינות וגו' והיו רואין את המעיינות עולות עליהן מה היו עושין הו' להם כבים מרובים  
 והיה כל אחד ואחד מהם כוטל את כבו וכותבו על תהום וכזכר עליו עליון וכל עליון את המים וסוב  
 היו המים מתבררין והיו כושלין כיהו את הארץ וכותבין על התהום ראה רחמים ורחמי רשעים אכזרי  
 ויטן שהיו עושין כך שכן איוב אומר יסכחני רחם וגו' לא כזכר הרחם שלו שהיו כבו ומה עשה להן ה'כ"ה  
 הוריד עליהן מכול מלמעלה ושכרן דכתיב ותשבר כעץ עולה אף כרכוס קשים היו ויתר מדלוי ועל  
 קימה היו ואילולי שפרע מהן מלמעלה לא היה יכול להן שגאמר אלם לא בכח קימו וגו' מהו כן אלף  
 שגאמר הקב"ה שלא חמו בתהומות מלמעלה הוריד עליהן אש מלמעלה ושרפן דכתיב ויתרם אכלה אש  
 כיון שהיו רואין את עמון אובדיו היו מבקשין להפוך את התוכה מה עשה להן הקב"ה הקיף את האריות  
 שהיו הורגין אותן ואכלין אותן שגאמר ויסגור וי' בעדו ואין סגור אלף אריות שגאמר אפי שלם מלאכים  
 ויתר פים אריותא ויתר פים אריותא ויתר פים אריותא ויתר פים אריותא ויתר פים אריותא

דל' הן יקיר לי אשה ואני תרנגלתי לאפרים ונא' אמ' הקדוש ברוך הוא אבי תרמי להניל לאפרים אמתו  
 קחם על זרועותי כשעה שנטלו יעקב בין זרועותיו שאלמר ויחם יוסף את שניהם ומה כת' וירא ישראל  
 את בני יוסף ונא' מה ראש יעקב לומר מי אלה והרי כבר היה מכירן שאלמר ומה שני בנך ונא' אלף  
 נפה יעקב אביכו שירבעם עומד מאפרים שאלמר וירבעם בן כנע אפרתי ונא' והוא עומד ועשה' סני  
 עגלים שאלמר ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ונא' לפיכך אמ' מי אלה אמר לו יוסף כהי עני ונא' מה עשית  
 יוסף השליך עטרם מראשו והמיר זכוי (פי' חגורה) שלו לפניו שאלמר ויועץ יוסף אומם ונא' אמ' לי מה  
 שעתידין להטאות אתה אומר מי אלה ומה שעתידין לומר בים זה אלני ואכבוהו אין אתה רואה כיון ששמע  
 כך אמר לו אם כן קחם נא אלי ואברכם מיד ויחם יוסף את שניהם ונא' ואלף ישראל את יומיו ונא' כיון  
 שראש יוסף כך כתרעם שאלמר וירא יוסף כי ישיט אביו ונא' לא כן אבי ונא' אלף יעקב סבור אתה  
 שמוקמותי אין כי עוד כח חיוך מאה ביופא כך איכן יוכלין לזון ידי אם אבקס וימאן אביו ונא' וממשה  
 בעלו אל דוד ונא' ואולם אחיו ונא' זה יחושע העומד מאפרים שאלמר למטה אפרים החושע ונא' שהוא מעמיד  
 את החמה וכל אומות העולם מסתכלין וראוין לפיכך וזרעו יהיה מלא חנוי' אמ' הכה ראש טובו שעתיד  
 לאפרים קחם על זרועותיו כשעה שאלמר קחם נא אלי אני תרמי ונא' יומי זה ומסעירין (פי' סוד)

ליעקב על אפרים על ירבעם אעפ' כן ולא ידעו כי רפאמים הן יקיר לי אפרים: דל' הן יקיר לי  
 כל ישראל בקראו על שמו של אפרים שא' כי הייתי לישראל ללב ואפרים ככורי הוא וכן כהרבה מקומות  
 אמר הכה הן יקיר לי אפרים ביוקר הן עומדין לפני אמרו רבותי אפילו בקס פרעה מאה כבר כסף על  
 כל כפש וכפש מישראל היה הכה כמות לו ואלף בתן לו ראה בכמה דמים לקחם שאלמר' או הכסה ונא' זכיון  
 שיבאו ועשו את העגל בקס הכה לעשו להם מה שפעה לדור המבול שכ' הרף ממני ונא' זכדור המבול כתי'  
 אמתה את האדם ונא' והיה מדבר עם משה היאך מאבדן וכיון שאמר לו משה זכור לאברכה ונא' זכר הכה  
 ואמר אם כן חזר אבי כי מיד ויבטח יי' ונא' מיד קרבו שרי אומות העולם ואמרו להק'ה ועל פיכך שקר  
 אתה אמרת למחות את שמי ממחת השמים כדור המבול שחתו את דרכם שאלמר וירא להים את הארץ  
 ונא' ואלו כך עשו סכך אמרת למשה לך רד כי שחת עמך ונא' ואין אתה עושה מה שאמר' אמ' להן הכה לאם  
 וכן משה או יושע יי' אלי גם כפעם הויה ונא' שאפילו אמרתי חזר אבי כי ממי אבי מתירא ומי ממשה על  
 ידי שאלמר לא אעשה מרוץ ונא' למשה שהוא בני יחידי שאלמר' הן יקיר לי אפרים אמרתי למשה הרף ממני  
 אלף זכור אזכרכו עוד בזכרתי זכות אבות ואלחמי כטלם וכך אמ' חקוק יי' שמעתי שמעך יראתי ונא'  
 כשאלמרתי ואלמטה את שמי אלף מיד כרוגו רחם תזכור לכך כאמר זכור אזכרכו עוד:

פרק ו כתובים תפלה לדוד שמעה יי' נדק' אשה זכר רשעים תועבת יי' ותפלת ישראל רנונה  
 מי הוא זה זה משה לדוד ואסתי' משה דכתי' תפלה למשה בדו' כתיב תפלה לדוד  
 במוסח כת' תפלה לעבי כי יעטף ונא' ותפלת ישראל רנונה אעפ' ששלשון מתפללין לא דוד מתפלל באומרו  
 היאך תפלה לדוד שמעה יי' נדק אמ' לו סייך כל איליו שאמרתי כשכיל דבר אחד מלפניך משפטי יבא ונא' למשה שאמרתי  
 אשר כשיא יחטא כשיא שאין על בניו מושל אלא יי' הואיל שאין על בני מושל לא אתה דן אותי מלפניך  
 משפטי יבא אומן גדול הים דוד כשהיה מבקש דבר מן הכה מנבנו (פי' איבניו כלפיו) היה שאל תפלה  
 את הקלות ואחר כך את המאורו' למען היה דוד רומח לאד' שהי' מבקש ללבו' כור חטים מנא את הדמיעו'  
 (פי' המלוג) ואמ' לו בבקש' ממך מפני שאבי מדוחק לא השאילי כור אחד של חרובין אמ' לו כוא וטוב  
 הולכין לטוב אמ' לו הואיל שאמר מתח' השאילי כור של שעור' והכח כור של חרובין אמ' לו כוא וטוב  
 קולכין ליעול אמ' לו בבקש' ממך הואיל שכפני' טובים אתם נותן עשה אותי כור של חטים והשאילי מתח'  
 חרובין ושעורים אמר לו טוב ומי גרם לו שאל תפלה הקלות ואחר כך המאורות ההל' תפלה לדוד הרי  
 הקלות ואחר כך המאורות מלפניך משפטי יבא אמ' לו הק'ה ואני עושה שאלמר' הכני רב את ריבך ונא'  
 ואת יריבך אכבי אריב'

פרק ז תורה בא מן התנה \* זשה אני סי מלך שמור וגו' אמרה רוח הקדש ל ישראל משביע אני  
אתם סתם תנוור עליכם מלכות אל תמרוו בה ככל דבר שנזרה עליכם אצל אלה  
תנוור עליכם לבעל את התורה ואת המצוות ואת השבת אל תשמועו להם הה' אני סי מלך שמור ככל  
דבר שהיא רצויה אצל על דברת שבעת אלהים \* אל תכהל מפניו תלך כשם שעשו חכמים מי שאל  
ועזרוהו בשעה שהעמוד כבועד כנר את הנלם אמרו לו מה אלה או שאתה משלך אותנו לכבדן האש  
ואין הקדש מפניו כיון מניל ובין שאין מניל אותנו אין אנו משתחוים לנלם שכל מהוה לא ידוע להו' לך  
וגו' אמר להו' קושתא אתון אמרוין הכרא סדרך וגו' אמרו לו כבועד כנר לא תשחוק אכבדך על דבר וגו'  
אמרו לו כל מה שתנוור עלינו אנו עושין ואנו שומעין לך ולא נמרוד לך חוץ מלכפור באלהינו אני סי  
מלך שמור וגו' אל תכהל מפניו תלך כיון ששמע כך התחיל כופשם שכלומר בארץ כבועד כנר התחילו  
חמה וגו' והסליכו אותן אסורין ס' ונודריא אוליין תלתייהו וגו' כיון שירדו תלו עיניהם ואמרו לפני ה' ה'  
דכינו טל עולם גלוי וידוע לפניך שלא בטוחו שלא בשמך הגדול שקאמר לא לנו י' וגו' הרי כונס כל  
השמונות שכל בארץ מתכבשין וגו' למה ואמרו הגוים וגו' מיד בקשו המלאכים לרד ולהמיר אותן אמ להו'  
הנה וכו' על שם אחד מהם ירדו אלו על שמי ירדו אני ירד ומנילן \* שב' עוש' משפט לעצוקי וגו' משתירין  
גינן הכבשן הסיק הקבה את הכבשן והעלה אותה והשוה אותה לארץ שהיתה ירדה ועמוקה כיון  
שירד המלאך אמר להו' גאו לכם מיכאל הרי התייר ה' ה' אתכם ועשה לכם את הנסים והשוה את הכבשן  
לארץ גאו לכם אמרו לו אין אנו ונאין שלא ברשותו של כבועד כנר שלא יאמרו ברוח אילן מן הכבשן  
למה אני סי מלך שמור ברשותו הו' ולכבו לכאן וברשותו אנו יובאין : כיון שכל כבועד כנר וראה אותן  
תמה התחיל נווח אמר להם גאו לכם שכל סדרך מישר ועבד כנו ועבדוהו די אלהא עילאה פוקו ואמו  
וגו' כיון שבעשית הכבשן שוה לארץ פוקו ואמו אמרו למלאך עבשו אנו ונאין שכלומר בארץ  
קפקין וגו' ממי למדו מיכ' שכבשכם לתיבה ברשותו של ה' ה' ככנסו שכלומר ויאמר י' לכה בא אלה וגו' כיון  
שיכסה הארץ ונחה התיבה שכלומר ותכח התיבה וגו' אמרו לו בניו ככה יוכיח א' להם חס ושלום ברשותו  
של ה' ה' ככנסו וברשותו אנו ונאין כיון ששמע ה' כך מיד וידבר אלהים אל כח' בא מן התבה לכך  
כאמר אני סי מלך שמור וגו' : ד' א' בא מן התבה אשה בפשע שפתים מוקש רע ויבא מנרה נדוק בפשע  
שפתים מוקש רע אלו אכשי דור המבול שלא חטאו אלא כפיהם שכלומר ויאמרו לאל סור ממנו וגו' מה שדי  
וגו' מה מוציל לנו שכתלל אלו ומה נועיל כי בפשע בו ומה היה להם מוקש רע וימח את כל היקום וגו'  
ויבא מנרה נדוק זה כח שכ' אים נדוק בא מן התבה : ד' א' בא מן התבה אמר דוד הויאה ממסגר כעשי  
להודות את שמך וגו' כשהיה כח בתיבה בפנים היה מתפלל שכ' על זאת יתפלל כל חסיד וגו' א' ל' ה' ק' כס'  
פרודימיוא (פי' נזירה) היא שיטתלמו שנים עשר חדש ואם אינן מסלימין אינן יונא שכלומר כה אמר  
י' בעת ריבון עביתך וגו' לאמר לאסורים כחו וגו' שהיו אסורים בתשמיש המטה למה שכתבתי שהעולם  
כנער כריך אדם למנוע את עצמו מפניה ורכיה וכך עשה יוסף כשראה ששני הרעב עתידין לבא בוקק  
לפניה ורכיה עד שלא יבאו שכלומר וליוסף יולד וגו' וכך אף כח וכזוהיה והנחמה לא בוקקו לפניה  
ודניה שכן אמ' לו הנה כשכנסם ויבא כח וכניו ואתמו וכשי' בניו אתו הוכדים לעצמן והקבוצת לעצמן  
משל למלך שיינא לעשות מלחמה עם הכר כריין גור ואמר מרחקאות לא יפתחו ומוכיטא (פי' מטבע)  
לא מטבע עד שבאבו מן המלחמה וכיון שכל מן המלחמה בשלום גור ואת יפתחו המרחקאות ומטבע  
מוכיטא כל שאני מהריב אני בונה כך שבא מביול לא בוקקו לפניה ורכיה שכלומר לאמר לאסורים כחו  
וגו' לפיכך כשיבשה הארץ אמר בא מן התבה לכך כאמר הויאה ממסגר כעשי :

פרק ח בביאים \* זעף י' אשא כי חטאתי לו \* זשה בהם ככפיר זעם מלך וגו' כשם שהארי בוחס כך  
החיות מרתותין כך הקבה אריה שכלומר אריה שאלו וגו' כוח וראה מה השומה הו'  
קשה בשעה שאמר לו הקבה למה ולחתי לפניך מלך זך אמר לפניו רביונו של עולם מלאך אתה משלם לכל  
אומו הללו אים אין פניך הולכים לו א' ה' ק' כה חייך אים לא מלאך אומתי אני משלם ואני מכלה אותן שכל  
את

אלה אומתי ונו' ד' כהם ככפיר על אה מה' אבל על ישראל ובעל על פשח רננו וכסהם שהעל חיים  
לעולם כך הקלה נא בעל לישראל שכאמר אהיה בעל לישראל אפילו כשהוא כועס עליהן וכפל על פשח  
רננו אמרו לו ישראל לך אנו יכולין לעמוד שאת כעסה לנו כעל שכ' והיה שרית ועקב ד' א' זעף י'  
אש א' עזרא כי בוסתו לשלוח מן המלך חיל ופרטים ונו' אמרו אומות העולם לוישראל אהם אומ' זעף  
י' אש א' והיא כתי' לפני זעמו מי יעמד ונו' מי יכול לעמוד בזעפו בשלוחו אין אדם יכול לעמוד בזעפו  
אהם יכולין לעמוד : היה שלוחו שאל עמד כנדרו דרוו של אנוש דכתיב הקורא למי הם וישפכם ונו'  
המנהל שלוחו לא נכח לדור הפבול וימא את כל היקום ונו' אש ופרדית שלוחו לא נכחו לסדומיים שכ' ונו'  
המעיר על סדום ונו' שארבה שלוחו שאל יכול פדעה לעמוד בו שכאמר ויעל הארבה ונו' הכיכבי שלוחו  
שאל יכול סירא לעמוד כנגדו שכאמר מן שמים כלחמו ונו' מלאך שלוחו שאל יכול להחריב לעמו כנגדו  
שכאמר ויבא מלאך י' ונו' ומה אהם בשלוחו אין אדם יכול לעמוד בזעפו אדם יכול לעמוד ואהם אומ'  
זעף י' אש א' אמרו להם ישראל ולמה אין אנו יכולין לעמוד בזעפו ושלוחו נכחו לשלוחו והיאך אלה הם  
שלוחו של הק' כה לא יבקעו משה ועברו ישראל בניבשה שכאמר וזכוי ישראל הלכו בניבשה ונו' הם דאה יבם  
קירדן שלוחו לא כעשה יבשה ליהושע דכתיב קירדן יבם לאחור וכן הוא אומר בניבשה עבר ישראל את  
קירדן הם ונו' המלאך שלוחו לא נכחו יעקב שכאמר וישראל מלאך ונו' אמה ול כהה שלוחו לא שיתקן יהושע  
למנו וידם השמש וירח עמד מלאך המות שלוחו לא ענדה אהרן שכ' ויעמו כין המהים ונו' כהם שלוחו ר'  
כפלו שלוחו כך אף זעפו כנה שכאמר פתסם כך אלעזר ונו' לכך באמר זעף י' אש א' ומה אהם אנו יכולין  
לעמוד בזעפו מפני שאל ענינו ברחמים שכאמר זעף י' אש א' ובתיב י' אל רחום ורחמן ונו' היה לא שמד  
מזערתו שכאמר ויער כים י' כהסו וכו' כימי וכה זעף וכו' ועמד בניבשה ויעמוד הם מועצו ואני  
מפני שאל עלי ברחמי וכו' אנו לקבל כעשו לך כאמר זעף י' אש א' ד' זעף י' אש א' משל לנבדו  
שהוא יבשה באדם מן סוירה (סקיפו בופיערה) אחת ומן מרתיק (פוכיו טוכיאה) אחת מיד  
קורנו וככה לביתו ומכה לאסתו מטיערא אחת והיא עומדת אמרו לה שכיוותיה קשה כותיך כל  
האיתעיון (אלו ג' דורות) וכל הנכרין מהם מן מרתיק אחד ומן סוירה אחת כמה את לוקה מונד  
ואת יכולה לעמוד אמרה להן אומן שמה אומן בחומי ובכל כחו היא יומכה אומן אבל לי כשמוכה אותי  
לפי כתי טו' ומכה אותי לפיכך אטייכולה לעמוד : כך אהיק' בה כוי אנו י' לא שבונו ונו' לא הכיתי לאומ'  
וסביתי לה עוד דרוו שלוחו דכתיב הקורא למי הם ונו' דור הפבול וימא את כל היקום ונו' דור הפלגה  
ויסין י' אותם ונו' סדומיים דכתי' בחלמים שלם ידו ונו' המגריים דכתי' ויוסכו המים ויכסו ונו' סוירה כך  
ויבדו ונו' הוסך ומתהפך דכתי' מקול המון כדרו עמים ונו' אבל אהם ואהם כני יעקב לא כליתם שכאמר  
אך ביישוב ונו' הוסך ומתהפך כהך בכל טעה ושעה שכאמר רק אחת ידעתי ונו' א' הק' כה קשה כוחב'  
ש' שסביו כלי' ואהם לא כליתם דכתי' אהספה עליו רעות ונו' חניו כלו ואהם לא כליתם לפיכך הן  
אומ' זעף י' אש א' ד' זעף י' אש א' אר' שמו כר כמימי אר' ויבנה אים הבירה אמרו וישראל לאומות  
העולם אומ' אנו לכס במה אנו מתחמקין ולמה אנו יכולין לעמוד בזעפו מפני שמוכה אומנו וחזר מיד  
דבורא אותנו כרייה חסדה וכן ישעה אומ' אתך לאהספה יעקב ונו' הרי כלו הרי ככזו לא חנו מיד וכוראך  
בריים חסדה ומה כתי' אסריו ועתה כה אמר י' כוראך יעקב ונו' לפיכך אמרו ישראל כדבר זה אנו רואין  
ומתחמקין שכורא אותנו מיד זה הוא שאל וימה זאת חסיב אל לכו ונו' ולמה חסדסם לכקרי' שהו ממדסנו  
מיד שכאמר ועתה כה אמר י' כוראך יעקב :

פרק ט כתובים תפלה לדוד שמעה י' נדק ונו' מלפניך משפטו יבא ונו' אשה ופניתי אל תפלת עבדך  
ואל מחבתו י' אליה ונו' אל לפניך רבוננו של עולם הכח את הכל והענה לתפלתו  
ולתחבתי אליו רבוכי מסני שאתו נסר ויה אהם ללפניך קימעתו יהי לפניך הרבה שכאמר ופניתי אל  
תפלת עבדך ואין פניה אלה הרבה שכאמר ופניתי אליכם ונו' ופניתי אל תפלת עבדך למה לשמוע אל  
הרבה ואל התפלה : ד' תפלה לדוד שיעה י' נדק ואם לאו נדק עשה עמי נדקה : מלפניך משפטו  
ל ט א 39 ז יבא



ובקש יאמר ויש שאל ללמוד להם הרצועה וזו מלויה הכסו בה וזו לקח ובעט זה אויבו כיון שגבגב כזו הספק  
 שהחיל בזה וזמר מעלו שכחו ואומרו א שהעלתי ואיני מדבר ואיני מתיר ש"כ אדבר ולא איר אכזבו ואמר  
 לו חברי אתמול היות איש הם ויש רואה להם וסר מרע ועכשיו אמרת כך אדבר ולא איראנו וזו משל  
 לאויביו וטעמו (סולדארו בלעז) שנעש ליטעו א"מ הפה בדקתי זה וזה וליטעו יפה מן איראנוטיא כך  
 אמרו לו חבריו ללויב איבדת הלפיה שלך אמרת אדבר ולא איראנו אמרו לו איפה טעית מד"כ ולא מתיר  
 אדם הראשון ויוד בפיו של ה"ה נזר בכלם ובדקות כיון ששמע קולו לא יכול לעמוד כזו שאל וישמעו את  
 קול יו' א"ה וזו יאמר אומ' אדבר ולא איראנו א"מ להם ויפה אמרת א"מ להן מפני שמעו לעשותו בעשה לו כך  
 החקול או האש אשיר וזו א"מ א"מ שברג אשתי לומר לי צדק א"מ ומוח אמרתי לה כדכ אקת הכנלו מדברתי  
 לכך אדבר ולא איראנו למה ב"ל כן אכבו עמדי אויבי כא"ד שאל האש אשיר כמת עמדי וזו אמרו לו הרג  
 אברהם שמע דבריו ולא יכול לעמוד ספ ויפול אברהם על פניו וזו וכן כנעם כופל וגלוי עיני א"מ א"מ שומעין  
 דבריו ופוסלין ואת מד"כ כנענו ולא מתיר א"מ א"מ שיון לך א"מ להם ה"גם לי לכ"כ כחוב לא כופל אכ"כ  
 מכס וזו לה לקח ובעט ויש טלחה ובקש מאכיו זה חזקיהו בשעה שחל והכס פניו ל' הקיר וזו סכ' ויט"כ  
 חזקיהו פניו וזו זכ"כ א"מ א"מ וזכר בא לא כשחטאנו וסר טלת עליה כחשו שרפי כשנעקול א משה א"מ  
 לו ה"ה עשה לך שרף וזו ויש עשה משה פחש וזו וכך היה עומ' כחש הכנע כל זמן שאל כנעך היה המתכל כז  
 ומתק' וקבוין את ה"ה עד ששמד חזקיהו וראה את ישראל וזכיר אחר עכשיו כל מי שהיה ברך  
 להתרפאו וזו הולך אכל זה ומתח' את הק"ה העשירו וכתב כחש כחש וזו בתחילתו א"מ לו זה אתה  
 עושה מה שהתקין משה את מנור א' ל' לך כל מי שברך להתרפאו יתחכל בה"ה ויתרפא שאל הביטו אלי  
 וכירו ופניו ל' ויתפדו וכן הוא אומ' כיו' א"מ ישראל כעת ואחריו לא קם כמיהו וזו ויש טלחה ובקש מאכיו  
 וזו היא שאל ללמוד וזו הרצועה זו מלויה הכסו בה אילנו וזו אמרו לה"ה רעה עמך כשכטך וזו וכן אמרו  
 לו ויש "א"ש וזו אראה בדקתו פרק יב בתובים ללוד ויאורי וישעיהו ממי איראנו וזו א"מ  
 קרוב מנדיקו וזו א"מ א"מ א"מ ר' שמע לפי שאומ' קצול' מה מוכסין ללא על וזו לז' שאל אותם ה"ה  
 כל' עליה וזו א"מ להם שוע' שבעול' מי הוא זה סכ' לקרובו של דיין וישע' כו' לפני הדין אויבו יכול ואלו  
 ה"ה קרוביו ואתם וכולנו לנו דכתי' קרוב מנדיקו וזו כזו וראה איך כחשו של אדם כשאת' הדין קרובו  
 הוא ויאמתי שכחו של אדם ששעה שהדין אומ' בפיו פלוני קרובו הוא וקרא לו קרובו כך אמרו ישראל א"מ  
 שאמרנו קרוב מנדיקו אלא הוא תחלה קרא אותנו קרוביו סכ' וזו קרן וזו לכך בא אורי וישעיהו ממי איר'  
 וזו איבי מתיר וזכ' בריה למה ששמו של הק"ה הוא עושה מלחמתו סכ' וזו איש מלחמה וזו וכמה הוא עושה  
 מלחמה בשמי' שמו יא"מ אומ' מתיר א"מ ממנו בשעה שאינו עוסק בתורה סכ' זכ"כ כל עמי הארץ וזו  
 וכן דוד א"מ לנביא אתה בא ל' בתרב וזו ששמו של ה"ה היו ישראל כונסין וזכ' עשה א"מ סכ' ויקר א"מ  
 א ויאמתי וישעיהו א"מ עמך לעמוד בן רב לאין כח עזרנו ו' אלהינו כי עליך נשענו י' ובשמך נאמנו על  
 השמוך הוא לכך בא וזו כל עמי הארץ וזו פרק יג תורה אחר הדברים האלה היה  
 דבר י"א ל' אברהם במחוס לאמר א"מ ויפסו לי פסדים מוסים מן להולכי מוס עד שלא כדרא העולם  
 כשן הקדוש ברוך הוא את התורה עד שיגמול אברהם ויטול אותה שכאמר עקב אשר שמע וזו מלמד  
 שתיים אברהם אבינו את כל המכות ואת כל התורות שכאמר ותורות א"מ שמו' כדכאמן מוס' ר' וכתב  
 א"מ עירובי מבטלין קיים אברהם שכאמר עקב אשר וזו לכך א"מ טלחה ונפול לישרי תוסיה אמר לו ה"ה  
 אברהם אתה עשקת בתורה חייך אכני מן עליך כשם שאדם אוחז את המגן זה ואפילו וזקין בו מים  
 או אכניס המגן מקבל כך אכני בעשה לך כמגן ולא לך לענמך לא א"מ כיון זה והו' עוסקין בתורה בשם  
 שעשקת אתה כך אכני בעשה לך כמגן סכ' כל אמרת אלוה' ברופה מגן הוא וזו לכך בא ויפסו לי פסדים מוסים  
 ד' אחר הדברים האלה א"מ רשע עושה פעולת שרף וזו ע' דקה שבר אמת זה אברהם שזרע  
 בדקה והיו מאכול את העובדים ואת השבים סכ' וישע א"מ וזו א"מ לו ה"ה חייך שבר אמת י' ל' מורא  
 אברהם וזו רשע עושה פעולת שרף זה כמורד הרשע שהיה עושה בלמים ומעשה את הכריות

אגרת בראשית

שמעתי ע"א בשקר שבאמר כי שקר נסכו ולא רוסכם לך כ"א רשע עושה פעולת שקר אבל אברהם חורש  
 בקדקת שבר אמת: ד"א אמר הדברים האלה מה כתי' למעלה מן הענין וישמע אברהם ונו' וכי אמת  
 היה לנו אלא עמלו של אברהם אחר כל אותה המריבה ששעו ויהי ריב ונו' ולא נזכר אברהם ואחר כך  
 קוראנו אחי שבאמר כי אבשים אים אכננו: וירק את חמיו מכאן אמה למד שבעל אברהם כסף וחסד  
 ופיסה אותנו' להם למלחמה אכיו ונאין' לטביל לנו אנו הולכין לא תתנו עיניכם במזון אם כשכיל  
 כסף וחסד שאל בכני ונהה בחפה בכסף ואברותיה בירקתן חרוק: ד"א וירק שהיון בדברים שכת' כמות  
 מה האים הירא וכך ונו' וכן עשה אברהם א' להם למלחמה אתם ונאיום מי שיש בידו צדקות וממירא מן  
 מעשיו לא ינא עמכו ביון שסמנו כך כל אותם האכשים כל מי שידע כלבו שחפא לא ינא וסודו לחן כולן  
 ולא כשמייר עם אברהם אלא אליעזר בלבד שהיה כשר אמ' הנה לאברהם הוא ונך עמך שאני בותן בו  
 בוקן של שלש מאות ושמונה עשר ונאילו סוף קן ונאין' אחר וכן את מובא אליעזר בנו ממירא שלש  
 מאות ושמונה עשר: וירדוף עד דן מה ראה לרדוף עד דן מוכן אמרו דכותינו שבי דברים מוכן  
 לפניהם ולא חרשים על ושביעות הטועע כשביעות חייב ומונאי כשביע' חייב כך ע"א מכה לפני ולא חרשים  
 והיאך עד עכשיו עמיר וירכשם: כן נבטע שמעמד ע"א בך שבאמר וישם את האחד בבית אל ונו' וכבר  
 הגיע אברהם עד איתו מקום מירא ונאין' לא רדף עוד שבאמר וירדוף עד דן: וירדעם עד טובה שדן  
 וחייבן: ויחלק עליהם לילה הק' כה שבטול אברהם שבאמר ויהי מבני הילילה וי' הכה ונו' וישב את כל  
 הרכוש ונו' מיד וינא מלך סדום ונו' ביון שדא אברהם ונא: לרדוף היה מחשק עליו שבא' כלמנו ונאיענו  
 לי ונו' והיה או' זה ינא לרדוף ששה עשר מלכים ולנויותיהן כיון סמור בשלום וירדעם ועבור שלום  
 יינא מלך סדום לקראתו ונו' אמ' לו כקסא ממך תן לי הכפס ונו' מיד כשכפלו אברהם שבאמר הרימותי  
 ידי ונו' ואין הרימותי אלא שבועה שבאמר וירם ימינו ושאלנו אל השמים ונו' אים מחוט ונו' למה שהק' כה  
 ישכטו חטוי שהוא מעשדני שבאמר ויאברהם אברכיך ונו' ואבי אעול מסלך שבאמר אבי הפטרמך אם מחוט  
 ונו' אמ' לו הק' כה אתה אמת אם מחוט אבי בותן' לכניך חוט של בקדקת היה תקימן כסם ששבו כחמים  
 ד"א אחיבותן לכניך מנות צדיקת שהוא של חט שבאמר ונא: להם צדיקת אתה אמת עד שרן בעל אבי  
 וכותן' לכניך מנות חלינה שבאמר ותלכבה עליו: ד"א אבי מתן' לכניך בנכות בך מנות השמט שבאמר  
 יוככה תאבלו אותו ונו' כעליכם כדלויבם: ד"א אתה אמת אם מחוט אבי משכח לכניך כחוט שכל'  
 כחוט השני ונו': ד"א בנכות כך אבי פורע משונאייהם שבאמר על אדום אשליך בעליו: ד"א אתה  
 אמת עד שרן בעל אבי משכח לכניך כעצלים שבאמר מה ישו פתמך כעצלי' אתה מאתם שרנו' של כשר

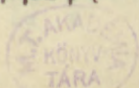
ודם דאם שבר שמתוקן' לך לפני שבאמר שברך הרגם חלד  
 וברך יד בבואים: חיון ושעיהו כן אשון: אשה ודברתי על הכניאים ונאכתי חוון הרביתי ונו' אמ'  
 הנה רדאי ודברתי על הכניאים אלא יאכתי חוון הרביתי שכולם און ככמותו של  
 זה דמות לזה והואך עמום רואה אותי עומד שאמ' ראותי אתי ככס של המונח ונו' מיכה ראה אותי וישב  
 שבאמר ראותי אתי וי' וישב על כסאו ונו' משה ראה אותי כבור שבאמר: י' אים חלחמה דביאל' ראה אותי  
 וקון שבאמר ושער ראשיה כעצמ' בקי' לך כ' וכיד תכניאים אדמה ואף ושעיה כסכתכא אמר תמלח  
 המוכחות למה הים דמות לבעל הבית שהיה' לן כן וסכעשוו הן עבר אביו וראה את הלבלר וישב קרא  
 יאותו ולא מ' לך כמות שאני כומר בכני והלך וכתב ולא היה סם עדים ולא חתם: אחר ומן הלך הן  
 וכפל כדלוי אכתי עוקס המני וקבלו ואחר כך עבר אביו אכל אותי הלבלר ואמ': לו מה לך הכחת אגרת  
 שכתבת לכפור בכךך ואמר עלי הכני עדים ובתוב שאני כומר בכני אמר: לו שמא אחרתי' לך ככעמס  
 אכפור בו מ' לי וכי' לי אחר בעולם אלא הוא און אכיבובר בכני שמת מדמה: (פי' אים אחר אמר לך  
 ואתה מושג שאני הוא) את אותי בך הבעיטו ישר' לה' כהוקרא לישעיה ואל' לכותוב שאני כומר בכני  
 הקמיל בותם שמנו שמים ונו' למת כומר אבי כן קון הכעיקו אותי כניס גדלתי ודומאתי ונו' דע סול



קוניה וגו' אחר וכן כקשו ישראל מן הק"ה וקבלן אותו הנה שאמר והם בשערו כי מור ואמ' מקומי כעש  
 שפיך ונז' קבלן שכאמ' שוכה אלי כי גאלתיך אמ' לו ישעיה דבון בל העצמיים אין אתה חותם על מה  
 שכתבת לבעור בכיך א' לו הק"ה אזי בובר בכניי שאת דמיתה אותי שבאמר וביד הפכיתים אדם  
 ד' א' חוקן ישעיהו זהה יראת י' תוסוף ימים ושכח רשעים מקבורה יראת י' תוסוף ימים זה ישעיה שמים  
 שבים הרבה עלמתי של ישעיה במה מלכים קמל שבאמר חוקן אמרו רבותי מאה ועשרים שנה חיה ישעיהו  
 כבוד מאה ועשרים שנה של ארבעה מלכים הללו צויהו יומם אחו וחקיהו למה יראת י' תוסוף ימים  
 י' א' חוקן ישעיהו בעשרה לטובות דברה הבכואה אמרה הנדה חידה משל מלכה בכואה משא המעט  
 וסוין ויאך את מובא קשה מכולך אלת חוקן שך אמ' ישעיה חות קשה הנוד לוי וכשנלה ה' כה על אכרס'  
 בחון כנלה עליו היה מתירא לומר שנלה עליו בדבר קשה שבאמר אחר הדברים האלה ונז' במחן לבאמר  
 אמ' לו הבה ממירא את שדלתי לך בחון חייך שאיני מראה לך לא בחון היאך אכני ערע משכואה  
 שך ראש דבאל שבאמר חזה היות בחוויי עם ליליא וארו ארבע רוחי משיא מעין ליליא דבס אף הכול  
 שהו גולל לכיך בחון אכי מראה אותי לכיך שבאמר חזה היות בחווי ליליא וארו עש עכבי משיא ככר  
 כש אתי הזה ובר עתק וחיה מעא וקדמוהו הקרבוהי אל תמירא שנלתי לך בחון ל מירא אכרס וגו'  
 ד' א' חוקן ישעיהו סביבתיים כתבאלו בלשון זה ישעיה ופודיה ישעיה גדול שבכתיאם ופודיה קטן  
 שבכתיאם ונז' אמ' גר היה ומיך אלת כלבכיא שזכו מבור אבותי ומבורי מקומו יכן את מובא הושע  
 יכן בארי הדי אכניו שהוא בכיא עמם הבור מקומו דברי עמום אשר היה בכנקים ומתקנע וכן מוכס  
 והמורטתי שהיה בכיא עלו בן זכריה בכיא בן בכיא ישעיה בכיא בן בכיא עובדיה לא הבור לא אכני ולא  
 ימקומו לא בתו חוקן עובדי' שה' גר שה' הירו' שבכתיא אבלי ישעיה חוקן ישעיהו בן אחין חוקן עובדי' שבים  
 חוקן כאל' וסיאך עובדי' לא כתבאל לא בכני וקכו' גדולים שבאמר חוקן עובדיה בה אמר מן הרי מן הכת  
 משיי שכדדון מין שבאמר שמועה שמענו אף ישעיה כתבאל מפי מכהדדון שבאמר ושמע את קול י'  
 ואמר את מי אשל משיי ה' בה ומי לך לבו משיי מכהדדון שאלעסו מוכבלי' מן ה' סה אילו היתה מכהדדון  
 חזה הימכו לא הו' לזרות להכתבות לך אתה מובא את מי אשל משיי ה' כה ומי ילך לבו משיי מכהדדון  
 ו' לך כתבאלו שביהם בחון חוקן בנימירא שביהם ואחד שכתבאלו שביהם בשכבים ואחד מכהדדון  
 י' בכיה אמ' חוקן שכתבאלו שביהם ואחד לשון הנדול שבכתיאם וקירוד שבכתיאם למה כי  
 אין לוי מעבור לטושע כרב או כממע

פרק ט' בתובים לרוד ו' אורי וישעיה ממי אירא . אשה לא תיראום שבטעה שטראל יראים מן  
 המקום אף האומות ויראין מן וכן דוד א' ליליא אירא בשהוא שלי לא אירא  
 ונכשלו מכותי את י' יראתו אף האומות שושעין הן שבאחרותם יש לטוב אויב ורדפו ומתו טוב עוב ו'  
 לכלבסקן ויראין הימנו הכל יראין מישראל ואף החיות מתוראין מן: ממי את למד מרביאל כשעם  
 שהשליבו אותו לגוב לא היו קויה שבאמר אליה שלח מלא ועדן אתה או' לרבר שיש בו כשמה ומכן סוף  
 ממי שאין בו כשמה כמירא שבאמר אכרס אכני' אשר הובאתך וגו' אף האל כמירא מן אכרס וכן חכמי  
 יושאל וצרות כמירא האט מן ואף מים כמירא מישראל שבאמר ובכי ישראל הלכין ביבשה וגו' ואף  
 למעמד לבאן שן שבאמר בי תעבור כמים וגו' לך י' אורי וישעיה וגו' אף האומות מכתסין לכלבא  
 בכני שהסביב בשפה שיהא בשון רכוכו של הק"ה וכן את מובא כדוד וכל תמימים שש אמות אים אשר  
 באו ברלמותנות וכן בשלמה והספר שלמה לכל האכסים הגדים אשר בארץ ישראל וכן בנימי  
 וירנעם ממשי הארץ מתוידום וכן ישעיהו א' קן גור וגור אשם וגו' מהדדון גור לשון יוכייתן אשד אמ' ה' כה  
 יקן גור וגור אשם מאתי במתותי מובאן ואילך כל מי שכתביר באמתיותך מיגד אתך עלך יעול ומי שיש  
 שבר ארמית אברהם שראמר אחד הו' אכרס וירס את הארץ  
 פרק י' תורה יימי אכרסן הנשעים שנה . אשה ישעיה מכני ארס וגו' מבור מרכך וגו' אמר  
 בכיקרם שממור חז על אברקם מהו ישעיה מכני ארס מכניו על ארס הראשון

חמת ומאנוש ומקובץ ומבנית של כת שבאמר וירדו לראות וגו' בני האדם האנן סן בשפתותך בשעת  
 שבבשעת למחך סדום שבאמר הרומיות וגו' בשם שהיית משיח כך הוכח סן בשפתותך וגו' סכר כתבו לך  
 על כל כן בפרך אלהים לעולם וכל מה שבכתבתם הניח לי ידית לבכסן האם על שמי כפסיות בסוכות  
 הרבה ועמדת ורדת אחר חמשת עשר מלכים ובכתבתם בעולם מה' טעמית עשית מכתב ואלך מכתב  
 את להודיע בנודמי חגור חרבוך על ירך נכור אותה טעה סודך והדרך הוא בעול ואימתו כך ויהי אברהם  
 בן תשעים שנה וגו' ואתה בדומי וגו' ד"א ואתה בדומי אשה סוד י"ל ויריאנו ובריותו להודיע  
 אחים הוא אודו של הק"ה וזו מילה שלא נילתה ה"ב ממשירין (ס' סוד) זו של מילה האדם עד עשרים  
 דור עד שמאל אברהם ובתם לו שפ' סוד י"ל ויריאנו זה אברהם שבאמר כי ואל אלהים אתה את לו ה"ב  
 אם התן מילה את זוטל סוד סוד י"ל ויריאנו סוד בג' ויעורף שבשנים אבי ומשמיד חמך בזכות מילה שאת  
 כותן בשבעים בשפ' ירדו אכתוב וירומשמיד חמך שבשנים סבה דרין שב' אספה לי שבשנים אים וגו' ומשמיד  
 לכתוב את משם שהוא היום את המורה בשבעים אסוף שבאמר בעבר הירדן בארץ מואב וגו' בזכות מה  
 בזכות מילה ש"י אלהיו כרת שמנו ברית וז' ברית מילה לכך בא' סוד י"ל ויריאנו אמ' לו ה"ב לאברהם ב' ב' ב'  
 לעבר טעה לקובו ובריותו להודיע משל למחך שהיה לו אברהם וטעם עשיר ונתר מדלי אמ' מה אש לאובני  
 זה מה אתן לו זכב וכסף ג' לו עבדים ושפחות וש' לו אלא הריני סוד י"ל ויריאנו א"י מורה טלו כך אמ'  
 ה"ב לאברהם מה אתן לך והב וכסף אש לך שבאמר ואברהם כבוד מאד וגו' אלא מה אבי כותן לך הרג אבי  
 מעורר וקמן שלי ואתה בריתו ביני וביןך וגו' מפול אבר על פניו וגו' אבי הנה ברית אתך סוד י"ל ויריאנו  
 ד"א ויהי אברהם אמ' לו ה"ב משעה שמאל אברהם ועד אותה טעה היה העולם אשל בע' א' אשל מה שמאל  
 והודעתני בעולמי הארתה בעולם שבמי העיר ממורה וגו' אלא הוא מול לפני שהיא מאיר לו ככוכב  
 שבאמר ויאמר אלו אבי אלו וגו' ויפול אברהם וגו' אבי הנה ברית אתך אמ' לו ומוי מל אומי איו לו הק"ה את  
 לעמך כשל אברהם מרוב והיה אודו בערלתו ואל לחפור וסוה מתירא שהיה וכן והיה מדתית מה עשה  
 ה"ב כתיב סלח ודו ורחו עמו והיה אברהם קמת ומקין שכן עורף מכת אתה הוא י"ל ואלהים אש  
 בחרת באברהם ומלת את לבבו לחמך לכתוב לו הכרות אינו אומ' בן אלא וברית עמנו מלמד שהיה  
 הק"ה אוחז עם יד אברהם ואברהם חתך היו וברית עמו הברית ופסם את דבריו כו' דקום אתה  
 פרק יז בביאור כה אמר וי"אם לא ברית יומם ויליה אשה הבע לברית כו' מילא וקטבו ארץ  
 באות חמם הבע לברית אע"פ שאין לישראל מעשים טובים אין הק"ה כה גואלן לא  
 בזכות מילה הבע לברית כשהיו במצרים היו משתמים לשי' שבאמר ואומר אל אבותיכם בארץ מצרים  
 איוס קובי עבדו השלכו ויבגלו לי מצרים אל תמארו ולא גאלן אלא בזכות מילה שבאמר וגם אבי שמעתי  
 את באתי וגו' ובתי ושמעתי אשים את באתם ואלו ממזרים וגאלו לי והיו ממזרים שבאמר וימר על ויסיים  
 סוף יגו' ובשם הים ל' חוכך שבאמר והיום להם חומה שבחמלא עליהם חמם ובקשו למקנן כיון שהגיעו  
 קמים לבעליהם ומלך בדיהם מן הים כיון שראה הים את המילה ברת שבאמר הים ראם וגו' ואת  
 ראה הים מילה וברת ולא בקרע אלא בזכות מילה שבאמר לגו' ים סוף לגו' סוף לגו' סוף האו למדכ' ובעל  
 את המילה אהבשים טעה שבאמר בו מולתו היו כל העם היוצאים וגו' כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל  
 במדבר וגו' ואת בכימה הקים וגו' כל ישראל בעלו את המילה ארבעים שנה חוץ משבעטל לו שהן היו  
 חלים בכמה שבאמר ובריתך ובעזרה זה ברית מילה באו ישראל לעבור בדרך והיו ערלים ובעטו של לו  
 משה וכן והיה שכתב את הרון ובקשו מן הדרך לחפוף את ישראל מפני שהיו ערלים מיד עשה הק"ה כמים  
 שאותה טעה כונם הק"ה ששים רבוא בן שבעה עשר ארון אשל הלויים כלי שוכא מי בירדן מילה ויברחו  
 שבאמר הדרך ופסו לא חורר את להן והטעם הנה ארון הברית חלון וגו' והיו ששים רבוא עומדים בן שם  
 כדי ארון ככוכב הו מעקטן את הארון בערלותם והוכן פירושו של דבר בירמיהו שבאמר הלך וקצית  
 לך אזור עשתים שלא כיכר פשתן טלו אלא עם הקובים טלו ושמתו על מחפך והים מעקן לירמיהו את  
 לפיכך כונן של עולם קונם וגו' וכן מעקטן אומי ואבי מעטער אמ' לו וקדוש ברוך הוא ולא כך עש'



כפי בדרך כשהכנסתו אותם בין שני כני ארזן והיו מעקצין את הארון בערלת בקומום שנאמר כי  
 באשר ירכב האזור ונו' ומנין שערלה כפרות קונים שבאמר כה אמר מ' לאום יהודה ולירושלם כוונתו לכה  
 מיר ואל מיר עדו אל קונים זכתי' ממונה ל' וקפסור ערלת לכבדם ונ' הכי שהיא בקומום ראה מה ערלה  
 שכואה לפני הק' כה מהנה גדול הכניסוים והכמוים זנדקום על שעיבט עמה אחת' את המולח בקס הק' כה  
 להרנו שבאמר והיה בדרך כמלון ונ' ישראל אם יבסלו את המילה אין העולם מרב מיד לכך באמר אם לא  
 בריתי וימם וזלתי: ד"א אם לא בריתי שאל אנרישם המלך את רבו אלעזר הנדול אמ' לו אם  
 פניכה מילה לפני הק' כה למה לא כחה במתן תורה עם עשרת הדברות הרי הוסיף על עיל ועל שבוע'  
 השם ועל השבת ועל כיבוד אב' ואם ועל הרובח ועל פיוף על הנכונה ועל עדות שקר ועל  
 מימוד על כל אלו הוסיף אבל על המילה לא הוסיף אמר לו רבי אלעזר אתה אמת' אמת' לי שאתה יודע  
 לקרות את התורה והרי אין אתה יודע אמ' לו פול והסתכל סער על כל כמן הק' בה את המורה כמן להם  
 את המילה ומנין שבאמר כהדס השלשו ונ' ויש עוונותי עולם ונ' אמת' דאיתם ונ' ונעמה אם שמוע ונ'  
 ושמתם את בריתי זו מילה וכן סהר רבי אלעזר ושמתם את בריתי זו ברית מילה וכו' עקיבא אומ' ונ'  
 ד"א שבת לכך באמר אם לא בריתי וימם וזלתי: ד"א שבת לכך באמר אם לא בריתי וימם וזלתי:  
**פרק י"ח בתובים** לרוד ממור כאם י' לאדני שב לימיו - אשה יהיה אדירו ממנו ונ' ראה הנה  
 הק' בה מחבב ומגדל את ישראל שתולה אבותיהו קהן שבאמר והיה אדירו ממנו  
 ואין אדירים אלא אבות שבאמר לקדושים אשר בארץ המה אדירי כל מפני כס לכך וקם אדירו ממנו  
 האבות מן והכל מהן ועד יעשיו באבות אמה אומר ומנין שאף הק' בה מפני חובתן אמ' להם מכס אבי  
 שבאמר ומושו מקרבו ואל זה הק' בה שבאמר במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל' והקרבתי  
 ובס' אלו זה אברהם שב' ויבס אברהם ונ' מי הוא זה ערב את לבו לבנת אלו כאם וי' כאם י' לאדני  
 זה אברהם שב' ויבס ברוך י' אלהי אדני אברהם: אין מדותיו של ה' כה כמות בשר ודם שלעוף כשהוא  
 ככבש הוא יושב בימין וסובב קדריסין סיקורטריאו כלעון' שלו בשמאל וה' בה שהוא שולט מסוף העולם  
 ועד סופו והכל שלו ככה אברהם יושב לימינו שב' כאם י' לאדני שב לימיני ואלה הוא מושבו אכלו שהוא  
 מוכיח את ישראל ומראה לאברהם אבותם כל פוכה שפוכה עימם שב' כגד אבותם עשה פלא לפיכך הוא  
 מושבו אכלו וכן הכה אמת' מקיים עפר ל' אמו עשה עמו עפר ואשר דכתו יזככי עפר ואש מקיים  
 מעשר ל' מה עשה לו מושיבו ככסא הכבוד שבאמר וכסא כבוד יכחולם ה' פרק י"ט תורת  
 וירא אלו' ובלבד ממרא' אשה כה אמר י' השמים כאמי ונ' זאת כל ה' מדי עשמה ראה כבוד ראש גבורה  
 זכוכיול ועם מי הוא עוסק ואל זה אביע אל עמי וככה רוח זחרד על דברי מי הוא זה שחר' על דברו של  
 ה' כה אמר' שב' כעבם הו' הוק כמול אברה' ונ' מיד וירא אלו יומנין שב' אברה' הסת' מלכ' ספק בת'  
 אפריו שוחט השור מכה אלו זכתי' ואל הבקר דן אברהם' מכה אלו שהרב את כמדוד' זוכה הש' קומתי  
 מהקריב ליבחק של' אלהים וירא לו הש' לעולה ככד' ד"א השמים כסא' אמרו רבותי את' מנ' בשבעה  
 מקומ' השווה ה' בה עמו עם שבריות הנמוכים כי י' אלהים הוא לאי' אלהים ראה גבורה ועם מי הוא  
 עוסק עושה משפט יתום ואלמס ונ' כי רם י' ונ' שפ' ירא' ונ' כי כה אמר רם וכסא ונ' זאת דכל ונ' שפ' רוח  
 ונ' סלו לרובכ בערכו ונ' זכתי' אבי יתומי' ונ' קרוב י' לכסר ל' ונ' כה אמ' השמי' כסא' ונ' אלו זה אביע  
 ונ' ד"א וירא אלו' זה מוכה אמה מעש' אר' וכה כפ' אמר ה' בה מה מו שוכה וסופך מעש' דם  
 או דם טה' או דם שור הויתי בא ומכרכו שב' ככל המק' אשר אכז' את ש' מי ונ' על אחת כמה וכא' אברהם  
 סהר של דם יוב' מביטו שחל עמו וכל ביתו איבי' הולך ומכרכו לכך כויר' לו' ונ' ודא' כח שכתן לו הכה'  
 שב' א' ח' מל' עמו ומל' ונ' עמו אל' כבו וסיה דם מכסף מן מילתו ומל' לאכז' ביתו ולילודי ביתו וראה כמה  
 ילידי ביתו שמוכ' עשר ושלס מאו' ואם ילידי ביתו היו כל' אלו על אחת כמה וכמה מקמת' כספו וכולן מל'  
 כיום אח' שב' כעבם הו' הוק כמול אברה' הרי לעמו ולו' מ' על כבו וכל אכז' ביתו מן הוקסי' מן הקטנים  
 הוק' כספו מאת' טן ככר כמולו אתו העמי' אברה' גכ' של' ערלו' בניתו וכן' של' דם יוב' מביטו קרא ה' כה  
 למלכ'

אגרת בראשית

למלאכי השרת ואמר להם כולו וכפך את החולה אמרו לו המלאכי יי' מק אדם ותדעהו בן אנוש ותשנה  
אדם להכל דמה אתה מהלך במקום העבודה במקום של דם ושל שקץ אמר להן הקב"ה כך אמרת חייבים  
ערכי עלי ריחש איתו הודם של ערלות ממור ולבוש ואם אין אתם מבקשין לבא הריני הולך לעבדו וכן  
שלמה אומ' עד שיסוד היום אליו העבדים והשבים שהיה אצרהם מהכלל שתי כבלים הולכין ובאין ובטו  
הכללים שלא ינטעו מן המילה משחו' אלך לי אל הר המור וה אצרהם שבקראי מור שבאמר מור ואלהות  
קביעה לךך וירא אליו יי' כיון שראו ולאבי השרת הלכו אף הן אמר הק"ה שבאמר וישא עיניו ויר' והקם  
וגו' וירדו משבת ואומר כל ארדות יי' מסד ואמת לבגדי בדיתו ועדויותם אצרהם סגור כרית מילה כיון  
שנבילה לו הקב"ה היה יושב שבאמר והוא יושב פתח האהל ברא אצרהם לעמוד כשראה את השכינה אל' לו  
הק"ה אלהי אצרהם שבאמר באש יי' לאדמי שב' לומיניו אליו אצרהם רבובו של' עולם כן היא דרך ארץ אלה  
אני יושב ואמת עומד אמר לו הק"ה לא יאוכפת עכשו אמתה אמת כן מאה שנה ואת מה שאני עומד  
ואתה יושב עמדין וכיון כני' שלם שנים בני ארבע שנים יושבין כרית הככת ואני עומד שבאמר אלהים  
כנז בעדת אל התחיל אצרהם לקלם ואו' ותתן לי מנן ישפך כשרדפתי את המלכים שבאמר אל תירא  
אצרהם וגו' וימחק מסערי כשאחז במומי וסייתי חותך את הערלה וצנזוך תרכיני שאני יושב ואתה  
עומד : ל' וירא אליו יי' : אשה וידעת כי יי' אלהיך הוא האלהים וגו' ומה ראה להנלות לו באלו  
ממרא' אלהייתכך שמו של הקב"ה שאינו מקפח שכר כריים שלשה אופכים פיו לו ענר אשכל וממרא'  
וביון שאמר הק"ה לא אצרהם מול את עמך בעל מהם ענה אמר ענר בעל מוס' הוא מבקש לעשותך  
עם אדם יגור כפור לא שמר' אמונה ועמך הוא משמר אמונה הפיו והלך לו אכל אשכל ואמר לו  
כך אף הוא אין אתה יודע משוים הוא מבקש לעשותך בעולם סיחו קרובותן של מלכים שהרצת באין  
עליך ומימיך אמתך ואין את יכול לברוח מהן הכיח והלך לו אכל ממרא' אל' אוקבו את' לי לומר את'  
לו ממרא' ועדין אתה עומד ומהוא' לא עשו אותך חתיכות חתיכות מאמים וארבעים ומסוכה איברים  
שעליך הני' מן האש ומקנת טך אבר אחד אתה עומד ומתקשה ליתן לו אמ' לו' כה אתה נתת לו ענה  
שומו' אף שאתי כנבילה לרבתי ממך שבאמר וירא אליו יי' באלו' ממרא' ומיני' שבעל' מהם ענה לומר שב'  
והם בעלי כרית אצרהם : וישא עיניו וירא אמרו המלאכים הנין כל העולמות עד מתי את אבדו עד  
חמיה וישב אמר להן כה אינו לו רוי אלא כוכב שאני רואה שלשה גדוקים שעמדין לעמוד ממנו  
שכל העולם כופלים ומשתחיים לבלש והן עומדין בחמרה ולא משתחיים שבאמר ואת קומתך דומה למת  
לכך והנה שלש אצרהם וגו' אמ' לו ה' כה אתה השתחית למלאכי יי' חייך שמלכים עמדין למשתחית לפני  
כיון שבאמר והיו מלכים אומיך וגו' :

פרק פ' בביאים : כוהנה היום באכוער בכחור : אשה לילה ימים לא תכנה לעולם ועלם עשבת  
וגו' לפי שאמר מלאכי כי הכה היום בא וגו' אמרו לו ישראל יום אמת לזוהן כלבם  
הרי כמה שנים שעבדו אותנו כמה שפטים כמה פורעניות ואת אור' וזי' אתם היום הבא' אלהי יעשי'  
ואני עושה אותך יומם ואל' שבאמר לילה ויומם לא תכנה ולא עוד אל' לעולם ועלם עשבת וגו' שבעת  
שמות נקראת בהיום שאלו ובכדון כלמות באר שחת טיטעו וי' וסיב' אר' יבא וידאו כל השמות ללהיכם  
אמר ה' כה אוכי כדך לאחד מהם אל' היום אני מרתי' ופורעמן הרשעים של' כי הכה היום בא וגו'  
ד' כוהנה היום בא : אשה לי כקס ושלם וישראל אומ' לי כקס ושלם א' ח' כה כשיגיע הזמן איתמי' תמונ'  
דגלם כשיתקיים מה שראה דיאל חנה היות די' מטורף היתגזרת אבך די' לא בודיין ומתת לנלמא על'  
דגלו' וגו' : כי קדו' אולם לעולם שהיה רואה שיום הדין הוא מאבד את הרשעים עשאו רסוק שב'  
אדאכזולת עתה וגו' אצ' חמה שהיה רואה שאותו היום הוא ממן שברך של גדוקים א' כי קרוב יום אודם  
וגו' וכן אף אומ' כי הפחד רחוק ויבדו ואני קרבת אלהים לו טוב וחס עמידות למוימי' אני ומרעיש'  
את העולם לפורענותך שב' יעשו ככשר חל' לאל' וחס עמידות למו ועל שאותם ותקרב ותבואה ענת  
קדוש ישראל וכדעה פדי היום הבא ואתם יודעין כי הכה היום בא : ל' כי הכה היום בא : אשה יום

אורא אנו אלך אכטח אילו חן מה שאין להם תקוה וכן איוב אומ' ופניו רשעים תכלינה שאין להם  
 תקוה: ויבום אבד מזהם אלא גיהנם פתוחה מכל מקום והם מבקשים לכרום ויהינם כעמדת צלם  
 שבאמר לכן הריבכה שאלו כפסה וגו' אלא אהא חסום ר' אבהו שש עשרה פוות וש לנהיבם ארבע לכל רוח  
 ומנין שכן ויחאל רואה שבאמר ואתה בן אדם הנבא והך כף אל כף ויכפל הרב שלישימה הרב הללים  
 היא הרב חלל הגדול החודרת להם למען לחמו לב והרבה המבטולים על כל שצריהם בתמי אבחת הרב  
 אה עשויה לברך הרי ארבעה הרב על כל שער ושער ועל כל רוח שבאמר התאחדו הימניו פשמו הסמינו  
 התאחדו במורה המימי במערב השמימי בדרום השמלי בפנות והמלאכים או' ויבין סן הפעיס אבד ענין  
 מועדות מפני ששש עשרה פוות מוקיטין אותה ארבע לכל רוח והרשעי' בורחין מיוכן ומבאין כאן וליכן  
 מונחין היכן ליום יאחז בו ואו' ומנום אבד מזהם ומקומם מפני כשם ד' א' כי הכה היום כל  
 בויער כבודו מה' או' גיהנם של ישראל וגו' שכלו וישראל אימרים גיהנם של מה' וגו' עדן שלכו משל לשני'  
 שהי מוכרין אחד מהן פשתן ואחד מהן אמיניטון (פי' קנבים) זה שהיה מוכר פשתן אמ' אמיניטון שלי  
 זה אומ' שלי הוא אמ' להן בעל הקמורה את אומ' אמיניטון שלי וזה אומ' אמיניטון שלי הרי האש לפניכם  
 הוא כודק איוה פשתן ואיוה אמיניטון כך אמרו מה' מן עדן שלכו וגיהנם של ישראל וישראל אומ' לאו אמ'  
 ס' כה הרי האש לפניכם לכו באור אשכם והאש כודק וכן ישיעו אומ' והיה החסון לכעורת וגו' זה  
 הכתוב ופועלו לניצוץ זה וחקייה ובערו שיהם יקדו כדקו הפשתן כשרף שב' והיו עינים משרפות כוד  
 אמיניטון לא כשרף שכל' כי חלך כמו אש לא תכזה ולהכה לא תבער בך:

פרק בא בתובים לדוד ממור באס י' לאדמי' אש קורא ממורה עיי וגו' יתברך שמו של  
 ה' כה היאך הוא מחבב את הנדויקים ומגדלן היאך גדל אברהם ששאלו  
 הבקלטיקים (פי' יועץ) שלו שיהא נוטל בו ענה שבאמר קורא ממורה וגו' אלו בוא וטב למימי שיהא  
 בעל ענתי למה שאת באמן שכתבתי עיני בבאמיני ארץ לשבת עמדי טב למימינו ואויפטר שק' בה נוטל  
 ענה מבשר ודם כתי' בו ענתי וי' לעולם מעמוד וגו' וכן גדול הענה וגו' כל העול' כלו ברא ולא כעל ענה  
 שבאמר מי מדד בשעלו וגו' ומה כתי' מן חן את רוח יי' וגו' כל העולם בלבו בראשיתו ואת מינוען וזכוכו וגו'  
 ממי בעלתי ענה אבל אברהם אבי קורא אותו איש ענתי למה נכחה שבועלם מלך בשר ודם שנתן מחס'  
 ללוכבו אס וחזור בו המלך וישרוף אותו שדה חוץ מדעתו של אוהבו אינו אומר אין המלך באמן אלא  
 מוכב שנתן לי מתנה וחזר בו ושרפה ולא הייתי יודע כך אמ' ס' כה אבי כתי את הארץ מתנה לאברהם  
 שבאמר קום התהלך בארץ וגו' ואם מנקס אבי להפוך חמשת הכרכים ואיני כוטל ענה מאברהם עכשו  
 אומ' חזר בו במתנה שנתן לי אלא הריני כוטל ענה הימני שבאמר וי' אחר תמכסם וגו' לטיכך שזוכו  
 לימינו שיהא כוטל בו ענה שבאמר באס י' לאדמי'

פרק בב תורה חלילה לך מעשות וגו' בשר ודם אומ' לה' כה חלילה לך וגו' אש אמר אלמי ישראל לו  
 דבר נור ישראל וגו' מהו כך לא אמ' דוד בואו ושמשו את אמר הק' בה שכל' י' אסי  
 ישראל אמרו לו ישראל מה א' לך א' להן בור ישראל מושל באדם נדוק מושל ביראת אלהים למה שה' כה גזור  
 דבר ביראתו והנדויקים מושלים ביראתו והיאך הק' בה עומד ביראתו להפוך חמשת הכרכים ואברהם  
 הנדוק מושל ביראתו והמתיל אומ' למה אתה עושה כך שבאמר חלילה לך נדוק מושל ביראת אלהים  
 א' אהא רבוכך לידע כוחן של נדויקים היאך שולטים ביראתו של ס' בה שבכיבוול גדלן ועשה אומן שריו  
 שבאמר (דברי הימים ב') ויחלקום בגורלות אל העם לה כיהיו שרי קודם ושרי האלים וגומ' מתברך  
 שמו של הק' בה שכן מחבב את הנדויקים במדת ענותנות שקרא אותם שריו סייסו שולטין ביראתו שכל'  
 חלילה לך ד' חלילה לך אשה לא אחרים כדיו ודבר גבורות וחין ערכו אמר הק' בה שלא  
 יאמרו בני אדם אף אנו מדברים בה' כה כשם שדיבר אברהם אמ' הק' בה לא (פי' לו קרו)  
 אחרים כדיו לאברהם כלכל אבי שותק למה שהוא שותק לי ואף אבי שותק לו ואמתי שותק אברהם  
 אלא אחרתי לו כי ניצק וקרא לך ורע ואמר בן אחרתי לו וספלו סס לעולה וסמק

שכאמר ואנכי בחרתי לא אהש ונא אף אני מחרים לו לא אחרים בדיו ואעפ שאמר לו דברים קשים ודבר  
 גבורות וסוף ערכו ערב עליו ומה גבורות ליכר ויגש אברהם ונר' דני יהודה אומר אין יגש אלא לשון  
 מלמטה שכאמר ויגש יואב והבש אשר עמו למלחמה ורבי כחמיה או' אין יגש אלא לשון בקשה שכא' ויגש  
 אליו יהודה ויחבמיה אומ' אין ויגש אלא לשון תפלה שכאמר ויהי כעלות המנחה ויגש ונר' אמ' לו מליה לך  
 ונר' סלף והו' אומ' כך היא אומותו של ה' הנה לחייב את הכריות במדת הכריות דורו של אנוס דור המבול  
 לדור הפלגה אינו מכיח אומותו חלילה לך אמ' לו ה' הנה ומה את גזור בוא ואני מעביר לפיך כל הדורות  
 שאבד דתו ומראה לך שלל לתי עונותיהם גביות מהם אלא שחות מוכן ואם תראה דעתך שלל עשיתי  
 כהונן למדכי ואני עשה מוכן ואלוך שכאמר כלעדי אחזה אתה הורכי אם עול פעלתי לא אוסיף כלעדי  
 אחזה מה שעשיתי כלעדיך סגליתי לך במחזה כלעדי אחזה אתה הן מוכן ואלוך אם עול פעלתי לא  
 אוסיף עוד אמ' לו אברהם חס ושלום אין אתה מעביר דין על כרייה שכאמר לכן אכשי לבב שמעו לי חלילה  
 לאל מרשע ונר' כי פועל אדם ישלם לו לכך באמר חלילה לך ד'א חלילה לך אמ' אברהם לפני קבצה  
 רכובו של עולם נופה אני ברוח הקודש שהאזה פולעת עיר שלמה ואני איני כדי לפלע חמשת כרכים  
 הללו ואינו אשה וז' הסנילה את העיר וז' סרס בת אשר בשעה שמרד שבע בן בכרי וברח מן דוד באכלה  
 שכאמר וכל העם אשר את יואב משחיתים להפיל את החומה כיון שהרגישו סרס בת אשר המחול כועס'  
 יצארו ליואב כיון שכא' ויואב אמ' לנא אתה הוא ויואב שהכתוב מקלסך יושב בשבת תחבמתי ונר' לא קרית  
 במורה כי תקרב אל עיר ונר' ולא הים לך לעשות בן שכאמר דבר ידברו בראשונה ונר' וכן התמו בעיר  
 של ישר אל המחור דברי תורה למה מבלע כחלת יי' כיון ששבע ויואב כך כתיב אמ' ויש כאן דניקים או' לי  
 שכאמר וישן ויואב ויאמר חלילה חלילה ל' ונר' אמ' אברהם את שאת רחמן ערב לך להאביר אלו חלילה לך  
 ונר' אמ' לה יואב לא בן הדבר כדאם איש וגומ' בעל שם של אדם עובד ע'א דכתי' ויהי איש מהר אפרו'  
 ונר' וס' קרא איש בלעל ונר' אמ' לה מו' את אמה ל' אכשי טלמי אומכי ישראל איני ה' ה' אומכי מייבין  
 של שבעים נפש שכאמר בשבעים נפש ירדו אבותי ונר' אבותי ונר' ונר' ונר' ונר' ונר' ונר' ונר' ונר' ונר' ונר'  
 שכאמר וס' בת אשר סרס אלא עמוד במקומך ואני ענשה שלום שכאמר הכה ראשו מושלך אליך בעד  
 החומה וכך היתה גבורה בשבעה שהיא בומת ראשו ליואב אלא ראש מה יצתה ופס' האשה אל כל  
 העם בחכמהתה והו' בחכמהתה אמרה להן מהו ודעין שיואב וכל ישראל בחון מקשין להרגבו ולכבונו  
 ולככותבו אמרו לה למה אמרה להן מאה כני אדם מן העיר הוא מבקש אמר לה יעול אמרה להן אינו  
 מבקש אלא חמשי' הרו יפה ונעול חמשה בטוף אמרה להם לא מאה ולא חמשים ולא עשרים אף לא חמשה  
 אלא אם בומתי אתם שבע בן בכרי מיד ויכרת את ראש שבע בן בכרי ונר' ראש חכמה של אשה וז' כשם  
 שכל אברהם בחכמה על הנה וירד מן החמשים לארבעים ולמטה עד עשרה ואף וז' כן עליה שלמה מקלט  
 גובה חכמה מכלי קרב ונר' היתה בוד יואב ובוד אכשו וזשה שכמה בחכ' נכחה את הכל כיון כשטל  
 יואב ראשו של שבע בן בכרי ויחזר בו ולא נע בעיר אמ' אברהם ומה אם יואב כשטל את החייב הית  
 את כל העיר בשלום את שאת רחמן את מאבד את הכל חלילה לך מעשות ונר' :

**פרק כג' לביאים** ונכמת וראיתם בין דניק לרשע . אזה וראיתם וס' לככם ונר' מה יש לו ללב  
 לראות ולשמות רואין הטוב שמחוקן להם לדקיים ושמחים שכאמר וראיתם ונר'  
 מה שבת עין לא ראתה ונר' אותה שעה וראיתם וס' לככם . ד'א וראיתם רואין לרשעים כדוכין  
 בנחילם ושמחים שאינן עיניהם שכאמר ונאלו ורלו כפגדי ונר' אותה שעה וראיתם וס' לככם . ד'א  
 וראיתם רואין את המשיח נכמה מתוך שערי רנדי וכן שמחין סך דכאל אומר וארו עש עכני שמיי בכר  
 אכש אתי הוה אותה שעה וראיתם וס' לככם . ד'א וראיתם מה יש לנו לראות ולשמח אלא לפי  
 שבעולם הזה כעונותינו אין לנו לא כביא ולא רוח הקדש שכאמר אותיותינו לא ראינו אין עוד כביא ונר'  
 ולא עוד אלא אף החכמה שבי' אם עונותיכם היו מכלולים ונר' אכל לעמיד לכא כנלה להם סכ' ונר' אלה  
 בכוד יי' וראוב' כל שר ימדו וכן רואין אותם שכאמר כי עין רואו ונר' לכך כא' וראיתם . ד'א  
 וראיתם

וראיתם וזה לזככם לא חיה צריך לומר אלף לזככם אר אחא לפי שלב אחד משמירת זה כה עמד כל זמן  
 הרע שפאר והמירומו את לב האכזר ונו אנוכי להם יגר טוב שפאר וקמתי לכם לב כשר והוא שמה יגר  
 טוב שאין לראטוריקוס (פי' כר פלוגתיה) לכך פאר וראיתם וזה לזככם ד'א' וראיתם כיוון  
 שראין את השביכה הן שפין ושחין ונפון מתגדל ופרין ורבין שפאר ועצמותיכם כדשא מפרהכה  
 ד'א' ועצמותיכם כדשא מפרהכה זשה הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה' כורא קנו הארץ  
 לא יושף ולא יגע ונו אין לפני ה' כה יגיעה אלף כדבר ברא ה' כה את העולם הזה וכדבר הוא עמיד  
 להשא אומי לעולם הבא כתי וואמר אלהים מדשא ונו' מיד תבא הארץ אף לעתיד לבא ה' אומ' דבר  
 מיד הכל כעשין לכך פאר ועצמותיכם כדשא מפרהכה זכודעה ד' א' את עבדיו וזעם את אויבי  
 משל לזוכין שאמרו לחיטים אנו יפין מכם שעליכם ועלינו המטר יורד והשמש זורח על שכיבו אמרו לה' אף  
 החיטים לא מה שאתם אומ' ולא מה שאנו אומ' אלף המורה כל ומפרים אומי לזוכר ולכם לעומו' לאכז'  
 כך מה וישראל מעורבין באחת בעולם שפאר ויתערבו בנוים וילמדו מעשיהם ונו' ומה אומ' לישר' אנו  
 יפין מכם שעלינו ועליכם השמש זורח אמרו להם וישראל לא מה שאתם אומ' ולא מה שאנו אומ' אלף הרי  
 שיום בא ואתם יודעין שמכנים את הנדוקים בגן עדן ורשעים בנהינם שפאר ורבים מישיבי אדם עפר  
 יקינו אלה למי' עולם ואלה להרפות לדראון עולם לכך פאר וזכרש' ד' ונו' אותה שעה ושבתם  
 וראיתם ד'א' ושבתם וראיתם זשה הכל כאשר לכל ונו' אלף לעתיד לבא מפרים בין אלו לאלו  
 משל למלך שכתב למדונה ובכנסו עמו דוכוסין ופערבין כולם בכסין עמו וקוסט' ריא (פי' מאור דים)  
 בכנסת אחיו אע"פ שכולם הכנסום בשער אחד אלף משכנסין הפרים ביניהן כינוד המלך בפלטין  
 שלו ודוכוסין בפלטיות ושרי נבאות בכמיהם וקוסט' ריא בפליקי (פי' בית האסור ים) כך העולם הזה  
 כולם בכנסים כשער אחד הנדוקים והרשעים באחת מקדם אח' לנד'ק' ולרשע אבל לעמוד לבא הנדוקים  
 בגן עדן שפאר זה השער לוי' נדוקים יבאו בו וכן דוד אומ' אתה'ך לפני י' בארנות החיים זו גן עדן  
 כתיבו ל הקלה טעויל עמכם שפאר והתהלכתי במלכם אבל הרשעים יתכוין לנהינם שפאר כל השך  
 שמון לנפוכו תאלכו אש לא כושח אותה שעה וראיתם בין נדוק לרשע

**פרק כד בתובים** לרוד ממור כאם י' לאלכו שב לימיני זשה ימיך י' בארד' ככה כל מקום  
 שאת מוצא ימיכו של הנה הוא סניגור על ישראל משל לכן מלכים שהיה לו סניגור  
 כשהיה לו עסק היה מדבר על דיו אחר זמן כבש המלך אותו הסניגור והיה עסק לבנו אמ' לו אנו עשה  
 עוסק אלו הן בכקסה ממך סניגור שהיה מדבר על ידי כבשת ואנו יכול לעשות כלום אלף הוציא  
 אותו ואחר כך אמה עושה עיסקי כך סניגור של ישראל הוא ימיכו של הקלה כשהעביטו אותו כביכול  
 הפך לאחוריו שפאר שהיב אחר וימיכו אמרו לו ישראל מבקש אתה שזוכה בדין הושיעה ימיך ועכפי  
 החור' את הימין למקומה אמ' להם ואני עושה שפאר כאם י' לאלכו שב לימיני ונו' אמ' הנה מתחל' התורה  
 הימה וזבת בימיכו שפאר מימיכו אש דת למו ואברהם עשה אותה עקב שפאר עקב אשר שמע ונו'  
 יש התורה במקומה שפאר שב לימיני ד'א' הנדקה ונשבת בימיכו שפאר נדק מלאם ימיך  
 ואברהם עשה אותה שפאר כיודעתיו ונו' אם כן זשכ במקום הנדקה שפאר שב לימיני מטה עוזך  
 ושלח י' מיון

**פרק כה תורה** יושע משש אברהם זשה ואלם הר נופל יכול זגור יעתק ממקומו מה כתי' למעלה  
 השמש יבא על הארץ ונו' וי' המטיר ונו' והשך ונו' אמ' אברהם לא יבטיח נד' סדו'  
 וחברותיה לא שאת מקבל העוברים והשבים מפני שסדום ועמורה לא היו זוכין לעניים שפאר יוד עני  
 ואביון לא החזיקה ובתי' אפשי סדום ונו' רעים זה לזם וחטאים בגלוי' ערוות לוי' בעל' מאד כשפכו' למי'  
 לפיכך ישכ אברהם כנגדה שהיא הוא מקבל את העוברים ואת הסכים כיון שהפכן הקלה כעוקותיהם  
 אמ' אברהם ומה אנו יושכ כאן אין עוד לזכות כאן אלף הריני הולך למקום אחר שפאר ואלם הר נופל  
 יכול ואין הר אלף מדום שפאר המעתיק הרים ולא ידעו אשר הפכס כפאו זגור יעתק ממקומו וס'  
 אברהם 2 40 3 4

אגרת בראשית

אברהם שאלו הדיבורים אל נור חובתם לכך כל יושע משם אברהם ד' חסע משם אברהם  
 זה לא ידעתי עם מקו שאל ועם כעלמים לא אבוא עם מתי שאל אלו אכשי סדום וסכרומי ועם כעלמי  
 לא אבוא זה לוב ובכחיו מה כתי' למעלה אל תביע אחרוך לא כסם שאתה מולה עיניך בזכות שאלמר  
 כי כעד אשה ויכה וגו' אמ' לך מה אעשה אמרו לו לך אל אברהם שאלמר ההרה המלע וגו' זה אברהם  
 שאלמר הר שאלמר שמעו הרים אמ' לו אברהם נדוק גמור הוא ואינו יכול לילך אלנו שאלמר ואכשי לא  
 אוכל וגו' למה שכל זמן שהיתם סדום ועמורה המתי יושב בתוכה וכראש בנייתן נדוק והיה ה' כה מסתכל  
 במעשי ובמעשיהם והייתי נדוק מסך אבל עכשיו אם לך אל אברהם הוא נדוק שלם ואם יסתכל  
 הק' כה במעשיו ובמעשיו אם כמקמי דשע כינו הוא עוקרני לפיכך ואכשי לא אוכל וגו' לא סתה כא העיר  
 הזאת וגו' כל הדברים הללו הים עושם כרי שילך למצרה לעסוק בעריות שאלמר ועל לוב וגו' ושאלמר  
 הסבירם וגו' ומתלה כשסים עם אברהם הים מתאוס לזכות בשאלמר לו אברהם אל כה תתי מריבה וגו'  
 הפרד כא וגו' מיד וישא לוב את עיניו וגו' אין וישא אל שמתאוס לזכות שבי' שאלמר אשת אדמו וגו' ויר' את  
 כל ככר וגו' כי כעד אשה ויכה וגו' כי כולה משקן ותסקין וגו' שמתלה הים מתאוס לזכות לפיכך אמ' לו  
 אברהם הפרד כא מעלי וגו' והיה לוב סבור שמוטא ואין אדם יודע אר' ברכיה אמ' הק' כה ללוב מה את  
 סבור שאת מוטא ואין אדם יודע סודך יתו קורין בכל שנה ושנה ותהרין שתי וגו' וכן שלמה אומ' למאוס  
 יבקש כפרד ככל מוסיה יתגלע כיון שאלם אברהם אמ' מה אכוי בקש מאלו מיד וישע משם אברהם לכך  
 כאמר ועם כעלמים לא אבוא ואילו היה הק' רן כמעשהו היו בכות לוב ראוות ליוסף באש לא אין  
 ה' רן אלם מחב' שסבבו ואמרו אכיו זקן ואים וגו' משל לכהן שהיה לו זרע זרעה ארים ולא עשתה  
 הסדה כיון שראה ביקש ורעו ולא מתא מה עשה הארים הלך וזרע תרומה ועשתה הסדה בא להכניס  
 לאזר את אלו הכהן זרע לא היה לכו ולו מכין אמ' לו ראיתי שאין זרע לזרוע וכעלמי תרומ' זרעתי וקברתי  
 אמ' לו הכהן אסור מה עשית ומעני שראית שאין זרע עשית הדבר הזה אלם לא תכניסם לאזר כך ראו  
 בכות לוב שאין אדם באותן המקומות ולא עוד אלם חסיו סבורות שאין כריים בעולם שאלמר כהעד  
 העולם כסם שנתפכה סדום וסכרומית שאלמר ואיש אין בארץ וגו' לכה כשקא וגו' זרעו זרע תרומה אמ'  
 הק' אילו כמעשיהם הייתם חייבין שיופה אלם שמתכוונתם לכיון עולם לא לא תכניסו לאזר לא  
 יבא עמוני וגו' (תומה דהא כתי' על דבר אשף לא קדמו את' וגו') מיד אמ' אברהם יושע כעלמי לא אבוא  
 אין לי עסק עמכם עם מי שכתוב בהן לא יבא עמוני ומאכבי

פרק כו נביאים וישר אבימלך על ישראל שלש שנים אשה רעך ורע אכיר אל מצוב וגו' רעך ורע  
 אכיר זה חנון בן כחש מלך בני עמון א' רוד אעשה חסד עם חנון בן כחש וגו' מה  
 עשה חנון ויקם חנון את עבדו דוד ויגלה את חני וקנס וגו' אמ' חנון עם אלהיו לא קיים ועמי הוא מקיי'  
 ה' אלהים כשביטלו לא מדרוש שלומם ועובתם וזה משלח ואוש' אעשה חסד עם חנון בן כחש וגו' מיד  
 ויכרות את מדויהם וגו' זהו רעך ורע אכיר וכות אכיר אל תבוא כיום אירך זה יהורם מלך יהודה שכוין  
 שמלך עמד והרג את כל אחיו שכל ייקם יהודה על מלכות אכיו וגו' והרג את כל אחיו כהרג וגם משרי  
 יהודה טוב שכן קרוב מאח רחוק זה אבימלך בן גדעון שהרג לאחיו אמ' לו הק' רשע שבעול טוב  
 היה ממך אבימלך בעל שמך שכנו של אברהם והיה מכבדו יותר מדאי שב' ויאמר אבימלך הנה ארבי וגו'  
 ולא עוד לא ולשרה אמר וגו' זה דורון ומה עשה לשרה עשה מטרונה והלביטה כגדי מלכות שאלמר א' כסד  
 הוא לך כמות עינים וגו' למה שלם יתכב בה עוד ברויה לא יהי שומע שהיא מלכה והוא מתירא לומר מי  
 יכול להכות מלכה לפיכך הוא אומ' הנה הוא לך כמות עינים : אמ' ה' לכו שגדעון ראה לבעל שמך  
 שכנו של אברהם כמה כבדו ואת עמדת והרגת לאחריך סכ והרגת את אחיו כמי ירובעל שבעי' איש על  
 אבן אחת לפיכך אכי ממעט וימך סה' וישר אבימלך על ישראל שלש שנים למה ויאלת י' מוסוף ימי' וסכות  
 רשעו מקברנה ד' וישר אבימלך אשה כורה שחת בה ופול ונולל אכן לוי תשוב כל מי שחרג לאחיו  
 בו נדבר לכה הוא יהורם עמד והרג כמי מציו של אכיו שב' וגם את אכיר וכות אכיר העובי' ממך הרגת



ולפי שהרג בני מצויו של אביו לפיכך יצאו מציון החולי שב' (דה' כ"א) ויהי לימים מיומים ובעת זאת  
הקץ לימים שנים יצאו מצויו עם חוליו למה כורה שמת בה יפול ויגולל אבן אליו תשוב קין הרג את הבל  
אסיו באבן שב' ויקוס קין וגו' והיאך הרגו לא שבעל אבן והיה מכה בו ככל אביוו פנעו פנעו' עד שמת  
מבין שדך אמ' למך לבטחי כי איש הרגתי לפנעו וגו' ואף קין כהרג באבן שבא' וינא קין וגו' אמה כפל עליו  
אבן ומת למה ויגולל אבן וגו' כך אבימלך זה הרג לאחיו באבן שב' והרג וגו' על אבן אחת וכהרג גם הוא  
באבן שב' ונת שלך אשה אחת פלח רכב על ראש אבימלך ומת את גולגלתו קווי וגולל אבן אליו תשוב : :  
ד"א וישר אבימלך אשה לפניו שבר יבכה לב איש זה אבימלך שב' לבו שב' ויקבנו או אנשי רדי' ופוטו'  
ויהיו עמו : ולפני כבוד עבדו זה גדיעין אביו שאמרו לו ישראל משול בכו גם אחת גם בכך גם בן בכך כי  
סוגעתו מיד מדיו ומה א' להם לא אמאל אבי בכס ולא ימשול בכו בכס י' ימשול בכס אמ' לו ה' כה אמר'  
כדסייך שאבי מצייד ממך מלך שב' וישר אבימלך ומבין שהיה מלך שבא' וילכו ויטילו את אבימלך למלך  
אמה אמת שלשה דברים שב' לא אמאל אבי וגו' הרי שלשה שנים אבי נותן לבכך מלכות שבא' וישר וגו'  
שלש שנים לכך כא' ולפני כבוד עבדו ואילו וכה אבימלך היה מאריך ימים שב' שאלו בנע יאריך ימי' והוא  
לא עשה כן אלא כשל בנע מן ישראל מכות בעל ברית שב' ויתכו לו שבעים כסף מכות בעל בר' לפיכך  
לא האריך ימים אבל לעמיד לכא בעיקורו הק' בה יגר הרע מישראל הן מארכיו ימים שב' כי בימי העצ'

ימי עמי :

ברקן בו כתובים ג' דוד מוזמר כאם י' לאדני שב לימינו \* אשה והיה ככל הארץ כאם י' פי שנים בה  
יכרתו וינעו אמ' ר' ברכים אמ' הק' בה הפה שאומ' שהן שנים יכרתו וינעו והשלישית יותר  
בה אלג' ישראל שבאמר יהיה ישראל שלישי וגו' והרשעים הבבלים אומ' הרי הכמו' אומ' שיש לו בן שבא'  
זריות די רביעאש דמה לכר אלהין אמ' הק' בה רשעים שאם כתי' בו דמי לכר אלהא אילו היה כתי' כן  
היה לבס פתרון פה לא כתיב אלא לכר אלהין אלג' המלאכים שבקראו בני אלהים לא הם חתן הים אומר  
סוף מן ומו' מן שאמר הכר זה לא מוכס הים בבוכד כר לא מוכס היה בכלי היה כשלקה לא אמ' את  
האמת שבאמר אלהין וגו' חם ושלום לא אמר די שלח כרית אלג' די שלח מלאכה היו פי שנים בה יכרתו  
וינעו שב לימינו ממה עונן ישלח י' מבין איזה המטה מה שבעלה תמר מיהודה שבאמר חותמך ופתילך  
וגו' כיון שעיברה סימכו והיו כמשלש חדשים וגו' היא מוכתת וגו' כתי' לה דמום ולא כשרפה אמ' לו ה' בה  
אמה הודומה ופדית שלשה מן השריפה תמר וסבי בניו סיך אף אבי מכל שלשה מן בניו בתיך מן השריפה  
מכניה משאל וצוריה שבאמר באדיו כפקין שדרך וגו' מאותה שעה בעל יהודה שלשה בתיים מותמך זה  
זרובל שבאמר ביום ההוא ראם י' בכמות אקתך זרובל וגו' ושאמך בחותם ופתילך זה בית המקד' דכתי'  
ועול פשמים בידו וקבה המדס ומערך זה משים העומד מכוני כיון שבאמר מטה עונן ישלח י' מבין \*

ברק לא תורה ווי'פקד את שרה אשה הן אל לא ימאס תם ולא יחייק ביד מרעים הן אל  
לא ימאס תם זה אברהם ששעה כמה שנים מנעשר עד שלא תלד שרה אש' שב  
לא הכיחוהן אל לא וגו' ולא יחייק ביד מרעים זה ביות של אבימלך שחייקן ועברן שבאמר כי עבר עבר  
וגו' א' ר' אכהו עבר הק' בה כל מה שהיה לאבימלך לו ולא שמו ולעבדיו ולשפחותיו ולבהמתו ולנאבו  
ולבקריו \* היאך עבר אלא פתם פיהם שלא לדבר דבר בחירן שלא יריותו בה עיניהם שלא יפתכלו בה  
אזניהם שלא יחמכו תפלתה תשימשן שלא ידקונו עמה מבין שבאמר כי עגור וגו' ותאמר בזכותה בלבד  
ת' ל אשת אברהם וכיון שהתפלל אברהם עליהם מיד רישאן הקדוש כרוך הוא שבאמר ויתפלל אברהם  
וגו' אמ' הק' בה לאברהם את מתפלל על אחריים שילדו ושרה אשתך איכה יולדת מיד ווי'פקד וגו' לפיכך  
אמ' הכתו' הן א' לא ומאס תם \* ד"א ווי'פקד את שרה אשה ולא ידבק בידך וגו' וכתן לך רחמים ורחמיך  
אמ' להן משה זה סימן יסא בידך כל זמן שאתה מרחם על חברך אף ה' כה מרחם עליך אם אין לך רחמים  
על חבריך אין ס' כה מרחם עליך וכן את מוכא כל זמן שהיה איוב אומ' כנגד חביוו וחביוו כנגדו  
הימים מידת הדין מתוהה שבאמר ועתה שחקן עלי וגו' והן אומ' לו גם שב' גם גשם ככו וגו' וכיון שמתפלל

אגרת בראשית

עצמיותו מוד בתרצה לו הקב"ה שכאמר ווי שכאת שבות איוב אומתו בהתפללו בעד רעהו כף אבומלך  
כל זמן שהיה לו קטעה עם אברהם היה מטעם שכאמר כי ענר ענר וגו' וכיון שהתפלל עליו אברהם  
מוד בתרצה על שבויה שכאמר ויתפלל אברהם וגו' ומה כתי' אחריו ווי'פקד את שרה' ד"ל ווי'פקד  
את שרה פשה יי' נכאום טוב בא הכע משמים וראה ופקוד גפן זאת ווי'פקד את שרה כאשר אמר' מה  
אמר אלף ראה מה כתי' ויונא אותו החיבה וגו' העלה אברהם לשמים שאין מונע אלף שמים שכאמר עד  
לא עשה ארץ וחויות כיון שהעלה אותו לשמים את' לו הסמכל מה יש למטה שכאמר הכע בא השמים' הרי  
שהיה למעלה מן הכוכבים שאין הכע אלף מלמעלה למטה שכך ישראל אומ' להקב"ה הכע משמים ורא' אף  
אברהם העלה אותו למעלה מן הכוכבים ואמ' לו הכע בא השמימה אמ' לו אברהם רכובו של עולם את  
מתפלל עליו ואומ' לי הכע בא השמימה ואני מתפלל לפיכך כניכול שמתפלל למטה ומקיים מה שאמרת  
לשרה טוב אשוב אליך וגו' שכאמר אלהים נכאום טוב בא הכע משמים וראה ופקד גפן זאת ואין גפן לא  
שרה שכאמר אשתך כגפן פוריה וגו' אמ' לו הקב"ה ואני פוקד ומקיים מה שאמרתי ווי'פקד את שרה :

ד"ל ווי'פקד את שרה פשה וידעו הניוים אשר יאשרו שכיבותים וגו' אותה' שאמרה אחרו בלתי  
וגו' כתיבתי הנהרות אותה שכתוב בה חלל להיות לשרה אורח ככזים כעמתי הכסמה למועד הזה  
כעתה וכו' ווי'פקד את שרה' ד"ל ווי'פקד את שרה פשה וגם נכח ישראל לא יסקר וגו' אמ' לה  
לא אהיה כבשר ודם אלא ישע בשר ודם מפני שהאבילה אותה השוכמת שכאמר ומחוק בו לאלף להם את'  
לס למועד הזה כעת היה את חובקת בן וקיים שכאמר ומחר האשה ותלד בן למועד הזה וגו' על אמ'  
כמה וכמה אבי שאמרתי לאברהם למועד הזה כעת היה והכע בן לשרה אשתך שאני מקיים לביכך אותה  
בלעם לא איש אל ויכזב וגו' אלף מה כתי' ומחר ותלד שרה לאברהם בן לזקוניו את דוד כי הוא אמ' ויהי  
הוא בזה וישמר :

פרק כט גביאים' כי פקד ויאת חנה' פשה האני אשכיר ולא אוליד וזמנתי שכאמר עד עקר ילדם  
שכעה אם אני המוליד לשרה ועצמתי לבית אבימלך כי ענר ענר' ד"ל  
אם אני המוליד לשרה שכאמר העומים מבינותן וגו' ועצמתי להם שכאמר כל הניוים כאין כדור וגו' שכך  
כתי' והכרתי לבבל סם ושאר וכן וכבר באם יי'ס זה מטעם שלה שאר ולא יהיה שרוד וגו' וכן זה מלכות  
וכבר זה אלוף' ד"ל אם אני המוליד לבין שכאמר כי חלה גם ילדם גיון את בניו ועצמתי זה מדום  
וישכי ה כמו בן ימותין ון מדום שכאמר אלה בני עשיר החורי אבל לשר וישו עמתי לעולם תקיה :

ד"ל כי פקד ויאת חנה' פשה זכרתי ו'כרתי עמך פקדתי בישועתך אשרי אדם שנאמר לו עשה של'  
דנון כך דוד אומ' ואני תפלתי לך יי' עת רבון אמ' לו דוד רבון כל העולמים כל עשה שאני מתפלל לפיכך  
עשה אותי עת רבון כך חנה כיון שעלתה לרגלים עם כל ישראל שכאמר ופלה האיש ההוא מעירי מומים  
ימותה ון הסמח שכאמר ושמרת את החקה הזאת וגו' כיון שראתה חנה את כל ישראל אמרה לעמי הקב"ה  
רבון כל העולמים הרי עשה שתתרצה לי זכרתי ו'כרתי עמך ופני דברים שאמרה עשה הק"ם שמהן  
היא אמרה זכרתי וי'עשה שכאמר וזכרה יי' היא אמרה ופקדתי בישועתך ועשה סכ' כי פקד ויאת חנה'  
ד"ל כי פקד וי' פשה וידעו כל עמי השדה כי אני יי' השפלתי עץ גבוה זה פדעם הראשון שכאמר ויכנס  
ויאת פדעה וגו' והבנתה עץ שפל זה אברהם שכמדל סכ' שמענו ארבי וגו' וזכרתי עץ לח ואבימלך  
כי ענר ענר הפרחתי עץ יבש ון שרה אני יי' לברתי ועשיתי ווי'פקד את שרה' ד"ל וידעו כל עמי  
השדה זה שמואל שכאמר וידעו כל ישראל מדן ועד באר שכע השפלתי עץ גבוה אלו בני עלי  
שכאמר ביום אחד ימותו שבויה' השפלתי עץ שפל זה שמואל שכאמר והכער שמואל השדת את יי' וגו'  
וכן והכער שמואל הולך ונדל וטוב עליו כאמר ומצא חן וטוב עוב' ד"ל השפלתי עץ שפל ון חנה  
הוכחתי עץ לח ון פניכה דכתי' ורבת בניו אומללה הפרחתי עץ יבש ון חנה כי פקד ויאת חנה וגו' ועד  
הכער שמואל עם וי'אמ' דוד גדלו לוי' אתי זכרומהם שמו ימדו :

פרק ל כתובים' לדוד מחזור כאם וי'לארבי שכ לימיה' פשה סך בדיקום וידו למלך וגו' ימכרך  
פסו

שמו של הק' בה ה'אך הוא מתב' את ישראל ש'יכו דן אותן עד שמוטיב את אבותם אכלו כלאמר יסכו  
 יתרים את פניך שאין מדותיו כמדת בשר ודם ע"ו שמוניך את כבו לביה הספר והספר עומד ומבקש  
 להכות את כבו מפני שברך וכל זמן שאכיו עומד עם איבומכה אותו בכניו כדי שלא יבקש עליו אבל  
 משיך לו הוא מכה אותו אבל הקב"ה אומר כן אלא כשיבקש לדון את ישראל על מה שחטאו הוא מטיב את  
 אבותם אכלו כדי ששכילים יתמלא עליהם רחמים שכאמר ויסק י"א אותם וגו' בזכות מי למען בריתי וגו'  
 זכן משה אומר לא ירפק ולא ישיחך לא ירד לבד שנת בזכות מי ולא ישכח את ברית אבותיך לכן כח'  
 שכ לימינו וכן את מובא ביום דוד בשמחה את ישראל הלך המלאך להשחיתו טכאמר (ד"ה א"ב) וי  
 האלקים מלאך לירושלם להשחיתם וגו' מיד הלך לו המלאך ויסב לו בהר המוריה ואמ' לפניו רכבו של  
 עולם וזכור מה שהתקית ברית עם מי שהעלם את בכו על ההר הזה שכאמר ויקרא אברהם שם המקום  
 וגו' הסד' ובשחית ראה יי' וינחם על הדעה מה ראה ראה מה שאמר לאברה' י' וראה וינחם יי' על הדעה

וכן לוד אומ' כי זכר את דבר קדשו וגו' וינבא עמו בשסון ברכה את בתיו וי  
 פרק לא תורה ויהי אחר הדברים האלה והאלהים כסה וגו' אשה לא אכלל בריתי ומונ' שפתי  
 לא אשנה לא אכלל בריתי אי זה נדית ביום ההוא כרת יי' את אברם וגו' והיאך  
 לא אכלל בריתי אם שוחטו הוא ליבקק אף המלאכים כתכנסו וסיו בזכים שכאמר הן אראלם וגו' התחילו  
 אות' רצון כל העולמים כשמו תמלות שבת עובר אורח וגו' אם שוחטו הוא היכן עוליו רגלים היכן שפתי'  
 בהן ויארמו אליו כבי ישראל במסלה כעלה כשמו מלות אלא הפר ברית היכן הוא הברית שהתקית' עמו  
 ואמרתי לו כי בונקק וקרא לך ונעאל' להן הק' בה' סייכם לא אכלל בריתי ומונא שפתי לא אשנה שאמרתי  
 לו קח כה את בנך וגו' ומנא שפתי לא אשנה וקרא' אכי מקיים שניהן משל לחלק שאמר לאוהבו מתאדם  
 אכי לראות עומד עוונם על שולחני הלך ארובו מיד וטביא את הטוונם והעמידו על השולחן כן להבי' את  
 המאכלת לשוחטו כוונת המלך ואמ' לו מה אתה עושה וכו' כך אמרתי לך מתאה אכי לראות טוונם (פאון  
 בלעז) על שולחני שחטו לא עומד ועל שהבאת את הבכין הרי פאון' (פאון בלעז) לפניך שחט  
 אותן תחת הטוונם כך אמ' לו הקב"ה לאברה' התאווית לונקס יומלך להראותו על הר המוריה וסעלהו עם  
 לעולה כוון שהעלה אותו עם וחסם אותו על המזבח וגו' אר' כוכבא מהו ממעל' שעה את האזכח מכרן  
 כנגד כסא הכבוד שכאמר שפתי עומדים ממעל לו ומעלה מן האזכח של ידיו ונעל את הבכין לשחטו  
 שכאמר ויטל את אברהם את ידו וגו' כוונת הק' כה ויקרא עלאך יי' מן השמים וגו' ומפני שהבאת את המאכלת  
 לשחטו אותו הרי לפניך את הבהמה שחטו אותו יתת בכך מיד וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל  
 וגו' אמ' לו כסם שעשית כך קרבן ראשית שאכי מנחם את בכך כך אכי מנחה שכאמר ויקרא אל משה וגו'  
 דבר אל כבי ישראל וגו' הרי הבהמה לכבו מן הבהמה מן הבקר וכך שכו רבותיבו אשר לא בוימי ליתת  
 להקריב את כמו ולא דברתי לחלך מואב שיעלה את כבו על החומה שכאמר ויקח את כבו הכבו' וגו' ולא  
 געלתם על כבי שישחט אברהם את בכו אע"פ שביסומו אותו כפי ואמרתי לו קח כה וגו' אלא בלכיו לא  
 געלתם שישחטו אותו לפיכך לא אכלל בריתי וגו' ד' והאלהים כסה את אברהם אשה הלך ילך  
 וכה וגו' הלך ילך וחס אברהם כאשר אמר לו לך לך אל ארץ המוריה ובכה למה בוכ' בלכו הים בוכ' אתמוט  
 אמ' לי הקב"ה כי בונקס וקרא לך וגו' ועכשו אמ' לי לך שוחטו כאמן הוא עלי' אומ' הכתוב ונבאת אש  
 לכבו כאמן לפניך והוה מהלך לעשות רנן הק' כה ומוטך בונקס כוסא מתך הרע כיון שאמ' לו אל תסלם  
 ודך חורו' כשלום לבתיכם ויסב אברהם אל כערו וגו' התחילו אומ' כי יבוא ברכה כוסא אלחמותי חשב  
 עמנו כאלם וחרש ושתק ולא אמ' דבר שכאמר ואכי כחרש לא אשמע וגו' לכך בא' כוא יבוא ברכה כוסא  
 אלחמותי ד' והאלהים כסה אשה שחתי ולא התמהמהתי לשאור מנחתיך אברהם שהיה הולך  
 במהרה לא כסם שהיה לנע בין ארסו ונתמהמה וגו' אבל אברהם חשתי ולא התמהמהתי וגו' כיון שאמ' לו  
 קתמא מיד השכים אברהם כבקר והיה מהלך ולא רואה כלום יום ראשון והלך ויסב לו שוב השכים יום  
 שני ולא ראה כלום משאמך לו ראה על אשד הקדים אשר וגו' כשלישי ראה לשכבה עומדת בהר שכאמר

ביום השלישי וגו' באמר כאן מרחוק ובאמר להלן מרחוק ו' בראה לי וגו' ולמה ביום השלישי ולא מיד אצל  
 אה' הנה כדי שלא יאמרו אומות העולם מן יראה הקרוב אברהם את בנו כשנולד לו הנה מוראמו כעל  
 דעתו הימנו והלך והקריב את בנו שאילו אחר שעה אחת היה חוזר בו לפיכך אמ' הקבה יעשה שלשה  
 ימים מטעם ומכאן את המקום כדי שידעו הכל שדעתו היום ובאברהם הקריבו ולא חזר בו ההל ביום  
 השלישי וגו' כיון שכל לשחט מיד כמרו רחמיו של הקבה וכוונת אל תשלח ידך וגו' אל ארץ ארץ. בשם רבי  
 חלקיה טעם למה של בקריון שהן אומרים יש לו להקבה ומש' אם כנו של אברהם כשראה שכל לשחט  
 66. 1. 2. ל. אומרו כבער אלה מיד כונת אל תשלח ידך אל הבער וגו' ואילו היה לו כך היה מכוון ולא היה  
 הוא הופך את העולם ועושה אותו מזהו ונחיו לפיכך שלמה אומ' אם אחד ואין שני וגו' ומפני חיבתן של  
 ישראל קרא אותן כנים שבאמר בני בכורי ישראל :

**פרק לב בבימים** ואלה הגוים אשר הכית ו' לכנסת בס את ישראל . אפי' אל תהרסם פני וסכה  
 עמי הכיעומו בחילך והורידמו מניכנו ארבי מיום שנבלה הקבה למה לא בראה  
 לו אלא בוד מלאך שבאמר וירא מלאך ו' אליו בלכת את וגו' זה מובחל באותה שעה היה משמר את משה  
 וישראל בים שבאמר וישע מלאך האלהים בזמרים וישלח מלאך וינחילנו ממזרים וכיון שכלו במדבר יעשו  
 אותו מעשה פעל משה את המלאך ולא נקשו ולא עוד אלא שאמר לו הנה השמר מפניו ושמש בקולו וגו'  
 כיון שמשע משה כי לא ישא לפשעכם החטיל אומ' ולמה לנו להיות למי שכת' בו מן אל כמון כוסא עון וגו'  
 ולעול מן שכת' בו כי לא ישא לפשעכם אמ' לו אם אין ענין הולכים וגו' אמ' לו כך אבי עושה פני ילכו  
 והנחותי לך וכל ויין שהיה משה קיים לא היה לו רשות למלאך ליראות עד שעמד יקושה וכל בירוח  
 ונבלה שבאמר ויהי להיות יהושע וגו' אמ' לו המלאך בבקשה ממך לא תפגול אומי כסם שפגל אותו משה  
 שיש לי כמה שנים חבוט ועכשיו באמי לשמר אתכם שבאמר ויאמר לא כי אבי שר בנא וגו' ומאותה שעה  
 גזה הקבה למלאך שיכין בני אדם מן האומות שאל יעשו תשובה כגון רשב הזוכה ועוד שילמדו וישראל  
 בהן לעשות מלחמה לכך באמר אל תהרסם פני וסכמו עמי שלא יסכמו ישראל לעשות מלחמה ועוד  
 שתבטו בהן שאם אינן מניחין את הקבה ולא ידבקו עם מה' אף אפי' מכלה שוכאיהם : הפיעמו בקולך  
 והורידמו מניכנו ו' בזכות מן בזכות אברהם אל מורא אברהם אכבי מנן לך : וכן משה אומ' אשריד ישראל  
 וגו' מנן עזרך וכך אמ' ליהושע אתה זקנת באת בימים והארץ נשארם הרבה מאד לרשתה אף על פי כן  
 אכבי אוריהם מפני בני ישראל לכך באמר ואלה הגוים : ד' ואלה הגוים אשה כתת ליריאיך כס  
 להתנפס מפני קושת סלה הוא וראש מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים אברהם כסה אותו  
 הקבה שבאמר והאלהים נסה את אברהם דור המדבר כסה אותם הקבה שבאמר הכניו מחטור לכס לחם  
 וגו' ואילו מתכסין באומות שבאמר ואלה הגוים וגו' משל לעשיר שהיה לו כרמים כשראה אותו ויין טוב  
 היה שיפה וכשראה את היין רע היה כותבו לעבדו לשתותו כך אברהם שהיה גדוק הקבה כיסה אותו  
 אבל אלנו בוד האומות ואלה הגוים וגו' : ד' ואלה הגוים : אשה אמרו הושיענו אלהי וסענו וגו'  
 אמרו לו ישראל רבון כל העולמות עד אימתי מה שולטין עלינו עד אימתי משיבדין אותנו וכן דוד אומ'  
 עד אנה ירום אויבי עלי אמ' להם הקבה הדבר תלוי בכס עשו תשובה ואכי מכלה אותם שבאמר לו עמי  
 שומע לי ישראל כדרכי והלכו כמעט אויביהם אכביע ועל כרניהם אשיב ידי אמרו לו ישראל וכשתעש'  
 אנו מקלסין אותך שבאמר יתנו חטאים מן הארץ וגו' :

**פרק לד בתובים** אשרי איש ירא את ו' : אשה סוף דבר הכל כשמע וגו' כינוד סוף כל ה' אדם  
 אין דבר חביב ממו שהוא ממירא מן הקבה שבאמר סוף דבר וגו' כבוהה שבעול  
 אדם אומ' לכתירו עשור אכי ויש לו חטים הרבה ושמן ויין הרבה אמרו לו חביריו הרי הכל יש בידך יש  
 לך אוצר היכן לימסת אם אין לך אוצר אין בידך כלום כך מי שהוא עשיר וחסם כן דעת ואין בידו יראת  
 חטא אין בידו כלום מכין שבאמר סוף דבר וגו' למה כי זה כל האדם לפיכך אמ' דוד אשרי איש וגו' זה  
 אברהם שבאמר כי עתה ודעתי וגו' כמנחמו חפן מאד זה אברהם שבאמר עקב אשר שמע אברהם וגו'

בגו' בארץ והוא זרעו כי ביחוק יקרא לך ורעומה בתי' ויגדל האיש ויך סליו ונו' דורו אשרי יזכור ואברהם  
 וקן אף לכינוי וחי אחריות אברהם דור ישרים יבורך <sup>אברהם וצא וזרעו</sup>  
**פרק ל"ח תורה** ואברהם וקן בא' בימים <sup>אזכה אשת חילי מי ומנא ונו' כל העסק הוא בדרש נדרה</sup>  
 למה שכת' למעלה ואחריו קנר אברהם ונו' וכוון שמתה שרה מיד קפנה עליו וקנה  
 ואברהם וקן ורוח הקדש נזמת ואזמת אשת חיל ונו' משל לחיובל גבור שהיה לו הכיפה כנש את המים  
 זאת הרוחית באו עליו פירוש <sup>פ' שוללם בלעז קורסארוים</sup> ועמד והנה כולן אחר זמן הניע  
 לפתח הליון ונא עליו רוח קשה ובשכרה פניכמו המחיל מבקש רחמים מכני אדם בנקשה חכם סינינו  
 אותי אמרו לו אתמול היות מככש את המים והרג את הפירסין ועכשו אמה מבקש מן אחרים סינינו  
 אותך אמ' להם כל זמן שהימה פניפתי קיימת היותי גבור ולא הורכתי שיסועטו ועכשו בשכרה פניכתי  
 פשכר כתי כך אברהם גבור באו עליו פירוש ועמד והרג כולן שכאמר ויחלק עליהם ונו' ומל לעבדו  
 ולשמועאל ולילדי ביתו שמה עשר ושלם מאמת וכל מקבת כספו בוים אחד ראה גבורה שהימה כידו שב'  
 בעשם היום הזה מחול ונו' אמרו לו אתמול היות שולט בכל העול' דכתי' ברוך אברהם לאל עליון ונו' ועכשו  
 את אומ' גר ויבש ונו' אמ' להם ומה אעשה שמתה אשתי שכאמר ואקברה מתי ונו' מיד ואברהם וקן  
 אשת חיל מי ומנא וי שרה כי אשה יפת מראה את' בטת בה לב בעלה אמרו כא' אחותי את' ושלל  
 לא יחסר ואברהם ככה מאך נקלמהו טוב ולא רע ולאכרס הישיב בעבורה' דרשה נמר ופשתים שאף  
 היא היתה מקיימת את המכות באברהם כל אשר תאמר אליך שרה ונו' היתה באכיות סוחר שהימה  
 בעכר הכהר ובאת לה עד לארץ כנען' ותקם בעיר לילה וישקם אברהם ונו' זממה שרה ותקחנה זה  
 שרה המכפלה שכאמר ויקם השדה והמערה ונו' מפרי כשה בטעה כרס כי כרס יי' נבאות בית ישראל  
 חברה בעו' מתניה בשעה שבה המל' אכוס לאכול אכל אברהם ונו' מהי' שלש סאים ונו' טעמה כי טוב  
 סמרה ולשרה אמר ונו' ידה שלחה בכיסור גרש האמה הזאת' לא תירא לבימה משלג שהכסה  
 תקפה עמם שפכות מילה ושבת אף כניו ורדיון לג' סופם' כו כל ביתה לבוש שנים שנים שבת ומילת  
 מרכדים עשה לה אימית כשאמרו לה ויאמרו אליו איה ונו' אמרו לה הרי את מכושרת שביך עמודין  
 לעשות הכינים להיות לובשים בגדי הכינים ומשמשין בהל' מועד שכאמר וישג את האפוד ונו' כיון שמש'  
 שרה קפנה עליו וקנה וזקוקן מיד בודע בשערים בעלה ונו' ד' ואברהם וקן אשה תפלת בחורים  
 חסם ונו' את מונא עשרים דור מאדם עד אברהם ואין כתי' באחד מהן וקנה אלא האב והבן וכן בנו  
 עד ארבעה דורות עומדים באחד ולא היה אדם יודע אימה הוא הוקן ואומ' זה הוא הבן ואימה הוא בנו  
 אלא היו מכין זה לזה ולא מכבד הבן לאב מפני שלא היו יודעין שכאמר ויכל' הכלל יימה ונו' וכיון שעמש  
 אברהם כיבדו הקכה בעשרה וי משל למלך שהיה לו אוהב אמ' לו חס אתך לך בכסף וחס ועבדי ושתמות  
 יש לך אלא הרינו נוטל מערה מראשי וכותן בראשך כך אברהם אוהבו של הבה שכ' ורע אברהם אוהבו  
 אמ' לו הקכה מה אתך לך והב' ש לך שכאמר ואברהם ככה מאד אלה ראה מה בתי' בו ושער ראשי' כעמ' קני  
 כך אפי עושה אותך שמהא עמרת תפלת הה' עמרת תפלת טובה והיכן היא כמנאת בדרך נדקה  
 תמצא:

**פרק ל"ח נביאים** והמלך דוד וקן אשה אין אדם שליט ברום ונו' אין אדם בעולם שגא למות  
 ואומ' הריני הותם פו ואין הרום יונא או אסו או כחירו אינו יכול שאינו  
 ודע מהיכן הוא יונא אלא כשבא קינו שורם ונוגא לו לכך כאמר אין אדם שליט ברום אלא ישנו השפה  
 ונו' ח' סימון אל תאמר כן אלא והרום מסוב אל תאמר' כאשר בקמה אם בשם שנתכה היא וכה וטהורה  
 וקדושה לכך והרום משוכן אכונל אומרת לדוד והיתה כפש לפני ונו' מפני שהיה דוד גדון  
 באמר עליו כך אימה הוא הכרור הזה של חיים כביכול ווי' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך  
 עולם: ואת כפש אויבך וקלענה ונו' מעורה בארבע רוחות העולם ושוכ באה בכף הקלע  
 והמלכים משרין אותה ושוכ סוורת ואלו הן כפשות של רשעים לכך כאמר ואת כפש אויבך  
 מא א 41 ונו'

בטחין קהם שלישי וכו' ואין שלטון כיום שאביר אדם גדול או מלך או שר גדול כשהוא מת אינו  
מת וכדודו עמו שבאמר כי לא במזמור וקס הכל וגו' וכל זמן שהיה דוד הנדיק קיים היה בקרא מלך והמלך  
דוד וכן זהו קירין לו ארבע המלך וחסם ומלאך שכן באשה התקונית אומרת לו ואלהי חכם ככחמת  
המלך האלהים וכך אחימען בן ברוך אומ' לארבעה וכל שצמחו אבל ארבעה המלך דוד המלך את שלמה וכן  
בת שבע אומרת יחי ארבע המלך דוד לעולם וכן כתן הנביא אומ' לו ארבע המלך אתה אומרת ארבעה וגו'  
הרי כמה כבוד וגדלות והדד היה לדוד וכשהגיע זמנו למות אין בתי' שם לא מלך ולא ארבעה חכם ולא  
מלאך אלא שמו כלבד שבאמר וימת דוד וקין ושבע ימים וישכב דוד ויקרבו ימי דוד למות לכך אמ' שלמה  
אין שלטון צדו ויין משלמת במלחמה לא כמלכי בשר ודם א' ראש בשר ד' סימון כשהמלך מבקש  
לביקש שר הכפא פא' לטויל את הלגיון והן כותבין לו בסקף וההט הרבה והוא כוטל מהן ואינו משלחן אלא  
משלם אחרית היתיהם אין צמאות כך ואין משלמת במלחמה ולא ימלט רשע איש בעופו ואם תאמר שה  
הנדיקים עושים כמה נדקות ומתים אלא לא' דומה לא יועיל הון ובר' ואינו מת מי שהוא עושה נדקה אלא  
חו' לעולם אינו אומר כן אלא ונדקתהנינו ממות אעפ' שהנדיקים מתים בעולם הזה אלא לעמיד לבא  
חיים לעולם ולעולמו ועולמו אכל הרשעים בעולם הזה ובעולם הבא הן מתים שבאמר לא ימלט רשע  
וגו' אשה הוא דכן מחיורן לשאלו שבאמרי ישובו רשעים לשאלוה וגו' אבל הנדיקים עליהם באמר והיו לו  
אמר ויבכאות וגו' אמר דוד לפני ה'ה רבון כל העולמים אל תשלכני לעת זקנה וגו' כשהייתי כעד הייתי  
יובל למלחמה וכוחי כפשי על כנף ועכשיו שהוצקתי אין כי עוד כח וזן אומ' עד מתי הוקן זה מי שכת'  
אויבו ואמר רע לו וגו' כבקשה ממך גם עד זקנה ושיבה וגו' אמ' לו הק'ה וכך אכני עושה עד זקנה אינו  
הוא ועד שיבה וגו' ד"א והמלך דוד וקין אשה מלך יושב על כסא דין מורה בעיניו כל רע בוא  
זראה כשהרשעים מתגדלין בעולם מיה רעה באה לעולם וכשהנדיקים מתגדלין בעולם הכל שסין  
ושמחין כשהמלך דוד היו הכל אומ' מה מלך (פי' זה לשון שמת' הוא ומלת המלך דרי' כשתי תיבות זה מלך)  
דוד אבל כשמלך נדקיתו היו הכל אומ' לו ינימלך נדקיתו כן יאשימו עליהם הפתה אומ' ופתם וראית' כין  
והענין פתם הפתה זה ד"א בליק לרשע וגו' וזהו ד"א וזהו ד"א וזהו ד"א וזהו ד"א וזהו ד"א

פרק לו בתובים שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וגו' אשה עד שיפוח היום וגו' לפי שיראל  
אכה אשית ענות כפשי וגו' והק'ה אומ' להן עד שיפוח היום ופוח יומא ואיכו' ערקין שבאמר וכמו  
הכללים אילו המלכות שבאמר אוי לכו כי פנה היום כי ינבו כללי ערב ובן משה אומ' לך כלם מעליה וגו'  
באותה שעה ישראל יוסכין בשלום ואומ' לכך יהנה אימה וגו' אימה זו מלכות ככל שבאמר וארו חיות  
כיביעה הדולא אימתו ומק'פא' איה תופר איה הן הנמחקן שלה איה שוקל היכן הן גלגולות שהיו  
שוקלין להם המם והק'ה אומ' להן אל תמורא את עם כובעו לא מרעה וגו' וכמו הכללים חסרין שבי דברי'  
והורין שבי דברים שבאמר ופדרווי יישובין ונאו גיון ברבה ושמת וגו' הרי שנים ינסו וגו' ואכחה הרי  
שנים לפיכך הוא א' עד שיפוח היום וכמו הכללים בזכות מי בזכות מי שאל' לי יאל הר המור זה אכחה'  
מה המור ראש לכשמים כך אכחה ראש לנדיקים ואל נבעת הלכותה זה יבחק שקרב בזכות כלבוב סכ'  
וחסם אותו על המזבח וגו' אמ' לו אל תשלח ידך אל הכבד השמיל יבחק בנות אשא עיני אל ההרים וגו'

פרק לז תורה אלה תולדותי נתחן אשה בה אמר וי' אלהי ישראל בעבד הבהר וגו' בוא וראה  
שבאמר ובעד לפני גדול וגו' ואברהם מברכך וגו' ומפני של היה לובן החמיל אומ' לה' בה במה אדע כי  
אירשכהמה הפייה שכתת' לו כל טובה שבנעולם ובמים לא בתת' לי שבאמר וי' אלהים מה מתן לו וגו' אמ' לו  
הק'ה אכנימתן לך שבאמר להחמיל ארבעי יישובו וכחול כבו במים לפיכך כתן לו מתנה גדולה את יבחק  
שבאמר ואתן לראית' יבחק ומה דחה לומר וי' אלים מה מתן לו אלא מתחלה היה אברהם אשתרולו וגו' ויהיה

דומה כמוזות שאינו מוליד לא הוא ולא יבחק אף כל האיסתרונין היו רואין כך התחיל אדם להקבץ  
 רבוב של עולם אופשר לי שאינו מוליד שאף הכל אדם כך ולא האמנתו עד שראינו אף אנו במול אדם לז  
 סק' כה אל תסתכל עוד בדברים הללו נא לך מן המידה הונ' שאלמר וינא אתו המונה ונו' ומה אמרו לך  
 בכל אברים אינו מוליד ושרי אינה ויזנת שאלמר ושרי אשת אברהם ונו' אימתי אתם מולדין ולא יקר עוד  
 את שמך אברהם ונו' אף שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי ונו' היו אברים אינו מוליד אבל אברהם מוליד  
 שרי אינה וילדת אבל שרה וילדת שאלמר ותהר ותלד שרה ונו' לכך באמר אלה תולדות יבחק' ד' א'  
 ואלה תולדות יבחק' ושה עגרת וקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם יש נכים עובים נאבין עגרה  
 לאניהם ויש בנים רעים כושלין עגרה מאניהם שאלמר וירא חם ונו' אבל הם ויפת ויבשו את ערות  
 אביהם ושמעאל עובד ע'א אבל יבחק שה עולמו של ה' בה כתיב עגרה לאביו אלה תולדות יבחק' ראונו  
 פחו כמים ונו' ויוסף מהרו ועלו אל אבי ונו' אבשלום והכיתו את המלך לבדו ושלמה והרכבתם את שלמה  
 בני על הפרדה אשר לי ונו' עמד וסוקהו והוסוף על העבודה שאלמר ויש השיר בעיני י' כבוד אביו  
 היו עגרת וקנים בני בנים אלה תולדות יבחק' ד' א' אלה תולדות יבחק' ושה לא ינשו לרוק ולא  
 ילדו לבהלה לחם כי ורע ברוכי י' המה ונו' לא ינשו לרוק זה אברהם ושרה שהרבה ינשו עד שמנן להם  
 יבחק ולא ילדו לבהלה שאינו הביטחון אבל שמעאל היה הורגו שאלמר ומר' שרה ונו' ואין מבקש אלה  
 שהיה מבקש להכניו שכן שלמה מפרש במתלה הירח וקנים ונו' כן איש דמה את רעהו ונו' אמ' ה' בה  
 אם סורנו מנין עולמו עומד התסילה שרה אומרת ג' בש' השמה ונו' אמ' לו ה' כה כל אשר תאמר אלוך  
 שרה ונו' לא ינשו לרוק ונו' כי ורע ברוכי י' המה ויורע יבחק בארץ היא ונו' אלה תולדות יבחק'  
 ד' א' אלה תולדות יבחק' והרי בכר כל אלה תולדות ושמעאל וכאן אלה תולדות יבחק' בן  
 אברהם ויכול שביהם חם ושלום ושה כי ודע י' דרך דקוקים ונו' משל למר' ר' מנחם חלב תר' של חמור  
 שכל לשון ורד אע"פ שבעש' רוקים ויפה משמן הוורד אלא סופו חומר לפריותו כמות שהיה כך תר' של  
 חמור זה הגר המברית שאלמר בתן אשר בשר שמורים בשרם ונו' יבדקה עם אברהם וילדה לשמעאל  
 אלה תולדות ושמעאל אלא הנה חורה לבריותה שאלמר ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים שהיתה הגר  
 מברית אבל ראש יבחק' מה אברהם מנה בשבילו ללא ינשו אף לא אל בית אביו ונו' לפיכך אלה תולדות  
 יבחק' ונו' אבל ושמעאל אשר ילדה הגר המברית ונו' : אברהם הוליד את יבחק' וכי אינו ודע שאברהם  
 הוליד את יבחק' א' חניכה רבה משל לזונה שהיו הכינים והעורבים רודפים אחרים ברחם מהן וכבשה  
 ויטה על קובה והיו בני אדם אומרי כינים הללו מן הכן הן וזה אומ' מן העורב הן אמ' להן אחד כל זמן  
 שהן בנים אינן ידועות אם של עורב הן ואם של כן הן אלא הכינו עד שתלד ויעשו אפרוחין ואתם  
 יודעין ממי הן כן כשנולדה שרה פעמים הרבה אבל פרעה פעמים אבל אבימלך כך התחילו אנו' לא  
 עיברה אלא משרעה ואינו אומ' לא עיברה אלא מאבימלך אמ' להן ה' כה יבשר עי דוברי שקר הממוני  
 עד שתלד ואתם רואין למי הוא דומה מיד בנה ה' כה למלך הממונה על נרות הולד אמ' לו אל תבור אמו  
 דומה לאמו אלא לאביו שידעו הכל שאינו אלא מן אביו מיד ונא דומה לאביו לכך באמר אלה תולדות יבחק'

בן אברהם

פרק לח נביאים והמלך דוד וזן בא כימים ושה וקונו' וחלופו כח' אמרו רבותינו שלש עשרה  
 שנים עשה דוד מלכה ומוטל במטה וסבבה כרים היו מחלפין מתחתיו בכל יום  
 ממה שהיו מתפסים שאלמר יבצתי באכסתי ונו' אלו שלש עשרה שנים שהיה מתפסר בשביל שפעה אונתו  
 מעשה וכל שובחו היו אומרים אמתו הוא מה זה שאלמר אויבו יאמרו רע לי מתי ימות ואבד שמו עד  
 שביקש רחמים מלפניו ה' ונא' לפניו רבובו של עולם העמידו בשביל בית המקדש שמה לי שמואל  
 הכביא אלה בבקשה מורך לך וקומי אטון שאעמוד מן המטה הזה ואשלם להם מגילת כנין בית המקדש  
 שאלמר ואתה י' מכבו והקיימתו שלמה להם הקיימו מן המטה ואשלם להם מגילת כנין בית המקדש מיד  
 שפעה כה תפלתו ועמד מן המטה שאלמר (ד' כח) ויקם דוד המלך על רגליו והיכן אדם עומד

לא על רגליו ומהו על רגליו אלא שכתרפא וכעשה כרוא ועמד כרגליו מאחר כל אומן השנים וממר  
 להם מגילת הבית הכל נכתב מיד יי' עלי השכיל ויחך דוד לשלמה כמו את תבנית האולם ותבנית כל  
 אשר היה ברות עמו לפיכך כאמר וקונו יי' יחליפו כח ד"א זהמלך דוד זקן זשה למען ירבו  
 ימיכם וגו' ואברהם זקן בא ימים אלו ימי העולם הבא שזאמר שבתי בכות יי' אל מוי חיי לעולם  
 הבא אין בהם מעט מות שזאמר כלע המות לבנת וגו' ללמדך שבעולם הזה אף מלאכי השרת נוכחין על  
 הצדיקים למעלה כשם שנוכחין בני אדם למטה ולעמיד לבא און עידי בכיה שזאמר ומה יי' לסיים דמשה  
 מעל כל פנים ואין פנים אלא מלאכי השרת שזאמר ודמות פניהם פני אדם וגו' לפיכך והמלך דוד זקן  
 ויבטחוהו בנגדים וגו' עליו אי ש' שלמה שבתי וראה תחת וגו' אמתול ומהר דוד וירץ שמערכה וגו' ועכשיו  
 יורד וישף שזאמר וישף דוד אמתול מלבוסין אותו זהו אור' לא אוכל ללכת בלילה כי לא כתיבתי ממה  
 שהיה רזי וגופי וסוף עליו ועכשיו ויבטחוהו בנגדים ולא יחס לו שכתבן ג' מן משדרו של מלאך כשהעצה  
 אותו מלאך השטן ומכה את ישראל באותה שעה ושלח האלהים מלאך ירושלם לשחתה וכהשית וגו' מה  
 יעשה המלאך אם יודע אכי השהה כמלא עלויהם חמה אם הולך אכי זהורגן קמעה קמעה עכשיו הוא  
 מכלם בידי אלא הרי אכי הורג כאחת מהן הרכה כדו שיראה וירחס עליוהן כיון שהלך זהורג מהן שבעים  
 לפי איש מיד ובהשחית (ד"ה כא) ראה יי' וינחם על הרעה וגו' דברו דבייהודה ודבי כמיה אומ' מה  
 הוא ראה יי' וינחם על הרעה לא הלך לו המלאך וישב לו בהר המורי ואח' לפניו רכבו של עולם כך המכר'  
 ברית עם אברהם אביהם שכבשורחמיו לעשות רנוכך בעולם הזה לא כך אף לפניך ויקרא אברהם שם  
 המקו' הוא יי' ר' כשם שהיה לו מה להשיב לפניך לומר שזאמר אמרת לי כי בונח יקרא לך ורע ועכשיו  
 אתה און קח בא וגו' היה ליכבו לפניך ולא אמרתי כל' לא עשיתי עמי כאילו ועשיתי רנוכך כך כל  
 זמן שיהיו בני מוסאין לפניך ויש לך זכות על שמתאו לך שמהא מוכש את ממך ולא תפדע מהם אלא  
 שמהא וזכר עקדתו של יצחק ומרס עלויהם אמ' לו המלאך ולא כך התבית עמו ועכשיו אתה מכלה אותך  
 שכ' דאש יי' וינחם על הרעה מה ראה עקדתו של יצחק ראה וכתרפא עליוה' לפניך אמ' שלמה כהם ככפי' וגו'  
 פרק לט בתובים שיר למעלות אשא עיני זשה וכמתך יי' לראש וגו' אשרוק ישראל כשעם  
 שהן עושין רכבו של הקב"ה הוא מעלה אותך למלאכי השרת שזאמר והיה  
 אם שמע תשמעו וגו' והיית למעלה אין כתי' כאן אלא דק למעלה מהו דק מיעוט פעמים שאתם למעלה  
 אימתי כו תשמע בקול יי' וגו' ואם לאו פעמים שאתם למטה כשאין אתם עושין רכבו שזאמר הבר אשר  
 בקרבך וגו' וכך הנטיח הקב"ה לאברהם מתחלה הנטע בא השמימה וגו' וכמוס אחר הוא אמ' והיה זרעך  
 כעפר הארץ אם כמכובים למה כעפר אלא אמ' לו בשעה שביך עושין רכבו כשם שהכובים עליונים  
 על כל העולם כך כמך עליונים על הכל וכשאינן עושין רכבו כשם שהעפר למטה והכל מדוישין אותו  
 כך הן שזאמר כי אינדם מלך ארם וישיהם כעפר לדוש אמ' לו וכך אתה מכיחן אמ' לו לאו מעמידן אכי  
 טכאמר התכערי מעפר וגו' אמרו לו הדורות הללו רבון כל העולמי הרי הגיע יקוסים (פי' קן ומון)  
 לפיכך אמ' דוד שיר למעלות שאתה מעליו שזאמר עזרי מעם יי' עושה שמים וארץ

פרק כו תורה ויהי כי זקן יצחק עשרים דוד עד אברהם אין כתיב בהן זקנה אלא כו שזאמר  
 ואברהם זקן ועזר יצחק אף הוא כי זקן יצחק עזר יצחק אף הוא שזאמר ועיני  
 ישראל כדוד מווקן זשה יראה אל עבדיך ועלך והדרך על כניהם ואין הדרך אלא זקנה שכא' תפארת  
 פחורים כהם והדר זקנים שיכה אברה זכה על בנו כחמשה דברי' שכו רבותיו האב זוכה לכן כחמשה  
 דברים כמי מנין שהיה אלה יצחק כיוסף כתי' כיוסף ויהי יוסף יתה תואר וגו' וכשהלך אכל אחיו מה אמרו  
 הנה בעל החלומות הלזה בא ובאמר כיחם מיהאיש הלזה וגו' מה הלזה האמור כיוסף שהיה כאה אף  
 הלזה האמור כיחם שהיה כאה ככה מכין שאים יצחק נכור ככה ראה כמה בורות חפר שזאמר וישב  
 יצחק ויחפור וגו' ויחפורו עבדי יצחק וגו' ויחפורו באר אחרת וגו' ראה נבירה שהיתה בידי עוסר מנין שכ'  
 יגדל האים וגו' והיה לי עקבה כאן וגו' ויהיו ימי יצחק ק' שנה ופ' שנה וא' לדרס בן ק' זע' וזאת וזה ק' זע'  
 למה



למה אלף אמ' לו הקב"ה אתה זכית בחמשה דברים' אלו היו אני מוסף לך קמח שנים משל אביך ויהי כי  
 זקן יבחק לךך באמר יראה אל עבדיך וגו' כל מי שיש לו זכות וזכה בחמשה דברים אלו וכל מי שאין לו  
 זכות פורעניות באות לו כנגדו ומי היה זה ויאל כשנאמר יחילו על ראש יואב וגו' זכ כנגד הכס מרשהוא  
 זכ אין לו כח ומצורע כנגד הכו' מי שהוא מצורע אפילו הוא כחור והכרעת עליו אין בעור ממנו  
 מחוקן כפלך כנגד העושה שיאל באשה עניה וחסר להם כנגד החכמה שבאמר לכו לחמו בלחמנו וגו'  
 ויכול בחרב כנגד השנים אלו חמשה פורעניות כנגד חמשה דברים אלו מי שזוכה נוטל כיבחק שנאמר'  
 ויהי כי זקן יבחק ושלמה ביום וזאת' תחת אכזתיך יהיו במק' : ד"א ויהי כי זקן יבחק : גשה רבוב  
 עשית אתה יי' אלהי כפלתוך ומחשבותיך אליכו אמרו לו ישראל רבות עשית וגו' למה כל כפלות שאתם  
 עושה בשבילנו וכל מחשבות שאת מחשב בשבילנו שכלפאות ומחשבותיך אליכו בשבילנו אמה מוסר  
 את הרשעים ומוסר את הנדקקים בשבילנו הואך בפה הקב"ה שיבחק מחשב את עשו ועמיד היה לברכו  
 אמ' הקב"ה הריני מכה את עשיו בדי שלא יהא רואה למי שהוא מכהך כדי שיטול יעקב את הנדכות  
 לפיכך ויהי כי זקן יבחק : ד"א ויהי כי זקן יבחק : מה כתו למעלה ויהי עשו בן ארבעים שנה  
 וגו' ומתוין מורת רוח וגו' יהי כי זקן יבחק : מה כסול וגו' ומתוין מורת רוח : וקרא את  
 עשו בכו הנדול אביו קרא אותו גדול ואמו קראה אותו גדול שנאמר וקרא רבקה וגו' והקב"ה קרא אותה  
 קטן שנאמר הנה קטן בתוך גשה מי זה אמר ותהינו' משל לנו שהיה זכתי' טירוביא (פר' נבורים) בל  
 אמה להכתוב לו את כבו אמ' לו ראה לכני מה בחור מה נכור ובעל קומה אף אמו אמרה ראה מה בכינו  
 בעל קומה אמ' להם בפניכם הוא נכור ובעל קומה איכי יודע הרי העין אס יהא בו קומה מדדו זמבא  
 קטן ונפסל כך רבקה קראה אותו גדול ויבחק קרא אותה גדול אמ' להם הקב"ה מי זה אמר ותהי וגו' אתם  
 קוראין אותה גדול ואמי איכי קורא אותה אלא קטן שנאמר הנה קטן בתוך כניוים וגו' :  
 פרק ט"א כביאים ועלי זקן מאד : גשה אשרי אדם שומע לו וגו' כי מובאוי וגו' זמבאוי חומס כפא  
 דמיוק לולל ז' חיד : וגו' מי גרם לצלי שאריך ימים ויחוקן הרבה שהיה עוסק בתורה שבאמר ועלי  
 הכהן יושב על הכסא וגו' אשרי אדם וגו' למה כי מובאוי וגו' זמבאוי אהכו מות אלו כבי עלי  
 שהן זמבאין אותי על כני שנאמר ומשפט הכהנים וגו' גם בערם וגו' ותהי מטאת העצדים וגו' והיו ישראל  
 רואין אותן וזאת ראה אלו כהניו של הקב"ה ראה מן אי אלו כניו משתמש הקב"ה כביכול הכתוב ביום  
 לעמך הן עושין מוטא וטעאוי חומס כפא : זמבאוי אהכו מות כיום אמה יומתו שיהי שבאין החיים  
 ואהכו את המות ומתוך הכרה הזאת קפנה זקנה על יעלי ועלי זקן מאד : ד"א ועלי זקן מאד :  
 אמה מובא בכל מי שכתוב זקנה אין שם מאד אלא כאן ועלי זקן מאד : גשה אשר לא כשא פני שדים  
 וגו' משל לבריון (ש' פירוק) שבעל אבן מרק באיקובין של מלך אמ' המלך עלו את האבן ושברת זכה את  
 בזאובך עשו כבי עלו הכעסול והקב"ה יותר מדאי שבאמר ותהי חפצאת העצרים גדולה מאד אמ' הקב"ה  
 אף עלי יחוקן מאד שבאמר ועלי זקן מאד : ד"א ועלי זקן מאד : שלשה בתרום היו בידו כהן גדול  
 מלך וחס בית דין כהן גדול שבאמר ועלי הכהן שהיה כהן גדול יושב על הכסא שהיה מלך על מווי' היכל  
 יי' שהיה אב בית דין ובעוונות כניו ירד משלשטן שבאמר ועלי שוכב חסם : שלל היה כהן גדול במקומו  
 שלל היה מלך ועיניו החלו כהות שלל היה אב בית דין שבאמר עיניך נרכות במשבון ראה מה הכניס  
 גורמים לא כניוים ועלי זקן מאד : ד"א ועלי זקן מאד : הרבה קוציבו בחהרה מפני דעת כפיהם  
 יבחק תחלה מפני כדמותו של עשו בנו שהיה משתחוו לבע' זמבאוי עולה ומתוך כך כהו עשוו של יבחק  
 ויהי כי זקן יבחק אף עלי יחוקן מפני ברת כניו ועלי זקן מאד מפני מה זמבאוי את אשר יעשוו כבי אף  
 שמואל יחוקן מהרה מפני ברת כניו שבאמר ויהי באשר זקן שמואל והלא כל ימיו היו כל כניו אלא מפני  
 ברת כניו קפנה עליו זקנה שבאמר ולא הלכו כניו בדרכיו : ד"א ועלי זקן מאד אר' ביימון מובלין  
 היו כניו מן הדבר הזה שכת' את אשר יסבכו את הכניו אלא כך היו עושין לא היו מקייבין את  
 הקר כמות בשעתן והיו כמות ישראל מביאות מור או בני יוסה אטלן בשם שבתי ובא לאת ימי' עברה וגו'

אל פתח אהל מועד אל הכהן והיו בוטליו ומעבורין השעיות ולא היו מקריבין בשעתן והיו כמות ישראל  
הכורות שנתהרו והולכות ומשמות לבתיהן שבאמר ואת אשר ושכבון את העם לא באמר אלף את  
העם משכבך את העם עם בעליהן עמלות מי גרם להם שהיו מוכיחין את הקרבונו ולא היו מקריבין  
אותן בשעתן שבאמר מחטיאים עם יי און כתי' כהן אלף מעבורים מעבורים השעות התחיל אומ' להן אל  
כתי אומ' לו הקב"ה אתה מסדל לבניך ואומ' להם אל בני ושלמה כוונ אל תמנע מכער מוסר וגו' אתה בשבט

וגו' אמרו לו ישראל אם כן רעה עמך בשבטך :  
**פרק מב תורה** ויתן לך האלהים מטל השמים : דעה כטל שרמון וגו' וירח את רוח בנדיו וגו'  
והעבודה תלויה בכבורות אדם הראשון שהיה בכור לעול' לנש מחלה בגדו הכונה שבאמר ויעש יי' אלים  
לאדם ולאשתו כתבות עור וגו' וכתו' כתבת בד' קדש ילבש אדם הראשון מקר את הבגדים לנש שהיה  
בכורו של כח שבאמר ומלכי דקו וגו' שם מטרן לאברהם ואברהם ליבחק ויבחק לעשו שהיה בכור כיון  
שראה יבחק ששני עובדות ע"א בטלמן עשו והפקידן אכל רבקה כיון שצמד יעקב ונטל את הכבורה  
מן-עשו אמרה רבקה הוליל ולקח יעקב קבכורה בדיון הוא שילבש הכנדים הללו שבאמר ומקח רבקה  
את בגדי עשו וגו' ככנס אכל אכיו והרזו שבאמר וירח את רוח וגו' שהרי יבחק באומי הרוח שבעקד  
על בני המזבח : ד"א וירח את רוח בנדיו . בוגדיו אומן הרשעים שנוגדן הכנה כשהן עושין  
הטובה כך הן עובותיהם כמור והאלות לכך באמר וירח וגו' כרית טיה כרית הקרבות שבטיון שכ  
זיון טיה תחרש אמ' לו עול הכרבות שכתבי לך ויתן לך האלהים בדיון אם יש לך מעשים כותן לך ואם  
לאו אינו כותן לך אבל בעשו לא אמ' לו ויתן לך אלף הכה משמני הארץ וגו' לא שוכר הקב"ה אלף הכה  
משמני הארץ אבל ליעקב ויתן לך האלהים מטל השמים משל לסומר שמכרו לו כלים שכי כתי אדם אחד  
מוכר לו כלים בעשרה זוכים ואחד במאתים זוכים הלכו עמו לטיול היומנו מיד כתן לאותו עשר זוכים  
ההלך לו והשכי היה יושב וזוהה אמ' לו לאותו כתי מיד ואני מושב ממתין אמ' לו אותו היה לו ליעול קימעה  
בעשרה זוכים והיה בידו וכתתי לו אבל אתה מאתים יש לך ליעול ואני מעמודך מן-הסולחן שמתול כך  
לעשו כתן מיד הכה משמני הארץ וגו' למה שאין לו אלף העולם הזה אבל ליעקב מה רב עובד וגו' :  
ד"א ויתן לך האלהים מטל השמים זה המן שבאמר וברדת הטל : ומשמני הארץ זה הבאר שהיתה  
מעלה להן דגים : ורוב דגן ותירוש אילני שלום : יעבדוך עמים אלו בני כח : וישתחוו לך לאנשים  
אילו בני ימעאל : הוה גפיר לאחוך אלו בני קטורה : וישתחוו לך בני אהרן זה עשו ואלשוני : אורריך  
ארור זה כלבם : ומברכוך ברוך זה משה שבאמר ואתה תברכה וגו' :

**פרק מב בראשית** והיה שארית יעקב כטל : דעה שרטי פתוח אלים וגו' אמרו ישראל מפני שבכחו  
עומקין בתורה שבמשה במוס דכתי' הוי כל נחא וגו' לפיכך הכרכו באות עליוה  
שבאמר שרטי פתוח וגו' אימתי בשעה שחור הקב"ה על כל אומות העולם ליתן להם תורה שבאמר ויאמ'  
יי' מיניו בא וגו' ולא בקסו לקבל וכיון שבא אל ישראל מיד קבלו עליהן שבאמר ויעבו כל העם ישדו וגו'  
אמ' להן אם כן עלו הכרבות לעמכן שבאמר ויתן לך לפיכך שרטי פתוח וגו' שבטל כך ועל ילין בקימרי  
והיה שארית יעקב : ד"א והיה שארית יעקב : אמרו לו ישראל בטל אתה עושה אותנו אמ' להם  
כשאתם זוכין וכן הוא אומ' וישכין ישראל בטח כדל וגו' ולמה כטל אלף את מוכא אפילו בדיק שבדקוים  
אינו שולט בטל אלף הקב"ה לעצמו כדוכך לידע בשעה שצמד אליהו וכשבב וזא' מי יי' אליהו ישראל אשר  
עמדתו וגו' ולא שמע הבה אלף הטל הוה יורד מיון שכן הוא אומ' לאלוהו לך הראה לשאחב ואתה טל  
לא כחזר אלף ואתה מער מיון שהיה הטל יורד כל אותן הימים שאין אדם שולט בטל אלף הקב"ה כך  
אמ הבה לישראל כשאתם עושין רכובי כשם שהטל אין כרויה שילטת בו כך אף אתם אין כרויה שולטת  
בכס שבאמר והיה שארית יעקב : ד"א והיה שארית יעקב : גדול הטל מן הנשם שלטת ימים  
מזכירין אותו כיום הראשון של פתח אבל הנשם מזכירין אותו כיום טוב האחרון של קנ גדול הטל שאם

אמר אלם בימות ההמה מוריד הנסס מתארין אותו אבל אם אמר מוריד הטל בימות הנסמ' אין מתורין אותו  
 גדול הטל שגור ד' תצטית שירדו נשמים ועמדה וקפה אחת ועשתה לה כיריים והעלתה אותה  
 לראש הגג ליהסה והיא הכל מתרעין ומתפלגין שירדו נשמים ואופה ה' הקבה מתפלגת ויהא חרב  
 ואומרת אל תשמע להן עד שתיבש הברים שלי ושמע לה הק' בה מפני שהטילה בקסה שבאמר אהיה  
 כטל: ד"א כטל מאת וי' שני דברים שאלו ישראל שלא כהונן אמרו שימני בחותם ונר' כבר ככתב  
 בה פסוקתא עד אהיה כטל לישראל למה שהטל סימן ופה לפחיתת הממים שבאמר יחיו מתין וגו' אל  
 ברכים ופעוה גווח לפני הק' בה נכלתי יקומו אותן שמתכלין כשכילוה כנלב למה שמל את בנו זה  
 בשדף למה ששומר שבת זה בהרה למה שעסק בתורה לכך באמר כי טל אורות טל'ך:

**פרק בדר כתובים** שיר המעלות אשא עיני ו' אשה ימי אפה הר גדול וגו' אה מיטת שהיא גדול מן  
 האבות שבאמר הבה יטביל עבדי וגו' ירום מן אברהם דכתי' הרימותי ידי וגו'  
 וכא מן משה דכתי' כי תאמר אלי שמה בחיך ונכה ממלאכי השרת דכתי' ונכיתן וגו' לכן לכך מי  
 אמה הר גדול ורובכל ממי הוא מדוד שב' וכן שלמה רמבעם בנו אחיה ב' א' א' ב' ו' א' שפט ב' יהורם ב'  
 אמין ב' א' אשה ב' יוחנן השני יהויקים וכני יהויקים יביתו אמיר שלמאל ומלכירס ופרייה וכני פדויה  
 ורובכל ושמי וכן רובכל משולם וסכניו ושלמית וכן סכניו פלטיה וישעיה וכני סכניו שמעיה וכני  
 כערוה אלעזריה הודוהו ואלטיב ופלטיה ועקיב ויוחנן ודליה ועכני שכניה עד כאן פרט הכתוב עד  
 עכני שכניה ומי הוא זה עכני זה משיח שבאמר אלו עש עכני שמיא ועכני שכניה מהו שכניה מה שכחוב  
 במשיח מי כו' ליום קטנות וגו' שכניה אלה עימי יי' לכך מו' אמה הר גדול לפני ורובכל למשור אותו  
 שכתו' כו' וספט כדכר דלום יהוכים במיטת ויהו' את האבן הראשה אבנו של יעקב שבאמר ושכס יעק'  
 כבקר ויקח את האבן וכן דיבאל אות' אהיה עדי ד' מנורא אית' ויגרת אבן דילא כדון וגו' ומהוכן  
 הוא בא דרך הרים שבאמר מה כאו וגו' אותה שפה ישראל מתכלין ואת' אשא עיני אל ההר' מאין יבא  
 עזריו עזרי קצם וי' עשה שמים ואל'ך:

### פלגיה דסיפרא

**פרק במ תורת** ויבא יעקב מבאר שבע' אשה דרך אויל ישראל בעימי זה יעשו שכתוב בו וירא  
 עשו כי רעות וגו' וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת וגו' הוסיף לרה על  
 ברה דרך אויל ישראל בעימי' ושמע לבעה חכם זה יעקב שבאמר ויגד לרבקה את דבריו עשו בנה  
 וגו' ועד ממי הוא מתבסס כשהיה אותך ועתה בני שמע בקולי אמרה לו כבר שמעת לי וטעלת את  
 סככות אף עכשית שמע לי שפחה אמ' ליה יעקב וכך הוא הדרך שאנא חוץ מדעת אבא ויאמר לי אף  
 היא מר ויקרא יעקב אל יעקב וגו' קום לך וגו' כיון ששמע יעקב אמ' לו מן אב' ויטורין (פי' ברכה)  
 אמ' לו ואל שדי בכך אותך וגו' מיד ושמע יעקב וגו' ויבא יעקב ויפגע במקום לכך באמר ושמע לבעה  
 חכם: ד"א ויבא יעקב' אשה בהמה לכך וגו' בהמה לכך מכחה אותך בשעה שאלם יגיע בתורה  
 בחייו בשכךך ששומר עליך שהיא משמרת אותו מן רומה ומלצה \* והקינות היא תשיח' כשיעלה  
 הכל לדיון היא כניגור שלו ומלמדת עליו וכות: ד"א בהמה לכך זה יעקב שהיה עוסק בתור' כסוי'  
 חבית אביו בשכךך תשמר עליך איתמי ויקח מאביו וגו' היה הוא טובב ויפחה היא משמרתו והקינות היא  
 תשיח' איתמי ויקח יעקב משכמו: ד"א ויבא יעקב והו' ה' רגלי חבדיו וגו' אברהם שדף את אחר  
 המלכים מו העיר ממורח' וגו' ורשעום בחסך ידמו אלו ששה עשר ומלכים שהרג שבאמר ויחלץ עליוהם  
 לילה וגו': ד"א רגלי חסדיו ושמור זה יעקב כשיבא לילך לחסן סבן ה' אה' ל' ויהסה אכני עמך  
 וגו' ורשעום בחסך ידמוה עשו דכתי' כל חסך עמון לנפוכו וגו' יהיה בית יעקב אש וגו' ורשעים בחסך  
 ידמו סינא לרדוף אחר יעקב בעשר שעות והכבים הק' בה את השמש ועשת את היום עשר שעות שבאמר

ויפגע וגו' וזוהי עשו עומד בחשך ודומם ואינו יודע להיכן לילך למה כולל כח יגבר איש אמ' לנהקבה  
שם גבור את : חף לעמוד ללא כך הוא עושה לישראל שכאמר ואורח גדוקים כאור כונה הולך ואור  
על כיון היום דרך רשעים באפלה לא ידעו כמה יכשלו וזם אתה חמיה על הדבר הרי בעולם הזה היה  
כבר שכאמר לא ראו איש וגו' לא רגלי חסידיו יסמר כיון שיבא יעקב מכית אביו לא יבא בידו  
אלא מקלו שכאמר כי במקלו וגו' אמ' ה' לינחם כך עשה לך אברהם אביך לא כתיב לך כל מה שהיה לו  
שכאמר ויתן לו את כל אשר לו וכן ויאמר אברהם אל עבדו וגו' מהו המשל אמ' רב שמש בר רב יוחנן  
שהשליטו על כל מה שיש לו ואמר לו אפילו אתה מאבד מה שיש לך קח לבני משם אשה מיד ויחם העבד  
עשרה וגו' וכל טוב אדכוו בידו זה דיומקו שהלכה בידו ויתן אברהם את כל אשר לו וגו' ולא עוד אלא  
התחיל העבד מתקן לזו קטלואת וזו עבדות ושלמה נוחים משור ובוסף עוד שדרכו הק' בה שכאמר  
ויהי אחריו מות אברהם וגו' ראה כמה עשה אברהם לינחם וינחם לא עשה כן ליעקב אלא הניחו ריון  
אמר לו הק' בה השכת מן המסכן הזה למחסור לך שכאמר ומוסך מיושר אך למחשו' ומה היה לו בתמלקה  
הימרו שכיבו ואין את מונבא שדכר' עמו אלא בשעה שמת וראה מה עשה עשו ליעקב ראה אותו  
ריקס ולא כתרסם עליו אלא אמר הרובי קודמו לדרך ואינו יכול לשוב בדרך וזם אבי הרגו שכאמר' בה  
אמר י' על שלשה וגו' כל רדפו בשרח אחיו וגו' ידע יעקב ומה עיניו להק' בה ועשה לו הק' בה במים  
וכן מקלו במים וכקרב הירדן ועבר שכאמר כי במקלו וגו' המתין עשו בדרך ולא עבר משם יעקב  
והרגיש שפבר הירדן מה עשה דרך אחריו טוב קדמו למערה מקום במרחץ אמ' יעקב לא פת ולא דבר  
זו כיוי ככבס אבי ומחמם את ישי במרחץ הזה בא עשו והקיף את המרחץ בשכיל שלא יבא יעקב משם  
אלא אמ' שהיו מת אמ' לו הק' בה רשע כנגדו את מורווג אבי אחריו לו הנס שכבי עמך וגו' אמ' לו יעקב  
באותה שעה כך עשית לי על שמך אבי בטוח וכל יעקב וגו' ויפגע במקום ואין פגיעה אלא תפלה שכאמר'  
ואתה אל תתפלל וגו' אמ' דוד הנה לא יטוס וגו' י' שמור באתך ונאוך וגו' :  
פרק מו בביאים ויכרח יעקב שדה ארס : זשה לך עמי בא בהדריך וגו' לך הסתכל בהדרי לךך  
וראה שלא לפי עוביחך הכאמי עלך י' מורין שכאמר חדריך ואין חדריך אלא  
כליות שכאמר כד י' נשמת ארס וגו' ואם בוא יעלך י' מורין לא תפתח פיך ותקרא תיבר אחר מידת הדין  
אלא וסגור דלתך בעדך למה חכי כמעט רגע שאין הייסורין מתעכבין בעולם עובדין קן שכאמר עד  
יעבר זעם : ד' לך עמי בשעה שאתה רואה שעה חנופה אל תעמוד כנגדה אלא תן לה מקום לך  
עמי וגו' הסתכלו לי כניכול בשעה שראיתי שעה חנופה כעובדיכם כתי' לה מקום שכאמר' השיב אומר  
וימיו וגו' אף אתם לך עמי וגו' שכל מי שמעך כנגד השעה כפל בידה וכל' מי שבתן מקום לשעה נפלה  
בידו ככות עמד כנגד' השעה ומה כעשה לו וישדוהו לאמר בך הכות ל' אים ומלך ויושאוהו ממאן לעיה  
ויסקלוהו באכנים וימות ומי גרם לו לפי שמעך כנגד השעה אבל אברהם כתיב מקום לשעה וברח ממחנה'  
מלך הכשדיים שכאמר לך לך וגו' ויולך אברהם וגו' ומורה השעה ונפלה בידו שכאמר' ויבטלך ה'ך אליו  
מבצר ויאמרו ראה דאינו וגו' חפך כתיב מקום לשעה בשעה שהיו אחריו מוכרין אותו לישמעאלים ולא היה  
יכול לומר להם אחיכם אבי אלא שתק וכתן מקום לשעה וסורה השעה וכפלה בידו שכאמר' וילבו גם אתו  
ויפלו לפניו וגו' : יעקב כתיב מקום לשעה וברח מפני עשו שכאמר ויכרח יעקב וגו' וסורה וכפלה השעה  
בידו שכאמר ויחם עשו את כסו וגו' לךך כאי' לך עמי בא בהדריך וגו' : ד' ויברח יעקב זשה  
פרוס ראה רעה ונסתור וגו' זה יעקב ומה ראה וברח אלא כיון שנטל את הכרבות התחיל עשו מבקש  
להורגו שכאמר וישעום וגו' ה'ך לו אב ישמעאל ש' ויולך עשו אל ישמעאל אל' לו יבסק אחיך אבי הוא ואינו  
יכול להרגו לא כל כך עמי והורגו (עין לעיל בראש הספ') את שאחיה הוא שבטולו גרשך אברה מכותם  
שכך אמרה שרה גרש האמה הזאת וגו' אתה הורג לאחיי ואבי הורג ליעקב אחיו ואינו נוטלין כל העולם  
כילו לעבדו : ועוד מוסב שככות לאמר משהוא הורג לאבא ואבי ליעקב אחי אבי בא כדון על ישמעאל  
לומר למה הרגת את אבא ואבי הורגו וטועל כל העולם כולו לעשמי אל' הק' ה'ך בניה וודעת מה

סתמכת כל כך שג' עין אמרך את שני הנשים ואת שתי הארצות לי הקיפנה וירשנו וי' עס קיה חייך עס קיה  
 קדיכי ויפסקך ושמך דע לכל מה סתמכת לעשו סל' כו' איני קספתי את עשן נלית את מהמתי וי' קין סספתי  
 לא פקדתי עס סתק וי' את ורע קדשנו וי' נלית את מהמתי למה סתק' סלד' זרעו וסחיו וסכניו ולסוכך  
 וי' סוכניו כסרתי וקב המעשי הללו את מה אמי וסב' כח' לתכול כפפתי וכפפשו סל' וסמל' לכך כ' ערום  
 דלה רעה ונסתר וברת ועקב סה' תרם ורזח קד' כיוח' ו' אומר וסלך עליו ולא יחמול מידו כרוח וברת  
 פרק ע' ב' כתובים סור המעלות אש' עיני וגו' אשה ועיניכם תראינה וגו' ומה יש לכם לראות  
 מפלטו של סה' קדום מה כתוב למעלה הימני כי תמא' אדו' רושסנו וגו' הרי מפתחו  
 אינו מבקש מכם אלא שבת וקילוח סכ' ואתם תאמרו ועד ל' י' : קשה הוא שר של קדום וכך זכריה אית'  
 ואשכנ' ואש' עיני ואתה והכה ארבע מרכבות וי' ונאות וגו' אמרו ישראל מתי יבא עזרי מן איזו מלכות  
 את בראש וי' איו מלכות אתה יבא ומחוד מלכותך ואת יהוש' באחרית הימים ככין וקיה וגו' וכך דכאל  
 אומ' ואני שמעתי ולא איני ואומרה אדוני מה אחר' לה' אמ' לו הנה כבר הכניא קידמך ואמ' ויהי באחרית  
 הימים ככין ויהי וגו' והלכו עמוס רבים וגו' אומה עשה אש' עיני וגו' עזרי מעס' י' עושה שמים וארץ :  
 פרק ב' ב' תורה וירא' י' כי סכואה לאה אשה סומך י' לכל וגו' איו' מדותיו של הנה' כמדת כשר ודס  
 בסר ודס סכ' ס' לו אהוב עשיר הוא מדבק עמו וכסף לו וכשרוא' שמטה ידו והעני  
 אינו סוכנו ( פ' מחסבו ) עוד לא מותן עלי אבן אבל הנה' כשקו' רוא' ל' ארס סכ' ס' ומ' ודו' כותן לו  
 יד וזקנו סכ' ווקף י' לכל העומד אינו או' כחן לא סומך י' לכל הנוטל' וזוקף לכל הכסופ' לכל הכנבים  
 לכל לכל הכפוש' אס כן אף הרעשי אס יפלו סומך הוא אומן סכ' סומך י' וגו' חס' וסלום סאס כפלו איו'  
 לה' תקומ' סכ' סס כפלו סועלי און דמו ולא יכלו קום ולמה יהיו כמון לפני רוח וגו' אבל הכד' יקום כי יפול  
 לא יוטל כי י' סומך ידו הו' סומך י' לכל הכופלי' : ד' וירא' י' כי סכואה לאה כיון סראה ללאה סכואה  
 אמ' הויך איני מחבב בפני בעלה לא הרו' אמי ווקף וכותן לה כמי' מתלה כדי' סתה' אהוב' ככן כפטי בעל'  
 לפיכך יפתח את רחמה וכך דוד אומ' כלב כן סכרין הוליד את עובדה אשה ואת ורעיות אמ' ה' ברכיה  
 אסתה היתה ולמה קרא' עובד סהימה עובד וכעוד לפיכך אמ' ה' סה' הרי אמי כותן לה כטום כדי' סתה' לאה  
 כהן סכ' ולא כניה ישר וסובב וארדון לכך כ' סומך י' לכל הכופלי' : ד' וירא' י' כי הנאה לאה אשה  
 כימהיין לאי' אר' ברכיה איש זה ועקב סכ' ויעקב איש חס' סתי כטום זו רחל ולאה האמת אהוב' זו רחל  
 דכתי' ויאהב גם את רחל והאמת סכואה זו לאה וירא' י' כי סכואה לאה וילדו לו בניס האהובה והסמאה  
 סתיין ילדו לו מה סהעמודה לאה העמודה רחל לאה העמודה מלכים ורחל העמודה מלכי' לאה העמוד'  
 בבואים ורחל העמידה בבואים לאה העמודה סופטים ורחל העמודה סופטים : ויהי הכן הכביר  
 לביאה זה ראובן סכואה וסתר ומלך כן וקרא' שמו' ראובן והיה כיום הכסולו וגו' כשעה סב' קס' ועקב  
 ליפטר מן העולם ויקרא' יעקב אל כניו וגו' לא וכל' לזכר וגו' ליוסף למה כי את הבכור וגו' אשת  
 סאמרתי לו ונמות סחז' כמים וגו' מהו עלה כסכוא' משה אומה סכתי' כו' נטעה עלה וגו' הוא סודה אומך  
 כיון סעמד משה כקס' רחמים עליו סכואה וסו' ראובן אמ' לו הנה' ואל' ימות כמ' כוטל' דימות מסי' סכום :  
 כו' את הבכור כן סכואה יכיר וגו' יתי ראובן בעולם הזה ואל' ימות לעולם הבא כו' הוא ראשית אובו  
 וגו' כותי' וראשית אובו לכך וירא' י' כי סכואה לאה : ד' וירא' י' כי סכואה לאה אשה היתה לי  
 כקלמי' ככרה בישר וגו' מהו וירא' י' כי סכואה לאה סכואה סה' סהיא עמידה להנאי' כטום רשע' וקרא'  
 אומה סכואה ואלו הן יורס' אחז ויאש' מכה' אומן יהויקים נדקיו' י' יהורם כתי' כו' וילך בדרך מלכי'  
 ישראל ככאר עשו בית אחאב סכמי' אחז מה כתי' כו' ולא עשה הישר כעביו' י' אלהיו כדוד אביו אמ' לו  
 וסעיה העמק סאלה או הנבה' למעלה אמ' לו מבקש את סחיו' החמים איו' סעלה קרת איו' סירד' אליהו  
 אמ' לו אחז וידע אבי סיס כך כח לעשות אלא איני מבקש סתחכב' כעבולי' סכואה ויאמר אחז לא  
 אשאל ולא אכנה את י' הסלישו ויאש' אף על ש' סכתי' כו' ויעש ויאש' הישר כעיו' י' כל  
 ימיו אשר הורהו והיודע הכהן כיון סמת יהיודע הכהן כאושרי יהודה וססתחו' למלך אז סמע

המלך אליהם ויעזבו את כל מצות ויאלהיהם ויעבדו את האשרים ואת הפענפים \* הרביעי מנחה סב  
 וישם את שם האשרה אשר עשה כבית אשר אמר יגו \* הקמישי אמון מה כתי' וכלל הפסילים אשר  
 עשה מנחה אביו וזכר אמון ויעבדה ולא ככנע מפני יי כהכנע מנחה אביו \* הששי יהויקים מה כתי'  
 שם ויתר דרכו יהויקים ויעבדו את אשר עשה ולא דיו אלא שחאם במילה ומשך לו ערלה \* השביעי  
 בדקיהו ומה כתי' בו וישע הרע בעינו ויולא ככנע מלפני ירמיה הנביא מפי יי הרי טבעה מלכים רשעים  
 לפיכך הנביא בוח אומללה יולדת השבעה לכך באמר וירא יי כי טובה לאה ראם מה שצמיד לבא מכני  
 לאה וקרא אותה טובה וירא יי כי טובה לאה דא \* וירא יי כפניו מן היתה טובה כפני בעלה  
 למה שהוכיחה אותו אימתי שבאמר ויעבד יעקב כרחל וגו' כימים אחרים מה שאמר לו רבקה אמו וישבת  
 עמו ימים אחרים ויהא יעקב \* ויאמר יעקב אל לבן הנה וגו' ויהי בערב וגו' כל הלילה היה משמש  
 עמה עבור שהיא רחל כיון שעמד בבקר והנס היא לאה אמר לה ברתיך דרמאח לאה רומית כי אמרה לו  
 ואת לא רומית באבין כשהיה אמר לך האתה זה בני עשו והיית אמו אכני עשו בכורך ואת אומ לאת למה  
 רומית ואיך לא את' כל אחיך במרמס ייקח ברבמתך ומתוך הדברים הללו שהוכיחה אותו התחיל טובה  
 אמר הנה אין רפואת השם ואלא אם יהיו לה בנים הריני מתן לה כנים ובעלה כנפך לפיכך וירא יי כי  
 טובה לאה ודוד מקלם ואת עושה משפט לעשוקים וגו' ימית אשורים :

**פרק בט בניאים** \* ויהי איש אחד מן הרמתיים \* אשה אשר עיוד בקשה כפניו וגו' מהזכך אלא  
 בהשקפה רואה לדור שירשע הוא חוזר ומבקש אפילו נדיק אחד שיתלה  
 בפסילו וכן את מונא בורוסלם שהיו רשעים ונקס מהם אפילו נדיק אחד שיתלה להם בפסילו שכ' שוטטו  
 בחונות ירוסלם וגו' איס מתאזן איס למה שדריק מעמיד את העולם על יסודו וכן שלמה אומר כענו סופה  
 ואין רשע ונדיק יסוד עולם שהנדיק מעמיד את העולם על יסודו : כיון שעמדו בימי מיכה היו מקטריין  
 לנלמו של מיכה והיה פעשן של אילו עולה מן זבחים של הקבה ועשן נלמו של מיכה עולה מהר אפרים  
 מביא מיכה ומתעברין באחת שבאמר עלה עשן כחפו וגו' כיכזול חוזר ומבק' אפילו נדיק אחד בדי שלא  
 יתפך את העולם שבאמר עול וגו' ואחר כך מבא' לאלקנה ארם אחד הנו ויהי איש אחד : דא  
 ארם אחד מאלף מנאפיו זה אברהם ויהי' אלא אפילו היה ער שלא יעמוד אברהם שיעמדו אלף דור ואת'  
 כך אברהם וכן דוד או' דבר נזה לאלף דור אשר כרת וגו' וכיון שראה שאין מהם הנביא אלא כול' רשעי'  
 קפל אותן והעבירן מהן עשרים דור ואחר כך כרא לאברהם לכך באמר ארם אחד מאלף מנאפיו מבא'  
 האדם הגדול בענקים הוא כך אף אלקנה כמנא' נדיק יחידי בכל דורו וכל מעשיו של אלקנה דומין  
 לאברהם והיה אלא אברהם קרא איס דכתי' ועמה הסב אשת האיש וגו' ואלקנה כתי' בו ויהי איש אברהם  
 קרא כתי' כי בניא הוא ואלקנה היה כתי' שבאמר ויבא איס אליהם אל עלי זה אלקנה : אברהם הקנה  
 להק' בה שמים וארץ דכתיב כרוך אברהם וגו' ואלקנה הקנה להקפה שמים וארץ שבאמר ושמנו אלקנה  
 שהקנה להקפה שמים וארץ אברהם קרא אחד דכתי' אחד היה אברהם ואלקנה קרא אחד דכתי' ויהי  
 איש אחד : דא ויהי איש אחד \* אשה כי לא מתשכחתי מחשבותיכם וגו' אין מדומיו של הק' בה  
 במדת בשר ורם מלך כשר ורם אין אחר משתמש כשרבינו ולא רובכ כסופו ולא בקרא אנוסטוס כמזהו  
 אבל הנה איכו כן אין עיכו רעה על בריותיו אח' הנה יס לי טרביטו אימתי יבא אשה וישתמש בו שכ' יוקח  
 משה את מטה האלהים בידו וספי' עברה דכתי' וי' כסופה וכסערה דרכו יבא אליהו זירכב בו שבא ויהי  
 בהעלות יי את אליהו וגו' בסאי יבא סלמה יושב עליו שכ' יושב סלמה על כסא' יי מלך שמי אנוסטוס שכ'  
 שמי ישר' וגו' יבא חלקה הנדיק ויקרא בו ויהי איש אחד וכן הוא בוח כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' :  
 דא ויהי איש אחד \* אשה לפי שכלו יהולל חוש וגו' למה בשתחם שהיה לו שתי בנים טובות וזו  
 ויכול לעמוד מלל לחבר סנד כחם וסבבו והרגו ועמד תלמודו וכד' שביס ולא ביוק למי לשבח לא לתלמיד  
 כך ארם הראשון לא יכול לעמוד באשה אחת אלא ומתן גם לאישים וגו' ואלקנה היה לו שתי יוכל לעמוד  
 אהן ולא שתי בנים היו לפניו שכלו יהולל איש : זכר נדיק לברכה זה אלקנה וסר רשעים ויקב זה מיכה למה

אלה זה קראו מהר אפרים דתי' נופים מהר אפרים וזה נקרא מהר אפרים דתי' ויהי איש מהר אפרים  
 וישנו מוכיח אלף לא דומין זה לזה מה מחיב את ישראל בגלגלו מה מכסה על ישראל סכאמר ועלם האיש  
 הקול מעיניו ויהיה מפסח לפסח סכאמר ושמרת את הקהה הזאת וכו' וכו' ועוד עינים ומקריב  
 מטאת על כל ישראל לקיים מה שאמר משה וירי משפטך לעיניך לכך כאמר זכר נדוק לזכרה וכו' :  
 פהק נ בתובים סדר למעלות אשא עיני אמ' לו הקנה לרוד עד עכשיו אמת קו אשא עיני וכו' ככר  
 אמרתי עליך ביד משה ואת ליהודים וכו' ואת לרוד שפומד מיהודה שכ שמע יו'  
 קול יהודה שמע יו' קולו של דוד כשיפלט לפניך כשירד על גלית : ואל עמו מביאנו ויהי כנאום בשב  
 לזה מקיבה את הפלטי : וכן רב וכו' ויהי אומתי ופלסתיים עומדים אל ההר מזה ויהי ופלסתי' עומדים  
 בזכות אבימלך שביבד אברהם שכאמר יואמה אבימלך הכה ארט וכו' וישראל עומדים אל ההר מזה בזכות  
 אברהם : ד' א' ופלסתיים בעומים על גלית שכרא זה שכאמר הראימים האיש העולה הוה וישראל  
 עומדים אל ההר מזה בטומין על דוד שכרא זה שכ קום משחטו כו זה הוא : ד' א' ופלסתיים מלאך  
 הסטן מויען שכ יואמר יו' אל הסטן איש מזה פבא : וישראל עומדים מלאכי הסרת למייעם שכראו זה  
 שכ וקראו זה אל זה : ד' א' ופלסתיים מלאך הסטן מקטרני על ישראל ואת לא כך אמרו ישראל במדבר  
 ויאמרו זה אלהיך וישראל ומלאכי הסרת מלמדיו עליהן וכות ויאומ' לא כך אמרו לך בים זה לו ואכחו כיון  
 שחלה דוד עיניו וראה פלסתיים עומדים אל ההר מזה וכו' התקור מתיבא ויאומ' סדר המעלות אשא עיני  
 וכו' אמ' לו ק' פה מתיבא את נאומ' מתיבא יבא וערו דאם מה אכלך והניא כתיבה מה שכאמר ויבקר אומג  
 בג' ויבכר זה כתי' ודוד רב לכו ועור אברת תהיה עורני מעם יו' וקום שמים וסרן :  
 פהק נה תהוד' ויבכר אלהים את רחל וכו' : אש או כדכרו וכו' יעקב סכך כתי' למעלה  
 מן הקרסה ומרא רחל וכו' מה ראתה לקבאות שכויו כשראתה חמותה ככנסת  
 למנוחה לא קבאת ועכשיו קבאת ולמה קיבאת אלא במעשי העובים קבאת אמרה או לולי שהיא נדקת  
 שמיני לא היה קב' בה כותב לה ביום קודם תמכי לסיכך קבאת במעשיה שבך בת אל יקבל לנך בחקאי  
 אלא כו' אש כותב' יו' כל היום לסיכך ויקבא רחל : ומאמר אל יעקב הכה וכו' אש שהיא עקרה  
 ואינה יולדת הוה אלא אמרה רחל אם אוכי ויולדת מן הגדוק הוה אבא משיא אותי לאשר רשע ואבנ  
 ממש עיני לעולם הבא שכ תמות רשע רעה לכך אמ' ואת איך ממה אכני : ד' א' הכה לו כבים אמרה לו  
 אם מבקש את אני ויולדת כשקשת עשית בלא שילדו שכאמר ויחמו הגאון : ד' א' הכה לו כבים אם מבקש  
 את אני ויולדת עשה כשם ששקשת ובחן אביך שהימה איתו עקרה והתפלל עליה שכ ויעמר ויחמך אמ' לה  
 יעקב ויחמך אבא לא היה לו אלא אשה אחת לעיבך התפלל עליה אכל אני לו איך רבע כשים כבר ילדס  
 לך את אם לא מלך את ויולדת וז אמרה לו ואם איך אתה מבקש לעשות כביחך אביך עשה כשם שעשה  
 אברהם ויחמך ששמע לשרה כשאמרה לו הכה בך עברני וכו' וכו' אף אתה הכה איתו כללה וכו' ואבך אכני  
 איך אומ' כך אלא גם אכני כשם שעשתה שרה : ד' א' מה ראתה לומר הכה לו כבים אלא שבתכבאת  
 שהיא ממה במהרה שכ ואכי ככאי מפרך וכו' אמרה לו מן לו כבים עד שלא אמות הכ' הכה לו כבים מיד  
 ויחר אף יעקב וכו' וכו' יס לאלהים שני אעשה כלום מן מרשותו הממת אלהים אכני אשר מנע ממך  
 פרי בטן ממך מנע אבנ ממני לא מנע לא ככר כמן לו כבים מלאה : אמ' לו הק' בה כך אתה מחסד אומס  
 ואומ' לה הממת אלהים חייך שאני מעמיד ממה בן שיאמר לאחיו כי הממת אלהים אני : הן מביחין  
 הדברים הללו כביכול הק' בה מטה אוני ושומע וכותב דבריהם שכ' או כדכרו וכו' כיון שהרגיש הזמן  
 הוציא את ספר הקודש וזכרהו ויזכור אלהים את רחל : ד' א' ויזכור אלהים וזשה מגורת רשע  
 היא מבגדו זה עשו שהיו מזורא מן הדרכות שבעל יעקב שאמר עכשיו זם ממך וכו' ויוליד כבים הרבה  
 ויאכי יכול לו עוד וכך כעשה שכ' ול' ככלה ארץ מגוריהם וכו' ויקח עשו את כשו' למה מגורת רשע היא  
 מעוקב' וס' אומ' דיקים יתן וז רחל שהיתה ממאזה לילד מן יעקב שכאמר ומרא רחל וכו' אף יעקב הוה  
 ממאזה לילד מן רחל שכל מה ששמתעבד בשבילך בשמתעבד שכ' איך כך שכעונו ויהיו כשיכו כימים







פרק נה נביאים חזון עובדות : פשה וישן אליפז המימון ואמר אל ברכים למה בחזון כפרת  
הק' בה חן עשו אלא את מוצא הוי"ך הק' בה משלש גמול לטוב ולרוע לזה לפי  
מעשיו ולזה לפי מעשיו כשכתיר איוב היה אליפז בכבוד עשו אהובו ונדק היה אליפז ולא הובח את איוב  
אלא בחזון הכתוב אומ' וישן אליפז וגו' על שמתר למה איוב באברהם וזו בתנאי באברהם אברהם פתנס  
ולא בעט ולא בעט הכסה דבר אליו וגו' משל לאחד שהיו לו שתי בנות אחת בתובת בעשר ריבו ואם  
בתובת בארבע ריבו אמרה לו אותה של ארבע ריבו למה אין אמה בזה בני כבוד בתו בתו אלא את  
בתו בתך בארבע ריבו ושל חברתך בעשר כך את איוב למה אין אתה בזה בני כבוד באברהם אלא לו וכי  
בתנסות באברהם הכסה דבר וגו' ואין כפה אלא אברהם שבו האליפז נפה את אברהם אלא למה ואת  
לא הכנסתי ארבע עשרות איש אתם וישך ורא אליהם וסר מרע אמרו לו אברהם בתנסה בעשרה וזהו לו  
עשרה עשרות בקרא איתך שפאמר אפס לך לא יתן האורח יזכר והאבות מוסדו ארץ זממה בקרא איתך  
שחיוק עצמו לעשות רצון ונברו : בקרא הימן שהאמון בסק' בה שכ' וואמון כיו' : בקרא אברהם ממחלה  
וכתוםק לו : ובקרא אברהם וכמה הוא לכתוםק לו ה' שקיים חומשי תורה עד שלא יתמושב עקב אשר  
שמע אברהם בקולו וגו' לטיבך בקרא אברהם : בקרא עיטוש קורא ממזרח עיט היא המרכזולת כשם  
שהמרכזולת הזו כשהיא עושה אפרוחים משמרתן מן כבשות מן העורבים וכמתת כפסה עליהן כך היה  
אברהם כתיב כפשו לישך וירד לכנען האם : בקרא נור שכ' הניטו : אגור תוכנס כשם שההידוהוהוהו  
לו מעינים כך היה אברהם בלא מעינים בשאת לו קח בא את כרך וגו' : ובקרא כשאו למו שקראתם וכשאו  
שכ' כי אמר רם וכשא : ובקרא אברהם ש' ואלהי ארבי אברהם ואלה מאמר מעט שהיה  
עבדו קראו ארץ לזו אף אחרים כך היו קובצו אותו שכ' שמענו ארבי וגו' שהוא עשה להק' בה ארון על  
בל בריותי : ובקרא אליהם שכ' כשאו אליהם שהוא הודיע וראתו של הק' בה בעולמו שכ' ירא לאהם את  
בקרא גביא שהיה הודיע מחלה מה הוא כחה של רוח הקדש ש' ועתה השב אשת האיש וגו' : ובקרא  
ירא אליהם שכ' כי עמה ידעתי וגו' שהיה ירא מן הק' בה : ובקרא אלוהם שכ' ארבע אלוהי קרי עשרה  
כבוד יבשר כביות אמ' לו אליפז שמא יש לך כל המדות הללו הכסה דבר אליו תלמה הנה ופרת רבוס  
בעלי יסודין היו כלין אלך ואת מחמתן קסומא הים בא ואומ' לך בכר היה הק' בה יודע מה אבי עמיד  
לעשות שמעתי אמר סימא אותי ואת לו אל תאמר כך ואת אמ' לו כיו' אם בבית לך בית ולא רביע  
לעשות לך חלומות מה היה אוכרך אף אתה השנו עמך שאתה ברוקלובו (כמו ערקלין) של הק' בה  
ולא משכחה עשה לך כך אלא שישתבח כך לעתיד לבא שכ' אז תפקחה עיני עירום וכן הפסח את אומ'  
אל תאמר כך אילו היית אומן ובבית לך חבר ולא רביע להעמיד בה עמודים מי היה יכול למחות בדרך  
כך הק' בה משתבח כך לעמיד לבא שכ' או ידלג כאיל פסח : וכן חרס את אומ' לו אילו היית יובר ולא  
רביע לעשות לחביבך אזכיר מי היה מזכירך כך שקבה משתבח כך לעולם הבא שפאר ואזכיר חרשים  
תפקחה : אמה שית מנחם כל בעלי יסודין : בושל יקומון מילך ועשיו שבענין יסודין כהלת  
שפאר כי עתה תבא אליך ומלא וגו' הלא יראתך וגו' על שמתר אבי מם וישר אילולי עשה לך כאנוש  
והביא את התיב אלף שמדך נדך כפניך : וכר בא מי הוא בקי אבד אמ' לו אליפז למה קר את תיגר  
ואמרת כך הוא עושה לכדקים למה הדבר דומה לאדם שעלה לבימה התחיל כוכה אמרו לו מפני מה  
אתה כוכה אמ' להן שאבי אדם טוב ולא עשיתי רע מימי אמרו לו אם כן סימן לך דומות למה שלא איבד  
אדם טוב מימיך אמ' איוב אדם טוב אבי עיני הייתי לעור וגו' כמין לא ילין גרובך כהו את הילסודין  
עלי אמ' לו אליפז אפ' שהיה אברהם בדיק לא מילעט אבי יי אשר הונאתך מאור כסדים אם גדראתם  
הוא חזר עליך ברחמים שילוב מאבד גלוק שבא אבד בא מי הוא בקי אבד וגו' באשר ראיתי תורסו און  
מקבל את ברשעם שהן כתיבן בשלות שהן זרעו און וקנודים עמל הרי הוים בא ואת רואה מכשמת  
אלוהי יאבדו וגו' שגות ארוה וקול שחל אמ' לו סוף ישר לחטוא לפסיק בהם שקבא ארוה שפאר ארוה  
שא וגו' והוא מעלה עליהם לכבוד נכר פקרא ארוה שכא' עליה ארוה ומסוככו כחדס תמוז שחולו ארוה

ומתירב בית המקדש שנקרא אריות שכלו אריות שכלו אריות שכלו אריות יהודי הרי  
 הוא מפרש באין משה שמו יכולך שם אריות שאנת אריות וקול שכל נגו ליש אובד נגו אמ' לו אליפו מעבדיו  
 לא אמרתי אלך רוח הקדש נכבש לי דבר ואלו דבר יונכס ונגו זכמה הוכיחו כל אילו בחזון שב' כסע עיפוס  
 בחזונוות לילה: אמ' לו הקבה אתה הוכמת לעבדיו איוב בחזון אף אבני משלם לבב' שוכות ויפרע זכות  
 אכרך בחזון שכלת סוף עובדים מה אמר י' אלהים ונו למה שהרהר שיעבדה איתנו אף אבני מסכן סרבי  
 אריות (שם) ויורד עליו שכ' כ' רותה בשמים חרבו הכה על אדום תרד ונו:

**פרק נו בתובים** שיר למעלות אשא עיני: וזה נרות לבשה את עמשי ראש השלישים ונו אמ'  
 ר' ברכיה קשה הוא שרש של אדום שכן זכריה רואה אותו שכ' ראינו הילולת ופכה  
 איש רוכב על סוס אדום ונו שהיה מבקש להדמות לאותן שנקראו כוכבים שכלאר הכע בא השמימה ונו  
 לומר שהן בתוכן במטו' וכן הוא אומ' אש ענכיה ככשר ונו מן קס להדמות לאותן שנקראו כוכבים שכ'  
 הכע בא השמימה ונו ואחריו סוסים אדומים שרוקים ולכנס אליו המלכים שעמדו הימנו אדומים סוף  
 אזהבין את הזהב: שרוקים סוף מחרקן גופן של ישראל וכוטלין ממזין: לכבים כדי להלבין עיבותיהם  
 של ישראל חזו וראה אותן קרבות שלוא אש עיני וטרא ונו והנה ארבע קרבות אלו ארבע מלכות אמ'  
 לו כל זמן שהקרבות האלו בראין אין קנס עלישראל מתרומם שכלאר אלה הקרבות אשר זרו את יהודה  
 כתי איש לא כשא ראשו איתו ישראל נושאין דאש בשאנדע קרנס שכלאר וכל קרכי רשעים ונו בדוק  
 אלו ישראל שכ' וערך כולם ונו אותה שעה אשא עיני ונו וערו מעם ו':

**פרק נז תורה** וישב יעקב בארץ: וזה מעוכה אלהי קדם ונו אותה שעה וישכון ישראל בעמ  
 כדל ונו אין אתה ודעמי קדם אש מעוכה אש אלהי קדם ובא דוד ופרש על ידי משה  
 מפלה למשה איש ונו שלא הקדים להכה דכר שכ' מיהקדומי ואל שלם: וזממת זרועות עולם. אל ברכים  
 אמ' הנה אעב' שבראיתו את העולם ואמי טועבו אלא כשעה שיש בדקיים למטה כאליו הן טועבין את  
 העולם כך ומתחת זרועות עולם: ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד זה עשו ואלופיו שכי: למעלה ויקח  
 עשו ונו ויגרש ונו אותה שעה וישכון ונו: דא מעוכה אל אשא את הכה לא בראתי ימעוכה אלא כדי  
 שתהיו ענשין רכובי ומתיראין ממכי בתכאק הללו וכן הוא אומר אמרתי אך מראי אותי חקסי מומר ולא  
 זכרת מעוכה: ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד אותה שעה וישכון ישראל בעמ כדל כל זמן שמה בשלום  
 אין ישראל בשלום משל לקורא דבר שהיה מומר בניטו של אדמו היה יושב וסופד וקורא מומר אשר זמן  
 הכיא אדמו לכן כן כיון שראה אפיה קורא ברח תחת המטה והטמין עיניו ולא פתח עוד את פי  
 בכנס המלך לעבוד ואמ' לכן כיתו למה איבד מומר הקורא אמר לו מפני שהכנסת עליו כן וסוף רואה  
 אותו ומתירא אותו מומר אלא הויא את סכן זהו מומר כן ישראל בעולם הזה כמיוכן כמנה לארץ ישראל  
 ומה יושבות בארבע שכ' אמרו להן יושביו והושלם דתן מעל וילכו כתבה הארץ למרדסה וזהו אומ' לומר  
 למה אין אדם מקלמין אותי שכ' יושביו ונו אמ' לו משה רבון כל העולמים כל זמן שמה בארץ אין ישראל  
 בראין בעולם אלא העבר אותן והן בראין שכ' ויגרש ונו ואלהות וישכון ונו אף הכה כביכול אינו בראש  
 בעולם עד שעה שיעקור מלכ ות סדום מלך אלהים על גוים אותה שעה אלהים ישב על כסא קדשו  
 ד' וישב יעקב מה כתי' למעלה ויקח עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ויאמר יעקב כאשר ראם ונו זאת כולם עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ד' וישב יעקב מה כתי' למעלה ויקח עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ויאמר יעקב כאשר ראם ונו זאת כולם עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ד' וישב יעקב מה כתי' למעלה ויקח עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ויאמר יעקב כאשר ראם ונו זאת כולם עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ד' וישב יעקב מה כתי' למעלה ויקח עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ויאמר יעקב כאשר ראם ונו זאת כולם עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ד' וישב יעקב מה כתי' למעלה ויקח עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ויאמר יעקב כאשר ראם ונו זאת כולם עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ד' וישב יעקב מה כתי' למעלה ויקח עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ויאמר יעקב כאשר ראם ונו זאת כולם עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'  
 ד' וישב יעקב מה כתי' למעלה ויקח עשו ונו: וזה בוערך ויילוך קיבוניך ונו אלו המלכים שכ'

ואלוים ואינו מתי מספר היצד חני יכול לעמוד כנגד כל ארץ לו הנה מחמד את דעהו אחריו לא מולדו  
יעקב ויסקו מי יכול לעמוד כנגד כל ארץ הקטן שבבניך ויהיה כתיבך אם יגו משל לזהקיהויה ויהיה  
ועשה מלאכתו ומלמדו עמו חלה עיניו העלמיה וראה צמח הרבה ועונות קס קתחיל תמוס ואמו לרבה  
מי יכול לעמוד כנגד כל ארץ אם לו רבו חייך טיפון אחר מן הכור שורף את כל ארץ כך אם הנה לעסקת  
מתיבא אמה מאלו חייך טיפון אחר משלך שורף בולן שב הנה היו בקס אם שרפתם לא יגלו את כפתם  
מיד להנה זה יוסף שב בית יוסף להנה לטבח ויד מיעקב וגו' הירוש (פי' היותר גרוע) שביעקב  
חאבד את כולם והוא שבעתן ומדוע לכבוד עשו אף עובדיה הירוד שבכל הכניאים כפרע ממנו שפא  
חון עבדוה למה יבד מעקב וזה דליו חון עובדוה אשה עבדוה חית קנה וגו' אר' פתחם אמ' לו דוד  
רבוין כל העולמים גער למה שכולת מן הקנה מלך שלהם חומס ומטל ככרו זהב וכך איפרכוסין וכן  
היטלטיבין שלה וכן איפרכו עורין (מספרים) שלה כמה זהב כוטיבין בכל וסי' עדת אברהם כפנלי עמ'ו  
שקח אוכלת שמן של עמיס וכלת בכוחן של אבירים ככוחן של אברהם וינחם ואומרת מהן אמי עשו בך  
ינחם וינחם בך אברהם מתהם ברו כסף שאע"פ שהיא כועס' על אדם שחטא מתרת את הפס ומטלת  
כסף הוימו ויהי אחרת לו ולא עוד אלא מפזרת את ישראל מן עסקה של תורה ומכניסתן כמה שיגר  
הרע הפך שב' כור עמיס קרבות ופגנו אמ' הקפה אמי עוקרה מן העולם אלא אמי ואתם ומישיס כעמוד  
עליה של תרמסנה רבל רבלני עמי פעמי דלום רבלוה הנה כטובל של ע"ל אדום אשליך בעלי דגלי עמי  
זה משיס שב' עמי וזוכב על חמוד פעמי דלום ארלו ישראל שכ' מה וכו' פעמיך וגו' לכך אמ' לעובדי' שיעמי'  
לכל עליה מפני שהיא קשה שב' חון וגו' קומו ובקומה עליה למלחמה : ד"א חון עובדוה מה ראה  
עופהיה שיתכבא על אדם אלא אמ' הנה עובדיה גדל בך שבי דשעיס בך אחאב לאוכל ולא למד  
דרכיהן אלא עובדוה היה וראת יי' מאד ועשו גדל בך שבי דרכיוס ולא למד דרכיהן בך ינחם לרבקה  
אמ' הנה יבא עובדוה גדל בך שבי דשעיס ולא למד דרכיהן ויפרע מן עשו שגדל בך שבי דרכיוס ולא  
למד דרכיהן לטובך כאמר חון עובדוה : ד"א חון עובדוה מה ראה עובדיה להפרע מן אדום לא אש'  
הנה אברהם היה מאכל העובדים והשטם ועשו עמד וסרגן ויהי ממלא את המערות מתים  
ואוכל יהיה הורג את הכניאים עובדיה העמיס במערות וכלכלם שכ' יהי הכבוד אוכל את כניאי  
ס' וגו' אמ' הנה יבא עובדוה שהאכל את הכניאים ויפרע מן עשו שהנה את בני אדם במערות לטובך  
כאמר חון עובדוה : ד"א עשו מלו אותו אבותיו ומאם במילה ובחמה בערלה ועובדוה היה ערל ומאם  
בה ובחר במילה אמ' הנה יבא עובדוה שהיה ערל ומאם בה ומל עבדו ויפרע מן עשו שמלו אותו ועם עבדו  
ערל לטובך חון עובדוה : ד"א עשו בקא אהלו של אבותי שכ' יואחז עשן כלכלו וגו' ועובדוה טיבד למי  
שלא היה ואינו שכ' יהי עובדוה בדרך וגו' אמ' הנה יבא עובדוה שטיבד למי שלא היה אבותיו ויפרע מן עשו  
ששקס מיתתו של אביו חון עובדוה אכל ישראל כו' אכסני עמי את המספנות וגו' וזהו הנה  
פרק בש בתובים : סוד המעלות רבת כרהומו מכעו בו יואחז כל ישראל ויהי חנה בן תמנאן  
ואומר לו יורה שב' ועמס הסירה האת וגו' וכן את מונח במכרים היו משועבדין וכיון שהגלן היו שובבן  
ואוכלין ויוד אמרו שורה של חסדי יהיה לכם וגו' כאותה הילה של ליל שמורים וגו' וכן בוס כשהיו  
בכרה גדולה שכ' ועבר בים כרה וכיון שפעה להן כימים והטילם מול אמרו שורה שכ' יורא ישראל וגו' מיד  
או יסיר וגו' כחו למדבר והיו מחלים שכ' רעבים הם במאים בפסם בהם תמעטף וינעקן אף יו' וגו' כיון  
שראו באר החיים מול אמרו שורה שכ' יסיר ישראל את הסירה הזאת עליו באר וגו' לפיכך יהיה סי' ממכאן  
אותו וגו' יוכן דכורה וברק כשני ערן סיורא שכ' יועק סי' רא' את כל דכבו וכיון שהגלן הן פנה הוימו  
מיק ותשר לבה והיו וכן כשהא סתמיים אמ' חוקיה וכני מומי בכנן וגו' וכן דוד כחכסו עליו הכרות שכ'  
כי אפני עלי רגנית עד אין מספר וכשהגלנו הן בה מכ ולן מיד אמ' סירה שכ' אמ' את ארבעת אלה יולדו  
לכרסה בנת ושלנו שור גזע ויוד עבדיו מיד יוד כר דוד לוי' את דכרו הסירה הזאת וגו' לטובך ויהי כי

ממזלך אמתו וגו' ועכבה השירה הזאת לכסיו לעד וגו' לכן כאמר רבתי נדרוני וגו' .  
 פרק ס' תורה ויוסף הורד מצרימה יזהו שכתב על ידי ירמיהו טוב לבצר וגו' ישיב נדד וגו' ייתן  
 למכהו לחי וגו' כי לא יזכר וגו' כי אם הוגה וגו' טוב לבצר אשירמי שמכלל ייסוריך  
 מכעוריו למה שסופו כח וכן חכריו של אוב לו מה אמה מצר על הייסורין שבאו עליך וקורא מיצר  
 אלף סופך כח שפ' וזהו ראשיתך מנער וגו' למה שייסורין שעליך עכשיו הן מנילין אותך מן גהינם וכחין  
 אותך בנן ערך שכל אף הקימך מפי צד וגו' אל אחי משום ד' וזה אמרו לו אע"פ שהקפדה היתה עליך את  
 השטן להביא עליך את הייסורין שפאמר ותסימתי לבו וגו' להניח מפי צד מהינים שפיה צד מלמעל ומלמט'  
 רחב לא מונק תחתיה ומה הוא כך אלף אין בנהינם ארץ היכן שישמרו הרשעים אלף אין בה קבלה וכולה  
 אין בה עמידה שב' ארץ עופתה וגו' שהרשעים בה כעוף מפני שכולה אויר ואין בה ארצות לכך רחב לא  
 מונק תחתיה : ולא דייק שייסורין שבאו עליך הנילוך מנהינם אלף את כח בנן ערך שכל וכמת שולמך  
 מלא דעך לכך טוב לבצר וגו' וכן את מובא כל הגדויקים כנטערו כנערותן וכסופן נחמי אברהם כמה  
 כנטער מכעורותו הוסיך לככהן האם ונלה מנית אביו כאו עליו ששה עשר מלכים וכלקס' אשתו הימנו  
 מן פרעה ומן אבימלך כתקסה בכחו ימירו וכסופו כח זיישכ בשלוח שאמר ואברהם זקן וגו' יצחק  
 כמה כנטער מכעורותו כולל ישמעאל מן ובקס להרבו שאמר ותרא שרה וגו' ואין מנתק אלף שנטעל מן  
 ובקס להרבו וכן שלמה אומ' כמתלהלם היורה וגו' כן איש וגו' הלא משחק אביו ולא עוד אלף שנטעלו אביו  
 לשוחטו ואחר כך בא רעב שאמר והיו רעב בארץ מלכד וגו' הלך לו אנל אבימלך והתחילו מקבאין בו  
 שאמר וקבאו איתו פלסמים אמרו לו לך מעמנו כי ענמתו וגו' יבא לו משום וישב לו בנרר אף שם  
 וריבו רועיו וגו' ובקסו כח שאמר ויקרא שמה רחובות : וכן יעקב כמה כנטער רדפו עשו וכשתעבד  
 בכשוו רדפו לבן וכעשכ בביתו נאמר בכח ובקסו ישיב ויחי ויעקב וגו' : יוסף כמה כנטער שאלוה אחיו  
 כמתוהו כבור מחרו אותו כקבש בבית האסורין ראה מה כתי' נרוענו בככל רגלו ברזל באה כפשו עד  
 עתבוא לרבו אמרת יי' ברפתתו ויוסף שמתק שושטון כליו והוא שמתק שאמר ישיב נדר וגו' ויקח אדומו  
 יוסף וגו' ובקסו כח כי לא יזכר וגו' כי אם הוגה וגו' ראה מה כתי' כסוף מהרו וגו' : ד' יוסף  
 הורד מצרימה : אשה כחבלי אדם אמעכס וגו' זה יוסף שאמר והיו אנשים אשר היו שואים לכפש  
 אדם ויאלמנו וירדו ושראל בעלילתו של יוסף ראויין היו לירד למצרים שלולין בקולרין כשם שירדו לככל  
 למה שכך התנה עם אברהם וידוע תדע וגו' אלף מפני שחיוב אומן והורידו בביר והביא בעליה שומכר  
 יוסף כדו שירדו מעמנו : אמרו רבותינו משום רבי יהושע בן קרחה בשביל לשון של ארמון שהוסיף  
 יעקב על לבו של יוסף קבאו בו אחיו ומכרו אותו למצרים וירדו אף הם אחריו שאמר וישר אהב את  
 יוסף וגו' פסים שהיה ארמון שלנו מנוש עד פיסת ידו : ד' פסים ארבעה אוביאות (פי' שטרות)  
 שכתבו עליו : פ' פוטופי : ס' פריס פריעה : ז' ישמעאלים מן מדנים : ד' פסים  
 שהיו אחיו משייסק (עכין גורל) כו באיוו מיתה והרבו אותו זה אומר של שריפה וזה אומ' של הריוה  
 שאמר ויראו אותו מרחוק וגו' : ד' פסים אחר שזכרו אותו הפשיטו את כתמתו שאמר ויפשיטו  
 את יוסף וגו' היו מפויסין זה עם זה מי יטול אותו ויוליכו ליעקב אביהם וכיון שהפישו בא ליהוד ויילחו  
 אותה בידו שאמר וישלחו את כתמת הפסים וגו' הלך יהודה ואמ' לו הכר בא ויכירה ויאמר וגו' אמ' לו  
 הקפה ליהודה אתה פסקת מעשיו של אביך ואמרת לו הכר בא וגו' חייך אף אתה של לך לשמוע כך שכל'  
 היא מונקת וגו' : יוכר יהודה וגו' אמ' לו יעקב ודע אביו ששפה לבני כד שיהרעה אכלתהו וידע אני  
 שאת כתת את הענה שאמר ויאמר יהודה אל אחיו מה בנע וגו' שאין חיה רעה מן האררים ומי הוא זה  
 יהודה שאמר גור אריות וגו' : טרוף ערך יוסף אתה אומ' שטרפת אותו ועלית למלכות שאמר מטרף  
 בכי עלית אמ' הנה ליהודה אין לך בכים ואין את וידע נערך של בכים את טיגנת מעשיו של אביך והעש'  
 אותו ואמרת לו חיה רעה אכלתהו עכשיו תדע מהו נערך של בכי ומה כתיב אחריו והיו בעת ההוא וירד  
 יהודה וגו' אך לעתיד לבא בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן :

אגרת בראשית

פרק טא נביאים למה תאמר ועקב ותדבר ישראל אשה מה יתאונן וגו' אר שמואל מה יתאונן  
אדם על מי העולמים יסתכל בעינות ידיו נכר על הטאיו ור' שמע' אומ' מה יתאונן  
רואה את השמה לפיכך אר' הנה יעקב למה אתה קורא תיגר למה תאמר ועקב: ד"א למה תאמר יעקב  
אשה אולת אדם תהלך דרכו וגו' ר' אומ' שלש עשרה פלטריות כגן עדן ועשר חופות שב' בעדן נן אלהים  
וגו' ואמרתי לא טוב היות האדם וגו' לא הים נריך לשבחתי אלא התחיל מתרעם ואומ' האשה אשר כמת  
עמדי וגו' וכך אברהם ירד למלחמה ועשיתי מלך על ששה עשר מלכים והחזרתי לו את השכניה וסי' סבור  
שמה שכתבו הוא ואמרתי לו שכרך הרבה מאד לא היה נריך להודות אלא אמר' אלים מה מתן לו וגו' וכן  
יעקב כי במקלי וגו' ועשיתי עמו כל אותה הטובה והוא אומ' לפרעה מעט ורעים היו וגו' הרעתי לך  
מיומך יעקב שאתה אומר כן וכן דור המדבר כמה טובות עשיתי עמכם ש' ובמדבר אשר ראתי וגו' והם  
אמרו וכפסכו קנה וגו' כך הוא אומותכם תורעמכם ואת מתרעם הוי למה תאמר יעקב. ד"א למה  
תאמר יעקב. אשה לנבר אשר דרכו כמתה ויסך אלוה בעדו אלו' הנה עד שלא יצאת לעול כמת'  
דרכך בכטן עקב וגו'. ד"א למה תאמר אר' אל תקרא למה תאמר יעקב אלא למה תאמר יעקב משל  
לאדם שהשיא את בתו התחיל קובל על חתנו ואומ' אינו מעל'ה מוכו' אמ' לו חתנו לא מה שאתה אומר  
אלא מה שאומ' השלישי שכיכותו כך יהי שמו של הנה מבורך בתו של יעקב זו כנסת ישראל שכאמר בה  
תאמר לבית יעקב והנה חתנו שבא' ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור וגו' התחיל יעקב קובל  
אמ' לו הנה לא מה שאתה אומ' אלא הרי השמי' יוכיחו שהורדו לכנין מן ש' הכניו ממטיר לכם וגו' והארץ  
תוכיח שהעלה להם את הבאר ש' עלי' באר ענו' לה וכל אלו בשתיל אהבה שאהבתך שבא' ויאוב את  
יעקב וכן כי בער ישראל ואוהבו וגו' אישטר למלך שישבח את אדם אלא אם ראה אותו ואמי הוימי  
משבח כן עד שלא בונת שב' ברוך ו' אלהי ישראל כל הטובה הזו ואת קורא תיגר למה תאמר יעקב  
אמ' לו הנה חזור לתומך כסם שהיית חזור לקוויך כשהיית ומכרך את השכני' בלא כן יאמרתי לישועתך  
קויתו ו' אף עכשיו חזור כן מכין סכן הוא אומ' בסוף הפרשה קווי ו' יתלפפו בס'  
פרק סב בתובים. שיר המעלות רבת בדרובי מכעורי. אשה צרור המור רודי לי כנסת ישראל  
אומרת אעפ' שהיבר והימר לי שב' וימדרו את חיהם לא כין שדי ילין בין שכי כמי  
עמרם בין משה זא הרן שב' שבי' שדין וגו' וכך בים וימרו על ים בים סוף לא כין שדי ילין וימך ו' באדרי  
וגו' במדבר הימר לי והיבר לי שבא' ויגן ו' את העם אלא אעפ' כן בין שדי ילין בין מכין דאסין למכין  
אחרון: ד"א צרור המור יעקב אומ' רבת בדרובי מכעורי אלא גם לא יכלו לי בין שדי ילין הראה לו  
הק' בה לשכי בכיו ש' ראה פניך לא פללתי וגו' התחיל אומ' רבת בדרובי מכעורי אלא גם לא יכלו לי:  
פרק סג תורה ויהי בעת ההיא וירד יהודה. אשה עוד היורש אביא לך יושבת מרשה וגו' אמ' הנה  
לישראל אעפ' שהתביתי עם אברהם אביכם ואמרתי לו קום התהלך בארץ עשיתי  
מה שאמרתי לו ונתתי לו את בל הארץ שב' ויבאו הבני' וירשו את הארץ וכן ואביא אתכם ל ארץ הכרמל  
ארץ היא רכה ומלאה אבל אתם הכעסנתם אותי ותבאו ותטמאו את ארתי וגו' ומה אבי עושה לכם הרי  
אבי מביא האומות ומוביאין אתכם ממכה עוד היורש אביא לך יושבת מרשה מפני שלא שמעתם צדתי  
של מיכה המורשתי מה שהיא אומ' שב' מיכה המורשתי היה ביבא בימי חזקיהו מלך יהודה וגו' לפיכך כעסה  
להם כך עוד היורש וגו'. עוד גדולת יבא כבוד ישראל בתין שיבאו ישראל בגלות הוי שלולין בקולרץ  
ולכושין בגדיהם עוד שהגיעו לעדולם ויבאו סוכאיהן והפשיטו בגדיהן והכיתום ערומים שכ' עד גדולם  
יבוא כבוד ישראל שכבודו של אדם כמותו ואם אין את מאמץ מיכן ראה מה כתי' והפשיטוך בגדיך וגו'  
כיון שהפשיטו מהן את כסותן והעמידו אותן ערומים הוי מתכניסין שהיה רואה זה בושטו של זה וכן  
ירמיה אומ' ויבא מן בת כיון וגו' שיבאו לכושין ואין הדר אלא לכוש שכ' זה הדור כלכושיו הוי שרים כיליים  
בשם שהאילים הללו מהלכין זה אחר זה ודראש בל אסד ואסד באסרויו של חתירו וראש בושטו כך הם  
ישראל

שראל רואין בושמ של כל א' ואח' ושל עמנן אינן רואין שהיו שלונין בקולין הוי עד עדולם יבא כבוד  
 שראל : מתחלה כך רמז להם משכבו של יהודה כך נעשה להם כשהגיעו עד עדולם : ד'א ויהי  
 בעת ההיא וירד יהודה : אשה סכנוני בבקש אפרים עלמה שכתי' כחשו בני ויאמרו לא הוא ובמרמה  
 בית ישראל אמ' הק' בה אף במרמה הו קוראין אותי שכ' שמתן בתוך מרמה וגו' לפיכך הן כמוכין ביוד'  
 ויהודה עוד רדעם אל בא וראה הויך אינו מסכה אתכם שאפילו חוטאין וכמוכין ביודה עמהן אינו שכ'  
 ויהודה עוד רד עם אל וכך אמרתי ליעקב אנכי ארד עמך במרמה וגו' וכך בכל למענכם שלחתי בכלם  
 ובשהן מתעלין אף אינו מתעלה כח' וינדל שמואל ווי עמו וכך שלמה וינדל יו' את שם שלמה למעלה וכך  
 דוד ויך דוד הולך ונדול ווי' ככאות עמו וכשאתם ביודה עמכם אינו שכ' ויהודה עוד רד עם אל : בכל  
 מקום את מונא שני הסבטים הללו שוכאין זה לזה ואכטודיקין (שימנדיים) זה לזה יהודה ויוסף כך  
 את מונא וישאלו בני ישראל בניו לאמר וגו' תאמר ויהודה יעלה ומה כתי' הם ויעלו בית יוסף גם הם  
 ביתאל וגו' וכן כתוב אפרים עלמה מלומדה וגו' ארכיב אפרו יחרוטי יהוד' וגו' תאמר שאף משוח המלחמה  
 העומד מיוסף ומשיח העומד מיהודה אף הן אכטודיקין זה לזה לעתיד לבא הם ושלום אין ביניהן קיבא'  
 שכ' וסרה קבלת אפרים וגו' אבל בעולם הזה מפני שאין מתחברין זה עם זה מקאין זה כוח וכל זמן  
 שהן כך הן כמוכין ביודה אבל לעתיד לבא כשיתחברו זה עם זה מתעלין שכ' וככנו בני יהודה וגו'  
 אותה שעה ועלו מן הארץ אמ' הקב"ה עכשיו שמתחברתם ועליתם אף אינו עמכם מתעלה וכן דוד אומ'  
 כדובי עמים כאספו וגו' לכך כאמ' ויהודה עוד רד עם אל \* את מונא כשהאומות עולין ישראל יורדין  
 וכשיראל עולין האומות יורדין \* בימי רחבעם כשעטאו ירדו והאומות עלו שכא' ויהי בשכה החמישית  
 למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים \* בימי הושע בן אלה כשעטאו ירדו והאומות עלו שכ'  
 בימיו עלה כבוכד נצר מלך בבל ויהי לו וגו' בימיהו יקים וכדקיהו כשעטאו ירדו והאומות עלו שכא' ויהי  
 בשכה החמישי' עלה כבוכד נצר מלך בבל הוא וכל חילו וגו' אבל לעתיד לבא מה וירדין שכ' בן אדם כהה  
 על המון מצרים והורידהו וכן והורדתיך אל יורדי בור וישר' מתעלין שכ' ועלו מן הארץ ואף ה' בה עמכם  
 שכ' מאד כעלית על כל אלהים : ד'א וירד יהודה וירא שם יהודה כיון שנטלה אמ' הק' בה המשיח  
 עתיד לעמוד מיהודה והלך ונטל אשה כבעיית אלף מה אינו עושה מביא עלילות ומשיא לבנו את תמר  
 ותמר הייתה בתו של שם הנדול אמ' ה' בה תמות כבעי' שכ' וירבו הימים וגו' וימותו בניה שכ' וימת צר ואינן  
 כדו יסידבק יהודה כתמר שהיא כהבת בתו של שם כן כח שכ' ומלכי נדק מלך וגו' : ויהי בעת לדתה וגו'  
 ויהי בלדתה ויתן יד בקש ורע לבאת תחלה אמ' ה' בה משיח עומד מפרץ ויובא זרע ראשון אלף יחזו' למשיח  
 אמו ויבא פרץ ראשון השמיט ויבא ממנו שר' ויהי כמשיב ידו וגו' פרץ זה משיח שכ' על' הספורן לפניה וגו'  
 פרץ בדי נביאים : למה תאמר ועקב \* אשה אל תבהל על פירך וגו' אל תהי ממחר להניח דבר לפני  
 ה' הלהים למה ראה מה כתי' קוות איש אין בדבריו תקום לכחול ממנו על כן יהיו  
 דבריו מעשים ראה מה איוב אמ' איס ויחפץ לריב עמו לא יעננו אחת מבי אלף אמ' ה' ליעקב אם כן  
 למה תאמר ועקב \* ד'א למה תאמר ועקב \* א' יבחק נפחא מה כתי' למעלה ממנו שאו מרום עיניכם  
 וגו' משל למו שאמ' על ש' לחכי הטעני אמר השולחני כמה אינו מחשב ולא טעייתי ובפלעך הויטי טועה כך  
 אמר הק' בה שאו מרום עיניכם וראו וגו' כמה כוכבים יש ברקיע השמים שאמ' טעייתי שמו של אחד מהן  
 לכלם בשם וקרא מרב אכוכים וגו' או שמה בטלה אורה של חמה או של לבב' איש לא בעדל וכל אלו ככראו  
 למענך ולא העברתי עליהן את הדין ועלין שאת ככבודו אינו מעביר את הדין למה תאמר ועקב \*

ד'א למה תאמר ועקב אמ' לו ועקב לא היה לו חכיו מיוסף והורדתו למצרים אמ' לו שככר כנורה  
 גזירה שכ' ידוע תדע כי בר וגו' ושמא ההנתי עמו בדרך העבדים אלף ויוסף הוא השליט וגו' ואף בכיך  
 כשהיו במצרים שאמ' ההנתי עמהם בדרך העבדים אלף ככפי יונה כחפה וגו' וכך כתיב ויוניאם בכסף  
 וכזהו ואין בשבטיו כושל ואחר כל אלו למה תאמר ועקב \* ד'א למה תאמר ועקב אר' שמו' כר כחמין  
 אמ' לו הקב"ה את קורא תיגור אברהם היה לו לקרות תיגור שכשהם שגפלו לכבשן האש אמרתי לו אילמלי

# אגרת בראשית

יעקב שהיה צתיד לעמוד ממך לא הוית ונבא מכאן אלא כשכיל יעקב את ונבא שב'לכן כה ונבא אשר עדה  
את אברהם מהיכן פדאו מכספן האש והיה לו לאברהם לקרות תיגד לומר אבי לא היו לי מעשים לפיכך  
שאנא בכוכמי אלא בזכות אחרונאברהם לא קרא תיגד ואת קורא אחרי תיגד למה תאמר יעקב  
ד'ל למה תאמר יעקב אר' שמעון בן לקיש אמר'נו הבה הקדמתי שמך מאביך שב' וזכרתי את בריתי  
יעקב ונבא ואת קורא תיגד ד'ל למה תאמר יעקב אר' כחמיה אמ' הקבה כיברתי שמך מאבותיך שב'  
וזכרתי את בריתי יעקב ונבא אברהם הזכרתי בו אף כשכיל יעקב וזכרתי עשוהו ואף את בריתי וזכרתי  
הזכרתי בו אף כשכיל עשו ולאפיו אבל אתה שהעמידת לי אותה עדה קדושה כולך יפה רעייתו ולא  
הזכרתי כך אף אלא בזכרתיך ואת קורא תיגד למה תאמר יעקב הלא ידעת אם לא שמעת ונבא  
פרק טה בתובים סור המעלות דת ברדגוי מכעורו ונבא אשה ראה יי כי בר' ונבא אמרה כס'  
ישראל רבון כל העולמים ראה אם יפס'ך שבהם כברה את שכתבת עמו אכני  
כברה והריוי כברה ופה לך ועד עכשוי ישראל אומ' על עמון : הוא וראש שלא עמד אדם שזבא את  
ישראל ככלעם הרשע ואמר רבותי' כס' ר' יהודה בן פוי בשעה ששלח בלק אחר בלעם לקבל את ישראל  
אמר'נו בלעם מה אתה עושה אתה רונה ליגע בהק' כה שהוא עושה שני אנשים שהן מדובקין זה בזה אם  
יבא אחד ויכה את אחד מהן לא כאלו שבהן היכה כשיכול הבה מדובק עם ישראלם מקבל אמי אומ'ן  
כשיכול בו אזי כונע שכמה אר' ונבא ר' ירמיה אומ' כי כאשר ידבק האור ונבא אימתי כשעה שתקיימו מה  
שאמ'ה לאהבה את יי אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו לפיכך דוד אומ'גם כי אלך בגוא בלמות לא  
אירא רע כי אתה עמדי :

פרק טו תורה ויהי מקץ שבתים ימים אשה כחלום מהקיץ יי' כעור בלמם תכוס איך הכה כולם  
לרשעים ביום ולמה כשכיל לטותן כחלום מהקיץ ולמה בלילה לפי שמעשיהן חשך  
ואפלה שכ' והיה במחשך מעשיהם לפיכך כלה להן בחשך כחלום מהקיץ ואף לא בלילה היו ראויי שילגם  
להן הבה אלא שהוא עושה עמנו שליח לרשעים כדי לעשות רמון של דיוקים וכן את מונבא כפרעה  
סראשון כשנטל סרה לא שלח הבה עליו לא מלאך ולא שרף אלא הוא כשיכול הלה ונבא יי את פרעה  
ונבא יכול בזכות ת'ל על דבר שריו אשת אברהם טובים השמים מן האחד וכן כשנטלה אבימלך כשיכול  
הוא הלה וכראהו בלילה שכ' יובא אלהים אל אבימלך ונבא לכן יובא אלהים אל לכן ונבא אף כך פרע'  
הראה לו בחלום מה שעתיד לעשות ויהי מקץ וכן כנכוד כבר חלם חלומות ולמה כלה להן בחלומות  
כשכיל לטותן כחלום מהקיץ ד'ל ויהי מקץ אשה כי מבית הסורים ונבא אברהם שיבא מכספן  
האש וכתגדל בעולם שכ' אבי יי אשר הובאתיך ונבא : ד'ל כי מבית הסורים זה יבא אברהם שיבא מכספן  
מחרבו של אביי שכ' ויאר את שלחן ירך ונבא וכתגדל בעולם שכ' ונבא יבא יבא ונבא : ד'ל כי  
מבית הסורים זה יעקב שיבא מבית אביי כשכרח מן עשו שכ' ונבא יעקב ומה כמי' בו ופרון האיש מאד  
אלא כי גם במלכותו בולד רש בשעה שזבא עשו ונטל שלו עוים מאתים ונבא : ד'ל כי מבית הסורים  
זה יוסף שיבא מבית האסורים ומלך שבאמר' שלח מלך ויתירהו מושל ונבא יוסף אדון לביתו ונבא אלא כי גם  
במלכותו בולד רש שולך ולא הוביה את עמנו אלא כסס שהיה לבו בשהיה חכמה בבית האסורים כשאמר'  
ויוסף הוא השליט והוא הממטר וכי אינו יודע שהוא השליט והוא הממטר לא ללמדך שה' היה כשעברו  
והוא היה כשמלך לפיכך שלמה אומ' אם רוח המושל ונבא : ד'ל ויהי מקץ אשה כי אעלה ארוב'  
לך ונבא און מדותיו של הבה כשר דום כ' ומה כשרב ומשפא ברטויה אבל אינו יכול להבו' כשרב  
וזרפ' כשרב אבל הבה אינו כן מרפ' כשרב ומה כשרב ומה שלקו ישראל בו ברכ' מרפ' אומ' מטאו  
בעין דכתי' סכומה בעין ולקוי בעין דכתי' הבה כשככים יעלה ונבא ומתפאין בעין דכתי' מי אלה בעם  
תעופיה ונבא וכן וברא יי' של מכן ונבא מטאו בעם דכתי' ומכיד עליו עכטיט ולקוי בעם איכה ועיב  
באפו ונבא ומתפאין בעם מי אלה בעם תעופיה מטאו במשפט ומשפט אכוימים לא שפטו ולקוי במשפט'  
ונדבר אתו משפטו ומה שפטו בין במשפט חסד : לקוי בחלומות כחלום מהקיץ ומתפאין



במלומות וקניכם מלומות יחלמון כך אף יוסף לא נמכר אלא בשביל חלומות שבא' ועתה לכו ונהנהגו  
 וגו' וכתרפא בבלום ויהי מקץ ההל' כי אעלה ארובה לך וממכותיך ארפאך :

פרק סז נביאים : בשבת שמים לדריוס הו' דבר י' אל' חגי הכנאי \* אפס קול קורא במדבר וגו'  
 כל נוא יבשא וגו' ונבלה כבוד וגו' קול קורא אל' למה במדבר אלא כבוד שבעו'  
 מ' שהיה בידו מרגלית ואיבדה היכן הוא מבקשה לא ביקום שאכלה כך הקנה איבד את ישראל במדבר  
 שבאמר במדבר הזה יתמו וגו' ולשם הוא הולך ומבקש קול קורא במדבר ומה יש לנו לפנות אמ' לך  
 עכום מתיכס שכן לכן אומ' לאליעזר מתירא את לוככם לבאן מפני ע'א כבר עקרתי אותה מכאן  
 בשבילך שבאמר ואככי פכתי הבית ומה לבמלים אמ' לו לכן אין רבקה נזכרת ע'א ולאככי פכתי הבית  
 ומה נזכרת ומקום לבמלים רחל העתידה לעמוד נזכרת וזאתה אומן במקום הנמלים שכ' ורחל וגו' \*

ד'א : ואככי פכתי הבית מלמנו של משה ואימתי כשיבא כבוד כנר להרביעה שממל' במל'  
 שבאמר רכב חמור רכב גמל רכב חמור זה משיח רכב גמל זה כבוד כנר שניס שהרביע כבוד כנר  
 את הבית בולד משיח שבאמר והלבנון באדיר יפול ויבא חוטר וגו' לכך פכו דרך י' י' שירו בערבה וסרפ  
 ענמכם באומה ששירתי למו שהיו בארץ ערבה וזוהיה ישרו בערבה למו מסלה לאלהינו \* כל נוא  
 יבשא שאין אתם מתיראין עוד מן העונות שבאמר ראי דרכך בנאי \* ד'א כל נוא יבשא מנשא אבי  
 את משה אותי שנקבר בנאי שבאמר ויקבור אותי בנאי \* משל לשכם שמסר בנו לסוסר ללמוד תורה  
 הלכות ומדרשות באו למנותו חכם אמ' אביו כשבע אבי שאין בניו כמתמה חכם עד שיבא רבו ויקדשו  
 כך מסר הקדוש ברוך הוא ישראל למשה ולמד אותן הכל שבאמר ראה למדתי אתכם וגו' והמשיח בא  
 לגאול אותן והקדוש ברוך הוא אומ' לוכשבע אמי שאין בניו פנאלין עד שיבא משה רבן שבאמר וירא  
 ראשית לו וגו' למה שאבי מנשא כל נוא יבשא \* וכל הר' ונבעה ישפלו אלו המלכות שבאמר ויאסא  
 עיבוי וזרח והנה ארבע מרכבות מכוני שכי ההרים וגו' והיה העקוב למיסוד זה יצר הרע שבאמר  
 עקוב הלכ' וגו' והרפסים לנקובה אלו בני אדם הרשעים שכן דוד אומ' תסעירם בסתר פניך מרוכסי  
 איש וגו' יאסר כך ונבלה כבוד י' וגו' לפי שבעולם הזה הכניסו מתנכאים זה אומ' ראיתי את השם  
 במזבח שבאמר ראיתי את י' כבש על המזבח ומזאחל אומ' היו היה דבר י' וגו' על כהר כבד \* עמוס  
 אומ' בחומה שבאמר הנה י' כבש על חומת אכך וגו' והתכבא בני בנאי וגו' אכל לעתיד לבא רואין אות'  
 שבאמר ונבלה כבוד י' וגו' ד'א בשבת שמים לדריוס מה ראה הקדוש ברוך הוא לבאוכר לבניו בשבת  
 שמים אלא את מונא שכל מה שאירע ליוסף אירע לבניו יוסף \* וישראל אהב את יוסף וביין  
 אהב י' ושערי בניו יוסף \* ויוסיפו עוד שכל אותי \* וביון כתבה עלי בקולה על כן שבאחיה  
 יוסף והנה אכסנו מאלמים אלומים וביון בנא יבא ברכה בנשא אלומותיו יוסף \* ויאמרו לו  
 אחיו המלך תמלך עלינו וביון אומר לבניו מלך אלהיך יוסף \* ויתלום עוד תלום וביון  
 שבשכ י' את שבות בניו היינו בחולמים יוסף \* הבא פכא אבי ואמך וגו' וביון אפיסא ארץ  
 ושתחיו לך יוסף \* ויקבלו בו אחי \* וביון קחתי לירושלם ולביון קחתי גדולה יוסף \* לך  
 כל ראה את שלום אחיך \* וביון ודרשו את שלום העיר יוסף \* זיראו אותי מרחוק וביון  
 מרחוק י' כראה לי יוסף \* וכערס יקרב אלהים וגו' \* וביון \* על עמך יערימו סוד וגו' יוסף  
 ויפשיעו את יוסף \* וביון והפשיעך בנדיך יוסף \* וישיבו אותו המרה \* וביון \* כמתו  
 בכור חיי יוסף \* יהבור רק אין בו מים \* וביון \* בתמו לירמיה כבוד שבאמר וכבוד אין מים כי  
 אס טוטו וגו' יוסף \* ויסגול לכל לחם \* וביון \* אסור לשבע לחם יוסף \* וימסכת  
 ויעלו את יוסף \* וביון \* ויעלו את ירמיוס מן הכור יוסף \* ויקרע ועקב שמלתיו \* וביון  
 עשה י' יאסר זמס וגו' יוסף \* ויסס שק במתנו \* וביון \* ולקרתה ולחנור שק יוסף \*  
 ויחאן להתכסס \* וביון \* אל תאכילו לחמכי \* יוסף \* והמרכס מכרה אותי \* וביון  
 ובני יהודה ובני ירושלם מחרתם לבני היוגים הרי מה שאירע ליוסף אירע לבניו :

# אגרת בראשית

הטובות מבין והיו יוסף ופה תאר ויפת מראה וציון הזאת העיר שאמרו כלילת ויפת יוסף  
 איכנו גדול בבית הזה ממני וציון יי' ציון גדול יוסף ויהיו יואל יוסף וציון זקני  
 עיני ולכי עס כל הימים יוסף ויט אליו חסד וציון על כן משכתך חסד יוסף  
 ויריבוהו מן הכור וציון אס רחץ יי' את צאת וגו' יוסף וילבש אותו כנדי עש וציון עזרי  
 עזרי לבשו עזר ציון יוסף כפדה לשתי שנים מיום שפתר חלום לשר המסקים והיחמקן שכתים  
 ימים וציון כפרית לשתי שנים בשנת שנים לדריש המלך לפיכך דוד אומ' גאלת בזרע עמך כתי  
 יעקב ויוסף סלה

**פרק כח בתובים** שיר המעלות רבת ברכי מעוררי אשה בשש ברות יניכך וגו' ושלמה מפרש  
 (משליו) שש הבה שבא יי' וגו' אמ' דוד לבי קיומתי אותך עינים רמות ואבי לא  
 צבה לכו ולא רמו עיני לטון סקר הנילה כפטי משפת סקר וגו' יודים שופכות דם כפי ואבי כפי אכבי  
 וממלכתי מעם יי' וגו' לב חודש מחכות און ואבי ככון לבי אלהים ככון לכו וגו' רבלים ממהרות לרזן לרע'  
 ואבי רבלי עמדה במישור יפיה כוכים עד סקר ואבי אל תתנבי בפנש ברי כי קמו בני עידי סקר ויפת  
 חמם ומשלח מלכים בין אחים ואבי שמעוני אחי ועמי כנגד אלו בשש ברות יניכך וכשבע וגו' שהכי  
 הקפה לדוד מן הדברים הללו על ידי שקיים אותך הדברים דלא לפי שיעקב אבינו מרזן ואומ' רבת  
 ברכי מעוררי ואמר כא' ישראל אמ' לו הבה וכי ככל ברה שככנסת לא הייתי אנלך ומנילך ברעב סדך  
 ממות אומתי וירא יעקב כי יש סבר במצרים וגו' ובמלמה מידיו חרב כשעה שבאו עם עשו ארבע מאות  
 איש בשוט לטון מחבא אומתי וישמע את דברו בני לטון וגו' ולא תירא מסוד כי יבא אומתי באכסי  
 שכם וישעו ויהי חמת אלהים וגו' לשוד ולכפן תשחק אומתי בשעה שיבא מביית אביו סתן (כראה שלבו  
 אדל עול ריש פ' ופא) לו ויבאר וקדמו עשו ונטלן הימנו אפכס לא הניחו הבה שכא' כפי במקליו וגו' ומומית  
 הארץ אל תירא שכל זמן שהיה רועה אחד מן החיות לא נגע בכאן שכ' ערפה לא וגו' כי עם אביו הסדה  
 בדומך אימתי ויסק ממלכתי המקום ויש מראשותיו וזות הסדה השלמה לך וירץ עשו לקראתו סקרא  
 חיה שכ' גער מית קכה וידעת כי שלום אלהך אימתי ויהי בשכונן ישראל ומה כת' אחריו ויהיו כפי  
 יעקב שנים עשר ורכבת ואין ממרדו ויטכון ישראל כעס בדד וגו' וחלו פיוך רבים והלכו יעמים  
 רבים וגו' אמ' הבה ליעקב אחר כל אלו הדברים שעשיתי לך את קורא מיגר ואומ' רבת ברכי מעוררי  
 החיל יעקב אומ' גם לא וכלו לי אמ' לו דוד על כל אלו אני כותן לך שכתן שכאמר רבות רעות נדוק  
 ומכולם ינילכו יי' :

**פרק סט תורה** וירא יעקב כי יש סבר במצרים אשה און שומעת ועין רואה יי' עשה גם שניה  
 מה ראה שלמה לומר כך וכי כל הגוף לא הקפה עשאו שאמ' על האון ועל העין יי'  
 עשה גם שניהם אלא כל איכריו של אדם עמידין לימן דין חזן מן האון ומן העין למה אלא העין שלא  
 בטובתו אדם רואה וכן האון שלא בטובתו אדם שומע אבל הידי אס אינו רוב אינו נוכח ואיכו סורף ואינו  
 חזק וכן רבלים לכך כאמ' און שומעת ועין רואה : בא וראה כל אומה הזמן שמכרו את יוסף לא ידעו  
 יעקב וכפי שיוסף קיים כיון שהגיע הזמן כמן הבה ליעבים ולראוים רשות שידעו שכא' וירא יעקב וגו'  
 ויאמר הנה שמעתי וגו' : דלא און שומעת ועין רואה אר' אשין בשס' ר' חלקיה לפי שכעולם הזה  
 גרמו עובדות וכשעו ישראל חרשים מן התורה ועודים מלראות השכינה שכ' הכה ערלה אזכס ולא יוכלו  
 להקשיב וגו' לפיכך כחחרסו מללמוד תורה וכמתמו עיניהם מלראות השכינה וכן ישעיה בוחס החרשים  
 שמעו וגו' וכן אומ' לו אין אכיו רואין שכ' נשעה כעוררים קיר ולא שומעין שכ' ואבי כחרש לא אשמע וגו'  
 ומה הקפה עושה לעמוד לבא הוא מחיה אומן תחלה ואחר כך הוא עותה עיניהם ואזיבהם שכאמר אז  
 מפסקחה וגו' וכן שומעין דבריו של הבה שכ' ואזיבך תשמעכה דבר וגו' ורואין אותה הוא מלמדן שכא' וללא  
 יככף עוב מוריק וגו' אומה שעה ימקיים הפסוק און שומעת ועין וגו' גם לא מלאך גם לא סרף עשה כך  
 אלא יי' עשה גם שניהם : דלא וירא יעקב אשה האומר לתרם ולא יורח וגו' סרו כל חמתו של אינו וכי  
 אינו

אינו יודע שם ואמר הנה לחרם ולירח ולכוכבים שלא יורחו שאין זורחין אלא על יעקב ובניו אמר  
שמשלו בחרם ובכוכבים ש' והנה השמש וגו' עשרים ושתיים שנה עשה יוסף חוז מאביו ובסתלקה רוח  
הקודש מעיקב ובניו ולא היה רחוק מהם אלא שלשת ימים ולא היו יודעין שבמנחים היה וקודם כך  
בכתיבם גדולים היו יעקב ובניו רבובך לידע כיון שאמר להם יוסף את הפלמונים מה אמרו לו הכא כבא  
וגו' וכשמכר לא היו יודעין הוכן הוא האומר לחרם וגו' ולמה כך אלא כדי שלא יהו הכנאים מתנאין  
מתעטס להן הנה כוחן ומראה להן שאינן כלום וכך אתה מוכח משה גדול הכנאים על שאמר והדבר אשר  
יקשה מכם וגו' אמר לו הנה אתה יכול לפתור דבר קשה חייך אבי מראה לך כיון שהגיע לפניו עסקן של  
בנות בלפחד התחיל מקשה לפניו ולא היה יודע מה לומר אלא ויקרב משה וגו' אמר לו הנה משה לא היית  
אומר והדבר אשר יקשה וגו' הרימה שהכסים יודעות אין אתה יודע שכך בנות בלפחד וגו' הכני' דכונן  
יפה מתן : אף שמואל שהיה שקול במשה על שאמר לשאל אנכי הרוואת אי' לו הקב"ה ממך אבי מראה אם  
דואם אתה ש' מלא קרבך שמן וגו' כיון שהלך מוד וירא את אליא ב' וגו' אמר לו הנה אתה הוא שאמר אנכי  
הרוואת הרי לא ראית שכאל תבע אל מראהו וגו' למה האומר לחרם אף אלישע אדם גדול היה את מונא  
שכל הנימוס שעשה אליהו אלישע עשה כפלים שכאמר ויהי כא' פי שנים ברוחן וגו' ובאלו עשה ולא ידע  
כלום אימתי כשראה השומעית באת אכל' אמר לב' חו' רחן לא לקראתה וגו' ולא ידע שמת הילד כהוף  
הרגו ונא' לנחשו הרפה לה כי כפשה וגו' הרי למדת שהכל מן הקב"ה אם ביקש ראו בני אדם ואם בקש  
שמעו דכתי' און שומעת וגו' לכך בא' האומר לחרם ד' א' וירא יעקב אמ' דוד אשרי של יעקב בעזרו  
וגו' ידע יעק' שסכרו במברי' היה זה יוסף שהיה חבר שלו וירא יעק' כי וי' שבר אמ' איוב (איוב ל' לא  
יגרע מלדיק עיניו זה יעקב שאף על פי שבסתלקה ממנו רוח הקדש ולא ידע שבנו קיים לא חזר והודיע  
לו הנה שכ' וירא יעקב לכך בא' לא יגרע מלדיק עיניו ואת מלכים לכסא רק הכסא אנדל מתן זאף  
משוח המלחמה שעתיד לעמוד מיוסף הראה לו שכ' וישעבס לכנח וינבחי' .

וירקן ע' כביאים : ותאמר כיון עזבניו' : אשה אם אשכחך ירושלם וגו' אמ' ה' ה' לכיון את אומרת  
עזבניו' י' אם אשכח אותך אשכח את התורה שכתתי בזמן דכתי' מימינו אש דת  
למו' ד' א' אשכחך אשכח כל הכיסים שעשיתי לישראל על הים מה שאמר לי בני וימנך י' בארז  
יבכח ואת אומרת וי' שכתבי' ד' א' ותאמר כיון : אשה אי לואת אשכח לך וגו' על התורה שביטלתן  
שנקראת זאת שכ' ואת התורה ועזבתם אותה שכ' ואמר י' על עונם וגו' ד' א' אי לואת על שחיללתם  
את המילה שנקראת זאת דכתי' ואת ברית אשר יתאמרו וגו' המול לכם כל זכר ואתם עזבתם אותה שכ'  
כי עזבו בריתך בני ישראל : אי לואת אשכח לך ויתרו על הכל לי עזבתך בתיך עזבנו וישבעו בלא  
אליהם השכעתי אתכם בסובי ואתם הבשבעים כאשמת שומרו ואת כל שזבתן אותי ואת התורה ואת  
שכת זאת המילה אלא אומרת עזבניו' וי' שכתבי' : ד' א' ותאמר כיון אמ' דוד שכתתי ימים מקדם  
שכות עילמים הלעולם אפאך כמו וגו' מה ראית לומר עזבניו' אלא אמרת שכתתי כל ימים שכת את ולא  
כנאלתי שכתתי ימי בדה שכך אמ' בביא כעומאת הסדה הימה דרבים לפני חשבתתי ולא כנאלתי :  
חשבתתי ימי לידע שאמר הכניא לכן יתכם עד עת יולדה ילדה חשבתתי ולא כנאלתי שכתתי ימי הדורות  
דכתי' שכות דור דור חשבתתי עשר שנים שאמרתי לאמר עשר שנים כמרדה לכרחה שכ' מן עשר שנים  
וגו' חשבתתי ולא כנאלתי : חשבתתי עשרים שנה שכתרה לביחך אחר עשר' שנה שכ' ויהי ביחך כן ארבעו'  
שנה וגו' וכן ששים הוליד שכ' ויפתח כן ששים שנה וגו' חשבתתי ולא כנאלתי חשבתתי עשרים וששים  
ליעקב כנגד עשרים וששים שנה שעשה יוסף חן ואמר עשרים וששים שנה כמודע לו שכ' רכ עוד יוסף  
בני חו' חשבתתי ולא כנאלתי : חשבתתי המלכות שבעים שנה לכלל שכ' לי מלאת לכלל שבעים שנה  
וחשבתתי של מדינא יון ולא כנאלתי והרי כמה שנים ארם משעבדת אותי ולא כנאלתי שמה השכת  
שכות אל אי שמה האפס לכנח חסדו וגו' לפיכך אני אומרת עזבניו' : ד' א' למה אמרת עזבניו' י'  
אלא אמרת כיון שכני' (פי' הסכאים שלי הזכירוני שכ' כי שם שאלנו שזכינו) הזכירו אותי והוא לא  
הזכירוני שב' על בהרות ככל וגו' אכל את אמרת אם אשכחך ירושלם תשכח זמיני ולא אמרת אם אשכחך

אגרת בראשית

ציון היו עובדי יי' ד' ותאמר ציון מה ראתם לומר כך אלא אמרה לא שרה במקום זכסמלק וחזר  
שם עוד : היאך שרה במדבר סיני שמא משמלק שכוינתו משם חזר שם עוד : שרה בכוב ושילו וכנ בעזר  
משמלק שכוינתו משם לא חזר עוד : אף אצלי שרה ואמר זאת מוכחתי עדי עד ושימלק שכוינתו ולא חזר  
ואבי אומרת כשם שעשה בכל המקומות אף לי כך עושה היו עובדי יי' ויי' שכחני : אמ'ה הקב'ה התשכה  
אשה וגו' שמא שבה האש והעולות שקיבל הימך גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך : אר' ברכים חיוך  
שאף על פי שעשית לי טובות הרבה אף רעות הרבה עשית ואיני כוכר הרעות שעשית אלא הטובות  
גם אלה אלהיך תשכחנה ואנכי יי' אלהיך לא אשכחך למה מים רבים לא יוכלו וגו' אמו אהבה אהב' יי'  
שערו ציון מכל משכבות יעקב :

פרק טא כתובים שיר המעלות רבת נדרוכי וגו' : אשה בכל נדמת לא נר לו קרוי כשידאל עושיך  
נרנכו של הקב'ה בכל נדמת לו נר וכשאיון עושיך נרנכו של מקום בכל נדמת  
לא נר וכן את מונא במצרים שעשו חנן וקס וכגלה למשה בסנה הן עושיך לבינים ונראה למשה כניכול  
ותת רגליו כמעשה לנכת הספיר למה שכת' עמו אנכי בנדה \* ומלאך פניו הושיעם מלאך שרואה  
את הפנים בכל יום הוא מושיעין וכן יעקב אומ' המלאך הגואל אותי וגו' באהבתו בזכות אברהם אהבני  
שעשירי דור היו שזכאין אותי ואיני אומך וכשעמד אברהם נעשה אהבני \* וכמלתו בזכות יעקב  
כשעמד שזכאור אל תסלח וידך אל הנער \* הוא גאלם בזכות יעקב שזכאור גאל יי' עבדו יעקב וינטלם  
ביום וינטלם במדבר כל ימי עולם בארץ ישראל \* ד' וינטלם במן וינטלם במדבר כל ימי עולם  
בשלו \* ד' וינטלם בדין ראשון וינטלם בדין שני כל ימי עולם לעמיד לבא שזכ' שכתו בבית  
יי' כל ימי חיי \* ד' וינטלם מלכות בית דוד וינטלם במלכות משיח כל ימי עולם זה הקב'ה שכ' יי'  
ימלך לעולם ועוד \* :

פרק עב תורה ואל שדו יתן לכם רחמים \* אשה פליאה דעת ממנו כשגבה לא אוכל לה מהו  
פליאה דעת ממני דבר שאדם מתקשה בו כענין שזכאור כי ועלא ממך דבר וגו'  
פליאה דעת ממני אמר יעקב איני עומד על הרג הזה הכטוח הקב'ה את אברהם וקיני שמעמיד היומני  
שנים עשר שבטים שפ' הכט כא השמימה וגו' כשם שבשמים שנים עשר מזלות הללו שהעולם מתנהג בהם  
כך אני מעמיד ממך שנים עשר שבטים שיהא העולם מתנהג בהן שכ' ויאמ' לו כה יהיה זרעך כיון שעמד  
ושמעאל והזוליד שנים עשר באישים שכ' שנים עשר כשיאים ויליד הים אברהם סבור שמא הן שנים עשר  
שבטים שכ' וגו' ושמעאל וגו' אל לו הקב'ה לא מה שאמה סבור הרי שרה וולדת שכ' ויאמר אלהים אכל שרה  
אשתך וגו' כי בנחמך וקרא לך זרע הוא שאמרתי לך כה יהיה זרעך \* כיון שעמד יעקב ונטל לרבה  
וזמנאת עקרה התחיל אומ' היאך את מקיים מה שאמרת לאברהם בה יהיה זרעך והרי היא עקרה שזכא'  
וייעתר ונחמך \* ויברכנו וגו' התחילה מנטערת אמרה אם כך אטי מנטערת בכרם אחד ותלך לדרוש את  
יי' הלכה לבית מדרשו של שם ויאמר יי' למה שני וגו' למה אמרת למה זה זה בנימטרמא שנים עשר ויאמר יי'  
לה לא מה שאת סבירה אינך עומדך ממך אלא שני גוים כעמך : כיון שעמד יעקב ונחמך ונחמך אכל לבן  
קרא אותו ונחמך ויאמ' לו מהא ודע שהימך הקב'ה מעמיד שנים עשר שבטים שזכא' ויקרא ונחמך אל יעקב  
ויברך אותו וגו' ואל שדו וגו' יתן לך את ברכת וגו' ברכה שברך את אברהם ונחמ' לו הכט וגו' כך הוא  
מקיימה וכיון שהלך ונטל לבשו והזוליד שנים עשר שבטים שכ' ויהיו בניו ויעקב שנים עשר התחיל רואה  
יוסף ברחו בחלומם הנס חלמתי חלום וגו' התחיל יעקב משמר בדבר אביו ואביו שמר את הלכה וכיון  
שנחמד יוסף ונחמך שועין ונחמך ונחמך אף לכימין התחיל יעקב נוח אולי מה אמר איני יודע כך איני  
עומד על הרג הזה כמות ששכתו מן אבותי להעמיד אני שנים עשר שבטים הרבים פוחת והולך שכ' יוסף  
איכנו וגו' כקיימו כל מה שהכתיב לזמן זה רובי מחסר והולך מהו כך פליאה דעת ממני וגו' איני יודע  
מה אומר לכם אלא דבר אחד כשתייר בידי ברכה שברכני אבא ואמ' לי ואל שדו ברכך וגו' : ד'  
ואל שדו יתן לכם רחמים \* אשה על זאת ותפלל וגו' על זאת ותפלל כל השבטים שכ' זאת את שר דבר להם  
אבהם וגו' לעת מטא כשיטאו כל השבטי מיעקב אמ' להן ואל שדו וגו' אותו הפה שאמ' יוסף איכנו ושמועין  
איכנו

ארכנו נצטאת לברוח הקדש קומעא קומעא התחיל מהכחא בתפלתו שכל בניו קיומין לעת מנחשא מחנה  
לוא בידתו שכל ואלא לכס את אמוכס זס ויוסף אחר זק שמעון ואת כפמין כמשעו לכך כאמר על זאת  
יתפלל ביוק שידו כל השכנים למכר והפך פמיו ולא ראה את המס התחיל אומר אולי שאל הס משתפתין  
על האומות וצפסין את אמ'ו הקב"ה רק לשטף מים רבים אליו לא יגעו ומיהם מים רבים אלו האומות  
שלאחר הוו המוקעמים רבים וגו' למה אע"פ שכנערת קומעא אללא לא לעולם שכ' כרנע קטן עובתיך  
וגו' ד' ק"א ואלא שרילא הוי ברוך לומר אללא יתן לכס רחמים לפני המלך אז לפני השליש כסס שכתוב  
ויוסף הוא השליש וגו' ולמה אומר האיש אללא בא ודאה אמו קראה שמו ויוסף שאלמר וקראה את שמו ויוסף  
פרעה קרא אומות נפתח פענך מנריוס קראו אומות אכרך והיחי יעקב כל השמות הללו ולא אמר לבניו לא  
לא שדי וגו' לפני האיש ולמה בשעה ששלו אביו אללא אסיו כיון שהלך יעשה ומכא והמלאך שמימר מן הכהן  
לשמו שכו' ומכאן איס וגו' אמ'לו מה את מבקש אמ'לו את אסו אככי מבקש כיון שהלך אללא אסיו מיד  
השליכו אומות לבור ואחר כך פסעו את כתבתו ואחר כך מכרז אומות ארבעה פעמים שאלמר כה אמר וי  
על שלסה פסעי ישראל וגו' וכיון שירדו שכנים למכרוס כיון שראה אוםס רוחס עליהם שאלמר ויכר ויוסף  
וגו' ויוסוב מעליהם וגו' מיד ורד המלאך וכראה ליוסף בדמות איס והוא אמ'לו על או אתה מרחס אוק אתה  
יודע כמה צרות עשו לך שהשליכו אותך לבור ומכרו אותך ארבעה פעמים התחיל מקטרט ואומ לפני  
ויוסף מיד ויתכבר אליהם וגו' אמ' להם איך אתם מדעין שאני קיוסם שהיה כותל את הבנים ומרות ועוסס  
עבמו קיוסם אמ' להם וירע אביו שאתם מנלויס אללא אס כמים אתם וגו' כיון שכאז אללא ועקב ואמר לוי  
מה את סכור שהמלך שמיכרוס אמ' לכו בלום איך רחוק הימכו לא איס אחד אוק אביו יודעין מהיבן שילתו  
הקב"ה הוא עומד ומקטרט עליכו בפניו שכ' דבר האיש וגו' כיו האיש אמר וגו' אמ' להן איס הוא שמקטרט  
אתכם מהו גמולין חסד לפניו שאלמר ואלא שדי וגו' ולא בפניו זה כלכד אללא בפניו כל האומות שאלמר ויתך

פרק קע"ב בבית המועד וכל ימי יעקב וי' אשה כי באשר השמים המדעים אמ' הקב"ה לשמים  
לברוא יצא לך הדיכרות אככי כחשו כיו' לא והיה לך איס אחרים כיו מספר ערוך היו אלהיך וגו' ולא  
תשאלום סווי' ואמרו אכן לסקר ישכעו זכור ואת שבתותי חיללו ככד אב ואם הקלו לך כך תרעה לא תכא'  
לא תנבוכ ואתם הרבנו וגבוכ וכאוף לא תענה כיו קמו כיו עדי שקר לא תמנו' אמרו שדות וגו' וכלתך  
כל הקברו' קיומו דבר את' ואני אכלת לכס ואזי זה זה שבת סכך אמ' רמי' לישראל לא תניאלו מאס מכתוב'  
ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו ויש כה העיר הזאת לעולם ואם לא תשמעו לי וגו' כיו כשעמתי כאם י'  
כיו לחרבה והיה הבית הזה לךך כאמר שמעו דבר וי' ואין שמעו דבר לא שבת סכ' ממנו' חסנך ודכ דכר  
וכן הנה אומ' למשה אתה דבר אל בני ישראל לאמר דבר י' דל' שמעו הכר י' כפרתן בעשייה קיומו את  
שמעיה משל למלך שארם אשה בת אבות ואם לטנסו כיה מה היא מכנסת לי אמ' לו שמי מרגליות ממונ'  
שאין להם דמים ודאה איתן משכנלה הלכה למרחק ואיבדה אחת והיתה מתכישת לכא אללא בעלה שמש  
המלך ואמ' לה אכדת אתה שמרו את השמי' ואין כלום רע כך כשעמדו ישראל על הר סיני לקבל את  
התורה הכניסו להקדוש שרוך הוא עשייה ושמעיה שאלמר כל אשר דבר י' בעשה וכשמע אמ' סקדוס  
ברוך הוא אוכדתן כעשה קיומו בשמע שמעו דבר י' דל' שמעו דבר י' עד שלא מהו משוטטין  
הובקסין דבר ולא מונחין שכא' וכעו מים ועד' וגו' ולא עוד לא שאלו רואה הידי' אפ' מתיקין אחרי' וכל  
מובחין ואכו ומשחק ככס לומר לא שמעת כשהיימו דר אלכס הרי ארס ממרין בכל תעופין שמי' מיד  
יפן קראתו ותאלמו וגו' גם אתי באידכם וגו' ככוא כשואה פחדם משל' למך סקד' שמרונה על ולי עשה  
אותו כעם ונא' לו למדינת הים התחילה סודסת כספנות בימים ובתורות ובמדרבות חוזרת ליאות דמות  
ולא מונאה והמלך שואע ומשחק עליה והאומר כשהיי' אלה בקיומו וקראש אורה ולי כשמי' ע'  
ועכשוו היא מחורת בכל העולם אף אני אויב גושמת בה כך אמר הקב"ה כשהיי' בשר נעמס אמרה

לכן שמעו דבר יי' ולא העיפתם את איכנסם שבאמר ולא שמעו ולא הטו הרובי וזאל מכאל שכ'הי אין בניין  
 וגו' וכן משועטין ביום ובכבודות ומכבודות מקשיין דבר שכ'ובעו מיס ועד ים וגו' ורוס הקודש כוננת  
 ואומר יען קראתי וגו' ונס אכי וגו' שמעו דבר יי' לכל אס שמעו תשבו בשלו וחיין שכ'שמעו וזמי בפעשכ'  
 פרק עז בתובים למכנת כנניכות מוזמר לאסף זיך בולע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו  
 זשה אתה הראית לדעת וגו' אמ' להם משה עד שלא בחר אתכם כבודע שמו על  
 ידוכס אתה הראית לדעת וכן הקנה לא היה אדם יודע שהוא אלוה בבל העולם שכ' שפוך חמתך וגו'  
 מצעה שבחר אתכם כבודע שמו על ידוכס אתה הראית לדעת וכן את מוכא כפרעה שאל' לו משה בה  
 אמר יי' אלהי העברים ויאמר פרעה מי ויאמ' לו הקנה אתה אמרת לא ידעתי את יי' הרובי ואל את בני  
 ומולדע לך מי אפי שכן הוא אומ' וחקתן את לב פרעה וגו' אומי שאל' לא ידעתי את יי' כיון שבאו בים  
 היו הסכמים ומתיראין לירד מיד כתי' כספו שכמו של יהודה וירד לים שכ' הימה יהודה לקדשו וגו' ומאומה  
 סעה כבודע שמו של הים בכל העולם שכ' כי מלאה הארץ דעה את יי' כמים לים מכסים כשכסה הים  
 את המצרים אתה הראית לדעת על ידי מי על ידי יהודה הו כודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו  
 פרק עה תורה וינס אלתי יהודה זשה קלא אכ אחד לכלכו וגו' ונס עשר עבדיך וגו' לא כא'ה  
 אבו חס לנו אל אחד בראבו ואס כן מדוע כבוד איש באחינו למה אתה תבדד בנו מתחלה שמבאכו כסף  
 כשי אמתותוכו ולא החורכו אומי שכ' הן כסף לא את כתינו ואת בנו' בנו ואומ' האיש אשר במא הניבי  
 וגו' הכרות שכרת הקנה עם האכות אבו מחללין ולא עוד אלא מבאין שהמכיו ביימי לא כך אמרת אס  
 כנים אתם וגו' ואת אחיכם הקטן וגו' ואכיו לא בקש ועשיכו אף עמו תבאין שכ' אס לא הבאותי אליך  
 וגו' ואת אומ' האיש אשר במא וגו' אס כן היכן הוא הכרות שהימכה הבה בתורתו ואמ' לנו וכאשכ' בבי  
 ישראל איש באחינו לא תרדה בו בפרך וכתיב לא תעבדו לנו עבודת עבד לכך מדוע כבוד וגו' דא  
 וינס אלתי יהודה זשה ואהיה אנלנו וגו' מחשקת כתבל וגו' כך גדל הקנה את העושה בל מי שמקש  
 לשחק בקורה היא מחשקת עליו שכ' מחשקת בתבל וגו' אין כך חכם גדול משלמה ועל שניקס לבטל יוד  
 מן התורה דאה מה איכע לו אומי אלא כיון שמלך וזש על כסאו ועל מעשבת תורה והמתבל בודכעי  
 ויהי בשבת כיון שראה לא ירבה לו כמים וגו' אמ' הרובי מרבה כמים והנה זכוסים כמים מכין שכ' ויהי לו  
 כמים שרות שבע מאות ופילגסום שלס מאות בוסים מכין שכ' ויהי לשלמה ארכבים אלף אורות בוסים  
 וגו' כסף והכ מכין שכא' ויתן שמלך את הכסף ואת הזהב ביהושלס כאכנים וגו' אמיד עלמה תורה אכל  
 הקנה ואל' לפגרו רבוכו של עולם למה אכי עוד ממתכת בארץ אס שלמה חכם שבחכמים כעלכמי  
 מקימיני עוד אמ' לה הבה סייך אלף אלפים בשלמה בטליו ויודמן התורה אינו בטל מה איש לא יוד  
 ביטל מעשה אכי עליו באזרו ביטל את כולה שכ' ויאמר יי' לשלמה יען אשר היפה ואת עמך ולא סמרת  
 כריתו וסקמו התורה שכראת ואת שכ' ואת התורה עניך היתה שכא' ויהיה עמו וגו' וכך עשית קרוב  
 אקרע את הממלכה מעליך למה מחשקת בתבל ארכבי דא מחשקת בתבל אילו השבטים שבקשו  
 לבטל דבר מן התורה אומי בשדאה יוסף השלום ואמ' והנה השמש והירח אמרו לנו בבואו בואו וגו' כיון  
 שיבא אמרו זה לזה ועתה לבו וכהרגו וגו' אמ' להן הבה אתם מכשין לבטל דבר מן התורה אמרתם לבו  
 וכהרגו וגו' בראה מי מקיים דבריו לא עשה אלא כיון שכמכר יוסף לעבד וקעשה שלום סכ' ויוסף הוא  
 משלוחו וגו' ויבאו אומי יוסף וגו' וסתחיל אומ' לכן מרגלים אתם אמרו לנו לא לדבוי וצדקך באו וגו' שמים  
 עשר מן המלך זשם לאו אלא ילדים אתם גוכים ומוכרים לעבדים אלא שלחו מכם אחד וגו' וזכמוך  
 בשעל הנביע ביד בנימין החילנו אומ' לו מה הנכח ככה של נכבת אמך רחל נכבה שכ' ותנכח רחל וגו'  
 הרי אתה נגע הרמל אומ' זשה כאמ' לדבוי על יוסף ומה בדבר על שמעון ומה כעטרך על הנביע לא  
 האלים נעל את עין עבדיך וצ' אמר' להן הקנה מה יכלתם לבטל דבר אחד שאמ' לבו וכהרגו הרי  
 אכס מבקין שיטול ארכס לעבדים ויהי אבו רנה שכ' ויאמ' חללה לי מעשית ואת וגו' מי שחק למיהו

משחקת בתצל ארנו ד"א ויגש אליו יהודה וזה אחד באחד ויגשו אל כסם שעמיד לגשו בחמו  
ללוייתן בהמות מנחה ללוייתן בקרביו וללוייתן מונוי אל וינזח לכהמות טכ' מנחירו יגש עשן כך היה יוסף  
הפקח בכור שריו מקום בקרבו זה לזה כוול לאסיו וחוסן ש"י אסוף אותם אל משמר שלשת ימי כיון  
שיגא יהודה ולא יכול יוסף להמאק לכך באמר ליש נזרד בכהמה ולא יסוב מפני כל :

פרק עז בביאים ויהי בעלות המכה : וזה תכון תפלת קערת לפניך משאת כפי מנחת ערב  
אין לך כביבה יותר מתפלת מנחה וכן את מונא בדניאל ששעה עשרים ואחד  
יום מתפלל ולא נענה אלא בתפלת מנחה שכן הוא אומ' ועוד אני מדבר בתפלת והאיש נברואל אשר  
ראיתו בחזון בתחלה מופק ביעף כונע אלי בעת מנחת ערב ויבן וידבר עמי ויאמר דניאל עתה ינאמתי  
להשכיך ביכה כיון שראה יוסף שכן היא תפלת מנחה לא ינא' לא בה שכי' וינא' יוסף ובו אף דוד כן כס  
שכ' תכון תפלתו ונול' לביכך כשראה אלוהו שכן היא כביבה תפלת מנחה לא התפלל אלא בה שבא' והיו  
בעלות המכה : ד"א ויהי בעלות המכה אמ' דוד ואני תפלתי לך יי' ונול' לכל דבר בתן הכס זמן ועת  
סוף מן אימתי שיתפלל ועכ' שכ' כי כלל סוף יש עת ומשפט למה שאילו היה אדם יודע אימתי הוא מתפלל  
וכענה היה מביח כל הימים ולא היה מתפלל אלא באותו היום אמ' הנה לפיכך אינו מודיע לך אימתי את  
כענה כדי שתהא מתפלל בכל שעה שכ' כעמו כן בכל עת ויג' שאפילו אבות העולם את מונא שפעמים  
בעבו ופעמים לא בעבו משה גדול העולם התפלל וכענה שכ' יעש' יי' כדבר משה וכן בכל מקום שלמתי  
כדכרך ובלו שעה ולא כענה שכ' וזמער יי' כי ונול' דוד בכל שעה כענה שכ' דרסתי את יי' ועכני וכן  
ויענה כש' מן השמים וזאת שעה ולא כענה אימתי כשגם שחיה הכער שכ' ויג' דוד כוס ובלו וכן ושכך  
אברה ונסוף מת הילד למה שעה הוא לכל שכאמר בעת רבון עכתיך אמ' לו דוד רבון כל העולמים כל  
שעה שכני מתפלל עשה אותה כעת רבון שתהא עונה שכ' ואני תפלתי לך יי' עת רבון אימתי עת רבון זו  
תפלת מנחה לכך באמר ויהי בעלות המכה : ד"א ויהי בעלות המכה אימתי ככה את המנחה ואימתי  
המקין את העניים ואת האבכים ואת המים אשר בתעלה ואימתי שחט השור ואימתי התפלל ויהי בעלות  
המכה אלא מלמד שהעמיד אלוהו את השמש באותו היום ואמ' לו תדע כל זאת כשכיל אדריך כימי יהושע  
כשעמדת בשכיל ישראל שינכחו וסאיהן עמדת שכ' וידום השמש ונול' ועכשיו עמוד לא בשכילי ולא בשכיל  
ישראל אלא בשכיל קדושת שמו של הנה כיון שאמ' לו כך מיד עמד שכאמ' כי (ועתה כה) כהר פדנים  
יקום יי' כשהיו כהר הכרמל כסם ששעה שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון בעמק בגבעון ירגו למה  
בשכיל לעשות מעשהו וז' מעשהו ולעבוד עבודתו לכך בא' ויהי בעלות המכה : ד"א ויהי בעלות  
המכה ולמה לא אמ' אלהי אברהם אלהי יצחק אלהי יעקב אלא אמ' יצחק וישראל אלא אמ' אלוהי עכשיו  
אמ' יודע שכשעמדו ישראל אחר הבעל ואיכך יודעין עוד מהו האלהים ואם התפלל ויאומ' להי אברהם  
להי יצחק להי יעקב עכשיו הן אומ' שלשה אלוהות הן שריו אף אלוהי כך ניקט לפיכך לא הזכיר אלא  
אחד כלכל יי' אלהי אברהם יצחק וישראל אם אין אתה עושה בזכות האבות עשה בזכות השבטים שאל'  
שוב למען עבדיך שבעני נחלקך וכן הוא אומ' ויקח אלוהים שמים עשרה אבנים למספר שבעני בני ישראל  
ואמ' היום יודע הכח למה ששעית למכרים דמתי וידעו מכרים כי אנו יי' והנה לי מה שעשית לאבות שכ'  
וידעו הבנים אשר ישארו שכבותים והכח לי מה שאתה עמיד לעשות שכ' והתגדלתי ונול' אותה שעה כי  
אתה אלהים בישראל ואני עבדך אם אין אתה עושה בשכיל אברהם יצחק ויעקב עשה להודיע כי עבדך  
אני : כבר אמרת להם הנה אכני' שלוח לכם את אלוהי הכנאי אם מעשה עכשיו הן ומאמין מה שאתה  
עמיד לעשות עמלי וכדברך עשיתי על שמך עשיתי : כל אלו האוכלוסין עשו בשכיל הבעל ואני לענמי  
בשכיל שמך אלא בנקשה ממך אל תביישי מהר עכני עכני יי' עכני עכני כאש עכני במים עכני בעולם  
הזה עכני לעמיד לבא עכני בכנאי הבעל עכני בכנאי האשרה ואם מעשה כך שורה אנו אומרי לפיכך

פרק עז בתובים : למנחת כננינות מוונר לאסף שיר כודע ביהודה ונול' וזה כודע יי' משפט עשה  
מל כ 3 44 כפעול

כפופל כפיו נוקט רשע וגו' אין הקב"ה בתודע בעולמו אלא על ידי שהביא יוספורין על הצדקות שכל כוונת  
 "משפט עשה ואלעם שהוא מביא את הייסורין אלא מוזהר את עולמו משפט עם רשעים שכל כוונת "וי' אל  
 רחום ורחוק וכן הוא אומ' כי כאשר משפטך לא תקי למדו ויבטי תכל יאף' הדורות הראשונים מפני  
 שלא היו ייסורין כונעין בהן מרהו הכה"ה וכן את מופא בדור המבול (איוב כ"א) במהם שלום מתפר  
 וגו' ומה אמרו ויאמרו לא סור ממנו וגו' מה שדו וגו' לפיכך כילה אותן שכל נאם המשפט וגו' "כל וכל שסמ'  
 באן) בין עשה משפט בתודע נודע "משפ' עשה חבל ישראל מתקד' שמו עליהן שכל כוונת גדול שמו  
 פרק עת תורה ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף אשה עיר קטנה וזן עין ואכסוס בה מיצט זה  
 אדם נחמה ובא איה מלך זה בחש ובכח עליה מנודים גדולים כי יודע אלהים וגו' ומכא  
 בה איש מסכן וחסם זה אדם שכל ויקרא האדם שמוע וגו' ואילו היה בן עקן כהשטע עתה בחש את שיה לא  
 היו אנכלין מן האילין ומלט הוא האשה אשר כתת עמיה וגו' ואוכל שאילו לא הודע שאכל היה הקב"ה  
 מחריב בן עקן בשבילם לא על ידי שהודה בתגרת מן עקן שב ומלט וגו' יוארס לא זכר אה' ה"ה אדם  
 לא זכר לא אהי כוכר שכל ויאמר יי' אלהים הן האדם וגו' ד"א עיר קטנה זה דור המבול ואכסוס בה  
 משפט המה הנכונים וגו' ובא איה מלך גדול זה מלכו של עולם ובכח עליה מנודים גדולים אמחה את  
 האדם וגו' ומכא בה איש מסכן וחסם זה כח ומלט הוא מכל הבהמה שהנורה גם משוף השמים זאדם לא  
 זכר אה' ה"ה אדם לא זכר אהי כוכר לו שכל ויזכור אלהים את כח ד"א עיר קטנה זה דור המדבר  
 ואכסוס בה משפט אלו ישראל דבתי כי אתם המעט ובא איה מלך גדול זה מלכו של עולם ובכח עליה  
 מנודים גדולים הרק ממתי ואשמוע ומכא בה איש מסכן וחסם זה משה דבתי עיר גבור' עליה חסם ומלט  
 היא לולי משה בקורו וגו' זאדם לא זכר אה' ה"ה אהי כוכר שב ויזכור ומע' עול' משה : ד"א עיר קטנה  
 זה בית יוסף ואכסוס בה משפט אלו השבטים שכל ויזכור מתי מספר : ובא איה מלך גדול זה יוסף שכל שמו  
 אלהים לא דין וככה עליה מנודים גדולים ויאמר איהם מרגלים אפס ומכא בה איש מסכן וחסם זה יהודה  
 ומלט הוא אכזי אערבכו וינש אהי ולא יכול יוסף להתאפק ואדם לא זכר אמרו לא דין שלא זכרו אומו  
 אלא עשה אומו שליט עליהן שכל ואת יהודה שלח : ד"א ואת יהודה : אשה זאב ועלה ורעו כחשד וגו'  
 בעולם הזה תואב הודק אחר הטלם ארו אחר השור לעמיד לכח הכל מתמרפין וכחש אינו מתרפא אלא  
 ובחש עפר לסמו ולמה מפני שהחזיר את הכל לעפר שכל כי עפר אה' וגו' לפיכך אין לירפואה לעולם לא  
 יועפר תאכל ואף לעמי לבא ובחש עפר לסמו וכחש שהקחש אה' לן רפואה לעולם כך האומר לטון הרש  
 על חבירו אין לו רפוא' לעמי לבא שכל איש ידן וגו' כך אין יתרון לבעל הלשון וכן דוד אומ' מלשני בסתר  
 וגו' (בוזהר פ' שלח ע"ה אמ' רש' על כלל מחיל קב"ה כר מן לישנא בישא) ד"א זאב ועלה משפט  
 מכמר יוסף לא יבא בכיוון שמשל כחא עם השכנים שמשלנו בעולם שכל שיה פונדה ישראל שכל' לא יוד  
 בני עמם וגו' וכיון שמתודע יוסף יוד עמהם שכל וישא עיניו וירא את בנימין וגו' זארים : ככס יאכל  
 תקן בכור שורו הר' לו ובשתלם אהי אכל הנקר שכל ואת יהודה שלח וגו' ואהי בכתר הויאכל תקן למה  
 שאין עיר קטנה כגיהם שכל ומה קבאת אהרים אף לעמיד לבא כשישמך משוח המלח' מן יוסף ומשח  
 בן דוד מן יהודה אהרים לא יקבא את יהודה וגו' פרק עש' בב' ימים ויהו בעגלות המבחה אשה  
 בחיט השני וגו' ככלת וגו' כמגדל וגו' בחוט השני שפתותיך הייתם אומ' כעשה ובחש' בחוט של פרכס  
 שהיה מקדיל בין קדש לחול כך הדלתי אתכם מכל האומ' למה פמשלו ישראל בערכת אר' ברבו' שלא היה  
 בכל בלי בית המקדש משוכת מן הפרכ' (כך שכיכו בחארוך משקלים) ארבעים אמה היה ארס' ועשר'  
 רחבה ארונה על שכנים ושכנים נמיים והחוט כפול לעשרים וארבעה והכל מתאון לחאית' והרוא' אותם  
 לא היה שבע סימנה שלא היה גורה בעולם משוכתת כמותה ולא הייתה גורה בעולם שלא הייתה עליה שכל'  
 מעשה חשב עשה אותה כרכוס מדרין של גורות כך הייתם לפני בחיט השני שפתותיך ומדברך  
 באזה כשאמתם למשה איש יוספים אכחכו וגו' לפיכך אמרתם למשה השיבו אשר דברו ומה שכל קטלו  
 מיד ובו שיצדו מהם גביאים שכל בבוא אקוס להם : ומדברך באזה כשאמתם מדברים בדברו מורה



ד"ר ומדברך באום המדבר ששכס כא ה לפני על אחת וכמה מוושב ואיום הוא המדבר אליו עמי הארץ  
 שאין יודעין לא לקרות ולא לשמות ולא לרמש במדבר שאינו מגדל סירות והן ככסין לבהמו ככסיו ולכתי  
 מדברות ומברכך כדוך מזרס האורות ומתים מתים שהוא ברא והוא מחס מחס והן עינין אחריו אמר  
 ואור מאמיון אלו שהוא מחס מחס והוא שרא את העולם אפילו אין בידו אלף סבר אמר זה דום לכך  
 ישעיהובות שכן לפני הכ"ה י"א לפי אתה ארומך אליו אין בידו אלף הדויה שאנו מודים לך דיובו כי  
 עצית פלא פלאים מעשי מתחת ידך גדלת (בש) זאת מדקדק עצמ כל כך למה כדי ליתן להן סבר  
 היותי אומר שיטל סכר על התרומה ועל המעשרות ועל חלה ומילה וספלין וסכש ומעשרות ועל המוזה  
 ועל הגיבית אכל על האמן הוא סין אור ככתי הכסיות וככתי מדברות את כותן סבר עצית פלאי עצות  
 מחסוק אמונה ואומך לכך באה לכשת לרומס שאין את מאבד סבר מנוה כין קסכה וכן גדולה : ד"ר  
 ומדברך באום ארץ מדברך אלא מכתב כמות באה ברכין כיד מברכין על האורות וקורין קרית שמע  
 ומתפללן וקורין בתורה קורא סין בראש ליו סר ישראל שלישי ומשפירין ככתי ועומדין ומתפללין  
 ועוברין לפכו סתבה סהים פורסים כפיהם ומברכין את ישראל הרי מכתב באה כחוט השני זה אפוד  
 זמר ברכ זה הסין שהו אכנס עובדות קצועות בו סדרין סדרין זמנות שבעים כמזנות עליהן אל אחת  
 ולה כקרא שמותן שלי שבטוס על הארכים אלף משכו שכפן בקראו הכינס ככתי סכ זמנת מהו לי וגו'  
 אמר הק"ה כי אפסד שיימי כולם מקריבין על גבי המזבח אלא יהו כולם כתובים שמותם על לבו של כהן  
 גדול כשוא כהן גדול ככנס להקריב לפני כל אחד ואחד מהן כאלו כהן גדול לפני לבוס כגדי כהונה  
 כפלא הרמזיה הנין מבעד למתך זה הכור שהו קצור מאחריו : ד"ר כפלא הרמזין קתך הריקין  
 שבסדר מלאין מוכרמו ימבע למתן טהן ומשמתין (פ"א למקבנין) לבתי ככסיו ושמתי דברי תור ככמת'  
 כמדל דוד בוארדה בית המקדש שבאר כנזאר ומה שבא בואר ותר מכל הנזף שאס יכטל אר מאכירו  
 של אדם יש לו חיים בעל הנזאר אין לו חיים כך אין לומר חיים משחרר בית המקדש : ד"ר כמדל דוד  
 בשם שוארו של אדם גבוה מכל איברו כך בית המקדש גבוה מכל העולם שכו ויכחי על הר גבוה מאד  
 חכתי ועל הר גבוה עלי גלגל הארץ והאנדרל דוד זה אברהם בשם שכל איברו של גוף תלוי בואר כך  
 כל ישראל תלוין באברהם שכימוג אברהם : אלף המגן תלוי עליו עושה חסד לאלפים דרך ביה לאלף  
 ידור בזכות אברהם נתלה עליו עד אלף דוד על אחת כמה וכמה כל שלטי הנבירים יכול כנבירי מוס  
 הכתו מן כר גלו אינו מדבר אלף הנבירים שכו בנבירי כח עושי כדור : ד"ר כחוט השני זה ליהו בשע'  
 שאר לומר עד מתי אתם פוסקים וגו' ומדברך באום בשעה שאר יהיה האלפים אשר יענה בשם וגו' מוד  
 זיען כל העם ויאמרו טוב הדבר יומדברך באום בשעה שישאר לומר יהיה האלפים יהיה האלפים

ברוך פ בתובים : למכתב כמנובות מומר לחסך שיד כודע כיווד לשים : זשה אשא דעי למרחוק  
 זלפועלי אמן כדק למו שבעה שיעלי בשם שהפועל יגע במלאכתו כך אברהם פועל ככסיוכו שכססה הכ"ה  
 אומתי והאמן בה"א ד"ר : אשא דעזתי יעקב לומר למנדים הודיע כמו של סכ"ה שכאמר ויברך  
 את יוסף ויגאיל לסו יהו רבין שתלכו בשם שהלכו אברהם וינחם כדרכי המקום : הקבנו ושמענו ולמה  
 קרא אותן אלא אמר אברהם וקני שבוכים היו לו יעקב וישמעאל ושמעאל רשע ינחם בדין

אגרת בראשית

וכך יצחק שני בכוס היו לו עשו ואבי עשו שאל דרכי המקום ואני אהבתי לרכיו ואבי נתן לי שנים עשר  
 בכוס תאמר שמניין רשעים ומניין נדיקים אמרו לו יודעין אנו מה גלגלך שמע ישראל ואל כוונתו כיון  
 ששמע יעקב מיד השתחוה שכ' ויסתחו ישראל התחיל אומר ברוך שם כבוד וגו' אלה מכינה למה השתחווס  
 אלה השתחוה שלא יבא ממטות פסולת אותה עשה בתקיים כולו כיהודה אלהים בישראל גדול שמו  
 פרק פא תורה ויקרא יעקב אל בניו וזשה כי לא שאל תודך וגו' מי ויהי מי חי הוא יודך כי לא  
 שאל תודך לא היה לך לומר ויקרא עשו אל בניו שהוא היה גדול ולמה לא עשה הוא  
 דיומקו (פי' כוונה) אלה יעקב ויקרא יעקב אלה כוונה שבעולם אין לומר (פי' לזכר) עושה  
 דיומקו למה שאינו יודע אימתי הוא בהרג ופי' עושה דיומקו בני אבות מי שהוא מת על מטתו כך הם  
 לעשו לעשות דיומקו למה שהוא לומר שכ' הלעיטגו בא וגו' ואין עיף אלה הורג שקל אלו בא לי כי עיפה  
 וגו' לפיכך אינו קורא לבניו שאינו יודע מי הוא בהרג שכל' ידעו ולא יבינו בחטקה ויהלכו לכך כי  
 לא שאל תודך וגו' מי חי וגו' אב לבניו יודע וגו' הוא ויקרא יעקב : ד' ויקרא יעקב : וזשה כבוד  
 אלים הסתר דבר את מוצא שהראה לו הקבה ליעקב אבינו מה שלא הראה לאברהם ויחחק לא הראה  
 לאברהם אלה מה שלכינו שאל' כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו' ליחחק נור בארץ הזאת אבל יודע  
 הראה לו מה שכתבו ומה שלא כתבו שכ' והיה ורעך כעפר הארץ הרי הראה לו אלבע רוחו העולם יין  
 שאל לפעור מן העולם בא להודיע הכל לבניו אמ' לו הנה ומה יעקב כבוד אלהים הסתר דבר כך את  
 מודיע לבניו מסתורין (פי' סודות) שלי און המדות הללו שלך וכן שלמה אומר הלך רכיל מנל סוד און  
 זו שלך כלעם הרשע הוא און אראכו ולא עמה זהו הולך רכיל אבל את וכתבן רוח מכסה דבר : ד' א'  
 ויקרא יעקב : וזשה אחות שמורת עיני זה יעקב שהראה לו הנה כל מה שעתיד לעשו היאך הכבואים  
 עומדים היאך בית המקדש ככה וסרר והיאך נוג מנוג עתידין לעלות על י ועל משיחו והיאך יוכ' הנה  
 וכלם עיניהם בא להראות לבניו את הכל שכ' האספו וגו' באחרית הימים אימתי נוג מנוג עולה שכ'  
 באחרית הימים והביאותך א' ארבי אימתי בונה הנה ביתו דכתי' והיה באחרית הימים ככון וגו' עד אימתי  
 המלכו עומדו שכ' ואומרה ארובי מה אחרית אלה כיון שכ' להודיע הכל לבניו כגלה עלוהק' כס  
 ונעמטם שכ' אחות שמורות עיני וגו' משל למלך שעשה לאוהבו כטוליקום (פי' באמך) שלו האימתי על  
 האזרות של מלך כיון שבא למות קרא לבניו שיאמר להן היכן האזרות של מלך יודע המלך וכגלה עליו  
 כיון שראה את המלך כתבה ולא אמר מה שהיה מנכס לומר' לא אמ' הו' מכדין את המלך כסם שכדמיו  
 אבי כך יעקב בקש להראות לבניו מה שעמד מיד הראה לו הנה ולא מנא מה למה לא אמ' להן התיארן  
 מן הנה ושמשו לו שכ' ושמשו לישראל אביכם לכך באמר אחות שמורות עיני וגו' : ד' ויקרא יעקב :  
 זשה לכו בכים שמעו לי : וגו' כשהם שהנדיקים כעטרין מן העולם אינן מניין לבניהן לא על ידי ממון ולא  
 על ידי ככסים אלא בשביל יראתו של הנה וכן אתה מוצא כדוד מה בתי' ויקרבוני דוד וגו' ושמרת וגו'  
 אף יעקב נוה לבניו בשביל יראתו של הנה שכ' יראתו ו' למדכס : פרק פב כביאים אסוף אסוף  
 יעקב כלך : זשה הקבנו ושמשו וגו' אעפ' שאינו ידוע אימתי יום הדין אלא הרי אנו אומ' לכם כשתאכסו  
 ונתקבנו אותה עשה אתם נגאלין שכ' אסוף אסוף יעקב וגו' מיד יועבור מלכם לפניהם וי' בראשם :  
 ראוכן ככורי אתה שלא ראיתי קרו מיומי אלא כך כחי וראשית אוכי שמום שכולדת הוימי און שמא עולם  
 ראוכן לגג ויומת שמא ירד למטה ויפול את היות ראשית אוכי יתר שאת ויתר עז ומפיע עש' איתו מעש'  
 בעלזו הוין שלטה בתרי' וכיתבו לאחד ככור ליוסף כהונה ללנו מלכ' ליהודה לזני כך : ככורי אתה זה  
 ככורה יתר שאת זה כהונה שכ' וכשא' אהרן את עון הקדש יתר שאת ראוי היות להו' מטהר אותך שהים  
 להן שאת דכתי' ולשאת ולספתח : ויתר עז זה מלכו' שכ' ויתן עז למלכו' פחו כמי' שכ' דכתי' ושלם משקין  
 אסורין מסוס גלוי המים והיין והסכל מנא המלך גלוי וכן היין וכן המים ישפכו כך' אף את פחו כמים :  
 ד' פחו כמים פחות חטאת וית' : ד' פחו פחות ערנת חרפת ודית כסם שהכלים שבהן משקין  
 שופכן און מערין וכן משיירין אבל המים אינן משיירין כך אף את אעפ' שטאת ל' מתוך כך : ד'

פחו כמים כסם שמים עהרה לכל כך תהיה מעוכותיך כשיבא אותו שמנילון מן המים הוא ביותך לך  
 דיומם ומי הוא זה משה דכתי' ותקרא שמו משה ואימתי הוא ביותך לך דיומם אז חללת יציעי עלה כשיבא  
 לעלות אל הר העבריים ומה כתי' שם ימי רלובן וגו' : שמעון ולוי אחים וכו' כולם לא היו אחים לא שביהם  
 כעשו אחים לעשות דיבה של דביה של ויקחו שכי כבי יעקב וגו' . כלי חמם מכרותיהם לשון יובית הוא  
 חרבותיהם אמ' יעקב אם יושבין שמי שבטים הללו באמת מחריבין את כל העולם אלא הריני מפורן  
 אהלם ביעקב ואפנים בראשאל יהודה אמה יודך אהך ידך וגו' שהוא הרג לעצונך משה אומ' ודיו רב  
 לו וגו' נור אריה אמה בשמך שהדת כך אהך אמה הפעם אודה את י' ויהודי' במעשה חמור וכל הסבטי'  
 יודוך בני עלית מטרפה של מחר בתעלית שבכר היתה ערות היא ושכי ביהם שב' הוביאה ותקרף  
 אלא שהודית והבלת אותה ושכי ביהם אף שלטה בכיך חכמה משאל ועזריה כשישכבו לכבשן האש הן  
 עולין שלמים . פרע שבכ בארי זה דוד העומד ממך שב' אשר לכו בלב האריה . אורגי . לנסן עירו זה  
 מסיס שעמיד לעמוד ממך שב' עני ורכב וגו' : ולסורקה איכן באשרין ישראל ומסרין עובותיהם בתשומת  
 של יהודה בירושלם . לא יסור שבט זה המלכות ומחוקק זה כשיאות עד מתי עד כי יבא שילה עד בייבא  
 משה ויחזור המלכות לדוד שב' ועבדו דוד כשיא וגו' וכן כמיס אחר יסוכו כבי ישראל וגו' וכן הוא אר' ברות  
 ית' כל ותשבע וגו' ותבא זה הנגיד שב' ולנגיד ממנו ותשבע וו המלכות ומריר וו בשיאות' וכולון לחיף  
 שעושה מפינות ופוסה חולך זכא ומספיק לשכטו של יסכר שהן עיסקין כמורה כאל' יסכר חמור וגו'  
 יורא מנוחה בי טוב וגו' שיגע כמורה שב' ומכני יסכר יודעו יגבע לעתים מלמד שעמדו אמתי' סכדדרין  
 משכטו של יסכר כל אלו בכוחם של וכולון שינא ביימם ומכיל . לכן שב' שמח וכולון וגו' . דן ידען צמח  
 זה מנחם . ידן קח זה שמסון כסם שהכחם ינא לעבמו (פ' יסודי) : כך שמסון יעבא לעבמו והורג יסי  
 דן : ד' כסם שהכחם אס לכה' וכוכו או כמעיו איכו מת כיון שהוא ליקח בראשו מת שב' הוא יסופך  
 ראש כך היה שמסון אסרו אותו בידיו וכדליו ולא כודע כמו כיון שגזו ראשו מיד ויסר כמו מעליו  
 ואעכב הכושף עקבי סום שהוא אחו בשכי העמודים והפיל את הבית שב' ולפוט שמסון וגו' ויפיל הבית  
 על הסרבים וגו' כיון שראה אותו יעקב שתחיל' אומר ליסועתך קויתי י' : ג' ג' ו' ג' ו' זה אליה שהגדר  
 שרשן של מה' : מאשר שמכה לחמו שברבו מקדמת כפירות וסאן טוב עושה והוא מקריב סאן יית שב' והוא  
 יתן מעדני מלך . בפתלי אילה שלוחה שכולם בעסוקין בתור' וסביבין לפכי הבה כאליות שב' אילת אהבים  
 ויבלת חן . כן פורת יוסף כן פורת יוסף כשראה פדעה את החלום סאזרת לו את הכל סמא סם סייט  
 שב' אין כבוד וחכם כמות . עליו עין כן שפרה ודנה ואין עין הרע כונעת בו וכך כמי יוסף אומ' ליהושע  
 ואכי עס רב עד וגו' אמ' ליהן יחושע וכך אתם אומ' ואין אתם מתייראין מן העין אמרו לו כבר התפלל  
 ועליו יעקב איכיו שלא תשלוטו בכו עין הרע שב' עליו עין . כבימין זכא יטרף שבתחומו בית המקדל כנבה  
 ומקריבין סם את הככס אחר וגו' כוון סכרך כל אהד ואח' לפי נרכו עשה אותן שבטים שב' כל אה שבטי  
 ישראל וגו' אמ' להם הרי ברכתי אתכם שב' וזאת אשר דבר להם וגו' יבא אדם כאמן ויחתו ברכתי ומי הוא  
 זה משה שב' וזאת הכרבה אשר בך משה . פרק פג בתובים . שמע לי יעקב וישראל מקוראי וגו' .  
 אס אתם ראיתם אשר עשיתי וגו' ועתה אס שמוע וגו' לא באתם לי אלא ששמעו בקולי הוי שמע לי יעקב'  
 אל אבהו לעתיד לכא עמיתין הכל להיות תמיהין ככנדי מי ששמעו להק' כה ואומ' מה הוא כך פלו' שישב  
 ולא טבה מימיו ולא קרא והרי הוא יושב עם האבות ומסיח צמחן וה' כה או' לכן מה לכס תמיהין לא וכו' לו  
 לא מפני ששמעו לי כבימין שב' אומ' אומעת תוכחת חיים בדרך חכמים תלין הוי שמע אלי יעקב .  
 ד' א . שמע לי יעקב . א' א' ולא אומי קראת יעקב משל למלך שהיה לו אודה עמי ועשה אותו עבדיוס  
 אהר משה וקרא לכניו הלך המלך מעמנו ועמד לו באמצע הבית ואמ' לעמי לכל כביך קראת ולי לא  
 קראת איכי אהבתיך אמ' לי בבקשה ממך עמי אכי ולא עשיתי לפי כבודך והייתי מתכיים לקרות אותך אמ'  
 לי המלך חייך לא מתכיים שחבי לי סלך יותר ממה שמתקין לי בפלמין שלי כך כעשה שכל יעקב אבינו  
 לפטור מן העולם קרא לכניו ואמ' לכן בוא מוכרנו והשרם אותן ככל השרן מיד כלה עליו ס' ס' ואמ'

Constitutio de Superiori

אגרת בראשית

לנ ועקב לי און את קורא ולא אונת קראת ועקב אמ' לפני רבנו של עלום מתבטח סומתי לקרותך שאני  
עבי את' לו און את ויהי שאם יקרא אונתי עני לו אני שומע שב' זה עני קרא ויהי שמע היה לך לקרוא אתי  
עם בניך את' לו מתבטח סומתי את' לו הם ושלום לך מכוס שב' לא עתה יבוס יעקב ונו' כיון שראוי אונתי לבני  
השחרור ונשבתין להנה ולעונותונתו שאני מכ' לירוי ודומה פתי' אחריו כי בראותו ילדיו ונו' ואם כן שמש  
לא יעקב. ד' א' שמע לאו יעקב אותך שכהרנין וקוראין בשמי שכ' כי עליך הורגנו ונו' וכך אנוב אומר קח  
יקטלני ונו' אומם שכלל שכה וזכה קוראין אותי שכ' כום יסועות אשא ונו' כרה ונוגן אמנא ונו' אמרו לו  
הדורות הללו רבנו כל העולמים הראשונים היו להן האבות וזכותן עומדת להן אפי' יתומים היינו ואין  
אב ונו' אלף הכתבת ואמרת אשר כך ירוחם יתום אתה פקדת על היתומים בתורה כהרבה מקומות כי  
תבגור כרמך כי תקבור כי תקבול למה לגר ליתום ולאמנה ואנו יתומי רחם עלינו דכתי' אשר כך ירוח'  
יתום עובדוהו כתפדך ביתו כשעשו בניו יתמוין יצחק אונתי בתפדך משהכיתו אביו שכ' ויהי אחרי מות  
ונו' ויבכך לים ונו' השבטים כך וימת יוסף ונו' וכו' ישראל פרו ונו' עיניך על היתומים אשר כך ירוח' יתום  
אז' להם עשו תשובה ואני מרפא משוכותיכם אמ' ה' כה' עד שלא עשו תשובה פסקתי עמם שאני מרפא את  
משוכתם שכ' טובו כיום טובבים ארפא ונו' וכתי' ארפא משוכתם אהבהם כדכה אהבה שאיכה פוסקת ז' א'  
אויב אתפס יצחק היה קורא לעשו ככורו ואני קורא ליעקב בני בכוריו וכלתה בכורתו של יצח' וכתבתי  
בכורתו של יעקב יצחק היה אוהב את עשו שכל' ויאהב יצחק את עשו ונו' ואני ואהב את יעקב בעלה  
אהבתו של יצחק וכתבתי ומה אהבתו של יעקב. כמה כמיגעו מה' להטייל סאה בניו לכינוי ואין יבולין  
לבטל שכ' מים רבים לא יוכלו ונו' אלו האומות שהמשלו במים שכ' היו המון עמים רבים ונו' ולא עוד אלא  
כמה מה' הורגין בהן בישראל כשכל' להחיותם מאחר. הנה ובקבת ישראל אומרת להן אין אפי' יבולת  
לכסור בו שכ' ומעי המו עליו. כפי' יבואה בדכרו משדכר עמי כפי' שמע כפי' והרי לבי יתולה עליו שכ'  
כו חזלת אהבה אני אמרו לה אה' מה דודך מדוד ונו' אמרת להן הכי אפי' מוכה לכם שב' ויערעל לפיכס  
מעשו ואתם יודעים שלא לחכם חזרוני אחריו דודי נח ואדום נח לישראל ואדום לעשו שכ' מדוע אדום  
ללבושך. דגול מרכבה שאין ברכבות של מעלה כמותו הראשונות פון מורה דכתי' הקמדים ונו'  
קיוונתיו תלתים אלו פרוטות של מורה שהן עשויות פסוקות פסוקות. שמורות בעורב זה הפכת  
ד' א' שמורות זו כפפת ישראל שכ' שמורה אני. עיניו כיונים זו חמה ולבנה. ידו ורגלו זהב זה הקשת  
משני עשת סן זה האויר. סוקיו עמודי שם אלו ההרים. מוסדים על אדני פו אלו יסודי הקובץ. מראהו  
כל כסון זה בית המקדש. כחור בארזים שהול' מהלך עם הנדיקים שכ' ופתלכמו בתוכך. מכון ממקל'  
בשעת מתן תורה וכלו מחידים כשהול' מקבל את השמים אמרו להן האומות העולם הואיל שמקבל את  
השמים אנה הלך דודך היפה כשנים אנה עכה דודך וככתבנו עמך אמ' הקב"ה מה משני' אונתי על בני  
וכי מאהבין אונתי על כל האומות אילו אני כמות להם מאה עולמות אינן מלאין באהבה. טאהבתי את  
בני כשאר אה' וכן איש את' כל הון ביתו באהבה בנו וכוונ' לו.

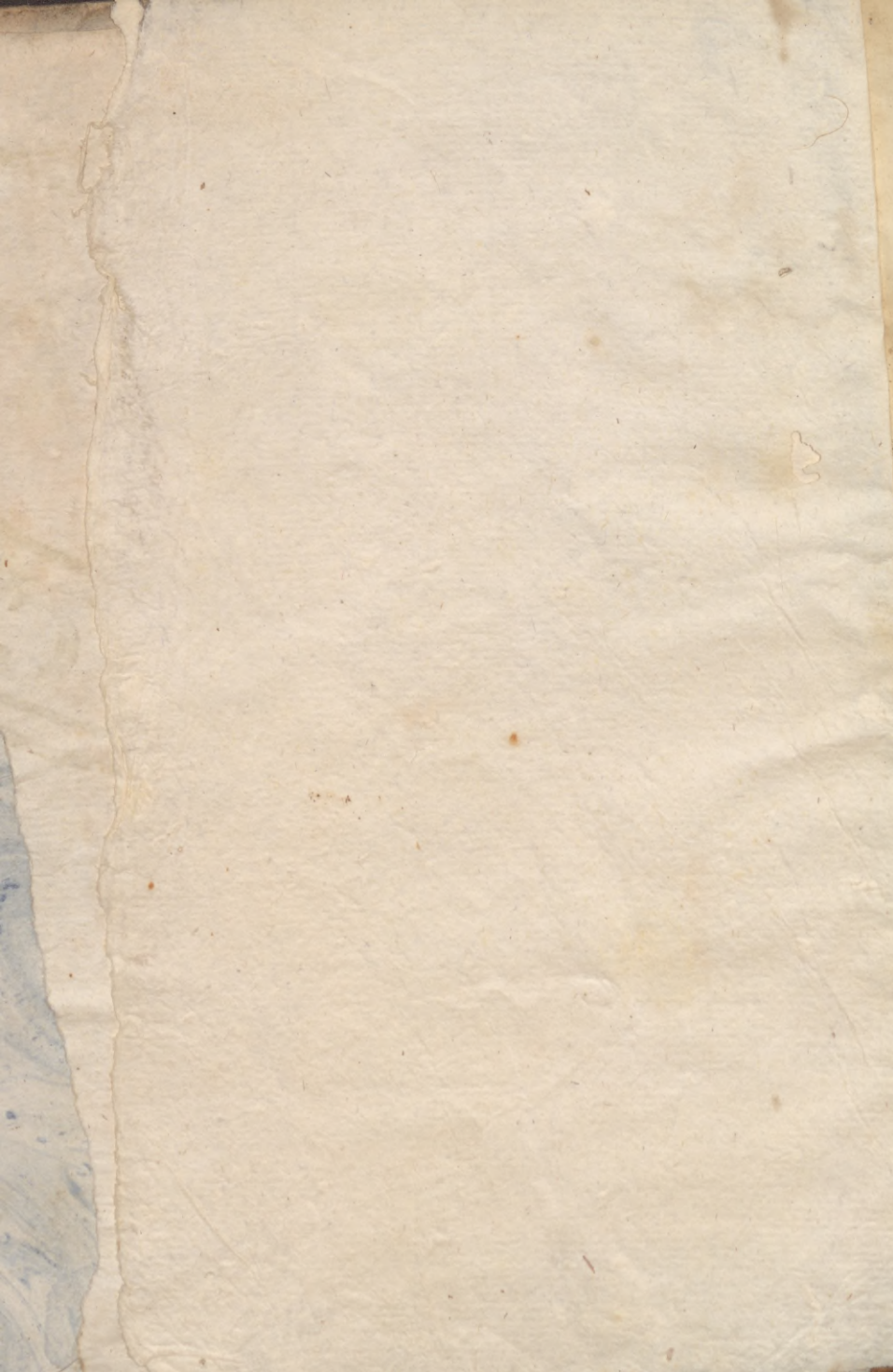
סליק אגרת רבראשית

הוא האכבע הראשון מן יד הדובר וכאן תשבת המלכה בעת הזאת כי אתם כסף עד שיוצא  
לי אלהים מעית להוצאה להדפוס הל' אנכעות הכשירים הכוכרים בראש הספר:  
לוח התקנים  
דף ק' ככ' ס' כ' כסולס כל כשכילם : דף קכ' ב' ש' לא של כל על : סס א' לל כל הלכלה יושב : דף קכ'  
ב' ש' י' אחר אכרסם את שאת רחמן ערב לך להאכיד או חליל לך ונו' כרין לחמוק : סס א' י' על סס  
של אדם עב' דכתי' ויהי איש מהר אפרים ונו' וסם כקרא איש בלעל ונו' כרין לחמוק : דף קכ' ש' א'  
סיה כל היה : דף קכ' ש' כ' ב' כרין אלהסון : עמוד כ' סוף ש' י' אמת כל אחר : דף קכ' ב' ש' י' כך  
גל' כן : דף קכ' ד' ש' י' כל לא כאמר אלל כלל : דף קכ' ב' ש' י' כ' כלולמה כמותך : דף קכ' ע' לל

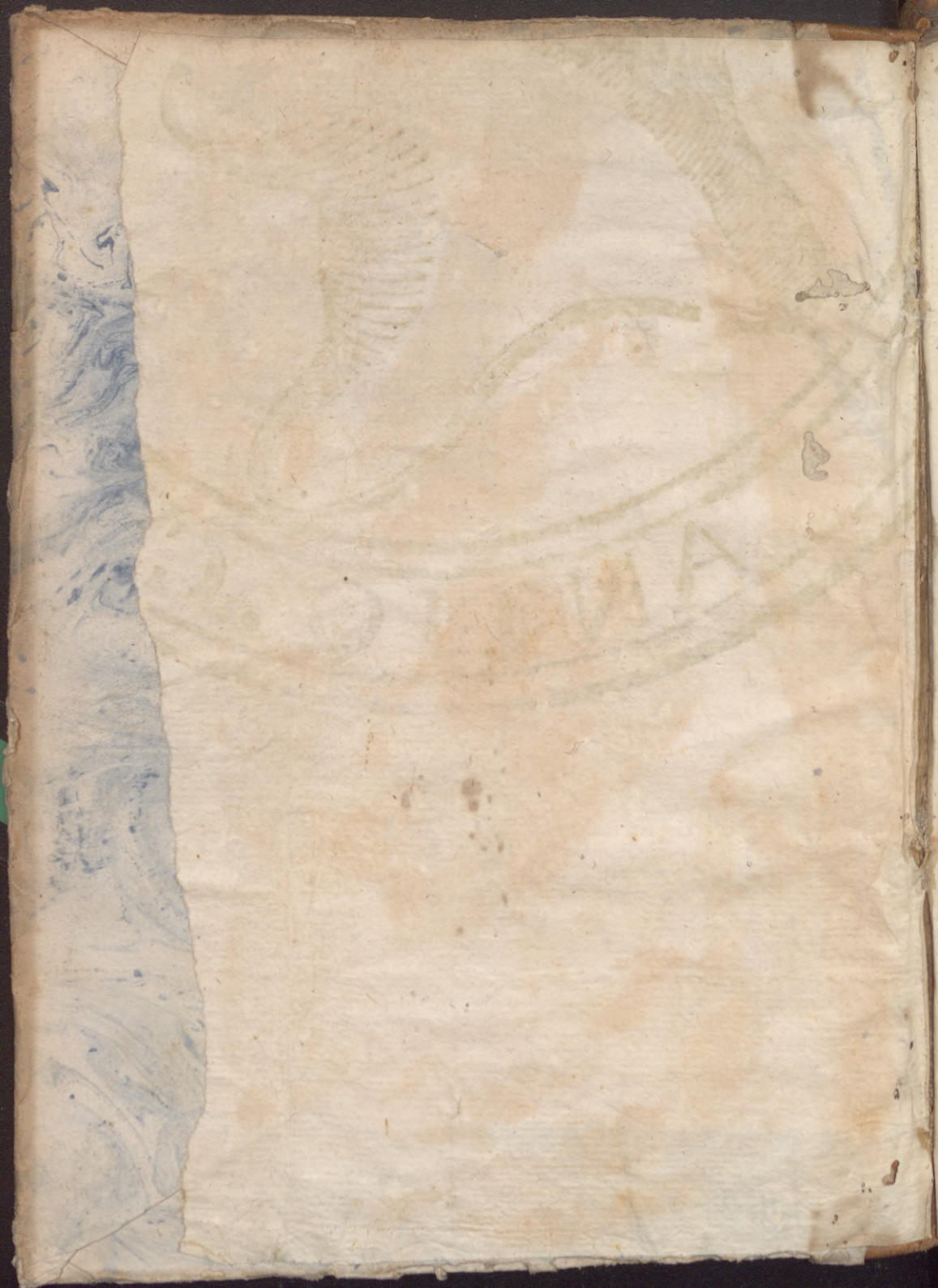
ככ נודי גל ככורי :

Conlicentia de Superiori.









B

329-

330.





ה'תע"ח

ה'תע"ח

ה'תע"ח

ה'תע"ח

ה'תע"ח

ה'תע"ח

ה'תע"ח

ה'תע"ח